PROMPTVARIVM MORALE SVPER EVANGELIA DOMINICALIA TOTIVS ANNI.

Ad { Instructionem Concionatorum.
Reformationem Peccatorum.
Consolationem Piorum.

Ex Sacris Scripturis, SS. Patribus, & optimis quibúsque authoribus studiosè collectum.

Authore THOMA STAPLETONO, ANGLO,
S. Theol. Doctore, & Regio Professore Louanij.

PARS ÆSTIVALIS.

Rom. 1.

Euangelium virtus Dei est in salutem omni credenti.

LVGDVNI,
APVD
IOANNEM BAPTISTAM BVYSSON.
M. D. XCII.

LECTORI BENEVOLO S.

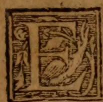
MENSI, fauẽte & propitio Christo, priorem anni totius semicirculũ, & vnius semestris Euangelijs Dominicalibus, labore semestri quoad mores explicatis (Dei enim volũtas fuit, vt in hac cõquirenda materia morali citò occurreret quod quærebam) eodem fauente ac propitio Numine, ob cuius amorem & obsequium hoc quicquid est operæ ac laboris in me suscepi, alterum nunc semestrẽ iuxta moris & computus Ecclesiastici sectionẽ aggredimur, tentaturi, an, eadem felicitate ac facilitate negotio succedente, sub altero quoque labore semestri æstiualem hunc Euangeliorum Dominicalium semestrem expedire poterimus. Exhausta quidem magna ex parte sunt, quæ olim mihi collegeram Promptuariola moralia, vt eisdem locis moralibus denuo recurrentibus (id enim non rarò accidet) non tam amplam fortasse vbique rerum copiam & supellectilem in his sequẽtibus Dominicis depromere valeã, nec ea vbertate deinceps vti, qua hactenus vsus sum. Spem nihilominus optimam animo concepi meo, non minorem in singulis locis moralibus, etiam ijs quæ iam tractata sunt, copiam nobis & varietatem adfore, quàm in præcedentibus. Certè, vt id fiat, ego studio ac labori non parcam meo. Huius

enim generis documenta tam latè patent, & virtutis ſtudium ita apud omnes, etiam qui vera fidei luce caruerunt, eo ſemper in pretio fuit, ſuáque veluti inſita laude ita nunquã carere potuit, vt huius doctrinæ præcones & aſſertores præclariſsimos, Gentium Philoſophos, & ſcriptores ethnicos, habeamus. Ex quibus ſanè, ſicuti hactenus frequenter fecimus, ita in ſequẽtibus ſubinde, & identidem, illuſtria virtutis documenta, exempla, ſimilia, apophthegmata depromemus. Non ſanè eo conſilio, vt his, quaſi emblematibus profanæ literaturæ, ſuas conciones Eccleſiaſtes Chriſtianus exornandas putet, quum boni Concionatoris pulcherrima emblemata eſſe debeant diuinarum Scripturarũ oracula: ſed vt, quemadmodum Paulus Gentium conuerſionem Iudæis propoſuit, & multum inculcauit, *vt ad æmulationem prouocaret carnem ſuam, & ſaluos faceret aliquos ex illis*; ſic Gentilium de virtutis laude præconia & exempla Concionator in medium adferat, vt ad æmulationem ſuós auditores prouocet. Quemadmodum enim puer ad patrem vocatus, & venire recuſans, vbi videt aliũ fratrem vocatum venire, patríſque præcepto morem gerere, ex æmulatione quadam accurrit & ipſe: ſic nos Chriſtiani, quum ad Deum colendũ tot præceptis datis, tot beneficijs acceptis, tot exemplis, tot & tantis propoſitis præmijs vocati & incitati,

Rom. 11.

incitati, adhuc in eius cultu torpeſcimus, cõſpecta ethnicorũ hominum virtute, religione, temperantia, patientia, diuitiarũ contemptu, fortitudine, amore erga proximos, ad æmulationem profectò prouocari debemus, vt, quem illi dijs falſis cultũ & honorẽ exhibuerunt, quo illi ſtudio & labore, humanis tantũ allecti præmijs, virtutẽ coluerũt, eodem ſaltem nos, multóq; maiori, verũ Deum cultu proſequamur, idem, aut maius potiùs, virtuti & pietati ſtudium, non iam humanis, ſed cœleſtibus & æternis donãdi præmijs, impẽdamus. Quæ tamen noſtra in prophanis illis accumulandis ſententijs & exemplis diligentia, ſiue iam in priori hyemali parte præſtita, ſiue in hac ſequenti præſtanda, ſi cuiquã fortè diſpliceat, nec in diuini verbi è ſuperiore loco tractatione huiuſmodi locum eſſe debere exiſtimet; is intelligat, nec exemplis grauiſſimis, nec authoritate, nec ſumma ratione hoc ſtudium carere. Notum eſt, Apoſtolum, tum ad Corinthios ex Menandro illa verba, *Corrumpunt bonos mores colloquia praua*; tum ad Titum ex Epimenide illud, *Cretenſes malæ beſtiæ, ventres pigri*; tum etiam in concione apud Athenienſes illud Arati Poëtæ in ſuis φαινόμενοις, *In quo viuimus, mouemur, & ſumus*; deſumpſiſſe. Hoc nempe eſt, vt docet S. Auguſtinus, ab Ægyptijs vaſa aurea, multamq; ſupellectilem auferre, quibus tabernaculũ Do-

1. Cor. 15. *Tit. 1.* *Actor. 17.* *De doctrin. Christ. lib. 2. cap. 4.*

Deuter.21. mini ditetur & exornetur. In Deuteronomio præcepit Dominus, vt, captiuam ancillam in vxorem ducere qui vellet, raderet ei vngues, & cæsariem tonderet, & vestem exureret qua capta fuit. Prophana sapiẽtia, sublatis superfluis, vanis, & inutilib⁹, sacræ doctrinæ copulari poterit. *Leuit.9.* Deus in Leuitico omne fermẽtatum à sacrificiis abiecit. *Leuit.23.* Iubet tamen postea, vt ponerent sacrificia super panes fermentatos. Vide quòd, etsi non ad sacrificium ipsum, tamen ad ministerium sacrificij fermentatus panis assumitur. Fermentum est doctrina humana, quo sensu *à fermento Pharisæorum suos cauere* Christus iussit. *Luca 12.* Hæc non est Deo offerenda, sed tantùm seruire debet sacrificio & cultui diuino; sicut omnes aliæ artes, sacræ scientiæ ancillantur. Quare non solùm veteres scriptores in suis disputationibus contra ethnicos, vt Origenes cõtra Celsum, Cyprianus contra Donatum, Cyrillus contra Iulianũ, Methodius, Eusebius, & Apollinaris contra Porphyrium, Augustinus in libris de Ciuitate Dei, Clemens in Stromatibus, Tertullianus in variis opusculis cõtra ethnicos, tam multa proferunt ex eorũ libris, vt omnes veterũ Latinorũ & Græcorum historias euoluisse videantur; verũ etiam ad mores formãdos, D. Basili⁹, doctor egregiè moralis, & maximè spiritualis, libros Gentium legendos, & optima quæque ex illis, vt apes ex floribus *In Orat de legend. libris Gentilium.*

mel

mel ſolent, colligẽda, accurata oratione ſua-det. Quidni verò ab ethnicorũ factis exempla proferre debeat Cõcionator, quum ad formicam eos qui pigri ſunt Salomon, ad bouem Prouerb 6. & aſinum ingratos Iudæos Eſaias, ad inſulas Eſaia 1. Cethin, & in Cedar (populũ idololatricum) Ieremias remittat? Chriſtus verò, Samaritani Ierem. 2. Lucæ 10. hominis Gẽtilis charitate erga proximum in medium producta, quia nec Sacerdos, nec Leuita officium faciebat, concluſit: *Vade, & tu fac ſimiliter.* Nihil ergo à boni Concionatoris officio alienum faciet, qui ad auditorũ ſuorum tarditatem excitandam, aut etiã cæcitatem redarguendam, ab ethnicorum dictis ac factis documenta petet: qui id videre & præſtare potuerunt, quod nos Chriſtiani & videre nolumus, & præſtare recuſamus. Vnũ illud in hac parte monendus eſt Concionator, quũ in hac Æſtiuali Parte tantũ 24. Dominicæ, earúmq; Euangelia ponantur, accidat autẽ frequentibus annis, vt plures à Pentecoſte ante Aduentum Dominicæ celebrẽtur, vt, quod in ipſo Breuiario, ad eas quæ inſerendæ ſunt Dominicæ, faciendũ ſibi obſeruauit, idem quoque in earum Dominicarum Euãgeliis huic Parti Æſtiuali inſerẽdis intelligat. In Parte quippe Hyemali Euangelia ſex Dominicarum poſt Epiphaniam à nobis explicata inueniet, adeò vt illa pars 28. Euangelia tractet, iſta verò non niſi 24. Ex illis ergo

ſex Euãgeliis accipiet,quę inter 23.& 24. Dominicã poſt Pentecoſten,iuxta Breuiarij Romani vſum & inſtitutum,inſerẽda ſunt. Hæc pauca præfatus,in opere nũc ipſo(diuino ſuffragãte Numine) progrediamur. Euãgelium autẽ pro prima Dominica poſt Pentecoſten, nõ illud tractamus quod pro feſto S. Trinitatis in eadem Dominica legitur (illud,fauente Deo, tractaturi in altera huius Promptuarij parte,quæ erit de feſtis Chriſti, & Sanctorũ) ſed Euangeliũ quod iuxta vſum Romanum in eadem Dominica per modum commemorationis eidẽ feſto adiicitur. Quòd ſi Cõcionator huius Euangelij explicationẽ huic diei parum vel cõuenire, vel neceſſariam eſſe exiſtimet, quum tota diei celebritas ſacratiſſimæ Trinitatis myſterio tribuatur; pulcherrima tamen huius Euangelij loca,& ad Chriſtianã pietatem in primis neceſſaria, ſiue hoc die, ſiue alia quauis Dominica, aut feſto, vbi eorundẽ locorum materia ſubiecta occurret, tractare poterit. Vtcunq; eſt,ſi non ipſi Concionatori, certè cuilibet Lectori pio, & purè Chriſtiano,hui⁹ Euãgelij loca,inſigniter moralia,plurimũ ad pietatẽ cõferre poterũt. Sed hoc huic vni Dominicæ peculiare ac propriũ eſt; de qua re propterea plura verba facienda non ſunt. Nunc ſacratiſsima Euangelij verba Chriſtique Redemptoris noſtri cœleſtem (quoad mores) doctrinam, expendamus.

INDEX

INDEX TEXTVVM EVANGELICORVM, EX QVIBVS LOCA MORALIA IN Promptuario Dominicali eruuntur, cum nota cuiusque Dominicæ, in qua tractantur, iuxta ordinem quatuor Euangeliorum, & Capitum cuiusque.

Dominica 5. post Pentecosten.

1. *NISI abundauerit iustitia vestra plusquã*
Scribarum & Pharisæorum, non in-
3. *trabitis in regnum cœlorum.*
Ego autem dico vobis: qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.
3. *Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ.*
4. *Si offers munus tuum ad altare; & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offer.*

Dominica 14. Post Pentecosten.

1. *Nemo potest duobus dominis seruire.*
2. *Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum sustinebit, & alterum contemnet.*
3. *Non potestis Deo seruire & Mammonæ.*
4. *Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini.*
5. *Hæc omnia Gentes inquirunt. Scit enim pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis.*
6. *Primùm quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis.*

Dominica 7. poſt Pentecoſten.

Matth.7. 1. *Attendite vobis à falſis prophetis, qui veniunt ad vos.*
2. *A fructibus eorum cognoſcetis eos.*
3. *Omnis arbor bona bonos fructus facit; & non poteſt arbor bona malos fructus facere.*
4. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.*
5. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum; ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis eſt.*

Dominica 28. poſt Pentecoſten.

Matth.9. 1. *Ecce, offerebant ei paralyticum iacentem in lecto.*
2. *Videns Ieſus fidem illorum, dixit paralytico.*
3. *Confide fili.*
4. *Remittuntur tibi peccata tua.*
5. *Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris?*
6. *Glorificauerunt Deum, qui dedit talem poteſtatem hominibus.*

Dominica 23. poſt Pentecoſten.

7. *Princeps vnus acceſſit ad Ieſum, & adorabat eum.*
8. *Filia mea modò defuncta eſt.*
9. *Acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti eius.*
10. *Si tetigero tantùm fimbriam veſtimẽti eius, ſalua ero.*
11. *Et deridebant illum.*
12. *Et exijt fama hæc in vniuerſam terram illam.*

Dominica 21. poſt Pentecoſten.

Matth.18. 1. *Oblatus eſt ei vnus, qui debebat ei decẽ millia talenta.*
2. *Iuſſit eum Dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.*
3. *Procidens autem ſeruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.*
4. *Miſertus autem Dominus ſerui illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.*
5. *Egreſſus autem ſeruus ille, inuenit vnum de conſeruis*

ſuis

suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum dicens: Redde quod debes, &c.

6. *Videntes autē conserui eius quæ fiebāt, contristati sunt valde, & narrauerunt domino suo quæ facta sunt.*

7. *Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quo adusque redderet vniuersum debitum.*

8. *Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.*

Dominica 17. post Pentecosten.

1. *Interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentās eum.* Matth. 22.

2. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.*

3. *Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum.*

4. *In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet, & Prophetæ.*

Dominica 19. post Pentecosten.

5. *Qui fecit nuptias filio suo.*

6. *Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire.*

7. *Iterum misi alios seruos, dicens: Omnia parata sunt.*

8. *Illi autem neglexerunt, & abierunt.*

9. *Alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam.*

10. *Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt.*

11. *Rex autem, cùm audisset, iratus est, & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succendit.*

12. *Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?*

13. *Ligatis manibus ac pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium.*

14. *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.*

Domini

8. *Quanto autem præcipiebat, tanto magis plus prædicabant.* *Marc. 13.*

Dominica 6. post Pentecosten.

1. *Cùm turba multa esset, nec haberent quod manducarent, ait: Misereor super turbam.*
2. *Quia ecce iam triduo sustinent me.*
3. *Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via.*
4. *Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?*
5. *Et sustulerũt quod superauerat de fragmentis, septem sportas.*

Dominica 4. post Pentecosten.

1. *Cùm turbæ irruerent in Iesum, vt audirent verbum Dei.* *Lucæ 5.*
2. *Rogauit eum, à terra vt reduceret pusillum.*
3. *Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus.*
4. *Sed in verbo tuo laxabo rete.*
5. *Procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ego sum, Domine.*

Dominica 1. post Pentecosten.

1. *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.* *Lucæ 6.*
2. *Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini.*
3. *Dimittite, & dimittemini.*
4. *Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam, & cõfertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum.*
5. *Hypocrita, eyce primùm trabem de oculo tuo, & tum perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui.*

Dominica 15. post Pentecosten.

1. *Ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa.* *Lucæ 7.*
2. *Ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ.*

3. *Et hæc vidua erat.*
4. *Et turba ciuitatis multa cum illa.*
5. *Quam quum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit: Noli flere.*
6. *Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabāt, steterunt.*
7. *Adolescens, tibi dico, surge.*

Dominica 12. post Pentecosten.

Lucæ 10. 1. *Beati oculi qui vident quæ vos videtis.*
2. *Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentās illum, & dicens.*
3. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua.*
4. *Et proximum tuum sicut teipsum.*
5. *Ille autem volens iustificare seipsum, dixit.*
6. *Videns eum, misericordia motus est,* &c.
7. *Vade, & tu fac similiter.*

Dominica 2. post Pentecosten.

Lucæ 14. 1. *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos.*
2 *Dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia.*
3. *Et cœperunt omnes simul excusare.*
4. *Villam emi: & necesse habeo exire, & videre illam.*
5. *Iuga boum emi quinque: & eo probare illa.*
6. *Vxorem duxi: & ideo non possum venire.*
7. *Exi citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.*

Dominica 16. post Pentecosten.

8. *Cùm intraret in domum cuiusdam Pharisæi manducare panem.*
9. *Et ipsi obseruabant eum.*
10. *Et respondens Iesus, dixit ad legisperitos.*
11. *Si licet sabbatho curare?*

12. *Ipse*

12. *Ipſe verò apprehenſum ſanauit eum, ac dimiſit.*
13. *Intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicit ad illos: Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco.*
14. *Cùm vocatus fueris, vade, recumbe in nouiſſimo loco.*

Dominica 3. poſt Pentecoſten.

1. *Erant appropinquantes ad Ieſum publicani & peccatores, vt audirent illum.* *Lucæ 15.*
2. *Murmurabant Phariſæi & Scribæ, dicentes: Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.*
3. *Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.*
4. *Vadit ad ouem quæ perierat, donec inueniat illam: & cùm inuenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens.*
5. *Gaudium erit in cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quam ſuper 99. iuſtis, qui non indigent pœnitentia.*

Dominica 8. poſt Pentecoſten.

1. *Redde rationem villicationis tuæ.*
2. *Filij huius ſeculi prudentiores ſunt in generatione ſua, quàm filij lucis.* *Lucæ 16.*
3. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt, quũ defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*

Dominica 13. poſt Pentecoſten.

1. *Occurrerũt ei decem viri leproſi, qui ſteterũt à longè.* *Lucæ 17.*
2. *Et leuauerunt vocem ſuam.*
3. *Ieſu præceptor, miſerere noſtri.*
4. *Ite, oſtendite vos ſacerdotibus.*
5. *Regreſſus eſt, cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes Ieſu, gratias agens.*
6. *Nónne decem mundati ſunt? & nouem vbi ſunt?*
7. *Niſi hic alienigena, & hic erat Samaritanus.*

Dominica 10. poſt Pentecoſten.

1. *Dixit ad quoſdam, qui in ſe confidebant tanquam iuſti. &* illud, *Non ſum ſicut cæteri hominum.* *Lucæ 18.*

2. *Et aspernabantur cæteros. Velut etiam hic Publicanus.*
3. *Ieiuno bis in sabbatho: decimas do omnium quæ possideo.*
4. *Publicanus à longè stans.*
5. *Nolebat oculos ad cælum leuare.*
6. *Percutiebat pectus suum.*
7. *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.*
8. *Et qui se humiliat, exaltabitur.*

Dominica 9. post Pentecosten.

Lucæ 19.

1. *Videns ciuitatem (*Hierusalem*) fleuit super illam.*
2. *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.*
3. *Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndique.*
4. *Eo quòd non cognoueris, tempus visitationis tuæ.*
5. *Ingressus in templum, cœpit eÿcere vendentes in illo, & ementes.*
6. *Domus mea, domus orationis est.*

Dominica 20. post Pentecosten.

Ioan. 4.

1. *Cuius filius infirmabatur.*
2. *Cùm audisset, quia Iesus venit in Galilæã, abÿt ad eũ.*
3. *Rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius.*
4. *Incipiebat enim mori.*
5. *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.*
6. *Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.*
7. *Credidit homo ille sermoni quem dixit ei Iesus, & abÿt.*
8. *Et credidit ipse, & domus eius tota.*

PROM

PROMPTVARII MORALIS SVPER EVANGELIA DOMINICALIA

Pars Aestiualis.

Euangelium Dominicæ 1. post Pentecosten.

ESTOTE misericordes, sicut & Pater vester misericors est. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite cōdemnare, & non cōdemnabimini. Dimittite, & dimittemini. Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatā, & superefluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur & vobis. Dicebat autē illis & similitudinem. Nunquid potest cæcus cæcum ducere? Nónne ambo in foueam cadunt? Non est discipulus super magistrum. Perfectus autē omnis erit, si sic sicut magister eius. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo, frater, sine eÿciam festucam de oculo tuo, & ipse trabem in oculo tuo nō vides? Hypocrita, eÿce primùm trabē de oculo tuo, & tunc perspicies vt educas festucā de oculo fratris tui. Luc. 6.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.* De operibus misericordiæ præstandis proximo, sicut Deum erga nos misericordiam esse optauimus.

2. *Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini.* Contra omne proximi iudicium, omnémque condemnationem quæ contra charitatem fit, & absque misericordia.

3. *Dimittite, & dimittemini.* De condonandis iniurijs.

4. *Date & dabitur vobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superefluentem dabunt in sinum vestrum.* De eleemosynæ amplissima à Deo retributione.

5. *Hypocrita, eÿce primùm trabem de oculo tuo, & tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui.* Contra iudices & reprehensores proximorum hypocriticos.

1. *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.*

LOcus moralis de operibus misericordiæ præstandis proximo, sicut Deum erga nos misericordem esse optamus. Vult Christus, vt sicut in nos misericors Deus est, sic & nos in proximos simus. Quot ergo modis & rationib⁹ Deus erga nos misericordem se & benignum præbet, tot omnino modis ac rationibus vt erga proximos benigni ac misericordes simus, Christus iubet. Deus autem erga nos misericors est expectando emendationem, recipiendo in gratiam, condonando peccata, largiendo beneficia, puniendo citra meritum, & remunerando vltra meritum, De eo enim dicitur:
Sap. 11. *Dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam.* In figura
Luca 15. Dei dicitur: *Cùm adhuc longè esset* (filius prodigus) *vidit eum pater eius, & accurrens cecidit super collum eius.* In parabola
Luca 7. Dei dicitur: *Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtrisque.* Denique de Deo dicitur: *Escam dedit timentibus se*
Psal. 110. *misericors & miserator Dominus.* Idem & à nobis erga proximum faciendum. Expectanda proximi cõuersio, de qua infrà dicitur: *Nolite iudicare, & non iudicabimini.* Ignoscendum & parcendum proximo, de quo infrà dicitur: *Dimittite, & dimittemini.* denique & liberalitas erga proximum exercenda, de qua infrà dicitur: *Date, & dabitur vobis.* Hæc tria misericordiæ genera in hoc Euangelio proponuntur & præcipiuntur, vt in illis Dei erga nos misericordiam imitemur, & imi-
Loci partitio. tando consequamur. Ac de illis tribus sigillatim postea dicetur. Nunc de ipsa imitationis necessitate, conuenientia, & vtilitate, aliquid in genere dicendum.

Quod ad primum attinet, Naturæ principium est: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias.* Ex hoc principio fluxit quod Christus in hoc Euangelio dicit: *Eadem mensura qua mensi fueritis, remetietur & vobis.* Patere legem quam ipse tuleris. Nihil hac iustitia iustius. Malum consilium consultori pessi-
Iacob. 2. mum. *Incidit in foueam quam fecit. Iudicium sine misericordia*
Psal. 108. *ei qui non facit misericordiam. Noluit benedictionem, & elonga-*
Exempla. 1. *bitur ab ea.* Sic Samuel pingui Agag Amalecitarũ regi: *Sicut*
1. Reg. 15. *fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis inter*
Sap. 11. *mulieres erit mater tua. Per quæ quis peccat, per eadẽ punitur.*
2. Pugnantibus contra Chananæos filijs Israël, fugit Adonibesech rex eorum: quem persequuti comprehenderunt, cæsis summitatibus manuum eius ac pedum. dixitque Adonibesech:

besech: Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum *Iudic. 1.*
summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias. *Sicut feci, ita reddidit mihi Deus.* Innumera sunt huius mensuræ & iustitiæ diuinæ exempla obseruatione dignissima, vt erga proximos misericordes esse, & crudelitatem fugere discamus. Herodiades illa saltatrix, quæ ab impio 3.
Herode caput Ioannis Baptistæ amputari petijt, & amputatum accepit, postea fluuium quendam glacie constrictum pedes transiens, glacie rupta demergitur capite tenus, quod glacie statim à reliquo corpore resectum, talem ei vitæ finem dedit, qualem crudelis in alio experiuerat. *Niceph. lib. 1. cap. 20. hist. Eccles.* Dauid mo- 4.
riens Salomoni filio hoc mandatum dedit: *Nosti quid fecit Ioab, qui effudit sanguinem belli in pace, & posuit cruorem prælij in baltheo suo. Non deduces canitiem eius pacificè ad inferos.* *3. Reg. 2.*
Quare postea occiditur apprehendens cornu altaris ad quod fugerat: *& reddidit Dominus sanguinem eius super caput eius,* id est, crudelitatem crudelitate compensauit. Huius mensuræ & iustitiæ diuinæ duo exempla admiratione plena in Prato spirituali leguntur. Latro quidam puerulo occiso, & 5.
pœnitentia ductus, monasticam vitam assumpsit, & nouem annis in ea maximam pœnitentiam agens perstitit. *Cap. 166.* Quum autem & in somnis, & in Ecclesia, & ad Synaxim se conferens, & in refectorio, puerulus ille semper ei appareret, dicens: *Quare me occidisti?* nec vel vna hora sinens eum quiescere, sumptis vestibus secularibus cum Abbatis venia exijt, dicens se ire vt pro puerulo quem ex sola crudelitate occiderat, morte plectatur. Cùm ergo sic indutus pergeret Diospolim, tentus est, & sequenti die decollatus. Pemenes 6.
senex solitarius post multorum annorum pœnitentiam prædixit se à bestijs deuorandum, eo quòd in seculo quum esset, *Cap. 167.* & oues pasceret transeuntem peregrinum à canibus discerpi & comedi in conspectu suo passus est, quum tamen liberare eum potuisset. Quod & ita factum est. Nam post aliquot annos à bestijs vt dixerat, & ipse discerptus est. Alter ergo quia crudelis, alter quia non misericors, qua mensura mensus fuerat, eandem à Deo mensuram accepit, etsi interueniente pœnitentia: vt temporali iustitiæ satisfieret, & exemplum misericordiæ exercendæ daretur. Sed in hoc genere illustre admodum est, quod & plurimis exemplis obseruari potest, crudelitatis & immisericordiæ authores, eiusdem 7.
pœnas primos tulisse. Eutropius Arcadij Imperatoris cubicularius author legis fuit, ne quis ad Ecclesiam confugeret *Nicephor. lib. 13. cap. 4.*

alicûius criminis conuictus, ſed vt vel inde etiam extraheretur. Breui pòſt quum Imperatorem ipſemet offendiſſet,
8. ad Eccleſiam ſupplex confugit, ſed inde extractus capitale tulit ſupplicium, iniquæ legis æquam ferens pœnam. Ludouico vndecimo Francorum Regi Epiſcopus quidam Verodunenſis author & inuentor fuit carceres quoſdam & cancellos ferreos, aſpectu terribiles, horrore & tenebris plenos, clauſuris autem munitiſſimos conſtruendi: ſed ipſe primus in eos coniectus fuit, & quatuordecim illic annis
9. iacuit. Thraſylus, qui Buſiridi tyranno perſuaſit ad pluuiam de cœlo impetrandam, hoſpite immolato placandos eſſe deos, immolatur ſtatim & ſacrificatur ipſe, quia hoſpes erat. Perillus qui taurum æneum fabricauit, in quo ſubiecto igne
10. qui poneretur vocem bouinam ederet, vt Phalaridi Siculo tyranno crudeliſſimo gratificaretur, eodem iubente & cogente tyranno, primus ipſe omnium (vt canit Claudianus.)

Philippus Comines hiſtor. ſuæ cap. 136.

Claudianus, & Ouidius de triſt. lib. 5. & in Ibin.

Senſit opus, docuítque ſuum mugire iuuencum.

11. Pericles Dux Athenienſium legem ſcripſit, vt nemo ad gubernandam Rempubl. accedere permitteretur, niſi qui vtroque parente ciue natus eſſet. Tetigit autem ipſum legis vltio. Nam duo filij quos habuit, Patroclus & Xantippus, mortem obierunt. Superſtites autem Pericli fuêre nothi; quibus poteſtas adminiſtrandi Rempub. per legem patris erat erepta. Noſtra memoria Thomas Cromvvellus Henrico 8. Angliæ Regi, cui à Conſilijs erat, author fuit vt legem ferret, qua caueretur ne quiſquam læſæ Maieſtatis ſuſpectus aut delatus, ad colloquium Regis admitteretur, niſi cauſa priùs in Senatu Regis cognita. At ipſe paulo pòſt omnium primus huius legis rigorem ſenſit, & omni illi ad Regem, cui chariſſimus erat, aditu interdicto, capitalem ſententiam accepit & ſubijt. Sic ſolet Dei altiſſima prouidentia hanc inclementiam punire, & in ea punienda hanc menſuram ſeruare, vt qua menſi fuerint, eadem remetiatur & illis. Quæ omnia nos docent quàm ſit neceſſarium vt ſimus erga nos mutuò miſericordes, ſicut Pater noſter Deus erga nos miſericors eſt.

Ælianus de var. hiſtor. lib. 6.

Sed nunc vide quàm ſit hoc etiam congruens atque conueniens. Decet filios patri aſſimilari. Aliter inſtituitur filius Regis, aliter filius paſtoris. Ille formatur vt mores paternæ dignitati conuenientes induat: hic non inſtituitur niſi ad

Simile.

pecora

pecora pascenda. Si Deum Patrem vocamus, & filij eius esse volumus, mores diuinæ Maiestati conuenientes, vt filij nobiliter instituti, induere oportet. At nihil diuinæ Maiestati conuenientius quàm bonitas, clementia, misericordia, mansuetudo. *Deus cui proprium est misereri semper & parcere*, orat Ecclesia. *Misericordia Domini plena est terra*, ait Psal. 32.
Dauid: quia, vt in hoc sermone Christi habetur, benignus est super ingratos & malos, *& pluit super iustos & iniustos*, Luca 6.
& facit solem suum oriri super bonos & malos. Imò vt Dauid alio in loco cecinit, *Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua vsque ad nubes.* Psal. 35.
Sanè vt conuenit creaturæ, egenam esse & pauperem, ideoque accipere, non dare; sic conuenit Creatori diuitem & benignum esse, ideóque dare, non accipere, sicut etiam *bonorum nostrorum non indiget.* Psal. 18.
Nihil ergo magis proprium Deo quàm benefacere & misereri, In visione illa magnifica qua Moyses vidit gloriam Domini transire, potissimùm quod in illa gloria vidit, erat misericordia Dei: vnde exclamauit videns illam gloriam, *Dominator Dominus Deus, misericors & patiens & multæ miserationis.* Exod. 34.
In hac ergo misericordia Deum Patrem referre debemus, quia in hac potissimùm paternos mores eiúsque Maiestati conuenientes, vt filij bene instituti, referimus. Simile.
Præterea vt filius patrem referat, vel patri similis dicatur, nec manibus nec pedibus, sed facie, quæ certior pars hominis est, similis patri esse debet. hoc enim respectu alter alteri similis esse dicitur. Quod autem in Deo magis altum magísque conspicuum est, & vnde magis innotescat, sicut facies in homine, sola misericordia est. *Misericordia enim eius super omnia opera eius: & Misericordia eius superexaltat iudicium.* Iacob. 8.
In hoc ergo Deo similes esse debemus, si similitudinem eius affectamus. Quare non iubet nos Christus esse potentes, esse sapiētes, esse miraculorū operatores, sicut Deus Pater noster est: sed tantùm, *Estote misericordes, sicut Pater vester misericors est.* In sola bonitate Deo similes esse debemus.
Diabolus voluit in potentia Deo assimilari, quum dixit: *Ascendam in cœlum, & similis ero Altissimo.* Esaia 14.
Diabolus hominem decepit affectata sapientia Dei. *Eritis*, inquit, *sicut dij scientes bonum & malum.* Gen. 3.
Simon Magus voluit in operatione miraculorum similis esse Apostolis. Obtulit illis pecuniam, dicens: *Date mihi hanc potestatē, vt cuicunque manus imposuero, accipiat Spiritum sanctum.* Actor. 10.
Videlicet in signo visibili quod miraculum erat. At Christus in sola misericordia, bonitate, clementia, vult nos Patri nostro similes esse. Sic & seipsum

Matth.11. *De verb.Domi. Sermo.10.* nobis imitandum proponit. *Discedite à me quia mitis sum & humilis corde.Non dicit* (vt hæc verba exponens ait Augustinus) *discite à me mundum fabricare, non cuncta visibilia & inuisibilia creare, non in ipso mundo mirabilia facere, sed quoniam mitis sum,&c.* Non ergo in magnis istis & mirabilibus super nos, sed in misericordia, mansuetudine, humilitate, Deo Patri similes nos esse conuenit, vt eum in facie repræsentemus, non in brachio potentiæ, non in cerebro sapientiæ, non in digito Dei aut dextera excelsi. Magna ergo huius præcepti necessitas, magna conuenientia.

Vtilitas præcepti de imitatione. *Matth.5.* *Eccles.4.* *Prouerb.11.* *Psal.143.* Vide nunc quanta sit eius vtilitas. *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Qui ergo erga proximũ misericordes sunt, ad Dei in se misericordiam ius habent. *Esto misericors pupillis vt pater, & pro viro matri illorum, & eris tu velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui magis quàm mater.* Rursum alia Scriptura: *Anima quæ benefacit impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.* Age ergo, vis vt Dominus rationem vitæ tuæ exigat in iustitia, an in misericordia? Nosti vocẽ sancti Prophetæ: *Ne intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.* Si sic Sanctus, quanto magis tu peccatorum sarcina oppressus iudicij rigorem formidabis? Sis ergo misericors, vt misericordiam inuenias. Nobilissima animalia hunc affectum habent. Leo parcit semper subiectis. Elephas si errantem in desertis locis viatorẽ inuenit, quasi cõpatiens ei,in viam publicã reducit. Hæc de misericordia erga proximos in genere:nunc ad ipsas species in hoc Euãgelio positas.

Simile. *Plinius natur. histor.lib.8.*

2. *Nolite iudicare & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini.*

LOCVS moralis contra omne proximi iudicium, omnémque condemnationem quæ contra charitatem fit,& absque misericordia.Huiusmodi autem iudicium est triplex; temerarium, vsurpatum & hypocriticum. De hypocritico iudicio infrà Christus multa dicit. Quare de illo seorsim dicendi locus erit. Nunc de temerario, & vsurpato. Neque enim excludit hoc loco Christus vel iudicium discretionis, quod in manifesto proximi malo, & vbi signa peccati sunt euidentia, exercetur: vt iudicare esse hominem blasphemum quem audio blasphemare, actu dico blasphemum, non habitu & consuetudine: (illa enim temerarij iudicij pars magna est, quum ex vno actu peccati, hominẽ simpliciter

talem

talem esse iudicamus, ex vno actu ebrietatis, ebriosum) vel iudicium legitimæ authoritatis, quod secundum formam iuris vel diuini vel humani instituitur. Neutrum horum iudicium excludit Christus, quantum ex seipsis est. Nam hæc ipsa si cum odio proximi, cum libidine reprehendendi, cum fastu exercentur (vt ille Diogenes qui culcitram Platonis, in qua sedens docebat, pedibus calcando dixit. *Calco fastum Platonis, sed*, vt Plato mox ei respondit, *cum alio fastu*) ad hanc Christi prohibitionem pertinent, & misericordiæ charitatíque erga proximos maximè contraria sunt. Sed extra legitimam authoritatem, & manifestam veritatem delicti, omne nostrum de proximis nostris iudicium, omnis proximi condemnatio, est actus & temerarius & vsurpatus, ideóque contra charitatem & misericordiam. Temerarium iudicium est, quod ex leui coniectura leuibúsque signis colligitur. Hoc appellat Scriptura, iudicare secundùm faciem. *Nolite* (ait Christus) *secundùm faciem iudicare, sed rectum iudicium iudicate*. Secundùm faciem iudicat qui factum solùm externum per se considerat, absque suis circumstantiis, quæ facti speciem mutare possunt; absque intentione facientis, quæ honestissima esse potest quando in facto erratur: absque fine propter quem factũ fuit, qui in facto malo si bonus sit, saltem attenuat peccatum; denique absque facti ipsius causâ & origine, vt vel praua societate, vel vehementi tentatione, vel fortè vi illata; postremò non habita temporis, loci, personæ consideratione, quæ omnia factum apparenter improbum vel excusare, vel certè plurimùm alleuiare poterunt. Secundùm faciem quoque iudicat, qui quod in vno probat, in altero improbat, vt Pharisæi qui circuncisionem Mosaicam in sabbatho factam probabant, Christum in sabbatho sanantem totum hominem improbabant. Erat enim circuncisio quædam, hominis sanatio. Totum hoc iudicium temerarium est, & à pessima malitiæ radice profectum. Præcipiebat Deus in Leuitico vt septem diebus leprosus clauderetur. Non permisit sacerdotem facilè de lepra iudicare, sed suspendi voluit iudicium septem diebus. Multo minùs vult nos, qui authoritate probandi lepras, id est iudicandi peccata aliorum, caremus, de aliorum interna malitia, quæ non ita videri potest sicut corporis lepra, statim & temerè ad iudicandum prosilire. Dici solet: Mala mens, malus animus. Et Apostolus ait: *Omnia munda mundis*, (quod aliis verbis alibi dixerat; *Charitas nil mali cogitat*) *coinquinatis*

Apophthegma.

Iudicium temerarium.

Ioan.7.

Iudicare secundùm faciem, quid.

Ioan.7.

Leuit.13.

Typus.

Tit.1.

1.Corinth.13. *autem & infidelibus nihil est mundum, sed inquinatæ sunt eorum mens & conscientia.* Ideo mali quum sint, omnes sibi similes esse iudicant. Nero impurissimus neminem à libidine purum iudicabat. Vnde Scriptura: *In via stultus ambulans, cùm ipse sit insipiens, cæteros putat insanire.* Vagao cubicularius Holophernis quuum ipse carnalis esset, putabat Holophernem cum Iudith in longum mane libidinari. Quemadmodum cucurbitulæ quod in carne deterrimum est ad se trahunt, sic improborum animi deterrima quæque cogitando & suspicando ad se trahunt. Animus quippe omni malorum genere scatens, horrens, ac metuens quæ sunt intus, exilit foras, vagatúrque circa aliena, vt lamia quædam domi cæca (oculis in vasculo repositis) foris oculata. Sicut porci non nisi in luto & fimo fodiunt, sic malus animus & sordidus non nisi mala & sordida cogitat. Qui impetigine laborat, perpetuum affrictum desiderat. Sic quouis prauo desiderio affectus idem alteri affricare cupit; vt vel aliorum malis quasi sibi similibus se oblectet, vel sua mala ex aliorum aut comparatione iustificet, aut communione & societate alleuiet. Sicut algent viscera, quum naturalis calor ad externa corporis diffunditur, sic circa alienos defectus notandos ideo solliciti & feruidi sumus, quia nostra negligimus. Sicut quibus domi nullum est negotium, in foro obambulant: ita qui in exploranda vita sua negligentes sunt, in aliena iudicanda curiosi sunt. Interrogatus senex quidam monachus à fratre quodam quid causæ esset, cur assiduè iudicaret fratres respondit: *Quia necdum teipsum cognouisti. Nam qui seipsum nouit, fratrum vitia non aspicit.* Appositè sanctus Augustinus: *Non iudicat personaliter, qui diligit æqualiter.* Ideo enim secundùm personas, non secundùm rem iudicamus, quia personarum acceptores sumus, quia persona quam iudicamus, nobis displicet. Vt autem scias ex iudicio ne, an certa ratione, an ex affectu & corrupta passione fratrem iudices, transfer in alterum quem diligis vel in teipsum, factum id quod iudicas atque condemnas. Si enim adhuc tibi displicet factum, ratio iudicauit; si ampliùs non displicet, prauus affectus te decepit. Vbi charitas & misericordia habitant, ibi frater non iudicatur. Lex fidelium mercatorum est, vt socij sint non minùs in damno quàm in lucro. Hoc fit in tota fidelium societate. Sicut enim charitas aliena bona facit sua, iuxta illud: *Particeps ego sum omnium timentium te*; atque ita multum lucratur: sic

Margin notes: Ecclesi.10. — Iudith.13. — 1. Similia. — 2. — 3. — 4. — 5. — 6. — Plutarch. in Polit. — In Prato spirit. cap.134. — Apophthegmata. — Tractat.30.in Ioan. — Simile. — Psal.118.

sic misericordia aliena mala facit sua, fratribus compatiendo, iuxta illud: *Gaudere cum gaudentibus flere cum flentibus.* De hac lege & societate Apostolus: *Sicut socij estis passionum, ita & consolationum.* At totum hanc societatem dissoluit temerarium proximi iudicium ex maleuolentia ortum. Nam & rectè facta condemnat,& leuia peccata exaggerat,& ad primam peccati suspicionem iudicat. Sic aliena tam bona quàm mala à seipso longissimè remouet,& fœdus societatis abrumpit. Nihil huiusmodi hominibus in Christiana societate molestius.

Roman.12. *2.Corint.1.*

Simile.

Nam vt venti illi omnium sunt molestissimi qui pallia nobis reuellunt, & vt ciuitates portas quasdam habent nefastas, per quas non nisi purgamenta eiiciunt; sic qui temerè fratres iudicant, secretissima violenter expandunt, optima quæque famæ ornamenta abripiunt, & omnes quas inueniunt sordes efferũt. B.Franciscus cùm pauperculo quodam sibi obuiam facto, nuditatem eius dolens identidem ingemisceret (iuxta societatis Christianæ legem, quàm modò diximus, de qua etiam Apostolus ait, Alter alterius onera portate (compassionis affectu) & sic adimplebitis legem Christi) & frater quocum vna iter agebat, dixisset: Pater etsi rebus ille pauper est, fortasse rerum concupiscentia diues est: continuò ipsum tunicam suam exuere, & pauperem operire iussit: vt quem lingua læserat, ei beneficio satisfaceret. Idem sanctissimus Pater audiens semel fratrem quendam denigrare famam alterius, conuersus ad vicarium suum; Surge surge, inquit, discute diligenter: & si accusatum fratrem innocentem repereris, accusantem dura correctione cunctis redde notabilem. Subiiciam hîc paucis quædam remedia contra hunc temerarij iudicij morbũ peruersum. Vt in aliorum delictis æquiorem te præbeas, considera pios ac sanctos esse posse qui à te viro etiã bono & iusto diuersi sunt, ac diuersam vitæ rationem instituunt, diuersos mores habent, iuxta diuersa vnius & eiusdem S. Spiritus charismata, vt latè Apostolus describit.

Exempla. *M.Marulus lib.5.*

S. Bonauentura in vita eius, cap.8.

Iudicij temerarij remedia. *1.* *Stella.de contẽptu mundi, cap. 34.*

Sanè si idem semper omnes velle,idẽ facere,eadem negotia tractare deberent, in vnum forum vel omnes eodem momento concurrere, vel neminem eò ire oportebat: quod & in aliis vitæ negotiis accideret. Deinde si defectum in fratre vides,cogita sub illo defectu multas latere virtutes,aliáque opera bona, iuxta illud Ciceronis in Senatu Romano responsum. Declamanti enim Memmio cuidam contra M.

Rom.12. & 1.Cor.12.

2

Plutarchus in Catone. Catonem quòd tota nocte se ingurgitaret, respondit Cicero: *Cur non addis, quòd tota die aleas ludit?* Cato enim quum
Apophthegma. totos dies Reipub. negotiis impendisset, de nocte se paulo liberaliùs recreauit. Memineris quoque defectus proprios
3. & quòd grauioribus fortè peccatis ipse obnoxius es. Vide manticæ quod in tergo est; de quo mox ex Christi verbis in hoc Euangelio plura dicemus. Hoc est enim trabem ex oculo tuo tollere, vt festucam in fratris oculo meliùs videas.
4. Rursum & id cogita, quòd qui nunc grauiter tibi lapsus videtur, subitò per Dei gratiam in alium virum immutatus
Ecclef.11. est, aut breui immutabitur, iuxta illud: *Facile est in oculis*
Exemplum. *Domini subitò honestare pauperem.* Ruben qui paulo antè libidine carnali cæteris fratribus fuit peior, videns tamen fratrum suorum in Ioseph conspirationem vnanimem, solus
Genes.7. eum *ex fratrum manibus eripere nitebatur*; ideóque eum in cisterna non reperiens clamabat: *Puer non comparet, & ego quò ibo?* Quòd si actionem ipsam excusare non potes, seque-
5. *Serm.40. super Cant.* re consilium D.Bernardi: *Excusa intentionem, si opus non potes,* Aut si hoc non placet, ex ignorantia eum offendisse exi-
6. *1.Timot.1.* stima, ideóque misericordia dignum, iuxta illud Pauli: *Misericordiam inueni quia ignorans feci.* Si nec hoc modo excu-
7. sare fratrem potes, tibi persuade à grauissima aliqua tentatione victum illum fuisse, quæ si te aggressa fuisset, non secus oppressisset & victas manus dare coëgisset. Hanc consi-
Galat.6. derationem te docet Apostolus dicens: *Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum ne & tu tenteris.* Huius rei præclarum exemplum vide in alia Do-
8. *Rom.2.* minica ex Cassiano. Postremò vide ne *in quo alium iudicas, teipsum condemnes.* Iudicas alium grauiter peccasse absque
1.Corint.13. legitima autoritate, absque manifesta veritate, & sic ipsemet grauiter peccasti. *Charitas enim non æmulatur, non agit perperam: non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autẽ veritati.* Qui ergo contraria charitati facis, qui non compateris peccato fratris, sed æmularis, & ad reprehẽdendum ac iudicandum citò prorumpis; qui agis perperam, qui cogitas malum, qui gaudes super iniquitate fratris, iudicando, condemnando, propalando, ventilando illud, alium iudicans, teipsum condemnas.

Domi.3.Quadrage.text.2. ATQVE hæc de iudicio temerario, de quo vide plura in alia Dominica: nunc de vsurpato dicendum. Qui iudicat fratrem absque legitima authoritate & manifesta veritate,

ritate, vſurpat temerè & arroganter quod ad eum non pertinet. Sic Apoſtolus: *Tu quid iudicas alienum ſeruum? Domino ſuo ſtat aut cadit.* Et paulò pòſt: *Tu quid iudicas fratrẽ tuũ? aut quare ſpernis fratrem tuũ?* nempe non iudex eius es, ſed frater; ad Deum, non ad te pertinet eius iudicium. Ideo ſequitur: *Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti. Vnuſquiſq; noſtrum pro ſe reddet rationem Deo;* (non pro proximo, niſi proximi curam ex authoritate data acceperimus) *Non ergo ampliùs inuicem iudicemus, ſed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel ſcandalum* id eſt: tua potiùs veſtigia conſidera, ne offendas ipſe, alterique ſcandalum præbeas. Hoc enim qui facit, & diuinum iudicium expectat, in quo ſuorum operum omnium atque verborum rationem reddet; profectò ſatis habebit domi quod agat ſuæ. Satis eum hæc cura detinebit, vt in aliorum vitia non inquirat. Maxima eſt hodie copia medicorũ. Omnes volunt aliorum infirmitates curare, nemo ſua. Omnes volunt in corpore Eccleſiæ oculi eſſe, nemo manus. Oculi in corpore naturali quum cætera omnia videant, ſeipſos non vident. Tales oculi eſſe volunt qui ad eum locum non vocati, hoc ſibi officium vſurpant. Sed manus eſſe, manum bono operi admouere pauci volunt. Sic alienos labores celeriter carpunt; qui nihil ipſi laborant. Sed ad iudicium vſurpatum redeamus. De hoc iterum Paulus: *Qui iudicat me, Dominus eſt. Itaque nolite ante tempus iudicare, quoaduſque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium.* Duas cauſas ponit Apoſtolus vſurpati iudicij. Vna eſt quia præuenitur tempus, quod eſt generale & extremũ iudicium. Et hæc ratio valet etiam contra iudicium de externis actibus fratrum noſtrorum, quos vel non iudicare, vel nõ niſi in optimam partem interpretari oportebat. Altera ratio eſt, quia ſolius Dei eſt illuminare abſcondita tenebrarum. Solus Deus ſcrutatur corda & renes. Qui ergo circa interna, circa intentionem, circa finem actus iudicat, Dei ſibi partes & iudicium vſurpat, quod eſt ſcelus horrendũ. At ex fine & intentione operis, virtutis aut vitij ratio maximè accipitur. *In diſciplina Chriſtiana* (ait Auguſtinus) *non tam quæritur vtrum quis iraſcatur, quàm quare iraſcatur: nec vtrum ſit triſtis, ſed vnde ſit triſtis: nec vtrũ timeat, ſed cur timeat.* Hos ergo affectus, iræ, triſtitiæ, timoris qui in fratre iudicat vitioſos ſemper & improbos eſſe, (quod & de aliis affectibus intelligendum) de internis iudicat, Deique ſibi partes vſurpat.

Iudicium vſurpatur. Roman. 14.

Simile.

1. Cor. 4.

De ciuit. Dei, lib. 9. cap. 5.

Hoc

Iacob. 4. Hoc sensu D. Iacobus scripsit: *Qui iudicat fratrem, iudicat legem.* Legis enim sibi partes vsurpat, cuius est iudicare: & secundùm quam iudicia exerceri debent ab iis qui legum administratores sunt. *Si autem iudicas legem, non iam legis factor es, sed iudex.* At lex Dei nobis data est vt eam faceremus, non vt quoslibet iuxta eam iudicaremus. Vnde S. Augustinus: *Noluit Deus hominem ab homine iudicari, ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario vsurpato iudicio, sed potiùs ex lege Dei secundùm ordinem Ecclesiæ, siue vltrò cõfessum, siue accusatum atq; conuictum.* Hoc totum Christus dicere voluit, in illis verbis, *Nolite iudicare, nolite condemnare.*

Homil. 50. ex 50.

Præmium non iudicandi, & non condemnandi.

Matt. 7.

Sed nunc vide quid vel mercedis vel gratiæ adiungat. Ait: *Et non iudicabimini, & non condemnabimini* id est; Si nihil in fratres temerè iudicando statueritis, si misericordiæ & charitatis leges erga fratres seruaueritis; vos quoque à Deo misericordiam inuenietis, mitius iudicium, minorem condemnationem accipietis. Quod apud Matthæum clariùs apparet, vbi Christus dicit: *Nolite iudicare, vt nõ iudicemini; in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur & vobis.* Si mensura qua alios iudicatis, est charitas, benignitas, misericordia; mensura quoq; qua Deus vos iudicabit, erit etiam charitas, benignitas, misericordia. Si autem mensura vestra rigor est, asperitas, & summum ius; talis erit Dei mensura quum vos iudicat. Hoc est quod Dauid Deo dicit: *Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis.* Qui erga fratres mites fuerũt, illos saluabit Dominus, coronans eos in misericordia & miseratione. Hanc mensuram multis verbis alibi Dauid exprimit. *In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu Domini, & peccatum matris eius non deleatur. fiant contra Dominum semper* (id est, coram Domino) *& dispereat de terra memoria eorũ.* Quorsum enim hæc omnia, & multa quæ in Psalmo præcedunt, Propheta imprecatur? Subiungit: *Pro eo quòd non est recordatus facere misericordiam, & persecutus est hominem inopem & mendicum, & compunctum corde mortificare.* In alios rigidus & immisericors fuit. Tales quippe Dominus non in multitudine miserationum suarum iudicabit, sed *in furore suo arguet, & in ira corripiet.* Vide plura loco proximè præcedenti.

Psal. 17.

Psal. 108.

Psal. 37.

3. Di

3. Dimittite, & dimittemini.

LOcus moralis de condonandis iniuriis. Hanc legẽ posuit Christus, non tam æquitate plenã quàm misericordia, vt si fratribus nostris dimittimus ille nobis dimittat. Æquum sanè est vt nobis inuicem condonemus, quia fratres sumus. Sed misericordia magna Dei est, nobis propterea ignoscere, quia quod æquitas postulat, id fratribus præstamus. *Tu quidem eum habes inimicum* (ait Augustinus) *qui tecum creatus est: Deus verò eum qui creauit.* Multo igitur æquius est vt homo homini, quàm vt Deus homini parcat. Rursum tu remittis, quum ipse remissione indigeas. Quis enim qui non peccet? At Deus nullius rei indigens est, & peccare non potest. Deinde tu quantacunq; tandem alijs remittis, maiora habes quæ tibi Deus ignoscat. Postremò tu cõseruo, Deus seruo ignoscit. Et tamen huic tam necessariæ æquitati, hoc maximum præmium Deus retribuit, vt si fratribus ignoscimus, ille nobis ignoscat. Nẽpe vt nostra inclemẽtia luculentiùs appareat, & si perimus, per nos ipsos pereamus: si peccatorũ veniam non consequimur, id nostra culpa fiat, non Dei inclementia. Hoc docet illa Christi parabola de decem millibus talentis, quæ roganti veniã seruo Dominus remisit: seruus autẽ idem conseruo roganti, cẽtum denarios remittere noluit. Cui propterea Dominus dixit: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Nónne ergo oportuit & te misereri conserui tui?* Hoc est ergo (vt Chrysostomus loquitur) *terribile mysteriũ*, hoc pactum inter Deũ & nos; quo ille quidem incredibili misericordia nos ad certam veniam vocat, nos verò medium accepimus remissionis peccatorũ, & facillimũ & saluberrimum & iucundissimũ. Quid enim facilius quàm decem dare, vt mille accipias? quid salubrius quàm omnem animo malitiam depellere? quid iucundius quàm in perpetua pace & animorũ consensu viuere? Hoc totũ SS. Patres obseruarunt. Chrysostomus sic scribit: *Ad impetrãdam nostris sceleribus veniam non opus est pecunia, non opus est in longinqua peregrinari, non pericula, non labores tolerare. Sola sufficit bonæ voluntatis integritas.* Et paulo pòst: *Quis vnquã inter homines remittens conseruo modicum, propterea à Domino suo totius debiti remissum obtinuit? At hîc quotidie tibi hoc datur. Deus enim noster diues est in misericordia & miserationibus. Deinde si nihil à Deo huic indulgẽtiæ præmij proponeretur, at quia omnes beneuolo & benefico fauẽt, omnes illũ admirãtur & laudant, etiã non iubẽte Deo*

Margin notes: De condonandis iniurijs. — 1. — *Enarr. in Psal. 54.* — 2. — 3. — 4. — *Matth. 18.* — *Serm. de Encænijs.* — 1. — 2. — 3. — *Homil. in epist. ad Philem.* — Condonandi iniurias vtilitas.

Moral. in Iob. lib. 10. c 18.

Deo remittere debebamus debitoribus nostris. Hæc ille. ex quibus huius pacti & cõditionis magna facilitas satis elucescit. de salubritate eius sic D. Gregorius: *Nonnunquã quia nos culpas rariùs committimus, aliena pigriùs delicta relaxamus; & quo peccare noster anim⁹ sollicitiùs metuit, eo districtiùs in id quod ab alio in se delinquitur animaduertimus. Vnde fit vt eo inueniatur vnusquisq; tardior ad veniã, quo proficiendo factus est cautior ad culpã. Sed quid hac doloris macula reperire deterius potest, quæ in conspectu Iudicis charitatem nõ inquinat, sed necat? Vitã quippe animæ qualibet culpa polluit, seruatus verò contra proximum dolor occidit. Menti namq; vt gladius figitur, & mucrone illius ipsa viscerũ occulta perforantur. Qui scilicet à trãsfixo corde nisi priùs educatur, nihil in precib⁹ diuinæ opis obtinetur. Nã & vulneratis mẽtibus imponi medicamina salutis nequeũt, nisi ferrum à vulnere antè subtrahatur. Hinc ergo Saluator dicit; Nisi remiseritis hominibus peccata eorũ, nec Pater vester qui in cælis est remittet vobis. Hinc cõtra institutionẽ postulationis, cõditionem posuit pietatis, dicens: Dimittite & dimittetur vobis: vt profectò bonum quod à Deo compuncti petimus, hoc primùm cum proximo conuersi faciamus.* Hæc huius conditionis salubritas est. de eius iucũditate sic Chrysostomus: *Potuit sanè Deus absq; hac mutua & reciproca proximi tui condonatione tibi omnia peccata dimittere; vult tamen beneficium etiam per ista media conferre. Quare? mille tibi videlicet occasiones præbẽs mãsuetudinis ac pietatis, & hoc quod in te belluinũ est depellẽs, & iram qua flagras extinguẽs, & vndiq; quasi tibi teipsum reconciliãs, & coniungens.* Hæc ille. Sed & hoc præcepto hoc pacto instituto, ad maximam nos fiduciã excitauit. *Nam quanta spes veniæ est* (ait Cyprianus) *quum ipse Iudex nõ tam expectat qua ratione à supplicio liberemur, quã ipse nos viam ac modũ docet, vnde id efficiamus. Quasi diceret, sic facite, & ego parcam. Dimittite, & dimittemini.* In humanis iudiciis nõ licet iudici partẽ alterã informare, ne acceptor personarum sit, aut parum æquus videatur. At Deus pro sua infinita bonitate homines informat quomodo cõtra accusatorẽ diabolum se defendãt. De hac fiducia dixit D. Ioãnes: *Si cor nostrũ nos non reprehenderit, fiduciam habemus ad Deũ, & quæcunq; petierimus ab eo accipiemus.* His enim verbis *admonet nos* (ait sanctus Augustinus) *ne cor nostrũ in ipsa nos oratione & petitione reprehendat, & ne fortè quum cœperimus dicere, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, cõpungamur nõ facere quod dicimus, aut etiã nõ audeamus dicere quod nõ facimus, & fiduciam petendi amittamus.*

Hæc

Margin notes: Condonandi necessitas. — Simile. — Homil. 20. in Matthæum. Condonandi iucunditas. — In expositione orat. Domin. — Dissimile. — 1. Ioan. 3. — In li. de perfect. iustitiæ.

Hæc ille. Qui enim orationẽ quotianã dicit, & non dimittit, ad hunc locum quum venerit, quid faciet? Si verba recitat, mentitur; & *os quod mentitur, occidit animam*. Si non recitat, non orat, quia non sic orat vt Christus orare iussit. *Sapient.1.*

Sed & illud quoque in hac conditione tenendum, vt ex animo fiat remissio & proximi cõdonatio. Sic Christus, post parabolam serui qui suo conseruo non pepercit, concludit: *Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.* Quam rem sic Chrysostomus apposité explicat; *Si tantummodo non lædis eum qui te læsit, auertas te tamen ab eo, nec libenter eum videas, manet sine dubio vulnus in pectore, & dolor augescit in corde. Quod si ita est, nondũ vtique quod Christus mandauit impletur. Nunquid tu ita vis propitium tibi fieri Deũ, vt non quidem te lædat, auertat se tamen abs te, & peccatorum tuorum memoriã gerat, & te videre nolit?* Quòd si hoc nõ vis: memineris quid Scriptura dicat: *Homo homini reseruat iram, & à Deo quærit medelam? In hominem similem sibi non habet misericordiam: & de peccatis suis deprecatur?* Huius rei illustre exemplũ proferam, vt quãta sit huius præcepti necessitas, meliùs intelligatur. Sapricius presbyter & Nicephorus laicus Antiochiæ maximè erant familiares & amici. Orta autem inter eos simultate, iam Nicephorus ad se rediens primùm per amicos ter quatérve recõciliari petit: quumq; hoc non succederet, supplex ipse veniam rogat, sed frustra. Orta mox persecutione sub Valeriano Imperatore, Sapricius vt presbyter delatus (nam in solos presbyteros sæuijt tunc persecutio) fidem fortiter confitetur, tormenta varia sustinet, sententiam capitalem accipit. Hoc audito, Nicephorus ei ad supplicij locum ducto in via occurrit: prostratus ad pedes eius, veniam & charitatis osculum petiit. Facit hoc bis térve, adeò vt lictores pagani eum quasi stultum deriderent, qui tam anxiè veniam ab homine statim morituro peteret. At Sapricius ne verbum quidem ei respondet, ne quidem in ipso supplicij loco & puncto. Quum ergo à carnifice iuberetur Sapricius genua flectere vt caput ei amputaret, dicit lictoribus: Nolite me ferire, & dijs sacrifico.

Condonare ex animo.

Matth.18.

De cõpunct. cordis lib.1.

Eccli.28.

Exemplum illustre.

In vita sancti Nicephori Martyris apud Surium 9. Februar. tom.1.

Hoc audito, Nicephorus multis verbis & lachrymis eũ rogat ne sic se in æternum perdat. Sed eo persistente, exclamat Nicephorus: Ego sum Christianus; me pro ipso ferite. Lictores ergo re tota confestim ad Præsidem delata, & ab eo potestate accepta, miserum Sapricium dimiserunt, qui fratrem non respiciens, Christum negauerat: Nicephorum

verò

verò Martyrij gloria, amputato eius capite, coronarũt. Tanti momenti hoc est, *Dimittite: & dimittemini.* Quis enim dubitat, omnia Sapricij peccata semel dimissa nunc iterum redijsse, & debitum totum semel remissum nunc iterum exactum fuisse, quia conseruõ suo dimittere noluit? Sic qui dimisit fratri, martyr fit: qui dimittere noluit, apostata fit. Charitatis defectus hoc totum erat. Sicut enim vehementior est ignis qui longè distantia calefacit, quàm qui vicina; sic maior est charitas quæ inimicos, quàm quæ amicos diligit. Vt autem ignis vehementer incensus omnia iniecta in ignem vertit, sic magna charitas tam ex iniuriis quàm ex benefactis accenditur. Cuius egregiæ charitatis exemplum proferam, sicut odij & maleuolentiæ iam prolatum est. Opposita enim iuxta se posita magis elucescunt. In Prato spirituali sic legimus: Frater quidam vicinus cellæ cuiusdam senis, absente aliquãdo sene cellam eius ingressus, libros eius & vasa diripuit. Rediens senex, & quod factum erat videns, pergit ad fratris cellam, ei quod acciderat narraturus. Inueniens autem vasa in medio posita (nondum enim alter ea reposuerat) nolens eum senior confundere, alia quadam necessitate simulata, expectauit foris, donec omnia abscondisset. Moxque veniens, de alia re ei locutus est. Sed & postea eum in carcerem coniectum esse audiens, petijt à quodam alio sene esculenta quædam, & ad fratrem illum captiuum defert, non sciens quòd ob furtum prædictum in carcerem fuisset coniectus. Mox illi frater vbi omnia sua adhuc in tuto essent renunciat, culpamque confitetur, & veniam deprecatur. Senex verò sanctè affirmans se non ea causa venisse, sed tantùm vt charitatem illi faceret, etiam eius liberationem apud Iudicem procurauit. Magna & varia fuit huius senis charitas, qui fratrem, quem antea dilexit, facta illi iniuria diligere non cessauit: qui delinquenti in eum fratri facilè dimisit, eo quòd plus fratrem quàm vasa direpta dilexit: qui opera misericordiæ visitando & liberando nocentem fratrem exercuit: qui denique his modis ad peccati voluntariam confessionem fratrem perduxit, & *lucratus est animam fratris sui.* Sic Alexander Patriarcha Hierosolymitanus fugientem à se ac multa furatum notarium suum, posteáque vinctum ac captiuum, 85. numismatibus redemit. Vnde in ea tunc ciuitate dici solebat: Nihil vtilius quàm Alexandro malefacere. Sic quum ad alium senem Eremitam latrones ingressi essent, dicentes, Omnia quæ sunt in cella tua,

Simile. (margin, beside "misit fratri, martyr fit")

Charitatis exempla. (margin, beside "autem ignis…vertit")

1. *Cap.211.* (margin, beside "Opposita enim…")

1. (margin, beside "apud Iudicem procurauit")
2. (margin, beside "charitas, qui fratrem")
3. (margin, beside "diligere non cessauit")
4. (margin, beside "fratrem exercuit")

2. *In Prato spiritual.cap.34.* (margin, beside "mam fratris sui. Sic Alexander…")

Cap.211. 3. (margin, beside "xandro malefacere" / "latrones ingressi")

tua, venimus tollere; dicit illis: Quæcunque vobis videntur filij tollite: quod quum fecissent abierunt. Et cùm solum marsupium, quod pendebat, reliquissent, senex illo accepto post eos sequebatur clamans ac dicens: Accipite filij à me quod tollere obliti estis de cella nostra. Illi ergo admirantes senis tolerantiā, omnia in suis locis in cellulam reuersi restituerunt, dicentes ad inuicem: Verè hic homo Dei est. Huius ignoscentiæ & misericordiæ alia exempla in alia quadam Dominica protulimus. Hoc charitatis genus est *oleum misericordiæ,* ad peccatorum nostrorum remedia efficacissimum. Quemadmodum enim athletæ in palæstra luctaturi, nuda corpora oleo vngere solebant, vt antagonistis suis omnem corripiendi ansam in lubricis carnibus præciperent; sic hoc misericordiæ oleum, qua proximis nostris dimittimus, ita nostram nuditatem vngit, vt iustitia diuina eam ad pœnam reposcere, atque corripere nequeat. Pactum enim iam Iudex ipse viuorum & mortuorum hoc instituit, vt si dimittimus alijs in nos peccantibus delicta ipsorum, de cordibus nostris; Pater quoque noster cœlestis nobis nostra dimittet. Vnde & in alia Scriptura: *Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi soluentur peccata tua.* Sic manibus tuis suam misericordiam Deus posuit.

Simile.

Eccli. 3.

4. ***Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum.***

LOcus moralis de eleemosynæ amplissima à Deo retributione. Vix vlla virtus maiorem in tota Scriptura mercedem repromissam habet quàm eleemosyna. Et hoc in loco Christus verbis exquisitissimis huius mercedis amplitudinem exprimere voluit. Mensuram enim huius retributionis, vocat *bonam,* id est, plenam. Bona enim mensura vocatur cui nihil deest, & quæ ad summum vasis impletur. Vocat *confertam,* quia in quibusdam mercimonijs, vt lineis ac laneis, vt plenior fiat mensura, compressa & conferta datur. Vocat *coagitatam,* quia in omni genere granorum non plena tantùm, sed plenissima datur mensura, quando in vase grana coagitantur; sic enim magis cohærentia grana multo plura vas capiet. Vocat *supereffluentem,* quia in liquidis omnibus, vino, oleo, melle, plenissima est mensura, quando ita vas repletur, vt etiam supereffluat. Docet ergo in omni genere eleemosynæ plenissimam fore retributionem; quæ etiam in

Eleemosynæ retributio.

Ephes.3. suo genere superabundabit: quia & in hac vita *omnia potest Deus facere superabundanter quàm petimus*, & in altera vita *Rom. 8.* supra condignum remunerat. *Non enim sunt cõdignæ passiones huius seculi* (multo minùs actiones eleemosynariæ) *ad futurã gloriam*. Nec supra condignum tantum, sed supra id quod de- *1. Cor. 2.* siderari vel operari vel cogitari potest. Neque enim *vel oculus vidit, vel auris audiuit, quæ præparauit Deus diligentibus se.* Rursum *Mensura bona*, fortunæ bona denotare potest, quæ Deus eleemosynarijs largissimè in hac vita retribuit. *Mensura conferta*, naturæ bona, vt ingenij vires, valetudinem, & vitam longam, quæ etiam Deus eleemosynarijs retribuit. *Mensura coagitata*, gratiæ bona, vt peccatorũ remissionem, & dona spiritualia, quæ similiter eleemosynæ retribuuntur. *Mensura supereffluens* est gloriæ æternæ merces, qua etiam eleemosyna compensatur. Singula mox ex Scripturis ostendentur, & exemplis. Accedit ad mercedis amplitudinem, quod dicitur: *Dabunt in sinum vestrum*. Angeli videlicet, diuinæ liberalitatis ministri, vel pauperes ipsi quibus benefit: illi per modum ministerij, isti per modum meriti & intercessionis, dabunt hanc totam mercedem *in sinum vestrum*, id est, sic certissimè conferent, vt amitti nequeat; sic intimè dabunt, non in tunicam, sed in animam, vt maximè foueat, reficiat, atque oblectet. Sic enim quæ in sinum reconduntur, & certissimè seruantur, & propriè habentur, & corpus fouent, & grata atque iucunda esse solent. Quo sensu dicitur; *Eccli. 29.* *Conclude eleemosynam in sinu pauperis.* videlicet vt pauper eam certò possideat, eaque foueatur. Tam significantibus verbis voluit Christus eleemosynæ retributionem tum amplissimam tum certissimam exprimere. Porrò variæ Scripturæ variã hanc eleemosynæ mercedem passim docent. Temporalem & præsentem in fortunæ bonis retributionem docet Sapiens: *De primitijs frugum tuarum da pauperibus, & replebuntur horrea tua saturitate.* Vidua Sareptana dum de sua paupertate facit Eliæ Prophetæ subcinericium panẽ paruulum, priùs quàm sibi & filio, hanc mercedẽ accipit, *vt hydria farinæ non deficeret, nec lecythus olei minueretur.* Huius retributionis temporalis circa fortunæ bona in alia Dominica illustria quædam protulimus; quæ hîc loco magis proprio, à concionatore produci possunt. Quædam hîc alia subijciam. Nobilis quidam Constantinopolitanus magnas eleemosynas faciens, & pecunias omnes distribuens, moriens Christum reliquit filio suo curatorem: & filius cõditionem libens acceptauit.

Eleemosynæ retributio temporalis. *Prou. 3.*

3. Reg. 17.

Dominica 4. Quadrages. text. 5.

Exempla.

In Prato spirit. cap. 201.

acceptauit. Non longe pòſt diues quidam in eadem ciuitate vnicam habens filiam,& ſollicitus cui eam collocaret, vxori dixit,vt poſt orationes factas ad Eccleſiam iret, & qui primus ingrederetur,filiam ſuam coniugem acciperet.Ingreſſus eſt fortè primus adoleſcens iſte alterius magni eleemoſynarij filius, & magno cum parentum gaudio filiam illam in vxorem accepit. In hoc exemplo, quod pater dedit pauperibus Deus retribuit filio;vt diſcant patres ſic filijs ſuis theſaurizare, vt maiorem in cœlo theſaurum per eleemoſynas theſaurizent; vtque propter curam filiorum, eleemoſynas in pauperes non negligant, ſed Dei prouidentiam, Chriſtíque promiſſa meliorem & certiorem filijs theſaurum putent, quàm quem in arca relinquunt, vel auarè collectum, vel auarè retentum, ideoque cum peccato relictum. Aliud adhuc exemplum accipe. S. Theodoſius cœnobiarcha celeberrimus, quum quotannis ſoleret die feſto Palmarum omnibus pauperibus ad monaſterium confluentibus prandium dare,vno certo anno,quum magna eſſet frumenti caritas,qui eius nomine rem diſpenſabant nec omnibus aduenientibus, nec menſam integram, ſed quibuſdam certam portionem diſtribuere clauſis monaſterij ianuis conabantur. Quod quum ille animaduertiſſet,rem indignè ferens,aperiri ianuas, & more ſolito cibos ac panem apponi iuſſit: quod quum fieret, & vniuerſæ multitudini ſatisfactum eſt, & ea abeunte,arcæ panariæ plenæ panibus ſicut priùs oſtendebantur. Hoc tum miraculo, eius tunc piam liberalitatem, & magnam in Deum fiduciam cohoneſtare Deus voluit. Atqui in eodem monaſterio quum poſt eius mortem ſimilis liberalitas atque fiducia deficeret, monachorum auaritia ſingulari etiam miraculo à Deo punita eſt. Sic enim in Prato ſpirituali legimus: Conſuetudo fuit in monaſterio S.Theodoſij,vt in cœna Domini pauperes omnes, & populi regionis illius eò confluentes, acciperent ſinguli medium tritici ſextarium,benedictiones tredecim,& ſextarium vini,mediúmque ſextarium mellis. Cùm autem magna tritici ſterilitas eſſet, dicunt Abbati quidam ex patribus, ne tritici portio pauperibus daretur;qui illis reſpondit:Non infringamus filij benedictionem patris noſtri Theodoſij. Fratribus autem in ſua ſententia perſiſtentibus,permiſit Abbas vt facerent quod vellent. Qui benedictionem conſuetam eo anno non dederunt. Profectus poſtea qui præerat horreis, aperiens oſtia, reperit totum triticum germinaſſe, coactíque ſunt totum

In vita eius apud Surium tom.1.p.243.

Cap.85.

in mare proijcere. Quo viso, his verbis monachos suos Abbas redarguit: Qui patris nostri Theodosij monita irrita fecistis, labores nunc inobedientiæ metite. Quingentos modios daturi eramus, fratrésque nostros pauperes consolati fuissemus: nunc verò quinque ferè millia modiorum tritici perdidimus. Hæc ibi. Docent hæc exempla, quàm sint socij inseparabiles hæc duo, *Date*, & *dabitur vobis*. Siue in monasterijs, siue in quibuscunque familijs, vbi eiectus est, *date*; noluit remanere, *dabitur vobis*. Consideret seipsum quisque, cui dandi eleemosynas facultatem Deus dedit, & post negatas pauperi eleemosynas, vel parciùs concessas, animaduertat quid ei accidat: & frequenter inueniet parcitatem suam à Deo puniri, vel aliqua rei familiaris iactura, vel cessante aliquo lucro & commodo: idque vel quia non suo tempore ea distraxit, ex quibus lucrari poterat (Dei prouidentia illum excæcante, vt illud tempus non arriperet, aut non obseruaret) vel quia nouæ sumptuum inanium occasiones ei subministrantur, quas per Dei prouidentiam euitasset, si erga pauperes liberalior fuisset. Quum enim *sine Dei voluntate nec passer cadat in terram*; hominum auarorum repentina detrimēta, damna non expectata, lucra imminuta, ex eadem prouidentia nasci dubitandum non est. Eadem prouidentia liberalibus & eleemosynarijs abundanter retribuit.

Matth. 10.

Exempla.

Paulus Diacolus, histor. Longob. lib. 3. cap. 6.

Tiberius 2. Imperator toto ferè thesauro in eleemosynis distributo, & ob hoc reprehensus, *Deus* (inquit) *non deerit fisco nostro*. Paulo pòst ambulans in palatio, aduertit marmoreum lapidem, humi stratum, cui signum Crucis insculptum esset: iubet auferri, ne redemptionis nostræ signum pedibus conculcetur. Eo sublato, adhuc secundus ac tertius similiter signatus apparet. Quibus ordine sublatis, subtus inuenit ingentem thesaurum, & plus quàm mille centenarios aureorum, ex quibus largiores quàm priùs eleemosynas fecit. Quare iterum eidem Imperatori maximus thesaurus Narsethis eunuchi, & in Italia ducis militiæ sub Iustiniano Imperatore, à sene quodam, qui solus eius conscius superstes erat, patefactus fuit, Deo sic disponente, propter maximas & perpetuas eius eleemosynas. Fuit autem tanta auri & argenti vis, vt vix multis diebus euacuari thesaurus potuerit. Ita verum inuenit pius ille Imperator, quod Christus dixit: *Date, & dabitur vobis*. Est adhuc & aliud pulchrum huius rei exemplum in Prato spirituali, quod hîc subijciam. Eligat ex omnibus quod volet, vel quæ volet prudens concionator,

cionator, prout conuenire iudicabit. In ciuitate Nisibe, *Cap. 185.*
mulier quædam Christiana virum habuit gentilem. Erant autem fortunæ tenuioris, & tantùm habebant quinquaginta numismata. Dixit igitur vir vxori: Demus hæc numismata fœneratori, vt aliquod solatium ex eis capiamus. Ea enim sigillatim consumimus, & deficiunt. Vxor autem respondet viro: Si placet ea fœnerari, veni, demus illa sub fœnore Deo Christianorum. Dicit ei vir eius: Et vbi est Deus Christianorum, vt demus ei? Ait illa: Veni mecum in sanctam Ecclesiam, & ostendam tibi illum. Habet autem Ecclesia illa quinque magnas ianuas. Cùm ergo induxisset illum in Ecclesiæ porticum, ostendit ei pauperes, dicens: Istis si præbueris, Deus Christianorum illa accipit; isti enim omnes sui sunt, ille verò & vsuras tibi persoluet, & capitale duplum reddet. Vir ergo mox cum gaudio numismata cœpit erogare pauperibus. Reuersique sunt in domum suam. Cùm verò post menses tres necessitate sumptuum angustiarentur, ait vir vxori suæ: Soror, nihil, vt video, daturus est nobis Deus Christianorum ex debito illo, & nunc inopia laboramus. Respondens mulier, ait illi: Profectò dabit. Vade vbi illa dedisti, & exhibebit tibi ea cum omni alacritate. Quo audito, currit in Ecclesiam, & locum in quo numismata dederat diu circumspectans, neminémque videns à quo exigeret, nisi pauperes ibi stantes; cogitans in seipso quid faceret, aspexit ante pedes suos in marmore iacere vnum numisma ex illis quæ ipse erogauerat, inclinánsque se, & accipiens, domum redit, vxori narrans se præter illud numisma nihil inuenisse, nec Deum Christianorum vidisse. Cui illa: At hoc tibi numisma Deus Christianorum inuisibiliter dedit. Eme igitur aliquid vt comedamus hodie, rursusque ipse prouidebit nobis. Emens igitur vir panem, vinum, & piscem, domum veniens, dat vxori: quæ piscem exenterans, inuenit in eius ventre lapidem valde mirabilem, cuius tamen pretium nec ipsa, nec vir cognosceret. Finito prandio, vadit ad trapezitam vir, tentaturus ecquid pro eo pretij accipere posset. Rogat igitur trapezitam an lapidem illum velit emere. Qui considerans lapidem, offert illi quinque numismata. Putans autem venditor quòd illuderet sibi, dicit ei: Et vis tantum pro illo persoluere? Existimans trapezita quòd hoc ille per ironiam loqueretur, ait illi: Accipe decem numismata. Venditor iterum se irrideri arbitrans, tacuit. Cùm verò trapezita ad viginti, triginta, quadraginta, quinquaginta

aſcenderet (tacente ſemper venditore) & iuramento affirmaret ſe ea daturum, cœpit ille ampliùs lapidem æſtimare. Paulatim verò emptor aſcendens, vſque ad trecenta numiſmata peruenit, dedítque illa vendenti. Ipſe igitur dato lapide, acceptáq; pecunia, venit ad vxorem ſuam gaudens, quæ, re intellecta, viro dixit: Ecce Deus Chriſtianorum qualis eſt, quàm bonus, quàm gratus, quàm diues! Ecce tibi ſex duplicata paucis diebus reſtituit. Vir igitur miraculo admonitus, verbíſque vxoris accenſus, Chriſtianus effectus eſt. Hæc ibi. Tanta fuit huius mulieris fides: ſic illa Chriſti verbis credidit: ſic Chriſtus fidem ſuam perſoluit. Optimè di-

Prouerb.19. dicerat quod Scriptura dicit: *Fœneratur Domino qui miſeretur pauperi, & viciſſitudinem ſuam reddet ei.* Alia huius rei

Lib.1.cap.2. exempla vide in Marco Marulo. Nos quæ apud eum non ſunt, annotauimus. Atque hæc quidem de temporali retri-

Eleemoſynæ retributio ſpiritualis.

butione. Nunc de retributione ac mercede eleemoſynæ ſpirituali, etiam in hac vita, aliquid dicendum. Hanc enim

Eccleſ.29. multis in locis S. Scriptura atteſtatur. *Conclude eleemoſynam in ſinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Eleemoſyna viri quaſi ſacculus cum ipſo, & gratiam hominis quaſi pu-*

Daniel.4. *pillam conſeruabit.* Daniel impio regi Nabuchodonoſor dicit: *Conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperum: forſitan ignoſcet delictis tuis.* Dicit, *forſitam*, non propter incertum eleemoſynæ valorem, ſed propter incertam Dei ſententiã, quæ vtrum definitiua eſſet, an comminatoria, neſciebat. Chriſtus quoque in Euangelio poſt variam Phariſæorum

Lucæ 11. hypocriſim taxatam, addit, *Veruntamen quod ſupereſt, date*

Eccleſ.20. *eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* De quo generè

1. Petr.4. dixit Sapiens: *Eſt qui multa redimat modico pretio.* Et D. Petr⁹ quum dixiſſet, *Ante omnia mutuam inter vos ipſos charitatem continuam habentes*, & cauſam adieciſſet, *quia charitas operit multitudinem peccatorum*, ſubiungit de operibus charitatis, quæ intelligi voluit: *Hoſpitales inuicem ſine murmuratione. vnuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam ad-*

Hebr.13. *miniſtrantes.* Sic & Paulus: *Charitas fraternitatis maneat in vobis. Per hanc enim quidam placuerunt Deo, Angelis hoſpitio*

Exempla. *acceptis.* Sunt autem & huius admirabilis gratiæ, quam Deus

In Prato ſpirit. cap.175. eleemoſynis conceſſit, præclara exempla. Mulier quædam, cuius filiam violauerat Zeno Imperator, clamabat ſæpe ad B. Virginem, orans cum lachrymis: Vindica me de Zenone Imperatore. Cũ ergo multis diebus hoc faceret, apparuit ei

B. Virgo

B. Virgo, dicens: Crede mihi mulier; vltionem tuam sæpe facere volui: sed manus eius prohibuit me. Erat enim valde misericors, & eleemosynas faciens. Moschus mercator Tyrius, incidens in mulierem quæ se fornicationi exposuerat, & ad hospitium suum eam ducens, quum illa suspirante cognouisset, se necessitate compulsam, vt virum in carcere positum propter æs alienum contractum liberaret, sese ita exposuisse, rogans quantum deberet maritus, statim intactam illam dimittēs, aurum illi dedit quo virum redimeret. Idem mercator non ita multo pòst calumniam perpessus, ab Imperatore in vincula coniicitur, bonis omnibus confiscatis. Sed mulier prædicta precibus à Deo impetrauit, vt cor Imperatoris ad misericordiam flecteretur, & mercatori in somno apparens, liberationem promisit, quæ & crastino die sequuta est. Temporalis retributionis hoc exemplum potiùs esse videtur. Sed quod nunc subiiciam, admirabile & memorabile est tum insignis eleemosynæ, tum spiritualis retributionis exemplum. Alexandriæ sub Paulo Patriarcha, puella quædam adhuc catechumena & locuples pomarium suum tempore pomeridiano fortè ingressa, vidit quendam in arbore parantem sibi laqueum, vt se præfocaret. Accurrens, & causam cognoscens esse eo quòd graui ære alieno obæratus, creditorum importunitatem, suámque ignominiā ampliùs ferre non posset; quæso (inquit ei) accipe omnia quæ habeo, & reddas: tantùm ne perdas teipsum. Sumens ergo ille, reddidit omnia. Puella postea rebus omnibus destituta, fornicari cœpit, vt inde victum quæreret. Sed in se tandem reuersa & compuncta, & Christiana fieri cupiens, adiens Pontificem, orat vt baptizetur. Cùm autem eam, vt meretricem scilicet, de fonte suscipere, aut pro ea spondere nemo vellet, distulit Pontifex. Tandem apparens puellæ Angelus in specie hominis cui misericordiā fecerat, promittit se aliquos adducturum, qui pro ea pollicerentur. Veniētes igitur duo Angeli in specie duorum illustrium virorum & notorum, ex ordine Augustalium, vocant clericos ad baptismum constitutos, & pro ea ad fontem sacrum pollicentur. Quo facto, baptizata est. Mirantibus vicinis puellæ quomodo baptizata esset, illáque respondente tales pro ea respondisse, illi non credentes, Episcopo rem totam denuntiant. Episcopus clericis auditis qui baptizatam affirmarunt, & euocatis illustribus illis viris qui se baptismo affuisse negabant, examinata muliere, & audita misericordia quam fe-

Ibid. cap. 186.

Ibid. cap. 207.

cerat, agnouit fuisse Angelos. Ipsa verò re tota narrata, ad pedes Episcopi obdormiuit in Domino. Hæc ibi. Magna & singularis fuit huius puellæ misericordia & eleemosyna. Sed maior fuit Christi erga eam retributio, veréque dedit in sinum eius mēsuram bonam, cōfertam, coagitatam, & supereffluentem. Huic exemplo non absimile est, quod in vita S. Francisci refert S. Bonauentura, cap. 11. Miles quidam magna eum instantia S. Franciscum & socios eius ad prandium inuitauerat. Veniens S. Franciscus, & orationem de more præmittens, videt in spiritu subitaneam hospitis sui mortem. Eum igitur seorsim vocatum seriò hortatur, vt statim confiteatur omnia peccata sua. facit ille quod iubetur. Móxque incipientibus aliis manducare, hospes spiritum subitò exhalauit. Meritò Imperator Martianus dicere solebat, *veras & certas diuitias esse, non aliena rapere, sed sua indigentibus largiri.* Sapienter dixit S. Franciscus, *amorem Dei per eleemosynas mercari, & hunc pro illo censum offerre, nobilem prodigalitatem esse, & eos qui minùs Dei amorem quàm denarios reputabant, omnium esse stultissimos.* Quare idem vir sanctissimus de omnibus quæ sibi dabantur ad necessitatem corporis releuandam, solebat à dantibus licentiam petere, vt licitè posset, si magis egen⁹ occurreret, omnia erogare. Quod & perpetuò fecit, nulli ei parcens, nec libris ipsis, nec altarium ornamentis. Certè eleemosynarius homini taurum ferocem fugienti similis est, qui quum iam cornibus eius penè hæreat, penula supra illius oculos coniecta, iam iam impetentem deludit, atque ita amissa toga vitam seruat incolumem. Sic enim iustas peccatorū pœnas, & diaboli insultus varios, largitate eleemosynarum interiecta, sæpe euadimus. Sic Tobias filium suum docuit: *Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam.* Hoc singulare peccatis expiãdis remediū Dei misericordia fidelibus reliquit, vt his verbis S. Cyprianus docet: *Non haberet quod fragilitatis humanæ infirmitas faceret, nisi iterum* (post primam in baptismo ablutionem) *pietas diuina subueniens, iustitiæ & misericordiæ operibus ostensis, viam quandam tuendæ salutis aperiret, vt sordes postmodum quascunque contrahimus, eleemosynis abluamus.* Quod ex variis Scripturis confirmat. *Sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum.* Rursum: *Per misericordiam & fidem purgãtur peccata.* Esaias Propheta postquam populi iniquitatem multis verbis explicasset, remedium Dei nomine proponit: *Frange esurienti panem tuum.*

Apophthegma.
Zonaras in Martiano.
In vita eius per S. Bonauent. cap. 9.
Simile.
Tob. 4.
In Serm. de eleemosy.
Eccles. 3.
Prouerb. 15.
Esaia 58.

tuum, & egenos vagósque induc in domum tuam. Si videris nudum, operi eum; & carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citiùs orietur, & anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te. Nec aliter Dauid: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem; in die mala liberabit eum Dominus.* Sic ad Tobiam Angelus Raphaël: *Bona est ratio cum ieiunio & eleemosyna: quia eleemosyna à morte liberat, & ipsa purgat peccata.* Petrus vt Tabitham à mortuis suscitaret, intellectis eius eleemosynis, fidentior est factus. &, vt ait D. Cyprianus, *non defuturum Christi sensit auxilium viduis deprecantibus, quando esset in viduis ipse vestitus.* Quo die Zachæus *dimidium bonorum suorũ dat pauperibus*, eo die, imò eo momento, *salus domui eius facta est; eo quòd & ipse esset filius Abrahæ*, id est, Dei verbis credidisset, sicut Abraham credidit. Atque hæc de eleemosynarum spirituali mercede etiam in hac vita. *Psal. 40.* *Tob. 12.* *Actor. 9.* *Vbi suprà.* *Lucæ 19.*

Accedit ad hæc omnia, quòd etiam in futura vita eleemosynis merces à Deo reponitur; quod Christ⁹ his verbis apertissimè demonstrat: *Nolite thesaurizare vobis thesauros super terram, vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo, vbi neque ærugo, neque tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt nec furantur.* hoc est non terrenis possessionibus incubare, sed eleemosynis dandis insistere; quod adhuc apertiùs alio loco Saluator docet: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; vt quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Quæ verba in altero Promptuario explicuimus. Sed omniũ apertissimè in forma extremi iudicij hoc docetur. Tunc enim dicet Rex iis qui à dextris sunt: *Venite benedicti Patris mei: percipite regnum quod paratum est vobis à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare*, & cætera quæ sequuntur de variis eleemosynæ generibus. Qui Theologiæ, aut aliarum facultatum candidati sunt, & per examen rigidum ad gradus admittendi, nihil sibi felicius aut facilius iudicarent, si in qua quæstione, quóve quæstionis articulo, aut quo dogmate examinandi forent, antea certò præscirent: quippe qui vtcunq; mediocriter in eo studio versati, ad illam quæstionem, & illud dogma diligenter se præpararent, omnésque eius nodos & difficultates ediscerent. Nunc verò in supremo iudicio, vbi non de gradu, aut titulo momentanei honoris, sed de æternæ vitæ corona agetur, prædixit & præmonuit Christus Iudex noster, in quo demũ Eleemosynæ retributio æterna. *Matth. 6.* *Lucæ 16.* Dominica 8. post Pentecost. *Matth. 25.* *Simile.*

operum genere examen fiet, & nõ nisi de misericordiæ operibus, de eleemosynis erga pauperes illud instituẽdum affirmat. Hoc vnum opus ergo si prætermittimus, nobis ipsis & socordiæ nostræ imputemus, si in iudicij examine repulsam patimur. *Simile.* Eleemosynarius similis ei est, qui cum pomarij alicuius domino hoc pactum inierit, vt is vescatur pomis intra pomariũ, quantum voluerit, ea tamen lege, vt nihil foras efferat. Quam sibi legem duriorẽ videns, comedit quidem in pomario vsque ad satietatem, nec vlla secum foras effert, comedens tamen, multa subinde extra pomarij sepem aut maceriã proiicit, quæ postea exiens ibi inueniet. Sic enim diuites prudentes, hac à Deo conditione accepta, vt hic quidem bonis à Deo concessis, ad necessitatem vtantur, nihil autem extra hunc mundum secum deferant, hac pia prudentia vtũtur, vt pauperibus ea erogantes, quasi extra pomarium eiiciant; vt in altera vita ea ad mercedem inueniant. *Simile.* *In vita Thom. Mori, cap. 12.* Sicut qui certo sciens fore vt breui in exteram regionem cõpellatur, vbi natali solo relicto, toto reliquo vitæ tempore egere debeat, ægrè tamen ferret bona sua in illam regionem exportari, & eis tantisper domi carere, vsurus postmodum semper, meritò insanire iudicaretur: sic planè insaniunt, qui stulta cupiditate habendi, & bona sua quàm diutissimè possunt penes se retinendi illecti, aut vano timore futuræ indigẽtiæ perculsi, negligunt ea per eleemosynas, aliósque bonos vsus in cœlum præmittere, vbi certissimè sciunt perpetuò se cum omni affluẽtia & geminata mercede victuros. Sane qui eleemosynam non facit nisi post mortem, similis est homini portanti lumen post tergum: aut ardentem fornacem ingredienti, & aquæ refrigerium postea adhibendum expectanti. *Esaia 58.* *Luca 16.* Sed qui viuens eleemosynam facit *anteibit eum* (vt Esaias loquitur) *iustitia eius*, vt recipiat eum in æterna tabernacula; & iudicij fornacem iam refrigeratũ inueniet, quia *Ecclesi. 3.* *eleemosyna extinguit peccata, vt ignem aqua.* His ergo omnibus modis verũ est quod Christus dixit: *Date, & dabitur vobis,* dabitur merces tum temporalis, tum spiritualis in hac vita, & merces æterna in altera vita. His de causis sementi meritò *2. Corint. 2.* eleemosyna cõparatur, iuxta illud Apostoli: *Qui seminat in* *Similia.* *benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Quem locũ in alia
1. Dominica tractauimus. *Eleemosyna semen.* Sicut enim semen abscondi debet in terra, sic eleemosyna in occulto dari, *Vt nesciat sinistra, quid faciat dextera*; nesciat vanitas, quid faciat pietas.
2. Sicut semen quum in terrã proiicitur, perdi videtur, sed optimè tunc seruatur:

uatur: ſic eleemoſyna quũ fit, perire pecunia ſtultis videtur, 3.
ſed tunc primùm theſaurizari à ſapiẽtibus intelligitur. Sicut
ſemen ſurgit cum multo fœnore, ſic eleemoſyna cum multa
mercede. Sicut bonum ſemen tritici ſeminatur in vno anno, 4.
& metitur in alio; viliora autem ſemina hordei, milij, auenę,
eodem anno ſeminantur & metuntur: ſic eleemoſyna iuſti
in hac vita ſeminatur, & in altera metitur; hypocrita verò
ſtatim accipit mercedẽ ſuã. Deniq; ſicut ſemen quo diutiùs in
terra manet gelu diuturno cõpreſſum, eo vberiùs fructificat: 5.
ſic eleemoſyna quo ſeriùs ſiue in altera vita à Deo compenſatur, eo ampliorem mercedem accipit. Sanè qui eleemoſynis parcunt vt liberis theſaurizent, ſimiles ijs ſunt, qui vel in carcere ſe detineri, vel mendicam vitam agere patiuntur, nẽ vel propter redemptionis pretia, vel propter vitæ ſuæ neceſſaria, filiorum opulentiæ aliquid detrahatur. Iſti enim vel in inferno pereunt, vel in purgatorio diu torquentur, vt filij in mundo triũphent. Diuites difficiliùs intrãt in regnũ cœlorũ, quã camelus trãſit per foramen acus: quia gibbum diuitiarũ pri⁹ nõ deponũt per multas & bonas eleemoſynas, diſpergẽdo eas pauperib⁹, vt ſic iuſtitia eorũ maneat in ſeculũ ſeculi.

5. Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo, & tunc perſpicies vt educas feſtucam de oculo fratris tui.

LOcus moralis contra iudices & reprehẽſores proximorũ hypocriticos. De temerario & vſurpato iudicio proximorũ, in alio loco iam dictũ eſt. Nunc Chriſtus iudiciũ hypocriticũ multis verbis taxat, arguit, condẽnat. Huc enim pertinent omnia huius Euangelij verba, poſt eleemoſynæ commendationem à Chriſto prolata. *Cæcus cæcum non poteſt ducere:* quia cuius oculus, id eſt, intẽtio & affectio, trabe; id eſt, odio, aut quauis paſſione mala impedit⁹ eſt ille cæcum, ideſt, aberrãtem in aliquo atq; peccantem ducere & corrigere non poteſt, ſed *ambo in foueam cadunt*, ambo in peccato ſuo manent: ille quia odio laborat, & non niſi fictã virtutis ſpeciem gerit; hic quia per vocem hypocritæ non emendatur, ſed magis vel irritatur, vel in malo ſuo cõfirmatur. Inimici & maleuoli hominis reprehenſio ad iracundiã eũ prouocat qui reprehenditur, non ad emendationem inuitat. Quum autẽ qui reprehendit, eodem vitio, vel etiam maiori laborat; is qui reprehenditur, magis ad alium arguendũ, quàm ad ſe ipſum emẽdandũ prouocatur, vt dicat: *Medice cura teipſum.* Et rurſum: *In quo aliũ iudicas, teipſum condemnas.* Sic Chriſtus Phariſæos vocat cæcos duces, quia diſcipulos eius in paruis reprehen

Iudicium hypocriticum.
Matth. 12.
Lucæ 4.
Rom. 2.

prehendebant, quum ipsi maiora peccassent. *Duces caci, excolantes culicem, & camelum glutientes.* Rursum ad hoc hypocriticum iudicium pertinet, quod Christus hìc dicit: *Nõ est discipulus super magistrũ: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius.* Qui aliũ reprehendit & iudicat, magistri sibi officium vsurpat. Quòd si ergo cæcus magister est, cæcus quoque discipulus fuerit. Si tu iudicas ac reprehendis alios, seu tibi subditos, seu non subditos, sed vel ex odio, vel eisdẽ, aut etiam grauioribus vitiis laborans; noli expectare vt quicquã reprehendendo proficias, noli mirari si peccantes & errãtes alios videas. *Non enim est discipulus super magistrum.* Deinde, *quid vides festucã*, id est, leue peccatũ *in oculo*, in actione vel intentione potiùs *fratris tui* (nã hypocritæ sæpe actionẽ per se bonã, ex mala tamen intentione volunt arguere & condẽnanare) *trabem autem qua in oculo tuo est*, animi tui odiũ & maleuolentiã, peccata tua grauiora aut similia *nõ consideras*? Sic præcedentia omnia huc pertinent. Cõcludit autem Christus, vt *trabẽ de oculo suo hypocrita priùs eijciat*, vt odium deponat, sua peccata priùs corrigat, ac sic demũ *festucas fratrũ suorum*, & leuia delicta *videat*; quæ quum viderit, & non nisi festucas esse aduerterit, facilè à iudicando & reprehendendo abstinebit. Charitas oculatissima est in virtutibus, in peccatis cæca.

Matth. 12.
Luca 6.

Exempla.

1. *Gen. 3.* Oculi Adam innocentis solum nouerant bonum, delinquẽtis verò sciunt bonum & malum, & potiùs malum, quia id statim apprehẽdit.
2. *1. Reg. 24.* Dauid non est ausus mittere manum in Saulem Christũ Domini: Philistæi, hanc vnctionem nihil morati, eum interficiunt.
3. *1. Reg. 22.* Serui Saulis pij, & vnius Dei cultores, noluerunt manus suas extendere in sacerdotes Domini, vt eos interficerent iubente Saule: Vnus Doeg Idumæus, idololatra impius, irruit in eos, & trucidauit in vno die 85. viros vestitos ephod lineo.
4. *2. Reg. 18.* Boni serui Dauidis pendentem in quercu Absalon percutere noluerunt, propter patris & regis præceptum: Vnus Ioab, rebellis & superbus, tribus lanceis eũ confodit. Sic homines impij, odio & peccatis pleni, iudicium de fratribus sibi arrogant. Aliorũ delicta per radios directos vident, ideoque iudicium de illis quale volunt, ferunt: sua verò delicta nisi per radium reflexum, nõ nisi per ambages & circumstantias, quibus ea vel tegere, vel extenuare conãtur, considerãt. Sic alienas festucas vident, suas trabes non vidẽt. Cõtrà boni & pij in suis delictis & alienis virtutibus oculatissimi sunt, sed in alienis delictis, suisq; virtutibus cæci sunt. Aliorũ virtutes ex charitate, suos defectus ex humilitate, clarè &

Hypocritæ & viri boni iudicium discrepans.

& perspicuè vident, quasi per radios directos. Aliena vitia, suasque virtutes non nisi per radios reflexos cernunt, quia in illis iudicandis in seipsos primùm, in his considerandis in Deũ reflectuntur: quo fit vt nec alios temerè aut arroganter iudicent: nec sibijpsis vanè cõplaceant. Hypocritæ sunt quasi aurum alchymisticum, quod apparet, & non est: & laborant morbo qui vocatur, Noli me tangere. Quũ enim alios omnes celerrimè reprehendant, ipsi reprehẽdi non ferunt. Deus primò format cor in homine, pictor primò faciem delineat. Sic iustus, Dei imitator, interna considerat; & quum actionem non potest, bonam saltem intentionem excusat. Hypocrita, pictoris & simulatoris instar (*speciem enim pietatis habet, virtutem abnegat*) secundùm faciem iudicat, à facie incipit, ab externis & apparentibus iudicium capit. Vnde alibi Christus Pharisæis: *Hypocritæ, faciem cæli & terræ nostis probare, hoc autem tempus* (aduẽtus filij hominis) *quomodo nõ probatis? Quid autem & à vobis ipsis non iudicatis quod iustum est?* Errabant in Christi aduẽtu cognoscendo, sicuti errabant circa mores, & in recto iudicio sui ipsorum & proximorũ. Præcepit Deus per Moysen filijs Israel: *Agrum tuum non seres diuerso semine. Veste quæ ex duobus texta est, nõ indueris.* Quibus verbis hypocrisim prohibuit. Seminat enim diuerso semine, qui bona loquitur, & mala perpetrat; qui triticum in ore, zizania in corde habet: qui Curios simulant, & bacchanalia viuunt: qui, in quo alium iudicat, seipsum condemnat. Hypocrita veste virtutis induitur coram hominibus, & veste impietatis coram Deo. Sicut ligna quædã putrida, & squamæ piscium de nocte lucent, & lucem non veram, sed apparentem & vanam emittunt; sic hypocritæ habent apparentẽ virtutis lucem, sed non vigorẽ; magis in alijs reprehendendis, quàm in seipsis formãdis lucent, & virtutis opinionem affectant. Sicut vulpes in medio auium mortuam se fingit, donec accedẽtes auiculas, gallinas, anseres, & pullos morsu repẽtino capiat; sic hypocrita, quasi mundo mortuus, totusque mortificatus, & ouis occisionis, tam diu cum innocẽtibus conuersatur in specie iusti, donec aliquam mordendi, reprehendendi, & calumniandi occasionem inueniat. Hos Ioannes Baptista *genimina viperarum* vocauit, quia intus venenũ alunt, quum foris varietatem virtutis & zeli sibilum præ se ferãt. Culpa vacare debet, qui in alium paratus est dicere. Acutè & sapienter Socrates Platonẽ hoc docuit. Quum enim Socrates cũ familiari quodam in conuiuio disceptans, acriter eum obiurgaret. dixit ei Plato:

Similia. | *Lucæ 12.* | *Allegoria.* | *Leuit. 19.* | *Similia.* | *Matth. 3.* | *Exemplum.* | *Plutarchus in lib. de discrim. adulat. & amic.*

Plato: Nónne satius fuerat hæc illi seorsim dixisse? Cui statim Socrates: Et tu, nónne satiùs fecisses, si ista mihi seorsim dixisses? Errorem Socratis, & importunam reprehensionem videre potuit Plato, suam videre non potuit. Sicut hydropicus corripit eum cui digitus tumet, sui ventris immemor; sic isti faciunt censores hypocritæ. Sordes tergere non valent manus quæ lutum tenent. *Ab immundo quid mundabitur?* Eccli. 34. *Vir pauper calumnians pauperes, similis est imbri vehementi in quo paratur fames.* Prouerb. 28. Quem enim consolari debebat eodem morbo laborans, eundem vexat calumniando & iudicando, sicut imber qui terram fœcundare solet, nimium inundans, & intempestiuè cadens, eam sterilem reddit. Sicut agrestia semina quæ forma ac similitudine similia frumentis sunt, frumentis admixta difficilè repurgantur & cribrãtur, (aut enim vnà non excidunt per angusta foramina, aut simul excidunt per ampliora) sic iusta & iniusta, vera & hypocritica reprehensio proximi difficilè discernitur & cognoscitur. Ideo Christus in seipsum vnumquemque descendere iubet, & oculum mentis purgare, vt sic alienas videat seu festucas seu trabes. Quàm autem graue hoc peccatum sit, ostendit Christus, à contumelia incipiens, *Hypocrita,* inquit, *eyce trabem,* &c. Sic alibi: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi,* &c. Sic rursum: *O stulti & tardi corde ad credẽdum.* Et iterum: *Serue male & piger, sciebas quia homo austerus erã,* &c. Et alibi: *Generatio infidelis & peruersa signum quærit, & non dabitur ei,* &c. In his enim omnibus vbi cum contumelia & acerba reprehensione Christus sermonem suum orditur, maximum quoddam esse peccatum quod reprehendit, docere voluit.

Similia.

Matth. 18. Lucæ 24. 19. 9.

EVANGELIVM DOMINICÆ II. POST PENTECOSTEN.

Lucæ 14.

IXIT Iesus discipulis suis parabolam hanc. Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Et misit seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent: quia iam parata sunt omnia. Et cœperunt omnes simul excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illã. Rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit

dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa. Rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire. Et reuersus seruus nunciauit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi citò in plateas & vicos ciuitatis; & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc. Et ait seruus: Domine, factum est vt imperasti, & adhuc locus est. Et ait Dominus seruo: Exi in vias & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos.* De gaudio cęlesti ad quod Deus inuitat.
2. *Dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia.* De summa Dei benignitate, ex cuius parte nihil prorsus deest, quod ad nostram salutem faciat.
3. *Et cœperunt omnes simul excusare.* De neglectu & fastidio vitæ cælestis; morbo mortalium generali, & de varia excusatione huius morbi.
4. *Villam emi: & necesse habeo exire, & videre illam.* De vana ambitione & cupiditate dominandi, quæ innumeros impedit, ne ad magnam cœnam vocati veniant.
5. *Iuga boum emi quinque: & eo probare illa.* Contra auaritiam, & rei familiaris augendæ nimiam sollicitudinem.
6. *Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire.* Contra omnem effrenem carnis libidinem, violentum salutis impedimentum.
7. *Exi citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.* De vocatione nostra ad salutẽ sollicitè cõseruãda.

1. Homo quidam fecit cœnam magnã, & vocauit multos.

LOCVS moralis de gaudio cælesti, ad quod Deus homines inuitat. Quum enim Christo ad mensam accumbente, quidam de simul discumbentibus dixisset, *Beatus qui manducabit panem in regno Dei:* Christus statim ex huius verbi occasione hãc parabolam introduxit. Vocat autem gaudium cæleste ad quod multi vocati sunt, sed pauci electi, pauci probati, pauci qui veniunt vocati, multis de causis. Magna certè cœna est, quia finem non habet, quia æterna est. *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnũ, vt edatis & bibatis super mensam meã in regno meo. Regni autem eius non est finis.* Mũdus habet sua prandia, non cœnas; breues caducas, & fluxas voluptates, quæ in luctu terminant; iuxta

Gaudium cæleste.

Luca 22.
Luca 2.

Prouerb.14. iuxta illud: *Extrema gaudij luctus occupat, & risus dolore miscebitur.* Et alius Propheta: *Nutriui eos cum iucunditate, dimisi autem illos cum fletu & luctu.* Et rursum: *Conuertentur ad vesperam, & famem patientur vt canes.* Et S. Iob: *Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Et paulo pòst: *Quoties lucerna impiorum extinguetur, & superueniet eis inundatio, & dolores diuidet furoris sui? Erunt sicut palea ante faciem venti, & sicut fauilla quam turbo dispergit.* Hæc sunt prandia huius mundi. In triumphis Romanorum, peracto triumpho, Dux & imperator qui triumphabat, tanquam priuatus & penè solus domum suam redibat, vix ab vno aut altero familiari comitatus. Talia sunt mundi gaudia, talis eorum & repentina catastrophe est, de qua in alio Euangelio plura diximus. Certè sicut medicus ægrotos, qui in prandio cibum copiosum sumunt, cœna priuari iubet; sic Deus arcet à sua cœna in prandio huius mundi ingurgitatos. Homo quidem sanus, & in statu innocentiæ positus, tum huius vitæ prandium iucundum atque opiparum, tum æternæ vitæ cœnam gustasset, è paradiso voluptatis ad cœlestia gaudia, nulla morte aut morbo interueniente, transferendus. At homo per peccatum corruptus & ægrotus, ideoque *in sudore vultus sui panem suum comedere* iussus, si hîc largiter prandere, suum hîc paradisum habere, voluptates huius vitæ consectari vult, carebit necessariò cœna magna gaudij cœlestis. Vnde Esaias de huius mundi voluptatibus: *Erit flos decidens gloria exultationis eius quasi temporaneum ante matutinum autumni.* Fructus temporanei antequam ad maturitatem perueniant, manducanti talem dentium stuporem generãt, vt quamuis non sit saturatus, tamen optimos cibos, & delicatissimas epulas edere nequeat. Sic huius mundi deliciæ quum illis fruentem non satient (manet enim semper appetitus famelicus) saporem ac desiderium gaudiorum & consolationum cælestium auferunt. Sunt ergo mundi gaudia non cœnæ perpetuæ, sed prandia breuia; nec magna & solida, sed exigua & inania. Rursum gaudium cæleste est *cœna magna,* quia Dei est; Deus inuitat, Deus cœnam parat, Deus conuiua est. Si magnorum Principum cœnæ solennes & publicæ, ad quas multos vocant, exquisitæ sunt, omnibusque delicijs affluentissimæ, splendidæ, opiparæ; quãto magis Dei! *Magna opera Domini, & exquisita in omnes voluntates eius.* Et huius cœnæ aliquem gustum dare volens Prophe

Baruch. 3. *Psal. 58.* *Iob 21.* *Dominica 3. post Pascha, text. 2.* *Simile.* *Gen. 3.* *Esaiæ 28.* *Simile.* *Psal. 110.*

Propheta regius, ait: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine! Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos: quia apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Et iterum: *Quàm dilecta tabernacula tua Domine! Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.* Si tam suaue fuit desiderium, quàm iucunda erit fruitio? Si sic gaudet *in speculo & ænigmate*, quomodo gaudebit videns eum *facie ad faciem?* Si vestigia sic delectant, quale erit cùm *videbimus eum sicuti est?* Si omnes mortales vno animo & consensu, omnibus suis coniunctis copijs & facultatibus, omni adhibita arte, industria, & studio humano, vel cœnam instituerent, vel palatium exædificarent; quàm magna esset illa cœna, quàm magnificum palatium! At si vnus Angelus hoc facere conaretur, omnem humanam industriam & facultatem superaret. Tota enim gloria humanæ creaturæ est, vt fiat tandem æqualis Angelis Dei. Sed si omnes beati spiritus, omnes hierarchiæ cœlestes omnem ingenij sui vim ac voluntatem in id conferrent, aliquid adhuc his omnibus excellentius absque dubio conficerent. Atqui hæc cœna, hoc gaudium, ad quod inuitamur, Deus ipse Angelorum Dominus & Creator instituit. vnde alibi dicit: *Intra in gaudium Domini tui:* id est, quod Dominus Deus tuus tibi præparauit, & quidem *à constitutione mundi.* Hîc igitur cogita, quàm omnibus numeris absolutissima hæc cœna erit, imò vt omnem numerum & mensuram nostræ capacitatis excedet. *Misericordiæ enim Dei non est numerus.* In hac autem cœna *coronat suos Deus in misericordia & miserationibus.* Plura de hoc gaudio vide in Dominica Septuagesimæ, & Dominica 3. post Pascha.

Psal. 30. *Psal. 83.* *Text. 7. par. 3.* *Text. 3.*

2. *Dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia.*

LOcus moralis de summa Dei benignitate, ex cuius parte nihil prorsus deest, quod ad nostram salutem faciat. Omnia ad magnam illam cœnam parata sunt. Via ad gaudium cœleste capessendum patefacta est, facta redemptione per Christum, *& propalata via Sanctorum: quia per proprium sanguinē Pontifex noster introiuit in Sancta, æterna redemptione inuenta.* Nihil nunc restat *nisi dissolui, & esse cum Christo.* Ipse enim iam *iuit in cœlum parare nobis locum.* Nunc *reportamus finem fidei nostræ salutem animarū. De qua salute exquisierunt*

Dei benignitas. *Hebr. 9.* *Ioan. 14.* *1. Petri 1.*

atque scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in nobis gratia prophetauerunt, scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis Spiritus sanctus prænuncians eas quæ in Christo sunt passiones, & posteriores glorias: quibus reuelatum est, quia non sibi ipsis, nobis autem ministrabant ea quæ nunc nunciata sunt nobis, per eos qui euangelizauerunt nobis. Salus enim, vita, & gloria æterna à Spiritu sancto in Scripturis toties repromissa, veteribus iustis adhuc data non erat, quia nondum omnia parata erant, nondum per Christi introitum propalata erat via

Hebr. 11. Sanctorum. *Hi enim omnes* (ait Paulus de veteribus iustis) *testimonio fidei probati nondum acceperunt repromissionem, Deo pro nobis aliquid melius prouidente, vt non sine nobis cõsummarentur.* Sed nunc tota cœna parata, *tauris & altilibus occisis, vitulo saginato in conuiuiũ mactato,* nuptiæ Agni paratæ sunt, & vocantur conuiuæ, quia hora cœnæ est. Vnde & in cœlo ipso lætantur beati, vt describit B. Ioannes. *Audiui,* inquit, *quasi vocem tubæ magnæ, & sicut vocem aquarum multarum, & sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium, Alleluia: quoniã regnauit Dominus Deus noster omnipotens. Gaudeamus & exultemus & demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius præparauit se. Et datũ est illi vt cooperiat se byssino splendenti & candido. Byssinũ enim iustificationes sunt Sanctorũ.* Hæc est Dei nostri erga nos inexplicabilis benignitas. Nihil est quod debuit facere vineæ suæ quod non fecerit. Misit seruos, misit & filiũ suum. Seminauit bonum semen in agro suo. Omnia parata sunt. Vide de hac re plura in Dominica 5. post Epiphaniam. Hîc ergo nostra maxima ingratitudo conuenitur, & condemnatio maior ostenditur, si, quum ex parte Dei omnia parata sint, nos tantam salutem negligimus, nec venire vocati dignamur. Si quis filium suum apud Turcas captiuum haberet, quem illi grauissimis deuinctum cathenis, teterrimóque carcere inclusum detinerent; sed filij misertus, omnibus suis diuenditis ad eum relicta patria proficisceretur, redemptionis precium secum ferens, qui etiam vix Turcarum regnum ingressus, & malè à Barbaris acceptus, magnis afficeretur iniurijs, amore tamen vincente omnia, ad eum vsque in carcerem veniret, atque in hæc verba prorumperet: Fili, quot & quanta passus sum vt huc ad te venirem! quæ domi dispendia quot in via pericula, quas iniurias, quæ verbera pertuli! omnia tamen læto & libenti animo toleraui, vt te his vinculis exemptũ in patriam reducerem. Iam ergo redemptionis tuæ pretium solutum est: iam domi ad tuum reditum

Matth. 22. Lucæ 15. Apocal. 19. Text. 1. & 4. Ingratitudo nostra. Philipp. Diez. Conc. 3. de Inuent. S. Crucis. Parabola.

reditum conuiuium paratum eſt: iam te mater plorans expectat, iam lætos tibi parat amplexus: iam fratres tui, iam cæteri cognati & amici de tuo reditu gaudebũt. Veni fili mi, mea lux, mea vita, bonorum meorum omnium hæres. Veni, quid hæres, quid dubitas, quid moraris? His tamen amantiſſimi patris auditis verbis, hac tanta charitate perſpecta, hac libertate, hoc gaudio propoſito, ita filius reſponderet: Domũ reuertere pater. Nihili ea omnia quę dicis ęſtimo. Quid mea, ſi diſpendia rei familiaris, ſi labores, ſi iniurias pro me pertuliſti? Quid ad me matris lachrymæ, fratrũ deſideria, amicorum expectatio? Conuiuium ego tuum, & epulas domeſticas non curo: nec libertatem quæro. Mihi mea placet captiuitas, arridet hæc ſeruitus, gratæ & iucundæ ſunt hæc ſordes. Quanta obſecro hæc filij ingratitudo videretur! Quis non has voces inhumanitate plenas deteſtaretur? Quomodo non mille mortibus tam ingratus & nequã filius paterno amori tali ac tanto tam impiè reſpondens, dignus fuerit? Cæterùm ne miremur hoc quod nunquàm cõtigiſſe veriſimile eſt, hoc quod quotidie accidit, demiremur. Vnuſque enim noſtrûm, qui ad magnam hanc cœnam, in qua omnia parata ſunt, venire recuſat & detrectat, hic nequam & ingratus, & impius filius eſt. Nos *venundatos ſub peccato, & captiuos diabolo*, Deus Pater per Filium ſuum vnigenitum in hunc mundum venientem, multáque dira & indigna paſſum, pretio ſanguinis eius perſoluto liberauit, & per eundem in hac parabola, ad cœleſtia gaudia nobis parata inuitauit, vbi tot beati ſpiritus, tot ſanctorum animæ nos expectant: nos tamen ſordibus peccatorum delectati, huius ſeculi vanitate deliniti, omnia negligimus, totum beneficiũ recuſamus; nec Dei Patris dilectionem, nec Filij Dei redemptionem tanto pretio factam, nec ipſa cœli gaudia, nec matris Eccleſiæ vota, nec ſanctorum deſideria, vel fili æſtimantes; ſed his omnibus breues & vanas & ſordidas voluptates anteponentes. De hac horrenda ingratitudine Salomon: *Vocaui & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret. Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis.* Sed quid ſequitur? *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo quum vobis id quod timebatis aduenerit. Cùm irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit.* Si *horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis*, id eſt, iuſtè punientis; quanto magis horrendum eſt incidere in manus Dei irridentis & ſubſannantis, id eſt, in furore arguentis, & in ira corripientis! Quis poterit

Rom. 7.
1. Tim. 2.
Prou. 1.
Hebr. 10.

Apoc. 6. ſtare ante faciem iræ eius? *Dicent enim tunc montibus & petris, cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira Agni: quoniam venit dies magnus iræ ipſorum, & quis poterit ſtare?* Hanc quoque dementiam noſtram Ieremias his verbis exprobrat: *Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Aſſyriorum, vt bibas aquam fluminis? Arguet te malitia tua, & auerſio tua increpabit te. Scito & vide quia malum & amarũ eſt reliquiſſe te Dominum Deum tuum, & non eſſe timorem mei apud te, dicit Dominus exercituum.* Omnes huius ſeculi voluptates aut aqua turbida ſunt, mixta peccatis, curis, & ſordibus; aut aqua fluminis, id eſt, partiales, breues, fluxæ. Sed *apud te eſt fons vitæ*, dicat fidelis anima Deo. Proteruus & improbus, & flagris dignus puer eſſet, qui ad paternam menſam vocatus, ea recuſata cum ſuis congerronibus aut nugaciter, aut etiam improbè tempus terit. Si in puero hoc damnamus, quem ætas & ignorantia officij aliquatenus excuſant; noſtrã inexplicabilem ingratitudinem quare non damnamus? Qui nunc ſuauiſſimam Chriſti vocem audire non vult, dicentis, *Hora cœnæ eſt, omnia parata ſunt, venite inuitati:* aliam eius vocem poſtea audiet, *Diſcedite maledicti in ignem æternum.* Audiamus ergo Spiritum ſanctum ſic loquentem: *Quærite Dominum dum inueniri poteſt, inuocate eum dum propè eſt. Nunc dies ſalutis, nunc tempus acceptabile. Ecce ſponſus venit, exite obuiam ei.* Nolite expectare donec clauſa ſit ianua: quia fronte capillata, pòſt eſt occaſio calua.

Ierem. 2. · Simile. · Matth. 25. · Rom. 13.

3. *Et cœperunt omnes ſimul excuſare.*

Cœleſtium bonorum faſtidium.

Locus moralis de neglectu & faſtidio vitæ cœleſtis, morbo mortalium generali, & de varia excuſatione huius morbi. Vocati & inuitati ad cœleſtis gaudij ſempiternam fruitionem, faſtidimus illam, negligimus, & neglectus noſtri aliquam ſemper excuſationem præteximus. De hoc mortalium morbo frequentes ſunt in Scriptura querelæ. *Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, vt videat ſi eſt intelligens aut requirens Deum. Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum.* Sic apud Ieremiam: *Attendi & auſcultaui. Nemo quod bonum eſt loquitur; nullus eſt qui agat pœnitentiã ſuper peccato ſuo, dicens: quid feci? Omnes conuerſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens*

Pſal. 13. · Ierem. 8.

vadens ad prælium. Sic & Esaias: *Omne caput languidum, & omne cor mœrens. A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas.* Sic & sanctus Paulus de suo tempore: *Omnes quæ sua sunt quærunt, nemo quæ Iesu Christi.* Sic denique Christus ipse de omni ætate ac tempore: *Lata & spatiosa est via quæ ducit ad interitum, & multi ambulant per eam.* Vnde tanta & tam generalis dementia? vocat mundus ad labores, & omnes sequuntur illum: vocat diabolus ad barathrum, & omnes auscultant illi: vocat caro ad immunditiam & sordes, & omnes acquiescunt illi. Nam *à minimo vsque ad maximum omnes auaritiam sequuntur*, & *draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, seducit vniuersum orbem*; & *vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat*, ait Ieremias. At contrà, vocat Deus ad cœnam æternæ gloriæ, vocat ad iugum suaue, & onus leue, vocat ad sanctificationem & munditiam; sed nemo auscultat illi: incipiunt omnes simul excusare. Vniuersus Israël toto corde sequitur rebellem Absalom, & omnis populus secutus est Sebam filium Bochri, & separatus est omnis Israël à Dauid: cui pauci adhæserunt. Quum Moyses apud Deum in monte causam & salutem totius populi ageret, Deúsque tabulas Legis conscriberet, quam qui faceret, viueret in ea: totus interea populus, etiam ipso consentiente Aarone, vitulum sibi aureum fabricat, & pro Deo suo colit atque adorat. Quum Christus in cœna suæ passionis, nostræque salutis memoriale instituit, Iudas eum vendit, totaque Hierosolyma in eius necem conspirat. Hæc est peruersitas nostra. Quo Deus erga nos benignior est, eo nos erga illum proteruiores sumus. Quo ille nos magis inuitat, eo nos detrectamus magis. Pauper ad diuitias mensam inuitatus, exultat præ gaudio, & beatum se putat. Ad regis verò mensam inuitati etiam principes viri, magnæ id felicitatis loco ducunt. Aman primus post regem ad mensam reginæ Hester cum rege Assuero inuitatus, tantæ sibi gloriæ id duxit, eaque animi lætitia perfusus est, vt gloriam ac lætitiam suam vxori & amicis multis verbis aperuerit. Nos ad Dei mensam vocati, imò conducti denario vitæ æternæ, atque adeò empti pretio magno, sanguine Filij Dei, adhuc excusamus. Magna mortalium cæcitas, nec videre quid & quantum recusant, nec aduertere propter quid se excusant. *Duo mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Deum relinquimus, diabolo adhæremus.

Esaiæ 1. *Philip. 2.* *Matth. 7.* *Ierem. 8.* *Apoc. 12.* *Ierem. 5.* *Exempla.* *2. Reg. 15. & 20.* *Exod. 30.* *Hester 5.* Cæcitas mundanorum. *Ierem. 2.*

Vitæ æternæ cœnam fastidimus, mortis æternæ prandiola appetimus. *Nunquid seruus est Israël, aut vernaculus? quare ergo factus est in prædam?* ait Ieremias. Nunquid hospites sumus aut aduenæ? nunquid serui aut captiui? nunquid filij iræ & perditionis? Natura quidem sic eramus: sed nunc per adoptionem & gratiam facti sumus *ciues sanctorum, & domestici Dei. Liberati sumus à lege peccati, & eruti à potestate tenebrarum, filij Dei sumus & acquisitionis & sanctificationis.* Quare ergo facti sumus in prædam? Quid adhuc mensam cælestem fastidimus, & secularia desideria libẽter amplectimur? Quare nauseat anima nostra super manna cœlesti, quasi cibo leuissimo, & ad ollas Ægyptiacas anhelamus? Nónne quia vt morbus cibi salutaris, sic peccatum salutis æternæ gustum abstulit? Adhuc vetus Adam viuit in nobis. Adhuc peccata non cognoscimus, sed excusamus. Ille rogatus cur pomum vetitum comedisset, & paradiso voluptatis sese spoliasset, respondit: *Mulier quam dedisti mihi sociam, ipsa dedit mihi, & comedi.* Mulier rogata cur id fecerat respondit; *Serpens decepit me.* Vterque se excusat, quòd potiùs pomum vetitum, quàm totam paradisi voluptatem elegisset. Omnes nunc se excusant, quòd potiùs præsentes voluptates, quàm cœnam magnam, ad quam vocati sunt, appetunt, & amplectuntur. Caro quam dedisti mihi, appetit carnalia, & consensi. Diabolus decepit me astutia sua. Mundi consuetudo in errorem me abripuit. Sed vt illis sua non profuit, sic nec nobis nostra proderit excusatio. Accidit nobis quod fatuæ mulierculæ accidisse memorat Seneca. *Harpastes (inquit) vxoris meæ fatua iam vetula subitò desijt videre. Incredibilem tibi narro rem, sed veram Nescit se esse cæcam. Subinde ducem suum rogat, vt foras exeat. Ait domum tenebrosam esse.* Sic nemo se auarum esse intelligit, nemo ambitiosum. Non ego ambitiosus sum, sed nemo potest aliter Romæ viuere. Non ego sumptuosus, sed vrbs ipsa magnas impensas exigit. Non ego auarus sum, sed familiæ & liberorum necessitati prospiciendum. Non est meum vitium quòd iracundus sum, sed senectus id facit. Non mihi imputandum, si in carnis crimen incidam, adolescentiæ culpa est. Non ego ebrietate delector, sed oportuit hospitibus morem gerere. Sic in quolibet peccato nulla nostra cæcitas, nullus noster error est, sed eorum quæ circa nos sunt. Tales fatui plerique omnes sumus, nisi quòd personæ grauitatem retinemus. Nihil hoc vitio periculosius. Orat & clamat Propheta regius: *Ne*

Ibidem. *Ephes.2.* *Rom.8.* *Hebr.11.* *Genes.3.* *Exemplum.* *Epist.51.* *Simile.*

Ne declines cor meum in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis. Verba malitiæ, omnis excuſatio; vt verba virtutis, omnis confeſſio. *Si dixerimus quia peccata non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis nõ eſt. Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus* (Deus) *vt remittat nobis peccata noſtra.* De diabolo dixit Iob: *Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia compactum ſquamis.* Peccata quæ ſunt opera diaboli ad defenſionem ſuam parata ſunt, ſicut ſcuta ad ictus recipiendos. Squamæ ſunt excuſationes quibus ſe defendit peccator. Hæ ſquamæ ceciderunt ab oculis Pauli, iam poſt longã orationem & ieiunium plenè ad Chriſtum conuerſi. Adam ſtatim poſt peccatum foliis ficuum ſuam nuditatem cooperuit. Ficus eſt fructus bonus, & apprimè honeſtus: folia ficuum ſunt honeſti prætextus, & verba foris honeſtate plena, ſed intus verba malitiæ, quibus peccata excuſamus. Non eſt extrinſecum malum noſtrum. A nobis ipſis originem capit, & à noſtro proprio conſenſu, cui nulla vis inferri extrinſecus poteſt. Mẽſa & cœna magna Dei ideo nõ placet, quia peccatũ placet: & *quia diligunt homines magis tenebras quã lucẽ.* Idcirco orat Propheta, vt boni dilectionem eius menti Deus inſerat. *Bonitatem & diſciplinã & ſcientiam doce me, quia mãdatis tuis credidi.* Bonitatem ait, id eſt, bonum guſtum, vt ex Hebræo verti poteſt. Quare in eodem Pſalmo prius dixerat: *Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas.* Ipſum boni deſiderium bonum guſtum concupiſcit. Multum ille in Ariſtotele profecit, cui potuit Ariſtoteles placere. Multum ille ad vitam æternam profecit, cui potuit vita æterna placere, cui potuit cœna magna arridere, qui potuit cũ Propheta dicere: *Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domũ Domini ibimus.*

Pſal. 140. 1. Ioan. 1. Iob. 41. Allegoria. Ioan. 3. Pſal. 118. Pſal. 122.

4. *Villam emi: & neceſſe habeo exire, & videre illam.*

LOCVS moralis de vana ambitione, & cupiditate dominandi, quæ innumeros impedit, quo minùs ad cœnam magnam vocati veniant. *In villa enim empta dominatio notatur, & ſuperbia caſtigatur*, ait S. Auguſtinus. Nam & ideo non dicit ſe exire vt colat illam, vel vtatur illa, ſed vt videat illã. Emerat quippe nõ neceſſitatis, ſed voluptatis & honoris cauſa: quæ etiã inter Chriſtianos maxima hodie inſaniá eſt. Pręter habitationem in vrbe honeſtam & commodiſſimã, in agris quoq; villas habere debent, ad ſplẽdorem & voluptatem comparatas, ad quas videndas interdũ exeant. Quibus Propheta dicit: *Væ vobis qui domum ad domum coniungitis,*

Ambitio. Sermo 33. de verb. Dom. Eſaiæ 5.

& agrum ad agrum vsque ad terminum loci. Nunquid vos soli habitabitis in medio terræ? In hac insania excelluit Nero, qui sic in vrbe domum ad domum coniunxit, vt de eo caneretur.

Roma domus fiet: Veios migrate Quirites,
Si non & Veios occupet ista domus.

Tota huius mali radix superbia est, quam vanitas fouet, Sapienter Augustinus: *Priuata res ipsa in qua homo requiescit, superbos facit.* Quam videlicet non ad vsum, sed ad libidinem tenet, vt dominus rerum multarum habeatur. Hanc insaniam salsè taxauit Diogenes: *Inter seruos ac dominos malos* (quales omnes superbi & dominandi cupidi sunt) *præter vocabula nihil aliud interest, nisi quòd mancipia seruiant dominis, domini seruiant cupiditatibus.* Sicuti ab illis cibis & potibus maximè cauendum, qui etiam saturos & non sitientes ad edendum ac bibendum prouocant, quia naturæ officiunt, & dum voluptati, non necessitati seruiunt, naturam incautè obruunt atque extinguunt: sic illa possessio animæ maximæ periculosa est, quæ nulli necessitati: sed soli voluptati subseruit. Sicut arbores per præcipitia nascentes non hominum, sed coruorum vsibus fructus adferunt: sic rerum possessio ad voluptatem non necessitatem comparata, animi actiones non Deo, sed diabolo seruientes profert. Ad Dei cœnam venire non potuit, cuius animum tam vana cupiditas occupauerat. Dicit Propheta: *Si introiero in tabernaculum domus meæ, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.* Abstinendum docet si non à possessione, saltem ab amore rei priuatæ, vt locum faciamus Domino. Qui ideo solùm possidet, vt amet id quod possidet, vt in eo se oblectet, locum Domino non facit, quia suæ cupiditati, quam odit Dominus, totum locum reseruauit. Hæc dominandi libido, & multa possidendi cupido, vt hominibus cæteris dominemur, cum peccato, & per peccatum intrauit in mundum, vt his verbis sapienter docuit S. Augustinus: *In domo iusti viuentis ex fide, & adhuc ab illa cœlesti ciuitate peregrinantis, qui imperant, seruiunt eis quibus videntur imperare. Neque enim dominandi cupiditate imperant, sed officio consulendi, nec principandi superbia, sed prouidendi misericordia. Hoc naturalis ordo præscribit, ita Deus hominem condit. Dominetur, inquit, piscium maris, & volatilium cœli, & omnium reptilium. Rationalem factum ad imaginem suam, noluit nisi irrationabilibus dominari: non hominem homini, sed hominem pecori. Inde primi iusti pastores pecorum magis quàm reges hominum constituti*

Enarrat. in Psal. 131.
Apophthegmata. Laert. lib. 6.
Similia.
Psal. 131. August. enarrat. ibidem.
De Ciuit. Dei. lib. 19. cap. 14.
Cap. 15.

tuti sunt; vt etiam sic insinuaret Deus qui postularet ordo creaturarum, & quid exigat meritum peccatorum. Conditio quippe seruitutis, iure intelligitur imposita peccatori. Proinde nusquã Scripturarum legimus seruum, antequam hoc vocabulo Noë iustus peccatum filij vendicaret, dicens: Maledictus Chanaan. Seruus seruorum erit fratribus suis. Nomen itaque istud culpa meruit, non natura. Hæc ille. Sicut ergo nemo natura seruus est, sed culpa sua; & nemo natura aliorum dominus cupiditate dominandi, sed vitio suo, qui ad impiorum vertit quod officij tantùm est: sic ita transuersum hæc vitiosa dominandi cupiditas hominem agit, vt quia suis conseruis dominari vult, Deo Domino Deorum seruire detrectet, & ad eius mensam vocatus venire recuset. Ait enim: *Necesse habeo exire.* Nec mihi vacat, nec mea dignitas & status amplitudo fert vt quotidie Deo seruiam; vt ad Ecclesiam, ad conciones, ad Sacramentorum perceptionem me conferam vulgi more; vt victus sobrietatem, vestitus mediocritatem, familiæ simplicitatem retineam. Deinde, est mihi honorifica conditio comparanda, est in seculo splendidè viuendum, vtcunque malis artibus eò perueniatur. Malo in terris dominari & honoratus esse, quàm ad cœnam magnam vocatus venire. Hæc est vox huius primæ excusationis: quæ & adeò honesta videbatur, vt diceret: *Rogo te, habe me excusatum.* Nihil facio præter morem & consuetudinem mortalium. Sic oportet fieri. Necesse est me temporibus ac locis ac personis accommodare. Deus tuus hoc facilè mihi donabit. Sed concludit Christus. *Dico vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.* Istæ excusationes vanæ & friuolæ, in sola cupiditate & vanitate fundatæ, nullum apud me habebunt locum. Contra ambitionem, & de fuga honorum, vide in aliis Dominicis, Dominica 3. Aduentus, text.6. Domin.1. Quadragesi text.8. & Dominica 2. Quadra. text.5. & Domin. 4. Quadra. text.6. & Domini. Palmarum text.6. hîc tamen pauca adiiciemus. Quantum ambitio & honorum cupiditas à Deo retrahat, & ne ad cœnam magnam vocatus veniat, infeliciter impediat, multa docẽt. Primùm animi semper inquieti ambitiosus est, semper ascẽdere cupiens, & præsenti honore non contentus. Nabuchodonosor, victo Arphaxad rege, omnem sibi terram subiugare vult. Antiochus rex Asiæ subiugat sibi Ægyptum. Ægypto superata, inuadit Iudæam. Illa spoliata, ciuitatẽ Elymaidem in Perside nobilissimã depredari, & in ea dominari affectat.

Genes 9. *Simile.* Ambitiosi excusatio. Ambitio inquieta. *Exempla.* *Iudith.1.* *1. Machab.1.* *2. Machab.6.*

2.Reg.15. Absalom paternum regnum affectans, dicit: *Quis me constituet iudicem super terram, vt ad me veniant omnes?* Aman nō
Hester 6. contentus tota gloria in regno Assueri, quia ab vno Mardochæo Iudæo nō honoratur, omnia pro nihilo habuit, & totā Iudæorū gentē internecioni dare contendit. Ambitiosus (ait
Epist. 95. Seneca) instar turbinis est, qui rapta conuoluit, sed ipse antea
Similia. voluitur, & ab hoc maiore impetu incurrit, quia nullū illi sui regimen est. Sicut lapis deorsum cadens non sistit donec ad fundum veniat, & qui potuit non cecidisse, loco suo manēs, locum egrediens, modū tenere non potest: sic ambitio moderationis fines egressa, nullū ambiendi modū facit. Sapienter Cyneas philosophus hanc insaniā Pyrrho Spartharum Regi
Exemplum. demonstrauit. Pyrrhus cū Romanis bellum gerens, rogatus à Cynea quid illis subactis faceret, Italiā (inquit) totā occupabimus: quid Italia subacta, Siciliā (inquit) vicinā capiemus: quid capta Sicilia, superest (inquit) Libya & Carthago, quibus captis facilè Græciæ dominabor. Sed deletis omnibus, quid tandem facturus sit, rogatus, respondit: Tunc otio & amicis fruemur, nósq; inuicem oblectabimus. Tum Cyneas: At quid vetat, ô Rex, quo minùs nūc eodem otio perfruaris; nisi quòd
Simile. cæca ambitio te quietum esse non sinit? Sanè quemadmodū hi qui non sitientes bibunt, & non esurientes edunt, etiā ea quæ esuriētes ac sitientes sumpserant reuomunt; & dum superfluos ingurgitant cibos, necessariis priuātur. sic omnino
Exemplum. ambitiosi nouos semper honores appetentes, nec illis quos
Plutarch. lib. de habent potiuntur. Quid Alexandro profuit totius Asiæ do-
tranquil. animi. miniū, qui nō secus ac si mēdicus esset, lachrymabatur quod totum mundum suo imperio nō subiugasset? Cùm enim audiret Anaxarchū infinitos esse mundos disserētem, illachrymasse dicitur: percontantibúsque amicis, ecquid lachrymis ei dignū contigisset, an non (inquit) æquum est me flere, si cū infiniti mundi esse dicātur, haud dum vnius domini facti si-
Simila. mus? Sanè sicut calceus ad pedis figurā accommodari solet,
1\. non pes ad calcei modū; sic honores vel magni vel parui vi-
2\. dentur, prout quisque affectus est. Sicut ergo morbo famelico liberari debet, qui de iusta cibi mensura conqueritur: sic ambitionis vitiū animo eiiciat oportet, qui suo statu & loco
3\. cōtentus non est. Sicut enim canis famelicus ad mensam domini astans, offas illi obiectas vno momento deuorat, & vnā post aliā incessanter accipit, quūq; multas acceperit, perinde adhuc expectat & abblāditur, & sublatrat, ac si nihil accepisset: sic ambitiosus, honoris & dominationis appetens, nouis semper

ſemper honorib⁹ inhiat, aſſentatur, ambit, nō ſecus ac ſi omniũ indigentiſſimus eſſet, vtcunq; plura adeptus quã meruit. Hoc ipſo enim quod ambit, nec eo quẽ tenet honore dignus eſt. In alijs vitæ negotijs nemo tam demens, qui illud in ſe opus ſuſcipiat, cui ſe perficiendo idoneum non videt. Sartori ſi panni ſegmentum porrigas, iubens vt inde tunicam conficiat, rotundè reſpondebit, ſe id non poſſe facere. Idem faciet ſutor, ſi ex fruſto corij calceos tibi fieri petas. Ad honores & dignitates omnes idonei ſumus, nec ſegmenta noſtra & fruſta, & tenuitatem propriam conſideramus. Hîc nemo ſe excuſat, niſi qui maximè idoneus eſt. 4. Quum Abimelech, Gedeonis fortiſſimi ex concubina filius, regnum ambiens, opera & auxilio Sichimitarum regnum adeptus eſſet; occiſis ſeptuaginta filijs Gedeonis ſuper vno lapide, Ioathan minimus, qui ſolus euaſerat, ambitionis huius nefariæ turpitudinẽ hac parabola eleganter expreſſit. *Iuerunt ligna vt vngerent ſuper ſe regem, dixeruntq; oliuæ, Impera nobis* : *quæ reſpondit*, *Nunquid poſſum deſerere pinguedinem meam, qua & dij & homines vtuntur, & venire vt inter ligna promouear?* Dixeruntq; ligna ad ficum & ad vitem tantundem: quæ etiam reſponderunt, ſe nolle relinquere dulcedinem & fructus ſuauiſſimos ſuos, vt inter ligna imperarent. *Dixeruntq; omnia ligna ad rhamnum, Veni & impera ſuper nos: quæ reſpondit eis, Si verè me regem ſuper vos conſtituitis, venite & ſub vmbra mea requieſcite: ſi autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno*, *& deuoret cedros Libani.* Docet hęc parabola viros virtutũ pinguedine ac dulcedine plenos, honores non appetere, & ab illis abhorrere, metuentes ne pinguedinem ac dulcedinem ſuam honores illi ipſis auferant (vt in alia Dominica oſtenſum eſt) aridos autem & infructuoſos homines, qui ad nihil niſi ad contentionem valent, talia ambire. Rhamus enim (vt apud Ioſephum videre eſt) ſpecies quædam rubi eſt nodoſa, ſpinis plena, cuius lignum ad ignaria valet. Non mirum ſi ambitio à cœna magna remoratur, quæ tota virtutis pinguedine hominem euacuat. Sed & inde eius turpitudo manifeſta fit, quòd omnibus modis occultare ſe & latere cupiat, vt qui maximè ambitioſus eſt, nihil minus videri velit. Vnde D. Bernardus: *Ambitio cùm prorumpit in impudentiam, efficaciam perdit; & cùm improbus affectus ſe aperit, perit effectus. Ambitio mater hypocriſis, latebras amat & tenebras, lucis impatiens eſt. Ambitio ſpurcum vitium. In imo iacet, Videt tamen omne*

Exemplũ. *Iudic. 9.*

Parabola.

Ambitio virtutem enecat.

Antiquit. lib. 1 cap. 9.

Epiſt. 126.

ſubli

ſublime, ſed videri ipſa refugit. Atqui quàm grande peccatum ſit, quàm ſuperba verecundia qua terram & cinerem pudet, non quidem ſubijci, ſed non dominari, ideoque ſuã gloriam ſtudioſè quærere, Redemptoris noſtri verba nos doceant. *Si ego* (inquit) *gloriam meam quæro, gloria mea nihil eſt.* Non decuit Chriſtum ſuam gloriam quærere, & nos decebit? Illi hoc non licuit, & nobis licebit? Ille quærendo ſuam gloriã, eam perdidiſſet; & nos quęrendo noſtram gloriã, non perdemus eã? Sanè fiet quod Apoſtolus ſcribit: *Gloria in confuſione eorum qui terrena ſapiunt.* Quod multa nos Scripturarum exempla docent. Nadab & Abiu igne perierunt, quando alieno igne offerre Domino incenſum, vt magis honorarentur, voluerunt. Ieroboam vitulos aureos fecit, vt regnum ſuum ſibi confirmaret, ne populus Hieroſolymam ad orationem aſcenderet. Sed propter illam idololatriam tota ſtirps eius regno excidit. Adonias Abiſag Sunamitidem in vxorem petens, vt apud populum honoratior eſſet, vita priuatur. Achitophel conſilium Abſaloni dans de perſequẽdo mox Dauide, quia non id acceptauit Abſalom, nec eum honorauit, abiens domum ſuſpendit ſe. Abſalom ipſe, qui ſollicitabat corda filiorum Iſrael, vt pulſo patre regnaret ipſe, in quercu ſuſpenſus interijt. Antiochus poſt ampliſſimas victorias adhuc in Perſide regnare cupiens, & repulſam paſſus, præ animi mœrore interijt. Iaſon impius dominandi libidine totius Iudęæ pacem perturbans, in ſumma egeſtate exul & contemptus ab omnibus periit. Omnibus iſtis *gloria ipſorum in confuſionem erat.* Sicut pueri poſt papiliones tota die currunt, ſæpiùs cadentes, & poſt omnem laborem nihil aliud apprehendunt quàm vermiculum & puluiſculum deargentatum: ſic ambitioſi poſt innumeros conatus, ſumptus, fraudes, adulationes, & ſimilia, etſi quod ambiunt aſſequantur, ad finem vitæ cernunt ſe nihil niſi conſcientiæ vermem & inanẽ puluerem adeptos fuiſſe. Et tamen propter fumum inanem excuſari volunt, ne ad cœnam magnam vocati veniant.

Ioan. 8. Philip. 3. Exempla. Leuit. 10. 3. Reg. 12. 3. Reg. 2. 2. Reg. 16. 2. Reg. 18. 1. Machab. 9. 2. Machab. 4. & 5. Simile.

5. *Iuga boum emi quinque: & eo probare illa.*

LOcus moralis contra auaritiam, & rei familiaris augendæ nimiam ſollicitudinem, alterum impedimentum, & excuſationem friuolam, ſed vulgarem, ne ad cœnã magnam eniatur. Nemo inuentis frugibus glandes comedit. Nos tamen

Auaritia.

tamen ad cæleſtia vocati, terrenis oblectamur. Appoſitè Chryſoſtomus: *Si ethnicus eſſes, & nihil poſt hanc vitam ſperares, difficile forſan eſſet, rerũ terrenarum affectionem deponere. Nunc autem cælum expectans: & ea quæ in cælis ſunt, hoc tibi difficile videtur? Si contrarium dicerẽ, Expete diuitias; potiùs mihi ſuccenſeres, dicens: Quomodo hoc faciam, cælum expectans, à quo iſtæ me retardant? Iniuriam tibi facerem, ſi propoſito auro, & pretioſis lapidibus, plumbum tibi appetendum dicerem.* Inciuilis eſſet & ingratiſſimus hoſpes, qui ad ſplendidiſſimas epulas inuitatus, antequam eò accederet, cepis ſe & aliis repleret, vnde optimorum ciborum & ſibi faſtidium, & aliis nauſeam ex odore tetro conciliaret. Nos ad cœnam cæleſtem vocati, luto huius mundi ſic animum paſcimus, vt & nobis cæleſtia faſtidium generent, noſque cæleſtibus peſſimus odor ſimus. Sapienter Auguſtinus: *Amor rerum terrenarum, viſcus eſt ſpiritualium pennarum.* Sicut enim nulla aquila, ſi ingẽtes campanæ pedibus alligarentur, vel vnum pedem à terra ſe ſubleuare poſſet: ſic cura, amor, & ſollicitudo rerum terrenarum, animam deprimit, ne ſurſum feratur. Hac de re iam in aliis Dominicis multa diximus. Viſcus vtramque auiculæ alam conſtringit, vt ſurſum ferri nequeat. Cupiditas rerum terrenarum & intellectum & voluntatem ſic implicatas tenet, vt ad cæleſtia ſe erigere non valeant. Clamat igitur ſæpe Scriptura, ne hoc nos viſco implicemus: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt.* Non dixit, Nolite habere, ſed, nolite diligere. Rurſum: *Reliquum eſt vt qui emunt, ſint tanquam non poſſidentes; & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtentes.* Mundo vtitur (ait ſanctus Gregorius) tanquam non vtatur, qui & neceſſaria cuncta ad vitæ miniſterium congregat, & tamen hæc eadem non ſinit menti ſuæ dominari: *Nihil enim eſt iniquius quàm amare pecuniam,* & cõſequenter, pecunia æſtimabile: *Hic enim & animam ſuam venalem habet, quoniam in vita ſua proiecit intima ſua.* Hoc eſt, in pecuniis conquirendis cura & cogitatione ſe totum euiſcerauit. Clamat Sapientia: *Relinquite infantiam, & viuite, & ambulate per vias prudentiæ.* Infantiam appellat quæ ſunt puerilia. Diligentes enim temporalia ſunt ſimiles pueris, qui magis afficiuntur ad vnum pomum quàm ad vnum regnũ: ſicut iſte ſua iuga boum prætulit cœnę magnæ beatitudinis æternæ.

In Acta Apoſtol. Hom. 7. *Simile.* *Simile.* *Serm. 33. de verb. Dom.* *Simile.* *Domin. 1. Aduentus, text. 3. & Domin. Sexag. text. 6. loco 2.* *1. Ioan. 2.* *1. Cor. 7.* *Homil. 36. in Euang.* *Eccli. 40.* *Prou 9.* *Simile.*

Moyſes vt videret rubum ardentem, ſed non comburentem, propiuſque accederet, iubetur priùs *ſoluere calceamenta de pedibus ſuis:* quia terrenarum amor priùs exuendus, vt cæleſtium

Exod. 3. *Allegoria.*

lestium amor in animum admittatur: de quo suprà in alia
Domin.4.post Pascha.tex.2. Ioan. 4. Dominica. Mulier Samaritana audito Christi sermone, reliquit hydriam, & abiit in ciuitatem, vt Messiam se inuenisse nunciaret. Talis debet esse affectus noster erga cælestia, vt
Simile. præ illorum desiderio & amore relinquamus hydrias nostras aqua plenas, bona hui⁹ mūdi tota fluxa & caduca. Sicut anguilla quo magis stringitur, eo minùs tenetur; sic terrenis opibus quo arctiùs adhæremus, eo minùs sunt nostræ & in nostra potestate; quia nobis magis dominantur quàm seruiunt, & nocent amore quæ poterant prodesse vsu. *Qui tenet*
Eccli. 38. *aratrū* (ait Scriptura) *& qui gloriatur in iaculo, stimulo boues agitat, & conuersatur in operibus eorum: & enarratio eius in filijs taurorū. Cor suum dabit ad versandos sulcos, & vigilia eius in sagina vaccarum.* Docet vnumquemque in eo totum esse quod diligit, sicut hic inuitatus ad cœnam magnam sic totus erat in suis bobus, vt cœnam contempserit. Vt sapienter scri-
Allegoria. bit sanctus Gregorius *Si cuncta mundi relinquere non potes, sic tene quæ huius mundi sunt, vt per ea non tenearis: vt terrena res possideatur, non possideat. Sit res temporalis in vsu, æterna in desiderio: hæc vt in itinere, illa vt in termino. Quasi ex latere respiciatur, quicquid in hoc mundo agitur. Ante nos autē tota mentis intentione illa spectemus ad quæ tendimus. Nam & omnia retinendo relinquimus, si sic tēporalia gerimus, vt tamen tota men-*
4.Reg.5. *te ad æterna tendamus.* Hæc ille Homil. 36. in Euang. Giezi pecuniam auarè nactus qua vineta & oliueta emeret, & in hoc seculo ditesceret, ab Elizæo eijcitur, & lepra Naaman Syri percutitur, & lepra illa sicut nix alba erat. Qui bonis conquirendis auarè incumbit, à nuptijs Agni excluditur, & à cœna magna; lepra peccatorum hominum infidelium ei adhæret; & sicut nix oculos perstringit ne viam videas, sic cupiditas & amor terrenorum caliginem menti offundit, ne videantur cælestia. Hæc est auaritiæ siue natura siue pœna. *Ho-*
Eccli. 2. *mini bono* (ait Salomon) *in conspectu suo dedit Deus sapiētiam, & sciētiā, & lætitiam, Peccatori autem dedit afflictionem & curam superfluam, vt addat & congreget, & tradat ei qui placuit Deo.* Hæc afflictio & cura superflua auari duplex ei pœna est; quia & in præsenti animum molestat, & futuræ beatitudinis delectationem, ideoq; & fruitionem tollit. Ad cœnam enim magnam nemo venit, nisi qui eam vehementer desiderat.
Ioan. 8. Matth.5. *Qui sitit veniat ad me*, ait huius cœnæ Dominus. Et iterum: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.*

tur. Sitire cælestia non potest, qui sitit & appetit terrena. *Qui vult esse amicus huius mundi, inimicus Dei constituitur.* Amat hoc seculum, qui diuitias amat. *Anima saturata calcabit fauum, & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.* Diuitiis saturatus negliget cælestia; sed esuriens iustitiam, nullum pro cælestibus laborem subterfugiet. Auarus ad modum talpæ niger est per nequitiam, cæcus per ignorantiam; quot habet possessiones, tot facit cumulos, in quibus se sepelit per continuam sollicitudinem. Quicquid fodit, ponit supra se, quia de omnibus facit Deũ suum. Sicut porcus dum viuit, nihil valet, & est sordidum animal, ab omni cõuersatione alienum, & ad quemlibet contactum horribiliter grunnit & vociferatur, ad mortem se peti putans, quia nec lac, nec vsum vllum habet; sed quando moritur, tunc primùm valere incipit, & in cibum esse: sic auarus dum viuit, nec Deo gratus, nec hominibus vtilis est, in quolibet morbo mortem horribiliter timet, quia omni se virtute nudatum videt, & non nisi ad pœnam vocari nouit; sed quum moritur, quæ inuitus reliquit in vsum veniũt. Sicut canis sequens duos homines, in capite viarũ ostendit quis sit dominus eius, eum sequens, & extraneum dimittens: sic auarus extra tentationem sequẽs Deum & mundum, in capite viarum, exorta tentatione, in qua aut diuitias aut Deũ relinquere oportet, vocatus ad cœnam magnam, ad officium hominis Christiani, ibi ostendit quis sit dominus eius, adhærens bobus suis, & dimittens cœnam magnam. Sic sanè hanc vitam auari ducunt, quasi alteram ex pecunia acturi essent, non hanc pręsentem. Neq; verò mirum, si ad cœnam magnam vocatus auarus & mũdi amator se excusat, & quasi ex iusta causa venire detrectat. Sibi quippe persuadet, aliquid sibi semper deesse, ideoq; augendo cumulo semper debere intẽdere. Est enim ferarum immanium instar, quæ plus quàm fames exigit, mordent. Si quis multum ederit, multumque biberit, nec vnquam expleatur, adit medicos: percontatur quid sit morbi. At si quis plura quàm sat est possidens, plura nihilominus concupiscat; hic non se ægrum, sed sapientem putat, & summa ratione id agere quod agit. Cæterùm sicuti morbo illo antedicto laborantem, non expletione, sed purgatione opus habere iudicamus, & vomere iubemus, quia non inopia, sed acore & calore præter naturam laborat; sic auarus cupiditatis morbum deponat oportet vt satietur. Plato ad quendam accumulandæ pecuniæ semper incumbentem, O *improbe,*

Iacob 2. *Prou. 27.* *S. Bonauent. Diata salutis cap. 6.* *Similia.* 1. 2. 3. *Simile.* *Plutarch. lib. de cupidit. diuitiarum.* *Simile.* *Stob. Serm. 8. de iniustit.*

Apophthegma. *probe*, inquit, *ne possessioni augendæ studeas, sed minuendæ cupiditati.* Apposite Chrysostomus: *Si hoc tibi aliquando in mẽtem veniret, vt more volucrum volares, quomodo hãc absurditatem reprimeres? vtrùm fingendo pennas, aliaq; ad volandum instrumenta faciendo, an potiùs suadendo tibi ipsi vesanam esse hãc & rei impossibilis cupiditatem? & Sic & hîc facito. Planè enim facilius est hominem volare, quàm acquisitione & accessione pecuniæ cupiditatem habendi terminare.* Nam, vt alibi idem elegãter scripsit, *Veluti ebrijs occasio sitiendi est vini copia & augmentum sic plura possidẽs plura concupiscit & dum perpetuò cumulũm auget, morbum perpetuò nutrit. Studium enim habendi non eos ob iam parta exhilarat, sed ob ea quæ deesse videntur cupiditati, potiùs angit.* Quã absurditatem alio in loco accommodatè explicat: *Vnumquodq;*, inquit, *crescẽtium quum ad iustam sibique conuenientem staturæ mensuram peruenit, desinit augeri; argentum verò auari nunquam augescere desinit.* Monstrum est igitur. Sanè monstrum horrendum, informe, ingens, animæ cui lumen ademptum est, & quibusuis aquarum vi exundantius. *Igne vehementior est*, ait Chrysostomus: *quia omnia continuando finibus suis occupat; ea quæ sunt vicini, sibi aufert. Mox vbi alium sortitur vicinum, & quæ illius sunt ad se rapit. Quemadmodum enim flumina* (ait S. Basilius) *ex paruis initijs exeuntia, deinde paulatim incrementum intolerabile in progressu accipientia, impetu demum violento quicquid obijcitur secum trahunt: sic auari potentes, quo magis crescunt, eo magis opprimunt, & per oppressorum ruinas ad alios opprimendos feruntur.* Huiusmodi ergo studiis occupati, totíque immersi, ad cœnam magnam, quæ horum contemptum docet, & aliò vocat, animum intendere nequeunt. Sed *quid prodest homini si vniuersum hunc mundum lucrifecerit, animæ verò suæ detrimentum faciat? aut quam dabit homo commutationem pro animà sua?* Filij Israël, cogente Pharaone, dispersi sunt in omnem terram Ægypti ad colligendas paleas: & post omnem laborem flagellis cæduntur. Amatores huius mundi in quisquilijs & paleis pecuniarijs conquirendis, tota vita occupantur, cupiditate eos sua ad hoc instigante: & in fine pro omni mercede à dæmonibus Dei exactoribus flagellantur. Auaritiæ causa Achan lapidatus, Giezi lepra percussus, Ananias & Sapphira subita morte extincti, Iudas laqueo vitam finiuit. De hac cupiditate dixit Apostolus: *Radix omniũ malorum cupiditas: quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis.* Auarus auarum expoliat, spoliandus

Hom. 64 in Matthæum. *Simile.* *Homil. in diuites auaros.* *Simile.* *Super Psal. 14.* *Simile.* *Hom. in aliquot Script. loca.* *Simile.* *Homil. 7. in auaros.* *Matth. 10.* *Exod. 5.* *Chrysost. Hom. 40. in Matth.* *Allegoria.* *Exempla.* *Iosue 7.* *4. Reg. 5.* *Act. 5.* *Matth. 27.* *1. Tim. 6.*

ſpoliandus tandem & ille. quod his verbis eleganter diuus Baſilius exponit: *In mari piſcis minor, eſca maioris eſt, vt is qui minorem ſuperauerat alterius præda fiat, & ambo tum ſimul deglutiuntur, & vnum vltimi piſcis immerſi ventrem ingrediuntur. Quid intereſt inter eum & vltimum piſcem, qui ſua intemperanti diuitiarum cupiditate tenuiores ſe deglutit. Ille pauperis patrimonium raptum habuit; tu illum oppreſſum partem tuarum facultatum feciſti. vide ne qui piſcibus accidere ſolet, idem tibi finis eueniat; hamus forſitam, aut naſſa, aut etiam rete.* Exempla eſſe poſſunt illuſtria, Mauritius Imperator, qui alioqui bonus, ſed auaritia incredibili laborans, nec militibus in Thracia ſtipendia ſoluens, nec Longobardos per Italiam graſſantes, vt pecunijs parceret, impediens; exoſus omnibus, à Phoca, infimæ ſortis homine, vxore priùs & liberis ante oculos eius interfectis, crudeliſſimè occiditur: & Stilico tyrannus, qui à militibus etiam ſimili ex cauſa occiſus fuit; caputq; eius lapide ori infixo, vnà cum dextera manu haſtæ ſuperpoſitum, publicè per caſtra geſtatum fuit, clamante præcone: *Date eleemoſynam homini auaritiæ inſatiabilis.* Hoc igitur malum vt ad exitum in hac vita miſerabilem ſæpe perducit, ita æternæ vitæ beneficio ſæpiſſime priuat.

Exha meron Homil. 7. *Simile.* *Exempla.* *Zonaras in Mauritio.* *Socrat. lib. 6. cap. 1.* *Paulus diaconus.*

6. Et alius dixit: Vxorem duxi: & ideo non poſſum venire.

Locus moralis contra omnem effrænem carnis libidinem, quæ violentum eſt adeundæ beatitudinis obſtaculum, & acerrimum impedimentum, planéque tyrannicum. Ideo hic ſolus dixit; *Non poſſum venire.* Non quia vinci hoc peccatum, aut reſiſti huic tyranno non poſſit, ſed quia niſi difficillimè non poteſt. *Abſtinete vos à carnalibus deſiderijs quæ militant aduerſus animam,* ait Apoſtolus. *Inter omnia certamina Chriſtianorum* (ait Auguſtinus) *ſola dura ſunt prælia caſtitatis, vbi quotidiana eſt pugna & rara victoria. Grauem namque ſortita eſt caſtitas inimicum, cui quotidie reſiſtitur, & ſemper timetur.* Sic & D. Ambroſius: *Fornicationem fugimus ſequentem, quæ non poſt nos, ſed in nobis ſequitur. Noſmetipſos ergo diligenter videamus, ne dum illam fugimus, nobiſcum eam portemus.* Ideo Apoſtolus hoc vitij genus toto impetu fugiendum eſſe docet. *Fugite*, inquit, *fornicationem.* Cætera enim vitia vincuntur reſiſtendo, etiam diabolus ipſe. quia quantò magis homo in alijs particularia tractat, tantò minùs in eis inuenit vnde delectetur, ſed magis anxietur. At in hoc vitio quanto homo magis cogitat particulare,

Carnis libido. *1. Pet. 2.* *Lib. de honeſt. mul. cap. 2.* *De pœniten. lib. 2. cap. 14.* *1. Cor. 6.* *S. Thom. in Commen. ibid.*

tantò magis incenditur. Vincit autem fugiendo, omnésque eius cogitationes celerrimè abijciendo. Quare monet Apostolus, vt *omnis immunditia, fornicatio, scurrilitas, turpiloquium, nec nominetur in nobis.* Huius mali pertinaciam his verbis docet sanctus Hieronymus: *Auaritia calcatur à plerisque, & cum marsupio deponitur. Maledicam linguam indictum emendat silentium. Cultus corporis, & habitus vestium, vnius horæ spatio commutatur. Omnia alia peccata extrinsecus sunt: & quod foris est facilè abijcitur. Sola libido insita à Deo ob liberorum procreationem, fines suos egreditur, redundat in vitium, & quadam lege naturæ in scelus erumpit. Grandis virtutis est, & sollicitæ diligentiæ superare quod natus sis, in carne non carnaliter viuere tecum pugnare quotidie, & inclusum hostem Argi centum oculis obseruare.* Hæc est huius impedimenti difficultas: sic carnis libido impedit ne ad beatitudinem perueniatur. De ipso recto & honesto carnis vsu coniugali proponit exemplum Christus vt quum in ipso honorabili coniugio, & thoro immaculato difficultas inueniretur, multo magis omni illicita carnis libidine eam inueniri non dubitemus. Hortatur Apostolus ad cœlibatum, quia ipsum matrimonium, etsi licitum, impedimētum tamē est orationis, cultus, & amoris Dei. *Volo* (inquit) *vos sine sollicitudine esse. Qui sine vxore est, sollicitus est quæ domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est.* Propter hanc diuisionem, dixit iste in Euangelio: *Non possum venire.* Debeo cogitare ea quæ sunt mundi, quomodo placeam vxori; familiæ, liberis, rei domesticæ prouidere debeo: non vacat de Deo cogitare. Quare Apostolus mox ad virginitatem exhortans, ait: *Hoc ad vtilitatem vestram dico; non vt laqueum vobis inijciam, sed ad id quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi.* Quòd si verò honestissimum matrimonium impedimentum est obsequij & cultus diuini, & amorem erga Deum diminuit, quia animum ad secularium rerum curam abstrahit; quid erit in illis coniugijs vbi vxor vel improba ad frequentem iracundiam rixas & iurgia; vel superba ad multum vestimentorum luxum; vel inuida ad simultates foris; vel lasciua ad zelotypiam & suspiciones domi; vel denique luxuriosa ad variam libidinum fœditatem, virum sobrium, mansuetum, pacificum, & castum prouocabit? aut vbi vir improbus vxorem bonam ad huiusmodi incitabit? In tali matrimonio quàm verè vtraque pars dicet: *Vxorem duxi,*

In epist. ad Furiam.

1. Cor. 7.

Ibidem.

Coniugij impedimenta.

viro nupſi: & ideo non poſſum venire! Si prima parentis noſtri vxor, quam ipſe Deus Adamo ſociam dedit, eum ad peccatum induxit, & paradiſo eiecit; quantum timendum eſt, ne quam tu ipſe tibi elegeris tantundem tibi faciat? Socrates ſe conſulentibus de ratione matrimonij contrahendi dixit: *Quemadmodum piſces, ô adoleſcentuli, qui nondum intra naſſas ſunt, volunt intrare; qui autem iam intus ſunt, volunt exire: ſic & vos, ne idem vobis accidat, videte.* Alius quum poſt nouas nuptias amici ei gratularentur, oſtenſo quem geſtabat calceo nouo, dixit: *Nemo veſtrûm qua me parte calceus premat nouit, ego id tantùm perſentio.* Charondas in his legibus quas Thurijs tulit, ſcriptum reliquit illud Philemonis Comici: *Se non mirari qui ſemel eſſet mare ingreſſus, ſed qui iterum; ita eum non admirari qui vnam vxorem duxiſſet, ſed qui alteram.* Quare Cicero rogatus ab Hircio, vt poſt Terentiæ repudium ſororem eius duceret, negauit dicens *non poſſe ſe vxori & philoſophiæ operam dare.* Thales philoſophus vrgenti matri vt vxorem duceret, *Non eſt adhuc*, inquit, *tempeſtiuum. Emenſa ferè ætate acriùs illi inſtanti, Iam*, inquit, *intempeſtiuum eſt.* Idem à Solone Athenienſi ad nuptias incitatus, tacuit primùm: ſed paulo pòſt, quum nuncium quaſi Athenis venientem ſubornaſſet, qui Solonis filium mortuum, & publico funere eductum nunciaret, rémque illam ægerrimè Solon ferret, tum Thales ridens: *Hæc me*, inquit, *Solon à nuptijs & procreandis liberis dehortantur, quæ te hominem fortiſſimum & conſtantiſſimum frangunt.* Sanè quæ nuptiarum incommoda Socrates de vxore ducenda rogatus commemorat, *perpetua ſollicitudo, querelarum contextus, dotis exprobratio, affinium graue ſupercilium, garrula ſocrus lingua, ſubſeſsio alieni matrimonij, incertus liberorum euentus*, facilè docent, quàm verè dictum ſit, *Vxorem duxi: & ideo non poſſum venire*, id eſt, niſi difficillimè poſſum venire. Quanquam præcipuum incommodum diuiſionem & diſtractionem à Deo rebúſque diuinis, quam Paulus aſſignat, ſapientiſſimus ille Philoſophus videre non potuit. De incommodis nuptiarum plura vide apud diuum Hieronymum.

Antonius in Meliſſa. par. 2. Serm. 14. *Apophthegmata.* 1. 2. *Domit. Bruſon facet. lib. 7.* 3. 4. 5. 6. *In lib. contra Iouinianum.*

Cæterùm ſi legitimum ipſum matrimonium tantum ſalutis impedimentum eſt; quale erit vaga & illicita quæuis carnis libido? Sanè nihil hominem magis à Deo auellit, & tenaciùs auulſum retrahit. Sicut enim *qui adhæret Deo* per amorem caſtum, *vnus cum eo ſpiritus eſt*, ideóque Spiritu Dei perpetuò agitur: ſic econtrà carnis libido hominē totum

Vagæ libidinis turpitudo.

1.Cor.6. In Comment. ibidem. carni immergit. *Qui enim adhæret meretrici, vnum corpus efficitur* Idcirco Apostolus (vt annotauit D. Chrysostomus) non dixit: *Accipiens membra Christi*, coniungam ea membris meretricis(quod solum indignissimum foret) sed dixit: *Accipiens membra Christi, faciam membra meretricis? Absit.* Hoc igitur peccatum habet maximam ad creaturam conuersionem, & à Deo auersionem; quia cum creatura quam fœdè amat, vnum fit. Sic ergo creaturæ turpi amore vnitus, verissimè dicere potest, *Non possum venire*, Nullus hîc excusationi locus est. Alligatus & vnitus alteri sum: separari nequeo.

Similia. Non sic visco auiculæ frondibus irretiuntur, vt auolare nequeant; non sic cæmento lapides in ædificio continentur, vt dissolui structura non possit; non sic glutine & bitumine ligna coniunguntur, vt firmiter cohæreant, sicut libidinis vsus hominem carni immergit, ne cum Dei Spiritu quicquam cõmercij habeat. Quemadmodum enim aqua quàm diu suam retinet naturam, igni aduersatur atque resistit; sed si in ardẽtem focum iniecta in ignem vertatur, ipsum ignem vehementiùs accendit: sic in homine voluptuario ipse spiritus in carnẽ versus, non nisi carnis desideria perficit. *Libido* (ait Augustinus) *non solùm totum corpus, nec solùm extrinsecus, verùm etiam intrinsecus vendicat, totúmque commouet hominem, animi simul affectu cum carnis appetitu coniuncto atque permixto, ita vt momento ipso temporis, quo ad fœdissimæ eius voluptatis peruenitur extremum, penè omnis acies & quasi vigilia cogitationis obruatur.* Explicat hoc ipsum D. Ambrosius, exponens illud Apostoli, *Qui fornicatur, in corpus suum peccat: Cætera*, inquit, *peccata etsi per corpus fiant, non tamen animam ita carnali concupiscentia faciunt obstrictam & obnoxiam, quemadmodum commisceri facit animam cum corpore, quasiq́; ei immergi vsus libidinis agens in opere fornicationis. Tunc enim ita agglutinatur anima corpori, vt in ipso momento nihil aliud cogitare homini liceat aut intendere: quia ipsam mentem captiuam subdit ipsa submersio & absorbitio libidinis & concupiscentiæ carnalis.*

De ciuit. Dei, lib. 14. cap. 16.

In Comment. in 1. Cor. 6.

Violentia libidinis carnalis. Nec verò in actu tantùm huius peccati ista fit mentis submersio, sed & post actum. Huius enim fœdæ libidinis vsu magis ipsa accendit & irritatur; vt de hoc propriè peccato dixerit S. Ambrosius: *Facilius inueni qui seruauerint innocentiam, quàm qui congruè egerint pœnitentiam.* ideóque vt alio in loco demonstrat, certamina viduarum acriora sunt, quàm virginum. Et quum in omnibus peccatis consuetudo peccandi

De pœnit. lib. cap.

In lib. de viduis.

candi maximam afferat emergendi difficultatem, vt in alia Dominica explicuimus, tum potissimùm in peccato carnis. De hoc enim Scriptura dicit: *Fornicatio & ebrietas* (quæ sunt quasi pedissequa & domina, nam *in vino luxuria*) *auferunt cor.* De hoc dicitur: *Infixus sum in limo profundi, & tempestas aquæ demersit me.* De hoc propriè dixit Salomon: *Ignorat quòd ad vincula stultus trahitur.* De hoc dixit Ieremias: *Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis benefacere quum didiceritis mala.* Illa enim mala erant, sicuti subiungit, *Adulteria tua, & hinnitus tuus, & scelus fornicationis tuæ.* De hoc carnis peccato disputauit Augustinus, quando de difficultate prauæ consuetudinis ea scripsit, quæ superiùs ex eo citauimus Dominica citata. Nec in sua conuersione aliam maiorem inuenit difficultatem Augustinus, quàm vt vxore careret, vt ipsemet copiosè describit; adeò sanè vt Alipium amicum suum continentem, propemodum ad coniugij vincula traxerit; in diuo autem Ambrosio quum cætera miraretur, vnum eius cœlibatum laboriosum sibi visum fuisse scripserit. In vtraque hodie India tam Orientali quàm Occidẽtali, & in Insulis Iapanicis, multi reges & principes hanc vnam ob causam ne plures vxores habere desisterent, ad Christi leges amplectendas vel non accesserunt, vel seriùs accesserunt. In postremis literis ex Goa scriptis, anno Salutis 1587. Decembris 19. sic legimus: Faxiba Quabacundonus rex Meacensis, & omnium in Iapania potentissimus princeps, accedens ad Ecclesiam Patrum Societatis Iesu, vt suam erga eos beneuolentiam ostenderet, his inter cætera verbis vsus est: *Scire vos volo, legem vestrã mihi per omnia placere, nec vllam in ea difficultatem me inuenire, excepto quòd plures vxores habere vetat. Quod vnum si non iuberet, statim fierem Christianus.* Sic iste miser princeps vnus ex illis est, qui dicit: *Vxorem duxi: & ideo non possum venire.*

Domin. Sexages. text. 4. *Osea 4.* *Ephes. 5.* *Psal. 68.* *Prou. 7.* *Ierem. 13.* *Exempla.* *Confess. lib. 6. cap. 12. & seq. cap. 3.*

Sed & quàm multi inter fideles propter vxores pereunt, qui absque vxoribus salui essent! Sampson per suam Dalidam perijt. Salomonis cor deprauarunt mulieres, vt idola coleret. Achab instigante Iezabel persequitur Prophetas Dei. Herodias Herodem perdidit. Mulieres Moabitæ filios Israël deceperunt. Theodora hæretica Iustinianum Imperatorem virum suum induxit, vt duos Pontifices Romanos in exilium cogeret. Attamen ne res vxoria à cultu & obsequio Dei quenquam retardaret, his verbis docuit Christus: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, &*

Exempla. *Iudic. 14. 16.* *3. Reg. 11. 21.* *Marc. 6.* *Num. 22. 25.* *Luca 14.*

matrem, & vxorẽ, & filios, non potest meus esse discipulus. Non sic amari vxor debet, vt Dei amor propterea minuatur. Elegãter D. Gregorius: *Sicut flãma admotis rebus incendium porrigit; sed idem incendium ignis ipse vbi nascitur prius excitat: sic fidelis animus vxorem & liberos propinquiore sibi fœdere coniunctos amare certè debet, & illis plus cæteris prodesse; Deum tamen, vnde ille amor nascitur, sic intus amare debet, vt cursum mentis ad Deum non impediat nec retardet.* Nempe amorem erga vxores, & naturæ instinctus (cuius author est Deus) & ipsum Dei præceptum (*Viri diligite vxores vestras*) fidelium animis instillauit atque inseuit. Non debet cõtra Deum militare, quod ad tuam consolationem, & in *Adiutorium tibi simile* Deus concessit. Rursum quod in remedium peccati datum est, occasio peccati esse nisi apud ingratissimos non potest. *Propter fornicationem* (ait Apostolus, id est, ne quis fornicetur) *vnusquisque suam vxorem habeat, & vnaquaque suũ virum habeat.* Duæ vaccæ quæ portabant arcam Dei (vitulis earum domi reclusis) ibant in directum, & itinere vno gradiebantur, pergentes & mugientes, & non declinantes neque ad dexteram neque ad sinistram. *Sic necesse est* (ait diuus Gregorius) *vt incedere debeant, qui sacræ Christi legis iugo suppositi, iam per fidei professionem Dei arcam portant, quatenus propinquorum necessitatibus condolentes, à rectitudinis itinere non deflectant.* Hæc ille.

Simile. *Moral. lib. 7. cap. 8.* *Ephes. 5.* *Genes. 2.* *1. Corint. 6.* *1. Reg. 6.* *Allegoria.* *Vbi suprà.*

Iam verò quia Christus in hac parabola non solùm status matrimonialis difficultates, sed totam effrænis libidinis impuritatem taxare voluit, & eius ad salutem impedimentum docere, sicut in duobus aliis, ambitionis & auaritiæ peccata taxauerat: poterit hîc Concionator loco satis proprio de luxuriæ peccato copiosiùs agere, eiúsque & causas & remedia & fugam docere. Causas luxuriæ his verbis Propheta tradit; *Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ: Superbia & saturitas panis & abundantia, & otium ipsius & filiarum eius.* Tria notauit, superbiam, gulam, & otium. Superbia non tam incitat ad libidinem, quàm secum pertrahit vt pœnalem comitem. Primus parens ex superbia lapsus, carnis rebellionem pro pœna statim accepit. *In illius peccati pœna* (ait Augustinus) *quid aliud inobedientiæ quàm inobedientia retributa est? Nam quæ est hominis alia miseria, quàm aduersus eum ipsum inobedientia eius ipsius?* De hac Apostolus: *Inuenio legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Superbia gentium, immunditia carnis punita est: *Quia cùm cognouissent*

De causis luxuriæ. *Ierem. 16.* Superbia luxuriæ causa. *De Ciuit. Dei, lib. 14. cap. 15.* *Rom. 7.* *Roman. 1.*

cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis. Tradidit eos Deus in desideria cordis sui in immunditiam. Ecce (ait Gregorius) *caro mersit, quia superbia subleuauit. Intus priùs extollitur, quod foris postmodum luxuriæ corruptione feriatur. Culpa quæ per elationem mentis in occulto latuit, per carnis luxuriam in aperto respondit.* Sic Oseas Propheta, quum dixisset, *Spiritus fornicationis in medio eorum*; causam subdit: *Et respondebit arrogantia Israël in faciem eius.* Est autem pœna conueniens, quia nullum peccatum fœdius, nec quod hominem magis humiliat, brutóq; similem reddit. Fiunt enim luxuriosi *sicut equus & mulus in quibus non est intellectus.* Hoc adeò verum est, vt ipsi iusti, ne in superbiam efferãtur, hoc stimulo carnis comprimantur. Sic de se Paulus: *Ne magnitudo reuelationum me extolleret, datus est mihi stimulus carnis.* Denique superbia elatos in carnis peccatum prolabi Deus permittit, vt humilientur. propter quod exclamat Augustinus: *O venenum superbiæ, quod non curatur nisi veneno luxuriæ.* Aliam luxuriæ causam gulam & saturitatem Propheta assignauit. *Nolite*, inquit Apostolus, *inebriari vino, in quo est luxuria.* Et rursus: *Ego castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.* Et iterum: *Vidua in delitijs viuens mortua est.* Sic post Apostolum Patres. *Pascitur libido conuiuijs* (ait Ambrosius) *nutritur delitijs, vino accenditur, ebrietate flammatur.* Sic Hieronymus: *Frustra castitatem quæris sine suis comitibus & appendítijs, continentia & parcitate.* Et alibi: *Lasciuiens iumentum frenis inediæ subiugare debes, vt non libidinem, sed cibos quærat, & sessorem Spiritum sanctum moderato & composito portet incessu. Qui carnem pascit, armat aduersarium contra se.* Sicut nauis nimium onerata demergitur in profundum: sic corpus cibis onustum in turpitudinem deprimitur. Subtrahe ligna si vis vt non ardeat focus. Ignis carnalis ligna sunt cibi & potus. Arma quibus hostis te inuadit, membra carnis tuæ sunt. Illa igitur mortificare, non roborare debes. Daniel primùm destruxit idolum Bel, & postea draconem in eo latentem expulit. Caro priùs mortificanda, vt internus luxuriæ hostis penitus eiiciatur. Periculosum est pullo indomito sine chamo & freno insidere. Abstinentia carnis frenum est. Sicut vbi magna ciborum in domo copia est, ibi multi mures & feles versari solent: sic ea corpora quæ multum cibi capiunt, multas libidines generant. Sanè eum qui saturo corpore castitatem se putat seruaturum, ei similem dixit Climachus, qui proiecto

Moral. lib. 26. cap. 12.

Oseæ 5.

Psal. 31.

2. Cor. 12.

De verbis Apostoli Serm. 3.

Gula luxuriæ causa.

Ephes. 5.

1. Corinth. 9.

1. Timot. 5.

De pœnit. libr. 2. cap. 14.

In epist. ad Furiam & Saluinam.

Similium cōgeries.

1. 2. 3.

Allegoria.

4. 5. 6.

In lib. de vera virginitate.

pane carnem à se abigere conatur. Quare futuram virginem docet S. Basilius ante omnia gustum vincere. Aliud libidinis incentiuum, otium est. *Otiositas malitiam docuit*; sed hanc potissimùm quam alia Scriptura explicat: *Desideria occidũt pigrum. Tota die concupiscit & desiderat.* Caro lasciuiens ac natura rebellis ad agonem & certamen virtutis nobis relicta est; sicuti quosdam Chananæorum populos noluit delere Dominus, *vt erudiret in eis Israëlem.* Si ergo non certamus, si otio diffluimus, erit nobis caro in ruinam, sicut filiis Israël impinguatis & incrassatis dij gentium vicinarum erant. Vnde D. Gregorius: *Inter opera & labores spirituales contra stimulos carnis fortes sumus: sed si quasi fessi à solita conuersationis rigore torpescimus vel remittimus, dum paulatim negligim⁹, aculei carnis insurgunt, qui quasi depositis Moysi manibus Israëlem vincunt.* Et huius causam paulo pòst reddit: *Quum duas simul res cogitare non possumus, fit vt aliquid aliud cogitãdo non cogitemus immunda. Celer ergo & facilis victoria libidinis est, circunspectio cogitationis; si quoties carnalia obuiant, ad aliquid aliud recurramus, quod libidinis non sit incitamentum.* Hoc sanè est, vt Scriptura suadet, *fugere fornicationem:* eius cogitationem statim excutere, & animum aliò conuertere. Sic D. Basilius, tentationis carnalis remedium rogatus, respondit, *Desiderium rerum meliorum.* Sic frater Ægidius: Quum accedunt huiusmodi cogitationes, abige illas à te, dicendo: *Iam alius hospes meum domiciliũ occupauit.* Sic D. Ambrosius: *Si nõ penitus libidinem nostro excutimus animo, tollimus eam magis nobiscum, quàm post nos relinquimus.* Excutienda igitur vt vipera, fugienda vt pestis, omnis cogitatio carnalis; ne torpẽtem opprimat, & desidiosum interimat. Accedit ad has luxuriæ causas, turpiloquium, quod Apostolus pariter cum fornicatione interdicit: *Omnis* (inquit) *fornicatio & immunditia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas quæ ad rem non pertinet.* Et alibi: *Corrumpunt bonos mores colloquia praua.* Vnde D. Ambros. postquam dixisset, *Pascitur libido conuiuijs, &c.* adiecit: *Grauiora sunt his fomenta verborum.* Nam *veluti lapis* (ait S. Basilius) *in aquam cisternæ coniectus, non solùm adiacentem aquæ partem in quam cecidit, agitat, verùm orbes alios perpetuis vicibus excitãs, eos interdum ad vltimos lacunæ margines agitando perducit: ita sermo lasciuus in animam castam velut in vndam purissimam vehementer coniectus, alias post alias quasi in profundo amatorias cogitationes excitat, totamq; animã voluptatis*

fluctibus

[Margin notes: *Eccles.33.* — *Prouerb.21.* — Otium luxuriæ causa. — *Iud.2.& 3.* — *Allegoria.* — *In 1.Reg.lib.6. cap.1.* — *Ibid. cap.2.* — *1.Corint.6.* — *In Reg.breu. ad quæst.30.* — *Apophthegma.* — *De pœnis libr.2. cap.14.* — Turpiloquiũ luxuriæ causa. — *Ephes.5.* — *1.Corint.5.* — *De pœnit.libr.2. cap.14.* — *In lib.de vera virginitate.*]

fluctibus agitat. Rursum sicut nauis ad omnem venti impetũ fertur, sic mens humana verbis honestis quasi vento secundo nauigans, ad portum felicitatis pertinget: at prauis & improbis quasi vento illi aduerso impulsa naufragium facit. Verba loquentium aures audientis feriunt, sicut ventus vela, paritérque impellunt. Hæc ergo quatuor vitanda vt luxuria fugetur, castitas conseruetur.

Alia adhuc duo sunt, vehementissima libidinum incitamenta nisi caueantur, præsentia remedia si caueantur; Aspectus videlicet & tactus inhonest⁹. De aspectu primùm, postea de tactu pauca, sed idonea, proferemus. Oculorum custodiam contra luxuriã S. Scriptura frequenter inculcat: *Ascendit mors per fenestras vestras, ingressa est domos vestras.* Et rursum: *Oculus meus deprædatus est animam meam.* Dauid orat: *Auerte oculos meos ne videant vanitatem.* Ipsum videre metuit. Sapiens monet: *Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuũ loquetur peruersa.* Sanctus Iob dicit: *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.* Fœderis autem hæc ratio erat, vt illi quidem voluptatem amitterent videndi quę vellent; vnde hoc lucrum & beneficiũ reportarent, ne postea lachrymis & luctu perceptam ex voluptate maculam eluerent: quod Dauid facere coactus est, visa Bethsabee; vnde dixit: *Lachrymis meis stratum meum rigabo.* Sanè sicut naturaliter ægros aliorum oculos inspiciendo, nostros lædimus; ea autem contuendo quæ aspectum iuuant, noster quoque proiicit obtutus; ita sanè cum voluptatis indiciis iniicimus oculos, animus voluptatis morbo fit saucius; veris autẽ bonis cum intendimus, ab oculis ad animum illa quoq; deriuãtur. Vt quid ergo per curiosos aspectus periculis nos obiicimus? Difficilius est animum, vbi aliquid pulchrum visu susceperit, purum & integrum conseruare, quàm illum à videndo cohibere. Si ergo modò priùs quàm illud videam, cõtinere me non possum ne videam: quomodo vbi iam videro, & pulchritudine illa me illaqueauero, hærentem animo voluptatem excutere potero? *Qui amat periculum, peribit in illo.* S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus, sic ab omni fœminarum aspectu abstinebat, siue in audiendis confessionibus, siue in colloquiis familiaribus, vt diceret, se nullius mulieri (vna excepta) ita faciem aspexisse in toto episcopatu suo (quem valde amplum per annos 50. tenuerat) vt ex consideratione vultus, si occurreret, quænam esset, posset cognoscere. Sed & aliquãdo cum fœmina quædã diu cum cõuenisset, quæ cultu

Oculorum custodia.
Ierem. 21.
Thren. 5.
Psal. 118.
Prouerb. 23.
Iob 31.
Exemplum.
Psal. 6.
Basilius lib. de vera virgin.
Simile.
Eccles. 33.
In vita eius apud Surium 1. Aprilis.
Exempla.
Custodiæ oculorum.

ferè meretricio lasciuissimè cōpta esset, qui astabant clerici seueritatē eius cognoscētes, abeunte illa, eum rogarunt, quo modo sine iusta aliqua reprehensione tantam mulierculæ luxuriā & petulantiam dimisisset. Sed ille respondit, se nihil tale in ea animaduertisse. Porro & à virorū quoq; vultib⁹ religiosæ mentis auertendū dicebat intuitum, asserens per cōmunionem humanæ mutabilitatis atq; compassionis fieri, vt affectiones conspecti ad memoriā conspicientis frequenter recurrant, & de conspecto irato iratus, de tristi tristis, de lasciuiente lasciuus fiat: quas passiones satis est habere vnumquemq; proprias, non in se trāscribere opus est alienas.

In vita eius apud Surium. 2. Hæc ille. Sanctus Arsenius Eremita, quum matrona quædā Romana longis itineribus ad eum videndum venisset, illéq; post multas preces, & Episcopi intercessionem, ei se conspiciendum præbuisset; à muliere rogatus vt eius in suis precibus meminisse vellet; *imò verò*, inquit, *dabo operam, idque Deum seriò rogabo, ne tui vnquam ampliùs meminisse queam.*

Seuerus Sulp. Dial. 2. cap. 13. 3. Quum virginem quandā, quæ se ab omnium virorum oculis remouerat, trāsiens per locum S. Martinus Episcopus loci inuisere vellet; illa per alteram mulierem se excusans, nec ab eo ipso videri voluit: quod ille vir tantus ac talis, & æquo animo tulit, & vehementer laudauit.

Apud Surium, tom. 6. pag. 778. 4. Cùm aliquando apud Iordanem iter faceret magnus ille Sabas, multorum monasteriorum Pater, cum discipulo iuuene, & secularibus in via occurreret, inter quos puella erat specie venusta, vagis & lasciuis oculis, postquam illi præteriissent Sabas veluti tentans discipulū, Tibi (inquit) qualis visa est puella? Mihi enim visa est vnum tantùm habere oculum. Nequaquam (inquit) ô pater, sed duos habebat oculos. Ille verò: Falsus es ô fili: erat enim reuera orbata vno oculo. Discipulus autem ignorans hanc interrogationem fuisse tentationem; Nequaquā, inquit, ô Pater, sed valde lucidos habebat oculos, & visu iucundissimos. Sabas autem: Quî factum est vt scires hoc tam accuratè, & tam constanter hoc audeas asseuerare? Ego (inquit) eam pulchrè attēdi, & apertè noui eam habere duos oculos. Tum diuinus ille Pater implicatū discipulum tenens, An non, inquit, legisti, *Ne capiaris nutibus illius?* (*Prouerb. 6.*) De cætero ergo non ampliùs mecū versaberis, donec assuefeceris oculū non sic vagari, sed in loco manere. Quo dicto, eum ad multum tēpus inclusit in altero monasterio.

Exempla ethnica. *Plutar. in reg. Apoph.* Sed & hanc oculorum custodiam ipsos ethnicos ratio & natura docuit. Antiochus Asiæ Rex ad Pantheam egregia forma virginem videndam,

dam, vt regiis oculis dignam, inuitatus, recusauit, dicens; *Si modò illam conuenero, quum per otium vacat, fortasse illa mihi suasura est, vt neglectis regni negotiis illam cõueniam, quũ etiam non vacet.* Alexander Magnus cùm Darij filias haberet captiuas, demissis oculis eas salutabat, idque raro, sibi metuẽs ab illarum forma insigni. Idem dicere solebat: Dolores oculorum sunt Persicæ puellæ; verùm ego eas tãquã statuas prętereo. Hæc de oculorum custodia. Nunc de tactu fugiendo. *Plutarch. in Alexandro.* *Q. Curtius.*

Apostoli dictũ est: *Bonum est mulierem non tangere.* De quo verbo dixit senior quidã: *Filioli, sal ex aqua est; & si appropinquauerit aqua, continuò soluitur & deficit. Similiter vir ex muliere est; itaq; si appropinquat mulieri, soluitur & ipse.* Alius Pater sic suos discipulos docuit: Pluuia bona est, & terra bona; tamen ex eorũ commixtione fit lutum, quo cæteræ res fœdantur. Sic & manus viri licet bona fuerit, ac similiter mulieris, ex mixtione tamen illarum nonnunquã cogitatio vel affectio mala consurgit. Nempe, *qui tangit picem, inquinabitur ab ea: & quomodo potest homo ignem in sinu suo gestare, & non comburere? Sicuti impossibile est* (ait sanctus Basilius) *eum qui ignem tetigerit manu, illæsam manũ seruare, sed aut bullæ repentè tactum consecutæ turgescunt, & futura minantur, aut iam facta cernũtur vlcera: ita possibile non est eum qui amoris impetu tactum fecerit, illũ tactum innocuum perferre, sed aut bullæ perturbationũ cordi subrepunt, aut peccati vlcera statim erumpunt. Si dum caudã quis tantùm serpentis attingit, caput licet magna corporis prolixitate disiunctum, ad caudæ tactũ repentè cõuertitur, & si digito pedis nostri impingente, capilli capitis mox in sublime feruntur, profectò vitiosus contactus, etiã si manu tantùm fiat, à capite tamen vsq; ad extremos vngues, ad sensum voluptatis totũ pertrahit corpus.* Hæc ille. Rectè monet Sapiens: *Cũ aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum.* Ab his ergo omnibus cauere debet, qui *vas suũ possidere vult in sanctificatione, vt sit sanctus corpore & spiritu, & glorificet Deũ in corpore suo, nec templum Dei, quod ipse est, violet.* Sicut arces quę in hostium confinibus sitæ sunt, vallis & fossis, cæterisque propugnaculis propter hostium incursiones & insidias muniri solent: ita castitas omni cura & solicitudine tanquam magis exposita periculis, sepienda atque vallanda est, à cibis, ab otio, à verbis, ab oculis, à tactu periculum illi est, vbique & semper periclitatur. De tactu fugiendo. *1. Cor. 7.* *Pratum spirit. cap. 217.* *Simile.* *In vita P. Iordanis apud Surium, tom. 7.* *Simile.* *Eccli. 13.* *Prouerb. 6.* *In lib. de vera virginit.* *Simile.* *Eccli. 9.* *1. Cor. 7.* *Simile.*

Ad eam ergo integerrimè conseruandã, & ad luxuriæ tyrannidem penitus excutiendã, mitis & violentis mediis vsi sunt Castitatis seruatæ exempla.

1. ſunt viri ſancti. Sanctus Franciſcus circa conuerſionis ſuę pri-
In vita eius per S.Bonauent.c.5. mordia tẽpore hyemali in foueam glacie plenã ſeipſum ple-
2. rumque mergebat, vt domeſticũ ſuum hoſtem perfectè ſubi-
In vitis ſingulorum apud Suriũ. geret. Sanctus Thomas Aquinas adhuc iuuenis, in domo ma-
terna, immiſſa in cubiculum eius meretricula, arrepto è fo-
3. co titione ardenti eam fugauit. Sanctus Benedictus à carne ſe
4. grauiter titillari aduertens, in vepres ſe nudum coniecit, cor-
puſque totum lacerauit, vt tentationẽ fugaret. Nobilis quæ-
dam & pulcherrima fœmina ſanctũ Vvolſtanum Epiſcopum
in Anglia Vigornienſem ad turpitudinẽ prouocauit. Ille au-
dita fœminę voce, ingentem alapam mulierculę impegit, tã-
5. to niſu, vt crepitus illiſæ palmæ tota domo audiretur, verbiſ-
que ſeueriſſimis & Epiſcopo dignis abegit. Sanctus Bernardi-
nus Senenſis quum panes oſtiatim mendicans, ex inſtituto
ſancti Franciſci, à fœmina quadam ſub ſpecie eleemoſynæ
accipiendæ introductus, ad libidinem tẽtaretur, vbi eam ex-
poliare ſe nudam iuſſerat, (neq; enim alia euadendi via oc-
currit) eam flagello ex funiculis, quod fortè ſecum circum-
tulerat, egregiè flagellãdo, tum illam à libidine, tum ſeipſum
6. à tẽtatione liberauit. Simile de ſancto Edmundo Cantuariẽſi
Archiepiſcopo, quum adhuc iuuenis Lutetiæ literis operam
7. daret, legitur. Sanctus Bernardus ingrediente ad eius lectum
In vita eius, lib.1.cap.3. hoſpita ſua (dum fortè in itinere eſſet) vociferando, latrones,
latrones, illam abegit, & ſeipſum ſeruauit. Sed exemplũ ſer-
uatæ caſtitatis maximè memorabile eſt ſanctus Martinia-
8. nus Eremita. Ad eum venit ſub noctem meretrix, mendici
Apud Surium 13 Februar. ſpecie, pannoſa, & imbribus compluta, flens & eiulãs, & hoſ-
pitium flagitans, ne in illa ſolitudine deuoretur à beſtiis de
nocte graſſantibus. Ille miſericordia victus in cellam exte-
riorem eã inducit, appoſitiſq; ei pane & dactylis, igniq; accẽ-
ſo, in interiorem cellã ſe recepit; iubens eam ſeipſam curare.
Poſt noctis medium tentari ſe intelligens, egreditur vt illam
expellat: & ecce videt eam pulcherrimis veſtibus ornatam,
quas ſecũ in pera meretrix adduxerat. Obſtupefactus & me-
retricem eſſe videns, turbatur & tẽtatur, maximè prouocãte
illa, & matrimonium pollicente, omniũque rerum neceſſa-
riarum ſuppeditationem. Aſſentitur ille, ſed priùs foras egre-
diendũ, & circumſpiciendum eſſe ait, ecquis fortè in via ſit
eò veniẽs, quia à multis & ſæpe viſitari ſolebat. Montẽ ergo
vicinũ petit, vbi ſeipſum colligens, & à Deo motus redit cum
ſarmentis lignorũ, ex quibus, luculentũ ignem facit, ſeq; mox
in illum nudũ conijcit, vt igni illo corporali internas flãmas

com

cõprimat. Quo viso meretrix & ipsa vehementer cõpuncta, facti pœnitentia ducitur. Veniam petit, & accepto ab eo consilio Hierosolymã vadit, & monasticum institutum complexa, totum vitæ reliquum in eo statu cõsummauit. At sanctus ille Eremita volens sibi in posterum prouidere, cellam reliquit, & loco solitario diu quæsito, tãdem à nauclero quodam edoctus, ad rupem quandam angustam in mari positam, procul à terra distantem, excelsam & terribilem perducitur, in eaq; se includit: pacto hoc cum nauclero inito, vt ille bis aut ter in anno panem & aquam recentem adferret vnde se aleret, ipse verò ex ramis palmarum quos nauclerus suppeditaret, sportulas conficeret, quæ nauclero cederẽt pro alimento allato & ramis. Quũ ergo in illa rupe sub dio sex annis egisset, solo nauclero conscio, ecce puella quędam formosissima naufragium passa, ad illam rupem iactatur; quam illa apprehendens, & virum sanctum videns, exclamauit vt ad se leuare, & à fluctibus eam liberare vellet. Ad hanc nouam tentationem subridẽs vir sanctus, puellam quidem in rupem accipit, sed dato illi pane, & aqua quam habebat, bonisque verbis consolatus, significans ei fore vt post duos menses nauclerus eò veniat, facto signo Crucis, & Dei nomine multis precibus inuocato, in mare se proiicit. Statim autem duo Delphines eum acceperunt, & in terram detulerunt. In quam quum venisset, reliquum vitæ suæ tempus peragrando de loco in locum, & nusquã diu consistens, consummauit. Docent hæc exempla, quanto studio fugienda statim omnis carnalis libido eit, nec vllus ei aditus concedendus. Sancti isti viri optimè intellexerunt, quantum ad beatitudinem consequendam impedimentum vel semel gustata nefaria libido attulisset. Nouerant luxuriæ peccatum gehennæ esse simillimum. Nam sicut in gehenna est ignis ardens, vermis rodens, & sulphur fœtẽs; sic in peccato luxuriæ est ignis concupiscentiæ, vermis conscientiæ, & sulphur infamiæ. Meminerant luxuriæ peccatum grauissimè semper à Deo in Scripturis punitũ. Propter luxuriæ peccatum diluuium toti orbi inductum est, Sodomæ igne de cælo consumptæ, Hemor subitò occisus, Sichẽ euersa, tota tribus Beniamin ad internecionẽ deleta, Amon à fratre Absalom occisus, Salomon idololatra factus, Dauid ipse deceptus, Saræ septem mariti occisi, senes Susannę accusatores lapidati, populi Israelitici hominum 24000. interfecti, & Samson excæcatus est. Sancta Christina virgo mirabilis incredibili eiulatu sæpiùs deplorabat, totum ferè gen⁹ huma-num

[Margin notes: Luxuria gehẽnæ similis. — Luxuriæ punitæ exempla. *Genes. 6.19.34. Iudic.20. 2.Reg.17.13. 3.Reg.11. Tob. 3. Dan.13. Num.25. Iudic.16.* — *In vita eius ca. 29.*]

num corporis pollutione corrumpi, eaque de causa iram Dei vniuerso orbi imminere. In huius loci explicatione paulo prolixior fui, tum propter huius peccati passim regnantis singularem turpitudinem, tum quia vix in aliis Euangeliis iste locus recurrit.

7. *Exi citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.*

Vocatio virtute tuenda.

LOCVS moralis de vocatione nostra ad salutem sollicitè conseruanda. Docet enim Saluator nec Iudæos, nec Christianos, nec horum aliquos, ad quemcunque gratiæ statum vocatos, securos propterea esse debere, quòd semel inuitati semel Dei gratia donati fuerint, quasi postea excidere non debeant, aut quasi absq; eis Ecclesiam suam Christus nō haberet. Exēplo nobis esse potest summi sacerdotij in veteri Lege status. Aaroni summo sacerdoti quatuor erant liberi, ad quos summi sacerdotij dignitas descendere debuit; quorum duo, Nadab & Abiu pariter interfecti sunt, igne de cælo percussi, quia igne alieno, & non ex altari sumpto, thurificare præsumpserāt. Supererant Eleazarus maior natu, & Ithamar. Phinees Eleazari filius quia zelo zelatus percussit adulterum publicè peccantem, promissionem accepit summi sacerdotij in eius stirpe mansuri: sed eius posteris peccantibus, ad stirpem Ithamar facta est promissio, iuxta illa Dei verba ad Heli summum sacerdotem in Silo: *Loquens loquutus sum vt domus tua & domus patris tui* (is fuit Ithamar) *ministraret in conspectu meo vsque in sempiternum.* Sed quum eius duo filij Ophni & Phinees abuterētur sacerdotio, nec ab Heli corrigerentur, vide quid Deus statuerit: *Nūc autē dicit Dominus, Absit hoc à me. Sed quicunque homo glorificauerit me, glorificabo eū; qui autem contemnūt me, erunt ignobiles.* Vnde factū est, vt vno eodemque die Ophni & Phinees in bello caderent, & ipse Heli retrorsum cadens, fractis ceruicibus interiret; vno quoq; & eodē die Abimelech cū aliis 85. sacerdotibus de stirpe Heli, iubente Saule, occiderētur; ac demū Abiathar de stirpe illa postremū sacerdotem *Salomon deposuerit, ne esset summus sacerdos*, ea dignitate ad Sadoc de stirpe Eleazari translata, in quo & postea mansit. Magna fuit Orientalis & Africanę Ecclesiæ gloria: ex qua doctissima Ecclesiæ Christianæ lumina prodierunt: in qua pleraque de rebus fidei antiquissima Cōcilia celebrata sunt: sed eorū posteris venire dedignantibus, &

Marginal notes: *Exempla.* — *Num. 3.* — *Num 25.* — *1. Reg. 2.* — *3. Reg. 2.*

& post ſuas cupiditates, ambitionis, auaritiæ, carnis ita abeuntibus, vt primùm variis atq; innumeris hæreſibus (vt alio in loco oſtendimus) ac poſtea Mahometo manus dantibus; itum eſt in plateas & vicos ciuitatis, id eſt, in alias partes orbis cogniti, in partes iſtas Septẽtrionales. Eodem enim tempore quo ſub Heraclio Imperatore (quo regnante Monothelitæ vehementer graſſabantur, & Concilium Chalcedonenſe paſſim contemni cœpit) Mahometes præualuit, & in eius legem Perſia, Syria, totuſque ferè Oriens breui tempore iurauit: per Anglos recenter ad fidem conuerſos, ſanctum Bonifacium, Vuillebrordum, Suibertum, Marcellinum, Vvinocum, & alios, magna Germaniæ pars, Friſia, Hollãdia, Vveſtphalia ad fidem Chriſti conuerſæ fuerunt. *Si Deus naturalibus ramis non pepercit* (ait Apoſtolus) ſi Iudæos propter incredulitatem & impietatem reprobauit: *ne fortè nec tibi parcat*, vide, qui inſertus es in oleaſtrum: *vide* potiùs *in te bonitatem Dei, ſi permanſeris in bonitate; alioquin & tu excidêris.* Videndum iterum atque iterum ne à noſtra quoque Europa, dum ambitionis, auaritiæ, carnis deſideria ſequimur, recedat Deus per ſeruos ſuos verbi prædicatores, & nobis quoq; relictis mittat eos *in vias & ſepes*, id eſt, in remotiſſimas, & hactenus incognitas gentes: quod noſtro tempore vberrimè factum eſſe ad magnam Dei gloriam, maximamque conſolationem noſtram intelligimus: dicente iterum Spiritu ſancto: *Quia vos repellitis verbum Dei, & indignos vos iudicatis vitæ æternæ* (excuſantes vos de honorum ſtudio, de diuitiis congerendis, de carnis voluptatibus, quibus carere non poteſtis, vt hodie hæretici ſuos docuerunt) *ecce conuertimur ad gentes*: ad pauperes ac debiles, cæcos & claudos. Ad Chriſtianum ſalutis ſuæ & vocationis negligentem dicit Spiritus ſanctus: *Dicis quòd diues ſum, & locupletatus, & nullius egẽs: & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.* Quod ſi agnoſceremus, ſpes ſalutis eſſet. Diceret debilis: *Sana animam meam, quia peccaui tibi.* Diceret claudus: *Dirige greſſus meos in ſemitis tuis.* Diceret cæcus: *Illumina Domine oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte.* Nũc autem vel excuſamus nos, vel impoſſibilitatem abſtinendi à peccato (vt faciunt hæretici) allegamus. Vox illa, *Habe me excuſatum*, &, *Non poſſum venire*, plus Deum offendit, quàm peccatum ipſum.

In Orat. quodlibet hæreſes horum temp. eſſe Antichriſto proximas.

Rom. 11.

In vtraque India Orien. & Occident. vel, America.

Actor. 13.

Apoc. 3.

Pſal. 40.

Pſal. 16.

Pſal. 12.

EVAN

EVANGELIVM DOMINICÆ III. POST PENTECOSTEN.

Lucæ 15. RANT appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent illum. Et murmurabant Pharisæi & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Et ait ad illos parabolã istam dicens: Quis ex vobis homo, qui habet centum oues, & si perdiderit vnam ex illis, nónne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inueniat illam? Et cùm inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens; & veniens domũ, conuocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam quæ perierat. Dico vobis quòd ita gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm suprà nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam vnam, nónne accendit lucernam, & euerrit domum, & quærit diligenter donec inueniat eam? Et cùm inuenerit, conuocat amicas & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis: Gaudium erit coram Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent illum.* De officio boni sacerdotis, vt vitæ sit ædificatiuæ & attractiuæ.

2. *Murmurabant Pharisæi & Scribæ, dicentes: Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* Contra boni operis detractores, & linguam maledicam.

3. *Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* De incredibili Christi charitate erga saluandos peccatores, siue de zelo animarum.

4. *Vadit ad ouem quæ perierat, donec inueniat illam; & cùm inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens.* De diuini amoris circa salutem hominum magnitudine.

5. *Gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta nouem iustis qui non indigent pœnitentia.* De pœnitentia peccatoris, Deo semper acceptissima.

1. *Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent illum.*

LOcus moralis de officio boni ſacerdotis & miniſtri Chriſti: vt quemadmodum hoc loco Chriſti bona fama, conuerſatio ſuauis, doctrina cœleſtis ipſos publicanos, & deploratæ vitæ homines (tales enim erant qui hîc vocantur, *peccatores*, vt alio in loco Magdalena tacito nomine vocatur, *mulier peccatrix*,) ad ſe traxit, vt eum libenter audirent; ſic cuiuſuis paſtoris atque etiam ſacerdotis tota vita ſit ad proximi ædificationem, tota conuerſatio ſit attractiua, doctrina quoque & eruditio probata. Debet eſſe *bonus odor vitæ in vitam*, vt in alia quadam Dominica latiùs diximus. Hîc tamen pauca addenda ſunt, loco proprio. Inter alia veterum ſacerdotum officia, vnum erat thymiama accendere mane & veſpere, quod fiebat ex aromatibus pretioſiſſimis, & in purum Dei honorem, non pro peccato aut expiatione aliqua. Paſtor & ſacerdos quotidie tale thymiama bonorum operum ſuorum fragrantia accendere debet. *Exhibeamus* (ait Paulus) *noſmetipſos in omnibus ſicut Dei miniſtros, nemini dantes vllam offenſionem, vt non vituperetur miniſterium noſtrum.* Talis erat Samuel. *Cognouerunt omnes à Dan vſque Berſabee quòd fidelis Samuel Propheta eſſet Domini.* Quemadmodum ſuauia aromatum odoramenta proprium quiddam per aërem continentem ſpirant, quo præſentes recreantur: ita vir bonus toti commorantium contubernio ſalutaris & iucundus eſt. Non abſq; cauſa Themiſtocles prædium vendens, *clamari per præconem iuſſit, quòd bonũ vicinum haberet.* Si enim aliquod bonum propter vicinum bonum, certè maximum bonum propter paſtorem bonum, aut ſacerdotem bonum; vt cuius authoritas paulo eſt neceſſaria, eiuſdem conuerſatio ſit iucunda & grata. *Qui ſe in hac via* (ait diuus Bernardus) *ita beneuolos & beneficos præbuerunt, ita inter homines humanè viuere ſtuduerunt, vt gratiam Dei, quam viſi ſunt habere, non ſibi tenerent, ſed in commune deducerent, æſtimantes ſe debitores ſapientibus & inſipientibus, iſti fragarunt vnguentis optimis, & eorum fragrantia in benedictione.* Tales debere eſſe ſacerdotes omnes, quos *ſal terræ* vocat Chriſtus, his verbis docet ſanctus Gregorius: *Quaſi inter bruta animalia petra ſalis debet eſſe ſacerdos in populo; vt quiſquis ſacerdoti iungitur, quaſi è ſalis tactu, vitæ æternæ ſapore condiatur.* Hæc ille Homil. 17. in Euangelia. Talis erat diuus Ambroſius, ad

[Margin notes: Sacerdotis vita ædificatiua. — 2. Cor. 2. — Domin. 6. poſt Epiph. tex. 3. — Exod. 30. — Allegoria. — 2. Cor. 6. — Exemplum. — 1. Reg. 3. — Simile. — Baſil. in Gordianum martyrem. — Plutarch. in Politic. — Apophthegma. — Super Cant. Serm. 18.]

quem Augustinus adhuc Manichæus, libenter accessit, & per eum mirabiliter profecit, quia & moribus suauis, & vita sanctus, & eruditione conspicuus erat; quod his verbis Augustinus ipse confitetur: *Veni Mediolanum ad Ambrosium Episcopum in optimis notum orbi terræ, pium cultorē tuum, cuius tunc eloquia strenuè ministrabant adipem frumenti tui, & lætitiam olei, & sobriam vini ebrietatem populo tuo. Suscepit me paternè ille homo Dei, & peregrinationem meam satis episcopaliter dilexit. Et eum amare cœpi, primò quidem non tanquam doctorem veri, quod in Ecclesia tua prorsus desperabam, sed tanquam hominem benignum in me. Et studiosè audiebā disputantem in populo, non intentione qua debui, sed explorans eius facundiam, vtrùm conueniret famæ suæ.* Ecce quid Augustinum adhuc peccatorē attraxit, vt appropinquaret ad Ambrosium, & audiret illum: Pietatis opinio, eruditionis fama, benignitas priuata. Sic erat verè *sal terræ & lux mūdi* Ambrosius.

Exemplum. *Confess. lib. 5. cap. 13.*

Simile.

Anima humana instar terræ multas habet corruptiones. Hāc bonis sermonibus salire & cōdire sacerdotes debent, vermes peccatorum interimendo, & grauem odorem delendo. Sed vt alios saliant, sal esse debent ipsi. In veteri Lege nulla fiebat victima absque sale, vnde Christus suis: *Habete pacem in vobis, & habete salē.* Apostolus quoque, *Omnis*, inquit, *sermo vester sit sale conditus.* Sal discretionis virtus est, quæ mansuetudinem & disciplinam, misericordiam & iustitiam sic temperat, vt nec illa hanc dissoluat, & hæc absque illa ingrata, intolerabilis, ideóque inutilis fiat. Socrates dicere solebat, *neque vinum austerum aptum esse potioni, neque mores agrestes hominum conuersationi.* Qui perdices aut coturnices venari intendunt, illicem earum simulant; qui feras venantur, viridem colorem induunt: sic Paulus *omnibus omnia factus est, vt omnes lucrifaceret, non mentientis astu, sed compatientis affectu,* ait Augustinus. Sic Christus, vt ad eum peccatores appropinquarent, venit *in similitudinem carnis peccati; & habitu inuentus vt homo, venit comedens & bibens.* Quando aliquis princeps venatum procedit, vt aprum aut ceruum, aut feram aliquam siluestrem capiat, cum suis vniuersum montem circumsidet, & vnusquisque suam accipit stationem, suumque tramitem, quo fera trāsitura videtur. At princeps ipse locum accipit quo frequentiùs transire, aut per quem verisimiliùs exitura fera putatur. Sic in venatione animarum, quæ per beluinas cupiditates verè siluescunt, alij quidem sancti alias quasi stationes ceperunt, & diuersos diuersis virtutibus ad

Leuit. 2. *Marc. 9.* *Coloss. 4.* *Allegoria.*

Stob. Serm. 2. de imprudent. *Apophthegma.* *Simile.* *2. Cor. 9.* *Epist. 19.*

Rom 8. *Simile.*

pietatem

pietatem homines adduxerunt. Qui per opera misericordiæ salui esse poterant, ab Abraham capiendos eiúsque exemplo trahendos Deus cōstituit. Quos solitudo, ieiunia, vitæ asperitas aptiùs capere poterant, illis capiendis stationem suam accepit Ioannes Baptista. Quibus vita cœnobitica & hospitalis magis placeret, illis capiendis robustum venatorem sanctum Benedictum Deus posuit. Sic paupertatis amantes per sanctum Franciscum, & sanctum Dominicum; silentij & solitudinis appetentes per sanctum Brunonem Carthusiæ patrem; salutis animarum zelatores per patrem Ignatium Societatis Iesu fundatorem, quasi per venatores diuersis locis dispositos ad peccatores capiendos, Deus in sua Ecclesia excitauit, & pro diuersis hominum studijs, ingenijs, ac viribus, diuersos famulos & ministros suos circa huius mundi siluam collocauit, qui feras hominum mentes in pietatis atque virtutis nassas pertraherent. Sed Christus ipse Princeps pastorum, & Magister ac Dux venationis huius, in loco communissimo stationem accipiens, vitam communem ac popularem, statúmque mediocritatis (quoad externa omnia) sibi elegit, vt cuiusuis generis peccatores, publicani, meretrices ad eum liberè accederent: quam etiam mediocritatis & communis vitæ rationem, quoad externa, Apostoli eius sequuti sunt. Nempe quia in Christo omnia salutis remedia erant, omnes ad eum accedere debent. Qui ægrotus est, festinet ad Christum, quia *Medicus est animarum.* Qui æstu premitur, currat ad Christum, quia *fons est aquæ salientis in vitam æternam.* Qui ignorantiæ tenebris laborat, quærat Christum, quia *lux mundi est.* Qui famelicus est, adeat Christum, quia *panis viuus est qui de cœlo descendit.* Si grauaris iniquitate, *iustitia est.* Si auxilio indiges, *virtus est ad salutem omni credenti.* Si mortem times, *via est.* Si cœlum desideras, *via est.* Si errorem metuis, *veritas est.* Nec tamen hæc omnia sic Christus est, vt etiam per modū participationis pastores, quos dedit, ea non sint. Nam & illi *dispensando mysteria Dei,* medici sunt: eructando verbū vitæ, fons aquæ sunt: exemplo virtutum, lux mundi sunt: proferendo de thesauro suo noua & vetera, alimētum & cibus sunt. Docent iustitiam, aperiunt vitæ ianuam, verbum veritatis administrant, vias mandatorum Dei demonstrant. Habent ergo & illi similem stationē, vt quosuis peccatores ad se attrahant, attractos conuertant, conuersos ad salutis portum perducant. Sicut ignis accendit ci propinqua, sic qui viris sapientia & sanctitate præstanti-

In Christo omnia salutis remedia.

Matth. 9. *Ioan. 4.* *Ioan. 8.* *Ioan. 6.* *1. Cor. 1.* *Rom. 1.* *Ioan. 16.*

Simile.

bus familiariter vtitur, Dei exardeſcit amore. Et queadmodum prunæ lucem proximè emittunt, lampades verò ſplendorem longiùs fundunt; ſic qui virtute & ſapientia ſunt prædití, & charitate inflammati, non ſolùm propinquos, ſed etiam longè diſtantes illuſtrant doctrina & vitæ ſanctimonia, ne errorum caligine obſcurentur.

2. *Murmurabant Phariſæi & Scribæ, dicentes: quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.*

Detractio, & lingua maledica.
Exod. 34.
Num. 5.
Leuit. 13.

LOcus moralis contra boni operis detractores, & linguam maledicam. Quod enim in Chriſto laudare & imitari debebant Phariſæi iſti & Scribæ, hoc illi vitio vertunt, murmurantes. Manducare cum peccatoribus non erat in Lege vetitum, ſicut manducare & conuerſari cum gentilibus, & leproſis, aliiſq; quibuſdam immundis. Quæ tamen tota prohibitio partim erat ſignificatiua puritatis ſpiritualis, in filijs noui teſtamenti, quod occultabatur ſub veteri; partim cautela erat propter infirmitatem Iudæorum qui ad gentilitiã idololatriam procliues erant. Cæterùm ſuperbi & hypocritæ iſti, externæ tantùm ſanctitatis affectatores, vera charitate vacui, dedignabantur peccatorũ conſortia, nec vllã illis charitatẽ exhibebant. Vnde alibi Chriſtus ad illos: *Euntes diſcite quid eſt, miſericordiam volo, & nõ ſacrificium. Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores.* Et rurſum: *Væ vobis Phariſæi quia decimatis mentham & anethum, & reliquiſtis quæ grauiora ſunt Legis, iudicium, & miſericordiam, & fidem.* Tales ergo quum ad peccatorum cõuerſionem cooperari nollent, indignantur Chriſto, qui id faciebat. Quia ipſi ſuperciliosi erant, volebant Chriſtum quoque ſupercilium adducere, & Rabbinicam grauitatem induere. Diſplicet nobis quod ipſi non facimus, & noſtro pede omnes metiri volumus. Hinc naſcitur inuidia detractio, murmura, lingua maledica; quæ maxima mala in mundo ſunt, & vt iuſtis magna crux, ſic innumeris impijs atq; hypocritis certa pernicies. Vna plaga Ægyptiaca erant ranæ paluſtres. Nam vt ranæ de die & palam tacent in paludibus ſuis lutoſis quieſcentes, de nocte autem vociferantur & coaxant; ſic murmuratores & detractores, proximorum ſuorum virtutes & opera lucis tacent, cooperiunt, ſilent, eorum autem defectus deblaterant, publicè quoque ea vituperare non audent, ſatis habentes ſi alijs laudantibus tacẽt, clàm verò & apud ſuos ſuíque ſimiles rauco murmure coaxant,

Matth. 9.

Matth. 23.

Detractionis & inuidiæ origo.

Allegoria.

coaxant,& omnibus modis denigrant. Sed quemadmodum qui candelam ardẽtem digitis proprijs mungit, candelæ quidem lumen clariùs efficit,suos autem digitos adurit & cõtaminat;sic qui iusto detrahit,aut cõtra laudabiliter facta obmurmurat, suam quidem mentem, & conscientiam, & linguam contaminat, & reatu peccati adurit,iusto autem meriti materiam præbet,eiúsq; famam celebriorem facit.Deus Moysen nunquã magis laudauit, quàm quum Aaron frater, & Maria soror eius contra eum murmurarent. Vide locum. Dauid pro maledictione Semei expectauit à Deo benedictionem,quam & accepit,hostibus breui superatis. *Simile.* *Exempla.* *Num. 12.* *2. Reg. 16.*

Quemadmodum gallina in ædibus frequenter quum cibus est appositus bonus & sufficiens, subit tamen angulos, ibique scalpens terram, pabulum quærit;sic murmurator & detractor honesta & laudabilia, omnibúsque ad imitationem & commendationem exposita,nec interrogant, nec libenter audiunt,sed occulta & secreta mala totius domus, familiæ, collegij, ordinis, aut cuiusuis communitatis, curiosè percontando efferunt, euentilant, illísque se sordibus pascunt; scarabæo similes, qui nullum bonum odorem sustinet, sed in stercore semper versatur, eóque se oblectat & pascit. Contra quod vitium appositè Chrysostomus: *Dic proximo detrahenti & murmuranti: Habes quem laudes? aures aperio vt vnguenta suscipiam. Si verò malum velis dicere, obturo aures. Non enim stercus & cœnum accipere sustineo.* Sunt quippe detractores porcis & suibus similes, quæ amœnissimum hortum pulchris & odoriferis floribus consitum ingressæ, flores non attingunt, sed fimum, si quis fortè in angulo est;aut lutulentam lacunam inuenientes, in ea se volutant, illam euentilant.Vnde de maledico conuiciatore eleganter dixit sanctus Bonauentura, quòd *in modum porci, vbi ponit pedem ibi & os; & sicut canis macelli semper habet os sanguinolentum.* Sapienter Socrates nuncianti quendam esse qui maledictis eum perpetuò incesseret, respondit: *Bene loqui nescit.* Huiusmodi enim hominu... *ex abundantia cordis os loquitur;* quia cor malitia & odio deprauatum habent: quod illa Zoili responsio egregiè ostendit. Rogatus enim cur sic omnibus malediceret, respondit: *Quia malefacere nequeo.* Quia non potuit facto lædere, voluit verbo. Nã si non aliquã nocuisset, mortuus esset. Sic huius mali non nisi odium & inuidia radix est *Venenum aspidum sub labijs eorum. Sicut mordet serpens in silentio, sic qui fratri suo occultè detrahit.* Nã *virus* *Simile.* *Simile.* *Homil. 3. ad pop. Antioch.* *Similia.* *In Diatã salutu, cap. 19.* *Laërt. lib. 2.* *Apophthegma.* *Exemplum.* *Bruson. lib. 1. cap. 16. & Ælianus lib. 11.* *Psal. 13* *Eccli. 10.*

In Comment. ibidem. *pectoris sui* (vt exponit Hieronymus) *diffundit in fratrem.* Qua certè de causa dicit scriptura: *Abominatio hominum detractor*, quia qualem sementem fecerit, eandem & metet, Vnde Dauid: *Dilexit maledictionem, & veniet ei. Induit maledictionem sicut vestimentum, & intrauit sicut oleum in ossibus eius. Fiat ei sicut vestimentum quo operitur, & sicut zona qua semper præcingitur.* Sunt verba significantissima, quibus docet Spiritus sanctus, detractores, murmuratores, susurrones, maledicos, idem à Deo passuros quod contra proximum fecerunt, Dei videlicet maledictionem ab eis non recessuram. Hoc & Salomon docuit: *Semper iurgia quærit malus: Angelus autem crudelis mittetur contra eum.* Et certè quum diabolo proprium sit calumniari, vnde & nomen illud apud Græcos accepit; calumniator omnis & detractor quem spiritum sequatur, quem patrem habeat, cuius mercedem expectare debeat, facilè videt. Aptè Chrysostomus: *Ferre eum qui cõtumelia afficit, Dei est: contumelia afficere immeritum, diaboli est.* Hoc sensus *Diabolus homicida fuit ab initio. Qui enim odit fratrem, homicida est*, & ille ab initio odit homines. Sic igitur modo quodã proprio omnis detractor & susurro, membrum diabolo est. Est itaque maledictum aut detractio ipsi maledicenti & detrahenti maxima confusio. *Quemadmodum enim* (ait Chrysostomus) *si quis vasa immunda è domo alicuius furetur, & ea coram omnibus educat, non ita confundunt dominum furto sublata, quantum ipse seipsum; ita & conuiciatoribus accidit. Eiectis enim coram omnibus immundis verbis, non alios confundit, sed seipsum, per verba productis talibus, & coinquinata ipsius tum lingua tum mente.* Nam vt in domo & vsu corporis quædã honestè haberi & fieri possunt, quæ tamen honestè dici non possunt; sic & in vita atque actione humana nonnunquam accidit. *Si quis* (ait Chrysostomus) *te prætereunte fimum commoueat, hoc facientem nónne statim redarguis? Sic & detractorem reprime. Non enim sic fœtor ille nares percellit, vt aliena excussa peccata bonos & astantes contristãt.* Sed *ideo hoc malum celebre est* (ait sanctus Hieronymus) *quia penè ab omnibus libenter auditur.* Quare iusti vox est: *Detrahentem secretò proximo suo hunc sequebar.* Hoc docet Sapiens esse detractionis remedium. *Qui mittit in altum lapidem, recidet in caput eius: ita detractor quum tristem viderit faciem audientis, ne audiat iudicium sanguinis: illico conticescit.* De hoc argumento vide quæ in aliis Dominicis diximus.

Marginalia: *Prouerb. 24.* — *Psal. 108.* — *Prouerb. 17.* — *Homil. 39. in Act. Apost.* — *Ioan. 8.* — *1. Ioan. 3.* — *Vbi suprà. Simile.* — *Homil. 3. ad pop. Antioc.* — *Psal. 100.* — *Eccles. 27.*

3. Hic

3. *Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.*

LOcvs moralis de incredibili Christi Redemptoris charitate erga saluandos peccatores, quam omnes imitari debemus; siue de zelo animarum. Magnum piaculum putabant Pharisæi, peccatores in consortium admittere, & cum illis manducare. Sed hoc perinde erat, ac si medici omnes ægrotos fugerent, nec ad eos vnquam accedere vellent. Eleganter Aristippus indignanti cuidam ac dicenti, quòd philosophos cerneret semper obsidere diuitum fores, & *Medici* (inquit) *languentium ianuas frequentant. Non tamen quispiã ægrotare mallet quàm mederi; nec ego diues potiùs esse, quàm Philosophus.* Malorum consortia infirmis cauenda, à firmis appetenda sunt. Vinum aqua mixtum si fortius est, aquã calore suo imbuit; si tenuius est, ab aqua vincitur. Extincti carbones ardentibus admixti statim ardescunt. Accede ad titionem ardentem, hominem iustum; virtutis ignem cito cõcipies. Saul inter Prophetas Prophetauit, inter improbos improbè egit. Laban propter Iacob, & Putiphar propter Ioseph ditati sunt. Propter bonum Iosaphat, duobus regibus impiis, regi Israël, & regi Edom, cum eo exercitum ducentibus, pluuiam è cœlo Heliseus impetrauit. Dixit enim ad Ioram regem Israël: *Si non vultum Iosaphat regis Iudæ erubescerem, non attendissem quidem ad te.* Charitas fraterna peccatores recipit, & manducat cum illis, à conuersatione & consortio, ab aditu & familiaritate illorum, quatenus medium eos Deo lucrandi esse poterit, non abhorrent. Imò summam charitatis perfectionẽ in peccatoribus lucrandis consistere, viri sanctissimi iudicarunt. Sanctus Franciscus dixit aliquando fratribus suis: Quid magis consulitis, an quòd orationi vacem, an quòd prædicando discurrã? Videtur in oratione lucrum & cumulatio gratiarũ, in prædicatione distributio quędã donorum acceptorum. In oratione est purificatio interiorum affectuum, & vnitio ad Deum: in prædicatione puluerisatio spiritualium pedum, id est, contaminatio affectuũ, distractio circa multa, & relaxatio disciplinæ. In oratione Deum alloquimur & audimus, quasiq; inter Angelos cõuersamur. In prædicatione multũ oportet ad homines condescendere, & humanè inter eos viuendo, multa videre, dicere, audire, & cogitare humana. Sed vnum est in contrarium, quod videtur his omnibus præponderare, quòd Christus ipse potissimũ prædicationi vacauit, cum peccatoribus manducauit & cõ-

Margin notes: Christi erga peccatores amor. — *Laertius lib. 2. Apophthegma.* — *Similia.* — *Exempla.* 1. *Reg.* 19. — *Gene.* 30. *&* 39. — 4. *Reg.* 3. — Zelus animarum. — *In vita eius cap. 11. per S. Bonauent.* — *Exempla.* 2.

uersatus est. Cuius exemplum quia nos maximè sequi oportet, videtur magis Deo placitum intermissa quiete foras egredi ad laborem. Quod & fecit, re tamen priùs suorum precibus commendata, qui & post preces factas idem censuerunt. Sic monachi eremos suas deseruerunt, & in vrbes ac frequentia populis loca venerunt, vt proximos suos iuuarent.
2. Theodoretus lib. 4 cap. 34. Isaacius monachus casam suam exiens Constantinopolim venit, vt Valentem Imperatorem Arianum Ecclesiæ Catholicæ hostem acerrimum redargueret. Eum enim accedens, frenum equi eius arripuit, dicens: Quò Imperator proficisceris, qui aduersus Deum bellum geris, neque eum propterea adiutorem habebis? Quod & rei euentus ostendit.
3. Chrysost. homil. 20. ad popu. Antioch. Quum Antiochenis grauiter offensus Arcadius propter Placillæ vxoris statuam deiectam, acerbè in eos animaduertere vellet, eremitæ ad vrbem aduolantes, officiarios eius, prætores ac tribunos, frena equorum accipientes, in media ciuitate sistebant, & vindictam à populi capitibus depulerunt.
4. Niceph. lib. 8. cap. 40. Magnus ille Antonius vt oppressis opitularetur, vt Catholicorum causam contra Arianos apud Imperatorem ageret, frequentes vrbes adibat, & sæpe Constantinopoli visus est, & Alexandriæ. Imò de eo scribit sanctus Athanasius: S. Athanasius in vita eius. *Etsi in solitudine ac montibus versatus, atque omnem ibi exiens vitam, non tamen agrestis ac rudis erat, sed iucundus atque affabilis sermonem, secundum Apostoli præceptum diuino conditum sale proferebat, ita vt inuidia careret, & amore omnium potiretur.*
5. Niceph. lib. 12. cap. 25. Aphraates eremita celeber relicta eremo Antiochiam venit, quum omnia Valens Arianus Imperator perturbaret, & ab Imperatore visus, atque hoc nomine reprehensus, quòd eremo relicto in vrbe ageret, respondit: Id ego, Imperator, libenter fecissem, si pax Christi ouibus esset. Sed si puella essem domi in conclaui cōclusa, soli lanifico vacans, domus autem paterna subitò conflagraret, me otiosam sedere velles, nec ad incendium extinguendum accurrere? Id ego nunc facio qui incendium in Ecclesia à te excitatum extinguere, & fratres meos in eo periclitantes eripere contendo. Sed huius charitatis erga peccantes fratres illustre exemplum & hoc est.
6. Pratum spirituale, cap. 97. Duo eremitæ iurauerant sibi inuicem, ne alter ab altero vnquam separaretur. Vnus postea tentatus, in seculum redire voluit, & libidini indulgere. Sequitur alter, vt saltem perpetrato peccato ad eremum eum reduceret, & è lupanari prodeuntem complectitur, obsecrans vt secum in eremum redeat. Illo nihilominus in peccato

peccato persistente, manet etiam in eadem ciuitate alter, quotidie manibus laborans, & luxurianti socio laboris sui fructũ quotidie largiens, ipsemet ieiunãs, & pro salutem fratris seipsum affligens. Hac tanta charitate compunctus tandem alter, flagitiosam vitam deserit, & ad eremum cum fratre reuertitur. Aliud huic simile exemplum, nisi fortè hoc idem sit, commemorat Diuus Chrysostomus ad Theodorum lapsum, Epist.5. Hoc est, ad exemplum Christi peccatores recipere, & cum illis manducare. De hac Redemptoris nostri benignitate prædixit Propheta: *Calamum quassatum non confringet, & lignum fumigans non extinguet. In veritate educet iudicium.* Et iterum: *Quod confractum fuerit, alligabo, & quod infirmum fuerit, consolidabo.* Calamus quassatus, & linum fumigans est mens hominis vanis cupiditatibus dedita, necdum illis penitus obruta: sed vt calamus non adhuc confractus, vehementer tamen depressus, & vt linum non quidem adhuc flamma correptum, fumum tamen, qui flammæ proximus est, emittens; sic cupiditatibus suis ad malum inclinatur, & iam iam in turpitudinis fornacem procliuis fertur. Hæc est infinita, & quæ nunquam satis vel explicari, vel laudari, vel recognosci à nobis potest Redemptoris nostri misericordia, hîc etiam aduentus sui in hunc mundum primarius finis ac scopus fuit, vt peccatores reciperet. *Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.* Et Paulus ait: *Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quia Christus Iesus venit in hunc mundum, vt peccatores saluos faceret.* Et rursum: *Vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam.* In hac sua misericordia cognosci, glorificari, & prædicari vult. Denique dicit ipse Redemptor in Euangelio, hanc dulcissimam prophetiam in seipso fuisse completam: *Spiritus Domini super me, eo quòd vnxit me, ad annunciandum pauperibus misit me, vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & claudis redemptionem, vt prædicarem fortitudinem lugentibus Sion, & annuntiarem annum placabilem Domino.* Et paulo post: *Et darem coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris.* Singula hæc verba, quæ varias peccatorum consolationes, & singula quasi peccatis remedia ponunt, amplificari debent. Certè ex hac misericordiæ erga peccatores nota cognosci & manifestari voluit, quando ad eum duos ex discipulis suis Ioannes Baptista in vinculis misisset, dicens: *Tu qui es? &c. Renuntiate,* inquit, *Ioanni quæ audistis*

Esaiæ 42. *Ezech. 34.* Christi misericordia ineffabilis. *Matth. 9.* *1. Tim. 1.* *Rom. 9.* *Esaiæ 61.* *Matth. 11.*

Matth.11. *audiſtis & vidiſtis. Cæci vident, claudi ambulant, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, & pauperes euangelizantur.* Poſtremò non recipit tantùm ad ſe veniētes peccatores, ſed vt ad eum confidenter veniant, inuitat, & clara voce compellat: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Rurſum: *Stabat Ieſus in magno die ſolennitatis, & clamabat, dicens: Si quis ſitit, veniat ad me.* Hæc Chriſti benignitas erga peccatores vnica eſt noſtra & maxima conſolatio, ſine qua, quicquid præterea de Chriſto credimus, frigeret. Moyſes liberator fuit populi veteris, ſed non ſic vt peccatores reciperet, verùm vt eos ſeuerè puniret. Sic enim extendens manum ſuam in mare rubrum, Pharaonem cum toto exercitu ſubmerſit. Sic populo in vitulo aureo peccante, tabulas Legis confregit, & populum ipſum maximo numero interfecit. Sic illum qui collegit tria ligna in ſabbato, fecit lapidari. Ioſue ſaluator & liberator eiuſdem populi fuit, ſed occidit peccatores qui erant in terra Chanaan. Acham quoque præuaricantem circa ſpolia hoſtium, cum toto ſuo tabernaculo totâq; cognatione incendio abſumpſit. Samuel erat ſanctus Propheta Domini: ſed occidit manu ſuâ pinguiſſimum Agag regem Amalec, & concîdit eum in fruſta. Atqui noſter ſaluator, & liberator, & Propheta magnus, *non venit vt iudicet mundū, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum.* Hic eſt noſter Dauid, de quo Scriptura dicit: *Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius.* De hoc Dauid ſcribitur: *Conuenerunt ad eum omnes qui erant in anguſtijs conſtituti, & oppreſſi ære alieno, & amaro animo, & factus eſt eorum princeps.* Hic peccatores recipit. Ad hunc accurrunt omnes in anguſtiis, & difficultate abſtinendi à peccato laborantes, omnes veterum peccatorum debitis onerati, omnes de quacunque neceſſitate triſtes & ſolliciti. Ait enim clementiſſimus Dominus: *Omne quod venit ad me non eijciam foras.* Hic eſt de quo Propheta prædixit: *Adiutor meus & ſuſceptor meus es tu, & in verbum tuum ſuperſperaui.* Non ſolùm adiutor, ſed & ſuſceptor: quod explicās D. Ambroſius, *Adiutor,* inquit, *per Legem, ſuſceptor per Euangelium. Quos Lege adiuuit, in carne ſuſcepit. Hic peccata noſtra portat, & ideo in verbū eius ſuperſperamus: non in Prophetas, non in Legem, ſed in verbum tuum: hoc eſt, in aduentum tuum, vt venias, & ſuſpicias peccatores, delicta condones, ouem laſſam tuis in Cruce humeris bonus paſtor imponas.* Hæc ille. Sic iterum Dauid: *Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit?* Quæ ſpes, quæ vita mortalium,

Ioan.7.

Collatio veterum cū Chriſto.

Ioan.3.
Pſal.131.
1.Reg.22.

Typus.

Ioan.6.
Pſal.118.
Sermo.15.ſuper

Pſal.129.

talium, si sola apud Deum iustitia vigeret? Ideo subiungit: *Quia apud te propiciatio est, & propter legẽ tuã sustinui te Domine.* Hæc est lex Euãgelica, lex gratiæ, verbũ promissionis, vox misericordiæ, quia *hic peccatores recipit.* Veteres Prophetę nihil de venturo Messia clarius aut frequentius dixerunt; quàm hoc vnum, quòd peccata condonaret. Sic Esaias: *Sicut pastor gregem suum pascet in brachio suo, congregabit agnos, in sinu suo leuabit; fœtas ipse portabit.* Pascit in fortitudine, cõgregat in sollicitudine, portat in mansuetudine & misericordia. Sic Ezechiel: *Effundet super populum suum aquam mundam, & mundabit eos ab omnibus inquinamentis suis, & ab vniuersis idolis suis* (id est peccatis) *mundabit eos.* Per Ieremiam similiter dicit Deus: *Propitiabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor ampliùs.* Michæas verò verbis amplissimis hanc Messiæ propriam virtutem describit: *Quis Deus similis tui, qui aufers iniquitatem, & trãsis peccatũ reliquiarũ hæreditatis tuæ? Non immittet vltrà furorem suum, quia volens misericordiã est. Reuertetur & miserebitur nostri, deponet iniquitates nostras, & proÿciet in profundum maris omnia peccata nostra.* Nec hoc tacuit Zacharias, dicens: *In die illa erit fons patens domui Dauid, & habitatoribus Ierusalem in ablutionẽ peccatoris & menstruatæ.* Deniq; Dauid de Christo dixit: *Tu populum humilem saluum facies.* Hæc ergo summa Christi gloria, hæc maxima consolatio nostra: *quia si peccauerimus, aduocatũ habemus apud Patrem, Iesum Christũ iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autẽ tãtùm; sed etiam pro totius mũdi.* Amplificari & vrgeri hæc meritò possunt & debent: primùm vt Redẽptoris nostri infinita erga nos peccatores misericordia elucescat magis: deinde vt ad eum redamandum efficaciùs inflammamur: postremò vt in nullis peccatis spem veniæ deponamus, sed ad Redemptorem nostrum alacriter recurramus. Pastor rusticanus, vt eum oues libentius sequãtur, ouinã pellem induit. Sic Christus hominẽ induit, eumq; benignissimũ, vt ad eũ per pœnitentiam redire nullus peccator formidaret. Solebant Pagani (ait sanctus Augustinus) hoc nomine Christianis insultare quòd pœnitentiæ portus semper in Ecclesia apertus esset, dicentes: Vos facitis vt peccent homines, quum illis veniam promittitis. Quibus ille respondet: *Ne desperando augeamus peccata, propositus est pœnitentiæ portus. Ne sperando augeamus, datus est dies mortis incertus.* Israelitæ quum descenderent in Ægyptum vocante Ioseph, existimabant se nisi per annos quinque, durante fame, peransu

Esaiæ 40. Ezech. 36. Ierem. 31 Mich. 7. Zachar. 13. Psal. 17. 1. Ioan. 2. Simile. Hom. 27. ex Hom. 50. Allegoria.

Præsumptio cauenda.

mansuros. At ibi manserunt per 200. & amplius annos. Sic peccatores aliquando sub spe veniæ, & citò resurgendi è peccato, temerè peccant, sed sæpenumero sic illis placet Ægyptus & status peccati, vt nunquam postea de exeundo cogitent, sitque necesse in manu forti & brachio extento illos educi. Sed tota Christi misericordia erga pœnitentes non erga perseuerantes in peccato intelligitur.

4. *Vadit ad ouem quæ perierat: donec inueniat illam; & cùm inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens.*

Amor Dei erga peccatores saluandos. *Similium congeries.*

LOcus moralis de diuini amoris erga peccatores seruandos incredibili magnitudine. Ipse vadit ad ouem quę perierat. Nempe sicut ouis aberrans à grege, nisi quæratur, redire non potest, sed ad vlteriora semper progrediens per saltus & siluas se perdit, quum cætera animalia, canis, felis, equus, domino amisso, domum facilè per se ipsa redeant; sic
1. miser peccatdr, nisi à Deo quæsitus, in salutis viam per se & naturæ suæ ductu aut viribus redire non potest. Sicut terra
2. propter nimiam frigiditatem nullum fructum profert, nisi à sole calefiat (vnde in Septentrione omnia inculta iacent) sic homo per peccatum non nisi terra & terrestris manens, sine
3. diuinæ gratiæ calore nihil salutare operatur. Vt vestis corpori calorem adferat vel augeat, corpus ipsum viuum esse debet, & aliquo calore priùs imbui, ideoq; cadauer nullis vestibus calefit; sic nullum opus vel charitatis vel pœnitentiæ, animam in peccato mortuam viuificare poterit, nisi priùs
4. Dei gratia viuificetur. Sicut in tenebris, etiam si omnes fenestras aperias, nihil vides; sic in statu peccati mortalis, quod est opus tenebrarum, etsi omnes animæ tuæ vires adhibeas, absque luce gratiæ nihil promoues ad salutem, nec reditum inuenies. Hac de causa dicitur: *Venit filius hominis quærere & saluum facere quod perierat.* Priùs quęrit quàm saluum faciat. Sic clamat peccator in Scripturis: *Erraui sicut ouis quæ perijt. Quære seruum tuum Domine.* Si margaritam pretiosam perdidisti, in eo loco inuenitur vbi amittitur. At ouis perdita non sic; quia semper magis ac magis in saltuosa nemora, & in asperos montes se immittit; quiescit nunquam, sed errans progreditur. Sic peccator ab vno peccato in aliud transit, nec peccandi finem facit, nisi à bono pastore suo, Christo Iesu,

Lucæ 19. Psal. 118. 5.

specia

speciali gratia & misericordia quæratur. Ouis amissa, rapaci 6.
lupo, aut cuiuis feræ obnoxia statim est: nec dentes, nec vngues, nec cornua habet, quibus se defendat; nec pedũ velocitatẽ, qua se seruet. Sic peccator amissa Christi gratia, diabolo, carni, mundo ad prędã expositus est, nec vlla, quibus se tueatur, arma relicta habet. Hinc elucet immẽsa Dei misericordia erga peccatores. Prius miseretur quã irascitur; prius misericordiæ media quàm iustitiæ adhibet: prius quærit quàm percutiat. Sicut matres & nutrices ad pueros in lutum lapsos
non accurrũt cũ conuitiis, sed prius erigunt, abluunt, compo- 7.
nũt, ac deinde, prout opus est, obiurgant: sic Deus ouẽ perditam primùm tẽtat ad emẽdationem variis blãditiis & mediis
allicere, postea corripit in misericordia. Nauclerus cuius na- 8.
uigiũ multam vndique laxatis cõpagibus aquã trahit, nautis ipsiq; nauigio non irascitur. Occurrit potiùs, & aliã excludit vndã: deinde aliã egerit, manifesta foramina pręcludit: latentibus cõtinuo labore resistit, deniq; modis omnibus malum
imminens auertit: postea, prout ratio exigit nautas increpat, 9.
obiurgat, punit. Pastor quoque bonus deperdita oue nõ statim canẽ percutit, aut apud se indignationẽ excitat, sed quærit diligẽter donec inueniat. Hæc est Dei erga nos misericordia. Multũ quęrit, multũ expectat, multa tẽtat, vt ouem perditam ad caulas reducat. Quomodo Christus venator animarũ esse voluerit, suprà diximus. At inter omnia officia nullum
maiorẽ patiẽtiã postulat, quàm venatio. Multum diuq; expe- 10.
ctandũ, magnũ tædiũ deuorãdum est, vt fera quãtumcunque cessans, sua tandẽ spõte exeat. Qui festinat, & idoneũ capiendi tẽpus nõ expectat, nihil vnquã venando capiet. At diu expectãdo subitò erũpet fera, & in casses incidet, vel ictum à te destinatũ accipiet. Nullis verbis explicari potest Dei patiẽtia
qua peccatorẽ expectat. *Stat ad ostiũ, foris pulsat:* expectat do- *Apocal. 3.*
nec aperiatur ei. *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & lon-* *Rom. 2.*
ganimitatis contemnis? Ignoras quoniã benignitas Dei ad pœnitentiã te adducit? Expectaui vt faceret vuas. Expectat adhuc *Esaia 5.*
vnũ annũ *vt sterilis ficus fructũ proferat.* Deniq; sic expectat, *Luca 13.*
vt eius expectatio infidelibus scãdalũ sit. *Plures enim Dominũ* *In lib. de Patientia, cap. 2.*
(ait Tertullianus) *idcirco nõ credũt, quia seculo iratum tam diu nesciũt.* Sed exẽplo ex Scripturis petito ostendemus, quot modis, quanto studio, qua patientia ouẽ perditã Deus quęrat. A- Ouem perditam quomodo Deus quærat.
pud Esaiã volens Deus peccantem Israel ad pœnitentiã reuocare, vide in quot formas sermonẽ vertit, satagens & sollicitãs ne pereat. Primũ protestatur se nihil cõtra eos ex iracun- 1.
dia

Esaiæ 27.4. dia aut odio agere: *Indignatio non est mihi.* Deinde cũctatur,
2. *Ibidem 5.* sicut pater, qui peccãtẽ filium percutere deberet, cupit tamen
parcere, & ait: *An gradiar super eã? succendã eam pariter? An
potiùs tenebit fortitudinẽ meã? faciet pacem mihi, pacẽ faciet mi-*
Exemplum. *hi?* Sic enim peccantẽ & idololatriam in deserto committen-
Exod. 32. tem populum quasi percussurus, patitur se per Moysen quasi
Annales Angl. teneri ne id faciat: *Dimitte me, vt irascatur furor meus.* Sic a-
mãtes solent. Hẽricus septimus Angliæ Rex, quũ cõsobrinum
suũ ex aliqua causa morte affecerat, posteaq; pro alio quo-
dam nobili morti obnoxio apud eum certi proceres interce-
derent, dolẽs dicebat: At nemo vestrum pro meo cõsobrino
3. intercessit. Tertiò cõminatur: *Non est populus sapiẽs; propterea*
E[illegible]d. 13. *nõ miserebitur eius qui fecit eũ, & non parcet ei qui formauit eũ.*
Ion. 1. Grauis cõminatio, sed vt parcat, non vt feriat, sicut per Io-
nam Niniuitis: *Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuerte-
tur:* quæ tamen ad Ionæ prædicationẽ nõ euersa, sed emenda-
Exemplum. ta est. Circa quod Dei factum Chrysostomus: *Quare quæ fa-
cturus es mala Domine prædicis? vt non faciã quæ prædico. Pro-*
Homil. 1. de Pœnitent. *pterea & gehennã minatus est, ne gehennã inferat.* Rursum ex-
postulat & obiurgat, ne ad verbera veniat: *Quis cæcus nisi ser-*
4. *Esaiæ 42.* *uus meus: & quis surdus nisi ad quẽ misi nuntios meos? Quis cæ-
cus nisi seruus Domini? Qui vides multa, nónne custodies? Qui a-
pertas aures habes, nónne audies?* Grauis obiurgatio, iusta re-
prehensio. *Qui enim cognouit volũtatẽ Domini, & non facit, va-*
Lucæ 12. *pulabit plagis multis.* Sed ne eũ terreat quem diligit aut con-
5. *Esaiæ 43.4.* tristet, statim blãditur amãtissimè: *Ex quo honorabilis factus es
in oculis meis & gloriosus ego dilexi te, & dabo homines pro te, &
populos pro anima tua. Noli timere, quia ego tecum sum.* Ecce
quo modo obiurgatione deiectũ, suauissimis vocibus statim
releuat. Moxque amãtiũ more conqueritur de ingratitudine
6. *Ibidem 24.* dilecti populi: *Veruntamẽ seruire me fecisti in peccatis tuis, præ-
buisti mihi laborẽ iniquitatibus tuis.* Cõqueritur Deus quàm du-
ram & acerbã patientiã habuerit, quàm diu & multũ peccan-
Chrysost. Hom. 3. de Pœnit. tes sustinuerit, quasi dicens: *Quid faciã tibi nescio: Parcã tibi?
Sed fides tua desidior redditur. Persequar te? Sed mea non susti-
net clementia.* Quare post hãc querelã amoris plenã, rursum
consolatur; ne ingratitudinis & impietatis suæ cõscia anima
7. *Ibidem 25.* penitus deijciatur, & spe veniæ excidat: & ait: *Ego sum, ego
sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorũ tuo-
rum nõ recordabor.* Qua maxima data cõsolatione, rursum di-
sceptat cũ peccatore populo, vt suã iniquitatẽ, Deiq; parcẽtis
8. misericordiã magis ac magis agnoscat: *Reduc me in memo-
riam*

riam, & iudicemur simul. Narra si quid habes, vt iustificeris. Pater tuus primus peccauit, & interpretes tui(id est, principes populi) *praeuaricati sunt in me.* Hoc est quod Paulus dixit: *Omnia cõclusit sub peccato, vt omniũ misereretur.* Nunc igitur his sermonibus cõfusum, conuictum, & pœnitentẽ, sic dulcissimi amoris brachiis cõplectitur: *Noli timere seruus meus Iacob, & Israel quem elegi. Effundã aquas super sitientẽ, & fluenta super aridã. Effundam Spiritũ meum super semẽ tuũ, & benedictionem meam super stirpẽ tuam.* Hęc est amãtissimi Dei cõclusio cum anima peccatrice cõpuncta. Sic ouẽ perditã quærit. Sic, quos ad se vocauit, cõseruat, *ne pereat ex eis quisquam.* Quis autem homo amoris iaculo percussus, adeoque insaniẽs, vel procari ardentiùs, vel negotiari diligentiùs, vel dilectã suã sollicitare artificiosiùs, vel flebiliùs querelã instituere, vel amantiùs expostulare, vel disceptare familiariùs, vel parcere liberaliùs, vel deniq; benefacere abundãtiùs posset, quàm hîc Deus animam sibi semel charitate coniunctã & fide desponsatam, vt ad caulas perdita reuertatur, omnibus viis ac modis sollicitat, blãditur, expostulat, conqueritur, consolatur, ac denique cum ea disceptat, & complectitur. *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te! perfecisti autem eis qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.* Facit autem hoc Deus in quocunque & cuiuscunque generis peccatore, qui quæsitus per gratiã, redire vult per pœnitentiam. Pulchrè Chrysostomus: *Si impius es, cogita publicanum. Si immundus es, attende meretricem. Si homicida es, perspice latronem. Si blasphemus ex, cogita Paulum priùs persequutorem, postea Apostolũ: priùs lupum, postea pastorẽ: antea plumbum, postea aurum: antea piratam, postea gubernatorẽ. Nolo mihi dicas: Vnde scire potero me veniam esse consecutum? Vbi misericordia Dei imploratur, quæstio non expetitur. Quomodo ille curat nolo diffidas. Stat medicus varias curationes adhibens, & non interrogas quomodo curaris, sed concedis arti. Seruo concedis, & Dei misericordiæ non concedis?* Hæc ille. Sic bonus pastor Christus quærit ouem perditã, donec inueniat eã. De inuenta autem gaudet, humeris suis eam portans, quia inuentæ ouis, reconciliati peccatoris peccata *suo liuore sanauit*: & ne denuo peccet, sua semper gratia portat: *sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & assumpsit eos, & portauit in humeris suis.* Inuentam autem ouem dicit, quæ reuera non inuenta, sed empta fuit, idque pretio magno.

[Margin notes: *Ibid. 26.* — *Rom. 9.* — *9.* — *Esaiæ 44.* — *Ioan. 17.* — *Psal. 30.* — *Homil. 2. in Psal. 50.* — *Esaiæ 53.* — *Deu. 32.*]

Quemad

Simile. Quemadmodum enim cùm quis rem quam magnopere exoptabat, etiam maximo pretio emit, dicit amico suo, Ecce quod tã diu optabam, iam inueni: sic Christus, præ desiderio salutis nostrę, inuenisse se dicit, quos sui sanguinis pretio emit. Eandẽ etiã ob causam de oue perdita & inuenta loquitur, non de ouibus. Sic enim vnumquemque electum diligit Christus, vt si ille solus saluandus esset, pro illo solo facturus & passurus illa omnia fuisset quæ fecit & passus est pro omnibus. Quod Diuus Paulus optimè intelligẽs, dixit: *In fide viuo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Ecce agnoscit pro se in particulari Christum esse passum. Christus in Euangelio gallinæ se comparat, dicens; *Quoties volui vos congregare, sicut gallina congregat pullos suos sub alis suis?* Atqui gallina nõ secus sollicita & tenera mater est, vnũ solũ pullum ducens, quàm si decem duceret. Vidit hoc & sanctus Augustinus quum scripsit: *O Deus, qui sic vnumquemque curas tanquam solum cures, & sic omnes tanquam singulos!* Sanè sicut sol splendens, non secus vnumquodque corpus illuminat, quàm totum hemisphærium: sic Christus patiens, diligens, quærens, non secus pro vnoquoque est passus, quàm pro omnibus; non secus quemlibet diligit & quærit, quàm omnes. Cuius ineffabilis dilectionis illustre documentum esse potest, quod sanctus Dionysius Areopagita suo tempore accidisse scribit: *Carpus vir sanctus infideli cuidam, qui alium à fide abduxerat, dira precatus fuerat, celerémque à Deo vindictam petierat. Hæc precatus, subitò vidit cælum quidem supra se apertum, Iesumq; in sua gloria stantem; subtus verò ingentem terræ hiatum, & duos illos, seductum atque seductorem, quibus mala imprecat⁹ fuerat, ad os illius profundæ voraginis stare trementes & miserabiles, qui & iam iam casuri videbantur, paritérque serpentes qui deorsum illos præcipitare molirentur. Hæc autem videns, indignè ferebat quòd necdum cecidissent, & cùm sæpius eos ipse impellere niteretur, sempérque frustra hoc moliretur, molestissimè id tulit, & contra eos rursum imprecatus est. Cùm ecce vix tandem reuocatis ad superna oculis, vidit cælum sicuti & priùs aspexerat. Iesúmque miseratum quod fiebat, de cælesti illa sede consurgentem ad eos vsque descendere, & porrigere clementissimam manum, Angelósque vnà opem ferentes, aliunde alium tenuisse viros, ac dixisse Carpo Iesum stanti porrecta adhuc manu, vt eos impelleret: Iam percute aduersum me; paratus enim sum etiam iterum pro saluandis hominibus pati: gratum mihi istud est, dum non alij homines peccent. Tu autem*

Christi amor erga singulos.

Galat. 2.

Confess. lib. 3. cap. 11.

Simile.

Exemplum.

In epist. ad Demoph.

tem vide an tibi expediat, per tuam inclemẽtiam istius profundæ voraginis mansionem, Dei ac bonorum clementiumq; consortio præferre. Hæc sunt quæ ego audita vera esse credo. Hæc Dionysius author grauissimus. Sanctus Anno, Archiepiscopus Coloniẽsis, vidit in visione quosdam alios Archiepiscopos in candida & gloriosa veste vestitos, sedes gloriosas in cœlo occupare, seque inter eos cãdida admodum veste amictum: cuius tamen pars aliqua, qua pectus tegebatur, sordida quædam macula fœdabat, quam obiecta manu tegere volebat, nec poterat, ideoque à sede cum alijs capienda prohibitum fuisse, donec illã maculam elueret. Hãc visionẽ cùm familiari amico aperuisset, ille sapiẽter rẽ cõijciens, *Macula*, inquit, *hæc vestis tuæ, est memoria iniuriæ ciuiũ tuorũ, qui te anno superiore Colonia expulerunt, quibus nec adhuc veniã dedisti.* Archiepiscopus testimonio cõsciẽtiæ suæ cõuictus, statim eos omnes reuocauit, & bona fisco addicta illis restituit. Adeò Christo displicet amarus zelus, placet verò pietas & benignitas: quã suo exemplo docet, *quærẽs ouẽ perditã, donec inueniat eã.*

Exemplum. *In eius vita, lib. 2. cap. 25. apud Surium tom. 6.*

5. *Gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia.*

LOcus moralis de pœnitentia peccatoris Deo semper acceptissima. Cuius causa duplex est: vna amor Dei in nos ineffabilis, qui *non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat.* Altera ipsius pœnitentiæ virtus, quæ sæpe maiorem adfert emendationem. Quod ad prius attinet, sicut amãtium iræ, amoris redintegratio esse solet, sic Deus amator hominum, peccatorem reconciliatum, vt amicum redintegratum diligit. Alphonsus Arragonum rex interrogatus, cur erga omnes etiam malè meritos tam humanus ac mansuetus esset, respõdit: *Se iustitia bonis gratum esse, malis autem clementia.* Sanè sicut Dei bonitas magis elucet in misericordia quàm in iustitia (vt alio in loco dictum est) sic magis gaudent Angeli in operibus misericordiæ, qua parcit Deus pœnitenti, quàm in operibus iustitiæ, qua remunerat bonos. Rem à simili explicat diuus Gregorius: *Maius de peccatore conuerso, quàm de stante iusto gaudium est in cœlo, quia & Dux in prælio plus eum militem diligit, qui post fugã reuersus hostem fortiter petit, quàm illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter gessit. Sic agricola illam ampliùs terram amat, quæ post spinas vberes fruges profert, quàm eam quæ nun-*

Pœnitentia peccatoris.

Apophthegma. *Panormit. lib. 2. de reb. gest. Alphonsi.*

Homil. 34. in Euangel. *Similia.*

quam spinas habuit, & nunquam fertilem messem producit.

Leuit. 7. Hæc ille. In veteri Lege, quo in loco iugulabatur holocau-

Allegoria. stum, eodem in loco offerebatur hostia pro peccato. Docet hoc magnam esse peccatoris pœnitētis cum Deo amicitiam, quum in suo sacrificio, & quod ei soli debetur, sacrificium

Luca 15. pro peccatore coniunctum esse voluit. In altera parabola de filio prodigo in gratiam à patre recepto, mediante pœnitentia, describitur in domo paterna magnum conuiuium, symphonia, chorus, vt ostendat Christus magnum gaudium, quasique trepudium fieri in cœlo ex conuersione peccatoris. Totum hoc ex amore Dei in nos proficiscitur, quod facilè ex amore quo nos ipsos prosequimur, colligitur. Sic enim &

Recuperata magis delectant quàm seruata. nos de recuperatis bonis magis gaudemus quàm de seruatis. De hac re tota sic sanctus Augustinus: *Deus bone, quid agitur in homine, vt plus gaudeat de salute desperatæ animæ, & de maiore periculo liberatæ, quàm si spes ei semper affuisset, aut periculum minus fuisset? Etenim tu quoque misericors Pater plus gaudes de vno pœnitente, quàm de nonaginta nouem iustis, quibus nō est opus pœnitentia. Gaudes quippe in nobis, & in Angelis tuis sancta charitate sanctis. Contestantur & cætera, & plena*

Confess. lib. 8. cap. 3.

Similia. *sunt omnia testimonijs clamantibus, Ita est. Triumphat victor*

1. *Imperator, & non vicisset nisi pugnauisset: & quanto maius pe-*
2. *riculum fuit in prælio, tanto maius gaudium est in triumpho. Iactat tempestas nauigantes, minaturque naufragium, omnes futura morte pallescunt. Tranquillatur cœlum & mare, & exultant*
3. *nimis, quoniam timuerunt nimis. Æger est charus, & vena eius malum renunciat: omnes qui eum saluum cupiunt, ægrotant simul animo. Fit ei rectè, & nondum ambulat pristinis viribus, & fit iam tale gaudium, quale non fuit cùm antea saluus & fortis ambularet. Quid quòd ipsas voluptates humanæ vitæ non inopinatis, & præter voluntatem irruentibus, sed institutis & vo-*
4. *luntarijs molestijs homines acquirunt? Edendi & bibendi volu-*
5. *ptas nulla est, nisi præcedat esuriendi & sitiendi molestia. Ebriosi quædam salsiuscula comedunt, quo fiat molestus ardor; quem*
6. *dum extinguit potatio, fit delectatio. Institutum est vt iam pactæ sponsæ non tradantur statim, ne vilem habeat maritus datam, quam non suspirauerit sponsus dilatam. Hoc in turpi & exe- cranda lætitia; hoc in ea quæ concessa & licita est, hoc in ipsa sincerissima honestate amicitiæ, hoc in eo qui mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus est; vbique maius gaudium maior molestia præcedit.* Hæc Augustinus. Satis explicat ex solo Dei erga hominem ardentissimo amore hoc fieri, vt maius sit

gaudium

gaudium super vno peccatore pœnitente, quàm super nonaginta nouem iustis. Sed & ait paulo pòst, quòd D. Paulus propter Paulum Proconsulem ad fidem Christi conuersum, *& ob tam magnæ insigne victoriæ ex priore Saulo Paulum vocari voluerit. Plus enim hostis vincitur in eo quem plus tenet, & de quo plus tenet.* *Ibid. cap. 5.*

Sed nunc quomodo ex parte pœnitentiæ ipsius maius gaudium in cœlo fiat, tribus verbis dicetur. Verè pœnitens maiori cum affectu ad Deum redit, quia maius se à Deo beneficium accepisse cognoscit, iuxta illud: *Cui plus dimittitur, plus diligit.* Plus ergo diligens plus operatur, & multo emendatior atque ad Deo seruiendum alacrior resurgit. Sic apud Esaiam: *Loquimini ad cor Ierusalem, & aduocate eam, quoniam completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius: suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis:* id est, abundantem & copiosam gratiam virtutum. In cuius rei signum & documentum *addidit Dominus omnia quæcunque fuerant Iob duplicia, quum conuersus esset Dominus ad pœnitentiam.* Exemplum in Dauide ponit sanctus Gregorius: *Dauid qui quondam alienam cõiugem concupiscere non timuit, postea etiã, quia aquam concupiscit, expauit.* Aquam enim ex cisterna Bethlehem ei grauiter sitienti cum magno periculo militum allatam noluit bibere, sed libauit Domino. Rationem adfert eodem loco; *Qui nullo se grauiori scelere constrictos sentiunt, pigri remanent ad exercenda bona præcipua, quia valde sibi securi sunt quòd nulla commiserunt grauiora. At contrà ex aliquo graui crimine conuersi, ex ipso suo dolore compuncti, inardescunt in amorem Dei, seseq; in magnis virtutibus exercent.* Hæc Gregorius. Sic & diuus Chrysostomus: *Qui per resipiscentiam iterum exurgunt, magna claritate resplendent, & non rarò maiore, quàm alij qui nunquam ceciderunt. Sic publicani & meretrices præcedunt in regno Dei, & multi nouissimi fiunt primi.* Moxque adfert duo exempla sui temporis, vnius iuuenis, alterius senis, qui per pœnitentiam in viros clarissimos euaserunt, Maria Magdalena, cui *dimissa sunt peccata multa, sic dilexit multum,* vt postea *vnguento perfuderit caput Christi,* vt ad Crucem eum sequuta fuerit, vt prima ad monumentum cucurrerit, sola ad monumẽtum plorauerit, postea que, Christo in cœlos assumpto, in Gallia Narbonensi triginta annorum pœnitentiam acerbam in solitudine transegerit. Sancta Maria Ægyptiaca, ex meretrice conuersa, in desertum fugit, quinque panibus acceptis quibus consumptis, ex solis herbis

Pœnitentis conuersio illustrior.

Lucæ 7.

Esaiæ 40.

Iob vltimo.

Exemplum.

Homil. 34. in Euangel.

Ad Theodorum lapsum episto. 5.

Exempla.

Luc. 7.

In vita apud Surium, tom. 2. 9. Aprilis.

annis quadraginta quinque, nullo mortaliũ conſpectо, victitauit. Moyſes Æthiops ex latrone publico monachus factus, in eremitam euaſit ſui temporis celeberrimum. Theodora Alexandrina propter vnum adulterij actum, mutato habitu, monaſterium ingreſſa, totam in eo vitã tranſegit admirabili ſanctitate. Pelagia meretrix Antiochena, à ſancto Nonno Epiſcopo Heliopolitano conuerſa, in cellula iuxta montem Oliueti extructa vitam finiuit. Sanctus Bonifacius Martyr propter vnum fornicationis actum, Romam relinquens, peregrinatur, Martyrum curam gerit, feruente tunc perſecutione, ac poſtremò ipſe Martyr fit; Romamque corpore reducto, Aglais matrona cum qua peccauerat, quæque pœnitentiam egerat, templum in Martyris honorem conſtruxit.

Sozom. lib. 6. cap. 29. In vita apud Surium 11. Septemb. In vita 8. Octobr. In vita 14. Maij.

Simile. Certè bruta animalia quæ laqueum ſemel euaſerunt, cautiora fiunt poſtea, nec eò facilè redeunt. Communiter quidem melior eſt innocẽtia quàm pœnitentia, ſicut melior eſt veſtis integra quàm diſſuta, etſi diligẽter reſarta. Sed ſicut ſciſſuræ veſtium, ſi aureis funiculis & pretioſis gemmis copulentur, pulchriorem reddunt veſtem ipſam, quàm ſi tota ſana fuiſſet & integra; ſic per egregiam pœnitentiam tanta gratia & charitate reſurgit peccator, vt pulchrior reddatur quàm ſi in crimen non incidiſſet.

EVANGELIVM DOMINICÆ IIII. POST PENTECOSTEN.

Lucæ 5.

VM turbæ irruerent in Ieſum, vt audirent verbum Dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnũ Geneſareth. Et vidit duas naues ſtantes ſecus ſtagnum. Piſcatores autem deſcenderãt, & lauabant retia. Aſcendens autem in vnam nauem quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere puſillum. Et ſedens docebat de nauicula turbas. Vt autem ceſſauit loqui, dixit ad Simonẽ: Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturã. Et reſpõdens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborãtes, nihil cepimus; in verbo autem tuo laxabo rete. Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam. Rumpebatur autem rete eorũ. Et annuerunt ſocijs, qui erant in alia naui, vt venirent & adiuuarent eos. Et venerunt & impleuerũt ambas nauiculas,

ita vt penè mergerentur. Quod cùm vidiſſet Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ſum, Domine. Stupor enim circundederat eum, & omnes qui cum illo erant in captura piſcium quam ceperant. Similiter autem & Iacobum, & Ioãnem filium Zebedæi, qui erant ſocij Simonis. Et ait ad Simonem Ieſus: Noli timere. Ex hoc iam eris homines capiens. Et ſubductis ad terram nauibus, relictis omnibus, ſecuti ſunt eum.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Cùm turbæ irruerent in Ieſum, vt audirent verbum Dei.* De feruore audiendi verbi Dei.

2. *Rogauit eum à terra vt reduceret puſillum.* De obſequio & ſeruitio Dei voluntario.

3. *Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus.* De vano & infructuoſo omnium impiorum in hac vita labore.

4. *Sed in verbo tuo laxabo rete.* De fiducia in Deum circa difficilia.

5. *Procidit ad genua Ieſu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ego ſum Domine.* De ſui humiliatione in conſpectu Dei.

1. Cùm turbæ irruerent in Ieſum, vt audirent verbum Dei.

Locus moralis de feruore audiendi verbi Dei, exemplo populi huius qui non ſolùm in templo & Synagógis, ſed per agros & montes, nec paruo numero, ſed turmatim, nec quomodolibet accedentes, ſed magno impetu irruentes, & prementes Ieſum, audiebant verbum Dei. Hunc locum iam bis térve tractauimus. Pauca tamen hoc loco addemus prout Deus dabit. Hic egregius feruor populi Iudaici in audiendo verbo Dei, qui noſtram ignauiam in die iudicij condemnabit, non hac ſolùm vice, ſed aliàs frequenter in Euangelio apparet. Quum per aliquot dies Chriſtum vſque in deſertum ſequuti eſſent, dixit diſcipulis ſuis: *Miſereor ſuper turbam: ecce iam triduo ſuſtinent me.* Alibi ſic eũ frequentes ſequebantur, vt diceret diſcipulis ſuis, *vt nauicula ſibi deſeruirent propter turbam, ne comprimerent eum.* Quum mulier hemorrhoiſſa fimbriam eius tãgeret, iſq; rogaret quis eſſet, dicunt ei Apoſtoli: *Vides turbam cõprimentem te, & dicis, quis me tetigit?* Alia vice ſic vndiq; à turbis eum audiẽtibus circũcingitur, vt qui paralyticum à Chriſto ſanandum adferrent, *non inuenientes qua parte illum inferrent præ turba, aſcẽderint ſuper tectum, & per tegulas ſummiſerint eum cum lecto in medium ante Ieſum.* Poſtremò tanta hominũ multitudo, & tanto ſtudio ad Chriſtum audiendũ cõfluxerat, vt dixerint Phariſæi, qui omnibus

[Marginal notes: Verbi Dei audiendi feruor. — *Domin. Sexageſ. text. Domin.* — *Marc. 8.* — *Marc. 3.* — *Marc. 5.* — *Luca 5.* — *Ioan. 12.*]

modis id impedire conabantur, *Videtis quia nihil proficimus? Ecce totus mundus post eum abijt.* Totum hoc nostram socordiam condemnabit, qui iuxta Ecclesias habitantes, & rariùs ad conciones vocati, fastidimus eò exire. Si iustus & bonus es, considera quòd sal non solùm mortuas carnes conseruat, sed etiam viuas, & qui Christi & Apostolorum locum tenent, sunt *sal terræ*, non solùm ad sanandas putridas carnes, sed etiam ad conseruandas integras & sanas. Si peccator es, vide diligenter ne abhorreas à concione, existimans quòd nihil illa te iuuabit. Memineris eos qui à Pharisæis missi erãt vt Christum comprehenderent concionantem, Christum audientes, ita compunctos fuisse, vt ad Pharisæos reuersi & cur eum non adduxissent interrogati, responderint; *Nunquam sic loquutus est homo.* Ne dubites quin idem tibi accidere queat: *Viuus enim est sermo Dei, & omni gladio penetrabilior, &c.* Si doctus es, ne existimes propterea auditum verbi Dei tibi esse vel non necessarium, vel non conducibilem. Nam viua vox magis afficit, & nescio quid latentis energiæ habet, maximè viua vox prædicationis sacræ, quæ medium est ordinarium fidei & salutis, vt alio in loco ostendimus. Dauid etsi sapientissimus, tamen in peccato suo mansit, donec voce Nathan Prophetæ admonitus excitaretur. Quam vbi primùm audiuit, compunctus, exclamat: *Peccaui.* Nabuchodonosor contemplabatur illam arborem quæ statum suum designabat; sed nihil ea mouebatur, donec Danielis viuam vocem audiret, qua ad pœnitentiam adducitur. Paulus doctus erat, in Lege enutritus ad pedes Gamalielis; sed Christum non agnouit nisi voce de cœlo missa. Certè ad sapientiam Salomonis audiendam venit regina Sabæ, aliique sapientes multi de finibus terræ. Atqui plus quàm Salomon hic. Euangelij prędicatio omnem Salomonis sapientiam superat. Vt cunque sis doctus, tamen nec sic vides ipse defectus tuos legendo, sicut prædicatorem, qui Christi cathedram tenet, audiendo; nec multa quæ legis sic aduertis & obseruas, sicut in prædicatione verbi ea audis obseruari: quod vsus ipse & experientia quotidiana demonstrat. Cæterùm non scientiæ copia, non virtutis possessio, sed sola ignauia & socordia, rerumque diuinarum fastidium, ad audiendas conciones tardos ac pigros nos facit. Optimum cibi condimentum fames. Maximus audiendi verbi Dei stimulus, verbi desiderium. Appositè Origenes: *Omnia animalia cognoscunt proprios cibos, & appetunt illos. Sed & inter homines*

Simile.
Matth, 5.
Ioan. 7.
Hebr. 12.
Domini. 3. Quadragesi. text. 7. part. 2.
Exempla.
2. Reg. 12.
Daniel. 4.
Actor. 22.
Actor. 9.
3. Reg. 10.
Homil. 27. in Numer.

nes ætas, valetudo, & habitudo corporis diuersa, alimenta appetit diuersa & conuenientia. Solus Christianus animi cibos fastidit & nauseat, nisi Spiritu Dei, & igne amoris diuini cor incensum gerat: quo si flagrat, verbo Dei audiendo nunquam sa- *Esaiæ 118.*
tiabitur, sed cum Propheta dicet: *Quàm dulcia faucibus meis* *Simile.*
eloquia tua! Super mel ori meo. Quemadmodum esurire, corpo- *Homil. 2. in*
ris bonam valetudinem declarat (ait Chrysostomus) *sic sermo-* *Esai. 6.*
nes appetere spirituales, animæ sanitatem arguit. Alioqui *sicut* *Homil. 31. oper.*
qui in magno vase aceti (ait idem sanctus Doctor) *modicam* *imperf. in Matt.*
guttam mellis immiscet, etiam mel perdit, & acerbitas aceti non mutatur: sic, quos multæ cupiditates possident, salutis verbum non admittunt. Desiderium sciendi est optimus modus
proficiendi, iuxta illud: Admiratio peperit philosophiam. *Laert. lib. 6.*
Diogenes quum ab Antisthene repelleretur, etiam baculum
intentante, subiecto capite, *Cæde,* inquit: *non enim ita durum* *Apophthegma.*
baculum reperies, qui me abs te, quàm diu aliquid dixeris quod discam, arcere possit. Si tantum in nobis esset rerum diuinarum, quantum in hoc homine sapientiæ humanæ erat desiderium; nullus labor, negotium nullum ab audiendo verbo Dei nos retardaret. Sed ideo audire negligimus, quia scire non appetimus. Ideo non appetimus, quia quanti valeant,
non cognoscimus. Quæ à longè videmus, minora quàm *Simile.*
sunt nobis repræsentari certissimum est: quæ verò prope nos sunt, & præ manibus, magna videntur. Sic peccatori, & rerum terrenarum amatori, omnia quæ Dei sunt, tota rerum diuinarum cognitio, minima & contemptibilia apparent; sola huius mundi gaudia & commoda, pulchra & expetenda
videntur. Ex hac cæcitate & præpostero iudicio illud discri- Concionis &
men oritur inter cibos corporales, qui in mensa; & cibus spi- mensæ discrimen.
rituales, qui pro concione distribuuntur. Ad mensam vo-
cati nunquam ita recusamus, quasi cibo non indigentes: ad 1.
audiendum Dei verbum inuitati, semper ita recusamus,
quasi concionatoris voce non egeamus. Rursum in mensa 2.
optimum quenque cibum nobis ministrari gaudemus, deteriorem aliis accũbentibus: in verbo Dei audiendo optimum quídque (vt alicuius vitij reprehensionem, quæ ad animæ sanitatem maximè conducit) à nobis semper remouemus, & in alios trãsferimus, dicentes: Hoc verbum illũ & illum per-
stringit, non me. Deinde in mensa volumus semper esse pri- 3.
mi: in concione postremi. Denique omnis concio prolixa: 4.
nulla mensa prolixa videtur. Postremò in mensa eosdem 5.
frequenter & penè quotidie cibos sine nausea comedimus:

 in con-

in concione eundem ſermonem bis audire non ſuſtinemus. Horum omnium cauſa eſt, quia appetitus omnis rerum cœleſtium in nobis deiectus eſt.

2. *Rogauit eum à terra reducere puſillum.*

Voluntarium Dei obſequiũ. *Matth. 8.*

LOCVS moralis de obſequio & ſeruitio Dei voluntario. Potuerat Chriſtus imperare Simoni, ſicut *imperauit ventis & mari, & obediebant ei,* vt nauem à terra reduceret, ſed rogat non imperat. Vult vt omne obſequium quod ei deferimus, voluntarium ſit: *Hilarem datorem diligit Deus,* & omne opus bonum ex dilectione penſatur. In Leuitico præcipiebat Dominus: *Omnia æſtimatio ſiclo ſanctuarij ponderabitur.* Omne opus bonum, quod Deo offertur, ſiclo diuini amoris ponderandum eſt. Si ieiunas, ſi oras, ſi eleemoſynam facis, ex hoc pondere opus æſtimabitur. *Pondus meum* (ait Auguſtinus) *amor meus.* Amore quippe ſicut pondere in ea ferimur quæ amamus, maiori ampliùs, minori minùs. Charitatis feruor inter operandum facit opus per ſe exile & tenue, valde præſtans & fructuoſum. Exemplum vnum aut alterum proferemus. Ciuis quidam Eboracenſis in Anglia, videns Malachiam Epiſcopum Romam pergentem, multos habere ſocios itineris, & equos non niſi tres, obtulit ei ſuum, quo ipſe vehebatur, hoc ſolùm dolere ſe inquiens, quòd eſſet runcinus, durè portans: & addit, Libentiùs dediſſem, ſi melior fuiſſet. Sed ſi dignamini, ducite vobiſcum. Et ego, ait Epiſcopus, eo libentius accipio, quo tu prædicas viliorem, quia non poteſt mihi vile eſſe, quicquid tam pretioſa voluntas obtulerit. Illum ergo conſcendens Epiſcopus, primò quidem durum ſentiebat, poſtmodum autem mira mutatione valde commodum & ſuauiter ambulantem inuenit: denique factus eſt ei optimus & pretioſiſſimus: quinetiam & de ſubnigro cepit albeſcere, & non multo pòſt vix inueniebatur albior illo. Quare & Epiſcopus eo nouem pòſt annis vſque ad diem mortis ſuæ perpetuò vtebatur. Hæc diuus Bernardus. S. Catharina Senenſis quum ex putida farina & exigua, ideóque ab alia quadam ſtatim proiicienda, plurimos panes, eóſque optimi ſaporis in vſus pauperum ſuis manibus confeciſſet, cauſam huius miraculi Patri Raimundo Confeſſario ſuo roganti hanc dedit: Ne Dei donum deſpiceretur, & ne pauperes negligerentur, magno cum feruore acceſſi ad illam farinam: atque ita, Angelis mihi cooperantibus, multiplicata, & in meliorem mutata farina fuit

[Margin notes: *2. Corint. 9.* — *Leuit. 27.* — *Allegoria.* — *De Ciuit. Dei, lib. 11. cap. 28.* — *S. Bernard. in vita Malachiæ.* — *Exempla.* 1. — 2. *In vita eiꝰ apud Surium, tom. 2. pag. 947.*]

In vita

In vita sancti Eligij Episcopi Nouiodunensis simile exemplum legitur. Hoc quoque sensu *duo minuta viduæ* laudauit Christus: & Paulus ad Corinthios: *Scio promptum animum vestrum erga ministerium in sanctos, pro quo de vobis glorior apud Macedones.* Sicut terra pinguis ex modico semine vberem fructum adfert, sic paruum opus ex magna charitate profectum, vberem mercedem à Deo reportat: quod Dauid expressit, dicens: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea*, pinguedine charitatis, *& labijs exultationis*, id est, labiis exultantibus, & præ gaudio iubilantibus, *laudabit os meum.* Vide plura huc pertinentia Dominica 1. post Epiphaniam, & in Dominica Palmarum.

1. Lib. 2. cap. 28. tom. 6. Sur. 2. Cor. 9. Simile. Psal. 62. Text. 1. Text. 4.

3. *Præceptor; per totam noctem laborantes, nihil cepimus.*

LOCVS moralis de vano & infructuoso omnium impiorum in hac vita labore. Infidelitas, hæresis, peccatum mortale, nox huius vitæ sunt & opera tenebrarum, sine Deo, sine Christo, sine luce virtutum, sine die gratiæ, sine sole iustitiæ. Vnde omnium impiorum illa vox est: *Iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis.* Propterea sequitur: *Lassati sumus in via perditionis & iniquitatis.* Qui post multum laborem bonam mercedem accipit, aut quod quæsiuit inuenit, aut eò quò voluit peruenit, non lassatur, non fatigatur, sed maximè recreatur. Omnes impij ideo in termino laboris lassantur, quia multum laborantes nihil cœperunt. Infidelium hominum omnis labor prorsus irritus, & inanis est, siue quoad veri scientiam, siue quoad virtutis actionem. Vnde B. Prosper: *Græciæ scholæ, Romana eloquentia, & totius mundi inquisitio circa inueniendum summum bonum, acerrimis studijs, excellentissimis ingenijs laborando, nihil aliud egerunt, quàm vt euanescerent in cogitationibus suis, quia ad noscendam veritatem semetipsis ducibus vtebantur.* Hoc est, cæcum intellectum cæca voluntas sequebatur, & ambo in foueam ceciderunt. *Ambulant enim gentes in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, propter cæcitatem cordis ipsorum.* Ex hac nocte infidelitatis tot apud philosophos sectæ, tótque pugnantes opiniones. Vnde sanctus Augustinus: *Dum Socrates ipse omnia monet, asserit, destruit, quoniam non euidenter quod quærebat apparuit, eius discipuli quod cuique placuit inde sumpserunt; & vbi cuique visum est, ibi finem boni posuerunt.* Hinc videlicet factum est, vt sicut à magistro discipuli, sic ipsi inter se condiscipuli per-

Impiorum labor vanus. Sapient. 5. Philosophia humana nox laboris. Contra Collat. cap. 26. Ephes. 4. De Ciuita. Dei lib. 8. cap. 3.

petrò dissenserint, & sectas instituerint. Vnde apud Theodoretum Porphyrius: *Perpetua est apud nos λογομαχία & verborum disceptatio, vtpote qui in boni coniecturam humanis rationibus ducamur. Vt autem quod melius & certius est assequamur, semper nobis indagandum relinquitur.* Denique hoc illud est quod in persona sacerdotis Ægyptij in Timæo suo conqueritur Plato: *Vos Græci semper pueri estis. Nulla enim apud vos est disciplina quæ senio incanuit.* In annos videlicet singulos noui philosophi prodierunt. Tanta certè & tam infamis fuit hæc philosophorum pugna puerilis circa verum & bonum inueniendum, vt Lucius Gellius, Procõsul Romanus, Athenis quum ageret, omnibus philosophis in vnum locum conuocatis, grauiter cum illis egerit, vt controuersiarum & dissensionum harum aliquem tandem facerent modum, qua etiam in re suam illis operam & authoritatem interponere pollicitus est: etsi inanis & irritus totus eius labor fuerit. Huius rei causam his verbis S. Augustinus reddit: *Non alia de causa inter Græcos illos philosophos, vt à magistris discipuli, & ipsi inter se cõdiscipuli dissentiebãt, nisi quia vt homines humanis sensibus, & humanis argumentis veritatẽ inuestigarunt.* Sic isti tota nocte laborantes, nihil ceperunt, nec veritatem attigerunt, nec virtutem coluerunt, sicut illa coli debet, id est, sic vt fructum beatitudinis inde perciperent. Alia nox huius vitæ est hæresis, cuius etiam omnes labores inanes & irriti sunt. Quod his verbis Apostolus docet: *Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & ei quæ secundum pietatem est doctrinæ, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones & pugnas verborum.* De his etiam alibi dicit, quod sunt *semper discentes, & nunquam ad scientiã veritatis peruenientes.* Et rursus: *Volentes esse legis doctores, non intelligentes neq; quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.* Nempe dum nolunt esse discipuli veritatis, fiunt magistri erroris: *semper errantes, & in errorem mittentes.* Horum quoque ignorantiæ causa est, sicuti Paganorum, quòd semetipsis ducibus vtuntur, & per se sapere volunt. *Veritas tua Domine* (ait sanctus Augustinus) *nec mea est, nec illius aut illius; sed omnium quos ad eius communionem publicè vocas, terribiliter admonens nos, vt nolimus eam habere priuatã, ne priuemur ea. Nam quisquis id quod tu fruendum omnibus proponis, sibi propriè vendicat, & suum esse vult quod omnium est, à communi propellitur ad sua, id est, à veritate ad mendaciũ.* Hęc est nox hæreticorum. Isti nihil capiunt, quia per nulla bona opera

De curat. Græc. affect. lib. 1.

Plato in dialog. Timæo.

Cicero lib. 1. de legibus.

De Ciuit. Dei, lib. 18. cap. 41.

Hæresis labor de nocte.

1. Timot. 6.

2. Tim. 3.
1. Timot. 1.

2. Timot. 3.

Confess. lib. 12. cap. 25.

opera Deo placere possunt. Vnde sanctus Augustinus: *Extra Ecclesiæ vanitatem quicquid operantur hæretici, quamuis magna diligentia & solertia fieri videatur, tamen nihil illis prodest aduersus iram Dei.* Rursum alibi plenius: *Extra Ecclesiam Catholicam totum potest hæreticus habere præter salutem. Potest habere Ordinem ecclesiasticum, habere sacramentum, cantare Alleluia, respondere Amē,* (hoc est, in omni externo cultu cōuenire) *tenere Euangeliū, fidem Trinitatis habere & prædicare. Solam salutem non potest habere. Fūdere sanguinē potest ne idola colat, coronā accipere non potest.* Hæc ille. Nox peccati mortalis sine lumine gratiæ, & igne charitatis, facit etiā vt laborantes nihil capiant, nullum laboris sui fructum percipiant, nec meritum consequantur. Hoc de eleemosyna, hoc de ieiunio, hoc de quouis bono opere extra charitatem facto docet Scriptura. De eleemosyna his verbis: *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatē autem nō habuero, nihil mihi prodest.* De oratione his verbis: *Fiat oratio eius in peccatum.* De ieiunio: *In diebus ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. Non est hoc ieiunium quod elegit Dominus.* De ipsa pœnitentia: *Esau quæsiuit cum lachrymis locum pœnitentiæ, & non inuenit.* Nempe quia iratus fratri hoc quæsiuit, non dolens super temeritate sua, qua vendidit primogenita. Deniq; sic animam peccatricem Deus alloquitur: *Sta cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si fortè quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorū.* Et per alium Prophetam. *Ponite corda vestra super vias vestras. Seminastis multum, & intulistis parum. Comedistis, & non estis satiati, bibistis, & non estis inebriati: operuistis vos, & non estis calefacti; & qui mercedes cōgregauit, misit eas in sacculum pertusum.* Hic est labor eorum qui vanitates sectantur. *In aranearum telas erit vitulus Samariæ: quia ventum seminabant, & turbinem metent: culmus stans nō est in eo: germen non faciet farinam: quod etsi fecerit, alieni comedent eam.* Vide vt omnibus modis docet Spiritus sanctus homines impios nullos ex suis laboribus fructus capere: *In circuitu impij ambulant.* Sicut mola toto die se vertens, eodem se loco vesperi inuenit, nihil progressa; sic impij, auari, ambitiosi, voluptuarij, *nihil in hunc mūdū intulerunt*; nudi, obscuri, plorantes nati sunt: *nihil inde auferēt*; nudi, obscuri, plorātes morientur. Equi nobiliū bene phalerati, auro & argēto cōtecti, toto die honorifi

[Marginal notes: *Cont. Parm. lib. 2. ca. 3.* — *In Serm. de gestis Emeriti Donat. tom. 7.* — Peccati mortalis nox. — *1. Cor. 13.* — *Psal. 104.* — *Esaiæ 58.* — *Hebr. 12.* — *Esaiæ 47.* — *Aggæi 1.* — *Oseæ. 8.* — *Psal. 11.* — *Similia.* — *1. Tim. 6.*]

norificè ambulãt. Sed quum domũ redeunt, omni illo ornatu ſublato, nihil illis reſtat, niſi fatigatio, ſudor, & vulnera quæ ex tantis oneribus & curſibus acceperunt. Diuites, ambitioſi, voluptuarij, ſentient in fine, omnes illas diuitias auarè vel acquiſitas, vel retentas, omnes honores cupidè vel cõparatos vel poſſeſſos, omnes voluptates illicitas, mera onera, eademque grauia & acerba fuiſſe. Hæc nempe ſunt. *Deſideria multa & inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem, in qua incidunt qui volunt diuites fieri.* Damaſcenus, vt oſtendat quàm vanus ſit omnium huius mundi voluptatum labor, ponit quendam in diſcrimen capitis vocatum, qui tres amicos habebat, quorum duos ingenti ſemper affectu amauerat, multaque pro illis pericula, labores multos ſuſtinuerat, tertium verò ſæpiùs aſpernatus fuerat, & rarò admodum coluerat. Horum igitur primum quum ſupplex adiiſſet, auxilium in eo diſcrimine flagitãs, & vt cauſam ſuã apud iudicẽ commendaret vehementer rogans, reſponſum accepit, ſe quidem id facere non poſſe quod petebat, tamen honoris cauſa ad tribunalis locum eum comitari velle. Secũdũ quum ſupplex adiiſſet, nihil aliud ab eo opis accepiſſe, niſi duo cilicia, quibus in via vteretur, ſi vellet. Tertium verò etſi nõ abſque magna verecundia aggrediens, & in extremo hoc articulo opem eius etſi immeritam ſuppliciter rogans, hilari & amœno vultu acceptus eſt, ſeque ſincerrimũ eius amicũ eſſe profeſſus, Bono, inquit, ſis animo, Regẽ adibo; & vt tibi propitius ſit, obſecrabo; cauſamque tuã apud eum diligentiſſimè agam. Qua reſpõſione accepta, miſer ille afflictus plurimum eſt animo conſternatus, neſciens quid magis deploraret, ſuámne in tantũ amicum extremam negligẽtiam, an aliorum erga ſe maximã ingratitudinem, an verò ſuã erga ipſos tantam & tam malè collocatam beneuolentiam. Horum amicorum primus eſt vxor, liberi, amici, cognati, cæteriq; ſecũdùm carnem familiares. Hi enim hominem ad extremum vitæ diem hoc ſolo obſequio proſequuntur, vt ad ſepulchrũ vſque cadauer comitentur, nulla in re alia illi poſt mortem vtiles. Secũdus amicus eſt diuitiarum copia, totaque mundi gloria, ex qua poſt mortem nihil ſecum homo aliud aufert præter duo fortè cilicia, quibus ſepeliendũ corpus inuoluitur. Itaque per iſtos duos amicos tota nocte laborans, nihil vtilitatis accepit. Tertius amicus vera virtus eſt, pietas, iuſtitia quam in hac vita quiſque exercuit & coluit: quæ quantumcunq; exigua, comitatur tamẽ, & cauſam hominis poſt mortem apud

1. Tim. 6.

In hiſtoria de Barlaam & Ioſaphat, cap. 13.

Parabola.

Deum

Deum Iudicem vehemẽter cõmendat. *Opera enim illorum ſequuntur illos.* Sed de duobus aliis amicis, mundo & carne, dicit iterum Scriptura: *Seruietis diis alienis, qui non dabunt vobis requiem die ac nocte.* Sicut porta in cardine ſemper vertitur, nec inde exit: ſic peccator terminum ſui doloris non inuenit. Adoleſcẽs aliquãdo captus amore alicuius mancipij, ita illam deperit, vt etſi certò ſciat, ſi eam in vxorem ducat, fore vt ipſe ſtatum ſeruilem ſubeat, à nuptiis tamen illis, & indigna copula abſtinere nolit. Sic diuitiis, honoribus, voluptatibus multi ita deſponſantur, vt malint cum illis perpetuam ſeruire ſeruitutẽ, & tota nocte laborantes nihil capere, quàm earũ cupiditatem deponere. De huiuſmodi ſanctus Iob dicit: *Sicut tela aranearum fiducia eius.* Aranea ſe totã euiſcerãdo vt rete conficiat, nihil in eo niſi muſcas capit. Muſca prętor id quòd vilis eſt & immunda, importuna quoque eſt & moleſta: quam ſi ſemel atq; iterum abigas, vſque tamen & vſque redibit. Auarus, ambitioſus, voluptuarius, inuidus, vindictæ cupidus, perpetuis curis & cogitationibus afflictantur, ad id quod appetunt conſequendum, nec ab illis curis die noctuq; liberantur, quia cupiditates, vt muſca importuna, mentes eorum inceſſanter exagitant. Magna cæcitas, tota nocte laborantes nihil capere, qui tantũdẽ de die laborantes, & ex præſcripto legis diuinæ, ampliſſimam mercedem acciperent. Si quis mercator eodem pretio afferret veros lapillos, & verum aurum, quo alius vendit adulterina, cæcus & inſanus haberetur qui recuſaret. At Deus pro eodem labore venale exponit regnum cœlorum, quo diabolus terrenam hanc & ementitam felicitatem. Sed vt qui de nocte laborant, quis futurus ſit laboris fructus, ante laboris exitum non vident: ſic terrenarum rerũ amatores, & ſolliciti negotiatores, quis futurus ſit eius negotiationis fructus, niſi finitis huius vitæ nũdinis nõ aduertũt. Et ſicut piſces, quã diu inuenta in eſca hamo paſcuntur, nihil mali ſentiunt; & auiculæ laqueo captæ, interim dum præda potiuntur, ſatis ſe tuto ac bono loco eſſe putant; ſed piſces ſublato ex aquis hamo interitũ ſuum tunc primùm vident, & auicula dum euolare contendit, tunc demum ſe captam cernit: ita omnis generis impij in ſtatu peccati poſiti, & huius ſeculi noxiis voluptatibus potiti, miſerã ſuam cataſtrophen non priùs vident, quàm quum ſibi in adeptis bonis quietem & pacẽ pollicentur. Tunc enim repentina mors *hac ipſa nocte animã repetens*, qualem ſomnũ dormierunt, oſtendit. O quã longa nox, & quã vacuæ manus! *Dormierunt enim*

ſomnum

Apocal. 14. Ierem. 16. Simile. Iob 8. Simile. Simile. Simile. Similia. Lucæ 12.

somnum suum, & nihil inuenerunt in manibus suis. Vide plura in aliis Dominicis.

4. *Sed in verbo tuo laxabo rete.*

Fiducia in Deum.

LOCVS moralis de fiducia in Deum circa difficilia. Hic enim Petrus etsi tota nocte laborando nihil piscium cepisset, quod tamen tenebrarum tempus piscationi maximè aptum est; tamen nunc clara luce retia ad capturam laxare, Christo iubente, non veretur, plus videlicet in verbo Christi, quàm in arte sua confidens. Docet nos hoc exemplū, in rebus semper arduis magis Dei verbum seu promissionis, seu præcepti, seu etiam consilij attendere maioremq́; in eo fiduciam ponere, quàm in humanis vllis viribus aut præsidiis, siue ea nobis desint penitus, siue quomodocūque adsint. Dauid cum sociis suis, videns quod eo absente Siceleg incensa esset, omnesque vxores & paruuli cum tota substantia per latrones Amalecitas abducti, in re tam desperata, cæteri quidem *leuauerunt voces suas, & planxerunt, donec deficerent in eis lachrymæ:* sed statim *confortatus Dauid in Domino Deo suo, consuluit Dominum, persequitur latrunculos, comprehendit eos, & excutit prædam.* Sic alibi idem Dauid: *Quoniam in te eripiar à tentatione; in Deo meo transgrediar murum.* Totus ille Psalmus hāc in Deum fiduciam canit. Sic Apostol⁹: *Omnia possum in eo qui me confortat.* Rationem assignat Esaias. *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem:* id est, nouam induent, à Deo acceptam. Egregiū in Dauide exēplum contra Goliath, cui Dauid dixit: *Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum.* In hac fiducia Ionathas turbauit castra Philistinorum solus cum suo armigero, dicens: *Non est Domino difficile saluare vel in multis, vel in paucis.* Dixit Iosaphat rex exercitui suo, ad pugnam congregato: *Credite in Domino Deo vestro, & securi eritis.* Nehemias vidēs tot imminere pericula & labores in reædificanda Ierusalem, dixit ædificantibus *Deus noster pugnabit pro populo, & nos ipsi faciamus opus.* Sic Iudas Machabæus ad suos milites: *Non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cælo fortitudo est.* Alia exempla in aliis locis prolata vide, & de hoc argumēto plura in aliis Dominicis, vt Dominica 4 Aduentus, tex. 5. & 7. in Dominica Paschę, text. 4. Dominica. 4. post Epiphaniā. text. 4. Dominica Quinquas. text. 3. & 4. Dominica 4. Quadrages. text 2. Dominica in Albis, text. 1. & Dominica Pentecostes, text.

Exemplū. 1. Reg. 30. Psal. 17. Philipp. 4. Esaia 40. Exempla. 1. Reg. 17. 2. Reg. 14. 1. Parap. 20. Nehem. 4. 1. Mach. 3.

text.5. Certus esse debet de re, qui habet pignus apud se. Verbum Dei seu promittentis opem, seu iubentis opus, pignus certissimum est. Neque enim vel falsa promittit, vel impossibilia iubet; sed iubendo quod non possumus, docet nos id petere vnde possimus: nec petenti vnquam negat, quia nihil se negaturum promisit *Redimet Dominus animas seruorum suorum, & non delinquent omnes qui sperant in eo. Cùm ceciderit* (iustus sperans in Deo) *non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.* Præsentissimum est Dei auxilium sperantibus in verbo eius; & solum Dei verbum iustis omnibus, vt baculus, vt anchora, vt turris fortissima, omnis præsidij loco est. Hinc illæ voces: *Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti.* Rursum: *Sustinuit anima mea in verbo eius, sperauit animea mea in Domino.* Et iterum. *Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras.* Denique hanc maximè ob causam dicit Propheta: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* quia sicut lumē oculos, sic Dei verbum animam lætificat, & mira consolatione replet: sicut lumē pigros ad opus excitat, sic Dei verbum timidos ad fortitudinē prouocat. iuxta illud: *Verba sapientum quasi stimuli.* Sicut ex luminis solaris reflexione generatur ignis, sic verbum Dei generat in anima amoris flammas, iuxta illud: *Eloquium Domini inflammauit eum.* Sed sicut lumen in diaphano & perspicua materia intenditur, in materia autem fæculenta remittitur: sic in animo puro & defęcato verbum Dei fortitudinem generat, amorem excitat, consolationes adfert; sed in animo materialium & terrenarum rerum amore quasi densa nube offuscato, verbum Dei nec penetrat, nec vllam operationem sibi propriam facit. Similis Simoni Petro esse debet, simplex in malo, feruens in bono, humilis corde, qui audita Dei voce, confestim dicat: *In verbo tuo laxabo rete.* Verbum Dei semen est, multum fructificans, sed in terra bona. Verbum Dei est cibus animæ, sed illis qui renati sunt ex verbo. Eisdem enim nutrimur, ex quibus sumus: sicut pullus nascitur ex albugine oui, & nutritur ex vitello eiusdem.

Simile. — *Psal. 33. & 36.* — Verbum Dei omne præsidium. — *Psal. 118. 129. & 16.* — *Psal. 118.* — *Simile.* — *Eccli. 12.* — *Psal. 104.*

5. *Procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ego sum, Domine.*

LOcus moralis de sui humiliatione in conspectu Dei. Petrus indignum se tanta Christi gratia existimans, vt tantum

Humiliatio sui ipsius.

tum miraculum eo præſente,& in eius nauicula Chriſtus operaretur,peccatorem ſe profitetur, & Chriſti præſentia indignum.Sed quo ſe indigniorem Chriſti conuerſatione iudicabat,dicens, *Exi à me Domine*; eo Chriſto propinquior factus eſt,& omnium eius indiuiduorum comitum intimus, omnium Apoſtolorum familiariſſimus,& ſecretorum maximè conſcius. Quanto humiliùs ſedebat, tanto ampliùs capiebat,ſicuti Magdalena ſecus pedes Chriſti ſedens, vt verbum vitæ audiret.*Saul cùm eſſet paruulus in oculis ſuis,factus*
Exemplum. 1.Reg.15. *eſt caput in tribubus Iſrael.*Vbi oſtium eſt humile & paruum,
Simile. neceſſe eſt demiſſo capite intrare, vtcunque ſit domus magna.Vt cælum ingrediaris,vt ad virtutem & veram gloriam pertingas,per Chriſtum intrare debes.*Ille enim eſt oſtium*. At
Ioan.10. Matth 11. ille *mitis & humilis corde* erat: & hoc ipſum vt nos eſſemus,
3.Reg.19. ab eo nos diſcere iubet. *Non in ſpiritu,non in commotione Dominus*; *ſed ſibilus auræ tenuis.* Illic habitat & requieſcit Do-
Pſal. 130. minus, vbi humiliter de ſe animus ſentit, *non ambulans in*
1. Pet. 2. *mirabilibus ſuper ſe*,ſed ſicut recenter ablactatus à matre ſua, qui adhuc pendet à matre ſua, *ſicut modò geniti infantes, in ſimplicitate cordis lac concupiſcit.* Inter cæteras ſponſæ dotes
Cant. 7. hæc ponitur: *Statura tua aſſimilata eſt palmæ, & vbera tua botris*. Palma eſt arbor, cuius radix quanto plus opprimitur, tanto altiùs conſurgit, habetque radicem maximè in terra
Simile. defixam. Habet quoque folia ad modum palmæ manus humanæ,quam natura ſine vnguibus pungentibus, & ſine aculeis formauit. Hæc omnia humilitatem ſpiritus, manſuetudinem & ſimplicitatem ſponſæ ſignificant: vt ſic fructus ſuauiſſimos proferat, ſicut palma ſuos dactylos; & in altiſſimam comam inſurgat, ſicut palma quæ arbor eſt maximè
Pſal.91. procera, & in capite valde comata. Sic enim dicitur: *Iuſtus vt palma florebit in domo Domini.* Quia ſolus Petrus hoc viſo Chriſti miraculo ſe maximè humiliauit,propterea ei ſoli
Lucæ 5. reſpondit Chriſtus: *Noli timere, ex hoc iam eris homines capiens*; eum plus cæteris honorans. Sic alibi ex ſumma animi
Ioan.13. humilitate Chriſto dixit, *Non lauabis mihi pedes in æternum:* ſed à Chriſto correctus, ex eadem humilitate promptiſſimè morem gerit,dicens: *Domine, non ſolùm pedes,ſed & manus*
Pſal. 103. *& caput*. Hæc eſt humilitatis virtus, iuxta illud: *Inter mediũ montium pertranſibunt aquæ, & valles abundabunt frumento.*
Simile. Humilibus datur abundantia gratiarum, & copia meritorum. Sicut enim valles aquoſæ ſunt, fructuoſæ, vmbroſæ, & calidæ propter ſolis ardorem magis cõcluſum, & aquarũ defluxum,

defluxum, proptérque vicinos montes: sic animæ humiles, propter gratiarum decursum, & conclusæ charitatis ardorem (superborum enim charitas, si qua in operibus est, effluit tota per vanam gloriam) & vicina Sanctorum exempla, quæ illi intuentur, sunt perpetuò bonorum operum fructuosæ. Nempe, vt ait Scriptura, *Vbi est humilitas, ibi est sapientia.* *Prou. 11.* *Simplicitas iustorum diriget eos.* Humiliter enim de se sentiens, & seipsum meliùs cognoscit, & ad Deum cognoscendum perspicacior efficitur. *Excelsus Dominus, & humilia* *Psal. 137.* *respicit, & alta à longè cognoscit.* Sic Pharisæus de bonis ope- *Luca 18.* ribus sibi placens, seque cæteris hominibus præponens, abiectus est: Publicanus suam miseriam agnoscens, iustificatus est.

Ipsa docet rerum natura, in magnis Dei donis, multísque virtutibus humilitatem animi adesse semper oportere. Ra- *Similia.* mus quo fructibus est onustior, eo terram versus magis 1. deprimitur. Spica quo granis plenior, eo se incuruat magis. Ramus erectus, & spica erecta, vacua sunt. Vasa vacua magis 2. resonant, repleta minùs. Cuius arboris folia lata & densa 3. sunt, vel nullum vel rarum fructum adfert. Multa loquuntur, multum iactitant, multum verborum habent, quibus solidæ virtutis inest minus. Humilitas taciturna est & timida, sed bonis operibus plena. Sicut stella in firmamento est modica 4. in apparentia, sed verè magna, & quidem (vt Mathematici tradunt) tota terra maior: sic humilis quum sit apud Deum & in rei veritate magnus, sibi tamen atque alijs paruus & contemptibilis videtur. Inter superbum & humilem hoc *Superbi & humilis discrimen.* discrimen est. Superbus ab omnibus cognoscitur, sed seipsum nescit: humilis à nemine cognoscitur, sed seipsum optimè nouit. Sicut pueri homine conspecto, nihil nisi hominem *Simile.* cognoscunt, nec vestem, nec dignitatem considerantes: sic humilis factus vt paruulus (*nisi autem efficiamur vt paruuli,* *Matth. 18.* *non intrabimus in regnum cœlorum*) res ipsas, vt à Deo sunt, considerat, non vt mundi vanitas nouo fuco eas depinxit. Plura de hac insigni virtute iam in alijs Dominicis aliquoties diximus, & adhuc plura infrà dicemus, Dominica 10. post Pentecosten, textu vltimo.

EVANGELIVM DOMINICÆ V. POST PENTECOSTEN.

Matth. 5.

MEN dico vobis, nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm Scribarum & Pharisæorum, nõ intrabitis in regnum cœlorum. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis: quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te; relinque ibi munus tuum ante altare; & vade priùs reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.* Contra hypocrisim, & de varijs eius generibus.

2. *Ego autem dico vobis: Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.* Contra iram aut quodcunque odium proximi.

3. *Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ.* Contra contumelias & maledicta in proximos.

4. *Si offers munus tuum ad altare & ibi recordatus fueris quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offer,* &c. De necessaria & non differenda reconciliatione fraterna.

1. *Nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.*

Hypocrisis, & vana eius genera.

LOcus moralis contra hypocrisim, & de varijs eius generibus. Iustitia enim Scribarum & Pharisæorũ tota hypocritica erat: quia vel in externa tãtùm rectitudine, neglecta interna & vera cordis iustitia; vel in ipsa externa aut præpostera & mutila, quia parua exactè seruabant, maxima negligebant; aut ficta tantùm & simulata, quia verbalis potiùs erat quàm realis obseruatio, consistebat. Ad primam quod attinet, dicit illis Christus: *Vos Pharisæi quod deforis est calicis & catini mundatis; & quod autem intus est vestrum, plenum est rapina & iniquitate. Stulti, nónne qui fecit quod deforis est, etiam quod deintus est fecit?* Rursum alibi: *Væ vobis Scribæ*

1. Externa rectitudo siue interna. *Lucæ 11.*

Matth. 23.

Scribæ & Pharisæi. Similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia. Sic vos à foris paretis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisi, & omni iniquitate. Hæc est detestanda impietas sub fuco iustitiæ. Iustitia Christianorum debet esse interna, & in corde; non ficta, nec in labijs. *Diligamus non verbo & lingua, sed opere & veritate.* Omnia opera hypocritæ sunt sicut falsa moneta, exteriùs deaurata, intus lutea. Sunt vacua vasa bene signata, & titulis speciosis ornata. Sunt sicuti poma illa quæ circa mare mortuum (vbi olim Sodoma stetit & Gomorrha) nascuntur, vt varij scribunt authores, & quæ colore & magnitudine speciosa sunt, maturáque videntur ac solida; sed vbi ea primùm tetigeris aut compresseris, in vaporem fœtidum & sulphureum resoluuntur, tam naribus ingrata, quàm oculis erunt iucunda. Sunt quasi opacum, & vmbrosum nemus, quod prima facie amœnum, & delicijs plenum apparet, sed intus non nisi serpentes ait. Sunt sicut tormenta bellica in castri propugnaculis disposita, quæ magnum aspicientibus terrorem adferunt, sed puluere & globis vacua, ideoque inania terriculamenta. Vides in hypocrita ieiunium, orationem, eleemosynam. Quem ista non moueant? Sed deest diuini amoris ignis, deest intentionis bonæ globus, & ita nihil valent. Quod natura differt ab arte, hoc vera iustitia ab hypocrisi. Natura in omnibus animantibus à corde suum opus incipit? pictores & statuarij à facie, nec interiora possunt exprimere. Assimilantur hypocritæ struthioni, de quo Iob ait: *Penna struthionis similis est herodij & accipitris.* Accipiter & herodius sua velocitate reliquas aues superant. Struthionis autem pennæ similitudinem eorum habent, volatus autem non habet. Alas quidem quasi ad volãdum erigit, sed nunquam à terra eleuatur. Tales sunt hypocritæ, qui actiones externas quasi alas ad volandum excitatas habent, animo tamen & corde toti terræ inhærent, & terrena sapiunt. Quum enim sint immunditia sues, malitia lupi, astutia vulpes, inani gloria volucres, transfigurant se tamen in Angelos lucis. Sicut vulpes simulat se mortuã vt gallinas capiat, securè ad eam accedentes; sic hypocritæ mortificationem simulant, vt simplicibus imponant, & sub pietatis prætextu prædam aliquam capiãt. De quibus Apostolus: *Voluptatum amatores magis quàm Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem eius abnegantes. Et hos deuita. Ex his enim sunt, qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas onera-*

1. Ioan. 3.

Similium congeries.

Iob 39.

Simile.

2. Tim. 3.

ratas peccatis. Tales hypocritæ polypo similes sunt, de quo sic scribit sanctus Basilius: *Non silentio præterierim polypi dolos ac furacitatem. Is cuicunque saxo adhæserit, colorem subit illius, atque adeò, vt piscium complures ad ipsum de improuiso nantes, tanquam ad saxum appellant, paratamq; sese offerant illi prædam. Tales sunt qui sobrietatem cum sobrijs laudant, intemperantes sunt cum intemperantibus, atq; ad id quod cuique placet, suam omnino sententiam vertunt. Quos euitare facilè nemo potest, propterea quòd pietatis prætextu, prauitas eorum fucata & adornata profundè latet.* Hæc ille. De huiusmodi Dauid: *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.* Maledixit Dominus vineæ de qua *expectauit vt faceret vuas, & fecit labruscas.* Labrusca habet colorem vuæ, sed non saporem; sicut opera hypocritarum bonum habent colorem, sed Deo sunt insipida. Videtur hypocrita huiusmodi esse *tepidus ille, quem euomet Dominus.* Habet enim exteriùs calidum quid, & interiùs frigidum: feruet actio, & friget intentio. Vide plura in Dominica prima post Pentecosten.

Homil.7.in Exhaemeron. *Simile.* *Psal.27.* *Esaia 5.* *Apoc.3.*

Text.5. Hypocrisis superstitiosa.

Alia iustitia Pharisæorum siue alia hypocrisis, erat externa quædam sanctitas præpostera & mutila, quia in minimis scrupulosi erant, in maximis nullam conscientiam ponebant. De qua Christus: *Væ vobis Pharisæis, qui decimatis mentham & rutam, & omne olus, & præteritis iudicium & charitatem Dei.* Vel, vt Matthæus habet, *& reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem.* Hanc iustitiam superamus, & hypocrisim corrigimus, si magna facimus, & parua non prætermittimus: si in nos ipsos rigidi & seueri sumus exactores, non adulatores: si quum parua præstitimus, non propterea sanctulos nos esse opinemur; sed quæ maiora non facimus, attentè dispiciamus. Ptolomæo regi Ægypti, quia discendi cupidus videbatur, adulatores ei familiares de lingua, de versiculo, de historiola digladiantes, ad mediam vsque noctem reluctabantur. At verò sæuienti, ferocienti, vectigalibus populum oneranti, nullus è tam multis obsistebat. Cùm aliquando Tiberius Cæsar in Senatum venisset, surgens adulator quidam, ait, hominibus liberis liberè loquendum esse: nihílque metu dissimulandum, neque quicquam reticendum eorum quæ ad publicam vtilitatem pertinent. His verbis cùm omnes excitasset, factóque silentio, & ipso etiam auscultante Tiberio, Audi Cæsar, inquit, in quo te quidem culpamus omnes, etiam si nemo palàm audet dicere. Negligis teipsum, corpúsque tuum

Luca 11. *Matth.23.*

Exempla. *Plutarc.lib.de discrim. adul. & amic.*

tuum exponis pro nobis, ſollicitudinibus & laboribus illud conficiens, nec interdiu, nec noctu quieſcens. Huiuſmodi multa cùm ille dixiſſet, aiunt Oratorem Caium Seuerum ſubieciſſe: Iſta libertas hunc hominem exitiò dabit. Tales adulatores tam ſui ipſius, quàm aliorum ſunt hypocritæ. Non ille bonus medicus eſt, qui hominis tubera fiſtuláſque habentis, pilos tantùm & vngues ferro incîdit. Non ille bonus ludimagiſter eſt, qui puerum de tabula & ſtylo caſtigat, mores autem eius deprauatos diſſimulat. Ridiculus ille cenſor ac monitor eſſet, qui imperitum Oratorem, nihílque dicentem quod ad cauſam pertineat, reprehenſurus, de voce cauilletur, & grauiter accuſet, quòd frigidam potans corrumpat arteriam. Meritò Diogenes Muſicos in ius vocat, quòd quum lyræ chordas congruè aptarent, animi mores inconcinnos haberent. Grammaticos quoque admirabatur, quòd quum Vlyſſis mala tam ſtudiosè inquirerent, ſua prorſus ignorabant. Quam præpoſteram diligentiam prudenter Themiſtocles refutauit, qui rogatus inter epulas vt neruis caneret, quum reſpondiſſet, ſe illam artem neſcire, aliúſque intuliſſet, Quid ergo noſti, ſi hoc non noſti? reſpondit iterum, Rempublicam ex parua magnam facere noui. Sicut ergo abſurdum & præpoſterum eſt, parua curiosè ſcire, magna neſcire; parua in alijs curiosè arguere, magna diſſimulare: ſic præpoſterum & periculoſum admodum eſt, in paruis delictis ingentes ſcrupulos ponere, magna crimina ſine ſcrupulo committere. Dauid viſa Bethſabee, & iam captus in oculis ſuis, inquirebat an mulier ſanctificata eſſet ab immunditia ſua; & non inquiſiuit an viro eſſet copulata coniugio. Iudæi noluerunt ingredi prætorium ne contaminarentur; ſed falſis teſtimonijs Chriſtum morti tradere nihil verebantur. Tales ſunt qui in ceremonijs externis omnia accuratiſſimè obſeruant. ſeriùs ad Eccleſiam veniſſe, in horis reddendis verſiculum omiſiſſe, pro maximo piaculo habent; ſed in ipſa Eccleſia fratres maleuolè obſeruare, inuidia laborare, obſcœnas cogitationes voluere, pro nullo delicto habẽt. De quo hominum genere ſic conqueritur Auguſtinus: *Sed hoc nimis doleo, quia multa quæ in diuinis libris ſaluberrimè præcepta ſunt, minùs curantur; & tam multis præſumptionibus ſic plena ſunt omnia, vt grauiùs corripiatur qui per octauas ſuas* (id eſt, per feſta ſolennia) *terrã nudo pede tetigerit* (non calceatus & meliùs ſolito veſtitus) *quàm qui mentem vinolentia ſepelierit.* Alia Phariſæorum iuſtitia ſeu hypocriſis erat, verbalis, non realis,

Similia.

Laërt. lib. 6. Apophthegmata.

Auguſt. epiſt. 56. ad Dioſcorum.

Exempla. 2. Reg. 11.

Ioan. 19.

Epiſt. 119. cap. 19.

Simulata ſanctitas.

ficta & non vera mandatorum obseruatio, quam sæpe in
Matth.23. Euangelio taxauit Christus: *Quæcunque dixerint vobis, facite; secundum opera eorum nolite facere. Dicunt enim, & non*
Ioan.8. *faciunt.* Rursum: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.*
Ioan.7. Et iterum: *Nónne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis*
Lucæ 11. *facit eam?* Et adhuc apertiùs: *Væ vobis legisperitis, quia tulistis clauem scientiæ, ipsi non introïjstis; & eos qui introibant, prohibuistis:* malum videlicet exemplum & scandalum præbendo, Et alibi: *Onera grauia imponunt humeris aliorum, & digito suo ea nolunt mouere.* Quem locum alibi exposuimus, simúlque de hoc hypocrisis genere in aliis Dominicis diximus. Hæc hypocrisis omnibus ferè Iudæis communis erat, omnium certè filiorum veteris testamenti, siue in statu legis, siue in statu gratiæ (non enim temporum, sed morum hæc differentia est, ad vetus vel nouum Testamentum pertinere, veterem vel nouum hominem esse) propria est. Horum enim omnium vox est: *Quæcunque dixerit Dominus faciemus, & erimus obedientes*; sed nihil opere præstant. Isti pertinent ad minorem illum filium, qui *iussus ire & operari in vinea, dixit: Eo Domine; & non iuit.* De his Apostolus dicit; *Qui in lege gloriaris per præuaricationem legis Deum inhonoras. Nomen enim Dei propter vos blasphematur inter Gentes.* Atqui iustitia nostra debet esse maioris filij, & gentilis populi; qui etsi ad tempus noluit obedire Deo, & vocatus in vineam, respondit: *Nolo ire, postea tamen pœnitentia motus iuit. Hic enim fecit voluntatẽ patris sui. Qui enim fecerit & docuerit, hic vocabitur magnus in regno cælorũ:* Hic verè hæres regni erit, & ideo his verbis statim subiecit Christus hunc Euangelij nostri textum, simúlque ostendit, hanc Pharisæorum iniustitiam & hypocrisim in hoc genere maximè consistere, quòd dicat bene, & faciat malè, vt deducit sanctus Augustinus. Anacharsis Scytha de Græcis hoc notauit, quòd præclare loquerentur, & nihil facerent, ideóque similes eos illis esse dicebat, qui numismate ad nihil aliud vterentur, nisi ad numerandum. Appositè sanctus Augustinus: *Sicut cuius pulchrum est corpus, & deformis animus, magis dolendus est, quàm si deforme haberet & corpus; ita qui sanctè loquitur, & malè viuit, magis miserãdus, quam cuius vita improba verbis respondet.* Hoc enim est ex eburnea vagina plumbeum educere gladium. De istis verũ est quod scribit Oseas: *Oblitus est Israël factoris sui, & delubra ædificauit.* Obliuiscuntur hypocritæ Dei in corde, & de labiis suis ædificãt templa, quia

Marginal notes: *Matth.23.* *Domin.2. Aduent. text.4.* *Exod.24.* *Matth.21.* *Roman.2.* *Matth.21.* *Matth.5.* *De fide & oper. cap.26.* *Contra Faustum, lib.17. cap.5.* *Plutarch. in lib. de profectu morum.* *Apophthegma.* *De doct. Christ. lib.4. cap.28.* *Similia.* *Osee.8.*

omnem sanctitatem in verbis ponunt: *Labijs suis me honorāt, cor autem eorum longè est à me.* Sunt quasi aurum alchymisticum, quod splendet, & non valet. Vox quidem eorum vox Iacob, sed manus eorum manus Esau sunt: opera reproborum faciunt, loquuntur vt electi. Sed aurichalco hypocrita propriè assimilatur: auri colorem habet, non valorem. Cibaria in aurichalco seruata, malè sapiunt, & odorem fœtidum contrahunt. Sic hypocrisis interiores affectus corrumpit, quos diu celatos vbi semel producere audet hypocrita, teterrimi apparebunt, & pestilentes. Vasa ex aurichalco facta, quum noua sunt, nihil verè aureis splendore cedunt, sed paulatim rubiginem contrahunt, tandémque cupream suam originem manifestè produnt. Sic hypocrita in prima cum eo conuersatione vir sanctus videtur, sed diuturniore consuetudine minùs placet, ac tandem prorsus displicet, quum sub pelle leonina auriculæ prominent asinæ. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Hipocrita est *arundo vento agitata.* Arundo radicem habet in arena, & vento, pluuia, flumine obruitur. Hypocrita totus radicatur in amore terrenorum, & quauis tētatione seipsum prodit, simulationémque deponit. Inter veram ouem & lupum in vestitu ouis hoc discrimen est: vt vera ouis si tondeatur, semper tamen lanam gerit, quæ in proprio subiecto & naturali facile denuò succrescit. At vellus quo se vestit lupus, si tondeatur, nunquam denuò succrescit, sed statim se prodit lupus. Sic vera virtus tribulatione roboratur, simulata & hypocritica detegitur & reuelatur. Sicut solis ardor ceram dissoluit, & lutum indurat: sic tribulationis æstus cor molle & flexibile ad emendationem trahit; cor luteum, & sordidis cupiditatibus repletum, quale hypocritarum est, indurat magis. Rursum arundo omni vento agitatur. Sic hypocrita ad omnem fortunæ auram se flectit. Arundo exterius virorem habet, intus medulla, & omni soliditate caret. Hypocrita in verbis sanctus est, in corde vanus. Arundo citò crescit, & citò arescit. Sic hypocritæ gloria & existimatio, de qua Iob: *Gaudium hypocritæ ad instar puncti.* Denique sicut perforatur manus quæ arundini innititur, sic facilè læditur qui hypocritæ fidit. De quo Esaias: *Ecce confidis super baculum arundineum & confractum, &c. cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum eius, & perforabit eam.* Quemadmodum Patroclus Achillis arma induens, & equos in pugnam educens, hastam Peliacam non ausus est attingere, sed hanc omisit: sic hypo-

[Margin notes: Matth. 15. — Similium cōgeries. — 1. — 2. — 3. — Matth. 7. — Matth. 11. — 4. — 5. — 6. — 7. — Iob 20. — Esaia 36. — 8.]

critæ verba & voces Sanctorum concinnè resonant, facta
Apophthegma. eorum non attingunt. Illis dici debet quod adolescēti leuissimo de temperantia & sobrietate in Senatu Romano grauiter differenti responsum erat: *Quis te ferat ædificantem vt*
9. *Crassus, cenantem vt Lucullus, loquentem vt Cato?* Cygnus plumas habet omni niue candidiores, sed carnem nigram, & digestionis durissimæ. Sic hypocrita sub verbis mellitissi-
10. mis venenum alit. Pantheram propter pellis pulchritudinē, & colorum varietatem, & odorem quem emittit, cætera
Plin. natur. hist. lib. 8. cap. 18. animalia sollicitè adeunt, & multùm videre desiderant, sed toruitate capitis deterrentur, vnde ipsa caput occultat, & accidentia animalia rapit & deuorat. Sic hypocrita propter externam sanctitatem, & opinionem eius, à multis appeti-
11. tur, quos ipse postea vel corrumpit sua improbitate, vel ad suum emolumentum trahit. Potest quoque & erucæ aptissimè comparari ipsa hypocrisis. Eruca est vermis maximè noxius arboribus & herbis: folia, flores, & ipsas interdum frondes & pampinos corrodit. Sic hypocrisis omnes animi affectus, verba, & opera corrumpit, nihil in homine sanum relinquit. Eruca omnibus consumptis texit de suis visceribus telas, more aranearum, quibus se per totam hyemem inuoluit, adhærens arboribus, & semen suum pestiferum custodiens. Egerit enim quædam oua, quibus in vere erumpentibus nascitur multa proles. Sic hypocrita ad sui conseruationem, & ad dissimulationem ingeniosus est, & orta aliqua aduersitate, multis technis & dolis suam celat malitiam, adhærens aliis bonis viris, tantisper dum tempestas transeat, quorum ope multa secreta facit multorum semina malorum. Eruca ad modum bombycis sericum facientis, transformat se ex reptili in volatile, & fit papilio, & quādo volat, minùs est noxia quā quando reptat. Sic hypocrita ad modum iustorum, qui præclarè de Ecclesia & Republica merentur, fit ex priuato Prælatus, ex paupere diues, atque apertè superbus: & tunc minùs nocet, quia magis se manifestat (magistratus enim probat virum) quàm quando in sua paupertate reptabat, opinione sanctitatis multos decipiens, & seipsum perdens. Nam vt luctatores suum corpus
12. humiliant vt deiiciant alios; sic hypocritæ seipsos exteriùs humiliando, alios sæpenumero supplantant, & aliis deiectis in ipsorum loca & dignitates conscendunt. Alia adhuc Pha-
Pharisaica vana gloria. risæorum hypocrisis erat, in omni virtutis opere laudem & gloriam humanam captare. *Omnem iustitiam suam faciunt, vt vi-*

vt videantur ab hominibus. Hanc insaniã corrigere debemus, *Matth. 6.*
qui à Christo nomen accipere volumus: vt in aliis iam Dominicis semel atque iterum latè deduximus. Hic tamen pauca addemus. Bonus Christianus in omni virtutis actione puram Dei gloriam ante oculos habere, & eam solam quærere debet. *Artes omnes humanæ* (ait D. Basilius) *ad finem sibi præfixam actiones suas omnes dirigunt: hominis Christiani finis est, ei placere, cui se probauit.* iuxta illud Apostoli; *Contendimus in omnibus, siue absentes siue præsentes, placere Deo.* Ad hunc finem omnia dirigẽda, sicut cynosuram respicit nauta, vt cursum dirigat. *In Reg. fus. expli. ad quæst. 5. 2. Timot. 2. 2. Corint. 5.* Nunquam ille rem faciet, qui segetem suam in herba colligit, nec autumnum expectat, quod messis tempus est. *Similia.* Qui nunc laudari volunt, receperunt mercedem suam, quia æterna carent. Tinea virtutum laudis cupiditas est. Sicut enim tinea ex bono panno nascitur: sed eundem consumit, quia non excutitur, sed compressus iacet pannus: sic ex bona virtute vana nascitur gloria, ipsámque virtutem corrodit, hoc est, debita mercede priuat, quia apud se manet recti operis consideratio, non excutitur, non examinatur quis eius verus author sit, Dei scilicet gratia, non humanæ vires. Egregiè Augustinus: *Nisi humilitas omnia quæcunque benefacimus, & præcesserit & comitetur, & consecuta fuerit, &* *Epist. 56.* *præposita quã intueamur, & apposita cui adhæreamus; & imposita qua reprimamur; iam nobis de aliquo bono facto gaudentibus, totum extorquet de manu superbia.* Hæc ille. Proponi debet, vt finis quem intuemur non sit vana, id est, ab hominibus; aut nostra, sed Dei solius gloria. Apponi debet, vt non nostris viribus, sed Dei auxilio adhærentes, benè operemur. Imponi debet, vt non in nobis, sed in Domino gloriemur. Quare hanc & primam, & secundam, & tertiam, & sic deinceps hominis Christiani virtutem, sicut in eloquentia pronuntiationem esse respondit Demosthenes, ibidem affirmat sanctus Augustin⁹. De hac falsa Pharisæorum iustitia à Christianis superanda & corrigenda, in altero Promptuario contra hæreticos disputauimus.

2. *Ego autem dico vobis: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.*

LOCVS moralis contra iram, aut quodcunque odium proximi. *Ira & odium proximi.* Quum enim Pharisæorum iustitia, id est, hypocrisis, præter illa omnia hypocrisis genera in superiori loco

 explicata,

explicata, etiam ex hac parte hypocritica fuerit, quòd literalis tantùm esset, non spiritualis; & in externo tantùm opere, non in voluntate peccatum poneret, ideóque præcepta de non occidendo, de non mœchando, de non furando, opus tantùm externum prohibere existimarent: hunc grauissimum errorem confutat Christus, docétque internum nocendi desiderium peccatum esse, & quidem huiusmodi vt reum iudicio constituat. Sic Augustinus hunc locum exponens: *Quia non intelligebant Iudæi homicidium, nisi peremptionem corporis humani, aperuit Dominus omnem iniquum motum ad nocendum fratri in homicidij genere deputari.* Iosephus Iudæus reprehendit Polybium, quòd Antiochum ideo periisse dicat, quia Dianæ templum diripere voluerat. *Voluisse enim tantùm* (inquit) *ac non etiam profecisse sacrilegium, non videtur res digna supplicio.* Sic cæteri Iudæi concupiscentiam in Decalogo prohibitam, non aliam esse volunt, quàm eam quæ cum proximi iniuria coniuncta est, & vt iustitiæ aduersatur, non castitati. Sed hanc eorum falsam iustitiam superamus, ab omni etiam prauo cordis affectu cauẽdo. Thales philosophus, Iudæis in hac parte sapientior, *rogatus an lateret Deum homo malè agens, Ne cogitans quidem*, inquit. Quale frumentum molæ imponimus, talem illa nobis farinam reddit. Mola actionum nostrarum, est agitatio phãtasmatum. *Ex abundantia cordis os loquitur*, & manus operatur. *Beatus qui allidit paruulos tuos ad petram.* Interfice inimicum dum adhuc paruulus est: noli serpentem in sinu tuo alere, ne eo crescente tu ab eo occidaris. Non hoc simpliciter damnatur, quòd malas cogitationes habemus; illæ enim nobis inuitis surrepunt: *& non est in potestate nostra*, ait Augustinus, *quib⁹ visis tãgamur*, sed quòd in illis immoramur. Permissum erat Iudæis, vt Gentes eorũ fines liberè transirent; sed vt inter se habitare eos sinerẽt, id prorsus prohibitum erat. Connubia cum alienigenis penitus interdicens Deus, hanc causam adiecit: *Quia seducent te, ne sequaris me, sed magis vt seruias dijs alienis.* Qui animo & voluntate peccatum voluit, & voluendo cõsentit, iam cum eo connubium iniit, & fornicatus est: certissimè eũ seducet, vt actionẽ impiã voluntati cõformẽ producat. Cogitatio & primus mentis motus est quasi radix arboris. Si viuit bono succo plena; folia & fruct⁹ bonos dabit. Si infecta est vel pice, vel sulphure; fructus oẽs quos profert, inficiẽtur, praui & corrupti erũt. Bõbyces seu vermiculi illi qui sericũ conficiunt, in principio sunt quasi minutissima

Contra Faustum, lib.19.cap.23.
Antiqui. lib.12. cap.13.
Cogitationes malæ abiiciẽdæ.
Laert.lib.1.c.1.
Apophthegma.
Simile.
Matth.14.
Psal.136.
De lib.arb.lib.3. cap.25.
Allegoria.
Num.18.
Deuter.7.
Simile.
Simile.
Simile.

sima

ſima grana ſinapis: fœminæ autẽ illos ſacculo incluſos ante pectus geſtãtes, calore pectoris fouent, & ad vitam educant, vt vermiculi fiant. Caue ne improbam contra fratrem cogitationem tam diu in ſinu pectoris foueas, donec tandẽ vermis fiat, qui conſcientiam tuam rodat. *Homo malus ex malo theſauro cordis ſui profert malũ.* Nec gratiæ defectus, nec diaboli ſuggeſtio, ſed ſola voluntas improba malitiam in mente operatur. *Si animo deficit cogitatio bona* (ait ſanctus Baſilius) *perſpicuum eſt, quòd vnà cum cogitatione, illuminatio quoque diuina deficit: non quia id deficit quod illuminat, ſed quia id dormitat quod illuminari debet.* iuxta illud, *Dormitauit anima mea præ tædio.* Quamuis ex ſilice igniario percuſſo, ignis excitetur, tamen niſi ſulphuratam mox adhibeas, nihil effectum eſt. Sic etſi diabolus tẽtationis ſuæ igniario (quod *iaculum ignitum* Apoſtolus vocat) ſenſualitatis tuæ lapidẽ percuſſerit, ignemque deſiderij expreſſerit, ille tamen ardebit nunquam, ſi conſenſus & voluntatis tuæ ſulphuratam non adhibeas. Ira igitur aut odium animo contra fratrem conceptum, peccatum ſemper eſt à nobis ipſis profectum, qui cor nõ cuſtodiuimus, qui diabolo aditum permiſimus, qui cum Deo collecti & vniti non ſtetimus. *Qui per frequentem cum Deo cõmunicationem* (ait ſanctus Baſilius) *in eum collectus eſt is quũ corpore ſuo vtatur, tantùm vt domicilio curarum ſuarum, & ad mentis actiones educendas inſtrumento, licet caſus illum in forum attulerit: vel in montem, vel in agrum, licet in maxima alicuius conuentus celebritate verſetur, ſtabilis tamen in naturali ſuo monaſterio manet, quippe qui mentem ſuam introrſum ad ſeipſum recollectã gerat, ibiq; de rebus ad officium ſuum pertinentibus tractet.* non ſecus ſanè quàm auarus vtcunque cum aliis hominibus ſæpe verſetur, animus tamen eius ſemper in arca eſt, vt guloſi in patinis, & libidinoſi in amoribus. Non ſolùm ergo à prauo opere abſtinendum, à cæde, à percuſſione, à contumelia, ſed etiam ab omni maleuola in proximũ cogitatione. Hoc ignorare Iudæi ipſi non poterãt. Sic enim in lege eorum ſcriptum erat: *Nõ oderis fratrem tuum in corde tuo.* Et Dauid dixit: *Quæ dicitis in cordibus veſtris, & in cubilibus veſtris compungimini.* Eſaias quoque: *Auferte mala cogitationum veſtrarum ab oculis meis.* Cæterùm Iudæorum mentes ſicut odium excæcauit, ne diligerent fratres; ſic etiam excæcauit ne ſuam ipſi legem intelligerent. Docet ergo Chriſtus non iraſcendum fratri. In peccato duæ quaſi facies conſpiciuntur. Vna eſt Dei offenſa: altera eſt ipſius peccatoris prolapſio.

Illa

Matth. 12.
In Regul. breuior. ad q. 80.
Simile.
Epheſ. 5.
Cõſtitut. monaſt. cap. 6.
Leuit. 19.
Pſal. 4.
Eſaia 1.
Peccati cõſideratio duplex

Illa ad iram prouocat virum iustum, & diuinæ legis zelatorem: hæc ad compassionem mouet virum bonum, & fraternæ dilectionis studiosum. Iustus igitur peccato quidem irascitur, quia contra legem Dei est: sed fratri non irascitur quia proximus eius est. Hoc est quod Dauid dixit: *Irascimini, & nolite peccare.* Aliud enim est ira per zelum, aliud ira per vitium. *Ira per zelum* (ait Gregorius) *sapientes turbat: ira per vitium stultos interficit.* Sic Ambrosius: *Irascimini vbi culpa est, cui irasci debeatis.* Sic & Augustinus hunc locum enarrans, *Vt in ipsa,* inquit, *ira modum teneamus, vt non peccemus, vt vincatur ratione iracundia.* Quæris hunc modum? videtur tibi difficile, irasci peccato, & nō irasci fratri peccanti, id est, ab eius dilectione nō recedere? Vide ergo. Pater castigat filium peccantem; nec tamen odit filium: imò quanto magis filium amat, tanto magis filium castigat. Sed & tibi ipsi sæpe irasceris, vel peccanti in Deum, si bonus es; vel peccanti & erranti circa huius vitæ negotia, si mundanus es; nec tamen à tua ipsius dilectione recedis. Imò quanto teipsum magis diligis, eo magis doles te per Dei offensam ab eius gratia excidisse, si bonus es; vel aliquo tuo cōmodo caruisse, si mundanus es. Sic ergo irascere peccanti proximo, sicut tibi ipsi peccanti. Debes enim proximum tuum diligere sicut teipsum. Hoc est quod Dauid dixit: *Perfecto odio oderam illos. Hoc est,* ait Augustinus, *nec propter vitia homines odisse, nec vitia propter homines diligere: sed quanto magis naturam hominis amas: tanto magis vitium odisse, quòd naturam illam à te sic adamatam fœdauit.* Hæc ille. Quāto vestis tua pretiosior est; tanto indigniùs fers maculam in illa. Sic magis offendit macula in toga, quàm in calceo; & in toga pretiosa, quàm in vulgari & domestica. Sic Moyses irascitur Iudæis de vitulo aureo, & indignissimè rem tulit: sed tamen orat pro illis ardentissimè, dicens: *Aut dimitte illis hoc peccatū, aut dele me de libro vitæ.* Sic Samuel irascitur populo postulanti Regem, adeò vt Deus ad eum placandum dixerit: *Non te spreuerunt, sed me.* Idem tamen ait populo: *Absit à me vt cessem orare pro vobis.* Sic Dauid iratus est filio Absalom rebelli, & ingentem exercitum contra eum emisit. Præcipit tamen ducibus suis, toto audiente populo: *Seruate mihi puerum Absalom.* Sic Paulus irascitur Corinthio fornicario, & tam eum, quàm amicos eius grauiter obiurgat: *Et vos (inquit) inflati estis, & non magis luctum habuistis.* Attamen vt ostenderet se non homini, sed peccato eius iratum fuisse, audita correctione scribit: *Confirmate in eum chari*

[Margin notes: Psal. 4. — Moral. lib. 5. cap. 33. — Offic. lib. 1. c. 21. — Enarrat. in Psal. 4. — Irasci peccato, non peccanti. — Enarrat. in Psal. 138. — Simile. — Exempla. — Exod. 32. — 1. Reg. 8. & 22. — 1. Reg. 18. — 1. Cor. 4. — 2. Cor. 2.]

charitatem, ne abſorbeatur à triſtitia. Sic alibi: *Si quis non obedit verbo noſtro, per epiſtolam hunc notate: & ne commiſceamini cum illo, vt confundatur: & nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite vt fratrem.* 2.Theſſal.3.

Iraſci fratri nulla ex cauſa licet.

Hoc eſt non iraſci fratri, cui nunquam iraſci oportet, ne quidem ex iuſta cauſa. Quod enim apud Matthæum additur, *ſine cauſa*, (etſi in veteribus Græcis exemplaribus ſuo tempore ea verba non reperiri affirmant [a] Hieronymus & [b] Auguſtinus) hunc ſenſum habet, vt quicunque fratri iraſcitur tanquam fratri, ille ſine cauſa iuſta iraſcatur. Sic Auguſtinus rem exponit: *Non fratri iraſcitur, qui peccato fratris iraſcitur. Qui ergo non peccato fratris iraſcitur* (ſed ipſi fratri) *ille ſine cauſa iraſcitur.* Vnde diuus Baſilius: *Quomodo iraſceris ſine cauſa? Cùm dæmon inſtigat, & homo inſtigatur, tu homini maledicis, ſicut canes qui ſaxa mordent, quando iactantes lapidem non attingunt.* Nunquã ergo iuſta cauſa eſt vt fratri iraſcaris, vt à fratris dilectione recedas. Qui ſic iraſcitur, reus eſt iudicio.

[a] In Com. ad c. 5. Matthæi.
[b] Retract. lib. 1. cap. 19.
Ibidem.
Homil. 10. de ira.

Iudicium Dei contra iraſcentes.

Hoc iudicium multiplex eſt. Priuat Dei amicitia, & mentis lumen aufert. *Qui odit fratrem, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat, quoniam tenebræ excæcauerunt oculos eius.* Mille mala, mille abſurda committit, quem ira & odium tranſuerſum agit. *Sicut enim in maris tempeſtate, multus tumultus, clamor magnus, nec ibi quis philoſophandi tempus habet; ita nec in ira.* Quemadmodum nec ſolis radius cernitur, quum commotæ nubes cæli faciem obducunt, nec turbatus fons inſpicientis imaginem reddit, quam tranquillus oſtendit: ſic animus ira commotus nihil videt. Denique ipſa ſibi crux eſt. Nulla enim ſic vipera corpus laniare, ſicut ira animum torquere ſolet. Qui fratri iraſcitur, qui de vindicta cogitat ac meditatur, in ſeipſo perpetuam carnificinam exercet. Docuit hoc Chriſtus, dicens: *Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiẽ animabus veſtris.* Si nullum aliud in ira malum, in mãſuetudine bonum eſſet, quàm quòd illa bellum, hæc pacem animo adfert; vel hoc ſolũ iudicium, ne fratri iraſcamur, ſatis terreret. Sed maius iræ malum eſt, quòd qui fratri iraſcitur, Deum iratum ſentit, & Dei iudicium patitur: *Deſine ab ira, & derelinque furorem: noli æmulari vt maligneris; quoniam qui malignantur, exterminabuntur.* Æmulatur vt malignetur, qui ſic iraſcitur peccato, vt iraſcatur & fratri: qui ſic æmulatur legem, vt malignetur proximo. Zelus pietatis, odium peccati debet præcedere, vt ſic ſcias fratrem corripere. Sicut in tormento bellico pulGuis

1. 1. Ioan. 2.
Similia. Chryſoſ. Hom. 30. ad pop. Antioch.
2.
Gregor. Moral. in Iob. lib. 5. c. 33.
Matth. 11.
3.
Pſal. 36.
Similia. 1.

uis tormentarius non antè sed retrò ponendus est, non in ore tormenti, sed in cauda, vt sic globum foris emittat; (nam si in ore tormenti puluerem & ignem apponas, teipsum interficies;) sic in correptione & castigatione fratris, si irā in principio actionis adhibes, teipsum interficis, & fratrem non iuuas, sed perturbas tantùm & scandalizas: si autem primò zelum pietatis & odium peccati animo concepisti, & propter hæc duo tantùm ad correptionem accessisti, vt postea nō nisi coactus irascaris, tunc ira quę instrumētum virtutis est, verbum correptionis quo frater emendandus est, sine tuo periculo, & cum alterius fructu, quasi globum è tormento emittet.
2. Non est satis circa fratris offensionem, ab omni læsione proximi aut contumelia abstinere, nisi etiam omnem animo ægritudinem aduersus eum deponas. Alioqui ægritudo illa, quasi occultus hostis, te à victoria reliquorum inimicorum redeuntem (qui enim nec facto nec verbo lædit, iam quosdam animi hostes superauit) clanculum & per insidias interficiet. Quid autem Duci profuerit, à victoria redeunti, clàm
3. in via ab occulto hoste interfici? Lancea vulneratus nō bene à medico sanatur, cuius particula aliqua seu assula in carne relicta est. Hæc enim sola in carne putrefiet, & ad mortem pertrahet. Nulla odij, vel minima acicula in corde contra proximum retinenda, si saluus esse cupis, & à iudicio immunis. Nempe iudicium Dei erga irascētem in fratrem, hoc est,
Luca 6. *vt qua mensura mensus fuerit, eadem à Deo remetiatur & ei*, Deumque iratum & seuerum sentiat, qui erga fratrem im-
Domin. 1. post Pentecost. text. 1. & 3. mitis fuit. De qua re vide suprà in alia Dominica. Huc quoque pertinet quod alibi Christus dicit: *Diligite inimicos ve-*
Matth. 5. *stros, benefacite his qui persequuntur vos.* Adeò enim non irasci inimico prohibet hoc loco Christus, vt eum à nobis diligi velit.
Diligere inimicos. Diligere inimicos præceptum est, quantum ad dilectionem communem, quę excludit omnem iram & odium, omni tempore exhibendam, perpetuò retinendam: & etiam quantum ad particularem dilectionem, vt consilio, auxilio iuuare, quando id res exigit, & necessitas eius postulat. Quæ etiam particularis dilectio extra necessitatem, consilium est, & homine Christiano digna. Sed semper sic diligendus inimicus, vt nunquam sit odio habendus. Aptè S. Augustinus:
Tract. 8. in epist. Ioan. *Cùm inimicum amas: fratrem amas. Respicis enim inimicum aduersantem, sæuientem, mordentem verbis, exasperantem odijs. Attendis tamen quia homo est, & à Deo factus. Hoc in illo dili-*

gis.

gis. Hoc nomine tibi frater est. Reliqua odisti, quia eius sunt: non *Similia.*
Dei. Sic Deus amat peccatores: sic agricola terram incultam, & faber lignum rude atque impolitum non reiicit: *Faber optimus* (ait Augustinus) *videt lignum non dolatum, impolitum,* *Ibidem* *& recens de silua præcisum. Adamauit. Nescio quid inde vult facere.* Videt idoneum esse, vnde accedente arte ad opus vtile fiat. *Agricolæ* quoque (vt idem Doctor alibi scribit) *quam* *Contra Faustum lib. 22. cap. 70.* *terram viderint ingentes herbas etsi inutiles progignere, frumentis aptam esse pronuntiant: & quem montem oleastris siluestere aspexerint, oleis esse vtilem cultura accedente non dubitant.* *Exempla.* Sic Moyses Ægyptium occidens, Saulus Ecclesiam persequens, Petrus Malchi auriculam amputans, siluestres erant oleastri, in oliuas fructiferas, à Spiritu sancto exculti, postea conuersi. Sed cur inimicus diligendus, cur fratri in nos peccanti non irascendum, in alia Dominica varias causas & *Domin. Passionis, text. 3.* considerationes produximus, quæ hîc locum habere possunt. Vide etiam Dominicam 1. post Pentecosten, super illa verba: *Dimittite, & dimittemini.* Illa enim omnia huc pertinent.

7. *Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ.*

Locus moralis contra contumelias & maledicta in proximos. *Contumeliæ & maledicta.* Dicere enim fratri, *fatue*, est aliquo conuicio & maledicto fratris seu proximi tui honorem violare, pacem turbare, amicitiam dissoluere: quæ tria maxima mala sunt, & gehennâ digna. Nihil bono nomine, fama, & existimatione pretiosius, quæ contumelia vitiantur. Iudæos Christo maledicentes, his verbis Christus grauiter reprehendit: *Ego* *Ioan. 8.* *honorifico Patrem, & vos inhonorastis me.* Etsi suam gloriam non quæreret, tamen deberi illi gloriam docet: vnde addidit: *Ego non quæro gloriam meam. Est qui quærat, & iudicet.* *Dominic. Passionis, text. 4.* Quæ verba contra contumeliosos in alia Dominica tractauimus, quæ huc referri possunt: Apostolus dicit: *Cui honorem, honorem.* Et iterum. *Honore inuicem præuenite.* Virtuti enim quum debeatur, absque criminis suspicione non negatur. *Melius est* (ait Sapiens) *nomen bonum, quàm diuitiæ multæ:* *Prouerb. 22.* *super argentũ & aurum gratia bona.* Qui famam alterius cõtumelia lædit, tunicam innocentis Ioseph in sanguine tingit, *Allegoria.* *Leuit. 19.* quia maculam vesti honestatis aspergit. *Carnem quoque cum sanguine comedit* (quod Lex vetuit) qui in proximi actiones maledicum dentem infigit, quo infamiæ sanguinem

elicit.

elicit Maria soror Moysis maculam fratri aspergere voluit,
Num. 12. dicens: *Non per solum Moysen locutus est Dominus; nónne & nobis similiter est loquutus?* Hoc erat authoritati eius derogare, existimationem imminuere, & famam lædere, ac denique *fatue* ei dicere. Dicit enim fratri, *fatue*, qui murmure vel detractione, sapientiæ & existimationi eius iniquè derogat. Sed illa propter linguæ petulãtiam lepra statim percussa
Num. 16. est. Chore, Dathan & Abiron, honori Moysis & Aaron lingua maledica detraxerunt, dicentes: *Cur eleuamini super populum Domini?* Sed terræ hiatus viuos absorpsit eos. Semei
2. Reg. 16. 3. Reg. 2. *maledixit Dauid maledictione pessima*, & honorem eius vehementer violauit. Sed Salomon filius eius *nõ deduxit canos eius pacificè ad inferos.* Alia exempla vide in Dominica Passionis. Conuicium quoque & contumeliam flagellum linguæ vocat sanctus Iob, quia honorem imminuit, & pacem turbat.
Iob 5. *A flagello linguæ absconderis.* Quæ verba explicans sanctus
Moral. in Iob, lib. 6. cap. 19. Gregorius, ait: *Flagellum linguæ, est exprobratio illatæ contumeliæ. Flagello enim linguæ bonos feriunt, qui eorum bona opera irridendo percutiunt. Sæpe enim lingua à bono opere dum vituperat, reuocat; & quasi flagellum se erigit, quia dorsum timidæ mentis cædit. Sancta autem anima à flagello linguæ absconditur, quia dum in hoc mundo honorem laudis non quærit, nec contumelias detractionis sentit.* Hæc ille de anima sancta.

Prou. 15. Simile. Sed infirmiora vascula non sic ab hoc flagello sunt immunia. Vnde Sapiens communiter loquendo ait: *Responsio mollis frangit iram; sermo durus suscitat furorem.* Sicut lapis in aquam coniectus, ex placida turbulentam facit, & multos circulos mouet: sic contumelia in animum pacatum coniecta, ex quieto turbulentum reddit, & nouos in animo motus excitat, nisi rara & sancta fortitudo immotam mentem
Galat. 5. teneat. Hoc aduertens Apostolus dixit: *Si inuicem mordetis & comedetis, videte ne ab inuicem consumamini.* Et iterum monet, vt *supportemus inuicem in lenitate & mansuetudine.* Sumus enim vasa fictilia. Vt quid illa ex composito collidimus, & conuitiis atque contumeliis fratris fragilitatem pertentamus? Quantam ad pacem fraternam violandam contumelia & maledictum vim habeat, Dauid expressit, dicens:
Psal. 13. Simile. *Venenum aspidum sub labiis eorum: quorum os maledictione & amaritudine plenum est.* Aspis morsu nocet, & pernitiosis-
Plin. natur. histo. lib. 8. cap. 23. simè nocet; sed vt minùs noceat, hominem nõ videt (si enim videre posset, vix quisquam eius morsum euaderet) sæpius auditu excitatur, quàm visu; quia non in fronte, sed in temporibus

poribus oculos habet, eosdémque hebetes. Sic homo maledicus maximè mordet; & si tam esset oculatus, quàm est auritus, & curiosus in alienis vitijs vestigandis, linguæ eius aculeos nemo euaderet. De hoc etiam rursum Dauid: *Ecce peccatores intenderunt arcum; parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde.* Psal. 10. Pharetra peccatorum est cor malitia & amaritudine plenum; quam vt deponant, hortatur Colossenses Apostolus, dicens: *Nunc autem deponite iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro.* Coloss. 3. Arcus intentio est, qua singulas has sagittas, quum volunt, emittunt. Sed inter alias contumelia & sermo turpis citiùs depromuntur, quibus clanculum pios & rectos corde percutiant. Contumeliæ vulnus vtcunque sanetur, manet tamē cicatrix; nec facilè abluitur aspersa labes, vt aliqua macula non relinquatur. *Dentes eorum arma & sagittæ, lingua eorū gladius acutus.* Psal. 57. *Sicut enim virulenti sunt herbarū succi, ita sunt venena verborū: & sicut est languor & lepra corporis, ita prurigo obtrectationū, lepra est animarū*: ait Emissenus. In exhortat. ad plebem. Simile. Allegoria. Certè in veteri Lege iubetur leprosus habere os veste contectū quando foras egreditur; ne habitu pestifero obuios inficiat. Luca 15. Nam & lingua maledici est *sepulchrum patens*, fœtore plenum, pestilentes verborum halitus emittēs; qui & circunstantes inficiant, & eum cui maledicitur, certo ictu percutiant, vel honorem lædendo, vel pacem animi turbando, vel etiam charitatem & amicitiam (si infirmior est) dissoluendo. Psal. 13.

De quo tertio puncto nunc aliquid suggerendum. Disertè hoc docet Scriptura: *Sicut mittens lapidem in volatilia, deijcit illa* (quia etsi non tangat aut lædat, tamen auolare & separari à se inuicem facit) *sic & qui conuiciatur amico, dissoluit amicitiam.* Contumeliæ pacem turbant. Eccli. 22. Nempe verba maledica, contumeliæ, conuicia sunt illa quæ *seminant discordiam inter fratres*, quod tantopere se odisse Deus profitetur, vt suprà explicatum habes in alia Dominica. Prou. 6. Sicut amici detestantur saxum aut canem incurrentem qui eos dirimat; sic execrari deberent homines caninos, qui maledicentia sua dirimunt necessitudines, mutuamque beneuolētiam. Similia. Plutarc. in Moralibus. 1. Sicut noctuæ aues inauspicatæ noctu gementes (nam propria hæc illis vox est) mortalium quieti inuident; ita virulenta lingua semper aliquid spargit, quo concordiam hominum disturbet. 2. Plin. natur. histor. lib. 10. cap. 70. Bonasus animal, quoniam cornibus implexis non potest lædere, fugiens fimum reddit, cuius contactus insequentes vt ignis aliquis comburit. 3. Idem lib. 8. cap. 15. Ita maledici quia alia sæpe ad nocendum arma non habent, sed Dei

prouidentia improbæ & petulcæ vaccæ angusta cornua dedit (vt apud nos Anglos in prouerbio est) ideo sparsis probris & impuris conuicijs contaminant hominem. De hoc maledicentiæ malo dixit diuus Iacobus: *Lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quàm magnam siluam incendit? Et lingua ignis est vniuersitas iniquitatis: inquietum malum, plena veneno mortifero.* Huius exempla non desunt, quòd ex vno verbo maledico non solùm dissensiones priuatæ, & simultates acerbæ quotidie nascuntur, sed & ingentia bella orta sunt. Sed alterius loci illud est.

Iacob. 3.

Contumelia cur Deo displiceat.

Homil. 15. in Matth.

Docendus magis populus, cur ita contumelia in fratrem Deo displiceat, vt eum qui dicit ei, *fatue*, reum gehennæ pronuntiet. Iam ea parte proximi tres causas diximus. *Nihil autem ita studet Deus* (ait sapiēter Chrysostomus) *vt nos mutuis charitatis nexibus colligare. Propterea & per semetipsum, & per discipulos suos, & in veteri & in nouo Testamento, plurimo hoc mandatum sermone commendat.* Deinde quanta est perpetuæ charitatis ad salutem necessitas, tam est maledicentiæ certa pernicies. Sed & nihil magis à vocatione Christiana abhorret, quàm maledicum esse & conuiciatorem. Quod Apostolus considerans, ita scribit: *Induite vos sicut electi Dei, sancti & electi* (hoc est enim omnis verè Christiastus) *viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatē, modestiam, patientiam: supportantes inuicem, & donantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos. Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis: & pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua & vocati estis in vno corpore, & grati estote.* Hæc diuina verba explicari populo debent, & diligenter amplificari. Monet nos vocationis nostræ, quia *electi Dei sumus, sancti & dilecti.* Decet tales omnis mansuetudo, vel ne seipsos contaminent, vel ne Deo ingrati appareant. Proponit exemplum Christi, quod imitari debemus. Adfert in medium pacem Christi, qui debet esse finis, & summum bonum nostrum. Alibi verò ab alio capite hoc idem docet: *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audiētibus. Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut & Christus donauit*

Coloss. 3.

1. 2. 3. 4.

Ephes. 4.

donauit vobis. Docet maledicos, & ad hoc contumeliam promptos contristare Spiritum sanctum quem acceperunt. Ille enim non est *spiritus commotionis, sed sibilus auræ tenuis.* 3. Reg. 19.
Si contumelia in viro Principe res indigna videtur, multo magis in homine Christiano, *diuinæ naturæ consorte, electo Dei, sancto & dilecto, & Spiritus sancti habitaculo*: nisi fortè 2. Pet. 1. Coloss. 3.
totam vocationem nostram verbalem tantùm esse putamus, 1. Cor. 7.
nec verò eam esse quæ in Scripturis vocatur. Acutè, iustè, Brusonius lib. 3.
meritò, & grauiter Philippo Consuli respondit Crassus, cap. 14.
quum eum contumelia afficeret: *Non es mihi Philippe Consul,* Exemplum.
quia nec ego tibi Senator sum. Meritò & iustè, quum in fratres contumeliosi sumus, respondebit nobis Christus: Non es mihi filius, quia nec ego tibi pater sum. Noli à me misericordiam expectare, qui erga fratrem tuum tam es immitis & sæuus. Non te pro filio agnosco, qui mihi tam es dissimilis. Non te pro oue habeo, qui tibi pastor non sum; qui canis magis, & lupus, aut vrsus videris mordens, allatrans, lacerans conuicijs fratres tuos, quàm gregis mei ouicula mansueta, simplex, & benigna.

4. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo; & tunc veniens offeres munus tuum.*

Locus moralis de necessaria & non differenda reconciliatione fraterna. Sic necessaria est reconciliatio vbi vel odium, vel contumelia intercessit; vt, donec ea facta fuerit, nullum Deo munus nostrum, nulla hostia, nulla oblatio, nulla pietas, nullum bonum opus placeat. Sine charitate fraterna nihil Deo gratum est. *Qui non est in charitate, manet in morte.* 1. Ioan. 3. *Si tradidero corpus meum vt ardeam* (quæ est magna victima, 1. Cor. 13. singularis hostia, munus & sacrificium ex nostra parte maximum) *& charitatem non habuero, nihil mihi prodest.* Frustra diligis & colis Deum, id est, per opera externa te diligere & colere fingis (neque enim verè Deum diligit, qui proximum non diligit: *Quomodo enim Deum diliget, quem non videt; qui proximum, quem videt, non diligit?* 1. Ioan. 4. (si fratrem non diligis, si vlla tibi cum fratre simultas est. *Si* (inquit Christus) *habet aliquid aduersum te:* non addit, iustè, quia siue iustè offendatur contra te siue iniustè, tu tamen reconciliare illi: tu fac quod in te est, iuxta illud Apostoli: *Cum omnibus pacem habentes,* Roman. 12. & 13. *quantum in nobis est: & nulli aliquid debentes, nisi vt inuicem diligamus.*

Reconciliatio fraterna non differenda.

diligamus. tu inimicitias omnes deponere, siue ille eas deponat siue non, siue ille reconcilietur siue non. *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Noli differre reconciliationem. *Sicut sapiens medicus* (ait in hunc locum Chrysostomus) *non modò imminentes morbos preuenientibus remedijs excludit, verùm etiam iam tenentes alio medendi genere iam repellit: ita hoc loco Christus facit. Nam fatuum quidem vocare prohibendo, aduersus inimicitias auditorum corda præmunit. Reconciliationem verò post inimicitias imperando, vim morbi iam obtinentis è medio tollit.* Hæc ille. Sed quod modò diximus, reconciliari nos debere, omnésque charitate complecti qui habent aliquid aduersum nos, siue iustè id habeant siue iniustè, aliquod exemplis illustrabitur. De diuo Bernardo sic legimus: *Vsqueadeò omnes homines germano amplectebatur affectu, vt eorum scandalo grauiùs vreretur, quibus nullam videretur scandali occasionem præbuisse. Plus enim pijssimum pectus gratuitum alterius affligebat scandalum, quàm propriæ immunitas conscientiæ. Siquidem minùs sperabat posse sanari, quod vnde procederet, non videbat.* Vides non esse negligendos qui iniustè offenduntur, sed potiùs commiserandos, ideoque aut per amicabilem cõmunicationem, aut alio aliquo modo, quantùm in nobis est, ad charitatis copulam reducendos. Sanctus Ioannes Eleemosynarius, Patriarcha Alexandrinus, incruentum offerens sacrificium, ea ipsa hora in qua sacrum velum à sanctis donis aufertur, (id est, post consecrationem, quum esset recitanda oratio Dominica) recordatus cuiusdam clerici contra eum offensi propter suspensionem iniustam, significat diacono, vt connexam resumat petitionem, & sæpe dicat, donec ipse redierit. Ipse autem ventrem prætexens, egressus est ab altari, & iubet celeriter vocari ad se clericum illum: quo veniente, procidit Patriarcha ad pedes eius, coram omnibus veniam postulans. Quo facto motus clericus, & ipse quoque procidens, veniam petit. Sic fratri reconciliatus ad altare redit, & cum fiducia canit: Dimitte nobis debita nostra, sicut & dimittimus debitoribus nostris memor verbi Saluatoris: *Si offers munus tuum ad altare, & cætera.* Hæc ibi. In Prato spirituali sic legimus: Inter duos vicinos Episcopos orta simultas est, quum alter eorum diues & astutus, alter valde humilis & simplex esset; quærebátque astutus alium lædere. Hoc comperto, dixit alter die quodam solenni clero suo: Sequimini me, & quicquid me videtis facere, & vos facite: & victores erimus. Venit igitur ad Episcopum

Ephes. 4. *Simile.* *Homil. 16. in Matth.*

Exempla. 1. *In vita eius lib. 3. cap. 6.*

2. *In vita eius apud Surium tom. 1.*

3. *Cap. 110.*

copum illum diuitem, & pertranseunte Litania, populóque totius ciuitatis congregato, procedit ad pedes eius cum toto suo clero, dicēs: Ignosce nobis Domine. Serui tui sumus. Stupefactus ille atque compunctus in tanta Episcopi humilitate & charitate, tenuit pedes illius, dicens: Tu meus & dominus & pater es: factaque est inter eos ex illa die magna charitas atque concordia. Simile charitatis exemplum vide in S. Godefrido, Episcopo Ambianensi apud Surium. *4. In vita eius lib. 3. cap. 2. tom. 6.*

Quòd si exempla Sanctorum minùs mouent, quasi magis ardua, tuísque viribus maiora; accipe ethnicorum exempla: quibus paria præstare non posse, nostra nunc confusio est, & in die iudicij condemnatio erit. *Exempla ethnica.* Aristippo philosopho cum Æschine oratore (quum prius amici fuissent) aliquid iræ inciderat. *1. Plutarch lib. de cohib. ira.* Quum ergo illi quidam diceret: *O Aristippe, vbi nunc amicitia vestra?* respondit: *Dormit; sed ego eam excitabo.* Adiénsque Æschinem, *Adeóne*, inquit, *tibi videor modis omnibus infelix & insanabilis, vt ne moueri quidem merear abs te?* At Æschines: *Non mirum*, inquit, *si cùm in omnibus me præcellas ingenio, hîc quoque prior videris quid facto opus esset.* Et ne soli philosophi hanc animi moderationem tenuisse videantur (quorum tamē philosophia nisi inane erat & falsum sapientiæ nomen) viri in seculo Principes spontaneam hanc cum inimico reconciliationem vt viris magnis ac prudentibus dignā sequuti sunt. Philippus Macedoniæ rex, hortantibus amicis vt Archadionem perpetuò illi maledicentem puniret, quum occurrisset homini, humaniter cum illo loquutus, mox etiā donis ad eum missis, percontari eos postea iussit, quomodo iam de se apud Græcos loqueretur. *2. Plutarch. vbi supra.* Cunctis testificantibus, iam mirum eum Philippi laudatorem esse factum, Ego igitur, inquit, melior medicus fui quàm vos. Alcibiades, Hipponico viro clarissimo propter iniuriam filio illatā, ei grauiter offenso, postridie summo mane Hipponici domum proficiscitur, ostiúmque ingressus, vbi in cōspectum illius venit, deposita raptim veste, corpus nudum verberandum homini obtulit, multis precibus rogans, vt debitis verberibus cæderet. *3. Plutarchus in Alcibiade.* Hic autem iniuriæ confestim oblitus, non modò veniam Alcibiadi præbuit, sed & filiam ei in matrimonium tradidit. Si potuerunt ethnici vel ex animi moderatione, vel ex prudentia humana, sic sponte reconciliari fratribus suis, & suas iniurias vel illatas agnoscere, vel acceptas condonare; surgent illi profectò in iudicio, & nos condemnabunt, qui fratribus nostris, qui habent aliquid aduersum

nos, reconciliari; vel vt rem indignam, vel vt arduum quid & impoſſibile, exhorreſcimus. Dicit Dauid: *Super inimicos meos prudentem me feciſti mandato tuo, quia in æternum mihi eſt.* Hæc eſt vox omnium fidelium, quos Chriſti gratia illuſtrauit. Illa enim certè prudentes nos fecit ſuper omnes inimicos noſtros, ſuper omnes ethnicos & paganos, in Dei mãdato & voluntate; quia in æternum nobis eſt, quia eius cognitio perpetuò auribus noſtris inſonat: eius meditatio aſſidua nobis eſt. Quotidie oramus: *Dimitte nobis, ſicut nos dimittimus.* Hæc ſola oratio prudentes nos facere debet, vt vel nunquam iraſcamur fratribus, vel ſi iraſcimur, quàm celerrimè in gratiam redeamus.

Pſal.118.

Chriſtiani hominis prudentia.

Matth.6.

Reconciliandi neceſſitas.

Obſerua autem quanta ſit huius rei neceſſitas. *Si offers* (inquit Chriſtus) *munus tuum ad altare.* Hoc autem quotidie faciendum. Non enim de ſacrificio propriè dicto hîc loquitur Chriſtus (hoc enim eſt offerre in altari) ſed de quouis munere ad altare oblato: de eleemoſyna, de oratione, de quocunque Dei cultu.. Nihil horum Deo placet, niſi priùs reconcilieris. Reconciliari autem non eſt quocunque modo ſatisfacere aut veniam petere: ſed in priſtinam gratiam & amicitiam redire, quantũ ex te eſt. *Relinque munus ad altare;* id eſt, deſiſte tantiſper à cultu Dei, donec reconcilieris. Adeò non vult Deus extra charitatem cum proximo aliquid ipſi offerri. Sed & vide vtilitatem. Addit enim: *Et tunc veniens offeres munus tuum.* Hoc eſt, tunc munus tum erit pergratum, quum fratri tuo reconciliatus fueris, quum vel ille tibi pepercerit, vel tu illi noxam fratri remiſeris. Quum enim noxam fratri remittis, perinde tecum agitur, ac ſi ille aureis regulis te lapidaſſet, quibus læſus fortè ad tempus fueris, ſed illis mox collectis, magnas opes acquiſieris: quarum ſi amator es, optas vt ſic te ſæpiùs lędat. Maximas opes ex fratrum iniuriis acquirimus, quũ eas dimittimus; quia ſic fit vt noſtra nobis dimittãtur peccata, munúſq; noſtrum ad altare gratum Deo fiat. De huius recõciliationis fraternæ & neceſſitate certa, & vtilitate ampliſſima, vide ſuprà in aliis Dominicis, Domi.3. Quadrageſi. text.3. Dominica Paſſionis, text.7. & 8. Dominica in albis, text.2. Dominica 1. poſt Pentecoſten, text.3. Non vt huc illa omnia congerat Concionator, ſed vt de illis omnibus delectum faciat: Lector verò vno intuitu, quæ ad hanc tam neceſſariam virtutem capeſſendam valent, conſpiciat. Quod ſemel dictum, in vniuerſum Lector accipiat.

Simile.

EVANGELIVM DOMINICÆ VI. POST PENTECOSTEN.

IN diebus illis iterum cùm turba multa esset, nec haberent quod manducarent, conuocatis discipulis, ait illis: Misereor super turbam; quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent: & si dimisero illos ieiunos in domum suam, deficient in via; quidam enim ex eis de longè venerunt. Et responderunt ei discipuli sui: Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? Et interrogauit eos: quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem. Et præcepit turbæ discumbere super terram, Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dabat discipulis suis vt apponerent: & apposuerunt turbæ. Et habebat pisciculos paucos: & ipsos benedixit, & iussit apponi. Et manducauerunt & saturati sunt: & sustulerunt quod superauerat de fragmentis, septem sportas. Erãt autẽ qui mãducauerãt quasi quatuor millia: & dimisit eos. Marc. 8.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1 *Cùm turba multa esset, nec haberent quod manducarent, ait: Misereor super turbam.* Locus duplex. 1. De prouidentia Dei circa necessaria. 2. De operibus misericordiæ erga egenos.

2. *Quia ecce iam triduo sustinent me.* De perseuerantia in bono.

3 *Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via.* De præsentis vitæ solatiis à Deo concessis.

4. *Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?* Contra diffidentiam: & de pia in Deum fiducia.

5. *Et sustulerunt quod superauerat de fragmentis, septem sportas.* De virtute liberalitatis.

1. *Cùm turba multa esset, nec haberent quod manducarent, ait: Misereor super turbam.*

LOCVS moralis duplex. De prouidentia Dei circa necessaria vnus: De operibus misericordiæ alter. Christus enim vt Deus erat & homo, sic his verbis & hoc facto Dei prouidentiam erga mortales, quæ nunquam deficit, in necessariis apertè docet: simulque hominum erga proximos indigentes qualis affectus, quæ misericordia esse debeat, ostendit. Necessitati eorum non habentium quod mãducarent, Prouidentia Dei circa necessaria.

rent, profpexit mirabiliter, vt Deus: miferetur præfenti neceffitati, vt homo. Vtrumque hunc locum iam in aliis Euágeliis aliquoties tractauimus, quæ huc referri poffunt. Hic tamen pauca addemus prout Deus dabit. Ac primùm de prouidentia Dei, quæ nunquam dormit, nunquam deficit, circa etiam temporalis huius vitæ neceffaria. Si in Regis palatium ingrediens, in aula eius menfam pretiofis mappis inftratam, & delicatiffimis cibis ornatam videres, in qua muliones, aliæque viles perfonæ accumberent; quibus etiam poftquam appofitæ epulæ abfumptæ effent, aliæ femper atque aliæ de nouo apponerentur, magna in copia & varietate. meritò multum mirareris, quæ tandem & quàm fplendida foret menfa, quantus apparatus, quæ magnificentia epularum, vbi Rex ipfe cum filiis & amicis fuis manducaret. Atqui in hoc mundo omnibus etiam impiis & peccatoribus appofuit Deus menfam omni rerum genere inftructam & adornatam, multos agros omnium fructuum varietate vberrimos, prata multa herbarum & florum venuftate florentia: innumera alia fapida guftui, grata afpectui, odorifera olfactui. Carnium verò tantam copiam & abundātiam, vt pro vnaquaque anni tempeftate aliæ atque aliæ inueniātur; fed & pro cuiufque palato, fingula fuppeditentur. Similiter & de pifcibus. Quòd fi talis eft menfa quam Deus omnibus etiam impiis apparauit; qualis erit illa quam iuftis & amicis fuis inceffanter adornat? Non poteft mentiri Scriptura, quæ dicit: *Nunquam vidi iuftum derelictum, aut femen eius quærens panem.* Rurfum: *Vniuerfi qui fuftinent te, non confundentur.* Videtur quidem fuos aliquando Deus ad tempus deferere; fed vbi ad probationem id modicè fecerit, celeriter eos confolatur. Sic in Abraham, in Tobia, in filiis Ifraël in deferto eum feciffe, alibi oftenfum eft. De qua erga illos perpetua Dei prouidentia ait Moyfes: *Portauit te Dominus Deus tuus, vt folet homo paruulum geftare filium, in omni via quam ambulaftis, donec veniretis ad locum iftum.* Sicut enim hi qui agonibus præfunt, eos qui ad certamen veniunt, non vtcunque, neque fortuita inter fe finunt inire certamina, nec raptim & promifcuè quemlibet eodem armant modò; fed diligenti examinatione facta, prout corpora viderint vel ætates, æquiffima ratione pares cum paribus iungunt, & arma cuique apta & fufficientia fuppeditant: ita planè de diuina prouidentia cogitandum eft, quòd omnes qui in huius vitæ agones defcendunt, æquiffima ratione difpenfet

Domini. 4. poft Epipha. text. 2. Domi. 1. Quadr. text. 5. & 4. Quadr. text. 1.
Simile.
Pfal. 36.
Pfal. 24.
Deuter. 1.
Orig. lib. 3. cap. 2. de principiis.
Simile.

dispenset atque disponat, vt alius quidem contra carnem, alius contra paupertatem, alius rursum contra ipsa diuitias, & sic alij aduersus alia impedimenta pugnent; ideóque aliis & diuersis armis quisque induatur, & maiori aut minori robore donetur, quo hostem sibi constitutum vincat: *Fidelis enim Deus est, qui non patitur quenquam tentari supra id quod potest: sed* (quoad amplius est) *facit etiam cum tentatione prouentum.* Non enim sicut agonotheta in certaminibus, vbi certatores armauerit, arena & palæstra egreditur, spectaturus cum cæteris; sed ipsemet in singulis adiuuat, & minùs fortes maioribus subsidiis subinde reficit, valentiores minori, sed assidua tamen virtute roborat. Tanta certè & tam vigilans est Dei prouidentia circa mortales, maximè autem fideles, vt hoc nomine omnia amoris nomina & vocabula sibi attribui voluerit. Vnde sanctus Chrysostomus: *Deus suum nobis nostræ salutis amorem significaturus, gallinarum in nobis charitatem, patrum curam, matris misericordiam, sponsi amorem profert: non quia tantùm duntaxat amat, sed quia maioris istis alia non sunt apud nos amoris argumenta.* Dat ergo semper necessaria, quatenus expedit, & plus quàm necessaria, quando id nihil nobis obesse cognoscit. Quemadmodum enim infantulo sphærulam, pilam, & trochum abscondimus, ne impediatur à necessarijs; cùm autem ea contempserit, & non iam desiderio eorum tenetur, omnia talia ei liberè permittimus, quia stulta cupiditate cessante, eum à necessariis talia amplius nõ auocabunt: sic omnino Deus ab electis suis multa aufert, quàm diu eos vana eorum cupiditate teneri cernit; quibus postea, extincta ea cupiditate, eadem & multo plura suppeditat.

1. Cor. 10. *Dissimile.* *Super Psal. 4.* *Simile.*

Sed ne circa homines, maximè Deum timentes, eius sancta prouidentia deesse aliquando videatur, eadem circa vnã bestiolam docere nos potest. Alcyon marina auicula est, ac in maris littoribus nidificare consueuit, collocatis in ipsa arena ouis, idque in media hyeme: quo tempore multis ac violentis flatibus mare ac terra perturbantur. Et tamen tam diu quiescunt marini fluctus, dum Alcyon fouet oua, septem videlicet diebus. Hoc enim spatio excludit pullos. Quoniam verò alimento est illis opus, & spatio quo crescant, septem alios dies ad pullorum educationem & incrementum munificentissimus Deus huic minimæ auiculæ largitur. Quam rem & nautæ intelligentes, dies illos Alcyonios appellant. Quo exemplo docemur, quanta sit Dei prouidentia erga

Prouidentiæ diuinæ exẽpla. 1. *Isidorus Clarius Orat. 50. tom. 1.*

2. eum cui cætera omnia animantia subiecit. Accipe vnum adhuc aut alterum aliud exemplum. Locustæ per integras acies agros interdum depopulantur, vbi eas Deus vi venti impulerit. Ne tamen ea pernicies nimirum grassaretur, vtque facta quam Deus vult strage, statim e medio tollatur, Seleucis auis insatiabilem à Creatore edendi naturam sortita, eas insequitur, breuique temporis momento vniuersas absumit. Hæc autem auis ab incolis Casij montis nunquam conspicitur, nisi quū locustæ agros vastarunt, ipsaque necessitas postulat.

Basil. Hemil. 8. Hexameron.

3. Piscis quidam Noruegici maris, illo idiomate *Svuamfijck* dictus, quum sit crassus & valde pinguis, vrgente periculo, carnem, pinguedinem, & pellem (veluti facit hericius, siue à periculo sibi cauens, siue etiam poma ab arboribus decussa in victum colligens) super caput reduplicat, & contrahendo se caput abscondit, suarum interim carnium esu seipsum sustentans. Hæc ad sui conseruationem diuinæ prouidentiæ instinctu animalcula faciunt. Sed & illud quoque diuinæ prouidentiæ præclarum erga homines ipsos argumentum est, quod eodem in opere idem commemorat Olaus.

Olaus magnus histo. lib. 21. c. 25.

4. Quum vehementia frigorum in extremis partibus Septentrionis, & validæ tempestates ibidem non sinant in altum crescere arbores, è quibus erigi possent necessariæ ædes, idcirco Dei prouidentia incolis prospexit vt ex ingentissimis belluarū marinarum costis fabricare domos valeant, & reliqua in eisdem necessaria. Eadem Dei prouidentia vbi regiones frigidiores sunt, lanæ & pellium copiam propter pecorū, quæ illa gerunt, abundantiam suppeditauit; vbi calidiores, serici & bombycum. Sic etiam obseruare licet, vbi vina calidiora & fortiora crescunt; ibi aquas esse dulcissimas, & ad potandum purissimas, vt in Hispania, Italia, & Gallia: vbi autem aut nō crescunt vina vt in Anglia, Scotia, Hibernia; aut tenuiora nascuntur, vt in Germania; aquas potabiles vel non inueniri vel raras & minùs dulces.

Lib. eod. cap. 15.

5. In Indiæ Orientalis insula quadam Celiam dicta, colubri quidam frequentes sunt valde perniciosi, qui leui etiam morsu homines interimant. Sed eodem in loco salutaris quædam arbor passim nascitur, cuius ramum si quis in manu gestet, ita eius odore ac virtute colubrum sopit ac incantat, vt is etiam in sinu positus nihil noceat, neq; loco moueatur, ita vt possis cūm pro libito vel occidere, vel cædere. Innumera sunt huius admirabilis Dei prouidentiæ argumenta: quibus singulis docemur, quā certa & infal-

Ludo. Granat. Conc. 2. in Domi. 11. post Pentec.

infallibilis sit circa homines eadem; vtque de ea nullus relinquatur ambigendi locus.

Alter locus moralis hic est, de operibus misericordiæ proximo indigenti exhibendis, exemplo Redemptoris, qui esurientis turbæ, & non habentis quod manducaret, misertum se esse profitetur, Beatus Iob de seipso ait: *Ab infantia creuit mecum miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum.* Meritò Raab exploratoribus, quos domi suę receperat, postquam ipsos à morte eripuit, dixit: *Nunc ergo iurate mihi per Dominum, vt quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita & vos faciatis cum domo patris mei.* Sic erga proximum misericordes, à Deo misericordiam iusto quodam titulo exposcũt. Sanctus Elzearius Comes, quum quodam die multas auri vncias, & pannum coccineum, oblata illi munera repudiasset; ingrediẽs cubiculum suum, vt sancta meditatione animum suum in Deum colligeret, huiusmodi verbis vtebatur: Tu mihi Domine Deus in paradiso debes centum auri vncias, & duos pannos coccineos. Tantum enim recusauerat. Hanc fiduciam Scriptura nos docet: *Benefac iusto, & inuenies retributionem magnam, etsi non ab ipso, certè à Domino.* De hac retributionis mẽsura in alia Dominica diximus. Habet autem opus misericordiæ suam mercedem, siue ille dignus sit misericordia, siue non, cui miseremur. Est enim misericordia (vt eam Augustinus describit) *alienæ miseriæ in corde nostro compassio,* qua vtique si possumus subuenire, compellimur; idque propter Deum communem patrem orphanorum & egenorum. Rex Dauid Miphiboseth filio Ionathæ amici sui dixit: *Ne timeas, quia faciens faciam in te misericordiam propter Ionatham patrem tuum, & restituam tibi omnes agros Saul patris tui, & tu comedes panem in mensa mea semper.* Hanc misericordiam fecit ei Dauid, etsi vtroque pede claudo, propter patrem eius Ionatham, ipsi Dauidi coniunctissimum. Si Dei amor in nobis est, pauperibus, etsi vtroque pede claudis, qui nec patientiam in aduersitate, nec humilitatem in paupertate habent, facilè & libenter miserebimur propter Deum patrem ipsorum, & nostrum. Hinc diuus Ioannes: *Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* Impossibile est diu ferrũ esse in fornace absque eo quòd emolliatur. Sic nec cor humanum in fornace charitatis esse potest, absque eo quòd viscera eius in alterius miseria commoueantur. Est enim ferrum humano corde durius

Misericordiæ opera proximo exhibenda.
Iob 31.
Exempla.
1.
Iosue 2.
2.
In vita eius ca. 27. apud Suriũ, tom. 5.
Eccli. 12.
Dominic. 11. post Pentecosten, text. 1 & 4.
De Ciuit. Dei lib. 9. cap. 13.
2. Reg. 9.
Exemplum.
1. Ioan. 3.
Simile.

rius;& eſt diuinus ignis hoc materiali noſtro fortior. Qui ergo ſe in pauperis miſeria commoueri nõ ſentit, certò ſciat, charitate Dei cor vacuum ſe habere. *Beatus qui intelligit* (id eſt, qui commouetur) *ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus*; id eſt, ei⁹ quoque, quum miſer fuerit, miſerebitur. Qui ad miſerendum & elargiendum proterui & duri, parci & auari ſunt, ad accipiendum verò faciles & prõpti, largas & apertas manus habent; ſunt ſimiles ſpongię quæ facilè liquorem imbibit, ſoloque tactu attrahit & exhaurit: illum autem, niſi priùs comprimatur, non reddit. Sic enim auarus minimo digito pecuniam colligit; ſed de largiendo quum agitur, citiùs clauam è manu Herculis extorqueas, aut aquam è pumice haurias, quàm ab illo teruncium elicias. Sunt quædam vaſa fictilia, quæ anguſtũ admodum foramen ſeu rimulam potiùs habent (quales etiam ſunt pyxides æneæ pauperum in eccleſiis poſitæ) in quam rimulam nummi facilè demittuntur, ſed poſtquam intus ſunt, nihil ab illis educi poteſt, etiamſi millies huc atque illuc illa inuoluas & inuertas: ideoque vt nummos incluſos elicias, frangi vas fictile debet, aut ſi ænea pixis & ſerrata eſt, claue aperiri oportet. Sic auarus ita nummos ſuos mordicus incluſos tenet, vt quomodocunque hominem agites atque conuoluas, ſeu Dei comminationes, & auaritiæ pœnas ac ſordes, ſeu miſericordiæ & beneficentiæ ingentes retributiones, honeſtatẽ & virtutem ei proponas, nihil proficias. Sola mors vas fictile confringens, omnes eius theſauros effundit, & in rapaces hæredes diſpergit: ſola mors, inſtar clauis, omnes eius arces aperit, & concluſa recludit.

Pſal. 40. — *Similia.* 1. — 2.

Nihil auaro crudelius: homine immiſericorde nihil immanius. Plus ille cani & mulo, quàm fratris neceſſitati proſpectum volet. Rex Achab poſt triennij ſterilitatem & famem ingentem, dixit diſpenſatori domus ſuæ: *Vade in terram ad vniuerſos fontes aquarum, & in cunctas valles, ſi fortè poſſumus inuenire herbam, & ſaluare equos & mulos, & non penitus iumenta intereant. Diuiſeruntq́; ſibi regiones vt circuirent eas. Achab ibat per viam vnã, & Abdias diſpenſator eius per viam alteram.* Ecce de equis & mulis ſollicitus eſt, de pauperibus, viduis, de pupillis, de fratribus toto regno afflictiſſimis, nullam curam habet. Tales adhuc in ipſa Chriſti Eccleſia multi ſunt, qui canibus & equis ſuis plus quàm pauperibus proſpiciunt. Alij pauperes fortiter obiurgant, in nulla re adiuuant. Amici Iob, quũ eum in ſterquilinio ſedentem viderunt, & teſta

Auarus crudelis. — *Exemplum. 1. Reg. 18.* — *Aliud. Iob & ſeqq.*

testa saniem radentem, multis verbis vsi sunt, vt eum alicuius sceleris arguerent, propter quod sic eum Deus percusserat; multum accusauerunt, sed toto illo tempore nec pannum quidem, quo vulnera sua mundaret, ei porrexerunt. Quare & iratus est illis Deus, nec nisi ipsius Iob precibus placari voluit. Aliud nos docet Christus, misericordia motus super turbam non habentem quod manducaret. Vide plura infrà, Dominica 8. post Pentecosten, text. 3. loco magis proprio.

2. *Quia ecce iam triduo sustinent me.*

LOcus moralis de perseuerantia in bono. Hanc enim suæ curæ, & sollicitudinis, & misericordiæ erga turbam esurientem, nec quod manducaret habentem, causam adfert Christus, *Quia ecce iam triduo me sustinent.* Dicens, *ecce*, obseruari docet causam facti sui, Dicens, *ecce*, laudat patientiam & perseuerantiam auditorum suorum, quæ toto triduo sine cibo & potu audiēdo Christo vacabant. Ideo miseretur, ideo non deserit suos Deus, quia & ipsi Deum non deserunt. Sic Apostolis suis dixit Christus: *Vos estis qui permansistis mecum in omnibus tentationibus meis: & ego dispono vobis regnum, vt comedatis & bibatis in mensa Patris mei.* Huius conuiuij cœlestis, quod perseuerantibus in bono redditur, figura & exemplum fuit hodierni Euangelij conuiuium, quo auditores suos vsque ad saturitatem Christus pauit in deserto. Veteranus miles assuetus laboribus, nec globorum nimbum super se, nec multitudinem cadentem ante se, nec tormentorum tonitrua circa se, nec hostium agmina prope se formidabit, sed imperterritus finem pugnæ exspectabit. At delicatè domi enutritus, ad primū belli strepitum fugit, nec detineri potest. Ille victoriam & gloriam, hic interitum & ignominiam reportat. Idem fit in militia Christiana. Qui perseuerat in charitate Dei & proximi, in timore, in cultu, in obsequio Dei, in bonis operibus exercitatus & assuefactus, nec impiorum improperia super se, nec multitudinem peccantium ante se, nec dæmonū fremitus circa se, nec mūdi & carnis blāditias prope se respiciet, vt à Dei seruitio abstrahatur; sed perseuerabit vsque in finem, æternum gloriæ pondus reportaturus. Qui molles & flaccidi sunt, ad primam tentationem succumbunt. Huius rei causa inter cætera est horum ingratitudo, illorum perpetua Dei beneficiorū memoria. *Filij Ephraim inten*

Perseuerantia in bono.

Luca 22.

Simile.

Non perseuerandi causa, obliuio.

Psal. 77. *intendentes & mittentes arcum*, id est, vocati & apti ad militiam cælestem, *conuersi sunt in die belli*, tempore tentationis recesserunt, *non custodientes testamentum Dei, & in lege eius noluerunt ambulare: & obliti sunt*, id est, quia obliti sunt *beneficiorum eius*. At contrà iustus dicit: *Viam veritatis elegi, iudicia tua non sum oblitus*. Posterius reddit causam prioris. Alia causa non perseuerandi in bono est, quia non ex puro Dei amore, sed ex timore pœnæ ad Deum conuertimur. Sic Ægyptij multis Dei flagellis afflicti, metu magis quàm charitate commoti, *vrgebant populum Israel exire velociter de terra*. Sed mox eos pœnituit, & exeuntem Israel vsque ad mare rubrum persecuti sunt. Quæ autem ex amore fit conuersio, firma est, nec tentationi cedit. Beatus Hieronymus acriter à dæmone tentatus, vt castitatem violaret, opem Domini implorans, tam diu in oratione perseuerauit, vt à tentatione liberaretur. *Memini* (inquit) *me clamantem, diem crebrò iunxisse cum nocte, nec priùs à pectoris cessasse verberibus, quàm rediret, Domino imperante, tranquillitas*. Clamat igitur nobis Scriptura: *Expecta Dominum, & viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum*. Abraham cùm aliquando sacrificium Deo immolaret, & aues ad illud descenderent, nihilominus tamen ipse abigebat eas, neque vnquam propter illarum importunitatem à sacrificio cessabat. Idem nobis animus, eadem alacritas, idem perseuerandi studium, in cuiusuis opere virtutis esse debet. *Viam trium dierum* (vt docet sanctus Bernardus) *necesse est nobis in hoc deserto agere. Primus dies est timor pœnæ, qui nostra primordia conuersionis exercet. Secũdus est pietatis dies, quæ respiramus in luce miserationum Dei. Tertius est obedientia, quam præstare necesse est mandatis Dei*. Quod enim timor incepit, spes veniæ promouet: sed nihil fit, nisi obedientia mãdatorũ sequatur: à quo tertio hæretici hodie abhorrent: duobus primis contenti, eaque sufficere arbitrati. Sed isti triduo Christum non sustinent; quare de eius panibus non gustabunt. Quando canis venaticus leporẽ, vel aliud aliquod venationis genus inuestigat, si nullum vestigium inuenit, piger & iners ambulat: at si animalis vestigium nares eius attingit, solertissimè & diligentissimè currit, quoadsque feram inueniat. Ita nos, si verè Deum gustamus, si odor eius longè suauissimus ad nares nostras peruenit, si beneficia præsentia, mercedem repromissam diuinæ sapientiæ dulcedinem verè odoramus & intelligimus, *curremus* haud dubiè *post odorem vnguentorum istorum, trahetq; nos post se*, & vsque

[Margin notes: Psal. 118. — Non perseuerandi causa, manca conuersio. — Exod. 13. — Exemplum. — Perseuerantiæ exemplum. In epist. ad Eustochium. — Psal. 26. — Gen. 15. — Allegoria. — Serm. 1. de Euang. 7. panum. — Locus contra hæreticos. — Simile. — Cant. 1.]

que ad finem alacriter currendo perseuerabimus, *lætantes in his quæ dicta sunt nobis: In domum Domini ibimus.* Cęterùm ad quorum nares harum rerum odor non peruenit, qui non *gustauerunt donum cæleste, nec quàm suauis est Dominus, & quàm bonus Deus Israel ÿs qui recto sunt corde*, illi pigri ambulant, nec vel vno die Christum sequuntur, imo nec vna hora cum Christo possunt vigilare; sed post carnem suam ambulant, & post concupiscentias eius. De hoc argumento vide plura in aliis Dominicis. *Psal. 121.* *Hebr. 6.* *Psal 33.* *Psal 72.* *Domi. 2. post Epiph. text. 6.* *Domin. Sexages. text 7.* *Domin. Quinquag. text. 3.*

3. *Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via.*

LOCVS moralis de præsentis vitæ solatiis à Deo concessis, Deus enim etsi electos suos variè tentat, & multis in hac vita difficultatibus exponit, variis tamen & intermixtis solatiis reficit; ne, si ieiunos, omniq́ue solatio destitutos in domum suam, quę est cuiusque mors temporalis, dimitteret, deficerent in via peregrinationis huius, nec ferendis laboribus ac molestiis pares essent. Huc pertinet illa mensa Dei, rebus omnibus nō necessariis tātùm, sed etiam ad honestam voluptatem comparatis plena, quam in primo huius Euangelij loco descripsimus: de qua etiam Apostolus loquitur, dicens: *Diuitibus huius seculi præcipe non sublimè sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo, qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum.* Quod & Propheta Regius cecinit, dicens: *Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das illis escam in tempore: aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.* Sed totam hanc admirabilem Dei bonitatem in alio Psalmo ex proposito canit, ex parte nō hominum tantùm, atque animantium, sed & rerum omnium animatarum, atque adeò creatarum: post quorum ferè omnium enumerationem concludit. *Omnia à te expectant, vt des illis escam in tempore. Dante te illis, colligent; aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.* Sed hæc Dei bonitas in homine maximè elucet, propter quem inferiora hæc omnia creauit: & in ipsa hominis cura, circa animæ salutem ac statum, secundùm quam ad imaginem Dei creatus est. Hanc enim, ne deficiat in via, assiduè consolatur, docet, reficit, ac recreat. *Conuersi ad Deum peccatores* (ait sanctus Gregorius) *in præsentis vitæ via deficiūt, si in sua conscientia sine doctrinæ sanctæ pabulo dimittantur. Ne ergo lassemur in huius peregrinationis itinere, pascendi sumus sacra admonitione.* Sed hac maximè indigent *qui de longè venerunt*, vt *Vitæ præsentis solatia.* *1. Tim. 6.* *Psal. 144.* *Psal. 103.* *Homil. 11. in Ezech.*

vt in hoc Euangelio quidam ex iis qui triduo Christum sequuti fuerant, hoc est, qui ex grauioribus peccatis, & longiori peccati consuetudine conuersi sunt. Sic filius prodigus in gratiam receptus, opulenta & copiosa patris mensa fruitur, occiso vitulo saginato, etiam vsque ad inuidiam senioris fratris.

Lucæ 15.

Voluptas virtutis maior quàm vitij.

Nulla in re longiùs falluntur peccatores, quàm dum existimant in virtute non posse tantum solatium aut voluptatis inueniri, quantũ in suis luxuriis inuenire se opinantur. Quãtum distat *siliqua porcorum*, qua se satiare voluit filius prodigus, *à vitulo saginato*, quem pater ei apposuit, tantum est discriminis inter sordidas & vanas luxuriosorum & secularium desideriorum voluptates, atq; veras & solidas iustorum lætitias. Quod in alia quadam Dominica tractauimus. Quemadmodum nutrices amarissimo absinthio vbera sua intingunt, vt infantes ab vberibus depellant: sic Deus labores & difficultates varias seculi voluptatibus studio immiscuit, vt illis relictis, cœlestia quæreremus. Contrà verò quemadmodum qui naturæ historiam scribunt, lacum esse quendam aiunt, cuius epota aqua abstemios reddit: sic aqua Christi talis est, vt *qui eam bibit, amplius non sitiat*, id est, vt eius gustus omnes alias mundi delicias fastidire faciat. Hunc in se gustum Augustinus recenter ad Christum conuersus sensit, vt de seipso his verbis scripsit: *Quàm suaue mihi subitò factum est carere suauitatibus nugarum! & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat. Eijciebas enim eas à me vera tu & summa suauitas: eijciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, sed non carni & sanguini, omni luce clarior, sed non iam sedenti in tenebris, omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Iam liber erat animus meus à curis mordacibus ambiendi & acquirendi, & volutandi atque scalpendi scabiem libidinum, & gestiebam tibi charitati meæ, & diuitijs meis, & saluti meæ, Domino Deo meo.* Hæc ille. Vide simile exemplum de beato Cypriano ad Christum conuerso Domin. 4. Aduent. text. 5. Hæc est symphonia & musica, hæ epulæ, hoc conuiuium, hic vitulus est saginatus, peccatori ad Deum veraciter conuerso datus. Huiusmodi nouis solatiis perfunditur, qui Christum laboriosè sequitur; non dimittitur ieiunus, non caret ingenti consolatione & gaudio.

Domin. 3. post Pascha, tex. 2.
Similia.
Plin. lib. 31. cap. 2.
Ioan. 4.
Exemplum.
Confess. lib. 9. cap. 1.

Mutantur ista in iustis, non tolluntur. Hoc est quod Christus dixit: *Tollite iugum meũ super vos, & inuenietis requiem.* Quod sic explicat diuus Bernardus: *Mira nouitas, sed eius qui facit*

Matth. 11.
In declamat. de bonis deserendis.

facit omnia noua: & eius qui fingit laborem in præcepto. Fictus in præcepto labor est, onus leue, iugum suaue, crux iuncta oleo. Quod Abrahæ dictum est. Tolle filium tuum quem diligis Isaac, & offeres eum mihi in holocaustum, labor fictus est in præcepto. Oblatus siquidem Isaac sanctificatus est, non mactatus. Et tu igitur si vocem Domini audieris intus in animo, vt offeras Isaac, id est, vt quodcunque est gaudium tuum, immoles Deo (Isaac enim interpretatur risus) constanter obedire ne timeas. Non Isaac, sed aries morietur. Non peribit tibi lætitia, sed contumacia. Non mactabitur Isaac, sed viuet. Crucifixus mundo, viues Deo. Tanquam tristes, sed semper gaudentes. Hæc ille. Nempe non tol- Iustorum læti-
litur, sed mutatur, & ad meliora conuertitur iustorum in hac tia non tolli-
vita gaudiũ, lætitia, consolatio. Petrus qui piscatione piscium tur, sed mu-
delectabatur, fit piscator hominum, dicente illi Christo: *Ex* tatur.
hoc eris homines capiens. Nolo vt artem tuam deseras: imò *Exempla.*
eandem illustriorem reddam. Saulus ex zelo legis perse- *Lucæ 5.* 1.
quens Ecclesiam Dei, fit ex zelo fidei, persecutor Iudaismi, 2.
dicente Christo: *Ostendam illi quantum oporteat eum pro no-* *Act. 9.*
mine meo pati. Magi ex Oriente, qui Astronomiæ scientia de- 3.
lectabantur, per astrum ad Christi cognitionem ducuntur.
Delectati astrorum scientia, per astra ad gaudium fidei trahuntur. Visa enim stella quum staret supra domum in qua
Christus erat, *gauisi sunt gaudio magno valde.* Populus Israëli- *Matth. 2.*
ticus, quem ollæ Ægyptiacæ delectabãt, vt ex Ægypto egre- 4.
derentur, hanc promissionem acceperunt: *Introducet vos Do-* *Exod. 3.*
minus ad terram fluentem lacte & melle. Quasi diceret: Delectat vos rerum copia. Illa habebitis, sed ex me, & in terra
quam ego dabo. Sic ijsdem Israëlitis permissa sunt sacrificia
cruenta & carnalia; sed vt vero Deo illa offerrent, quæ alio- 5.
qui idolis immolaturi erant. Sic Apostolus prohibens *diuites* 6.
sperare in incerto diuitiarum, iubet eos *sperare in Deo viuo.* In *1. Tim. 6.*
his omnibus non affectus, sed obiectum mutatur. Sperare, gaudere, concupiscere non prohibetur, sed ad res honestas, laudabiles, solidas, atque diuinas, affectus conuertitur. Quot-
quot ergo Christum sequuntur, omnia mundi gaudia illicita Iustorum
abdicantes, non dimittuntur ieiuni, sed habent alia vera & solatia.
solida gaudia quibus se oblectẽt. Pro allijs & cepis Ægyptiacis, manna de cœlo; pro siliquis porcorum, vitulus saginatus; pro panibus in deserto, cibus qui non perit, sed permanet in vitam æternam; pro carnalibus spiritualia cordis gaudia subministrantur. Qui serui erant immunditiæ, serui fiunt iusti-
tiæ. Mutata seruitute, mutantur affectus, voluptates, gaudia. *Rom. 6.*

Mutantur, ſed non tolluntur. Auarus gaudet in pecunijs ſuis, & ſibi plaudit, dum nummos tacitus contemplatur in arca. Apoſtolus *gloriatur in infirmitatibus ſuis.* Superbus gaudet honore & laude populari. Iuſtus dicit: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Voluptuarius gaudet in Venere & Baccho. Sobrius gaudet, quia *victum & veſtitum habens, contentus eſt.*

4. *Vnde illos quis poterit hîc ſaturare panibus in ſolitudine?*

Contra diffidentiam.

LOcus moralis contra diffidentiam. Diſcipuli enim Chriſti quum paulo antè vidiſſent miraculum de quinque panibus & duobus piſcibus, quibus quinque millia hominum Chriſtus pauit (vt diuus Marcus præcedenti capite commemorat) tamen adhuc dubitatione & diffidentia laborant, nec tam recentem Chriſti potentiam recordantur. Sed & hanc eorum incredulitatem paulo pòſt hoc exhibitum miraculum grauiter illis exprobrauit. Quum enim *dimiſſa turba aſcendiſſet in nauiculam, & diſcipuli eius veniſſent trans fretum, obliti accipere ſecum panes,* Chriſtúſque illis diceret, *Cauete à fermento Phariſæorum & Sadducæorum;* illis cogitantibus *inter ſe quòd panes non acceperant, dicit illis Ieſus: Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes non habetis? Nondum intelligitis neque recordamini quinque panum & quinque millia hominum, neque quot cophinos ſumpſiſtis? neque ſeptem panum in quatuor millia hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis?* Diſplicet multum Deo omnis de eius bonitate dubitatio ac diffidentia, placet ei fiducia *Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis* (non in prudentia humana) *quærite illum: quoniam inuenitur ab his qui non tentant illum: apparet autem eis qui fidem habent in illum.* Tentat Deum, qui poſtpoſita fiducia in eum, ſuæ innititur prudentiæ, multo magis qui ſuæ confidit malitiæ. Verbi gratia: In neceſſitate aliqua conſtitutus, non ad Dei auxilium confugit, honeſta tantùm conſectans media, quibus neceſſitati ſubueniat, & quod reliquum eſt, Dei bonitati committens: ſed malis artibus, dolo, fraude, mendacio, per fas nefaſque vitæ neceſſaria, aut etiam ſuperfluas opes conquirit. Tales erant Iſraëlitæ, quum reiecto Samuele, & regimine ſacerdotali, Regem ſibi poſtularent, more cæterarum gentium, quibus Samuel dixit: *Scietis & videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conſpectu Domini, petentes vobis Regem.*

Marc. 6. *Matth. 15. & 16.* *Sap. 1.* Exemplum. *3. Reg. 12.*

Annotanda

Annotanda hîc grauissima omnium ferè peccatorum absurditas: vt victum, vestitum, opes, honores acquirant, totum in humanis artibus, nihil in Dei bonitate ponunt: furtis, mendacijs, rapinis operam dant: mentiuntur, adulantur, calumniantur, nulli sceleri parcunt. Sed quum tam multa & magna peccent, Deum tamen misericordem ipsis fore confidunt. Sic Deum in necessitatibus suis crudelem aut negligentem; in sceleribus suis misericordem sibi fingunt. Atqui debebant Dei prouidentiam circa necessaria & honesta, certa fiducia concipere; de Dei misericordia in tot suis flagitijs non præsumere. Qui pontem angustum positis ante oculos perspicillis transit, quum hoc modo maior pons appareat, quàm sit, facilè ponit pedem in aëre; & de ponte labitur. Sic de Dei misericordia, quæ pons salutis est, per quam in cœlum transire necesse est, sed pons vt pœnitentibus amplissimus, ita flagitiosis, atque in flagitio perseuerantibus perangustus, qui cùm vanæ fiduciæ perspicillis iudicat, profectò facilè ea excidet, & in barathrum æternæ damnationis corruet. Bona est & laudabilis, & Deo grata, circa honesta & necessaria vitæ præsidia, in Deum fiducia; sed circa peccata & flagitia, timenda iustitia, non præsumenda misericordia. Sic castissima Susanna, posita in peccati ab vna, & infamiæ ac mortis discrimine ab altera parte, fiduciam habuit in Deum, non circa peccatum perpetrandum, sed circa mortis periculum euadendum. Vnde & sic loquitur: *Angustiæ sunt mihi vndique. Si enim hoc egero, mors mihi est: Si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras* (id est, in periculum mortis temporalis) *quàm peccare in conspectu Domini.* Habuit fiduciam non in misericordia Dei post peccatum, sed in protectione Dei absque peccato. Quare & cùm accusaretur à senioribus illis, *flens, suspexit ad cœlum: erat enim cor eius fiduciam habens in Domino.* Sed & postea quum liberabatur, circunstantes *benedixerunt Deum, qui saluat sperantes in se.* Sic S. Ioseph maluit dominæ suæ grauissimam indignationem cum periculo status sui subire, committens reliqua Deo, quàm in eius gratiam, statúsque sui conseruationem Deum offendere, dicens: *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Genes. 39. Similiter tres pueri in caminum ignis à Nabuchodonosor conijciendi, fiduciam habuerunt non de misericordia Dei post adorationem statuæ, sed de adiutorio Dei circa liberationem à morte. Vnde quum

[Margin notes: Fiducia præpostera. — *Simile.* — Fiducia recta. *Exempla.* 1. — *Dan. 13.* — 2. — 3.]

Daniel. 3.

eis Nabuchodonosor diceret: *Quis est Deus qui eripiet vos de manu mea? responderunt ei: Deus noster, quem colimus, potest nos eripere de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, ô Rex, liberare. Quòd si noluerit, notum sit tibi, quia deos tuos non colimus.* Quàm innumeri hodie in Anglia schismati cesserunt, sperantes fore vt citò se inde extricarent, à Deo misericordiam consecuti, qui tamen ab eo nunquam postea emerserunt, sed ex timidis schismaticis, hæretici obdurati facti sunt! Quàm innumeri quotidie peccant peccato carnis, mendacij, fraudis, rapinæ, sperantes se hoc solo peccato perpetrato, statim ad meliorem vitam conuertendos, qui de peccato in peccatum progressi, totam vitam in eo consummarunt, miseréque perierunt! Israëlitæ quum in Ægyptum descenderent, existimabant se non nisi per annos quinque, quàm diu durabat fames, in ea commoraturos: at illi totis quadringentis annis illic hærescunt. Est ergo circa subsidia necessaria fiducia in Deum nunquam deponenda. Non est in malis artibus, in prudentia aut malitia humana, spes ponenda. De hac pia in Deum fiducia, & contra diffidentiam, in alijs * Dominicis iam aliquoties diximus.

Angliæ schismatici.

Allegoria.

* *Domin. 4. post Epiph. text. 4. Dominica Quinq. text. 3. & 4. Domin. 1. Quadr. tex. 5. Domin. 4. Quadr. tex. 2. Domin. Pasch. tex. 4. Domin. in Albis tex. 2. Domin. Pent. text. 5.*

5. *Et sustulerunt quod superauerat de fragmentis septem sportas.*

Locus moralis de virtute liberalitatis. Christus enim sic in deserto Auditores suos cibo abundanter refecit, vt non solùm manducantes saturati fuerint, sed etiam de fragmentis quæ superfuerant, sustulerint, secumque abstulerint septem sportas, id est, quantum septem sportæ continere poterant. Commendat hoc facto Christus non solùm simplicem eleemosynam, sed etiam liberalem. Sic Deus aperiens manum suam, *implet omne animal benedictione.* Non benedicit tantùm, aut simplici benedictione impartit, sed etiam *implet benedictione.* Sic alibi: *Qui replet in bonis desiderium tuum.* Non satisfacit tantùm, sed & replet. Dauid nactus ex Amalecitis prædam optimam, non solùm inter pugnantes eam distribuit, sed & alijs ducentis qui ad sarcinas remanserant (multis murmurantibus) liberaliter diuisit: nec in illos modò, sed & in absentes liberalis, *misit dona de præda senioribus Iuda proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini. Sed & reliquis qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat Dauid,* Saulem fugiens, *& viri eius,* dona misit.

Liberalitatis virtus.

Psal. 144.

Psal. 102.

Exempla.

1.

1. Reg. 30.

misit. Ita suæ liberalitatis neminem ex amicis suis expertem esse voluit. Filij Israël, quum filiorum Iuda captiuos maximo numero cepissent; *apprehendentes eos, omnes qui nudi erant, vestierunt de spolijs; cúmque vestissent eos & calceassent, & refecissent cibo ac potu, vnxisséntque propter laborem, & adhibuissent eis curam, quicunque ambulare non poterant, & erant imbecillo corpore, imposuerunt eos iumentis, & adduxerunt Iericho ad fratres eorum.* Nabal negato Dauid & viris eius liberali subsidio, celeri & inopinata morte extinctus est. Contrà Abigail vxor eius magna liberalitate erga Dauid & viros eius vsa, ipsi postea Dauid matrimonio est iuncta. In hoc liberalitatis genere excelluit Tobias, qui esurientes fratres pascebat, nudos vestiebat, mortuos, relicto prandio, sepeliebat, & quum haberet prandium bonum, aliquos de tribu sua, timentes Deum, vocauit vt epularentur cum illo. Iob quoque *non comedit buccellam suam solus; erat pes claudo, oculus cæco, pater pauperum, & cor viduæ consolatus est.* Hac quoque virtute excelluerunt cæteri iusti, Abraham, Loth, Isaac, & Iacob, & quotcunq; Deo placuerũt. Huius virtutis defectus multos perdidit. *Dixit Gedeon ad viros Socoth; Date obsecro panes populo qui mecum est, quia valde defecerũt, vt possimus persequi Reges Madian.* Quod quia auarè & illiberaliter negarũt, rediens victor Gedeon, *tulit seniores ciuitatis, & spinas deserti ac tribulos; & carnes eorum contriuit cum eis.* Corinthi in summa rerum caritate & inopia, Theocles & Thrasonides, Mytilene quoq; praxis, ciuibus suis hortatores & suasores fuerunt, vt paupertatis onus egentibus releuarent. Reliquis obtemperare nolentibus ipsi sua debita remiserũt; quo lucrati sunt non quidem argentum, sed animam & vitã. Etenim quibus condonata sua debita non fuerunt, ij facto in creditores impetu, cũ armis, quæ suppeditabat ira ferox; & paupertas inexpugnabilis, mortem illis intulerant. Titi Imperatoris illa vox erat celebris, quum semel in cœna recordatus esset, se eo die nemini quicquam præstitisse, *Amici,* inquit, *diem perdidi.* Alexander Seuerus descriptum habebat, quid cui præstitisset. Qui nihil aut minimum petissent, eos appellabat, dicens: *Quid est, cur nihil petis? An me tibi vis fieri debitorem? Pete, ne priuatus de me queraris.* Dionysius Siculorum Rex, quum ad filium ingressus, cõspexisset vasculorum aureorum & argenteorum magnam vim, exclamans, *Non est,* inquit, *in te regius animus, qui his poculis, quæ à me tam multa accepisti, neminem amicum tibi feceris.* Intellexerunt hi

2. 2. Paral. 28.
3. 1. Reg. 25.
4. Tob. 1. & 2.
5. Iob 29. & 31.
Illiberalitatis vindictæ. Iudic. 8.
Aelianus var. histor. lib. 14.
Exempla ethnica.
Suetonius in Tito.
Apophthegma.
Ælius Lamprid. in vita.
Plutarch. in Regum Apophe.

omnes, ad conciliandam hominum beneuolentiam & gratiam (sine qua nec imperia tuta sunt, nec vita communis iucunda esse potest) quantum in liberalitate & beneficentia momentum positum sit. Sancta autem & insignis fuit sancti Paulini Episcopi Nolani erga ciues suos liberalitas; quos à Vandalis captos, omnibus pecuniis opibúsque exhaustis, redemit: & quum vnicum viduæ filium vnde redimeret non haberet, seipsum pro eo in seruitium barbaro dedit. A quo postea, viri sanctitate barbaro diuinitus patefacta, cum reliquis omnibus captiuis ciuibus libertate donatis, domum remissus est. Sanctus Bernardinus quum à Duce Mediolanensi, vt pecunias acciperet, cogeretur (etsi ille non iuuandi, sed tentandi eum causa hoc fecerat) vir sanctus mox ad carceres Senenses abiens, omnes illic ære alieno pressos, ex Ducis pecunia liberauit: duobus tantùm exceptis, quibus non suffecit illa pecunia: quos tamen paulo pòst populus ipse, viri sancti exemplo motus, & precibus flexus, facta collecta similiter liberauit. De hoc argumento, & de liberalitatis mercede amplissima à Deo retributa, in alia Dominica diximus:

Exempla sancta.

Gregor. Dialog. lib. 3. cap. 1.

In vita eius apud Surium. tom. 7. pag. 435.

Domini. 4 *Quadrag. text. 5.*

EVANGELIVM DOMINICÆ VII. POST PENTECOSTEN.

Matth. 7.

Ttendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit: mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere; neque arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum.

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos.* De studio cauendi & fugiendi hæreticos.

2, *A fru-*

2. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* De noxiis & pestiferis hæreticorum nostri temporis fructibus.

3. *Omnis arbor bona bonos fructus facit: & non potest arbor bona malos fructus facere.* De virtutis & bonorum operum necessitate.

4. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* De duplici pœna peccati omissionis.

5. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est.* De necessaria obseruatione mandatorum Dei.

1. *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.*

LOCVS moralis de cauendis magno studio & fugiendis hæreticis. Falsi enim prophetæ, quos Christus hìc denotat, iuxta omnes veteres interpretes, sunt hæretici omniũ temporum; qui sub nomine Christiano, aliisque sanctitatis & doctrinæ vestimentis, pietatem promittentibus, intrinsecus rapiunt, mactant, & perdunt ouile Christi. Hunc locum in altero Promptuario latè explicauimus; & nostri temporis hæretici, quot modis sint lupi rapaces sub vestimentis ouiũ, studiosè ostendimus. De hæreticis quoq; fugiendis, & nullo modo audiendis, in eodem Promptuario, circa illa Christi verba: *Oues meæ alienum non sequuntur, sed fugiunt ab eo;* disseruimus. Hìc tamen aliqua addemus, vt de re ad pietatem & salutem inprimis necessaria. Attendendum maximè & cauendum ab hæreticis, quia simulati & occulti hostes sunt, vt hìc Christus docet. Cur autem, & quomodo sint tales, paucis explicandum.

Hæretici cauendi.

In Promptuario Catholico. Domi. præsenti.

Feria 3 Pentec.

Hæretic⁹ hostis occultus.

Quædam vera cum falsis docent, vt tanto efficaciùs fallant. Sicut enim sutor apri seu porci subtili seta vtitur, vt aliud suum filum duplicatum, pice delibutum & crassum in corium introducat, eam in fronte alterius adaptans; quæ propter suam subtilitatem in corij foramen facillimè ingreditur: sic hæretici, vt crassas suas & falsitatis teterrima pice delibutas sententias, in animos auditorum intromittant, ponunt in fronte subtilem, veram, & sanam aliquam doctrinam; quam suæ hæresi adaptantes, eam pariter introducunt, falsúmque pariter cum vero sophistica connexione coniuncta, suorum animis instillant. Quam eorum pestilentem fraudem similitudine apposita diuus Irenæus expressit: Quemadmodum qui Regis imaginem ex auro & gemmis pretiosis à solerte artifice fabricatam, dissoluunt, & transferunt aurum illud & gemmas in canis imaginem, quam ex

Simile.

Lib. 1. ad uers. hæres.

Simile.

eadem materia conficiunt; aiunt post imaginem suam canis, esse Regis imaginem, quoniam idem est aurum, & iidem pretiosi lapilli: sic omnino hæretici fidei imaginem dissoluunt, & ex iisdem sacræ Scripturæ authoritatibus perperam ac falso expositis atque transpositis, imaginem perfidiæ suæ conficiunt & ornant, dicentes illam esse fidei & veritatis imaginem, eo quòd ex iisdem S. Scripturarum locis est constructa. Sic enim imperitæ plebi facilè imponitur, quæ de materia quidem iudicare potest, aureáne sit an plumbea, verba Scripturę norunt; sed de forma iudicium ferre nequit, de sensu & connexione Scripturarum sana ac legitima iudicare nescit. Non enim habet sensus exercitatos ad discretionem veri ac falsi. Impius ille Propheta Balaam, multa bona verba dixit. Sic enim populum Dei benedicebat: *Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israël, vt valles nemorosæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula quæ fixit Dominus.* Idem tamen falsus Propheta Regi Balac consilium dedit, vt populum peccare faceret per mulieres Moabitidas, vt sic ad idola pertraherentur; *mittens scandalum coram filijs Israël, edere & fornicari.* quod & factum est: *Fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua; at illi comederunt, & adorauerunt deos earum.*

Numer. 24.

Apocal. 3.
Numer. 25.

Hæretici hodie doctrinam Baal tradiderunt.

Sic hæretici hodie sacram Scripturam, Dei verbum, Christi Euangelium, magnificis verbis prædicarunt, populóq; Christiano benedixerunt. Sed vt eos Regi Moab, qui diabolus est, subiicerent, consilia carnis dederunt, & doctrinam Balaam tenuerunt: nihil prodesse ieiunia, cœlibatum rem esse impossibilem, confessionem peccatorum non esse necessariam, satisfactionem superfluam, pœnitentias inanes, cultus externos, peregrinationes, precationes prolixas, sacrificia, res esse superstitione plenas, nullis denique Ecclesiæ legibus hominem Christianum teneri, sed nec ipsas Dei leges aut mandata esse ad salutem necessaria, sola fide omnes saluari. His acceptis consiliis, fornicatus est populus Christianus cum filiabus Moab; dæmonum libidini, voluptatibus carnis sese totos prostituerunt.

Hæretici moderni veterib⁹ audaciores.

Atqui, vt nostrorum hodie hæreticorum lupinam rabiem clariùs intelligas, & luculentiùs populo exponas, sic accipe. Veteres hæretici, non ausi Ecclesiam Christi, (quam vt aciē terribiliter ordinatam, & vt ciuitatem super montem positam, & murmuris fortissimis sacrorum Canonum circundatam, propugnaculis sanctorum Patrum defensam conspexerunt

runt) apertè impugnare, cuniculos egerunt; & ipſum fundamentum fundamentorum, atque lapidem angularem Chriſtum Dominum, ex cordibus hominum (operante per eos ſatana) tollere conati ſunt. Hinc contra perſonam eius modò quoad diuinitatem, vt Cerinthus & Ebion; modò quoad humanitatem, vt Marcion, Valentinus, Manichæi, Apollinaris; modò iterum quoad diuinitatis veritatem, vt Arius & Eunomius; rurſum quoque contra veram diuinitatis cum humanitate coniunctionem, vt Neſtoriani, Eutychiani, Monothelitæ, & ſectæ illorum innumeræ, donec tandem ex his omnibus monſtrum Mahometanum, Chriſto excluſo conflaretur. At hæreſes hodiernæ audaciores & impudentiores, totum Eccleſiæ corpus, quaſi lupi rapaciſſimi totum gregem, acerrimo impetu aggreſſi, impugnauerunt. Primùm enim vtraque domus huius latera fortiſſimè concuſſerunt; videlicet cultum Dei externum, & vitam ſpiritualem, ſeu cultum omnem internum. Vt cultum Dei externum euerterent, ſub veſtimento tamen *Reformatæ religionis*, omnem de Sacramentis & ſacramētalibus doctrinam orthodoxam contaminarunt. Sanctorum quoque inuocationem, imaginum & reliquiarum venerationem, & quæcunque eò pertinent, penitus ſuſtulerunt. Vt vitam ſpiritualem deſtruerent, ſub veſtimento *Euãgelicæ libertatis*, omnem de peccatis & virtutibus ſanam doctrinã venenatis ſuis dogmatibus infecerũt: primùm exaggerando peccatum originale, & corruptionem naturæ inde conſecutam, adeò vt liberum arbitrium negent, & peccati morbum incurabilem doceant; deinde negando vllam bonorum operum veram iuſtitiam, aut ad ſalutem neceſſariam, & conſequenter omnia in ſola fide collocãdo, vnde emerſit certitudo gratiæ ex parte noſtra, & imputatiua ex parte Chriſti. Concuſſis lateribus domus huius magnæ, fundamēta quoque ipſa aggreſſi ſunt, quæ Chriſtus lapis angularis poſuerat, ſibíque arctiſſimè connexuerat. Hoc vt perficerent, Eccleſiæ totam authoritatem, ſub ſpecioſo *Proteſtantium* titulo & veſtimento, omni ex parte ſubuertere conati ſunt. Ex parte ſubiecti in quo illa conſiſtit, ab Epiſcopis, paſtoribus, & doctoribus quos Chriſtus poſuit, ad congregationē & promiſcuã plebem, vel ad quoſdam de plebe (tales enim, & non alij ſunt omnes eorum quos vocant, miniſtri) transferendo. Ex parte obiecti, ad quod illa ſe extendit, negando illi, vel circa Scripturarum canonem conſignandum, vel circa Scripturarum interpretationem,

Reformatores.

Euangelici.

Proteſtantes.

tationem, vel circa Traditiones extra Scripturam ſuam quàm à Chriſto habet poteſtatem & facultatem. Ex parte qualitatis & dignitatis quam in ſe formaliter habet, ponendo eam probabilem tantùm merè humanam, & errori obnoxiam, quum Chriſtus eam poſuerit planè neceſſariam, infallibilem, & ſuo quodam modo diuinam. Ex parte mediorum omnium quibus ad fidei ſtabilimentum vti ſolet, negando Conciliorum decreta, SS. Patrum conſenſum, Regulam fidei, & his conſimilia. Poſtremò, vt nullus relinqueretur eorum impudentiæ & impietati modus, ipſam tandem in ſe Catholicam & Apoſtolicam Chriſti Eccleſiam penitus negauerunt: non ſecus certè quàm perfidi rebelles, qui vbi primùm de poteſtate Regis, eiúſque abuſu diſputarunt, poſtea ipſum Regis titulum ac ius in dubium vocant. Sic hodie profecerunt in peius, tales lupi rapaces extiterunt.

Simile. Lupi rapaces & famelici, vna ouicula comprehenſa, eam ita certatim lacerant, vt nullum eius membrum intactum relinquant. Sic hæretici hodie Eccleſiam, & omnia dogmata, ſacramenta, & Sacramentalia eius. Et quia paſtores gregis ſibi cõmiſſi cauſam diligenter agere, canéſque vocales, verbi prædicatores ſtrenuos ac fortes habere hi lupi aduerterunt, hos ab ouili arcere, horum authoritati derogare, exiſtimationem imminuere, perſonas denique è medio tollere omnibus viis & modis conati ſunt. *Exemplum.* Philippus Macedonum Rex quum Athenas obſideret, miſit ad ciuitatem Legatos, qui dicerent: Date mihi Oratores decem quos ipſe elegero (illi enim Rempublicam veſtram perturbant) & ego ab obſidione ceſſabo, atque amicitias vobiſcum faciam. *Plutarc. in Demoſthene.* Cuius poſtulato Demoſthenes ſic reſpondit; Lupi paſtoribus aliquando ſic dixerunt: omnis diſcordia quæ inter nos ac vos agitatur, propter canes veſtros exorta eſt: eos ſi nobis tradete vultis, arcto vobiſcum amicitiæ fœdere coniungemur.

Illis ergo traditis, dum ſomnum paſtores caperent, lupi gregem inuadunt, & quotquot volunt, deuorant. Hoc ſtudio hæretici hodie primùm omnium ordinum religioſos, poſteáque ſacerdotes, paſtores, & Epiſcopos, infenſiſſimo odio proſequuti ſunt. Hæc lupina hæreticorũ rabies ſub veſtimento ouium, ſingulare diaboli commẽtum fuit, quo animas perderet. *Simile.* *Orat. 2. de Prouidentia.* *Quemadmodum enim in bello* (ait S. Chryſoſtomus) *milites ſtrenuos, atque animã profundere paratos, inimicus conſpiciens,*

conspiciens, qui nulla eos ratione lædere queat, neque à studio in Regem remouere, neque ad timorem traducere, neque machinis superare potest; hac via tamen suadendo corrumpit, frustra illos ac temerè tantos suscipere labores, vt sic robur labefactet, animi robur extinguat, & à bellicis curis amotos, nudos & inermes cernẽs captiuos trahat: sic & diabol⁹ facit. Posteaquã videt Dei gratia gẽtilium errores passim irrideri, sermones de pietate vbiq; acceptissimos esse, magnam impietatis depulsionem fieri, non ausus est procedere, ac palàm dicere, Deficite à Christo; &c. *Nouit enim ita magis à suo imperio recessuros, & vehementiùs illum exosuros. Propterea recta via ad accusandum non pergit, sed circuitione quadam perreptãs, venenum iniquarum opinionum clãculum spargit, hoc relinquẽs, vt videantur quidẽ homines in fide permanere: re autem vera radicitus eam extrahit, & omnia veritatis instituta perfringit, & multũ apud homines sibi obedientes, Deo calumniam offundit. Non secus sanè, quàm si quis puerum ingenuum ac liberum, sed simplicem & incallidum dextera prehẽsa, è domo paterna non eijceret, sed ea præciperet faciẽda, quibus designatis, volens nolens paterna domo eijciendus & exhæres esset.* Hæc ille. Sic per hæreticos diabolus hodie operatus est, sic blandimentis & fallacijs infinitas animas, quasi sub vestimẽtis ouium, lupi rapaces, & nostri, & omnium temporum hæretici seduxerunt.

Inter alia ouium vestimenta, quibus isti lupi rapaces, hæretici, se tegunt vt fallãt, S. Scripturę abusus vel potissimũ est, sicuti in altero Prõptuario tum super hoc Euangeliũ annotauimus, tum in alia Dominica latiùs deduximus. Sed & hoc quoq; suasore & instigãte diabolo faciũt; vt his verbis docet sanctus Basilius: *Sicut per quæ putabant homines Deũ cognoscere, per ea maximè Gentiles ignorare Deum diabolus fecit, (mundus enim opificis sui iudex propositus quum sit, illi non per visibilia Dei eum cognouerũt, sed suasore diabolo seruierunt creaturæ, Solẽ ipsum, & cætera pro dijs adorãtes) sic vnde oportebat Christũ agnoscere, ex Scripturis scilicet Christũ prædicãtib⁹, inde maximè Christi ignorationẽ diabolus introducere molitus est, hæreticas intelligẽtias callidè ingerẽdo.* Hæc ille. De hac etiã hæreticorum impostura maximè tum vulgari, tum speciosa Origenes: *Sicut piratæ solent in mari in locis vadosis, occultisq; scopulis, per obscurum noctis lumen accendere, quo nauigãtes sub spe cõfugiendi ad portum salutis, ad naufragia perditionis inuitẽt: ita & istud lumẽ falsæ sapiẽtiæ, & falsæ fidei per Scripturas prolatas ab hæreticis accenditur, vt salutis suæ cupidos hac luminis specie ad fidei*

Dominica 2. Quadrag.

In lib. de vera virginitate.

Simile.

In epist. ad Rom cap. 14.

Similia.

fidei & salutis naufragiũ pertrahant. Sanè sicut aucupes quidam frondem mortuam instar arboris circumferẽdo: & aues mortuas perinde ac viuæ essent, in ramis collocãt visco illitis; quò accedentes viuæ aues, quasi ad socias & amicas, irretitæ capiantur: ita planè hæretici sermonem Scripturarũ vocibus cõtextum proferunt, & verba mortua (est enim spiritus literæ qui viuificat, sine quo litera occidit) quæ sonãt tamẽ vt viua, sermoni interserunt, visco falsæ & venenatę interpretationis illita, qua corda simpliciũ, qua indocti & instabiles, quasi ad Dei verbũ auidè accurrentes, cum certa animarum pernicie capiuntur. Tales sunt sub vestimentis ouium lupi rapaces & tanquam à talibus attendere, id est, attentè cauere, iubet Saluator.

Attenditur à falsis prophetis, ab hæreticis, duobus maximè modis. Vno modo, eorũ voces & verba nullo modo audiendo de quo in altero Promptuario latè diximus. Altero modo: eorum libros & scripta non legendo. Vtrobiq; enim par periculum est. De hoc ergo posteriori, hoc loco, satis proprio, pauca suggeremus. Qui libros hęreticorum legere, aut nullũ piaculũ putant; aut etiam commodè permitti posse atque debere existimant, non aduertunt quantum valeat quod Christus hîc dixit: *Attendite à falsis prophetis.* Quid enim est attẽdere, quàm sibi ab illis cauere? Aut vbi magis ab illis cauendũ est, quã in quo fallere maximè contendunt? At eorum libri summo studio ad fallendũ compositi prodeũt. In eorum libris lupina rabies sub vestimentis ouiũ callidissimè & accuratissimè occultatur. Ibi enim verborũ lenocinia, sermones phalerati, sophismata elaborata, paralogismi magno studio concinnati conspiciuntur. Ibi Scripturæ torquentur, adulterãtur, deprauantur, mutilantur. Patrũ sententiæ, Conciliorum decreta, veteres historiæ in eorum libris vel sugillantur, vel corrumpuntur. Sanctus Ephrem duos Apollinaris magni hęretici libros, qui hæreses eius complectebãtur, à quadam fœmina quę eos custodiuit mutuò acceptos, ita per singula folia cõglutinauit, vt nunquã postea vsui cuiquam esse possent, optimè se de Ecclesia meritũ hac ratione arbitratus. In Prato spirituali sic legimus: Abbas Cyriacus presbyter Lauræ Calamonis iuxta Iordanẽ vidit in somnis beatam virginem ante cellam suam transeuntem. Quũq; multũ precaretur, vt ingredi vellet, Quomodo (inquit) ingrediar in cellã tuã, quum ibi teneas inimicum meum? Et his dictis abscessit. Ille autem euigilãs, miratus quid hoc sibi vellet, tandè totã cellam suam discu

Hæreticorum libros non esse legendos.

Exemplum.
In vita eius apud Surium.

Exemplum.
Cap. 46.

discutiendo, inuenit in quodam Isychij volumine, quod tenebat, duos impij Nestorij libellos in fine voluminis assutos. Quos statim reddens ei à quo mutuatus fuerat, & causam narrans, effecit vt statim impij illi libri cremarentur. Tiberius Imperator Eutychij librum hæreticũ, postquam à sancto Gregorio Legato tunc Põtificio conuictum vidit hęreticum, suis ipse manibus in ignem coniecit. Dei iudicio, & singulari Ecclesiæ industria factum est, vt ex tot hæreticorum voluminum myriadibus, nulla prorsus hodie veterum hæreticorum scripta extent, nisi paucorum apud Patres, qui eos confutarunt, fragmenta. *Quamuis enim sint* (ait sanctus Leo) *in hæreticorum scriptis quædam quæ videantur eruditionis & pietatis speciem habere, nunquam tamen vacua sunt venenis. Nam* (vt scribit sanctus Gregorius) *miscent recta peruersis, vt ostendendo bona, auditores ad se pertrahant; & exhibendo mala, latenti peste corrumpant.*

Exemplũ.
In vita sancti Gregorij.
Epist. 93. c. 15.
Moral. lib. 5. cap. 11.

2. *A fructibus eorum cognoscetis eos.*

LOcus moralis de noxiis & pestiferis hæreticorum fructibus, hoc maximè tempore in orbem Christianum inuectis. Quemadmodum enim Christus, quum Iudæi illum in horto aggrederentur, eius quidem diuina voce bis repulsi *ceciderunt in terram retrorsum*, tandem tamen accepta potestate quicquid liberet faciendi, dixit illis *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum*. id est, nunc tempus & potestatem habetis, omnem in me libidinem ac rabiẽ vestram exercendi; & quicquid vobis princeps tenebrarum suggesserit, in corpus meum exequendi, & quemadmodum diabolus potestatem à Deo accepit cõtra S. Iob, primùm quidem circa bona & substãtiam eius vniuersam, quam propterea totam rapinis & incendio vastauit, liberis quoq; eius omnibus interfectis; deinde & in corpus ipsum, quod propterea vlcere pessimo totum percussit: sic in nostra hac ætate, partim ad pœnas peccatorum, partim ad probationem electorum, & *vt manifesti fierẽt qui probati sunt in nobis*; Diabolus à Deo potestatem accepisse videtur, vt per ministros suos, nostri temporis hæreticos, immanissimos & horrendos fructus produceret, & ingentes in Ecclesia strages daret, Christiq; corpus mysticum, tam quæ ad ea quæ circa illud sunt, vt totus religionis cultus, & sacramenta; quàm quæ id ipsum est, vt tota eius in terris potestas & authoritas, pro sua libidine ac rabie, quocũque vellet modo vexaret, turbaret, perderet. Qui horrẽdi fructus & strages ex

Hæreticorum fructus.
Ioan. 19.
Lucæ 22.
1. Cor. 11.

ex iis conſecutæ, vt clariùs populo exponantur, breuem hoc loco enumerationem proferam earum nouitatum ac mutationum omnium, ſiue quoad fidem, ſiue quoad mores, quas iſtæ hæreſes introduxerunt.

Nouitates noſtri temporis circa religionem.

Mutata eſt religio Chriſtianorũ, vel, vt hæretici noſtri loquuntur, reformata eſt, ab vna & vniformi, omniumq; gentium conſenſu, in varias, quàm plurimas, & maximè diſſen-
1. tiẽtes ſectas: de quibus vide Apologiã priorem Friderici Sta-
Lib.4.cap. phyli Dubitãtium Guilielmi Lindani, & Opuſculũ noſtrum
2. de Principiis fidei doctr. Mutata & reformata eſt ab antiqua & Apoſtolica, ad nouam & paucorum annorum, à Martino
3. Luthero cœptã anno Christi 1517. A Catholica & omnium gentium communione, ad paucitatem & ſingularitatem cu-
4. iuſq; gentis, prouinciæ, ac propemodum ciuitatis. Ab ordinata monarchia ſub vno Chriſti vicario, (qualẽ Chriſtus Petrum dedit, cuius iſte ſucceſſor eſt) ad anarchiã, vel certè fœdam polycratiam, aut popularem, aut Principũ (& in his modò ſub puero, modò ſub fœmina ſupremo capite, vt in miſera
5. Anglia) aut denique conſiſtorialem, prorſus turbulentã. Ab illa in qua piſcatores fiebant Apoſtoli, laici fiebãt clerici, & ſeculares facti ſunt religioſi, ad illã in qua Apoſtolorũ ſucceſſores fiunt apoſtatæ, clerici non diſtinguuntur à laicis, religioſi, redeunt ad ſeculum, atque adeò redire coguntur, vel certè redeuntes laudantur. Ab illa quæ orabat pro defunctis
6. fratribus, ad illam quæ omnia pro defunctis orandi collata ſubſidia inſtituta collegia, conſtructa monaſteria expilauit.
7. Ab eleemoſynarũ largitione, ad xenodochiorum ſubuerſio-
8.
9. nem. A vita clauſtrali, ad luxum aulicum. A voto caſtitatis,
10. ad monachorum connubia, id eſt adulteria approbata. A ve-
11. landis virginibus, ad ſtuprandas matronas. A vinculo thori coniugalis, ad frequentia diuortia, & ſuperinductas vxores,
12. id eſt, concubinas domeſticas, ſuperſtite relicta. A voto pau-
13. pertatis, ad profeſſas & legibus probatas vſuras. Ab obediẽtia
14. voluntaria ad arrogantiam affectatã, effrontẽ & effrenẽ. A
15. paucorum ſuperſtitione, ad impietatem communem. Ab hypocriſi quorundam, ad iniquitatem iactabundam, vt qui antea caſtitatem ſimulabat, nunc inter adulteros eſſe caſtus
16. erubeſcat. A certis ieiuniis, ad perpetuam ingluuiem &
17 Rom. 13. *carnis curam in deſideriis.* A vigiliis nocturnis, ad ſomno-
18. lentiam diurnam. A precibus eccleſiaſticis ad prædicatio-
19. nes laicas. A concionibus doctorum, ad lecturas adoleſcen

ſcentum & mulierculcularum. A memoria Sanctorum, ad re- 20.
liquiarum exuſtionem. A peregrinatione ad loca ſancta, ad 21.
frequentanda lupanaria. A fide Chriſtiana, ad fiduciam Lu- 22.
theranam, aut perſuaſionem certam Caluinianam. A *timore & tremore*, quo iubet nos Apoſtolus *operari ſalutem*, ad cer- 23. 2 Cor. 7.
titudinem & præſumptionem, quam docet Caluinus, timore 24.
vacuam. A ſtudio virtutis, ad contemptum peccati. A vere- 25.
cundia peccatorum confeſſione, ad gloriandum in iniquitate, & exultandum in rebus peſſimis. A minorum peccatorum 26.
ſcrupulo, ad contemptum maximorum. Ab illa religione quę 27.
omnes hactenus hæreſes damnauit, ad illas ſectas quæ omnes ferè veteres hæreſes reſuſcitarunt. Ab Eccleſia viſibili, 28.
notiſſima, illuſtri, & ſuper montem poſita, iuxta Scripturas; ad latitantem in deſerto, ad fugitiuam meretriculam, iuxta
miſera paucorum perfugia. Ab Eccleſia Patrum & omnium 29.
Sanctorum, ad conuenticula hominum nouorum, quibus meritò dici debet, quod Manichæis dixit Auguſtinus: *Vos tam noui, tam pauci, tam turbulenti, haud dubium quin nihil dignum authoritate proferatis.* De vtilit. cred. cap. 7. A veritatis magiſtra: ad ſcholas 30.
mendaciorum. A certis & firmis dogmatibus ad religionem 31.
negantem. Ab illa cuius ſunt certa & firma fundamenta, ad 32.
illam cuius totum fundamentum ſuus cuique animus eſt: qui illud in Scripturis & Eccleſiæ dogmatibus quod volunt credunt; quod nolunt, non credunt, ideoque nec Scripturis, Lib. 3 cap. 3.
nec Eccleſiæ, ſed ſibi ipſis credunt, & vt ait Irenæus, *ſemeti* 33.
ipſos prædicant. A doctrina ſpiritus, ad doctrinam carnis. A to- 34.
to Scripturæ Canone, ad mutilatores Canonicarum Scripturarum. A voce interpretantis Eccleſiæ, ad ſenſus Scripturæ 35.
cuiuſque priuatos & proprios. A Spiritu viuificante, ad lite- 36.
ram occidentem. A verbo Dei diſtincto & formato per vo- 37.
cem loquentis Eccleſiæ à Spiritu ſancto edoctæ, ad confuſum & informem ſonum verbi. A verbo Dei integro, ad tex-
tus corruptos. Ab vna verſione Catholica, ad innumeras no- 38.
uas. A Patrum conſenſu, ad Patrum vel contemptores, 39. 40.
vel corruptores. A iugi ſacrificio, ad abominationem de- 41.
ſolationis. A cultu præſentis Chriſti, ad horrendam ido- 42.
lolatriæ Chriſtianæ calumniam, ſeu blaſphemiam potiùs. A fide & bonis operibus, ad ſolam fidem iuſtifican- 43.
tem atque ſaluantem. A ſtudio merendi vitam æternam, 44.
& violenter rapiendi illam, ad doctrinam præſumendi eam, & abſque certamine coronandi. A mandatorum ob- 45.
ſeruatione

seruatione studiosa; ad doctrinam de impossibilitate obser-
46. uandi ea. Ab efficacia sanãtis gratiæ & noua in Christo crea-
tura, ad doctrinam de insanabili natura, & vetustate in Adam
47. permanente. A libero arbitrio, ad necessitatem peccandi.
48. A reuerentia sacerdotum, ad occisionem eorum. A conse-
49. cratis & ornatis templis, ad demolitiones eorum. A venera-
50. tione Sanctorum, ad eorum statuas deturbandas. A religio-
51. sis festorum solennitatibus, vt de populo Christiano circa
Contra Faust. Martyrum memorias Augustinus loquitur; ad politicas cele-
lib.11.cap.22. brationes, vt de ipsis Christi festis isti noui magistri loquun-
52. tur. A legibus Ecclesiæ; ad placita Principum. A septem sa-
53. cramentis, ad duo, vel secundùm alios, ad tria; vel, vt quidam
54. eorum volunt, quatuor. A baptismo ad salutem necessario,
ad anabaptismum, secundùm quosdam; ad non necessarium,
iuxta Caluinum; ad virtutem eius abnegatam, secundùm
55. 56. omnes. A liturgia Catholica, ad cœnas Caluinisticas. A fide
solo verbo satis confirmato, ad periuria scripta & signata.
57. Ab amicitia fiduciali inter proximos, ad suspiciones & frau-
58. des inter omnes. A simplici veracitate, ad circumuentiones
59. in dolo. A sacerdotio ordinato, consecrato, & cœlibe, ad
60. ministerium politicum, profanum, & vxoratum. A clero ho-
61. spitali, ad ministerium rapax. A pijs & amplis fundationibus,
vel ad Dei cultum, vel ad literarum studia, vel ad pauperum
subsidia erectis & institutis, ad omnium huiusmodi vel ex-
62. pilationem, vel subuersionem. Ab illa religione quæ nemi-
nem ad fidem cogit, quam nunquam tenuit; ad illas sectas,
quæ cruentis legibus (vt in Anglia) cogunt ad nouas hæreses
63. amplectendas, & fidem omnium gentium abiurandam. Ab
illa religione in qua perfectionis studio, quotquot voluerũt,
Christum sequi possunt, relictis omnibus quæ possident; ad
illas sectas, quæ neminem hoc facere permittunt, & facien-
64. tes à sancto proposito depellunt, omnéque perfectionis stu-
dium damnant. Ab illo sacerdotio ad quod in bonis literis,
artibus, & sacris studiis instituti promouentur; ad illud mi-
nisterium, in quo ex officinis mechanicis ad cathedras ec-
65. clesiasticas sese, qui volunt, proripiunt. Ab illa religione
quæ sexum muliebrem, & vtriusque sexus pueros ac iuue-
nes in modestia ac verecundia metúque maiorum contine-
bat; ad illas sectas, in quibus nec pueri, nec fœminæ quic-
quam erubescunt. In quibus videlicet naturali verecundiæ
successit impudentia; pudori virginali, effrons lasciuia; mun-
ditiæ, fucus; oculis demissis, elati & leues; parcitati verbo-
rum,

rum, superba loquacitas; operi assiduo, lusus perpetui; acui & filo, chartæ & tripudia; libellis precum, cantilenæ amatoriæ; frugali parsimoniæ, luxus immodicus; rosarijs beatæ Virginis, plumulæ crispatæ, pectines, verriculi; erubescentiæ de futuris nuptijs, risus effusi de rebus venereis. Hæc iuuentutis in Anglia (postquam hæretica esse cœpit) mutatio facta est. A freno & impedimentis peccatorum, ad calcar inijciendum. 66.
A metu peccati, ad verecundiam iustitiæ, vbi scortatores fiunt, ne Papistæ videantur, vt in Anglia hæretica. 67.
Ab illa religione, quæ proposita operis mercede inuitat ad iustitiam; ad illam sectam, quæ spe præmij temporalis inuitat ad nequitiam. 68.
A conscientia cæremoniarum, ad contemptum sacramentorum. 69.
A contrito corde, ad cor induratum. Ab agnitione peccati, ad celanda & neganda peccata cum periurijs. 70. 71.
A iuramentis raris & religiosis, ad crebra & quotidiana periuria. 72.
A satisfactione pro peccato per opera pœnalia, ad frequentationem peccati absque metu conscientiæ, eo quòd solus Christus pro omnibus satisfecit. 73.
Ab honore sanctuarij, ad omnem sacrilegam prophanationem. 74.
Ab his fructibus hæreticos nostri temporis cognoscere licet. Sunt & alia multa quæ prudens & cordatus Concionator obseruare poterit. Atque hi sunt proprij hæreticorum nostræ ætatis fructus, quia vel propria eorum dogmata complectuntur, vel eam vitæ impuritatẽ, flagitia, scelera quæ ex ipsa eorũ impia doctrina nascuntur & promanant: ex quo duplici capite fructus hæreticorum proprij dignoscendi sunt, vt in altero nostro Promptuario explicauimus. Nempe de spinis nemo colligit vuas, nec de hæresi fructum bonum. *Pag. 134. b. & 135. b.* Sicut enim spina vel tribulus, ex quacunque parte illam conspexeris, aculeos habet, nec facilè contrectaueris absque læsione; sic hæreses hodiernas, ex quacunque parte eas consideraueris, seu ex parte doctrinæ, seu ex parte operum, quatenus quidem ipsis hæc propria sunt, iniquitate & turpitudine plenæ sunt. *Simile.* Sub huiusmodi spinis nihil latet, nihil requiescit, nisi serpentes, & animalia venenata. Nihil hodierna hæresis fouet, nisi impietatem, & secularia desideria: nec secundùm illam aut piè creditur, aut sobriè, iustè, castè viuere quis potest.

3. *Omnis arbor bona bonos fructus facit, & non potest arbor bona malos fructus facere.*

Locus moralis de virtutis & bonorum operum necessitate. **Bonorum operum necessitas.** Arbor bona, bona voluntas est in Christo renata & reformata

reformata, vel iustus ipse & ex Deo natus; qui velut arbor radicem, corticem, folia, flores, & fructus non nisi bonos habet. De corde tanquam de radice exeunt cogitationes bonæ, sicut de corde malo malæ exeunt, vt Christus docuit. In cortice gerit boni operis exempla; *vt luceat lux eius coram hominibus*. In folijs sermones sanctos habet, *sicut decet sanctos*. In floribus sancta desideria; in fructu opera virtutum. Talis bona arbor est noua in Christo creatura: de qua Propheta Regius: *Erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo*. Omnis in Christo renatus, est verè *vir Iuda, germen Domino acceptabile, germen plantationis eius*, plātatum secus decursus gratiarum eius: qui *abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accepimus* in vno Christo, *vt in vita regnemus per eum*. Talis arbor, tale germen, tale lignum *fructum suum dabit in tempore suo*: id est, tempore tentationis ad malum, vel occasionis oblatæ ad bonum. Qui iniuria afficitur, habet tempus ad fructum patientiæ producendum. Qui carnis tentationes patitur, habet tempus proferendi fructum castitatis. A quo pauper eleemosynam petit, habet tempus proferendi fructum misericordiæ. In huiusmodi tentationū & occasionum tempore cognoscet quisque seipsum, an sit arbor bona. Dabit quoque vnumquodque lignum fructum suum; neque enim ficus vuas, aut vitis ficus producit. Dat quisque fructum suum, non alienum, operando iuxta vocationem & statum suum, non iuxta alienum; vt clericus & sacerdos, quæ clericorum sunt tractet, non quæ militum, mercatorum, agricolarum, & sic in cæteris: *Vnusquisque secundùm vocationem suam, in qua vocatus est, ambulet. Non omnia membra eundem actum habent*. Non est oculorum audire, aurium videre; non ad pedem pertinet loqui, nec ad linguam ambulare. Qui bona opera differunt vsque ad mortem, non sunt arbores bonæ, quæ faciunt fructum in tempore suo, sed prorsus id agunt, vel agere potiùs conantur tempore non suo. Hinc monet sacra Scriptura: *Ante mortem benefac amico tuo, & secundùm vires tuas exporrigens da pauperi. Non defrauderis à die bono, & particula bonæ diei non te prætereat*. Qui eleemosynam non facit nisi post mortem, similis est homini portanti lumen post tergum. Nauis cùm per rimulas aquam bibit, in portu, non in freto sarcienda est. Murus disruptus, in pace, non in bello reficiendus. Arma ante pugnam, non in ipsa pugna præparanda sunt. Alexander Magnus, instructa iam

[Marginal notes: Matth. 15. — Matth. 5. — Psal. 1. — Esaia 5. & 30. — Rom. 5. — 1. Cor. 12. — Mortis hora non est tempus iusti. — Eccli. 14. — Similia. 1. 2. 3. 4.]

iam ad prælium acie, cùm cerneret militem quendam id temporis amentum telo adaptantem, vt inutilem submouit ab exercitu, qui id temporis appararet arma, cùm his vtendi tempus adesset. Tales sunt qui nouam vitam tunc inchoant, quando anteactæ vitæ præmia capere oportebat: & qui tunc arma virtutum parant, quando maximus est cum hoste conflictus. Equis in ipso cursu nemo inijcit frena, sed longè antè. In mortis articulo passiones tristes & melancholicæ sic mentem occupant, vt se ad virtutem erigere nequeat. Tot aliæ curæ circunstant, morbi acerbitas, rei familiaris sollicitudo, amicorum derelictio, mortis horror, iudicij futuri terror, satanæ tunc maximè suarum rerum satagentis varia & horrenda vexatio, vt eo tunc tempore de fructu virtutum cogitare, perinde sit, ac in media hyeme fructum ab arbore expectare. Qui sanus & hilaris Deo seruire non potuit, quomodo totus tristis & æger id præstabit? Qui per totam vitam Dei est oblitus, quomodo expectat vt in extremo articulo Deus illius sit memor? Si quis per annos quinquaginta aut sexaginta continuos tibi semper infestus & inimicus, te tandem ad regiam dignitatem præter omnem spem euectum cernens, tibi se supplicem exhiberet, num eius amicitiæ fideres, aut tua gratia eum dignum existimares? Impœnitens nequam, qui per totam vitam sceleratè vixerat, iactitare solebat, se in vltimo articulo, tribus tantùm verbis recitatis saluum fore. Hic tandem necdum adeò senex, equo pontem diffractum transiens, titubante equo, quum illum erigere conaretur, nec posset, sed necessariò sibi in aquas cadendum præcipitem videret, laxatis habenis cadens, exclamat: *Capiat omnia dæmon:* atque cum his tribus verbis suis immersus perijt. Non sunt bonæ arbores, quæ non nisi sub mortem de virtute capessenda cogitant. Imò non sunt bonæ arbores, nisi quæ & vberem fructum, & quauis data occasione proferunt. *Ante languorem adhibe medicinam, & ante iudicium interroga teipsum, & in conspectu Dei inuenies propitiationem. Non impediaris orare semper, & ne verearis vsque ad mortem iustificari: quoniam merces Dei manet in æternum. Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore,* (id est, in operibus misericordiæ, per quæ fœneramur Domino) *& non sit tibi nihil in sacculo, eris enim inuidus vitæ tuæ.* Sed sicuti homines auari nec minima lucra contemnunt, sed semper cumulo addunt: ita nos nec minimas benefaciendi occasiones prætermittere conuenit; ne felicitati nostræ, salutis certitudini, &

Exemplum. Plutarc. in Græc. apopht.

Simile.

Simile.

Exemplum. In vita Thom. Mori, cap. 32.

Eccli. 18.

Simile.

Domi. Septuag. text. 4. & 5. gloriæ apud Deum ipſimet inuidere videamur. *Quodcunque poteſt, operetur manus tua.* De qua re in alia Dominica plura diximus.

Similia. Arbor bona altas & fixas radices habet, nec vllo vento
1. aut tempeſtate loco mouetur. Voluntas bona fixam habet in Deo radicem, nec vlla tentatione aut difficultate à virtutis
2. tramite diuellitur. Non ex folijs, non ex cortice, nec ex radice ſed ex fructu ſolo certò arbor cognoſcitur. Non ex verbis, non ex generis nobilitate, non ex ſplendore diuitiarum aut honorum, non ex ſtatus dignitate, ſed ex ſolis operibus, boniſque actionibus in recta fide factis, vir iuſtus certò co-
3. gnoſcitur. Arbor infrugifera multum eſt opaca, multam vmbram habet, ampla folia, denſum truncum, & durum corticem. Impij telluris ſunt inutile pondus: alijs malo exemplo nocent, & virtutem obſcurant, multa verba habent, ventrem
4. curant, externo ſplendori operam dant. Dicebat Plato, ho-
In Timæo. minem eſſe arborem inuerſam, quæ radicem habet ſurſum, & ad cœlum erectam, vnde verum capit alimentum, ſicuti plantæ & arbores radicem habent in terra vnde aluntur. At qui terrena ſapiunt, nec niſi carnis fructus proferunt, plantæ potiùs & arbores terreſtres ſunt, quàm homines. Verus homo cœleſtia appetit, & (vt dixit Seneca) *hoc argumentum habet diuinitatis ſuæ, quòd eum cœleſtia delectant.* Adeò iſti Philoſophi videre potuerunt, quòd ad cœleſtia nati & facti ſumus, non ad huius vitæ voluptates, brutorum more, conſectandas. Si ad hoc nati, multo magis ad hoc in
Pintus in Ezechiel. cap. 15. Chriſto renati ſumus. Quod enim corrupta peccato natura
Similia. vel extinxit, vel certè multum obliterauit, hoc Chriſti gratia
1. in nobis reſuſcitauit. Quemadmodum ſurculus arboris fructiferæ inſitus in trunco & ſtipite arboris agreſtis, eam trahit ad naturam ſuam, vt iam alia folia, & alios fructus ferat: ſic Chriſti doctrina inſita in anima noſtra ſterili, eiúſque gratia voluntati ad malum procliui admota, eam mutat, & ad ſeipſam traducit & conuertit, vt iam alia verborum folia, alios virtutum fructus producamus. Sed quemadmodum
2. neceſſe eſt, vt ramos veteris trunci amputemus, quo ſurculus inſitus vberiùs proueniat, & copioſius ſuccum trahat: ſic planè neceſſe eſt, ramos peccatorum amputare, quo in nobis Chriſtus inſeratur, nóſque lætiſſimos ex eo fructus proferamus.

Arbor bona, quatenus bona, & quàm diu bona eſt, non poteſt malos fructus ferre. Nemo ſimul & turpibus voluptatibus

luptatibus oblectatur, & cælestibus gaudijs perfundatur. Nemo simul *ea quæ sursum sunt, & ea quæ super terram sunt,* Coloss. 3. sapere, amare, appetere potest. Arbor simul sterilis & fœcunda esse non potest. Si mundum diligis, infructuosus es; si Deum fructuosus. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.* Ioan. 15. Nemo se dicat manere in Christo, nisi fructum multum (id est, multa bona opera) faciat. Hoc de Christi gratia, veréque Christianis prædixit Ezechiel: *Super torrentem orietur in ripis eius, ex vtraque parte omne lignum pomiferum, non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus eius,* Ezech. 47. id est, nec in verbis stultum aliquid loquetur, nec in factis perperam & contra Deum peccabit. De Samuele scriptum est: 1. Reg. 3. *Non cecidit ex omnibus verbis eius in terram.* De arbore fructifera dixit Dauid: *Omnia quæcunque faciet, prosperabuntur:* Psal. 1. quod alijs verbis Apostolus dixit: *Diligentibus Deum omnia* Rom. 8. *cooperantur in bonum.* Huiusmodi enim & prosperis moderatè & aduersis fortiter vtentur. Speciem gloriæ despiciunt, mundi opes fugaces existimant, verum decus in virtute ponunt, mentis oculos in Deum intentos ferunt. Sicuti solam Similia. ex arboribus laurum fulmen non lædit, sic solum inter homines iustum nec aduersa nec prospera mutant. Quemadmodum in eo qui rectè valet, calor naturalis omnia alimenta in bonum sanguinem conuertit; sic in Deo radicatus, omnia quæ possunt accidere, materiam virtutis facit. Diuitiæ sunt illi instrumenta misericordiæ, inopia humilitatis causa; bona valetudo ferendis laboris vires; ægritudo, patientiæ materiam suppeditat. Sic arbor bona, bonos fructus facit, & malos facere non potest.

4. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.*

LOcus moralis de duplici pœna peccati omissionis. Ait Omissionis pœna duplex. Christus, quòd arbores infrugiferæ, homines steriles bonorum operũ & infructuosi, hoc ipso quòd tales sunt, hoc ipso quòd bonos fructus non fecerũt, hoc ipso quòd benè agendi occasiones omiserunt, hoc ipso quod iuxta talenta & facultates quisque suas, bonum operatus nõ est; excidentur, & à visione Dei excludentur pœna damni afficiendi; & præterea in ignẽ mittentur, pœnã sensus & tormentorũ locum subituri. Tremenda sententia & benè expendenda. Tantundẽ alibi dicit: *Omnem palmitẽ in me non ferentem fructum, tollet Pater meus,* Ioan. 15.

& in ignem mittet. Et iterum : *Inutilem seruum proijcite in tenebras exteriores.* Et in extremo iudicio forma condemnationis erit : *Esuriui, & non dedistis mihi manducare, &c.* His omnibus in locis damnantur homines, non vt adulteri, fures, homicidæ, superbi, sed vt minùs boni quàm par erat, vt steriles, vt infructuosi. De hac materia plura diximus super illa verba : *Quid hic statis tota die otiosi?* quæ huc referri possunt; & adhuc in aliis Dominicis, vbi vel contra oscitantiam & negligentiam in causa salutis, vel pro feruore & diligentia in exercendis bonis operibus multa produximus: Notandum hoc loco quod Christus dicit: *Omnis arbor* (nemine cuiuscunque status excepto) *quæ non facit fructum,* quæ non assiduè operatur; non enim dicit, fecit, aut faciet, ac denique *fructum bonum*, id est, Deo gratum, & proximo vtilem : non dicit, magnum, splendidum, honorificum. Hanc bene operandi assiduitatem Apostolus propriam esse cuiuis benè Christiano docuit, dicens : *Ea quæ retrò sunt, obliuiscens; ad ea quæ antè sunt, me extendens.* Qui in agone currit, & ad metam contendit, & brauium reportare desiderat, non quantum in cursu profecerit, sed quantum adhuc illi viæ restat, perpetuò cogitat. Cupiditates terrenæ nullum modum habent : sed quo quis plus adeptus est, eo plura concupiscit. Talis esse debet sancta cupiditas, Dei & rerum diuinarum appetentia. Hoc diuina meretur bonitas, hoc nostra requirit salus : hoc illa meretur gloria quam expectamus. Quæ si non mouent, vide pœnas horrendas negligentibus statutas : *Excidentur, & in ignem mittentur.*

Matth.25. *Domin. Septua. text 5.* *Domini.1.post Epiphan. text.1.* *Domin.5. post Epipha.text.2.* *Domin.in ramis palma.text.4.* *Domin.Pasch. text.3.* *Philip.2.* *Similia.*

1. Carere visione Dei, & societate Sanctorum.

Arbor infrugifera excidetur, & è cœtu sanctorum exterminabitur, sicuti ex pomario sterilis ficulnea, dicente patrefamiliâs: *Succide illã; vt quid terram occupat?* Hæc prima pœna est, carere societate Sanctorum, exterminari à facie Dei. Mater iunioris Tobiæ *flebat lachrymis irremediabilibus* de absentia vnici filij, dicens : *Lumen oculorum nostrorum, baculus senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, spes posteritatis nostræ. Omnia simul in te vno habentes, te non debuimus dimittere abire à nobis.* Quanto infinities maior dolor erit dimittere à se Deum, carere eius visione & gloria, qui multo veriùs est lumen Angelorum, gaudium beatorum, solatium miserorum, spes æternitatis nostræ, & in quo vno simul omnia habemus, quia in eo vno sunt omnia, vt in fonte riuuli, vt in radice rami, vt in principio conclusiones! Iustus etiam in hac vita nullam sine Deo consolationem accipit. *Renuit consolari animæ*

Tobiæ 10. *Psal.76.*

anima mea. Memor fui Dei, & delectatus sum. Solà memoria si reficit, visio quid faciet? Rursum: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ, panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, Vbi est Deus tuus?* Et iterum: *Auertente te faciem, omnia turbabuntur.* Appositè hac de re Chrysostomus: *Noui quia plurimi pertimescant gehennam. Ego tamen illius gloriæ amissionem multo amarius, quam ipsius gehennæ dico esse supplicium. Si verò id non possum sermone monstrare, nihil est omninò mirandum. Neque enim nouimus illorum beatitudinem præmiorum, vt infelicitatem quoque de eorum amissione scire possimus.* Et paulo post ex verbis Pauli id colligit, qui causam desiderij sui erga alteram vitam hanc posuit, frui conspectu Christi: *Cupio dissolui, & esse cum Christo.* Quare iterum subiungit: *Est satius mille fulmina sustinere, quàm vultum illum Christi mansuetudinis pietatisque plenum, nos tamen auersantem, in extremo iudicio videre, & illos totius tranquillitatis oculos nequaquam nos aspicere sustinentes; denique vocem illam audire: Nescio vos.* Hæc ille. Sed hoc vernaculum non capiunt, nisi quorum corda Christi amor tetigit. Vnde alibi scripsit idem sanctus Chrysostomus: *Sunt quidam absurdi iudicij: ij duntaxat amãt effugisse gehennam. Contrà ergo multo durius esse tormentum assero, non assequi tantam gloriam, & ea excidisse.* Quando Regem videmus frequenti satellitio palatium adequitantem, eos qui illi proximè cohærent, sermonis consiliique & maiestatis eius participes, felices iudicamus; nósque miseros, licet aliis multis bonis abundemus, existimamus, quòd sola Regis præsentia & familiaritate caremus. At Regum terræ gloria & breuis & incerta est, & multa seruitute mixta. Dic obsecro. Si quis te in theatrum induceret, vbi magna multitudo hominum sederet amicta stolis aureis, & in medio omnium alium quendam ostenderet gemmis eximiè adornatum, regio vestitu insignem, coronam habentem in capite, deinde polliceatur te assumpturum in numerum eorum, an non omnia facceres quæ ipse iuberet? Euola nunc animo in cœlum; cogita non montem Sion, non theatrum, non circum quemlibet huius mundi; sed *ciuitatem Dei viuentis, Ierusalem cœlestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, conscripti sunt in cœlis, & iudicem omnium Deum; & spiritus iustorum perfectorum, & testamenti non mediatorem Iesum.* Arbor quæ facit bonum fructum, in horum numerum & societatem cooptabitur; quæ non facit, ab ea societate exterminabitur: locum apud

Psal. 41.

Psal. 103.

Homil. 24. in Matth.

Philip. 1.

Ad Theod. lap. Paræn. 1.

Simile.

Simile.

Hebr. 12.

Regem, locum in theatro, locum in Dei ciuitate non habebit. Nónne hoc vnum & solum maximæ calamitatis loco ducendum? Pectori generoso non tam molestum est rerum angustia premi, quàm abundantia & gloria priuari.

Simile.

Gehennæ timor.

Exempla.

Histor. gent. Angl. lib. 3. c. 19.

Sed nõ hoc solùm malũ est. *In ignem* quoque arbor infructuosa *mittetur. Hic erit fletus & stridor dentium.* Has ignis infernalis pœnas animo fixas & impressas qui gerit, arbor fructuosa, ne ad eas accedat, facilè fiet. Narrat venerabilis Beda, sanctum Furseum, oppidi Peronensis in Picardia patronum, propter infernales pœnas ei in visione ostensas, solitum postea, acerrimo hyemis tempore glaciéque constricto, tenui veste indutum, ex magnitudine timoris, non secus quàm in media æstate sudare. Alium quoque memorat, qui similia in ecstasi viderat, tempore hyemali in congelatas glacie aquas sese immisisse, mortificandi corporis causa; & rogatum, quo tandem modo tantam frigoris asperitatem tolerare potuerit, hoc solùm respondisse: *Frigidiora ego vidi.* Sed & diuus Gregorius de quodam Illyricano similia scribit: *Tantis* (inquit) *se postmodum ieiunijs vigiliisque constrinxit, vt inferni eum vidisse & pertimuisse tormenta, etiam si taceret lingua conuersatio loqueretur.* Hæc ille. Ideo Scriptura hæc nobis cogitanda proponit, dicens de impiis: *Ignis & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum.* De his pœnis infernalibus iam diximus, quæ huc referri possint, in Dominica 3. post Epiphan. text. 10.

Lib. 5. cap. 19.

Dialog. lib. 4. cap. 36.

5. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum. sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est.*

Mandatorum obseruatio necessaria.

Psal. 118.

Simile.

LOCVS moralis de necessaria obseruatione mandatorũ Dei. Facere enim voluntatem Dei, quæ per præcepta eius nobis innotescit, est ea facere quæ iubet. Intellexit hoc sanctus Dauid, dicens: *Tunc non confundar, quum perspexero in omnibus mandatis tuis.* id est, quum per mandata tua inintellexero quæ sit sancta voluntas tua. Sicuti qui obtusam habent oculorum aciem perspicillis vtuntur, & absque eis nihil contuentur; sic mentis humanę acies ac diuina caligans, vt quæ sit sancta Dei voluntas intelligat, mandatis eius in Scripturis reuelatis, tanquam perspicillis vti perpetuò debet. Ideo de Lege veteri dictum est Iudæis: *Erunt hæc verba quæ ego præcipio tibi hodie in corde tuo, erúntque & mouebuntur*

Deuter. 6.

buntur ante oculos tuos: ſicut ſanè perſpicilla ante oculos illorum ſemper ſunt, quorum caligant oculi. Qui aliquem inuitat, aut amicè excipere vult, parat ſtudioſè cibos non ſuo, ſed hoſpitis palato gratos. Sic Deo placere per opera noſtra ſi volumus, ea facere oportet quæ ipſi placent & grata ſunt, non quæ noſtris cupiditatibus conueniunt. Nec verbis tantùm inuitat amicum hoſpes, ſed re ipſa opiparum parat ei conuiuium. Sponſa in Canticis, non ad colligenda virentia folia, ſed ad edendos fructus ſponſum inuitat, dicens: *Deſcendat dilectus meus in hortum ſuum, & comedat fructus pomorum ſuorum.* Qui dicunt tantùm, Domine, Domine, nec faciunt; quaſi ad virentia folia, & crudas herbas Deum inuitant. Oramus quotidie, & dicimus Patri noſtro cœleſti: *Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra.* Atqui in cœlo Angeli non laudant Deum tantùm, ſed & in omnibus faciũt voluntatem eius, iuxta illud Dauidis; *Benedicite Dominum omnes Angeli eius, potentes virtute, facientes voluntatem eius.* Si Angeli faciunt, quídni homines? hoc nos argumento premit illa oratio. Sed adhuc magis premit, quod de ſeipſo Chriſtus dixit: *Ego non veni vt faciam voluntatem meam, ſed eius qui miſit me, Patris.* Angelis faciunt, Chriſtus facit; & nos non faciemus voluntatem Dei Patris? Nemo tam ignauus miles, qui Ducem aut Regem ipſum in pugnam deſcendentem videns, pugnare detrectet. Deinde quanta merces? *Qui facit voluntatem Patris, intrabit in regnum cœlorum.* Voluntatem Principum etiam turpem atque abſurdam, innumeri mortales faciunt; non vt regni participes, aut hæredes fiant, ſed vt minutum aliquid beneficij aut honoris reportent. Hæc nos in Dei iudicio confundent. Rurſum ipſam noſtram voluntatem rectificat, ac beatam facit, quando Dei voluntatem facit eíque prorſus conformatur. Quod his verbis eleganter docet D. Bernardus: O *dulcis & ſuauis affectio: ô pura & defæcata intentio voluntatis, eo certè defæcatior & purior, quo in ea de proprio nihil iam admixtum relinquitur. Quomodo ſtilla aqua modica, multo infuſa vino deficere à ſe tota videtur, dum & ſaporem vini induit & colorem; quomodo ferrum ignitum & candens, igni ſimillimum fit, priſtina, propriáque forma exutum; quomodo ſolis luce perfuſus aër in eandem transformatur luminis claritatem, adeò vt non tam illuminatus, quàm ipſum lumen eſſe videatur: ſic in ſanctis humana omnis affectio quaſi à ſemetipſa liqueſcit, & in Dei penitus transfunditur voluntatem.* Hæc ille. Beata ergo ipſa in ſe

Simile. *Cant. 5.* *Simile.* *Matth. 6.* *Pſal. 102.* *Ioan. 6.* *Simile.* *Matth. 7.* De diligendo Deo. *Similia.*

voluntas, quæ Dei voluntatem in omnibus faciendo diuinæ conformatur. Contrà nihil propria voluntate, & quæ diuinę repugnat, infelicius. Vnde idem D. Bernardus: *Cesset propria voluntas, & infernus non erit. In quid enim desæuiet ille ignis, nisi in propriam voluntatem? Etiam nunc quum frigus, aut famem, aut aliquid tale patimur, quod læditur, nisi propria voluntas?* Quod etiam his verbis docet Augustinus: *Voluntas Dei est aliquando vt sis sanus, aliquando vt ægrotes. Si quando sanus es, dulcis est voluntas Dei, quando autem ægrotas amara; non es recto corde. Quare? Quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem Dei, sed vis curuare ad tuam. Illa autem recta est, sed tu es curuus.* Hæc ille. De necessaria exequutione voluntatis Dei, déque perfecta & omnimoda mãdatorum Dei obseruatione, iam in aliis* Dominicis aliquoties diximus; quæ huc referri possunt. Sed & in Promptuario nostro Catholico eam astruximus.

De Resurrect. Domin. Ser. 3.

Enarrat. in Psal. 35.

Domi. Septua. text. 1. 3. 5. Domini. 1. post Epipha. tex. 1. Domin. 2. post Epiph. tex. 4. Domin. 3. post Epiphan. text. 9. Domini. 5 post Epiphan. tex. 2. Domin. 4. post Pasch. text. 3.

EVANGELIVM DOMINICÆ VIII. POST PENTECOSTEN.

OMO quidam erat diues, qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud illũ quasi dißipasset bona illius. Et vocauit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ. Iam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia Dominus meus aufert à me villicationem? Fodere non valeo, mẽdicare erubesco. Scio quid faciam, vt quum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suos. Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixítque illi: Accipe cautionem tuam, & sede citò, & scribe quinquaginta. Deinde alio dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe literas tuas, & scribe octoginta. Et laudauit dominus villicum iniquitatis, quia prudẽter fecisset: quia filij huius seculi prudentiores filijs lucis in sua generatione sunt. Et ego dico vobis: Facite, vobis amicos de mãmona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

PERI-

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Redde rationem villicationis tuæ.* De bona & vera dispensatione rerum ac bonorum temporalium.

2. *Filij huius seculi prudentiores sunt in generatione sua, quàm filij lucis.* Contra ignauiam & socordiam in causa religionis & veræ pietatis, & de prudentia filiorum lucis.

3. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt, quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* De æterna retributione eleemosynarum.

1. *Redde rationem villicationis tuæ.*

LOcus moralis de bona & legitima dispensatione rerum ac bonorum, seu temporalium, seu spiritualium. Docet Christus in hac parabola, diuites huius mundi non dominos, sed villicos & dispensatores esse bonorum quæ à Deo acceperunt, ideoque dissipanda ea non esse, sed prudenter & piè dispensanda, huiusque dispensationis in hora mortis rationem reddendā esse. Superbus quidem & auarus dicit: *Diues sum, & nullius egeo:* sicut ille Nabuchodonosor; *Nónne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?* Sed magnæ stultitiæ & insanię hæ voces sunt, diaboli voci consimiles, qui Christo dixit: *Omnia regna mundi tibi dabo, quia mea sunt; & cuicunque voluero, do illa.* Nouæ nuptæ pauperes, quæ ad diem nuptialem non habent vestem, omnia à vicinis accommodata accipiunt, ab alia pallam, ab alia tunicam, ab alia mitram petentes. Die nuptiali transacto, vnaquaque vicina quod commodauit repetente, ipsæ repentè nudatæ, & omnibus ornamentis spoliatæ manent. Sic huius mundi diuites, vita præsenti tanquam die nuptiali transacta, sicut nihil in hunc mundum intulerunt; ita nihil secum auferunt. & sicut ineptus esset, qui nouam nuptam, alienis ornamentis vestitam, diuitem existimaret; sic planè deceptio est, quempiam propter bona temporalia absolutè diuitem iudicare. Scriptura vocat *diuites huius seculi, & mammonam iniquitatis* cum hoc additamento. Absolutè cùm loquitur, eas quæ in cælo sunt aut spirituales intelligit: *Gloria & diuitiæ in domo eius.* Rursum. *Corona sapientum, diuitiæ eorum.* Quare Christus post hæc Euangelij verba vocat diuitias huius seculi, bona quædam aliena, non nostra. *Si in alieno fideles non fuistis? quod vestrū est, quis dabit vobis?* Illud certè nostrum est, quod in nostra potestate & plena libertate est, & quod inuitis nobis auferri à nobis

[Margin notes: Ratio reddenda omnium. — Apocal. 3. — Dan. 4. — Matth. & Luca 4. — Simile. — 1. Tim. 6. — Psal. 111. — Prou. 14. — Leuit. 16.]

Simile. nobis non poteſt. Sicut aqua fluuij tranſeuntis non eſt alicuius propria, quia tranſit per ciuitates, & vnuſquiſque de ea accipit quod ſatis eſt; ſic diuitiæ huius ſeculi non ſunt alicuius propriæ, quia dominos vel potiùs poſſeſſores ſuos in dies & annos perpetuò mutant. Percurre in vna ciuitatis platea, quam inhabitas, domos illius: & perpende quàm multos inquilinos habuerit vnaquæque domus. Sic fluunt diuitiæ ab vno in alium. Simile. Qui ſedet ad menſam magni Principis, vbi multa vaſa argentea apponi videt, ridiculus diceretur, ſi propter præſentis conuiuij vſum, cuius ille pars eſt, vaſa illa ſua eſſe, ſeque illorum proprietarium cogitaret vel diceret. At quæcunque in hoc mundo poſſidentur, ex magna illius Dei menſa ſunt, in qua omnibus dat affluenter; de qua ſuprà in alia Dominica diximus. Non ergo domini, ſed poſſeſſores & vſufructuarij, cum diſpenſationis & reddendæ rationis onere, ſumus earum rerum omnium quæ in hac vita poſſidẽtur. Vnuſquiſque ſibi dictum à Deo exiſtimet, & quidem quotidie (hora enim mortis incerta eſt) *Redde rationem villicationis tuæ.* Simile. Si eſſes magni Principis diſpenſator, qui tibi imperaret vt ſub veſperam diei præſentis rationem ei reddas multorum millium ducatorum, nónne ſtatim libros tuos inſpiceres, & rationes tuas, vtcunque benè conſtitutas, iterum ad calculum reuocares? Quòd ſi non ad huius diei veſperam, ſed ad quamlibet cuiuſuis diei horam te paratum eſſe iuberet ad reddendas rationes, nónne eandem diligentiam adhiberes? Non eſt dubium quin hoc faceres, ſi dominum, vt par eſt, timeres, tuique honoris & ſtatus curam haberes. Atqui prorſus ita ſe res habet inter vnumquemque noſtrum & Deum. Reddenda vnicuique ratio eſt accepti & dati. *Matth. 18.* *Simile eſt regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis.* *Matth. 25.* Rurſum alibi quum dixiſſet Chriſtus, *Vigilate, quia neſcitis neque diem neque horam:* ſubiungit; *Sicut enim homo peregre proficiſcens, vocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua:* & paulò pòſt; *Poſt multum temporis venit dominus ſeruorum illorum, & poſuit rationem cum eis.* Porrò tam exacta omnium reddetur ratio, vt dicat alibi Chriſtus: *Matth. 12.* *Bonus homo de bono theſauro ſuo* (quem Deus ei cõcredidit) *profert bona, & malus homo de malo theſauro ſuo* (quẽ ſua ſibi malitia & impœnitẽtia theſaurizauit) *profert mala. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.* Vides de bonis & malis ſic reddendam

ratio

rationem, vt etiam omne verbum otioſum in rationes venire debeat. Hoc in ſymbolo Athanaſij canit & credit Catholica Eccleſia: *Vnuſquiſque de propriis factis ſuis reddet rationem.* Sic vnicuique dicitur; de bonis acceptis, ſeu naturæ, ſeu fortunæ (vt cum vulgo loquamur) ſeu gratię: *Redde rationem villicationis tuæ.* Dixerat Chriſtus ſeruis ſuis: *Negotiamini donec veniam.* nempe donec ad iudicium veniam, vbi factę negotiationis reddetur ratio. *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt accipiat vnuſquiſque prout geſſit in corpore, ſiue bonum, ſiue malum.* Et rurſum: *Vnuſquiſque noſtrũ pro ſe reddet rationem Deo.* Et de omnibus impiis Petrus dicit: *Reddent rationem ei, qui paratus eſt iudicare viuos & mortuos.*

Lucæ 19. *2. Cor. 5.* *Rom. 14.* *1. Pet. 4.*

Hæc omnia qui nouit, qui credit, qui memoria tenet, quomodo de acceptis à Deo ſeu fortunæ, ſeu naturæ, ſeu gratiæ bonis, tanquam de abſolutè ſuis gloriatur & ſuperbit? quomodo illis ad libitum & voluptatem abutitur? quomodo de ſollicita & prudenti eorum diſpenſatione & adminiſtratione non cogitat? quomodo de reddenda Deo omnium & ſingulorum ratione, quotidie non deliberat? quomodo bona fortunæ, opes, diuitias, honores, ad luxum, ad voluptates, ad vana & noxia conquirenda diſſipat? quomodo naturæ bona, ingenij acumen, animi induſtriam, memoriæ vires, transfert ad vana, ad ſcelera, ad flagitia, ad fraudes, ad iniurias? quomodo gratiam Dei in vanũ accipit, nec fidei, nec charitatis, nec ſpei fructus vllos proferens? Dicit Deus Ezechieli Prophetæ: *Sume gladium acutum, & capillos tibi rade, & aſſumes ſtateram ponderis, & diuides eos. Tertiam partem igne combures in medio ciuitatis: tertiam gladio concides: tertiam verò aliam diſperges in ventum.* Quid ſibi vult hæc ceremonia? quid docet hæc prædicatio non verbis, ſed rebus & ſignis facta? de quo genere doctrinæ Dei ſapientiæ vſitato in alia Dominica diximus. Ad literam docet percuſſionem Iudæorũ, quorum alij à Chaldæis comburendi, alij gladio occidẽdi, alij in captiuitatem abducendi erant.

Negligentiæ noſtræ abſurditas. *Ezech 5.* *Domin palm. text. 3.*

At verò myſticè ſignificatum eſt, quàm profanè & impiè bona huius mundi homines diſſipent & conſumant. Sicut enim capilli ſi nimis creſcunt, nimiſq; multiplicantur, oculorum aciem impediunt, & reſecari propterea debent: ſic diuitiæ & bona temporalia ſi multum acreſcant, niſi ſuperflua reſecentur, & in bonos ac pios vſus cõuertantur, aciem mentis penitus obtundent, ne cæleſtia quis appetat aut intelligat.

Simile.

ligat. Partem horum capillorum in ignem illi mittunt, qui diuitias & facultates suas in carnis illecebris ac voluptatibus effundunt: nec pauperibus eleemosynas erogant, nec domesticorum suorum curam habent. Altera pars horum capillorum gladio diuiditur, in rixas, iurgia, & lites impēditur, atque ambitioni subseruit. Tertia pars in aërem proiicitur, quia non nisi in vanis collocatur, & iis quę ad oculorum concupiscentiam comparantur: in pulchris ædificiis, vestimentorum luxu, venationis, aleæ, chartarum studio. Hanc nobiscum rationem reddit Scriptura: *Pondus & statera iudicia* (Prouerb. 16.) *Dei sunt.* Sicut nummularij monetas in statera ponderant, & (Simile.) falsam reiiciunt, bonam in arca recondunt; qui autem falsam monetam cuderit, pariter cum illa collo suo appensa comburitur: sic iudicabit actiones nostras Deus, falsa ne an bona moneta fuerint, bonis eius acceptis recténe an perperam vsi fuerimus. Qui autem falsam monetam cuderit, & sub inscriptione regia cuprum pro auro supposuerit, sub professione Christiana vitam nefariam duxerit, *dissipans bona à* (Lucæ 15. Matth. 25. Matth. 11.) *patre accepta cum meretricibus*, id est, cum insanis huius mundi amoribus & cupiditatibus, ille *vt inutilis seruus proijcietur in tenebras exteriores*, & tanquam *zizanium colligabitur* cum (Apocal. 14.) suis malis operibus *in fasciculum ad comburendum*. Nam vt de iustis dicit Scriptura, *opera illorum sequuntur illos*; ita ma- (1. Tim. 5.) ximè de impiis est verum: quorum peccata *vel præcedunt eos ad iudicium, vel subsequuntur.* Omnia autem impiorum peccata sunt malæ villicationis peccata; quia *exhibuerunt mem-* (Rom. 6.) *bra sua*, id est, dona naturæ, gratiæ atque fortunæ, *arma iniquitatis peccato*: facientes ea, instrumenta peccandi, & subseruire *immunditiæ & iniquitati*, quæ *debebant seruire iustitiæ in sanctificationem*, vt Apostolus docet. Diligenter ergo villica- (Conscientiæ examen.) tionis nostræ rationem nobiscum inire, & per frequens conscientiæ examen ad reddendas Domino nostro rationes, parati esse debemus. Hoc Ezechias Rex fecisse videtur, (Esaiæ 38.) quum dixit: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Lugent Prophetæ negligentiam mortalium qui hoc non faciunt.

Dicit per Ieremiam Deus: *Posuerunt vineam meam in* (Ierem. 12.) *dissipationem* (hi sunt qui bona animæ dissiparunt) *luxítque super me, desolatione desolata est omnis terra, quia nullus* (Esaiæ 44.) *est qui recogitet corde.* Et expressius per Esaiam: *Nescierunt neque intellexerunt: obliti enim sunt, ne videant oculi eorum, & intelligant corde suo. Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt,*

cunt, neque sentiunt. Totum hoc dicit Propheta de filiis Israel, qui de fœdis idololatriis ab ipsis perpetratis nihil recogitarunt, qualem de tot sceleribus Deo rationem redderent. Idem de nobis dicitur, qui de nostræ villicationis ratione reddenda nihil cogitamus.

Magna fidelium erit confusio, ipsa Gentilium hac in parte industria: *Duorum temporum* (dicebat Pythagoras) *est tibi habenda ratio, mane & vespere: in altero gerenda prospice, in altero respice quæ gessisti.* De hac re sic scribit Seneca, non vt Philosophus, sed vt Christianus, adeoque vt religiosus: *Animus quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, vt consummato die, cùm se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum, quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Desinet ira, & erit moderatior; desinet cupiditas, & erit temperantior; desinet superba vanitas, & erit cautior; quæ sciet sibi quotidie ad conscientiæ iudicem veniẽdum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur? quàm tranquillus, altus, ac liber? Vtor hac potestate, & quotidie apud me causam dico.* Hæc Seneca, vt moraliter bonus esset, & conscientiam iudicem non offenderet. Quanto id nobis accuratiùs pręstandum, vt iusti apud Deum simus, & Deum iudicem non offendamus, cui reddenda est ratio villicationis nostræ? Facit hoc exactè Societas Iesu, iuxta eorum Cõstitutiones saluberrimas.

Apophthegma.

De ira lib. 3. cap. 36.

De hac villicationis nostræ ratione reddenda, sic suos docuit sanctus Chrysostomus: *Dedit tibi vitam Deus, vt se coleres. Tu eam incassum & inutiliter consumis. Quæris quod sit dãnum? Si vel parum argenti temerè consumpseris, id omnino damnum appellas. Sin totos dies in diaboli operibus consumpseris, nihil amisisse opinaris. Opus est in sacrificiis & precibus vitam omnem impendere. Tu ad clamores, perturbationes, obscœna verba, contentiones, voluptates, vitam tuã cõsumis. Dic, quæso, si cui filiorum tuorum præciperes vt aliam artẽ disceret, ille autem vel domi, vel alibi tempus frustra contereret, possétne apud magistrũ excusari? Hæc & vobis dicẽda sunt. Nã exiget à nobis Deus rationẽ. Vobis* (inquiet) *tẽpus dedi, vt pietatẽ, vt rectè viuẽdi artem erudiremini. Cur incassum & inutiliter hoc tẽpus consumpsistis?* Hęc ille. Qui de reddenda ratione villicationis suæ nihil recogitant, similes sunt pueris, qui quum in plateã à parentibus alicuius rei emendæ causa mittuntur, spectaculis in via

Hom. 57. in Ioan.

Simile.

Simile, 1.

via intenti,obliuiſcuntur ad quid erant miſſi : ſed domum reuerſi flagra reportant. Similes etiam ſunt filio alicuius ma-
2. gni Principis,qui extructo ſibi à patre magnifico palatio, & magna mercede conductis magiſtris,qui illum bonas artes doceãt,nihil aliud quã chartis & aleis totos dies ac noctes in
3. Matth.21. palatio ludit. Deniq; ſimiles ſunt illis malis agricolis,quibus pater familias locauit vineam ſuam, poſteaque ſeruos ſuos, alios poſt alios,ad colligendos fructus miſit, à quibus tum ſerui,tum etiam filius ipſe poſtmodum miſſus,malè accepti, vexati,& interfecti ſunt,nullo relato fructu. Sed tam ganeonem filium pater,quàm malos agricolas pater familias *malè perdet,& vineam ſuam locabit alijs,* dona ſua largietur aliis, qui rectiùs vtentur;gloriam aliis conferet,qui meliùs emeriti fuerint:iuxta illud Chriſti, *Auferte ab eo mnam ſum. Ha-*
Luca 19. *benti enim* (id eſt; rectè vtenti quod habet, rectè villicanti) *dabitur, non habenti auferetur.* Et de gloria dicit Scriptura:
Apocal.3. *Tene quod habes,ne alius accipiat coronam tuam.* De hac recta villicatione, de legitimo vſu acceptæ gratiæ, de neceſſario profectu noſtro, & de ratione eius reddenda iam in aliis * Dominicis aliquoties diximus, quæ ferè omnia huc referri,& hîc locum habere poſſunt. Loci quoque omnes contra negligentiam ſalutis huc pertinent, quos vide in Indice.

* Domin.infra octauam Natiui. Domin.text.2. Domin.3.poſt Epipha.text.6. Domini.5.poſt Epipha.text.2. Domin.Septua. text.2.& 3.

2. *Filij huius ſeculi prudentiores ſunt in generatione ſua, quàm filij lucis.*

Ignauia in cauſa religionis. LOCVS moralis contra ignauiam & ſocordiam in cauſa religionis & veræ pietatis. Villicus iniquitatis ad victum ſibi & neceſſaria huius vitæ paráda,prudens & vigilans fuit, fecitque ſibi amicos quando oportunum erat: Filij huius ſeculi,id eſt,qui ſecundum hoc ſeculum viuunt,in ſuis negotijs ac rebus gerendis cauti, vigilantes, attenti ſunt. Sed filij lucis, id eſt, quorum profeſſio eſt ad æternam lucem pertingere,& vt eò pertingant, acceperunt interim lucem gratiæ, vt faciant opera lucis,in ſua generatione, in ſuis negotijs, & cauſis, non perinde prudentes aut vigilantes ſunt. Oſtendit
Exemplum. Chriſtus quid accidere ſoleat,non quid debeat. Simon & cæteri Apoſtoli,Chriſto orante & vigilante, in horto dormiunt. Iudas non dormiuit, ſed ſatellites cum armis & fuſtibus ad hortum perduxit,vt Chriſtus caperetur. Bufones & noctuæ
Similia. etiam noctu vident, ſed de die nihil vident. Impij in malo lyncei, in bono talpæ ſunt. Felis acutiùs videt quam homo; ſed

ſed ad capiendum mures, non ad legendum litteras. Tota filiorum huius ſeculi prudentia & vigilantia ad malum eſt. *Inſidiatur vt rapiat pauperem; rapere pauperem dum attrahit eum:* fraude videlicet & dolo, non vi. *In laqueo ſuo humiliabit eum.* Mittit nos ergo Chriſtus ad impios, vt ab illis diſcamus prudentiam, id eſt, prouidentiam: hoc enim ſignificat vox Græca *φρονιμώτεροι.* Sic alio in loco mittit nos ad ſerpentes. *Eſtote* (inquit) *prudentes ſicut ſerpentes.* vbi iterũ vtitur verbo *φρόνιμοι.* Serpentis autem prudentia, eſt cautela & vigilantia ad ſui conſeruationem. Totum enim corpus ictibus exponit, vt caput occultet, quo ſaluo, reliqua ſaluantur omnia. Ad hanc prudentiam hortatur Scriptura, quum dicit: *Vtinam ſaperent & intelligerent, ac nouiſſima prouiderent.* Iſthuc eſt ſapere, hoc eſt prudentem eſſe. *Memorare nouiſſima, & in æternum non peccabis.* Prouidere de futuris proprium eſt prudentiæ. Hoc faciunt filij ſeculi circa bona terrena; ſerunt, plantant, negotiantur, propter fructum & lucrum non præſens, ſed futurum. Hoc arguit Chriſtus in filijs lucis, quia non faciunt. Non faciunt hîc amicos, vt acquirant tabernacula æterna. Non aduigilant, non proſpiciunt rebus futuris. *At omnis qui in agone eſt* (ait Apoſtolus) *abſtinet ſe ab omnibus: & illi quidem, vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Iterum exemplo filiorum huius ſeculi, arguit Spiritus ſanctus ignauiam & ſocordiam filiorum lucis. Illi abſtinent ab omnibus; nihil de cibo, de potu, de veſtitu, vel alia aliqua de re cogitant athletæ in arenam deſcenſuri: ſed toti in hoc ſunt, vt coronam accipiant, & brauium reportent: quod tamen vnius aut alterius diei gaudium eſt, faciléque corrumpitur alijs aduerſis. Nos expectauimus coronam incorruptam, & in agone poſiti ſumus: & tamen nihil minùs cogitamus, ventri, otio, & voluptati dediti. Qui in certamine Olympiaco palmam reportauerat, ad ſuam ciuitatem rediens, non per patentes vrbis portas intrauit, ſed maioris triumphi cauſa, per diruta vrbis mœnia inuectus ferebatur. Debemus per corporis noſtri & fortunarũ ruinas, *oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum Dei. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* In optima cauſa noſtra, maximus agendum viribus. Memorabile eſt, & huius diſcriminis filiorum ſeculi, & filiorum lucis illuſtre exemplum, Pompeius & Cæſar; ille pro Reipubl. libertate, hic pro ſuo honore & imperio dimicans. In pugna Pharſalica, quum ſtarent horum Ducum acies, Pompeius Reipu-

Pſal. 9. *Matth. 10.* *Deut. 32.* *Eccli. 7.* *1. Cor. 9.* *Simile.* *Actor. 14.* *Matth. 11.* *Exemplum.*

blicæ causam agens, exclamat ad militem: *Parce ciuium sanguini.* Cæsar pro sua gloria decertans, exclamat: *Miles faciem feri.* Ita dum ille quasi filius lucis, in causa iustitiæ molliter & flaccidè agit, & seipsum, & Rempub. totam perdidit: hic in sua generatione prudens & vigilans, & ad victoriam attentus, victor triumphauit. Hodie hæretici ad suam hæreticam prauitatem vel conseruandã, vel propagandam, etiam alienas terras inuadere, etiam contra Reges suos Catholicos rebellare ausi sunt: contrà, Catholici vix sub Catholico Principe suam tueri domi religionem possunt. Tres in vna ciuitate ciues hæretici, plus potuerunt ad ciuitatem perdendam, quàm tria Catholicorum millia ad eam conseruandam. Laban idololatra, Iacob electo Dei, & in Lia supponenda, & in mutanda mercede decem vicibus imponere potuit. Sed & illi seni ac sanctissimo viro, decem filij per totos annos viginti illuserunt, occisum esse Ioseph, per intinctam sanguine tunicam persuadendo. Absalom impius, contra Dauidem patrem, *virum secundùm cor Dei*, totum regnum ad rebellionem concitare, Hierosolymam occupare, exercitum ducere potuit. Sic filij seculi in sua semper generatione prudentiores sunt. Sed de hoc argumento, id est, de feruore spiritus in causa Dei & salutis nostræ, vide in compluribus alijs * Dominicis iam prolata, quæ hîc (loco magis proprio) in vsum depromi poterunt.

Exempla. Genes. 29. & 37.

2. Reg. 15.

** Domin. 1. post Epiph. text. 1. Domin. 5. text. 1. Dominica Sept. tex 4 & 5. Dominica Palm. tex. 4. Domin. Pasch. text. 3.*

Cæterùm ne quod Christus hîc de facto pronunciat, necessariò quis fieri existimet, & huic ignauiæ suæ in causa religionis & salutis prætextum quærat, aliqua hîc exempla proferam de prudentia & feruore filiorum lucis in sua generatione. Paphnutius Episcopus, videns Maximum Episcopum Hierosolymitanum in Concilio Tyri inter Arrianos, qui contra Athanasium conspirauerant, sedentem; surgens de medio, manu eum apprehensum è subsellio detraxit, dicens: Nolo Maxime, vt qui eadem mecum Domini stigmata fers (nam & oculo vno orbatus, & nerui succisionem passus pro fide fuerat, sicut Paphnutius) cum impijs sedeas, & eorum impietatis contra sanctum Athanasium particeps fias. Persarum Rex Hormisdam, virum nobilem, quia Christum abnegare noluit, dicens hoc nec ipsi Regi esse vtile, quia qui Deum suum negat, facilè Regem negabit, omnibus bonis exutum, & laceris indutum, custodem camelorum fecit. Accidit postea vt ei fortè occurrens Rex toto iam squalido & puluerulento, pristinæ fortunæ recordatus & commiseratus,

Exempla prudentiæ filiorum lucis, quoad fortitudinem.

1. *Sozom. lib. 2. cap. 24.*

2. *Theod. lib. 5. cap. 38.*

miſeratus, eum nobiliter veſtiri, & in palatium reduci iuſſerit. Quo facto, Nunc, inquit Rex, filium fabri nega, & pertinaciam depone. Ille hoc audito, byſſinas illas & pretioſas veſtes ſtatim diſcindens atque exuens, Si propter iſta, inquit, me fidem velle abnegare exiſtimas, ea tibi denuo accipe. Atque ita cum ignominia à Regis facie extruſus, Deum & fidem ſuam fortiter ſeruauit. Beniamin diaconus Perſa, poſtquam duobus annis in carcere maceratus eſſet, Legatis Romanis interuenientibus, liberatus fuit ea conditione, vt Euangelium magis non prædicaret. Sed ille hanc conditionem recuſauit, reſpondens, ſe non debere talentum acceptum abſcondere; memor videlicet villicationis ſuæ. Dimiſſus nihilominus denuo prædicauit, & poſt annum denuo captus, atque à Rege iuſſus vt Chriſtum abnegaret, reſpondit: Si mortem commeretur qui te Regem ſuum, quum ex ſubditis tuis ſit, negare vellet; meritò & ego morte plectendus eſſem, ſi Deum meum negare vellem. 3. Theodor. lib. 5. cap. 38.

Conſtantius Arrianus Imperator, mittit ad Euſebium Samoſatenum Epiſcopum, vt Concilij Ariminenſis decretum ad eum mitteret. Quo negante ſe id facturum, nec depoſitum apud ſe alienaturum ſine conſenſu Patrum eorum qui id apud ſe depoſuerant, Imperator iratus iterum mittit, minitans dexteram ei præſcindere ni reddat. Epiſcopus lecta epiſtola, porrigit nuncio vtramque manum, dicens: Vtramque præſcinde. Neque enim decretum hoc, quod tam illuſtre eſt prauitatis hæreticæ teſtimonium, reddam Imperatori. & laudauit ipſe Imperator Epiſcopi conſtantiam. Atque hæc feruoris & fortitudinis exempla ſunt, pauca de innumeris, quæ nunc occurrerunt. Addam adhuc vnum aut alterum. 4. Theodor. lib. 2. cap. 32.

Terentius dux, magna cum victoria ex Armenia reuerſus, quum eum Imperator Valens petere quam vellet mercedem iuberet, id tantùm petiit, vt vna Antiochiæ Eccleſia Catholicis daretur. Iratus Imperator, petitionis ſchedulam lacerauit; & vt aliud aliquid peteret, iuſſit. Terentius fragmenta ſchedulæ recolligit, &, Hoc, inquit, de tua Majeſtate totius mercedis loco accipiam; nec aliud petam. Deus inter te & me iudicet. Memorabilis hæc pietas fuit, & fortitudo egregia. Sed illuſtrior eſt, quam veræ pietati Theodoſius iunior Imperator præſtitit. 5. Theod. lib. 4, cap. 28.

In grauiſſima Regis Perſarum cõtra Chriſtianos perſecutione, multi Perſæ ad Imperatoris Theodoſij iunioris regna profu- 6. Socrat. lib. 7. cap. 18.

 gerunt.

gerunt. Repetit ab Imperatore fugitiuos suos Rex Persa. Negat Imperator Catholicus: bellóque asperrimo super hac contentione orto, nobilissimas victorias reportauit. Hæc fuit prudentia filiorum lucis nihilo inferior filiis seculi. Cuius quod nunc subiicimus adhuc celebrius exem-
7. *Theodor.lib.4. cap.1.* plum est. Iouinianus in Imperatorem electus, non aliter se Imperij administrationem suscipere velle dixit, nisi om-
8. *Euagr.lib.5. cap.7.* nes, quibus imperaret, Christiani esse vellent: quod & effecit. Præclarum quoque & istud. Maior Armenia, quæ sub Persarum dominatu erat, sicut minor Armenia sub Romanorum Imperio, grauissimas persecutiones propter fidem passa, facta cum Iustino iuniore Imperatore occulta amicitia, & fœdere inito de libertate religionis potienda, Magistratus suos & Præfectos omnes repentè è medio sustulit: Armeniæ sese adiunxit. Hæc de prudentia feruoris, fortitudinis, & vigilantiæ in causa fidei.

Exempla prudentiæ filiorum lucis quoad astum bonum.

Nunc prudentiæ vt cautelam & astum bonum significat (in qua præcellere solent filij huius seculi) aliqua etiam exempla proferam. Quod de Paphnutio modò protulimus, ad hoc genus magis propriè pertinet. Constantius
1. *Euseb.lib.1. de vita Constant.cap.11.* Constantini Magni pater initio Imperii sui, vocatis omnibus domesticis suis, ait, eos qui sacrificare diis vellent, apud se mansuros loco & honore pristino; qui id recusarẽt, vt recederent, gratiásque agerent, quòd eos grauiùs non persequeretur. Quibusdam ergo Christianis sacrificantibus, aliis verò aula potiùs quàm fidem deserentibus, hos apud se retinuit, magnóque in honore habuit, illos aula sua & comitatu expulit. Hac ille prudentia vsus est, non vt filius huius seculi, sed vt filius lucis, vt non nisi fideles apud se ministros haberet. Quum à Dionysio Episcopo
2. *Ambrosius Sermon.69.* Albanensi Arriani subscriptionem ad hæresem extorsissent, Eusebius Vercellensis Episcopus hoc comperto, finxit apud Arrianos, se velle quoque propter bonum pacis subscribere. Data ergo illi schedula subscriptionum, visio Dionysij nomine inter primos, quasi ad rem nouam stomachatus; Quare, inquit, iuuenis ille, & meus discipulus me præcedit? Isthuc ferendum non est. Fiat alia schedula, vt me priore loco subscribente, sequatur ille Patres suos. Arriani mox illa schedula combusta, aliam parant, cupientes illi satisfacere, eiúsque subscriptionem obtinere. At ille hoc facto, suauiter subridens; nec ego (inquit)

nec

nec filius meus Dionysius vestris impietatibus subscribemus. Ex quo eius facto concludit Ambrosius: *Vnde cùm dicat Euangelium in hac generatione prudentiores filios tenebrarum esse quàm lucis, ecce hîc ipsis tenebris prudentior filius lucis inuentus est.* Nec minor fuit sancti Athanasij ad eludendos Arrianos,& vel suam innocentiam, vel causam Catholicam defendendam prudentia. Mulier ab Arrianis subornata fuerat, quæ Athanasio stuprum cum ea perpetratum obijceret: résque ad publicum iudicium deducta est. Sed vbi mulier coram Episcopis in vnum conuocatis hæc obijceret, Timotheus presbyter Alexandrinus, qui astabat Athanasio (sic enim inter eos clàm conuenerat) ita affatur mulierem: Egóne te per vim compressi? Tum illa; An non tu, quæso, inquit? tempúsque & locum in quo compressa fuerat, ostendit. Sic ridicula apparuit accusatio,& calumnia inanis. Episcopi innocentia etiam inimicis iudicibus patefacta est; Arriani summa ignominia affecti. Pari prudentia apud Constantium Imperatorem Arrianum, pro Catholicæ religionis libertate vsus est. Ad preces, vel etiam minas Constantis fratris, qui in Occidente Catholicus imperabat, Athanasium ab exilio reuocauit Constantius, & Antiochiam Syriæ ad se vocatum, liberum ei ad Episcopatum regressum offert: sed vnum (inquit) est, in quo mihi gratificari debes, vt vnam Arrianis Ecclesiam in tua ciuitate concedas: cui quum ille respondisset, se quidem id Imperatori negare non velle: sed æquum esse, vt & illi tantundem concedat Imperator, vt Antiochiæ Catholicis vna quoque Ecclesia concedatur. Quæ res quum ab altera parte magis Arrianis incommodaret, quàm vna Alexandriæ Ecclesia, præsente illic Athanasio, commodare potuisset; Imperator ex Arrianorum consilio à postulato abstinuit, virique prudentiam admiratus, Non frustra (inquit) hunc vnum virum tantopere Arriani exagitant. Sed & magna prudentia Flauianus Antiochiæ Episcopus Catholicus, contra Adelphium hæreticum, & Massalianorum Principem vsus est, vt totum pestilentis hæresis venenum quod occultauerat, & clanculum multis instillauerat, nec de vllo conuinci poterat, sua sponte effunderet. Hominem ad se Antiochiam euocat, benignè tractat, propriè assidere iubet. tum ad eum: Nos, inquit, ô senex, ad longam iam ætatem prouecti, multóque vsu rerum edocti, & dæmonum fraudes perspectas habemus, & dona Spiritus

3.

Sozom. lib. 2. cap. 24.

4. *Theodor. lib. 2. cap. 12.*

Niceph. lib. 9. cap. 24.

5. *Theodor. lib. 4. cap. 10.*

ſancti edocti ſumus. Iſti iuuenes ſpiritualium ſermonum necdum capaces, occultiora Dei myſteria non percipiunt. Itaque mihi, quæſo, aperias, quomodo ad nos Dei Spiritus adueniat, & contrarius ſpiritus quomodo à nobis recedat. His verbis delinitus ſenex totum cordis ſui arcanum patefecit, & peſtilentis ſuæ doctrinæ virus totum effudit. Quo audito, & ſeni verbis acerrimis maledixit, & totam illam Maſſalianorum peſtem (cui ſimile quiddam Anabaptiſmus hodiernus eſt) tota Syria expulit. Sunt ergo & filij lucis, ſicuti eſſe debent, prudentes in generatione ſua, quoties ad id animum, Dei auxilio inuocato, ſeriò & ſtrenuè applicare

6. 4.Reg.10. contendunt. Iehu in Regem à Deo vnctus, ſingulari prudentia omnes ſacerdotes Baal in templum euocatos ad vnũ

7. Hiſtor.lib.15. trucidauit. Cui ſimile eſt quod de Cabade Perſarum Rege Paulus Diaconus meminit. Manichæi Phatuarſæ filio Cabadis perſuadent, ſe illi à patre iam ſene regnum obtenturos, ſi eorum religionem. Promittit ille. Rex ſenex hoc intellecto, conuocat omnes regni ſui Ordines, ac Manichæos omnes cum Epiſcopo ſuo Indagara, cum vxoribus quoque & liberis, fingens ſe velle dictum filium Regem creare. Laudatis itaque in pleno conuentu Manichæis, & dicens ſe filium ſuum illis Regem daturum, monet vt ſeorſim omnes conſiſtant, ad eum ſolenniter acceptandum. Illis ergo ſeorſim ſtantibus, immiſſa militari manu, vniuerſos occidit in conſpectu totius nobilitatis, & omnium Chriſtianorum Catholicorum. Sed & liberos eorum omnes poſtea combuſſit. Hac prudentia, & inſigni ſtratagemate, Baal illud Manichæum in tota Perſia deletum & extinctum fuit. Non eſt igitur quòd vel pij & Catholici ex prudentia filiorum huius ſeculi, ignauiæ ſuæ prætextum quærant, vel impij in ſua prudentia glorientur, qui ſæpe incidunt in foueas quas fe-

Prouerb. 21. cerunt: quia *non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium aduerſus Dominum.*

3. ***Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; vt, quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.***

Eleemoſynarũ retributio æterna.

LOCVS moralis de æterna retributione eleemoſynarum. Docet Chriſtus hanc noſtram debere eſſe prudentiam, vt de mammona iniquitatis, ſiue de iniquo mãmona, iuxta phraſem Hebraicam, non quia iniquè parta eſt, aut poſſidetur; ſed quia multæ iniquitatis, cauſa eſſe ſolet (*vermis*

enim

enim diuitiarum superbia, ait sanctus Augustinus, & *radix omnium malorum, cupiditas pecuniarum φιλαργυρία*, ait Apostolus) faciamus nobis amicos eam bene & prudenter non dissipando, sed dispensando, pauperibus eam distribuendo: vt, quum nos defecerimus, & vilicare amplius non poterimus, per mortem diuitiis omnibus exuti, isti quos per eleemosynas amicos fecimus, pauperes & indigentes, de quibus bene meriti sumus, recipiant nos, id est, recipi faciant, siue precãdo pro benefactoribus suis, si boni pauperes sunt, Deóque grati; siue, quia non illi, sed quod illis præstitum est, misericordiæ opus recipi faciat in æterna regni cœlorũ tabernacula. Hunc esse huius loci & litteræ sensum in altero Promptuario contra hæreticos ex SS. Patribus ostendimus. Nunc quoad mores, eum paucis tractabimus: nam de hac eleemosynæ virtute ac mercede iam in aliis Dominicis *Domini. 1. post Pent. text. 4.* semel atque iterum diximus; quæ etiam huc referri possunt. *Domin. 6. post Pentec. tex. 1.* Iosephi prudentia & sapientia laudatur, qui per septem annos fertilitatis in Ægypto collegit tanta copia frumen- *Allegoria.* tum in horrea regia, vt per septem alios sterilitatis annos totam Ægyptum aleret, & quintam eius partem regio dominio subiiceret. Præsens diuitum & locupletum vita sunt anni fertilitatis ipsorum. Prudenter faciunt si futuræ sterilitati post mortem prospiciant (post mortem enim omnibus exuentur, nec villicare poterunt, & illa est *nox in qua nemo* *Ioan. 9.* *potest operari*, vt Christus præmonuit) & diuitias suas in Dei horrea, pauperibus distribuendo congregent. Illi enim (vt dixit tyranno sanctus Laurentius) in cœlestes thesauros illas *Galat. 6.* reportant. *Operemur bonum ad omnes, dum tempus habemus,* *Eccles. 11.* ait Apostolus. *In die bonorum ne immemor sis malorum*, ait *Prouerb. 6.* Sapiens: *Formica in æstate congregat, quod in hyeme comedat.* Componit cumulos (vt scribit Plinius) & in secretiori parte domus abscondit. Sic *eleemosyna in sinu pauperis abscondenda*, & largiter componenda *vt ipsa exoret pro nobis.* Hericius illam prudentiam habet, vt duo sibi foramina faciat: *Aristot. lib. de animalib.* vnum ad Septentrionem, quò se recipiat tempore æstus & *Simile.* caloris, alterum ad meridiem, quod contra frigus petit. Hæc quoque nobis prudentia documento esse potest, vt contra frigus & æstum, contra propriæ deuotionis & pietatis frigus, contra purgatorij ignis & iusti iudicij Dei æstum atque calorem, apertam habeamus vtramque manum ad eleemosynam & beneficentiam: & ita apertam atque exporrectam, vt nec sciat dextera quid facit sinistra, nec sinistra aduertat

Psal. 111. quid porrigat dextera. Dicit regius Propheta: *Iucundus homo qui miseretur ac commodat: disponit sermones suos in iudicio.*
2. Corint. 9. Iucundus est qui eleemosynam dat, quia *hilarem datorem diligit Deus. Non ex tristitia aut necessitate.* Et Sapiens idem
Ecclef. 4. monet: *Inclina pauperi aurem tuam sine tristitia.* Et iterum:
Ibidem. *Congregationi pauperum affabilem te facito.* Docet non esse
Obiurgatores pauperum. obiurgandos aut rusticè abigendos pauperes. Noli illi otium aut vagam vitam improperare. Si in otio viuit, satis carè hoc otium emit, famem, nuditatem, frigus ferendo. Deinde si iustitiæ zelo obiurgas, quid tot alios in ciuitate ignauos non mones? quid diuites summo otio tempus terentes, vsq; ad multum diem dormitantes, non arguis? quid teipsum non consideras, quo fortasse nihil est otiosius, aut ignauum magis? An fortè piratã, qui parua scapha & vnica naui prædatur, suspendio dignum; Alexandrum verò, qui tota classe deprædatur, imperio dignum existimabis? & in paupere scelus erit, quod in diuite laudi ducetur? At Scriptura dicit: *Ne*
Ecclef. 4. *exasperes pauperem in inopia sua, & cor inopis ne afflixeris.* Os enim tuum & caro tua est. Ideo hãc causam Propheta eleemosynæ subiunxit: *Si videris nudum, operi eum: & carnem*
Esaia 58. *tuam ne despexeris.* Iucundus ergo homo, non tristis, non rudis, non acerbus, non asper, qui miseretur, iuxta illud Apostoli: *Qui miseretur, in hilaritate.* Et Psalmista: *Vt exhilaret*
Rom. 12. *faciem in oleo*, scilicet misericordiæ. Porrò qui miseretur pau-
Psal. 103. peri, idem *cõmodat*, vt Dauid adiecit; non simpliciter omne à se dominium trãsfert, sed cõmodato dat. Vnde alibi Scriptura: *Mitte panem tuũ super transeuntes aquas*) id est, super
Ecclef. 11. afflictos & egenos) *quia post multa tẽpora inuenies illum.* Quo autem tardior est solutio, eo copiosius lucrum recipies.

Euagrius philosophus à Synesio philosopho & Episcopo
Pratum spirituale, cap. 195. Cyrenensi ad fidem Christi conuersus, dedit ei postea ad vsum pauperum trecentas auri partes, accepta ab Episcopo cautione, quòd Christus ei redderet in futuro seculo. Mo-
Exemplum retributionis. riens postea Euagrius, iussit filios suos cautionem illam in manibus eius ponere, & vnà cum eo sepelire. Tertia die post mortem apparuit Synesio Episcopo, dicens ei: Veni ad sepulchrum meum, & recipe chirographum tuum. Accepi enim debitum, & mihi vbertim satisfactum est. Fecit ita Episcopus, & cum clericis ac primariis ciuitatis accedens ad sepulchrum, eo aperto inuenerunt iacentem Philosophum, & chirographum, manu Episcopi conscriptum, manu tenentẽ. Accipientes ergo illud, & aperientes, inuenerunt in eo no-

uiter

uiter manu philosophi Euagrij subscriptum, hunc in modũ. Ego Euagrius philosophus tibi sanctissimo Domino Synesio Episcopo salutem. Accepi debitum in his literis manu tua conscriptum, satisfactúmque mihi est, & nullum contra te habeo ius propter aurum quod dedi tibi, & per te Christo Saluatori. Cautio autem illa seruata est in Ecclesia Cyrenensi multis post annis. Hæc ibi. Hic philosophus post multa tempora inuenit pecuniam suam. Sic per mammonam iniquitatis recipimur in æterna tabernacula. Sic fit quod in Psalmo citato sequitur: *Disponit sermones suos in iudicio*: id est, in die iudicij facilè inueniet quod respondeat summo iudici, scilicet ad illa iudicis verba: *Esuriui, sitiui; nudus, captiuus, hospes fui.* Soli immites, auari, immisericordes, seuerum Dei iudicium subibunt, quia in iudicio, quod pro se respondeant non habebunt, nisi mendacem ignorantiam: *Domine, quando vidimus te esurientem, &c.* Rex terrenus, latrocinio, homicidio, aut cuicunque flagitio veniam dare potest, vbi non est pars læsa: sed cum iniuria & detrimento tertij, vbi per homicidium, per latrocinium, aut aliud scelus, filij, nepotes, vxor, proximi grauiter læduntur, nisi illis facta priùs satisfactione, condonatio iniusta erit. Sic in die extremi iudicij, soli immites, & in pauperes auari, atque crudeles, vel certè præcipuè illi durissimum; & sine misericordia iudicium subibunt; quia, sicut contra Iudæos Niniuitæ, & meretrices pœnitentes; sic contra auaros diuites, viduæ, pupilli, pauperes, quibus petentibus eleemosynas negauerunt, & qui per eorum crudelitatem fame & nuditate aut perierunt, aut intolerabilem vitam & miseram egerunt, surgent in iudicio, tanquam partes læsæ, & satisfactionem postulabunt. Imò iudex ipse, illis tacentibus, pro illis iudicabit. Dicet enim: *Quod vni ex his minimis non fecistis, mihi non fecistis.* Quare vt sibi ipsi factam iniuriam certissimè vindicabit, dicens: *Ite maledicti in ignem æternum*, Contrà verò eleemosynas facientibus dicet: *Venite benedicti Patris mei, possidete regnum, &c.* Tunc fiet quod Esaias prædixit: *In illa die auferetur iugum tuum, & computrescet iugum à facie olei.* id est, multa peccata per quæ iugo satanæ subiicimur, propter opera misericordiæ delebuntur, iuxta illud Danielis: *Peccata tua eleemosynis redime.* Itemque illud diui Petri: *Charitas operat multitudinem peccatorum.*

Matth. 25. — Cur soli immisericordes seuerum subibũt iudicium. — *Simile.* — *Matth. 25.* — *Ibidem.* — *Esaiæ 10.* — *Daniel. 4.* — *1. Petr. 4.*

Magna diuitum auarorum cæcitas, qui tantum eleemosynæ fructum non aduertunt. Magna & crassa, sed vulgaris Diuitis auari cæcitas.

maximè abſurditas eorum eſt, in conuiuiis inſtruendis, in excipiendis amicis, diuitibus, potentibus viris, etiam vltra facultates ſæpe effundere; quum ad eleemoſynam faciendam occaſio ſe offert, ſtatim ſenſus ſuos reputare, & ne quid effuſiùs largiantur, anxiè cogitare. Sed huius abſurditatis cauſa eſt, magnus amor mundi, paruus amor Dei & proximi. Alia etiam cauſa eſt, diffidentia & incredulitas circa Dei promiſſa, & certiſſimam eleemoſynæ benè collocatæ mercedem. Vidua Eliſæi quamdiu ex vaſe ſuo oleum infudit in vaſa vacua, ſenſit creſcere oleum: quum verò non ampliùs infudit, ſtetit oleum. Si vaſa vacua, id eſt, pauperes oleo eleemoſynarum impleueris, augebuntur tibi diuitiæ: ſin autem ſiſtere eleemoſynam volueris, ceſſabit affluentia. Sicut aquæ puteales, quo frequentiùs hauriuntur, eo largiùs fluere ſolent; ſic quo liberalior quis eſt in pauperes, eo magis rem facit. Dicit Scriptura, & verum dicit: *Da altiſſimo ſecundùm datum eius, & in bono oculo adinuentionem facito manuum tuarum, quoniam Dominus retribuens eſt, & ſepties tantum reddet tibi.* Certè ſicuti oleum, quod ex ipſis oliuis ex ſola pinguedine, abſque eo quòd prematur, ſpontè effluit, multo præſtantius & purius, & ad multa medicamenta vtilius eſt quàm illud quod per vim in torculari exprimitur; quod etiam in vino verum eſt: ſic eleemoſyna voluntaria, prompta & hilaris, abſque importuna obſecratione fluens, Deo gratiſſima eſt, & ad meritum vberius efficaciſſima. Ideo monet Sapiens: *Ne dicas, vade, vade, cras dabo tibi; cùm poſſis ſtatim dare.* Eleemoſyna eſt viaticum in mundo, & theſaurus in cœlo. Poſterius Chriſtus apertè docuit, dicens: *Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, theſaurum non deficientem in cœlis.* Prius hac comparatione eluceſcet. Sicuti qui ad magnum flumen tranſeundum (cuius tranſitus omnibus eſt neceſſarius) pontem magno ſuo ſumptu, maiori labore conſtruxit, æquiſſimum poſtulat, vt qui pontem tranſeunt, aliquod ei pedagium aut vectigal ſoluant, ſiue ad ſumptus recuperandos, ſi illis opus habet; ſeu certè ad tanti beneficij recognitionem; ſiue denique quia hanc illi conditionem apponere placet: ſic omnino, quia Chriſtus Redemptor noſter pretio ſui ſanguinis, & laborum atq; ærumnarum quas præterea in terris pro nobis paſſus eſt, pontem miſericordiæ extruxit, & *viam ſanctorum propalauit, æterna redẽptione inuẽta:* per quem neceſſe eſt omnes de hoc mundo tranſire ad Patrem cœleſtem, ſimúlque ordinauit,

Allegoria.

Simile.

Eccleſ. 35.

Simile.

Eccleſ. 11.

Eleemoſyna viaticũ in mũdo, theſaurum in cœlo.

Lucæ 12.

Simile.

Hebr 9.

ordinauit, vt qui hac eius misericordia & redẽptione gaudere volumus, opera misericordiæ faciamus, & vt *per mammonam iniquitatis in æterna tabernacula recipiamur*; quia hac ille conditionem apposuit, *vt iudicium sine misericordia fiat ei qui non fecit misericordiam*; vt *si damus, dabitur nobis*; vt *qua mensura mensi fuerimus* proximo nostro *eadem ab illo remetiatur & nobis*; non quia vel bonis nostris ille indiget, vel solius gratitudis ergô (vt hæretici hodie fallun:ur) hoc à nobis flagitat; sed quia æquitatis & iustitiæ ratione hoc exigit; hancq; viam nobis præscripsit & pręcepit, cui obedire par est profectò necesse est opera misericordię exercere, eleemosynas largiri, & facere nobis amicos de mammona iniquitatis. *Christus enim per passionem consummatus, factus est causa salutis omnibus obtemperantibus sibi.* Hinc Propheta inter reliquas iniquitates & causas ruinæ Sodomorum hanc ponit: *Et manum egeno & pauperi non porrigebant.* Hoc enim vnum si fecissent, fortè aliarum iniquitatum pœnas *superbiæ, saturitatis panis, abundantiæ & otij*, euasissent. Ideo enim his sceleribus hanc immisericordiam subiunxit Propheta. Quare paulo pòst inter remedia peccati, & reconciliationis cum Deo media necessaria, hoc ponit: *Si panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento.*

Luca 6.
Iacob 2.
Luca 6.
Locus contra hæreticos.
Hebr. 5
Ezech. 16.
Ezech. 18.

Sanè qui secus faciunt, & non nisi vanitati diuitias impendũt suas, similes sunt fluminibus aquas suas in mare mittentibus, terras autem sitientes minimè rigantibus. In vacua vasa, non in plena, bonum liquorem infundi par est. Quid illis mẽsam amplam adornas, qui magis videntur fame ad digerendum cibum, quàm cibo ad nutriendum corpus indigere? Bene dixit Sapiens. *Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt: alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.* Frumentum in horreo reconditum, non augetur, imò sæpe à curculione corroditur, à muribus vastatur, situ corrumpitur: at in terram proiectum, vberrimum fert fructum. Sic pecunia in arcula recondita, sæpenumero direptioni committitur, & cum suis ipsa custodibus aufugit, illis corruptis; multis quoq; aliis modis intercidit: in pauperes autem collocata fructũ centuplum in hac vita producit, & postea vitã æternam. Relinquere enim patrem, matrem, fratres, sorores, & agros propter Christum, non solùm est, illis in totum reiectis, & omnibus diuenditis, paupertatem perpetuam ex voto profiteri; sed est etiam, sua bona propter Christũ pauperibus elargiri, & totius cognationis carnalis curã (quando non indigent) propter pauperes subleua-

Simile.
Prouer. 11.
Simile.
Relinquere agros propter Christum.

Simile. ſubleuandos negligere. Sicut putei & lacus aquarum viuentium ſordibus obturati & inquinati, ſi exhauſti fuerint, fluẽt vberiore & pulchriore aqua, dimiſſi verò & quieti corrumpuntur: ſic opes diſtributæ creſcunt, aſſeruatæ ſeruantem, ſicuti tinea veſtem, corrodunt atque conſumunt: *Pſal. 111.* *Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi.* Omnia animantia manus habentia, illis terram attingunt, præter hominem, qui manus à terra habet eleuatas. Ipſa naturæ compoſitio docet, manus noſtras nõ debere eſſe in arca pecuniaria, nec vel in colligendis diuitiis rapaces, vel in aſſeruandis tenaces, ſed ad cælum erectas, & in illis operibus verſari, quibus ad cælum pertingamus, ad quod fruendum nati & formati ſumus. *Eccli. 31.* *Beatus vir, qui poſt aurum non abijt, nec ſperauit in pecunia theſauris.* Abit poſt aurum, & ſeruus fit eius, qui pauperi petenti, quum poteſt, aurum non elargitur. *Sperat in pecunia theſauris*, qui metu futuræ inopiæ abſtinet ab eleemoſyna; confidens non in Domino, ſed in arca ſua. Sed beatus eſt qui neutrum facit, quia per eleemoſynam beatitudinẽ conſequetur. *Simile.* Aquila generoſa auis eſt, & auium princeps. Illam, quum prædam agit, cæteræ aues turmatim ſequuntur, vt partem prædæ habeant. Solet enim, vbi naturæ ſatisfecit, reſiquam prædæ partem aliis auibus relinquere. Contrà vultur facit, qui totam prædam vel deuorat vel occultat. Idem inter quadrupedia facit leo quod aquila, & idem lupus quod vultur. Renatus in Chriſto generoſi pectoris eſſe debet, vt Dei ſe filium eſſe oſtendat: & ſit miſericors, ſicut Pater eius cæleſtis eſt. *Prouer. 14.* *Qui miſeretur pauperis beatus erit, Qui credit in Domino, miſericordiam diligit.* Qui ergo miſericordiæ opera negligunt, oſtendunt ſe in Domino non credere, & miſeros fore. *Simile.* Paxilli qui ad vites ſuſtentandas ponuntur, ſi id probè nõ faciunt, in ignem à Domino vineæ mittuntur. Diuites qui ad aliorum ſuſtentationem & conſolationem, tanquam diſpenſatores, non ſibi ipſis, vt domini abſoluti, diuitias à Deo acceperunt, ſi pauperes ex eis non ſuſtentant, in ignem æternum in die iudicij à ſummo iudice proijcientur, ſicuti apud *Matth. 25.* Matthæum diſertis verbis Chriſtus prædixit.

EVAN

EVANGELIVM DOMINICÆ IX. POST PENTECOSTEN.

VM appropinquaret Iesus Hierusalem, vidēs ciuitatem, fleuit super illam, dicens: Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo; & circundabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquēt in te lapidem super lapidem; eo quòd non cognoueris tempus visitationis tuæ. Et ingressus in templum, cœpit eijcere vendentes in illo & ementes; dicens illis: Scriptum est, quia domus mea, domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo. Lucæ 19.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Videns ciuitatem* (Hierusalem) *fleuit super illam* De deflendis peccatis, seu nostris, seu alienis.

2. *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi; nunc autem absc̄odita sunt ab oculis tuis.* De alta obliuione futurorum propter pacem rerum præsentium.

3. *Quia venient dies in te, & circundabūt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndique,* &c. De iustitia Dei, & pœna peccatorum certissima, vbi peccato modus non ponitur.

4. *Eo quòd non cognoueris tempus visitationis tuæ.* Contra dilationem pœnitentiæ aut conuersionis ad Deum tempore oportuno.

5. *Ingressus in templum cœpit eijcere vendentes in illo & ementes.* Contra variam prophanationem templorum.

6. *Domus mea, domus orationis est.* De orationis studio in templis Deo consecratis potissimum frequentando.

1. *Videns ciuitatem* (Ierusalem) *fleuit super illam.*

LOCVS moralis de deflendis peccatis, seu nostris, seu alienis. Christus Dominus in media illa pompa & celebritate, qua faustis omnium acclamationibus in Hierosolymam receptus est, populo ramos palmarum manibus gestante, Apostolis & discipulis vestimenta sua asino imponētibus, aliis fron- Peccata deflenda.

frondes in via sternentibus, pueris Hosanna clamantibus, tota ciuitate ad eius occursum effusa; neq; hac celebritate motus, neq; externo verbis splendore, & præsenti pace affectus; ad ea quę intus latebant & quæ futura erant, mentis oculos cõiecit. Peccata, scelera, & flagitia illius populi præsentia, & futuram flagitiorum pœnam prospiciens; fleuit super ciuitatem, & verba lachrymosa singultuque plena protulit: fractis verbis, & imperfecto sermone animi sui ingentem dolorem patefaciens. Docet hoc facto Christus, quantum quisque sua debeat deflere peccata, postquam ille sic fleuit aliena. Docet etiam quantopere proximorum peccata, & totius mũdi scelera à pio quouis pectore deflenda sunt. Quæ duo hîc tractari salubriter possunt. Fletum & gemitum, peccatorum nostrorũ proprium quoddam esse & validum remedium, variæ Scripturæ docent. *In quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor.* Quum Christo crucem suam baiulãte, filiæ Hierusalem flerent super eum, dixit ad illas: *Nolite flere super me*, quia peccator non sum; *sed flete super vos & filios vestros*: quia vos peccatores estis, & hoc remedio indigetis. Petrus post abnegatum Christum, *exiuit foras, & fleuit amarè*: moxq; respexit eum Christus, & post resurrectionem ante omnes alios discipulos illi apparuit. Notæ sunt Magdalenæ *lachrymæ, quibus pedes Christi rigauit*, deflens flagitia sua. Dauidis pœnitentis illa vox erat: *Lauabo per singulas noctes lectum meum*, (id est, per singula peccata cor meum, vt exponit diuus Ambrosius) *& lachrymis meis stratum meum rigabo*. Rursum: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum non despicies.* Et iterum: *Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent.* Beata sunt semina, quę tantum gaudium producunt. Hinc Christus: *Beati qui lugẽt, quoniam ipsi consolabuntur.* Si magnifacimus aquas florum aut herbarũ, quia abluunt oculos, aut medentur nonnullis vulneribus; cur non magnifacimus lachrymas quæ abluunt animæ sordes, eiusque vlcera curant? Hoc significauit Salomon quum *mare fusile & luteres in templo* cõstituit. Nam per mare fusile & æneum, in quo lauabantur sacerdotes Deo sacrificium oblaturi, significabatur confessio peccatorũ cum lachrymis coniuncta, quam sacerdotes nouæ legis sacrificaturi adhibere debent. Luteres, in quibus carnes in altari holocaustorum offerendæ abluebantur, lachrymæ sunt contritionis, quibus quilibet Christianus labes suas abluere debet, vt fiat

Marginalia: Lachrymæ peccatorum remedia. — *Ezech. 18.* — *Luca 23.* — *Luca 22.* — *Luca 7.* — *Psal. 6.* — *Psal. 50.* — *Psal. 125.* — *Matth. 5.* — *Simile.* — *1. Reg. 5.* — *Allegoria.*

fiat Domino ſacrificium & holocauſtum. Neq; enim cōburi poteſt, quod priùs non lauetur. Exardeſcere in amorem Dei, & fieri holocauſtum nemo poteſt, niſi qui priùs peccata omnia, & peccati affectum lachrymis, veraq; contritione abluerit. Omnes fluuij non poſſunt prunā vnā extinguere purgatorij ſed piæ cōtritionis lachrymæ illam extinguunt. Sicuti quum domus aliqua incendio flagrat, qui eam volūt à flammis eripere, ad aquas confugiunt: ſic cuius anima cupiditatum flammis accenditur, ad pœnitētię lachrymas confugit, quo reſtinguātur. Sicut nummus in pelui aqua plena meliùs cernitur; ſic peccata cuiuſq; in lachrymis, & per lachrymas, multo euidentiùs apparēt. Sicuti enim nube per pluuiam delapſa, aër ſerenatur; ſic mens peccatoris, triſtitiæ & peccati nube per lachrymas reſoluta, ſerenior fit, tum ad ſeipſum, tum ad Deum cognoſcendum. Aqua lachrymarū eſt veluti mare rubrum, vbi Pharao, hoc eſt, vitiorum exercitus obruitur, & flagitiorū capita confringuntur; iuxta illud: *Contribulaſti capita draconum in aquis.* eſt quaſi natatorium Siloe, vbi oculi animorum abluūtur. Sicuti hydria liquore plena, ſi fuerit ſubitò reuoluta, liquorem fundit; ſic pium cor lachrymarum plenum, ex ſubita peccati compūctione, quaſi à ſummo ad imum reuoluitur, & lachrymas vbertim profundit. Ad ſola peccata valent lachrymæ, non ad alia quæcunque rerum damna, vt in alia Dominica oſtenſum eſt. Sicuti cineres & pulueres combuſtæ viperæ (vt ex philoſophorum ſententia tradit Lactantius) ad ipſius morſum venenoſum præſens afferunt remedium; ſic dolor peccati, & eius iam exſtincti triſtitia, contra peccati præteriti pœnam, & iterandi cautelam præſentiſſimum eſt remedium. De hoc argumento vide in aliis Dominicis plura.

Similia. *Allegoria.* *Pſal. 73.* *Simile.* *Domin. 4. poſt Paſch. text. 1.* *De ira Dei. ca. 13.* *Simile.* *Vbi ſuprà. & Dom. 10 poſt Pentec. text. 6.*

Docet Chriſtus, aliena peccata, proximorum delicta, totius mundi flagitia amaris lachrymis eſſe deploranda. Ideo Chriſtus ſuper Ieruſalem fleuit, quia eum venientem non receperunt: quia nec doctrina eius, nec miraculis, nec patientia & humilitate, vt in eum crederent, vitamque & mores ſceleratiſſimos in melius commutarent, adduci poterant. At & hodie Chriſti doctrina, patientia, paſſio, mors, beneficia innumera, ab illis contemnuntur, qui vel non credunt, vel credentes, impiè & ſceleratè vitam tranſigunt. Hæc mundi ingratitudo, & quotidiana proximorum flagitia, cuiuis iuſto & Deum timenti perpetuam lachrymarum & fletus materiam præbent.

Peccata aliena & publica eſſe deflenda.

Impieta

Exempla sacra. Impietates Iudæorum veteres Prophetæ amarè flebāt. Sic *Sophon.3.* Sophonias: *Væ prouocatrix & redempta ciuitas: colūba non audiuit vocem, & non suscepit disciplinam. In Domino non est confisa, ad Deum suū non appropinquauit.* *Ierem.9.* Ieremias exclamat: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte, interfectos filiæ populi mei?* Sed & sic eum *Ierem 6.* Dominus alloquitur: *Percute manum tuam, & allide pedem tuum, & dic: Heu, heu, ad omnes abominationes malorū domus Israel.* Porrò lamentationes quas scripsit, non solùm populi captiuitatem, sed, ipsa populi peccata, quæ captiuitatis causa *Oseæ.13.* erant, flebilibus vocibus deplorant. Nec aliter Oseas: *Consolatio abscondita est ab oculis meis: quia ipse inter fratres diuidet & adducet vrentem ventum Dominus de deserto ascendētem,* *Psal. 118.* &c. Propheta regius sic aliorum peccata defleuit, vt diceret: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt* *Ibidem.* *legem tuam:* scilicet peccatores in terra. Et iterum: *Tabescere* *2. Reg.12.* *me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei.* Sed & idem Propheta sanctus, qui pro paruulo filio ægroto in cinere, & cilicio, & ieiunio diu plorauit, eo autem mortuo, *2. Reg.18.* statim deposita tristitia, cibum hilariter sumpsit, audita morte filij Absalonis, incōsolabiliter fleuit, dicēs: *Absalom fili mi, fili mi Absalō, quis mihi det vt ego moriar pro te?* Causa discriminis est, quòd Absalom in peccatis suis mortuus *2. Reg. 1.* erat. Sic accepta Saulis cæde, magnum planctum fecit, quia *1. Reg.15.* in peccatis suis mortuus erat. Samuel luget Saulem à Deo reprobatum. Quid, quòd Esaias etiam Moabitarum ho-*Esaiæ 16. & 21.* stium Dei excidium plorat? *Super hoc* (inquit) *plorabo in fletu* *Ezech 27.* *Iazer.* & paulo pòst: *Super hoc venter meus ad Moab quasi ci-* *Ezech.9.* *thara sonabit.* Iubetur Ezechiel *assumere super Tyrum lamentum.* Et alibi dixit Dominus ad eum: *Transi per mediam ciuitatem in medio Ierusalem, & signa Tau super frontes virorum gementium & dolentium super cunctis abominationibus quæ fiunt in medio eius.* Hi signantur & seruantur ad vitam, qui in colluuie flagitiorum non sua tantùm, sed & aliena aduersus Deum admissa scelera piè deplorant. Sic Apostolus Iudæo-*Roman.6.* rum casum & ruinam deflebat: *Tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo: optabam enim anathema esse à* *1.Corint.5.* *Christo pro fratribus meis.* Sic Corinthij fornicarij flagitium lugebat; & eos qui luctum non habuerunt, grauiter repre-*2.Corint.11.* hendit. Denique dicit: *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* *2 Corint.5.* Et alibi: *Quamdiu sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gra-* *Actor.20.* *uati.* Et rursum Ephesiis vale dicens, *Per triennium*, inquit, *nocte*

nocte & die non cessaui cum lachrymis monens vnumquenque vestrum. Postremò luget eos omnes *qui non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione sua.* Iam verò Christus ipse non solùm hîc super Ierusalem quasi transiens fleuit, sed & in cruce *cum clamore valido & lachrymis preces Deo Patri pro nobis obtulit.* Quem nunc non pudeat in tot gentibus grassantes hæreses, tot hodie mundi scelera & flagitia, tantam Ecclesiasticæ disciplinæ deprauationem, publicæ iustitiæ violationem siccis oculis præterire? Moyses & filij Israël flebant peccata sociorum, & fratrum filiorum suorum ante fores tabernaculi. Iob sanctissimus, *Flebam*, inquit, *super eo qui afflictus erat.* Paulus iterum: *Multi ambulant de quibus dixi, & nunc iterum flens dico, inimici crucis Christi, quorum Deus venter est.* Denique maluit Moyses *affligi cum populo Dei*, quàm gaudere cum Pharaone. Sic Sapiens monuit: *Melius est tibi ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij.* Melius est sentire gemitus columbæ, & compati laboranti in peccatis Ecclesiæ, quàm *laudare peccatores in desiderijs animæ ipsorum, & iniquos benedicere.*

1. Cor. 12. *Hebr. 5.* *Num. 25.* *Iob 30.* *Philip. 3.* *Hebr. 11.* *Eccles. 7.* *Psal. 9.*

Luctus & compassio de peccatis alienis, argumentum est charitatis erga alios. Vnde Apostolus: *Ex multa tribulatione, & multa angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas, vt sciatis quam charitatem habeam abundantiùs in vobis.* Argumentum quoque est propriæ innocentiæ, & amoris erga virtutem, odij erga vitium. Magis quippe vitiosi minùs ea dolent. Quando mare propter peccatum Prophetæ Ionæ intumuit, ait Scriptura: *Clamauerunt viri ad Deum suum, & miserunt vasa quæ erant in naui in mare, vt alleuiaretur ab eis, & Ionas descẽdit ad interiora nauis, & dormiebat sopore graui.* Qui sine culpa illius tempestatis erant, anxij & soliciti remedium, ne nauis periret, adhibere contendebant. Sic in mari tempestuoso huius mundi accidit. Impij, propter quos Ecclesia bellis hæresibus, multísque alijs calamitatibus affligitur, dormiunt & altum stertunt. Pij & innocentes anxiè Deum orant pro pace Ecclesiæ, pro fine bellorum, pro pietatis & diuini cultus conseruatione. Quum totus ferè Israël deos alienos sequeretur, solus Elias in spelunca latitat, *zelo zelatus pro Domino Deo exercituum, quia reliquerunt pactum Domini filij Israël.* Quum populus Israëliticus totis iam septuaginta annis in captiuitate mansisset, solus Daniel, vir desideriorum, confitetur peccata sua & populi sui, vt inueniret misericordiam à Deo. *Posuit faciem suam ad Dominum*

2. Cor. 2. *Ionæ 1.* ***Allegoria.*** ***Exempla.*** *3. Reg. 19.* *Dan. 9.*

Deum, rogare & deprecari in ieiunijs, sacco, & cinere. Talesq; zelatores Deus requirit, qui iram & vindictam eius impediant. De cuius defectu conqueritur Propheta: *Cecidimus quasi folium vniuersi, & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos. Non est qui inuocet nomen tuum, qui consurgat, & teneat te.* Quum totus populus in deserto vitulum aureum adoraret, etiã ipso consentiente aut certè conniuente Aaron, solus Moyses anxiè clamat ad Dominum: *Dimitte illis hoc peccatum, vel dele me de libro vitæ.* Sancta Lutgardis virgo ex reuelatione diuinitus ei facta, totis septem annis ieiunauit in pane & cereuisia, vt iram Filij Dei placaret, quæ generatim imminebat vniuerso orbi. Quòd hodie tot passim grassentur & alicubi dominentur hæreses, quòd in tam multis locis impia causa meliori sit fortior, non tam ex peccatis nostris fit (quanquam & ex illis) quàm ex eo quòd peccati sensum amisimus, *nec est qui recogitet corde, nec qui plangat, vt auertatur ira furoris Domini à nobis.* Dixit diuus Hieronymus de suo tempore: *Barbari fortes fiunt. Nostris vitijs superatur exercitus.* Multo veriùs de nostris temporibus dici potest: Hæretici fortes fiunt. Nostris vitijs Catholicus superatur exercitus, Catholica vexatur religio.

Esaiæ 64.
Exod. 32.
In vita eius apud Surium, tom. 3. pag. 661.
Ierem. 4.
In epitaphio Nepotiani.

2. Quia si cognouisses & tu, & quidẽ in hac die tua, quæ ad pacem tibi. Nunc autẽ abscondita sunt ab oculis tuis.

LOcus moralis de alta obliuione futurorum, propter pacem rerum præsentium. Hoc in Iudæis deplorat Christus, quòd pace, & affluentia, & gloria rerum præsentium fruentes, non cognoscunt, nec vident, quid eorum capitibus diuinæ vltionis immineat. Monet Scriptura: *Ne dixeris: Peccaui, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiẽs redditor.* Cùm enim dixerit peccator *pax & securitas, tunc repentinus ei superueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis, & non effugiet.* Nam vt grauidæ mulieri repentinus sæpenumero superuenit partus, sic peccatori, peccatis grauido, repentina Dei vindicta. Peccati enim fœtus & proles, Dei iustitia est. Nónne aries retrò quum cedit, fortiùs vrget? Sic Deus tarditatem vindictæ grauitate compensat. Sapienter diuus Gregorius in hunc locum: *Peruersa anima rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia, quia prauidere futura refugit, quæ præsentem lætitiam perturbent: dúmque in præsentis vitæ oblectationibus se deserit, quid aliud, quàm clausis oculis ad ignem vadit?* Ne hæc

Obliuio futurorum.
Eccli. 5.
1. Thessal. 5.
Simile.
Homil. 39. in Euangel.

obliuio

obliuio animis fidelium surrepat, monet Apostolus, *vt gaudentes simus tanquam non gaudentes*: hoc est, vt (quod monet Sapiens) *in die bonorum non simus immemores malorum.* Nunc autem accidit peccatoribus circa præsentia mundi gaudia, quod accidit viatori circa arboris vmbram, sub qua ad vitandum æstum solis, in medio itinere requiescit. Nam quemadmodum talis viator sub vmbra arboris requiescens, sæpenumerò ex fatigatione præcedenti in somnum incidit, cui tam diu indulget, donec circũacto sole, & recedente vmbra, æstuque ad locum accedente, euigilans tandem, se prorsus ad solis radios expositum videt, vnde & sudorem contraxit, & capitis dolorem, ac fortè etiam & febrem continuam: sic omnino huius mundi amatores, dum fugacem eius vmbram captantes, honores, diuitias, voluptates, in illis quiescunt & obdormiunt; vitæ cursu tandem circumacto, vbi *dormierunt somnum omnes viri diuitiarum*, per mortem tandem euigilant, & non solùm *nihil inuenerunt in manibus suis*, quia illa iam vmbra penitus euanuit, de qua Propheta dixit: *Dies mei sicut vmbra declinauerunt*, verùm etiam ad ignem inferni se iacere animaduertunt, innumeris doloribus atque ærumnis obnoxij, fortè etiam & sempiternis ignibus addicti. Huc pertinet quod Dauid cecinit: *Homo quum in honore esset, non intellexit.* Oblitus est datoris omnium bonorum, oblitus est finis sui. *Comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* illa enim non nisi præsentia vident. Cras ad macellum ducenda, hodie in pascuis saginantur. Homo phreneticus quanto infirmior, & sepulturæ proximior est, eo magis ridet, flentibus tamen caris eius. Homo impius, quanto est diuino iudicio propinquior, eo gaudet & triumphat magis in delicijs; condolentibus tamen illis qui curam eius habent, bono angelo, animarum pastore, quolibet iusto. Ieremias populi sui calamitatem deflens, dixit: *Sordes eius in pedibus eius: nec recordata est finis sui.* Hæc est omnium impiorum misera deceptio. Accipiunt peccatum per caput, non per caudam. Considerant principium voluptatis; non attendunt exitum calamitatis. *Fauus distillans labia meretricis, nouissima autem eius amara quasi absinthium.* Iacob quum nasceretur, tenuit fratrem Esau per plantam pedis. Iustus & electus Dei considerat peccatum in fine suo. Vita hominis quasi flumen pertransiens. Flumina autem quum dulcia sint, currunt semper & desinunt in mare salsum. Volens Deus subuertere regnum Israël propter peccata ipsorum, & hoc per Ieremiam

[Margin notes: 1. Cor. 7. — Eccli. 11. — Simile. — Psal. 75. — Psal. 101. — Psal. 48. — Simile. — Thren. 1. — Prou. 5. — Allegoria. — Simile.]

Ierem. 18. Prophetam prædicare, dicit ei: *Surge, & descende in domum figuli, & ibi audies verba mea.* quumque vidisset figulum ex vno vase dissipato mox alterum facere, prout volebat; infert Deus: *Nunquid sicut figulus iste non potero vobis facere, domus Israël?* Docet Prophetam, & per eum populum, vt recogitet se in manu Dei sic esse, vt vas in manu figuli, quouis momento dissipandum ad Dei voluntatem, suæque fragilitatis perpetuam memoriam habere. Quare ibidem subiungit: *Repentè loquar aduersus gentem, & aduersus regnum; vt eradicem, destruam, & disperdam illud.*

Sed interim blanda mundi facies, & rerum omnium præsens affluentia; hæc Dei iudicia à facie nostra abscondunt.

Simile. Mundi amor fallax & vanus.

Quemadmodum adolescentes nobiles & opulenti, sed rerum adhuc parum experti, diuersorium aliquod in via ingressi, videntes se ab hospite hilari & liberali vultu excipi, omnes quas habent pecunias temere expendunt, & largiter consumunt, donec omnibus exhaustis, non absque graui dolore inde exeant, hospitis iam erga eos vultu mutato, solamque ignominiam & nuditatem reportantes: sic omnino huius mundi amatores, rerum cælestium & solidarum virtutum ignari & inexperti, præsenti rerum affluentia, & mundi blanditijs deliniti, omnem suam in eo substantiam dissipant, omnes animi vires & cogitationes in eo consumunt; donec consumptis omnibus tristes è mundo abeant, onusti peccatis, virtutum inanes, nec nisi iudicium & infernum ante oculos habentes. Est enim spes hominis impij, *quasi memoria hospitis vnius diei prætereuntis.* (Sap. 5.) Ideo Christus in hoc Euangelio totam impiorum voluptatem vnum diem vocat: *Et quidem in hac die tua.* Habent enim impij suum diem. Sed habet Dei iustitia dies multos. vnde postea dicit: *Venient dies in te.* Dicit Christus Iudæis: *Hæc est hora vestra.* (Luca 22.)

Simile. Quemadmodum ignis pro ratione subiecti, in quod operatur, aut parum aut multum durat; atque ideo in stupra statim extinguitur, in firmo robore multum diuque ardet: sic gaudium, voluptas, honor, circa res huius mundi, quia fluxæ & caducæ sunt, celerrimè transeunt; circa solidas virtutes in æternum permanent. Rectè monet Salomon: *Quia non citò profertur contra malos iudicium, absque vllo timore filij hominum perpetrant mala.* (Eccles. 8.) Et iterũ: *Sunt impij cogitantes non rectè. Venite* (inquiunt) *fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter.* Omnes istos cœpit obliuio futurorum, propter pacem & affluentiam rerum præsentium.

Cæterùm

Cæterùm quemadmodum ſanguis veneno infectus & deprauatus, ad cor ipſum ſtatim quaſi ad præſidium & arcem confluere ſolet, & propterea vnde remedium ſperabat, inde certum ſibi & præſens exitium parat: ſic homines voluptuarij, & huius ſeculi amatores, quum ex corrupto affectu, & guſtu deprauato, falſas voluptates toto animo proſequuntur & complectuntur, ſummam in illis felicitatem ponentes; vnde ſe beatos fore, & vitam iucundiſſimè traducere exiſtimabant, ex eo ſibi ipſis interitum perpetuum conciliant. Perinde quippe faciunt atque illi qui theſauro in arca incluſo ipſis oſtenſo atque oblato, clauibuſque diuerſis in medium allatis, quarum alteræ ferreæ ſint, & ad aperiendum aptæ, alteræ aureæ, ſed ad reſerandam arcam ineptæ; aureas illas potiùs propter valorem præſentem, quàm ferream propter ſpem latentis theſauri, eligere malunt. Sic enim præſentes voluptates, ſpei futurorum bonorum anteponunt impij. Sic propter exiguas ad manum delicias, bonis ſempiternis excidunt. Clauis enim ferrea eſt, crux, labor, mortificatio, quæ viam ad cælum aperit. Sed malunt iſti compedes aureas in ſeruitute peccati & diaboli geſtare, quàm cum moderato victu & veſtitu libertate ſpiritus in hac vita, & ſempiterno pòſt gaudio frui. Appoſitè horum ſtultitiam taxauit Salomon: *Neſcit homo finem ſuum: ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & aues laqueo comprehenduntur, ſic capiuntur homines tempore malo.* Piſcis enim eſca delectatur, hamum non videt; & auis cibo ſe recreat, laqueum non aduertit. Sic voluptuarius, cui pax eſt in bonis ſuis, voluptate præſenti ſe beatum putat, ſed hamo cupiditatum, & laqueo diaboli ſe fortiſſimè ſtringi non aduertit. Scribit Plinius, lupis quos ceruarios vocant, etiam in fame ſurrepere obliuionem cibi ſi paululũ reſpexerint, ac protinus alium quęrere. Lynces quoque hoc inſitum habent, vt poſt tergum reſpicientes, obliuiſcantur penitus priorum, tam memoria obtuſi, quàm oculis acuti. His prorſus ſunt ſimiles, qui præſentibus bonis oblectati, totius doctrinæ rerum cæleſtium, quam edocti fuerunt, penitus obliuiſcuntur. Sic enim Iudęi, quos Chriſtus hîc alloquitur, quum in die Palmarum omni illum honore, & miris laudibus proſequuti fuiſſent, *laudantes Deum* (ait D. Lucas) *voce magna ſuper omnibus quas viderant Chriſti virtutibus, & dicentes: Benedictus qui venit Rex in nomine Domini, pax in cælo, & gloria in excelſis*; paucis tamen pòſt diebus horum omnium obliti, clamant, & vociferantur:

Simile. *Simile.* *Eccleſ. 9.* *Natur. hiſtor. lib 8. cap. 22.* *Similia.* *Luca 19.*

Crucifige, crucifige. Haccine reddis Domino popule stulte & insipiens? Hoc scilicet est, præsentibus inhærere bonis, sicut Iudæi, ne principes suos & seniores offenderent, in Christi necem conspirarunt. Quemadmodum quum mersi in aquis periclitantur, videas eos tenentes tenere, nec vlla ratione deserere, quod primum occurrerit manibus, quicquid sit illud, licet tale sit, vt omnino prodesse non possit; sicuti radices herbarum, cæteráque similia, imo & eos qui ad subueniendum adnatant, apprehensos secum inuoluunt, vt vtrique simul pereant: sic planè in huius seculi fluctibus & transitoriis bonis, sic pereunt miseri dum peritura sectantes, & vana ac noxia auidè apprehendentes, pariter cum illis, quia iuuare non poterant, pereunt. Sapienter Samuel Iudæos monuit: *Nolite declinare post vana quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt.* Sicut qui graui & dulci somno detinentur (ait sanctus Chrysostomus) non solùm nocte, sed & ipsa luce veniente, & claro die facto, iacent in lecto, & non erubescunt suæ voluptati indulgere, tempusque operationis tempus segnitiæ faciunt: sic nos qui mundi voluptates & præsentia bona sectamur, die lucente, ea quæ noctis sunt operamur; dormientes, somnia videntes, & falsis imaginibus rerum nos ipsos, ac tempus nostrum fallentes.

Deuter.32.
D. Bernard. Sermo.1 de Aduent. Domini.
Simile.
1.Reg.12.
Simile.
Homil.26. ad Hebr.

Diuus Damascenus hanc crassam obliuionem, & miseram deceptionem apposita parabola expressit: quam, etsi paulo prolixiorem, hîc ascribam. Qui præsentibus (inquit) inhiant negotiis, & nullam futurorum habent memoriam, sed delectationes corporales incessanter desiderant, similes esse arbitror homini fugiēti à facie furentis vnicornis; quem dum fugeret ne deuoraretur ab eo, incidit in barathrum, seu vastum terræ hiatum. Dum autem caderet, manibus extensis arbusculam quandam apprehendit, & fortiter tenuit, & in basi quadam pedibus impressis, visum est sibi in pace de reliquo fore & stabilitate. Respiciens ergo, vidit duos mures, album vnum, alterum nigrum, corrodentes radicem arbusculæ, & iam propè erat vt abscinderent. In imo barathro vidit draconem aspectu terribilem, ignem, spirantem, & deuorare eum cupientem. Intuens verò rursus basim illam super quam pedes habebat firmatos, vidit quatuor aspidum capita de pariete prodeuntia. Eleuans autem oculos, vidit de ramis arbusculæ illius exiguum mel distillans. Dimittens ergo considerare quæ circundederant eum mala, seipsum dulcedini illius mellis tradidit. Hæc similitudo est eorum

In histo. de Barlaam & Iosaphat cap.12.
Parabola.

qui

qui ſeductioni præſentis ſæculi adhæſerunt. Vnicornis figuram tenet mortis, quæ ſemper perſequitur genus humanum: Barathrum verò mundus eſt plenus omnibus malis & mortiferis laqueis. Arbuſcula quæ à duobus muribus inceſſanter incidebatur, quam apprehendimus, vitæ noſtræ menſura eſt, quæ conſumitur & diminuitur per horas diei & noctis. Quatuor aſpides conſtructionem humani corporis ex quatuor elementis ſignificant, quibus inordinatis compago diſſoluitur. Draco infernus eſt, quo recipiuntur qui delectationes præſentes futuris præponunt. Stilla verò mellis, dulcedinem ſignificat delectationum mundi. Hæc ibi. Verè enim præſentium fruitio niſi ſtilla quædam dulcedinis eſt, qua ad tempus deliniti miſeri peccatores, obliuiſcuntur cœleſtia, non attendunt quæ peccato debentur tormenta, neſciunt ſe rapido curſu ad mortem ferri. De hac miſeranda deceptione in alia Dominica latiùs diximus, ſuper illa Petri verba in monte: *Domine, bonum eſt nos hic eſſe.* Certè tota mundi voluptas meretriculæ inſtar eſt, quæ vbi ſua pulchritudine vecordem iuuenem attraxit, eum omnibus expoliatum, de domo turpiter eiicit: quam domo eiectus miſer tunc demùm meretricem fuiſſe cognoſcit, non verè amantem. Sic enim inſanos voluptuarios ſola mors docet, falſas fuiſſe totius mundi voluptates.

Domini. 2. Quadrage. tex. 4.

Simile.

3. ***Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coanguſtabũt te vndique.***

LOCVS moralis de iuſtitia Dei, & pœna peccatorũ certiſſima, vbi peccato modus non ponitur. Deflet & deplorat Chriſtus Iudæorum cæcitatem, & craſſam obliuionem futuræ iuſtitiæ Dei, propter præſentem rerum omnium pacem & affluentiam; Deique vindictam longè acerbiſſimã, quæ illis superuentura eſt, diſertis verbis prænuntiat. Quæ fuerit & quanta Hieroſolymorum vaſtatio, quàm acris obſidio, quot captiuorum millia, occiſorum myriades, quàm horrenda intus fames, ita vt paruulos ſuos matres comederint, quàm atrox foris bellum, lege apud Ioſephum oculatum teſtem. Hæc eſt impiorum & amatorum huius mundi cataſtrophe. Poterat Sedechias Rex impius Ieremiam Dei Prophetam præcipitare in foueam, fame vexare, alimenta per vncias ſuppeditare, Domino tacente: ſed poſteà capitur Sedechias à rege Babyloniæ, regno priuatur, coram Hieruſalem captiuus trahitur, in conſpectu regis Babyloniæ, illo

Iuſtitia Dei certa peccatori.

Exempla.

Lib. 6. & 7. de bello Iudaico.

Ierem. 37. & 38.

4. Reg. 25.

inſpectante, filij eius trucidantur, ipſe oculis priuatur, & in perpetuos carceres Babylonem abducitur. Potuit Aman in aula Aſſueri Regis triumphare, Iudæorum necem à rege impetrare, primus poſt regem haberi: ſed in patibulo ſuſpenditur, quod Mardochæo parauerat. Plura exempla vide ſupra in alia Dominica. Vox Dei eſt. *Cùm accepero tempus, ego iuſtitias iudicabo.* Rurſum *Vocaui, & renuiſtis: ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cùm vobis, id quòd timebatis, aduenerit.* Rurſum ad Iudæos, & ad omnes planè peccatores, qui Chriſti gratia & donis abutuntur: *Venient dies, quando deſiderabitis videre vnum diem filij hominis, & non videbitis.* Dies filij hominis, eſt dies miſericordiæ & humilitatis Chriſti, quæ in hac vita nobis offertur: quam qui non acceptat, diem iuſti iudicij eius perſentiet. vnde & alibi dicit: *Ego vado, & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini.* Nempe, quia non quærebant, dum tempus erat. De impio enim dicit Iob: *Dedit illi Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur in ſuperbiam.* Contra hos etiam clamat Eſaias: *Væ qui trahitis iniquitates in funiculis vanitatis*, id eſt, texentes vnum peccatum ex alio, ſicuti ex diuerſis filiis contextis fit funiculus; *& quaſi vinculum plauſtri, peccatum.* Peccata enim multiplicata pondus efficiunt, & ſeruitutem iniiciunt, quaſique neceſſitatem tum noui peccati, tum infligendæ pœnæ. Sicut cæci, ſi in aliquos in via impingunt, eos cæcos vocant, quum ipſi cæci ſint: ſic impij, quum Dei iuſtitiam & manum ſentiunt, murmurant contra Deum, quaſi eius iuſtitia cæca eſſet; ſua ſcelera non agnoſcunt, propter quæ Deus percutit. Magna hominum cæcitas, qui multis modis à Deo flagellati, ſe tamen percuti non vident. Si quis paſcentem in agro beſtiam, & viridem herbam ſuauiter manducantem, ſagitta ſemel atq; iterum percutiat, nec tamen loco moueri, aut paſcua relinquere vllo modo velit, nónne plurimum miraretur, & beſtiam illam ſupra modum ventri deditam, planéque inſanam aut inſenſatam iudicaret? At tales ſunt peccatores, qui nullis Dei vel comminationibus vel pœnis ab huius mundi cupiditatibus deterrentur. De quibus ſic Propheta conqueritur: *Percuſſiſti eos, & non doluerunt; attriuiſti eos, & renuerũt accipere diſciplinam. Indurauerunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reuerti.* Cæterùm iuſtitia Dei contra huiuſmodi duros & impœnitentes peccatores acerrimè vigilat. Clamat Eſaias: *Væ qui prædaris, nónne & tu prædaris? væ qui ſpernis, nónne & ipſe ſperneris? Cùm conſummaueris*

Margin notes: *Heſter 3. 6. & 7.* — *Domini. 2 Quadrage text 3.* — *Pſal. 74.* — *Prouerb. 1.* — *Luca 17.* — *Ioan. 8.* — *Iob 24.* — *Eſaia 5.* — *Simile.* — *Simile.* — *Ierem. 32.* — *Eſaia 33.*

ueris deprædationem, deprædaberis; cùm fatigatus desieris contemnere, contemnêris. Quando perdix rubo inclusa est, & vndique videt canes circum latrantes, & ad prædam hiantes, supra caput autem in aëre accipitres ad capiendum intentissimos, homines quoq; multos fustibus & lignis rubum percutientes, & quolibet ictu mortem minitantes; quo quæso timore misera illa auicula concutietur? Atqui non meliori loco est anima peccatrix, & multorum sibi scelerum cõscia, in hoc corporis ergastulo, quasi in rubo auicula, delitescẽs. Videt enim se peccatorum multitudine circundatam, & conscientiæ flagris incessanter allatrantis, ad exeundum per confessionem compelli; videt se à dæmonibus & principibus aëris huius ad prædam peti, qui perpetuò circueunt, quærentes quem deuorent. Videt Dei iustitiæ administros, verbi concionatores, perpetuò illos inclamare, vt vel à peccato exeant, vel ad pœnam deposcant. Sed & præter hæc omnia iratum iudicem ipsorum capiti imminere, ignorare non possunt, perpetuò clamantem: *Venient dies in te, & circundabunt te inimici tui.* Deuorabunt & dilacerabunt te infesti dæmones. Quemadmodum enim columba fugiens ante faciem accipitis insequentis, mutat se de loco in locum, nunc huic nunc illi insidens arbori, vnde rursus mota vepribus se immergit, deinde in cauernis petrarum, aut in densis spinarum se conatur occultare; nec vsquam locum tutum inueniens, ipso motu fatigata, hosti in prædam cedit: eodem modo se habent, qui res præsentes ad stuporem vsque mirantur, quippe qui inconsiderato quodam impetu miserè laborent, nec quicquam omnino firmum aut stabile habeant, sed diuina eos iustitia, conscientiæ terrore, gehennæ metu assiduè persequente, quò se recipiant, aut qua ratione inde se eripiant, nisi vita in melius mutata (quod illis pessima cõsuetudo quodãmodo impossibile fecit) non videt. Hunc peccatoris statum describit Dauid, dicens: *Cor meum conturbatũ est in me, & formido mortis cecidit super me. Timor & tremor venerũt super me & cõtexerunt me tenebræ. Et dixi: Quis dabit mihi pẽnas sicut colũbæ, & volabo & requiescã? Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine.* Rursum alibi: *Quo ibo à spiritu tuo? & quò à facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum, tu illic es; si descendero in infernum ades. Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Et dixi, forsitan tenebræ conculcabunt me, & nox illuminatio mea in delicijs*

Simile.

Simile.
Damasce. ibid. cap. 14.

Psal. 54.

Psal. 138.

Ioan.3. *meis.* (*Qui enim malè agit, odit lucem:*) *Quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur.* Docent hæ Scripturæ, nullam esse peccatori requiem, nullum refugium, vbi semel Dei patientia in iram versa est. Quare in persona Thren.3. obdurati peccatoris dixit Ieremias: *Nos iniquè egimus, & ad iracundiam prouocauimus, idcirco inexorabilis es. Operuisti in furore, & percussisti nos: occidisti, nec pepercisti. Opposuisti nubem tibi, ne transeat oratio.* Nempe quum vindictæ diuinæ tempus aduenit, densa nubes peccatorũ nostrorum, omnes Psal.31. diuinæ bonitatis radios à nobis abscondit. Quod significare volens Dauid, dixit: *Veruntamen in diluuio aquarum multarum,* id est, in quadam generalitate peccatorum, *non approximabunt tibi:* scilicet, Sancti ad deprecandum. Quantopere verò Deus à peccatore tempore vindictæ separetur, & quàm sit tunc ad Deum inaccessibilis aditus, Deus per Ezechielẽ Ezech 4. Esaiæ 59. his verbis docere voluit: *Sume tibi sartaginem ferream inter te, & inter ciuitatem: & obfirmabis faciem tuã ad eam.* Docet sic *peccata diuisisse inter homines & Deum,* vt Esaias loquitur, taléq; interstitium posuisse, vt sicut per sartaginem ferream nullus oculus penetrat, sic per peccata nulla Dei misericordia Hebr.12. transeat. Ex hac consideratione dixit Apostolus, *Horrendũ est incidere in manus Dei viuẽtis.* Sed quæ tandẽ causa ita rigidũ nobis & auersum Deum facit, locus subsequens declarabit.

4. *Eo quòd non cognoueris tempus visitationis tuæ.*

Dilatio pœnitentiæ. LOCVS moralis contra dilationem pœnitentiæ, aut conuersionis ad Deum tempore oportuno. Habent omnes peccatores à Deo, eiúsque sanctissima gratia, tempus visitationis suæ, sicut Hierosolyma in Christi doctrina, exemplo, miraculis suam habuit. Nullus est peccator cuius cor Deus non pulset, cui conuersionis media non suggerat; etsi alij plus alij minùs hanc visitationem accipiant. Qui autem plus, illi maius iudicium acceperunt, si eo rectè non vtantur. Acerba Exemplum. 2 Paralip.36. & grauis fuit populi Iudaici castigatio, quum totus ab Assyriis in captiuitatem duceretur. Sed hanc eius causam assignat Scriptura: *Mittebat Dominus patrum suorum ad illos per manum nuntiorum suorum, de nocte consurgens, & quotidie commonens, eo quòd parceret populo & habitaculo suo. At illi subsannauerunt nuntios Dei, & paruì pendebãt sermones eius, illudebántq; Prophetis: donec ascenderet furor Dei in populum eius, & esset nulla curatio.* Vides quomodo nõ cognouerunt tẽpus Ierem.8 visitationis suæ. De hoc conqueritur Ieremias: *Miluus in cœlo cognouit*

cognouit tempus suum; turtur, & hirundo, & ciconia custodierũt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini. Sed & quàm diligens & solicita Dei fuerit visitatio, his verbis efficacissimis explicat Propheta: *Quomodo si contemnat mulier amatorem suum, sic contempsit me domus Israel, dicit Dominus.* Comparat se Deus amantibus, qui nullum non mouent lapidem, nihil intentatum relinquũt, omnia perquirunt media, quibus amatæ mulierculæ mutuo potiãtur amore. Sic Deus suos visitat. quod in alia Dominica de oue perdita à Deo quæsita, explicatum habes. De hoc autem amoris & visitationis suæ contemptu magis conqueritur, magis offenditur De⁹, quàm de ipso peccato. Quum Petrus ter Christum negaret, quod erat maximum peccatũ; facilè Christus eum respexit & lachrymanti pepercit. Sed quum idem Petrus iussus à Domino pedes porrigere ad lauandum, id recusaret, dicens: *Non lauabis mihi pedes in æternum* (quod erat specialem Christi gratiam & fauorem pertinaciter reiicere) Christus ei asperè respondit: *Nisi lauero te, non habebis partem mecum.* Grauiùs Deum offendit neglecta eius visitatio, siue per doctrinam eorum quos mittit, siue per inspirationes bonas, siue per aliorum exempla, quæ ante oculos peccatoris proponit, vt illis edoctus caueat; quàm quodcunque simplex peccatum. Dicit Deus per Ieremiam: *Vidit prauaricatrix soror eius Iuda, quia pro eo quòd mœchata est auersatrix Israel, dimisissem eam, & dedissem ei libellum repudij, & non timuit prauaricatrix soror eius Iuda, sed abijt & fornicata est etiam & ipsa, & facilitate fornicationis suæ contaminauit terram, & mœchata est cum lapide & ligno. Et in omnibus his non est reuersa ad me prauaricatrix soror eius Iuda.* Hoc est ergo quod grauissimè Deus per Prophetam arguit, noluisse Iudam exemplo alterius sibi cauere, & hanc Dei visitationem in sororis suæ pœna, quasi in proximi parietis incendio, cognoscere. Sicut enim nos monemur, quum proximi domus ardet: sic nos visitamur à Deo, quum proximi ab eo puniuntur. Ex hac consideratione sic domum Iuda alloquitur Oseas: *Populus non intelligens vapulabit. Si fornicaris tu Israel, saltem non delinquat Iuda.* Quod quod quum progressu temporis factum postea fuisset, & in captiuitate filiorum Israel, visitationem suam domus Iuda cognoscere noluit, sed eadem scelera, easdem idololatrias perpetrare; vide quibus verbis Ezechiel Propheta sub figura duarum sororum Oollæ & Oolibæ, quarum illa Samariam & decem tribus Israël, hæc Ierusalem & domum Iuda significat,

Ierem. 3.

Dom. 3. post. Pentec text. 4.

Visitatio contempta, grauissimum peccatum.

Exempla.

Ioan. 13. & 18.

Ierem. 3.

Simile.

Osee 4.

ficat, grauiſſimam Dei indignationem exprimat: *Fornicata eſt ſuper me Oolla, & inſaniuit in amatores ſuos,* &c. *Propterea tradidi eos in manus amatorum ſuorum, in manus filiorum Aſſur,* &c. *Quod quum vidiſſet ſoror eius Ooliba, plus quam illa inſaniuit libidine, & fornicationem ſuam ſuper fornicationem ſororis ſuæ ad filios Aſſyriorum præbuit impudenter,* &c. Vnde mox infert Propheta: *Propterea Ooliba, hæc dicit Dominus De⁹: Ecce ego ſuſcitabo aduerſus te omnes amatores tuos, de quibus ſatiata eſt anima tua.* Et paulo pòſt: *In via ſororis tuæ ambulaſti, & dabo calicem eius in manu tua. Calicem ſororis tuæ bibes profundum & latum. Eris in deriſum, & in ſubſannationem quæ eſt capaciſſima. Ebrietate & dolore repleberis, calice mœroris & triſtitiæ, calice ſororis tuæ Samariæ, & bibes illum, & epotabis vſq; ad feces, & fragmẽta eius deuorabis; vbera tua lacerabis, quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.* Grauiſſimis & ſignificantiſſimis verbis indignationem Dei exponit Propheta in hoc genere peccati, quod poſt tam illuſtrem Dei viſitationem cõmittitur. *Hæc autẽ omnia in figura contingebant: illis ſcripta ſunt verò ad correptionem noſtram.* Dei viſitationem non cognoſcere, eſt iram Dei non prouocare tantùm, vt omnia ſolent peccata, nec accerſere tantùm, vt grauiora peccata, ſed prorſus cumulatè aduerſum ſeipſum ſuſcitare, &, vt Apoſtolus loquitur, *theſaurizare. Tu* (inquit) *ſecundùm duritiam & impœnitens cor tuum, theſaurizas tibi iram in die iræ.* In hoc autem maximè apparet durum & impœnitẽs cor, quòd Dei viſitationes non agnoſcit, quòd Dei patientia, benignitate, doctrina, inſpiratione, caſtigatione, ſiue in ſe, ſiue in aliis, ad terrorem abutitur, ea omnia contemnens aut negligens: *An neſcis quia patientia Dei, & benignitas ad pœnitentiam te adducit?* id eſt, idcirco tibi cõceſſa eſt, vt ad pœnitentiam te adduceret? Hac igitur viſitatione abuti, Deum acerbiſſimè offendit, & eius iram theſaurizat. De quo iterum ſic Ieremias: *Nunquid ſeruus eſt Iſrael aut vernaculus? Quare ergo factus eſt in prædam?* Vide autem in qualem prædam datus eſt. *Super eum rugierunt leones, & dederunt vocem ſuã*: id eſt, potentiſſimi Principes alienigenæ, Aſſyrij, Idumæi, Aegyptij, comminati ſunt ei, & exprobrarunt: nec hoc tantum, verùm etiam *poſuerunt terram eius in ſolitudinem: ciuitates eius exuſtæ ſunt, & nõ eſt qui habitet in eis. Filij quoque Mempheos & Taphneos,* hoc eſt, Ægyptij, *conſtuprauerunt te vſque ad verticem;* hoc eſt, ſumma ignominia & contumeliis affecerunt. Sed quare hoc totum? Sequitur: *Nunquid non iſtud factum eſt tibi,* quia

Ezech. 23.

1. Cor. 11.

Iram Dei theſaurizare.

Rom. 12.

Rom. 2.

Ierem. 2.

quia dereliquisti Dominum Deum tuum, eo tempore quo ducebat te per viam? Hoc est, eo tempore, quo te specialiter visitabat per suos Prophetas, quos ad te misit, per ingentia beneficia quæ tibi contulit, per admirabilia opera, quibus te ab hostibus tuis liberauit? Non dicit Propheta simpliciter *quia dereliquisti*, sed addit *eo tempore*, &c. vt intelligas, hoc potissimum esse, vnde Dei iram thesaurizamus, quòd non cognoscimus tempus visitationis nostræ. Medicum non offendit morbus; sed morbi medicina neglecta, recusata, reiecta, magnopere offendit. Sic Deus, *qui dissimulat peccata hominum*, nunquam dissimulat duritiam cordis, & neglectas visitationes, quæ sunt medicinæ eius. Sic sæpe ipse non morbus, sed morbi neglecta curatio corpus interficit. Dicit Scriptura: *Honora medicum propter necessitatem: etenim Deus creauit illum.* Si propter necessitates corporeas honorandus, id est, nõ contẽnendus, diligenter auscultandus est medicus corporis, eiusque visitationis præscripta exactè seruanda; quanto infinities magis Dei visitationes, propter animæ necessitatem exactissimè seruari debent! Sanctus Iob à Deo castigatus, sensit & cognouit hanc Dei visitationem ad animæ suæ salutem, dicens: *Visitatio tua custodiuit spiritum meum.* Custodiuit, quia custos virtutum est humilitas, quam illa castigatio mirabiliter auxit. *Prauam mentem* (ait sanctus Gregorius) *omnipotens Deus multis modis visitare consueuit. Nam assiduè hanc visitat præcepto, aliquando autem flagello, aliquando verò miraculo. Sed quia visitationis suæ tempus minimè cognoscit, illis in extremo vitæ inimicis traditur, cum quibus in æterno iudicio damnationis perpetuæ societate colligatur; sicut scriptum est: Cùm vadis cum aduersario tuo ad Principem in via, da operam liberari ab illo*: vel, vt nos legimus, *Esto consentiens aduersario tuo in via, ne fortè trahat te ad iudicem*, &c. *Aduersarius quippe noster in via est sermo Dei, contrarius nostris carnalibus desiderijs in præsenti vita.* Hæc ille. Omnis ergo verbi Dei prædicatio, est Dei circa nos visitatio. Nec multo aliter de varia Dei visitatione diuus Bernard⁹: *Quatuor* (inquit) *modis visitat nos Deus: Exhibitione præcepti, Asperitate flagelli, Nouitate miraculi, Inspiratione subtili.* Harum quatuor prima & postrema omnibus communes sunt; secunda eorum est quos Deus magis amat; tertia quos maximè diligit. Secundam Dei visitationem suprà in alia Dominica obiter explicuimus. De prima quoq; & postrema, iam aliquoties diximus, quum Dei vocationes, & gratias

Simile.
Sapient. 11.
Eccli. 38.
Exemplum.
Iob 10.
Homil. 39. in Euang.
Visitatio Dei qualis.
In Sententijs.
Domin. 3. Aduent. text. 3.

Domin.2.post Pentec.text.2. & 7.
Ser.57. in Cant.

gratias multiplices circa salutem nostram tractaremus. De postrema quæ omnium est maximè cõmunis, sed rarò à plerisque aduertitur, sic diuus Bernardus: *Qui cor suum tradit ad vigilandum diluculo, ad Dominũ qui fecit illum, & in conspectu altissimi deprecatur; qui votis omnibus studet parare vias Domini rectas facere semitas Dei sui* (quod quale sit, & quomodo fieri ab vnoquoq; debeat, in alia Dominica explicatũ est) *vt possit cũ Propheta dicere, Oculi mei semper ad Dominũ, Prouidebã Dominum in cõspectu meo semper: hic benedictionem accipiet à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo. Visitabitur profectò frequenter, nec vnquam ignorabit tempus visitationis suæ, quantumlibet is qui in spiritu visitat, clandestinus veniat & furtiuus, vt pote verecundus amator.* Hæc ille. Sed & alibi qualis sit hæc Dei visitatio, & quomodo in nobis fiat, per suam experientiam docet vir sanctus *Quæris* (inquit) *cùm sint omnino inuestigabiles viæ Dei, vnde cognoscam aduenisse Spiritum eius? Viuus & efficax est, moxq́; vt intus expergefecit dormitantem animã meam; mouit, & molliuit, & vulnerauit cor meum, quoniã durum lapideumq́; erat, & malè sanum. Cœpit quoque euellere & destruere, ædificare & plãtare, rigare arida, tenebrosa illuminare, clausa reserare, frigida inflammare, necnõ & mittere praua in directa, & aspera in vias planas* (quod quomodo Deus faciat in nobis, in alia Dominica dictum est) *ita vt benediceret anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius.* Et paulo pòst: *Eo motu cordis intellexi præsentiã eius; & ex fuga vitiorum, carnaliumq́; cõpressione affectuum, aduerti potẽtiam virtutis eius; & ex discussione siue redargutione occultorum meorum admiratus sum profunditatem sapientiæ eius: & ex quantulacunq; emendatione morum meorũ, expertus sum bonitatẽ mansuetudinis eius; & ex renouatione spiritus mei, percepi vtcunq; speciem decoris eius; & ex contuitu horum omnium simul, expaui multitudinem magnitudinis eius.* Hæc ille vir sanctus de visitatione Dei efficaci, ideoque magis perceptibili. Est tamen & frequens admodum Dei visitatio, vbi tales effectus non subsequuntur, vitio nostro. Nam vt idem ignis ligna arida faciliter, humida difficillimè adurit: & vt idẽ sol ceram liquefacit, lutum indurat; & vt eadẽ pluuia terram penetrat & emollit, arenam penetrat quidem, sed non emollit: saxum verò nec penetrat, nec emollit: sic omnino eadem Dei visitatio in quibusdam est efficacissima, vt duros emolliat, frigidos accendat, aridos humectet; ab aliis ne cognoscitur quidem nec aduertitur, propter duritiem cordis, aut

Domin.3.Aduent.text.4 & 4.Aduẽt.tex.4.

Serm.74 in Cant.

Domin.4.Aduent.text 7.

Simili.

aut nimium abundantes cupiditatum humores. Vnius Ionæ prædicatio Niniuitas conuertit, tot Prophetarum ac demum Christi ipsius prædicationes, exempla, miracula, Iudæos conuertere non potuerũt propter duritiem cordis ipsorum. Huc pertinet quod Apostolus dixit; *Terra sæpe venientem super se bibens imbrem, proferens autem spinas ac tribulos, reproba est & maledicto proxima, cuius consummatio in combustionẽ.* Imbrem bibere, est à Dei gratia, siue per diuini verbi prædicationem, siue per occultas inspirationes visitari. Qui sic edoctus diligenter, nihil nisi peccatorum spinas profert, tribus modis à Deo punitur. 1. *Reprobus* declaratur, id est, à facie Dei eiectus, & quem Deus ampliùs visitare non vult. 2. *Maledicto proximus*, id est, illam sententiam tremendi Iudicis certò expectabit, *Ite maledicti*. 3. Finis eius est ignis æternus. Nihil acerbius comminari, nihil efficacius dicere Apostolus potuit. Ad hunc locum pertinent, & huc referri possunt, quæcunque de duro corde, de consuetudine peccandi, de abusu gratiæ Dei, de vocatione cuiusque studiosè conseruanda, de admirabili Dei in nos amore, & Christi gratia, de excolenda vinea Domini, de bonis fructibus arboris bonæ, in variis * Dominicis iam tractata sunt. Tot enim modis Dei visitationes ignorari, negligi, & contemni solent.

Exemplum.

Hebr. 6.

Domin. infrà oct. nat. Domin. text. 2. Dom. 5. post Epiph. text. 1. Dom. 4. Sept. text. 1. Dom. 3. Sexages. text. 5. Domin. 4. Post Pasch. text. 3. Dom 2. post Pentec text. 7. Dom. 7. post Pentec. text. 3.

5. *Ingressus in templum, cœpit eijcere vendentes in illo, & ementes.*

LOcus moralis contra variam tẽplorum prophanationem. Christus Dominus in hac eiectione vendentium & emẽtium è templo, duobus modis eisdemque illustribus ostendit, quantopere templorũ, quę orationi & cultui diuino cõsecrata sunt, prophanatio ei displiceat. Primũ insigni quodã miraculo. Maximum enim miraculum erat, Christũ hominẽ inermem sine satellitio, sine authoritate vlla humana, in conspectu sacerdotum & scribarũ, quibus maximè exosus fuerat, qui eum iam ad mortem conquisierant, quorum vtilitati & lucro vendentes illi & ementes in templo subseruiebant; homines quoque ipsos lucri sui auidos, & , vt apparet , satis multos , & qui honestum aliquem suæ negotiationis prætextum habebant (quę enim illic vendebantur , ad sacrificiorum vsum erant , & vt ad manum essent, tam ciuibus quàm aduenis , qui sacrificij desiderio tenebantur ; idque iuxta legem Moysis) eos tamen sine tumultu , sine strepitu, sine

Templorum prophanatio.

ſine vlla contradictione, eijcere de templo potuiſſe. Sola enim hac in re authoritate planè diuina vtebatur, qua omniũ corda ſic percelluit, vt reſiſtere nec auderent, nec poſſent. Deinde eo hîc doctrinæ modo vſus eſt, quo nuſquam aliàs. Non enim ſola reprehenſione, ſed vi quadam & executione externa, eijciendo de templo, & alia quidem vice, *facto ex funiculis flagello percutiendo*, nunc verò, vt Matthæus ſcribit, *menſas nummulariorum ſubuertendo*, vſus fuit. Quum enim contra omnia alia peccata ſolam doctrinam vel vt plurimum acrem aliquam reprehenſionem, cum humilitate tamen & manſuetudine ſemper coniunctam, adhibuerit; hoc vno in loco & peccato etiam diſciplinam externam, & caſtigationem, atque præſentem correctionem adhibere voluit. His ergo duobus modis docere & inculcare voluit, quantum eſſet ſcelus, templa Dei prophanare, quantopere ei charus eſſet templorum honor, qui certè totus ad Dei honorem redundat, vt & templorum prophanatio ad Dei contumeliam. Quare in hoc facto meritò recordati ſunt diſcipuli eius, quod ſcriptũ erat, *Zelus domus tuæ comedit me*. Verè enim qui zelo domus Dei tanguntur, qui diuini honoris cura afficiuntur, ab omni templorum prophanatione, tanquam à ſcelere maximo abhorrent. Piorum vox illa eſt: *Dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*. Impiorum proprium eſt, templa non prophanare modò, ſed & ſpoliare. Exempla in Scripturis habes Nicanoris, Antiochi, Balthaſaris regis Babyloniæ, eorúmque exitus horrendos. Sed & Heliodori audacia templum ſpoliaturi, euidenti miraculo punita eſt. Quòd ſi templum illud vetus, in quo præter orationis vſum, carnalia vel vmbratica erant omnia, tanto in honore haberi Deus voluit; ſi vbi Deus Moyſi primùm apparuit, terram ſanctam vocauit Deus, & non niſi diſcalceatum accedere Moyſem permiſit; ſi vbi Deus Iacob apparuit, terribilem locum Iacob vocauit, omni videlicet reuerentia dignum; ſi ſacerdoti Aaron & filijs eius præcipiebat Dominus, ne illotis manibus & pedibus ſanctuarium Domini ingrederentur; ſi nihil immundum abſque varia purificatione vetus illud templum ingredi potuit; ſi *nec vas per templum illud transferri voluit* Chriſtus; hoc eſt, nec in minimo prophano opere violari permiſit: manifeſtum eſt, quantum hodie piaculum ſit, templa Chriſtianorum violare aut prophanare. Nam vt *altare habemus, de quo edere poteſtatem non habent qui tabernaculo deſeruiunt*: ſic Eccleſias Dei & templa habemus, in quibus orare non licet,

Ioan. 2. *Matth. 21.* *Pſal. 68.* *Pſal. 25.* *Exempla.* *1. Machab. 9.* *2. Machab. 15.* *Daniel. 5.* *2. Machab. 3.* *Exod. 3.* *Gen. 28.* *Exod. 40.* *Marc. 11.* *Hebr. 13.*

licet,qui vel Iudæi, vel ethnici,vel hæretici excommunicati ſunt. Et quemadmodum *nouum teſtamentum in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt*, nouique teſtamenti ſacrificium tanto eſt veteribus,quibus omnibus hoc vnum ſucceſſit,præſtantius & excellentius, quanto vmbram veritas, figuram res,manna Chriſtus excellit: ſic ſunt templa noſtra illo veteri magis honoranda. Si acriter eſt puniendus,qui fontem,vnde tota ciuitas aquam potandam haurit, veneno inficeret; non ſecus acerrima pœna dignus erit, qui templa Chriſtianorum violat,ex quibus tanquam ex perenni fonte omnium gratiarum aquas fideles hauriunt. In illis enim ſacramenta ſalutis, verbum prædicationis, orationes publicæ, ſacrificia, Chriſtus ipſe, fidelibus adminiſtrantur. Contra Donatiſtas, qui altaria ſubuertebant, eleganter Optatus ait: *Cur concidiſtis precibus viam, &,ne ad Deum ſupplicatio de more ſolito aſcenſum haberet, impia manu quodammodo ſcalas ſubducere laboraſtis?* Chriſtus quum templi prophanatores flagellis cæderet,manifeſtè oſtendit,tales homines ſeruile genus eſſe, & flagris dignos,nec iam filiorum Dei, ſed ſeruorum & mancipiorum diaboli loco habendos eſſe. Hinc Deus apud Prophetam cum magna indignatione dicit: *Quid eſt, quòd dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?* quaſi diceret: Non eſt dilectus meus; impoſſibile eſt vt ſit dilectus meus, aut filius meus,qui in ipſa domo mea, meo nomini & cultui conſecrata facit ſcelera multa. Eſt exaggeratio grauis. Malum eſt etiam ab inimico iniurias pati; peius ab amico. Durum eſt obiter in via ab amico alapam accepiſſe: durius eſt,ſi in domum tuam veniat, vt ibi te percutiat. Graue eſt, quòd in domo tua te percutit: ſed grauius,ſi ſæpe & multum id facit. Totum hoc dicit Propheta, quia dilectus Dei populus,in ipſa domo Dei fecit ſcelera multa. Tantundem de omnibus malis Chriſtianis dicendum, qui in Eccleſia Dei faciunt inſolentias multas. Quòd Mahumetanus aut Paganus Deum offendat,mirum non eſt. Quòd quilibet Chriſtianus vel in foro Deum inhonoret, turpe & miſerandum eſt. At in propriam Dei domum, in templum eius cultui conſecratum, non modò quemlibet Chriſtianum, ſed & ipſos Dei ſacerdotes,amicos, & notos, & honoratos miniſtros ſic venire,vt ibi Chriſtum percutiant, offendant, inhonorent, hoc maximè miſerandum, & ſummum ſcelus eſt. Meritò Aſſuerus rex contra Aman exclamauit: *Etiam reginam vult opprimere, me præſente,in domo mea.* Appoſitè ſanctus Chryſoſtomus:

Hebr. 9. | *Simile.* | *Lib.6.contra Parm.* | *Ioan.2.* | *Ierem.11.* | *Exemplum.* | *Heſter 7.*

Homil.15. in Epist. ad Hebr. ſoſtomus: *Stat ſacerdos Dei, orationem offerens cunctorum. Tu autem rides, nihil timens. Non contremiſcis, non colligis teipſum? Et in aulam quidem regiam intraturus, & habitu, & oculis, & inceſſu, & in cunctis alijs componis & ornas temetipſum. Huc autem ingreſſurus, vbi eſt aula regis, & talis qualis cœleſtis eſt, rides?* garris, ambulas, negotiaris, & quiduis potiùs agis, quàm ad quod venire debebas? Vide, obſecro. Dicit Christus de ſeipſo: *Filius hominis non venit vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum.* (Ioan. 3.) Et tamen in hoc vno templi eius abuſu & prophanatione, quaſi ſolitæ manſuetudinis & aduentus ſui oblitus, iudicium exercet, flagello percutit, menſas ſubuertit, æs effundit, templo eijcit, idque manu propria, & per ſeipſum. Si Rex à curia in hanc vrbem veniret, & ſuis proprijs manibus delictum aliquod puniret, argumentum eſſet, quòd illud delictum maximè deteſtaretur. Venit Chriſtus de cœlo, vt ſuis proprijs manibus templi ſui prophanationem, & inſolentias in loco ſacro puniret. (Simile. Philip. Diez. Fer. 6. poſt Domin. 3. Quadrag.) Peccauit Adam, & miſit Angelum qui eum è paradiſo eijceret. (Geneſ 3.19. & 7.) Peccauerunt peſſimi Sodomitæ & Gomorrhæi. Miſit Angelos, & pluit in eos ignem de cœlo. Peccauit totus mundus libidini & voluptati immerſus: Pluit aquas de cœlo, & diluuio perdidit. Peccauit Dauid numerando populum, & miſit Angelum, qui peſte percuteret. (2. Reg. 24.) Peccauerunt ſenes in Suſannam: miſit Deus Danielem puerum, qui iudicium faceret. (Daniel. 13.) Solum hoc peccatum ſuis proprijs manibus punit. Nec Angelos, nec ignem, nec aquas, nec Prophetas mittit, ſed ipſemet de eo vindictam ſumit. (Simile.) Quum ſingularum ferè vrbium certa ſint publicæ iuſtitiæ loca, & in quibuſdam locis certa tantùm eius tempora, & vel menſtrua, vel trimeſtria, vel ſemeſtria iudicia; ſi ſingulare aliquod ſcelus, inſignis proditio, aut immane flagitium perpetratur, anteuertit Princeps vel magiſtratus iudicij tempus, locum quoque mutat, & vel in ipſo foro, vel perpetrati criminis loco, nouis patibulis erectis, publicum ſupplicium ſumit, & iudicium exercet: eſtque hoc totum argumentum alicuius nefarij ſceleris: fit ad maiorem terrorem: docet Principem vel magiſtratum grauiſſimè offenſum, aut certè Rempubl. maximè & notabiliter læſam fuiſſe. Idem in hoc Chriſti facto conſidera. Anteuertit iudicium extremum, in quo *omne iudicium dedit Pater Filio*, (Ioan. 3.) & vbi ſedebit Iudex viuorum & mortuorum. Mutat locum, & in ipſo perpetratæ inſolentiæ loco iudicium exercet. Fecit hoc totum ad maiorem huius ſceleris

ris deteſtationem, ad terrorem & correptionem noſtram: vt oſtenderet Dei honorem grauiſſimè in hoc peccato violari, totámque Rempub. Chriſtianam, totam fidelium communitatem grauiter lædi. Nam vt omne peccatum cum ſcandalo coniunctum, hoc ipſo vehementer aggrauatur; ſic maximè templi prophanatio propter piorum offenſionem grauius fit crimen. Sicut ille grauiùs comites ſuos lædit, qui non ſolùm ipſe errat in via, aut hæret in via, aut ſtudio impingit, & laſciuit in via; verùm etiam alios in deuia abducit, alios iniecta manu ſiſtit, alios protrudit & deijcit, ne progredi poſſint, cœptúmque iter perficere: ſic qui inſolentiùs in templo ſe gerunt, quò omnes fideles conueniunt, grauiſſimè in fratres ſuos peccant, quia non ſolùm ipſi id totum prætermittunt, propter quod ad templum veniunt, ſed ſuo etiam peſſimo exemplo, riſu, cachinnis, fabulis, deambulationibus, aliorum orationes impediunt, perturbant, abrumpunt. Sicut vir prudens ac iuſtus diſcrimen eſſe nouit inter loca & tempora, & *tempus eſſe loquendi, tempus tacendi; tẽpus mittendi lapides, tempus colligendi illos; tẽpus plantandi, tempus metendi:* ſic ab altera parte ſtultus & impius, nec temporum, nec locorum rationem habet; id agit in templo quod domi ſuæ, quod in foro, quod in popina. Sicut ſus ibi ponit pedem, vbi ponit os, & non eſt illi diſcrimen inter cibum & lutum, inter comedendum & palpandum: ſic impius & prophanus, ibi loquitur cani ſuo, vbi Deo; & non eſt illi diſcrimen inter cœleſtia & terreſtria, inter diuina & domeſtica. Appoſitè & ſapienter ſanctus Chryſoſtomus: *Apud primos Chriſtianos ipſa domus eccleſia erant, nunc verò eccleſia domus fit; imò domo qualibet prophana magis. Nam in domo quidem ordo ſeruari ſolet. Hera thronum occupat, omni cum venuſtate famulæ tacitè ſedentes texunt: familiarium quiſque quod imperatum eſt, in manibus habet. Hîc verò magnus tumultus, magna confuſio, nihilque à caupona differunt noſtra: tanta turba, tantus riſus quantus in balneis, quantus in foro, clamantibus omnibus, tumultuantibus omnibus: atque hæc quidem in vrbe noſtra ſolùm. Nam alibi ne amicum quidem, in quem poſt longum tempus incidiſti, compellare licet, ſed foris iſta fiunt, & rectè quidem. Neque enim tonſtrina aut vnguentaria taberna eccleſia eſt, aut officina forenſis, ſed locus Angelorum, locus Archangelorum, regia Dei, cœlum ipſum.* Hæc ille. Et paulò pòſt ibidem: *Quid? domos ad nugandum non habetis? Eccleſiam*

Simile. *Diſſimile.* *Simile.* *Homil. 36. in 1. ad Corint.*

Dei contemnitis? Si quis est qui modestus, qui tacitus esse velit, corrumpitis? Atqui iucundum colloqui cum familiari. Esto sanè, Non veto. Sed domi, sed foris, sed in balneis fiat. Ecclesia enim non disceptandi, sed discendi locus est. Nunc autem foro nil differt; & si non sit temerarium dictu, fortè nec scena ipsa: adeò prostitutis scortis petulantius quæ huc mulieres congregantur, sese comunt & ornant, & sine dubio non paucos hic sollicitant homines intemperantes. Si quis corrumpere matronam conatur, locum hunc maximè idoneum putat. Emere quid aut mercari lubet? magis idonea ecclesia est quàm forum. Sæpius enim de his rebus hic quàm in officinis loquuntur. Dicere mala, audire mala vis? etiam hoc frequentiùs hic quàm foris, Omnia denique hîc faciliùs quàm ecclesiam deprehendas. Hæc rursum ille. Videat hîc prudens concionator, an tantus sit domus Dei abusus, tanta prophanatio (quàm alicubi esse non ignoramus) vt hæc oportunè depromere valeat. Alioqui peccatum magis docebit quàm emendabit. Certè surgent Philisthæi, & contemptum nostrum circa Dei domum condemnabunt. Sic enim de illis sacra Scriptura commemorat: *Tulerunt Philisthijm arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & statuerunt eam iuxta Dagon. Cúmque surrexissent diluculo Azotij altera die, ecce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini. Et tulerunt Dagon, & restituerunt eum in locum suum. Rursúmque mane die altera consurgentes, inuenerunt Dagon iacentem super faciem suam in terra coram arca Domini. Caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum eius abscissæ erant super limen. Porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum eius, super limen Dagon in Azoto vsque in hodiernum diem.* Hæc sacra historia duo nos docet. Primùm nihil esse commune rebus sacris vero Deo consecratis cum templis idolorum, & nullum esse posse Deo cum Belial commercium. Secundò, quanta religione templa & idola sua infideles Philistæi coluerint, adeò vt nec limen tangere voluerint, in quo Deo suo iniuriam factam existimabant. Nos autem non solùm ab alijs factam templo Dei iniuriam non vindicamus, nec exhorrescimus; verùm etiam ipsi iniuriam facimus, & domus Dei limina impudenter calcamus. Inter alia peccata & flagitia populi Africani, propter quæ horrenda illa Vandalorum persecutio Ecclesiam Catholicam Africanã acerrimè diuexauit, hoc in primis commemorat Saluianus Massiliensis

1. Reg. 5. *Exemplum.*

Exemplum.

Massiliensis Episcopus, ea scelera describens, quæ tantam persecutionis rabiem commeruerant: *Ecclesias vel potius templa atque altaria Dei, minori in reuerentia quidam habent, quàm cuiuslibet minimi ac municipalis iudicij domum. Siquidem intra ianuas non modò illustrium portarum, sed etiam præsidum, aut præpositorum, non omnes passim intrare præsumunt, nisi quos aut iudex vocauerit, aut negotium traxerit, aut ipsa honoris proprij dignitas introire permiserit: ità vt si quisquam introgressus insolenter fuerit, aut cædatur, aut propellatur, aut aliqua verecundia atque existimationis suæ labe mulctetur. In templa autem vel potiùs in altaria atque sacraria Dei, passim omnes sordidi ac flagitiosi, sine vlla penitus reuerentia sacri honoris irrumpunt: non quia non omnes ad exorandum Deum currere debeant, sed quia qui ingreditur ad placandum, non debet egredi ad exacerbandum. Neque eiusdem officij est, indulgentiam poscere, & iracundiam prouocare.* Hæc ille. Sanè in veteri Ecclesia hæc saluberrima disciplina viguit, vt pro foribus templorum Ostiarij ad hoc initiati excubarent, qui ex sacerdotis præscripto, indignos arcerent; ne vlla templo Dei ex ipsorum cõsortio macula inferretur, néve illi ingredi finerentur, qui illud prophanaturi verisimiliter viderentur. Templi honor quàm Deo sit carus, ostendit eius vindicta circa earum rerum abusum & prophanationem quę ad templum pertinent, vt vasorum atque ornamentorum sacrorum, vel contumelia, vel direptio. Iulianus senior Iuliani apostatæ auunculus, quum vasa sacra ex ecclesia Antiochena Syriæ abripuisset; proiectis illis in terram, cœpit petulanter post multas in Christum contumelias, super ipsa vasa sedere. At illico pòst, membrum genitale, & meatus illi quos natura ad necessitatem circa illud dedit, ei contabescunt, & carnes adiunctæ putrescunt, atque in vermes conuertuntur: quo tandem morbo, medicorum omnium operis frustra tentatis, interijt. Felix, thesauri regij sub Iuliano quæstor, sacrorum vasorum magnificentiam cõspicatus, Ecce, inquit, quàm sumptuosis vasis Mariæ filio ministratur. Qui repentè flagello cælitus impacto oppressus, sanguinem dies nočtésq; ex ore fudit; quo vniuerso exhausto, statim extinctus est, idque antequam aulæ regiæ limen transcenderet, ait Chrysostomus, hanc quoque historiam commemorans. In historia tripartita scribitur de quodam Thymelico saltatore, qui vestem sacram, in conferendo baptismo ab Episcopo gestari solitam (quam Cyrillus Hierosolymorum Episcopus famis

De prouident. Dei, lib. 3.

Veteris Ecclesiæ disciplina.

Vindicta Dei circa prophanatores rerum sacrarum.

Sozom. lib. 5. cap. 7.

Theodor. lib. 3. cap. 11. & 12.

In lib. contra Gentiles tom. 5.

Lib. 5. cap. 37.

grauiſſimæ tempore cum aliis eccleſiæ ornamentis diuendiderat) à ſe emptam, in ſcena theatrali perſonatus geſtabat; ſubitóq; in theatro diuinitꝰ percuſſus, quia in religionis cõtumeliam geſtauerat, interiit. Tormenta paucorum, exempla ſunt omnium. Qui diuini honoris zelum habẽt, vt Chriſtus ſui Patris habuit, dicens: *Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis*, nec hæc exempla mirabuntur, ſed Dei potiùs in tam multis hodie ſacrilegiis patientiam, nec tam temerè Dei templum vel ſuis inſolentiis violabunt, vel ab aliis violari ſinent.

Ioan. 2.

6. *Domus mea, domus orationis vocabitur.*

Orandum in templis.

LOCVS moralis de Orationis ſtudio, in templis Deo cõſecratis potiſſimùm frequentando. Orationes & preces ad Deum factas plus in templo valere, quã extra templum, Deóque gratiores eſſe, in altero Promptuario contra hæreticos ex tribus cauſis oſtendimus: ſimúlque hunc eſſe templorum vſum maximè proprium, vt Deus illic per pias preces inuocetur, declarauimus. De ipſius Orationis aſſiduitate, vtilitate, conditionibus requiſitis, totáque efficacia admirabili, iam in aliis Dominicis latè diximus. Hîc tamen loco proprio pauca addemus, prout Deus dabit. Vult Deus domum ſuam, templum ſuum (in quo quomodo & quatenus Deus habitat, vel non habitat, in altero Promptuario explicatum eſt) non domum auxilij, non domum ſcientiæ, non diſciplinæ, non iuſtitiæ, non miſericordiæ, non denique domum Dei, ſed domum Orationis vocari, vt doceat hunc eſſe potiſſimum, & maximè principalem templorum vſum, in illis aſſiduè Deum orare. Qui igitur in templo non orat, perinde eſt ac ſi in conuiuio non edat, in ſchola non diſcat, in prælio non pugnet, in itinere non ambulet, in lecto non dormiat. Si domus Dei domus Orationis eſt, profectò qui hanc domum frequentant, maximè qui in ea miniſtrant, magni debent eſſe oratores, non potatores, venatores, negotiatores, &c. Eſt templum Dei velut pharmacopolium, vnde contra omnia mala, tam corporis quàm animi, remedia petantur & impetrentur. Eſt quaſi inter medios hoſtes, & hoſtium gladios inexpugnabile aſylum; quò qui ſe recipit, & officium facit, lædi non poteſt. Eſt cella vinaria, imò penu ditiſſimum Dei, vbi omnia ſua bona Deus tibi repoſuit; ſed inſtrumentum quo hauries, Oratio eſt. Sicut vetus populus habebat multas ciuitates refugij, eáſque ita

Domini. infra Oct. Mat. Domi. text. 5. Domini. 3. poſt Epiphan. tex. 2. Domini. 5. poſt Paſch tex. 1.

Similia.

Numer. 35. Typus.

Ita per totam terram promissionis dispositas, vt vbicunque quis proximum casu læsisset, ante solis occasum eò se recipere potuisset; etsi vnicum tãtùm templum, in quo publicè orare & sacrificare licuit: ita nobis frequentia Deus concessit Orationis loca, ad quæ semper cõfugiamus, vt iniurias quas vel proximo inferimus, vel patimur, celeriter expiemus, dicentes: *Dimitte nobis, sicut & nos dimittimus.* vt nunquam in pectoribus nostris desit charitas, radix bonorum omnium. Si fugabatur diabolus, quum Dauid citharam percutiebat; quãto acriùs fugabitur, quum in templo laudes diuinæ cantantur? quum votis communibus quasi vi facta, diuina virtus imploratur? De hoc Orationis loco prædixit Ioel: *Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, dicentes: Parce Domine, parce populo tuo; & ne des hæreditatem tuã in opprobrium.* Non personas tantùm quæ orare debent, nec verba tantùm quibus vtentur, nec populi tantùm conuentũ (vt in præcedentibus) sed locum quoque Orationis designat, in templi quasi meditullio; docere volens, eo demum loco maiorem vim Orationes habituras. Videndum ergo cuique cur in Ecclesiam veniat, & quid acturus ad templum accedat. *Seminans* (ait S. Chrysostomus) *non propter hoc seminat vt tantùm seminet, sed vt metat: quod nisi fieret, etiam damnum sementis pateretur. Mercator non propter hoc nauigat vt tantùm nauiget, sed vt peregrinatione maiorem faciat rem; sine quo damnosa erit nauigatio. Sic nos in Ecclesiam conuenimus, non propter hoc solùm vt illic immoremur, sed vt aliquod magnum lucrati, & spirituale lucrum, discedamus.* Sanctus ille senex Simeon, *venit spiritu in templum*, & ibi Christum inuenit, inuentum in vlnis complexus est, complectendo confessus est; confitendo sic gauisus est, vt cuperet statim dissolui, & esse cum Deo. Qui venit in templum spiritu, non carne; affectu spirituali, non carnali, Christum inueniet, *quia omnis qui quærit, inueniet.* Nec ad templum modò Orationis causa accedere, sed orationis finem in eo expectare, veteres Christiani piè ac religiosè solebant: ad quod suos, segniùs id præstare incipientes, sic hortatur Chrysostomus: *Medicamentum si tibi adhibeatur, nec te purget, nonne altera die rursus id ipsum adhibes? Sit quispiam incisor arborum, ô homo, velitque quercum incidere; accipit asciam, deinde radicem incidit. Quòd si vno ictu arbor non cõcidit, nonne & alterum ictũ addit, non quartum, non quintum, non sextum, non decimum? Itidem tu facito. Ingressus es in Ecclesiam, ô homo; dignatus es Christi*

Marginal notes: *2. Reg. 16.* — *Ioel. 2.* — *Homil. 5. ad pop. Antioch. Similia.* — *Lucæ 2.* — *Matth. 7.* — *In Homil. de non contemnenda Ecclesia Dei.*

consortio. Ne exeas nisi dimittare. Nam si ante missionem exieris (id est, antequam dicatur: Ite missa est) *perinde ac fugitiuus reposceris. Totum diem in his quæ ad corpus spectant insumis, & duas horas spiritualibus non vacas. Ad theatrum sæpe adis, neque inde discedis, donec dimittaris* (donec dicatur. Valete & plaudite) *& in Ecclesiam ingressus, priusquam diuina mysteria*
Cant. 47. *peragantur, abis?* Hac de causa in vetustissimis Conciliis,
Cant. 28. Agathensi & Aurelianensi primo cautum est, vt ante benedictionem à sacerdote acceptam, quæ sub finem dari solet, populus è templo non discedat. Adeò proprium & peculiarem Orationis locum templum esse, maiores nostri crediderunt.

EVANGELIVM DOMINICÆ X. POST PENTECOSTEN.

Luca 18. *DIXIT Iesus ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabantur cæteros, parabolam istam. Duo homines ascenderunt in templum vt orarent: vnus Pharisæus, & alter publicanus. Pharisæus stans hæc apud se orabat: Deus, tibi gratias ago, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri; velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo. Et publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad cœlum leuare; sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Amen dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo: Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur, & omnis qui se humiliat, exaltabitur.*

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Dixit ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti.* Et illud: *Non sum sicut cæteri hominum.* Contra vanam & pestilentem sui ipsius complacentiam.

2. *Et aspernabantur cæteros.* Et illud: *Velut etiam hic publicanus.* Contra contemptum aliorum, alteram superbiæ speciem.

3. *Ieiuno bis in sabbatho, decimas do omnium quæ possideo.* Contra vanam ostentationem bonorum operum.

4. *Publicanus à longè stans.* Peccatori ante omnia miseriam propriā, & longam à Deo distantiam esse agnoscendam.

5. *Nolebat oculos ad cœlum leuare.* De verecūdia peccatoris ad Deum post pœnitentiam reuertentis.

6. Percutie-

6, *Percutiebat pectus suum.* De contritione cordis pœnitenti necessaria.

7. *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.* De pœna superbiæ.

8. *Et qui se humiliat, exaltabitur.* De certa & amplissima mercede humilitatis.

1. *Dixit ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti. Et illud: Non sum sicut cæteri hominum.*

LOCVS moralis contra vanam & pestilentem sui ipsius complacentiam. Vanum & impium est, sibi ipsi quenquam placere, in seipso quenquam gloriari, seipsum iustum, sanctum, doctum, sapientem existimare, & confidenter iudicare; quantumcunque sit verè doctus, sapiens, aut certis virtutibus præcellens. Hoc primum est quod Christus in hoc admirabili Euangelio condemnat, exemplo Pharisæi proposito, qui se iustum esse pronuntiabat, & non, sicut cæteros homines, iniustum. Verus Christianus *si gloriatur, in Domino glorietur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.* Nulla ratio est, vt in se quisquam glorietur. Magna & necessaria ratio est, vt in solo Deo glorietur, quisquis gloriatur. Primùm, quia quicquid homo habet, à Deo habet, non à seipso. *Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.* Quòd si verò ne ad cogitandum quidem bonum sufficientes sumus, quãto minus ad agendũ! *Sine me nihil potestis facere,* ait Veritas. *Omne datum optimũ, & omne donum perfectum desursum est à Patre luminum.* In nostra potestate, & ex nobis solum peccatum est, boni prorsus nihil. *Perditio tua ex te Israël, saluatio tua ex me.* Nauis per se descendit in gurgitem, sed per se ascendere non potest. Terra spinas & tribulos per se profert, triticum & bonum granum non, nisi exculta, & humana arte adiuta. *Nunquid ergo gloriabitur securis contra eum qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum à quo trahitur? At nemo venit ad me* (ait Christus) *nisi Pater meus traxerit eum. Quomodo si eleuetur virga contra eleuantem se, & exaltetur baculus, qui vtiq; lignum est.* Nihil igitur est vnde homo sibi complaceat: quia quicquid habet, non ex se, sed ex Deo habet; ideóq; non in se, sed in Domino gloriari, videlicet illi gloriam & gratiam referre debet. De quo sic pulchrè D. Bernardus: *Origo fontium & fluuiorum omnium mare est, virtutum & scientiarum Dominus Iesus est. Quis enim Dominus virtutum, nisi ipse est*

Vana sui ipsius complacentia.
1. Corinth. 1.
1. Corint. 4.
2. Corint. 3.
Ioan. 15.
Iacob. 1.
Oseæ 13.
Similia.
Esaia 10.
Ioan. 6.
Sermo. 13. in Cant.
Psal. 23.

1.Reg.2. Coloss.2. Simile. *Rex gloriæ? Sed & iuxta Annæ canticum, ipse Dominus scientiarum est. Omnes thesauri scientiæ & sapientiæ in eo reconditi sunt. Casta consilia, iusta iudicia, sancta desideria, fontis illius riuuli sunt. Quòd si copiæ aquarum secretis subterraneisq; recursibus incessanter æquora repetunt, vt inde rursus ad visus, vsúsque nostros iugi & infatigabili erumpant obsequio; cur nō etiam spirituales riui, vt arua mentium rigare non desinat, proprio fonti sine fraude & sine intermissione reddantur? Ad locum vnde exeunt, reuertantur flumina gratiarum, vt iterum fluant. Remittatur ad suum principium cœleste profluuium, quo vberiùs* 1.Thess.5. *terræ refundatur. Quomodo, inquis? Sanè vt dicit Apostolus: In omnibus gratias agentes Deo. Quicquid sapientiæ, quicquid virtutis te habere confidis, Dei sapientiæ, & Dei virtuti Christo deputa.* Hæc ille. Qui sic omnia deputat Christo, in seipso gloriari, vel sibi ipse placere non potest.

Nostra quæ sunt, à Deo sunt. At inquies, Deū agnosco authorem: Sed interim meū est, quod mihi Deus dedit. Sanè tuū est; sed ita tuum, sicut ille tuum esse voluit qui dedit. Voluit autē, vt acceptis eius donis ex illis non superbires, sed potiùs de recto eorum vsu sollicitus esses. Dedit tibi vt rectè vtaris, nō vt inde glorieris. Pater dat filio pulchrā vestem, non vt inde superbiat, etiamsi à patre datā agnoscat; sed vt ea vtatur vel ad necessitatē, vel ad honestatem. Quicquid à Deo accepimus, sic accepimus, vt reddenda sit ratio villicationis nostræ. quod in alia Dominica explicatū fuit. Ridiculi nobis videntur pueri, qui de noua tunica, aut plumula in galero, sibi vehementer placent, & pulchelli propterea videntur. Sed nos magis Deo & Angelis non ridiculi modo, sed & exosi sum⁹, qui propter ingenij, prudentiæ, pietatis dona à Deo accepta, inflamur & extollimur, ambulātes in mirabilibus super nos. Qui ex modico accepto vino, aut etiam mediocri cereuisia inebriantur, ostendunt se debilis esse cerebri, & caput infirmum habere. Qui ex qualibet virtute, quolibet bono opere, aut Dei dono statim extollitur, ostendit se in vera pietate valde paruulum & debilem esse. At verò non modò sibi placere, sed & in ipso confidere, hoc multo & vanius est, & nequius. Sibi enim tribuit quod Deo proprium est, & baculo nititur ficulneo. De hac necessaria humiliatione nostri ipsius, & confidentia non nisi in Deo ponenda, iam in aliis * Dominicis aliquoties diximus; sed & infrà in alio loco huius Euangelij plura dicemus.

Simile. Domin.8.post Pentec. Simile. Simile. * Domin.3. Aduent. text.8. Domin.4.Aduent.text.6. Domin.3.post Epiph.text.8. Domin.Pasio. text.5. Domin.4.post Pentec.text.5.

Nunc id vnum annotabimus, quàm singulare præ cæteris omnibus peccatis vitium sit superbia, & sui ipsis complacentia.

centia. Primùm,cætera vitia interdum quiescunt,nec semper,nec vbique in homine apparent.Gulosus & ebriosus, si domi peccant,non item foris.Libido nec semper,nec in omni loco flagrat,frigetque tandem,vel naturæ fragilitate, vel vitij tædio.Ira nisi irritetur,non molestat.At superbus in lecto,in mensa,in foro,in templo,domi forisque,in omni loco ac tempore,arrogantiæ suæ indicia profert,& actiones exercet;sicut hic Pharisęus etiam in ipso templo,etiam inter orādum,superbiæ suæ notas profert. Rursum alia vitia consortio gaudent,vt libido,luxus,edacitas,auaritia.Superbia solitudinem quęrit,societatem non admittit, omnia sibi defert; se solum superbus in pretio haberi, omnibus anteponi vult. *Nec quenquam iam ferre potest Cæsárve priorem, Pompeiúsve parem.* Sic duo superba capita Romanam Remp. perdiderūt, dum hic parem non sustinet,alter superiorem non tolerat.Sic noster Pharisæus: *Non sum sicut cæteri hominum.* Vult esse homo per se.Præterea omnia alia vitia non nisi à vitiis,& à materia vitiosa generantur,fouentur,perficiuntur.Otium inuitat ad gulam,gula ad luxuriam, luxuria ad prodigalitatem, prodigalitas ad rapinas & furta,furtum ad iniuriam, iniuria ad maleuolentiam:quæ omnia vel generant vicissim, vel generantur,vel fouent mutuò,vel fouentur; sed eadem omnia virtutibus extinguuntur & corriguntur.Sola superbia ex ipsis virtutibus nascitur, non nisi bonis insidiatur, ex pietate ortum & incrementum capit. Quemadmodum enim ignis sulphureus aqua iniecta roboratur, ipsa aqua materiam ei & alimentum præbente,quæ tamen cæteros ignes solet extinguere:sic superbia,crescente virtute,& rebus præclarè gestis,magis inflammatur;illis quasi materia vtitur, quæ cętera vitia solent perimere.Iam verò cætera vitia singula singulas perdunt virtutes:auaritia liberalitatem, libido castitatem, gula temperantiam,iracundia beneuolentiam. At vna superbia omnes virtutes perdit,omnia bona tollit, omnia pręclarè gesta euacuat,mercede spoliat,Deo reddit exosa; vt in ieiuniis ac decimarum persolutione huius Pharisæi apparet. Edidisset Eleazarus præclarum facinus occiso elephante,nisi illato imperitè vulnere,ab eodem etiam fuisset interfectus. Quoties aut peccato resistimus, aut virtutem operamur, quasi elephantem occidimus, vt vel mundum, vel diabolum, vel carnem; sed nisi à blandiente propriæ laudis memoria caueamus, ab eodem bono opere ipsimet occidimur.

Margin notes: 1. Superbiæ cum aliis vitiis cōparatio. — 2. — *Lucanus lib. 1.* — 3. — *Simile.* — 4. — *1. Mach. 6.* — *Allegoria.*

Deinde

5. Deinde cætera peccata saltem cum ætate languescunt, & vinci se tandem patiuntur. Libidinem ętas exstinguit, odium & maleuolentiam redintegrata amicitia absumit: auaritiam inducta liberalitas profligat: gulam & ebrietatem parsimonia sępe necessaria, interdum spontanea reprimit. Solius superbię tanta est pertinacia, vt aliis vitiis omnibus profligatis, sola audeat in campo manere, virtutique pugnam per totam ætatem inferre. Quemadmodum enim vmbra corpus, nisi vndequaque corpus illustretur, vt quum in Zenith capitis sol stat, semper consequitur, vel antè, vel retrò, vel ad dexteram, vel ad sinistram: sic superbia virtutem semper comitatur, & ex aliquo latere insidiatur, nisi quis ita luce virtutis effulgeat, vt vitiorum tenebris nihil loci relinquat, totusque & vndique cautus ab omni parte sibi prospiciat: Vide aliā non minùs insignem superbiæ singularitatem in Dominica 4. Aduentus.

Simile.

Text. 6.

2. *Et aspernabantur cæteros.* Et illud: *Velut etiam hic publicanus.*

Contemptus aliorum.

LOcus moralis contra despectum aliorum, alteram superbiæ speciem Hic enim Pharisæus non contentus seipsum laudare, magnifacere, & cęteris omnibus præferre, etiam aspernatur cæteros, & despicit pręsentem publicanum, eum digito ostentans, ac dicens: *Velut etiam hic publicanus*, eum cōdemnās vt raptorem, iniustum, adulterum. Omnia enim hæc vitia à seipso remouens, ea publicano impingit. Horrenda hæc est & tetra superbiæ species, quam Christus in hoc Euāgelio specialiter taxare voluit. Aman à rege Assuero, cui intimus erat, rogatus *quid ei Rex faceret, quem voluerit honorare*, seipsum solum illum esse à Rege honorandum existimabat; ideoque id honoris genus Regi suggessit, quem ipsemet vehemēter ambiebat: quo quum se delusum videret, totumque in pium Mardochæum esse translatum, quem vnum prę omnibus mortalibus despexerat, contemptuiq; habuerat, peracto honoris ministerio ex Regis mandato *festinauit ire in domum suam lugens & operto capite, narrauitq; vxori suæ, & amicis omnia quæ euenissent sibi:* sed & eodem die iubente Rege, suspendio interijt, eidem patibulo affixus, quod Mardochęo, quē vnicè despexit, parauerat. Hic fuit impotentis proximi contemptus infamis exitus. Qui speculum lutulentum inspicit, suam tetram faciem videre nō potest. Sic peccator, qui

Exemplum.
Hester 6.

Simile.

qui alios omnes quasi nequiores se contuetur, & non nisi maculas in illis vel videt, vel videre se putat; ille suam ipsius fœditatem nunquã poterit agnoscere. Sãctus Dauid dicebat: *Lauabo inter innocentes manus meas.* id est, opera mea ad exẽpla iustorum conformabo, illos inspiciam & considerabo; vt, qualia sint facta mea, cognoscam. Superbus autem non nisi sordidos considerat, quibus se præferat; vel sordes imaginatur in alijs, vt suæ excellentiæ opinionem foueat. Bonus Gedeon quum Angelus ei diceret, *Dominus tecum, virorum fortissime,* piè existimans non secus cum alijs Deum esse, quam secum, respondit: *Obsecro mi Domine, si Dominus nobiscum est, cur ergo apprehenderunt nos hæc omnia?* Iustus non cogitat se aliquid prę cæteris habere. Superbus cogitat se omnia prę cęteris obtinere. Vide superbi vocem inanissimã: *Non sum sicut cæteri hominũ.* Certè, vt acutè alicubi scripsit Aristoteles, *qui non est sicut cæteri homines, aut aliquid melius est omni homine, sicut Deus; aut aliquid vilius omni homine, sicut bestia.* Eligat vtrum velit homo superbus. Profectò Nabuchodonosor, quia cor eius sic eleuatum erat, vt cæteris omnibus terræ principibus sese anteponeret, hanc à Deo sententiam accepit: *Cor eius ab humano mutetur, & cor bestiæ detur ei.* Porrò ad eum cæterorum despectum plurimos peruenisse, vt se deos esse sibi persuaderent, multa exempla docuerunt, non principum tantùm, vt Alexandri Magni, Neronis, Caligulæ, sed etiam philosophorum quorũdam, vt Menecratis cuiusdam, de quo in alia Dominica diximus.

Psal. 25. — Superbi proprium. — *Iudic. 6.* — *Apophthegma.* — *Dan. 4.*

Hic autem aliorum despectus innumera gignit mala. Sicut enim mare, vt mundetur, solet vicina sibi & adhærentia littora fœdare, euomens in illa sordes omnes: ita superbus, vt seipsum mundet, vt suam tueatur excellẽtiam, omnibus aliis maledicit, opprobria aspergit, vitiorum sordes & notas impingit, sicut hìc publicano Pharisæus. Sicut aër visceribus terræ inclusus, exitum sibi quærens, tandem erumpit, & terram ingenti motu quatit, & facit contremescere, multa interim conuoluens & subuertens: sic gloriæ & excellentiæ appetitus superbi hominis animo inclusus, erumpens tandem, multorum famam lædit, multos insontes opprimit, multis bonis insidiatur, multum tumultum facit.

Dom. Pass tex. 5. *Similia.*

Deinde, vt hæc pestis nihil alijs nocumenti inferat, ipsum tamen superbũ maximis damnis mulctat. Omnia enim quæ fecit bona, disperdit. Vnde diuus Bernardus sic Pharisæũ hìc nostrum alloquitur: *Cùm te cæteris anteponis: deles quæ feceras opera.*

Serm. 13. super Cant.

Esaia 48. *opera. Si quid præclarius egisti, debebas dicere: Seruus inutilis sum: quod debueram facere feci. Audi quid dicat Deus: Gloriam meam alteri non dabo. Si ergo solus cŭcta fecit, quem socium habebit? Cur inflaris contra publicanŭ? qui ideo non habet quod tu, quia non accepit quod tu.* Hæc ille. Certè si quis, quia in manu statuarij videns stipitem vilem, contemneret lignum, quia informe videtur, velletque illud in ignem coniicere, turpiter erraret; quia artifex nouit illud sic dolare & expolire, vt pulcherrimam ex eo statuam conficiat. Eodē modo si quid aliis deesse virtutis videtur: quo nos fortè non caremus, non ideo conuenit eos despicere, quia *potest Deus etiam ex lapidibus istis filios Abrahæ facere. Qui se existimat stare, videat ne cadat. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, aut cadit. Stabit autem. Potens enim Deus statuere illum.* De hoc aliorum contemptu, vide plura in Dominica 1. post Pentecosten.

Simile. Math. 3. 1. Cor. 10. Rom 14. Text. 2.

3. *Ieiuno bis in sabbatho: Decimas do omnium quæ possideo,*

Ostentatio boni operis. LOCVS moralis contra vanam ostentationem bonorum operum. Non enim hæc Pharisæi opera Christus dānat, sed vanissimi hominis vanam, & stolidam, & importunam ostentationem. Venit in templum oraturus, & à Deo vel peccatorum veniam vel benè viuendi gratiam, profectum, perseuerantiam petiturus; quasiq; iam totus plenus ac satur, modicum quod fecerat, ostentat. Ineptus & ridiculus ille esset, qui eleemosynā petiturus, se priùs annulis, torquibus aureis, & vestibus pretiosis ornaret, existimans ea sibi adiumento fore; talia enim ostendunt eum omnium minimè indigere. Pauperes sua potiùs mala, miserias suas patefaciunt, vt alios ad misericordiam inflectant. Gabaonitæ vt à Iosue gratiam & misericordiam obtinerent, venerŭt ad eum, induti veteribus vestimentis, calceamenta gestantes perantiqua & trita, quæ ad indicium vetustatis pitacijs consuta erant. Contrà, vana ostētatio odiosa est, & odium prouocat. Cæcus quidam ætate prouectus, venit Lacedæmonem; & cùm turgeret superbia, canos suos occulere tinctura conabatur. Itaque quum in conspectum Lacedæmoniorum venisset, ostenso tali capite, exposuit quorum gratia venerat. Consurgens autem Archidamus res Lacedæmoniorum; Quid (inquit) hic sani diceret, cuius non solùm animus, verùm etiam caput fucis contamina

Simile. Exempla. Iosue 9. Ælianus de var. hist. lib. 7.

minatum eſt? Exploſit eius dicta, hominis ingenium ex vana oſtentatione redarguens. Quemadmodum ægrotus, qui à *Similia.*
medico ictus, puriorem ſanguinem emittit, groſſiorem re- 1.
tinet, deficit; ille verò qui puriori retento, inutilem, groſſum, & corruptum emittit, conualeſcit: ſic peccator qui bona ſua prædicat, & mala tacet, ſalute excidit; ille autem viuit Deo, qui bonis ſilentio compreſſis (neque enim ea vel ignorat vel obliuiſcitur Deus) quicquid mali habet, coram Deo medico
ſapientiſſimo exponit. Ruſum, qui ſana membra medico 2.
oſtendit, & vulnera tegit, nunquam curabitur, imò potiùs quotidie deteriùs ſe habebit. Sic qui boni magis videri appetunt quàm eſſe, dum bona ſua iactitant, & mala tacẽt, bonorum mercedem amittunt, malorum remedium non inue-
niunt. Gallinæ quum oua excuſſerint, ſtatim clamitant, ſuoque efficiunt clamore, vt oua ſua ſtatim auferantur. Sic bona opera iactabundi dæmones deprædantur. Nullus ponit amico ſuo poma, quæ vento ab arbore deciderunt, ſed quæ ma- 3.
nu colliguntur. Sic Deo non ſunt apponenda bona opera quę 4.
vento vanæ gloriæ deijciuntur; ſed quæ laborioſè confecta, in apotheca pectoris repoſita fuerunt. Iuſto ſatis amplum theatrum & frequens eſt Dei tribunal, ſuæque conſcientiæ
teſtimonium. Vnde Apoſtolus de priori: *Qui me iudicat, Dominus eſt:* De poſteriori: *Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ,* Dicit Chriſtus: *Noli tuba canere ante te.* Tuba *1. Cor. 4. 2. Cor. 1. Matth. 7.*
canit ante ſe, qui bona ſua opera alijs iactat; qui ſuas canit 5.
laudes; qui ſuorum geſtorum hiſtoriographus eſt, & buccinator. Nemo ad ſuam concionem campanam pulſat, niſi vbi id neceſſitas poſtularet, aut euidens vtilitas: quæ etiam faciunt, vt & ſeipſum laudare, & aliorum laudes coram efferre
ſit laudabile. Vtrunque fecit Apoſtolus, ſua bona opera Corinthijs enumerãs, & Hebræorum bona opera ipſimet commemorans, adeoque in memoriam reuocans. Sed extra hos caſus pura vanitas, interdum & magna impietas eſt. Præce- *2. Cor. 11. & 12. Hebr 10. & 32.*
pit Deus filijs Iſrael, *ne tonderent primogenita ouium.* Qui vir- *Deut. 15.*
tutis initium, & bonum quod fecit, aliis enarrat, primogeni- *Allegoria.*
ta ouis tondet; quia ſublato ſecreto, quo quaſi quodam vellere virtus ipſa tegebatur, tonſa poſtmodum virtus manet, omnique vera laude nudata.

Quanta porrò hæc inquitas ſit, ſanctus Iob his verbis pronuntiat: *Si lætatum eſt in abſcondito cor meum, & oſculatus ſum manum meam ore meo, quæ eſt iniquitas maxima, & negatio* Iactantiæ impietas. *Iob 31.*

contra

contra Deum altissimum. Ille manum suam ore proprio osculatur, qui opera manuum suarum ore proprio narrat, commendat, buccinat. *Qua in re* (ait sanctus Gregorius, hunc locum exponens) *quis despicitur, nisi is, qui ipsa operandi munera largitur? Nam authoris sui gratiam negare conuincitur, quisquis sibi tribuit quod operatur. Hæc est iniquitas maxima; quoniam omne peccatum quod ex infirmitate est, spem nequaquam perdit, quia à superno iudice veniam requirit. Præsumptio autem virtutis propriæ, tanto grauiùs in desperatione est, quãto longiùs ab humilitate. Cumq; vires sibi tribuit operis, ad adiutorium non recurrit authoris.* Hęc ille. Tres sunt videlicet huius vanitatis gradus. Primus est, quum lętatur in abscondito cor nostrum, & sola cogitatione nobis ipsis applaudimus, memores eorum quę benè operari videmur. Secundus est, quum etiam in proprias laudes erumpimus, aut certè nostra benefacta cupidè commemoramus, & aliis quasi venalia exponimus, inanem laudem captantes. Tertius est eorum qui ab hac duplici stultitia & iniquitate liberi, alienis tamen fauoribus & laudibus exultant. De his tribus sapienter D. Gregorius: *Sic profectus est hominum, sicut incrementa esse conspicimus arbustorum. Vis quippe futuræ arboris priùs in semine est, postmodum in ortu, atque ad extremum producitur in ramis. Sic vniuscuiusque virtus crescit operantis. Seminatur namque in intelligentia, oritur in operatione, conualescit ad profectus latitudinem. Sed cùm quemlibet sua intelligentia extollit, arbor quæ oriri poterat, in semine putrescit. Cùm verò post operationem bonam elationis & ostentationis peste corrumpitur, quasi iam orta siccatur. Cùm verò neque intelligentia, neque operatio corrumpit, sed fauor laudantium operantis animum euertit, linguarum ventos arbor pertulit; & omne quod in ea robustum creuerat, tempestas famæ radicitus euulsit.* Hæc ille. Nemo igitur sua bona prædicare, suas virtutes ore proprio buccinare debet.

Moral. lib. 33. cap. 10.

Ostentationis gradus tres.

Vbi suprà cap. 8.

Simile.

Similia.

1. Esset quidem Dux supplicio dignus, qui castrum regium sibi vsurparet; sed multo maiori dignus, si regnum ipsum. Sic multum Deo displicet in bonis temporalibus, Deum largitorem non agnoscere; maximè verò, quando in spiritualibus bonis id fit. Christus enim per gratiam regnat in cordibus fidelium.
2. Amygdalus, prunus, & aliæ quædam arbores, quia præcoces nimiũ producunt flores, sæpius fructu carent. At morus semper retinet fructum suum, quoniã seriùs floret.
3. Stomachus validiùs hyeme quàm æstate cibũ cõcoquit: quia calor qui in æstate externa corporis occupat, & per ea diffunditur,

diffunditur, in hyeme latet in corpore. Aratores post satum 3.
frumentum gelido tempore gaudent, calidum detestantur; quia gelu terra erumpentia gramina cohibet, donec altiùs & firmiùs radices agat: at calor statim malè hærentes herbas euocat, & tenuiores, ac minùs fructuosas reddit. Eodem planè modo accidit illis, qui bona opera quæ faciunt, intus apud se non continent, donec ea Deus manifesta faciat, *quando reuelabit occulta cordium, & laus erit vnicuique à* 1. Cor. 4.
Deo; sed humano iudicio & commendationi ea exponunt in præsenti, vnde apud Deum gloriæ fructum non assequuntur.
Iussit Deus in veteri Lege, vt etsi ex omnibus alijs sacrificijs *Allegoria.*
quædam pars sacerdoti cederet, thus tamen totum sibi offerretur. Postea nihilominus apud Esaiam dicit: *Incensum* Esaiæ 1.
abominatio est mihi. Vnde hæc tam contraria Dei sententia? Sanè quia qui incensum offerebant, pleni erant vanitate, immunditia, iniquitate, vt ibidem Propheta copiosè describit. Sic displicent Deo quæcunque bona opera cum vanitate & ostentatione coniuncta. Sicut optimi cibi *Similia.*
1.
inordinatè sumpti ægritudinem adferunt; venenum verò in medicina sumptum, vt in theriaca, sanitatem operatur: sic aliqui cum virtutibus ipsis tumescunt, & animæ perniciem sibi conciliant, vt hic Pharisæus: alij in peccatis humiliantur, vt hic publicanus, & interdum ad maiorem perfectionem resurgunt, sicut Dauid, cuius hæc vox erat: *Priusquam hu-* Psal. 118.
miliarer, ego deliqui. Qui vas aliquod plenum pretioso li- 2.
quore portat, quanto ipse liquor pretiosior est, & vas plenius, tanto maiori cura ac diligentia illud fert, ne quid effundat. Eodem prorsus modo, quanto quis virtute plenior est, eaque præstantiore, eo attentiùs cauere debet, & cautiùs prospicere, ne temere prædicando eas effundat, totumque vas suum euacuet.

Omnis artifex quanto altiùs parietem ædificauit, tanto 3.
in opere vigilantiùs & cautiùs procedit, ne cadat. Altitudo enim loci, hominis cerebrum naturaliter perturbat, & è sublimi despicientem, aliquando præcipitat. Sic iustus quanto altiùs spirituale suum ædificium erexit, quanto plus in pietate profecit, quanto excelsiorem bonorum operum structuram condidit, tanto modestiùs ambulare, tanto minùs se vento humanæ laudis committere, tanto parciùs ad inferiora despicere debet, ne statim ex magna illa aliorum à se distantia inflatus præcipitetur, & sui ipsius ingentem ruinam edat. Talis videtur eius ruina fuisse, de quo

Apoc. 3. ſic in Apocalypſi legimus: *Vtinam aut frigidus eſſes aut calidus*, id eſt, aut apertè malus, aut perfectè bonus. *Nunc autem quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo.* id eſt, quia aliquas habes apparentes virtutes, ſed illis non niſi ad iactantiam abuteris, es in proximo periculo perditionis. Etſi enim frigidus, & omni virtute carens te multo deterior eſt, tamen faciliùs ſanari poteſt quàm tu, quia peccata ſua faciliùs cognoſcet, eo quòd omni virtutis fuco careat, tu verò morbum tuum cognoſcere (ſanus enim videris tibi ipſi) nullo modo potes. Ideo ſequitur ſtatim apud diuum Ioannē: *Quia dicis quòd diues ſum, & locupletatus, & nullius egeo* (hæc eſt vox iactantis Phariſæi) *& neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.* Tam verè nihil es, & neſcis; & quia neſcis, incurabilis es. Infirmus, qui ſe morbo oppreſſum neſcit, medicinam non quærit. Superbus, quia ſe virtute plenum exiſtimat, Chriſti gratiam & medicinam non implorat.

Similia.

1\. hil es, & neſcis; & quia neſcis, incurabilis es. Infirmus, qui ſe morbo oppreſſum neſcit, medicinam non quærit. Superbus, quia ſe virtute plenum exiſtimat, Chriſti gratiam &

2\. medicinam non implorat. Quemadmodum nemus vmbroſum prima fronte amœnum, tanta oblectatione paſcit oculos, virentium plantarum varietate & denſitate, vt videatur non niſi voluptatis cauſa comparatum; quum intus ſit plenum ſerpentibus venenatis, lupis rapacibus, fortè & latronibus: ſic hypocrita, & vanus oſtentator ſui, cùm foris ſanctus appareat, propter opera ſecundùm ſubſtantiam bona, oblectat oculos videntium; at intus latet ſuperbia, ambitio, inuidia, cæteráque ſcelera, indomitarum ferarum

3\. more, in miſeri cordis ſilua paſſim vagantia. Omnia quippe non niſi vanitati ſeruiunt. Sicut organorum pulſatores, niſi eis ventoſos folles quis leuet, nullum penitus ſonum efficiunt; & nautæ non ſoluunt è portu, niſi ventum nacti opportunum: ſic planè ſuperbi homines, niſi laudibus efferantur,

4\. in virtutis actionem non incumbunt. Hi non rectè facta, ſed rectè factorum præmia ſequuntur; ac ſi quis agrum coleret, triticíque ſementem iaceret, non propter triticum, ſed propter varios illos flores qui tritico adnaſci ſolent, ſpontéque ſuccreſcere. Sic enim vera laus virtutem non quæſita,

5\. ſed vltro ſequitur. Sunt etiam hi illis ſimiles, qui quæ longo temporis interuallo, magno ſtudio & labore adepti ſunt, aleis, aut pictis chartis ludentes vna horula amittunt. Sic enim iſte Phariſæus ſua ieiunia, ſuáſque eleemoſynas vna

6\. iactabunda oratione prodegit. Sicut Dauid noluit ſeruos 2.Reg.10. ſuos in conſpectum eius venire, qui dimidiam barbam raſam habebant, ſed præcepit eis manere in Iericho, donec

tota

tota fuccrefceret : fic Deus in fuum confpectum & fauorem non admittit opera dimidiata, id eft, quæ fecundùm fubftantiam operis, & in genere fuo bona funt, fed fecundùm modum agendi, & ex parte intentionis ac finis, vanæ videlicet oftentationis gratia, mala funt. *Si qua ciuitas* (ait fanctus Gregorius) *contra infidiantes inimicos magno valletur aggere, fortibus cingatur muris, ex omni parte infomni muniatur cuftodia, vnum verò in ea foramen tantummodò immunitum per negligentiam relinquatur, inde procul dubio hoftis ingreditur, qui vndique exclufus videbatur.* Sic Pharifæus ifte bonis operibus vtcunque vallatus, per vnum iactantiæ foramen hoftem intromifit, & perijt. Sola quippe deftructa humilitate, & intromiffa fuperbia, tota virtutis ftructura corruit. 7. Moral. lib. 19. cap. 17.

Quemadmodum enim domus non propter trabem vnam collapfam, aut tigna corrupta, fed bafi & fundamento corrupto ac putrefacto, tota neceffariò corruit : fic humilitate deftructa, & Dei gloria (quæ omnium bonarum actionum finis ac fundamentum eft) fublata, vanaque & humana in locum eius fuffecta, tota fpiritualis ædificatio corruat neceffe eft. *Laudet te alienus, & non os tuum*, ait Sapiens. Certè laus in ore proprio, mendacij laudantem arguit. *Quis enim credat parieti* (ait fanctus Bernardus) *fi fe dicat parturire radium quem fufcipit per feneftram? Aut fi glorientur nubes quòd imbres genuerint, quis non irrideat? Mihi liquidò conftat, nec de canalibus oriri riuos aquarum, nec de labijs vel dentibus verba prudentiæ, etfi fenfus vltrà corporeus non attingat. Si qua in fanctis digna laude intueor, clara veritatis luce intueor laudabilem alium apparere, alium effe: & laudo Deum in fanctis fuis. Nec laus calami, laudabilis eft pictura fiue fcriptura; nec gloria linguæ aut labiorum, fermo bonus.* Sed vt illa, fic totus homo inftrumentum potiùs virtutis eft, quàm caufa; certè nec fola, nec principalis caufa eft; quare nec fe folum laudare, nec principaliter debet; nifi qui apertum Deo bellum indicat. Plura de hoc abfurdiffimo vanæ oftentationis vitio iam fuprà in alijs Dominicis protulimus, quæ huc referri poffunt. 8. Prou. 27. Serm. 13. in Cant. Domin. 3 poft Epiph. text. 3. Dom. 4. Quadrag. text. 6.

4. *Publicanus à longè ftans.*

Locus moralis, ad peccatoris inftructionem, vt ante omnia fuam miferiam agnofcat, & ftatum peccati in quo eft, longè miferrimum confiteatur. Publicanus enim ifte peccator grauis ideo à longè ftat, non audens ad Dei facra- Peccatoris inftructio.

 rium

rium propiùs accedere, eo quòd se per peccatũ à Deo elongatum esse, multúmque recessisse, humiliter & veraciter
Prou. 18. agnouerat. *Iustus in principio sermonis accusator est sui.* Si iustus humiliter, multo magis peccator veraciter à sui accusatione incipit; idque non verbis tantùm, sed & factis, totóque corporis gestu. Tale fuit conuersionis principium in filio prodigo. *In se reuersus* (id est, elongatus tam à seipso, qui prior fuerat in domo paterna in statu gratiæ, quàm à Deo,
Lucæ 15. de redeundo cogitans) *Quanti* (inquit) *mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! Surgam, & ibo ad patrem meum.* Nouerat se longè à patre suo abesse: ideo dicit: *Surgam, & ibo.* Sic in Osea Propheta peccatoris cõuersio describitur. Quum enim peccator peccandi adhuc
Oseæ 2. studio delinitus diceret: *Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas lanã meam, & linum meum, oleum meum, & potum meum;* Dei misericordia volens peccatorem saluum facere, & quærens ouem perditam, contrà sic dicit: *Ecce ego sepiam viam tuam spinis & sepiam illam maceria, & semitas suas non inueniet; & sequetur amatores suos, & non apprehendet nos; & quæret eos, & non inueniet* (hoc est, impedimenta inijciam, quo minùs liberè pecces, vel tribulationem immittens, vt filio prodigo iam fame pereunti, vel occasiones peccati rescindens, vel oportunitates auferens) *& dicet: Vadam, & reuertar ad virum meum priorem, quia mihi melius erat tunc quàm nunc.* Hic vir prior, Deus est, cui in prima creatione, vel in secunda per Christum regeneratione, anima desponsata est. Ab hoc viro priore anima peccatrix in primo conuersionis puncto se longè distare cognoscit, ideóque reuerti desiderat. Absque hac agnitione desiderium reuertendi nullum est. Peccatores impœnitentes non aduertũt se longè esse à Deo, imò in medijs voluptatibus atque peccatis omnia sibi salua ac tuta promittunt. At vbi primùm cõuersionis studio tanguntur, vident se longissimè abesse à salute, dicen-
Psal. 21. tes cum Propheta: *Longè à salute mea verba delictorum meo-*
Psal. 118. *rum.* & agnoscentes illud: *Longè à peccatoribus salus.* Qui in
Simile. foueam aut fossam decidit, si casu delectatur, optimo loco videtur esse: At vbi primùm emergere cõtendit, tũc demùm se malo loco esse aduertit, & auxilium implorat, suæ sibi miseriæ conscius. Primus ad indulgentiam gradus est, agnoscece delictum, fateri miseriam. Vnde Paulus consulit, dicens:
Rom. 12. *Non vos defendentes charissimi.* Iudas filius Iacob, licet inno-
Exemplum. cens esset, propter scyphum inuentum in sacco Beniamin,

seipsum

ſeipſum tamen accuſauit, vt Ægypti principem flecteret, dicens: *Quid reſpondebimus domino noſtro? Deus inuenit iniquitatem ſeruorũ ſuorum.* Loquens Propheta Oſeas cum populo Iſraëlitico, ſic ait: *Conuertere Iſraël ad Dominũ Deum tuum, quoniam corruiſti in iniquitate tua.* Sed vnde conuerſionis exordium ſumant, mox explicat, dicens: *Tollite vobiſcum verba, & conuertimini ad Dominum, & dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum noſtrorum.* Vitulos labiorum vocat Propheta verba humilia, quæ à corde contrito exeunt, eiúſque miſeriam patefaciunt. In huiuſmodi enim verbis lingua & labia quaſi mortificãtur. *Manſuetorum & humilium ſemper tibi placuit deprecatio*, ait ſancta Iudith. *Deus enim* (ait Sapiens) *diſſimulat peccata hominum propter pœnitentiam.* Vide quanta humilitate etiam iuſti ad Deum accedunt; vt ſic, quid peccatorem facere cõueniat, certiùs intelligas. Abraham volens pro Sodomitis intercedere: *Quia* (inquit) *ſemel cœpi loquar ad Dominũ meum, quum ſim puluis & cinis.* Quaſi dicat, ne iraſcaris mihi quòd pro alijs oro, quum ſim ipſe peccator. Sic & Iacob faciebat, quum timeret à facie fratris ſui Eſau: *Domine Deus, minor ſum omnibus miſerationibus tuis.* Nec aliter Dauid, quum iam in altiſſima pace maximáq; rerum affluẽtia regnaret: *Quis* (inquit) *ego ſum Domine Deus, aut quæ domus mea & patris mei, quòd adduxiſti me vſque huc?* Sic & ſocij Danielis in medijs flãmis ambulantes Deũ, benedicebãt: *Iuſtus es in omnibus quæ feciſti nobis, & vniuerſa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia iudicia tua vera.* Deniq; ipſe Daniel pro ſe, & pro populo ſuo oraturus, ab hac humili confeſſione orditur: *Peccauimus, iniquitatem fecimus, impiè egimus, & receſſimus & declinauimus à mãdatis tuis & iudicijs. Tibi Domine iuſtitia, nobis autẽ confuſio faciei.* Vides quàm longè ſtat, & quàm longè ſe ponit à Deo, ſuam & ſuorum miſeriam agnoſcens. Si ſic iuſti ſe humiliant, quomodo erecta ceruice ſtabit impius? Si ſic columnæ contremiſcunt, quomodo tabulæ ſibi firmæ videntur? Si amici & domeſtici tam timidè fores pulſant; extranei, & à Deo per peccatum diuiſi, quanto cum tremore ad Deum debent accedere? Plura de hoc neceſſario humilitatis exordio in negotio pœnitentiæ, & reconciliationis cum Deo, in alijs iam Dominicis diximus, quæ huc referri poſſunt.

[Margin notes: Gen. 44. — Oſea 14. — Iudith 9. — Sap. 11. — Exempla. — Gen. 19. — Gen. 32. — 2. Reg. 7. — Dan. 3. — Daniel. 9. — Domin. 3. poſt Epiph. text. 8. Domin. 1. poſt Paſch. text. 4.]

5. Nolebat oculos ad cœlum leuare.

Locus moralis de verecundia peccatoris ad Deum per pœnitentiam reuertentis. Quum enim iſte publicanus

[Margin note: Verecundia peccatoris.]

vt exemplum quoddam pœnitentium à Christo hìc proponatur; singulæ orationis eius circunstantiæ documentum præbent. Noluit ergo præ pudore & verecundia scelerum suorum oculos ad cœlum, id est, ad Deum cœli leuare. Esdras quum pro populo oraret, cum hac verecundia accessit: dicebat enim: *Deus meus, confundor & erubesco leuare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum.* Magdalena peccatrix, indignam se reputans quæ faciem contrà Christum leuaret, *stetit retrò secus pedes Domini.* Rex Manasses in sua oratione sic loquitur: *Non sum dignus intueri & aspicere altitudinem cœli præ multitudine iniquitatum mearum.* Apposité Propheta Ieremias: *Quomodo cõfunditur fur quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israël, ipsi & reges eorum, principes, & sacerdotes, & prophetæ eorum, dicentes ligno, Pater meus es tu.* Hoc est, sic confundi deberent. Alioqui tanta erat eorum impudentia, tanta est quorumlibet peccatorum qui in malitia sua obstinati sunt, pertinacia, vt de illis verum sit, quod idem Propheta de illis alibi dixit: *Frons meretricis facta est tibi, noluisti erubescere.* Sicut mulier à viro in adulterio deprehensa maximè confunditur: sic anima peccatrix violata fide cum Deo, cõfundi debet. Mulier illa sanguinis profluuium passa, non audebat coram ad Christum accedere, sed retrò veniens, *fimbriam tantùm vestimenti tetigit*, & sanata est. Cùm Asael frater Ioab Ducem Israelitici populi Abner fugientem insequeretur, dixit illi Abner: *Recede, & noli insequi, ne compellar te confodere cum terra; & non potero leuare faciem meam ad Ioab fratrem tuum.* Si propter occisum in bello, idque in sua necessaria tutela, sic vultus potentis ab ipsis potentibus formidatur; quanto magis Dei Patris facies timenda nobis est, ne ad eum oculos leuare audeamus, postquam peccato lethifero, Filium eius vnicè dilectum iterum crucifiximus vt Apostolus loquitur! Est autem hæc verecundia non minùs peccatori vtilis quàm necessaria. Vnde sic de ea D. Ambros. *Plurimùm suffragatur reo verecunda confessio, & pœnam, quã defensione euitare non possumus, pudore subleuamus.* Et iterum alio in loco: *Quem commissi pudet, nescit postea tale aliquid committere, vnde similiter erubescat.* Hæc ille. Habes plura in loco proximè præcedente.

Exempla. 1. Esdr. 9. — Lucæ 7. — Oratio Manass. — Ierem. 2. — Ierem. 3. — Simile. — Exempla. — Matth. 9. — 2. Reg. 2. — Hebr. 6. — In Psal. 37. — Apolog. David, cap. 9.

6. *Percutiebat pectus suum.*

Contritio cordis pœnitenti necessaria.

LOCVS moralis de contritione cordis pœnitenti necessaria, quàm hac externa pectoris tunsione publicanus profite-

profitebatur, vt in altero Promptuario latiùs dictũ eſt. Percutiebat pectus vbi erat cor, ex quo omnia peccata pullulant, iuxta illud Saluatoris: *De corde exeunt quæ inquinant hominem, furtà, homicidia, adulteria.* Deus per Ioelem ſic pœnitentes alloquitur: *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra*: id eſt, non tantùm exteriùs ſigna doloris oſtẽdite, ſed & interiùs verum dolorem habetote. Sicut arbor quæ radicitus euellitur, terram in qua hærebat, deiicit & cõminuit; ſic pecatum quod radicitus & omnino euellitur, cor in quo hæſit, neceſſariò commotum valde & afflictum relinquere debet. Vbi cordis afflictio non ſentitur, ibi adhuc peccatum hæret radice tenus, etſi fructus proferre ad tempus deſinat. Quemadmodum vermes qui in puerorum inteſtinis generantur, pharmacis quibuſdam vehemẽter acribus & amaris excutiuntur; ita peccatum in intimis animi receſſibus habitans, pœnitentiæ & doloris acrimonia extinguit. Doloris de peccato ſummam neceſſitatem, ſi rectè cõuerti volumus, diſertè Scriptura docet: *Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in fletu & planctu. Dole & ſatage filia Sion quaſi parturiens. Poſtquam percuſſiſti me, egi pœnitentiam; & poſtquam oſtendiſti mihi, percuſſi femur meum. Quod plangentis & ſuper errore priſtino plorantis indicium eſt*, ait ſanctus Hieronymus. Sed regius Propheta, qui & pœnitentis perſonam accuratè egit clariſſimè hoc docet: *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies.* Et rurſum: *Rugiebam à gemitu cordis mei: lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo.* Quod à nobis quemadmodum fieri debeat, docet Ambroſius: *Ille qui ſui ſollicitus gubernator eſt, atque ingemiſcens & dolens, lapſus ſuperioris offenſam quærit quomodo abluat fluctibus pœnitentiæ, hic lauat per ſingulas noctes lectum ſuum*, id eſt, *per ſingula peccata cor ſuum mundat.* Sed & rurſum ſanctus Dauid: *Deus meus, vitam meam annuntiabo tibi, poſuiſti lachrymas meas in conſpectu tuo.* Vbi pulchrè D. Ambroſius: *Lachrymæ*, inquit, *legationem ſolent ſuſcipere pro delictis.* Sic Petrus abnegato Chriſto *exiuit foras, & fleuit amarè.* Paulus quoque: *Quæ ſecundùm Deum*, inquit, *triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Ecce enim hoc ipſum ſecundùm Deum* (id eſt, propter offenſum Deum) *contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſollicitudinem*, ne denuo peccetis: *ſed defenſionem* coram iudice Deo, *ſed indignationem* de præteritis commiſſis: *ſed timorem* de futuro relapſu, *ſed*

Matth. 15. *Ioel 2.* *Similia.* *Baſil. Homil. de ieiunio.* *Ioel. 2.* *Michææ 4.* *Ierem. 31.* *In Comment. ibidem.* *Pſal. 50.* *Pſal. 6.* *In Pſal. 118. Conc. 7. num. 7.* *Pſal. 55.* *In Pſal. 37.* *Lucæ 22.* *2. Cor. 7.*

desiderium nouæ vitæ, *sed æmulationem* gloriæ Dei, vt per nouam vitam eum glorificetis, quem peccato inhonorastis; *sed vindictam. In seipso enim vindicat* (ait Ambrosius) *qui se causa delicti affligit.* Quod ita sanctus Dauid fecit, vt diceret: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam.* Hunc igitur de peccato dolorem, vt certum peccati remedium, vt Deo sacrificium acceptum, vt iustam offensæ vindictam, diligenter iuxta Scripturas docent sancti Patres. Cyprianus *plenam pœnitentiam* vocat *quæ dolentis & lamentantis animi probat mœstitiam*: & eorum cæcitatem grauiter reprehēdit, qui nec agnoscunt delicta, nec plangūt. Augustinus ait, *satisfieri Deo per pœnitentiæ dolorem.* Et iterū: *Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei: quare in pœnitētia non tam consideranda est mensura temporis, quàm doloris.* Et D.Gregorius: *Nequaquam satisfacimus si ab iniquitate cessamus, nisi voluptates quas dileximus, è contrario appositis lamentis insequamur. Neque enim Deus nostris cruciatibus pascitur, sed delictorum morbos medicamentis contrarijs medetur.* Quod adeò verū est, vt verissimè scribat Chrysostomus: *Tristitiam nobis Deus non ob aliud indidit, nisi propter solum peccatum.* Quod alio in loco latiùs ex eo deduximus. Horum sententiæ accedit sanctus Basilius: *Fle super peccato: peccatum luctus est & implacabilibus lamentis dignum. Ob peccatum profluant effusissimæ lachrymæ, nec desinat ex imo pectoris recessu iugiter prosilire suspiriosus gemitus. Flebat Paulus inimicos crucis Christi: flebat Ieremias internecionem pereuntis populi: flebat Dauid, & dixit: Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.* Plura huc pertinētia vide suprà in alia Dominica. Hæc sacræ Scripturæ, hæc sanctorum Patrum manifesta doctrina est, dolorem cordis, sanando peccato necessarium esse. Sic publicanus iste acerbo peccati dolore tactus, percutiebat pectus suum.

In Comment. ibidem. — *Psal.118.* — *Sermo. 5. de lapsis.* — *Homil.50. Enchirid.cap. 65* — *Past.curæ, par. 3. Admonuit. 31.* — *Homil.7. ad pop. Antioch.* — *Homil. in Mar. Iulit.* — *Domin.9. post Pentec. text.1.*

7. *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.*

Superbiæ pœna.

LOCVS moralis de pœna superbiæ. Reddit Christus causam cur Pharisæus cum omnibus suis virtutibus cōdemnatur, & in domum suam descendit non iustificatus. Quia videlicet seipsum exaltauit, seipsum prædicauit, seipsum glorificauit, in seipso sibi complacuit, in seipso confidebat, tanquam ex seipso iustus. Hæc sententia cum altera illi coniuncta (*Qui se humiliat, exaltabitur*) ter à Christo in Euangelio repetitur, vt eam tum tanto certiùs verissimam esse intellige-

intelligeremus, tum intellectam memoriæ firmiùs impressam teneremus. Nam & bis à D. Luca, & semel à sancto Matthæo diuersis vicibus à Christo pronunciata legitur. Tanto igitur adhuc diligentiùs pertractanda est, etsi de hoc argumento iam in aliis Dominicis iterum atque iterum dictum sit: sicuti in duobus primis huius Euangelij locis annotatum est. At primùm non dicit Christus, Qui exaltatur; sed, *Qui se exaltat*. Non potestas aut status, sed elatio, & vana sui ipsius exaltatio condemnatur, quocunque ea modo fiat, siue per ambitionem, & desiderium celsitudinis, siue per vanam complacentiam acquisiti honoris, siue per despectũ aliorum, siue per confidentiam & gloriationem in seipso. Tot enim modis homo se exaltat per superbiam: & tot modis Deus irritatur vt superbientem humiliet. Angelos superbientes, & seipsos exaltantes, ad ima detrusit Deus. Dauidẽ, quia eleuatum est cor eius, & iussit populum numerari, vt gloriaretur in potentia, acerba peste imminuto populo puniuit. Chore, Datham, & Abiron, quia seipsos exaltare voluerunt, dicente illis Moyse, *Multum erigimini filij Leui*, viui in infernum descenderunt: Alia ex Scripturis exempla alibi prolata sunt. Nummus qui descendit in statera, in thesaurum mittitur; qui verò ascendit, reprobatur. Sic superbi reprobantur à Deo. *Et ipsi* (inquit Dauid) *de manu tua repulsi sunt, & proiecisti eos dum alleuiarentur*. Sicut lanx trutinæ, quanto leuior est, tanto ampliùs sursum ascendit: sic quanto homo vanior est & inanior, tanto se exaltat magis. Sicut fauus eo plenior melle esse solet, quo in imo magis alueario resederit, & quanto excelsior est, tanto ferè inanior cõspicitur: ita superbus & arrogans inanis à Deo relinquitur, humilis gratia repletur. *Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes*. Aquila in altum admodum testudinem eleuat, inde ue inter immania saxa, vt cibum extrahat, miserè præcipitat. Sic in persona superborum dicit Iob Deo: *Eleuasti me, & quasi super ventum ponens me, allisisti me validè*. Vnde Sapiens: *Ante ruinam exaltatur cor hominis*. Luctator vt aduersarium fortiùs deiiciat, eum sursum in aërem leuat. Sic superbus, vel à seipso, vel à diabolo exaltatur, vt grauiori casu ruat. Esaias Propheta quum de superbo dixisset, *Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea, &c.* subiungit: *Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem, & subtus gloriam eius succensa ardebit quasi combustio ignis*. Docet citò & acerbè periturum,

Margin notes: Lucæ 14. & 18. — Matth. 23. — Se exaltare quid. — Exempla. — 2. Petr. 2. — 2. Reg. 24. — Numer. 16. — Similia. — 1. — Psal. 72. — 2. — 3. — 4. — Iob 30. — Prouerb. 18. — 5. — Esaia 10.

Exempla. qui contra Deum superbit, seipsum exaltans. Ad Sennacherib verò regem Assyriorum, qui per Rabsacem seruum suũ exprobrauerat ciuitati Hierusalem, & Deo habitatori eius,
Esaiæ 37. sic per Prophetam Deus loquitur: *Cùm fureres aduersum me, superbia tua ascendit in aures meas. Ponam ergo circulum in naribus tuis, & frenum in labijs tuis, & reducam te in viam per*
Ezech. 28. *quam venisti.* Porrò ad principem Tyri sic per Ezechielem Deus loquitur: *Eo quòd eleuatum est cor tuum sicut cor Dei, idcirco ecce ego adducam super te alienos robustissimos gentium: Interficient te, & detrahent te, &c.* Sed & Pharaoni principi
Ezech. 31. Ægypti similiter comminatur Deus: *Pro eo quòd sublimatus est in altitudine, & dedit summitatem suam virentem atq; condensam, & eleuatum est cor eius in altitudine sua; tradidi eum in manus fortissimi gentium, faciens faciet ei. Iuxta impietatem eius eieci eam.* Alexander Magnus, quum Dario dimidium regni sui offerenti responderet, nec terrã duos soles, nec Asiã duos reges ferre posse; non ita multo pòst in florenti ætate moritur, veneno sublatus. Cõtra superbus Moabitas sic intonat Esaias:
Esaia 16. *Audiuimus superbiam Moab. Superbus est valde. Superbia eius, & arrogãtia eius, & indignatio eius plus quã fortitudo eius. Idcirco vlulabit Moab ad Moab, vniuersus vlulabit.*

Paulus à Palacio in cap. 23. Matth. Sed exemplorum non est numerus. Causas breuiter annotabimus. Deus est purissima veritas: non potest igitur non maximè odisse mendacium. At mendacium grauissi-
1. mum est, putare te aliquid esse, quum nihil sis. Nec obstat, quòd pari ratione iniustitia erit maximè quoque Deo exosa, quia Deus est iustitia. Grauior enim est corruptio quæ in fundamento latet, quàm quæ in tecto aut pariete. At putare te aliquid esse quasi ex te, quum nihil sis, corruptio quædam est in ipso esse, ac fundamento omnium
2. virtutum atque operationum. Rursum superbia vexillum
Iob 41. Apocal. 16. diaboli est. *Ille enim est princeps super omnes filios superbiæ.*
3. Odit igitur Dominus eos *qui charactere bestiæ sunt insigniti.* Deinde, qui se exaltat, necesse est vt alios deprimat, veluti qui cubito omnes deiiciat, vt primum in theatro locum obtineat. Omnibus ergo bellum indicit superbus. Meritò
Ecclesi. 10. Genes. 16. igitur *odibilis Deo & hominibus superbia.* Meritò *cuiusuis manus contra eum, postquam manus eius contra omnes est.*
4. Iam verò originem suam inquirat superbus. Genus, opes, fortuna fundantur in corpore: virtus, eruditio, pietas, scientia, fundantur in anima. At hæc nónne ex nihilo creata sunt? Egregium verò celsitudinis fundamentum. Quomodo se exaltat

se exaltat cuius fundamentum nihil est? Porrò vt humani generis Redemptor te, superbe, seruaret, quousq; descendit, vt te inueniret, indeque te eriperet? Nónne ad inferiora terræ? 5.
Qui tam iacet profundus, quomodo se exaltat? Sed & quò tendas vide, nisi Dei te misericordia saluet. An non in inferni barathrum? Quomodo se exaltat, qui inferno dignus est? 6.
Nam quòd peccatores, & vtcunque in quibusdam placeas, in multis tamen offendis (*nam in multis offendimus omnes*) peccatum autem te Deo inimicum, cupiditatis mancipium, diaboli captiuum facit; quomodo te exaltas, quem tam vilem peccatum fecit? Postremò, qui ad tot & tanta Dei beneficia obsurdescis, qui Christi humilitatem vel cęcus non vides, vel videns imitari non potes, tam surdus, cæcus, & claudus, atque adeò in peccato suo mortuus, quomodo se exaltat? Hæc vt summo odio sunt digna, sic odibilem Deo reddũt superbum, & idcirco necesse est vt humilietur. Pronunciat per Prophetam Deus: *Incuruabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi sublimium deprimentur.* Et alius Propheta: *Vidi impiũ superexaltatum super cedros libani; & transiui, & ecce non erat.* Aptè quoque Abacuc: *Quomodo vinum potantem decipit, sic erit vir superbus.* Sicut enim capitis vertigine laborans, & vino captus, in omnem lapidem impingit, & mille periculis obnoxius est: sic qui seipsum exaltat, quasi homo læsi cerebri, & nimio sui amore quasi vino captus, facilè humiliatur & impingit; multa absurdè facit, multis se ridiculum præbet. *Si quis cùm statura cubitus sit, instar montium, imò etiam altiorem se putet, ac ideo seipsum quasi montes excessurus erigat; nullũ iam aliud signum eius insaniæ quæreremus. Sic cùm hominem inflatum vides, qui seipsum præ cæteris exaltát, nullum aliud signum vecordiæ hominis exquiras.* Quum Benadad rex Syriæ arroganter dixisset, *Hæc faciant mihi dij, & hæc addant si suffecerit puluis Samariæ, pugillis omnis populi qui sequitur me*: appositè ei respõdit Achab rex Israel, *Ne glorietur accinctus æquè vt discinctus*, id est, noli canere triumphum ante victoriam; ne sic glorietur adhuc ad pręlium accinctus, atque ille qui finito pręlio, & parta victoria, discinctus arma deponit. Qui se in hac vita exaltat, gloriatur adhuc accinctus. Sed Deus tales humiliat, vt illum Benadad humiliauit, cuius numerosum exercitum per pueros principum prouinciarum numero 232. profligauit.

7. *Iacob 3.* 8. *Esaiæ 5.* *Psal. 36.* *Abac 2.* *Similia.* *Chrysost. Hom. 59. in Matth.* *Exemplũ.* *3. Reg. 20.*

Similia. *August. enar. in Psal. 36.*

Fumus à loco ignis erumpens in altum extollitur, & ipsa elatione in magnum globum intumescit; sed quanto fiet globus

globus ille grandior, tanto fit vanior. Sic impius quo magis exaltatur, eo magis deficit. Sicut in area extollitur palea super granum, non quòd sit dignior, sed quòd sit leuior: sic in hac vita superbus fertur super humilem, non propter virtutem, sed propter vanitatem.

Eccli. 10. *Parabola.* Verissimè qui se exaltat, humiliatur: quia sese exaltando, peccatum incipit, & virtutem abrumpit. Nam vt *initium omnis peccati superbia*; sic ruina omnium virtutum est arrogantia, vt in superioribus ostensum est. Volebant duo homines ingredi in magnificam aulam per postem depressum. Vnus se inclinans, transiuit: alter erectus, & magno impetu se intrudens, læso grauiter capite, cedit retrò. Hęc magnifica aula est domus cælestis, cuius *via arcta & angusta est*, cuius ostium humile & depressum est: *Christus enim est ostium, mitis & humilis corde.* Qui se humiliat, in eam intrat: qui se exaltat, reiicitur, & in terram, imò in infernum cadit. Docet nos Christus: *Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne fortè honoratior te sit inuitatus ab illo, & veniens is, qui te & illum vocauit, dicat tibi, Da huic locum; & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere.* Hæ nuptiæ, sunt *nuptiæ Agni, & cœna magna* ad quam omnes inuitati sumus. Qui se exaltans vult primo loco accumbere, cum ignominia detrudetur in infimum. Talia iudicia exercuit Deus in Abimelech filio Gedeonis, in Absalone regnum patris affectante, in Athalia regnum occupante, in Adonia paternum quoq; regnum ambiente, in Vasthi regina Assuero viro parere nolente, aliisq; multis supra in hoc Euangelio, & in alia Dominica commemoratis. Sicut in hyeme frigore vigēte, & ęstate nimio calore omnia inflammante, rarò cadunt ingentia fulmina, vt refert Plinius, sed vere & autumno quando aër est serenus & tranquillus: sic ærumnæ & calamitates à Deo immissæ, non eos quærunt, qui in humili statu laborant (nisi rariùs ad probationem & maiorem ipsorum gloriam) sed illos repentino vulnerant impetu & deiiciunt, qui in trāquillo prosperitatis superbia extolluntur, & inani mundi gloria insolescunt. Non glorietur fumus quia ascendit, nam ascendendo euanescit. Vnde Propheta regius: *Sicut deficit fumus, ita deficiant.* Adeò semper verum est: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.*

Matt. 7. Ioan. 10. Matth. 11. Luca 14. *Exempla.* *Simile.* Natural. hist. lib. 2. Psal. 67.

8. Et

8. *Et omnis qui se humiliat, exaltabitur.*

LOcus moralis de certa & ampliſſima humilitatis mercede. Hũc locum etſi in alijs Euãgelijs iam ſemel atq; iterum tractauimus, tamen, propter ſaluberrimę huius doctrinę explicationẽ vberiorẽ, quædam hîc addemus, prout Deus dabit. Nõ qui ſimpliciter humiliatur, puta propter peccata ſua, vel ab extrinſeco quod inuitus patitur; ſed qui ſeipſum humiliat, ille exaltabitur à Deo, ſiue in hac vita, ſiue in altera. Sed quia de humilitate ſæpe diximus, & nunc iterum dicendum eſt, in quo illa cõſiſtat, deq; eius gradibus pauca ad captũ popularem annotabimus. Vt in omni virtute & pietatis actione, ſic in humilitate tres ſunt hominũ gradus: primus eſt incipientiũ, ſecundus proficientiũ, tertius perfectorũ. Quũ autem humilitas duplex ſit, ſiue quoad alios, ſiue quoad ſeipſum, in vtraq; ſpecie tres hi gradus inueniuntur. Circa humilitatem quoad alios, incipiens & vulgaris Chriſtianus paratus eſt maioribus ſuis, ſiue ætate, ſiue ſcientia, ſiue virtute deferre, ſeq; ſubmittere, eorũ aut mandata iuſta tolerando, aut etiã conſilijs, vbi res poſtulat, obſequendo; nec ſe vnquam præfert æquali. & hæc eſt neceſſaria humilitas. Proficiens verò & melior Chriſtianus etiã æqualibus ſuis, ſiue ætate, ſiue ſcientia, ſiue virtute deferre, ſeque inferiorẽ iudicare, eorum quoq; conſilia nõ aſpernãdo, non dubitabit: minoribus quoque ſuis ſuo ſe iudicio non præferet. & hæc eſt humilitas à Chriſto & Apoſtolis laudata & commẽdata; quã ſanctus Auguſtinus vocare ſolet *propriam diſciplinã Chriſtianorum.* Nam prima officioſa magis eſt quàm pia, ipſiſque ethnicis cõmunis. Perfectus verò Chriſtianus, & qui proximè ſequi Chriſtum cupit, etiã minoribus ſuis, quocũque reſpectu huiuſmodi, ſe ſubmittere, ſe inferiorẽ & deteriorem iudicare nõ verebitur, eiſdẽ etiã, ſi res poſtulat, vel conſulentibus morem gerere; vel etiã iubentibus quæ licitè & honeſtè iuberi poſſunt, parere paratus. Hæc eſt heroica & excellens humilitas, quam Chriſtus redẽptor in ſua benedicta perſona primus exercuit, *veniens miniſtrare, non miniſtrari, lauans pedes diſcipulorũ ſuorum, ſubditus patri putaticio*: quã etiam imitatus eſt Paulus, *factus omnibus omnia, vt omnes lucrifaceret*; & ſic inter fideles conuerſatus, vt dicerent Corinthij: *Præſentia corporis infirma, epiſtolæ fortes*: propter humilem ipſius inter eos conuerſationem. Ad hãc hortatur Scriptura, & huic maximè exaltationis merces repromittitur, etſi etiam de ſecundo gradu veriſſimũ ſit,

Humilitatis ampliſſima merces.

Humilitatis gradus & partes.

Epiſt. 56.

Chriſti humilitas.

Matth. 20.
Ioan. 13.
Luca 2.
1. Cor. 9.
2. Cor. 10.

ſit,quod qui ſic ſe humiliat,exaltabitur, vt mox oſtendetur.

Humilitas quoad ſeipsũ. Circa alteram humilitatis ſpeciem quoad ſeipſum in vnoquoque,incipiens & vulgaris Chriſtianus de nullis ſuis bonis ſibi placet (contrarium enim ſuperborũ eſt,vt ex dictis patet) culpá quoque ſuã facilè agnoſcit (alioqui enim impius eſt, & grauiter,imò immedicabiliter peccat) & hæc eſt humilitas veritatis,vnicuique neceſſaria, ſolo rationis lumine perſpicua.Proficiens & melior Chriſtianus culpam ſuã, etiam vbi non eſt,agnoſcit,& quod de ſeipſo humiliter credit, hoc etiã ab alijs de ipſo iudicari libenter permittit. & hæc eſt humilitas charitatis,qualẽ Chriſtus habuit,dicens: *Diſcite à me quia mitis ſum , & humilis corde* , id eſt , paratus ab alijs vilipendi:etſi in Chriſto ac nobis hoc diſcrimẽ ſit,quòd ille ſola voluntate ita ſe humiliauit, *& improperia exprobrantiũ ceciderũt ſuper eum*,quia ſic voluit:nos verò neceſſitatem habemus ſic humiliãdi nos;quia noſtro vitio id vt plurimùm meremur,vt alij nos vilipendant & deſpiciant. Noſtro tamen vitio talis deſpectus prouocandus non eſt,*nec offenſionem dare* proximo debemus:Sed vt tales ab hominibus iudicemur , quales coram Deo & conſcientia noſtra ſumus,id verò Chriſtiana humilitas flagitat.Alioqui de numero illorum fueris , qui apparere boni quàm eſſe mallent.Perfectus autem in hoc genere,quum ſit omniũ optimus,ſe omnium eſſe peſſimũ arbitratur ; qualis maximè erat vir ille incomparabilis ſanctus Franciſcus,vt alibi annotauimus. Qui ſe humiliat ſecundo modo,exaltabitur;ſed magis qui tertio modo. Sic ſe humiliauit ſanctus Ioannes Baptiſta,dicens : *Non ſum dignus corrigiam calceamenti eius ſoluere*. Sic diuus Petrus:dicens : *Exi à me Domine,quia peccator ego ſum.* Sic Centurio ille, dicens: *Domine,non ſum dignus vt intres ſub tectum meum.* Quæ omnia loca in aliis iam Dominicis tractauimus.Hac ergo explicatione præmiſſa,verba Chriſti elucidanda ſunt.

Matth.11. *Pſal.68.* *2.Cor.6.* *Ioan 1.* *Lucæ 5.* *Matth.8.*

Qui ſe humiliat,exaltabitur,eo quòd humilitas virtus eſt, vt in ſe præſtantiſſima,ita Deo gratiſſima.Sicut enim quanto profundior eſt puteus,tanto eius aqua eſt dulcior:ſic quãto quiſque humilior fuerit,tanto Deo gratior eſt. Sicut lanx trutinæ quanto plenior & grauior,eo deſcendit magis : ſic anima virtute & vera pietate plena ſe humiliat magis iuxta id quod ſcriptum eſt:*Quanto maior es,tanto te humilia in omnibus,& coram Deo inuenies gratiam.* Et expende cauſa quas ſubiungit Scriptura: *Quoniam magna eſt potentia Dei ſolius,& ab*

Simili. *Eccli. 3.*

ab humilibus honoratur. Duo dicit: . Quod solùs Deus per se, & ex se magnus & potens est, omnes alij beneficio illius; ideoque quo quisque Dei beneficio maior est, eo obstrictior & obligatior manet, magisque Deo obnoxius & subiectus. Quare qui de bonis vel temporalibus vel spiritualibus gloriatur, perinde facit, ac si diceret: Plurima debita quæ soluere non possum, debeo. 2. Quia quum diuinæ potentiæ debeatur honor, hunc soli humiles Deo deferunt: tum quia tales facilè obsequūtur, tum quia talium obsequio Deus delectatur. Hinc autem fit vt facilè exaltentur à Deo. Ait enim: *Quicunque honorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Quòd si in hoc Euangelio humilitas publicani cum peccatis tantum valuit, vt Pharisæi sanctitatem superaret, Deumque ad misericordiam flecteret; quid faciet humilitas cum vera pietate coniuncta? Quemadmodum vt ignis in sublimem flammam & splendentem exsurgat, flabello priùs multum deprimi debet: sic humiliari oportet, qui exaltari à Deo desiderat. Hinc diuus Petrus: *Humiliamini sub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis.* Quod enim anchora in naui, hoc humilitas in mente operatur, vt inter feroces mundi fluctus, & vel vanos seculi honores, vel aduersæ fortunæ tumentes vndas, humiliter compressa, in tuto ac tranquillo maneat. *Qui iacet in terra, non habet vnde cadat.* Qui humiliter de se sentit, ideoque tum sua sorte contentus est; tum quicquid à Deo immittitur, æquanimiter fert, imò grauiora se commeritum arbitratur; illum nihil è statu suo dimouere potest. Vide quibus verbis, quo affectu, quanto studio, ad hanc animi demissionem & humilitatem Philippenses suos hortetur Apostolus: *Si qua* (inquit) *consolatio in Christo si quod solatium, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum.* Vides quàm enixè obsecrat, quasique coniurat. Si accepisti (inquit) aliquam consolationem ex Christi doctrina & conuersatione; si experti estis in vobis aliquod charitatis solatium, si cum diuino Spiritu aliquam societatem aut similitudinem habetis; si viscera vestra aliquo amoris affectu tanguntur, per hæc omnia vos adiuro, hanc mihi vnam gratiam præstate, eamque non modicam, sed quæ mihi plenum gaudium allatura est. Quæ demum hæc tanta res est, quam ita anxiè tantus Apostolus tot verbis flagitat? Sequitur: *Vt idē sapiatis, eandē charitatem habentes, vnanimes idipsum sentiētes; nihil per contentionem, nec per inanē gloriam,*

1. Reg. 2.

Simile.

1. Pet. 5.

Simile.

Philip. 2.

riam, sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum. Sic ille ad humilitatem, & (quæ sine ea non est, imò per eam & generatur, & conseruatur) ad pacem, ac charitatem fraternam adhortatur. Dicit Deus apud Prophetam: *Ego Dominus humiliaui lignum sublime, & exaltaui lignum humile.* Humilitas est gossipium, in quo conseruatur virtutum moschus, præstantissimum spirans odorem. Sicut in arte Arithmetica quædam notula est, quæ vocatur siphra, quæ nihil valet, sed facit valere, & auget valorem quum nullum ipsa habeat, coniuncta enim vnitati, facit decem, & cõiuncta denario numero, facit centum, ac denique coniuncta centum, facit mille: ita planè humilis animi submissio, suique abiectio, quum ex se in hac vita nihil apud homines valeat, sitque res sua natura abiectissima, & nullius valoris, tamen facit omnes alias virtutes apud Deum valere; & coniuncta vni virtuti, facit valere decem, vt hîc in publicano vni orationi coniuncta; coniuncta pluribus virtutibus, facit infinitè valere, vt in beata Virgine, Ioanne Baptista, diuo Petro, aliísque humilitate insignibus fecit, sicuti in alia Dominica explicatum est. Sicut prima materia omnium formarum capax est; quo autem quæque materia plures formas iam habet, eo minùs nouarum capax est: sic anima humilis nihil sibi attribuens, omnium Dei gratiarum capax est; & sicut tabula rasa, omnes à Deo figuras capit. Quo autem quisque sibi plus tribuit, eo minùs à Deo gratiarum capax est. Hinc Scriptura: *Iuxta est Dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluabit.* Et iterum: *Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis.* Vix aliud frequentiùs docet Scriptura.

Ezech. 17. Similia. *Psal. 33.* *Psal. 17.*

Illud admiratione dignum est, ipsos etiam Gentiles hoc videre potuisse, quod post tot diuini Spiritus oracula, vix adhuc nos Christiani credimus; certè ita passim superbimus, vt nihil minùs credere videamur. Chilo enim Lacedæmonius interrogatus ab Æsopo quid ageret Iupiter, respondit: *Excelsa humiliat, & humilia extollit.* Magni artifices, quo maiorem sibi gloriam parent, viliorem materiam pulcherrimo operi subijciunt. Deus vt pulcherrimum opus faciat, humiles & abiectos exaltat. Omnes res exiguæ aspectum nostrum magis oblectare solent, & elegantiores videntur, exiguus puer, vitulus, catellus. Qui Homeri Iliada in nuce vna conclusit, mirabile opus fecisse videbatur. An hic instinctus

Laërt. lib. 1. Simile. Causæ cur humiles exaltentur. 1.

ex

ex diuino emanauit, cuius illa vox est: *Nisi efficiamini sicut* Matth.18.
paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum? Paruulis delectatur 2.
Deus. Rursum ideo Deus humiliatum exaltat, quia generosum & magnificum est. Regia enim & magnifica vox est: *Parcere subiectis, & debellare superbos.* Quod leoni principi animalium in more est, qui nec hominem, nec bestiam lædit ante pedes prostratam. Porrò quum Deo proprium sit mi- 3.
sereri, miseros quærit, quorum misereatur: eos videlicet, qui se miseros profitentur & agnoscunt, quod soli humiles faciunt. Imò cùm nulla in Deo maior sit virtus, quàm miseri- 4.
cordia, & bonitas sui diffusiua, nihil magis amat quàm humiles, in quos se effundat; sicut homo liberalis & largus, eîs maximè delectatur, quibus se liberalem præstare potest. Fontes & flumina non per accliuia decurrunt, nec montes Simile.
petunt, sed per decliuia & valles labuntur. Sic *omne datum* 5.
optimum de sursum est, descendens à Patre luminum. Si descen- Iacob. 1.
6.
dit ergo in humiles, non in elatos. Sed & ex parte nostra, humiles soli sunt diuinæ gratiæ capaces. Ait Christus de sua gratia: *Si quis biberit ex hac aqua, fiet in eo fons aquæ salientis.* Ioan. 7.
Si salientis, ergo ex imo loco saliet: ergo ex humili corde. Ideo non dixit currentis, aut defluentis, sed salientis. Rursum. *Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.* Si de ventre, qui locus infirmus & abiectus est, certè in humilem & abiectam sui ipsius considerationem deriuabitur gratia infusa. Ideo non dixit, ex capite, ex pectore, sed de ventre fluent. Iã 7.
verò si Christus non nisi per humilitatem exaltatus est (*Hu-* Philip. 3.
miliauit enim semetipsum vsque ad mortem, &c. *propter quod & Deus exaltauit illum,* &c.) tu, qui te Christi membrum profiteris, insanis, si alia via te exaltandum putas. *Non est dis-* Matth. 10.
cipulus super magistrum, nec seruus maior domino suo. Denique in cœlo tota curia humilium est. Omnes enim illic proci- 8.
dunt in facies suas, *mittentes coronas suas in conspectu Agni.* Apoc.4.
Vnicum illic negotium est, perpetuum humilitatis exercitium, quo Deus laudatur de beneficijs acceptis. Noli putare superbos in militia, triumphaturos in humilitate. Hinc Sapiens: *Vbi humilitas, ibi sapientia, & simplicitas iustorum diri-* Prou. 11.
get eos. Hanc viam ad cœlum Deus constituit. Noli aliam quærere.

At enim alia Scriptura dicit: *Noli esse humilis in sapientia* Eccli. 13.
tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris. His verbis nostris temporis Pharisæi abutuntur, vt suum supercilium speciosè tueantur. Sed sensus est: Noli esse deiecti animi, & pusillani-

Eccli. 7. mis,qui in authoritate & officio constitutus es,*ne non valeas perrumpere iniquitatem*;vt eadem Scriptura alibi dicit. Datæ potestatis iustam administrationem, non superbi animi elationem, aut externum fastum ac typhum hæc Scriptura docet. Imò eadem Scriptura paulo antè dixit: *Sapientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatũ cõsedere illum faciet.* Sapiens enim seipsum humilians,vel etiam ab alijs humiliatus,nihilominus tamen in sapientia sua manens, exaltabitur. Exemplum primi, Daniel, qui protestatus se non ex sua sapientia, sed ex Deo arcana reuelare, à Nabuchodonosor exaltatur. Exemplum posterioris, Ioseph, qui venditus, incarceratus, & maximè humiliatus, exaltatur à Pharaone. Sed dictum illud Ecclesiastici, aurea illa diui Gregorij Papæ sententia explicat,qua dicit:*Quum culpa non exigit, omnes secundùm rationem humilitatis æquales sunt.* Docet,omnes totius orbis Episcopos Sedi Apostolicæ Romanæ ita subditos esse,vt quum authoritate contra delinquentes Episcopos,vel alios quosuis vtendum est, & ex officio aliquid agendum, tunc quidem non humiliari in sapientia sua, sed pro authoritate qua pollet, rem præsentem agere, & superiorem se ostendere Pontificem debere (quod & in quouis alio superiore, suorum respectu subditorum, locum habet) at verò extra hanc causam perpetuam semper humilitatem seruare, seque cæteris omnibus æqualem iudicare omnem superiorem oportere. Quanto magis qui solo titulo maiores, nullam in alios iurisdictionem habent? Talis quoque erat D. Chrysostomus,qui erga Principes viros, ipsumque Imperatorem Arcadium (quum ad preces Gainæ templum Arrianis Constantinopoli dari vellet) & Eudoxiam Imperatricem, quam pro Callitropæ viduæ vinea in os arguit, excelsum se, & rigidum præbuit: cum cæteris autem omnibus, sed magnis, seu paruis, in nullo contra Deum delinquentibus, familiarissimè cum omni suauitate & humilitate conuersatus est, vt in vita sancti Porphyrij Gazæ Episcopi, apud Surium videre licet.

Eccli. 11. *Exempla.* *Daniel. 2.* *Gen. 41.* *In Registro, lib. 7. epist. 64.* *In vita eius apud Surium, tom. 1.* *Tom. 1. pag. 1067.*

EVANGELIVM DOMINICÆ XI. POST PENTECOSTEN.

Marc. 7.

Xiens Iesus de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ, inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei surdum & mutum; & deprecabantur eum, vt imponat illi manum. Et apprehendens eum

eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius. Et suspiciens in cœlum, ingemuit; & ait illi: Ephpheta, quod est, adaperire. Et statim apertæ sunt aures eius; & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè. Et præcepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo ampliùs admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit; & surdos fecit audire, & mutos loqui.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Adducunt ei surdum & mutum; & deprecabantur eum, vt imponat illi manum.* De iuuandis proximorum necessitatibus, & de zelo animarum.
2. *Surdum & mutum.* De statu peccatoris longa consuetudine obdurati.
3. *Et apprehendens de turba seorsum.* De peccati occasione & conuersatione noxia ante omnia fugienda.
4. *Misit digitos suos in auriculas eius* De inuocanda Dei gratia, vt auditum fidei & obedientiæ in nobis aperiat.
5. *Et expuens tetigit linguam eius.* De gustu spirituali rerum cœlestium, per sapientiæ donum diuinitus concessum.
6. *Et suspiciens in cœlum, ingemuit.* De miserando hominis in peccato statu, & ipsius peccati turpitudine, enormitate, horrore.
7. *Et præcepit illis ne cui dicerent.* De fuga gloriæ, & existimationis propriæ.
8. *Quanto autem præcipiebat, tanto magis plus prædicabant,* &c. Locus duplex. Primus, quòd gloria fugientes sequitur. Secundus, contra torporem fidei.

1. *Adducunt ei surdum & mutum; & deprecabantur eum vt imponat illi manum.*

LOcus moralis de iuuandis proximorum necessitatibus, siue de zelo animarum. Quod enim isti circa corporales huius surdi & muti necessitates præstiterunt, vt eum ad Christum adducerent, nec adducerent tantùm, sed & pro eo deprecarentur; hoc à nobis sedulò imitandum esse circa proximorum nostrorum necessitates, non corporales modò, sed multo magis spirituales, ipsa Christi Redemptoris bonitas in hoc surdo & muto liberando luculenter docet. Nam non solùm huic surdo & muto imponit manum (quod solum rogatus fuerat) sed etiam eum prorsus sanat: aperit eius aures, soluit vinculum linguæ, & ita soluit, *vt loquere-*

Proximorum necessitates iuuandæ.

tur rectè, id est, non secus exactè atque perfectè., quàm si nullum vnquam loquendi impedimentum passus fuisset: Sanat igitur, atque perfectè sanat. Sed & præterea modo quodam admirabili, & qualem præterea in Christi factis non legimus, eum sanare voluit, varijs adhibitis ceremonijs, quas postea singulas tractabimus, quia singula habent morum documenta. Adeò Christo grata & accepta fuit horum hominum erga proximi salutem cura, beneuolentia, charitas. Hanc & nos studiosè imitari par est, vt aberrantes in via morum proximos nostros, vel consilio & auxilio ad Christum adducamus, vel certè pijs precibus Christo commendemus. Nihil hac pietate & charitate Deo gratius. Maxima fuit Moysis laus & commendatio zelus salutis populi sui, quem his verbis expressit: *Aut dimitte eis hanc noxam; aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti.* qua incredibili charitate se flecti passus est Deus. Magna laus Abrahæ, qui pro Sodomis & Gomorrha etiam quarta vice Deum orauit, eumque pro flagitiosissimis hominibus tam diu orantem Abraham audire Deus voluit, quàm diu ipse Abrahā orandum sibi esse putauit. Nec enim priùs Angeli ab orante Abraham recesserunt, quàm ipse orandi finem fecisset. Sed & Lot iustus non contentus sua & suorum è Sodomis liberatione, adhuc pro ciuitate Segor vicina intercessit, & impetrauit, respondente ei Angelo: *Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, vt nō subuertam vrbem pro qua locutus es: Festina, & saluare ibi: non enim potero facere quicquam donec ingrediaris illuc.* Vix quicquam laudabilius Dauid fecit, quàm cùm percutienti Deo populum se obijciens dixit: *Ego sum qui peccaui, ego iniquè egi: isti, qui oues sunt quid fecerunt? vertatur obsecro manus tua contra me.* Sed & in Apostolo Paulo hæc in proximi salutem charitas incredibiliter flagrauit; primum ad lucrandos Iudæos, quum diceret: *Optabam anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundùm carnem.* Et vide atque expende quale hoc sit. Anathema esse à Christo, est reprobū & desertū esse à Christo. Sic enim alibi dixerat: *Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, anathema, maranatha.* Atqui idem Paulus in verbis ferè proximè præcedentibus profitetur, quòd nihil eum à charitate Christi separare potest, *neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia: nō tribulatio, non angustia, non fames, nō nuditas, non*

Margin notes: *Exempla.* — *Exod. 32.* — *Gen. 18.* — *Gen. 19.* — *2. Reg. vlt.* — 1. *Rom. 9.* — *1. Cor. 16.* — *Rom. 8.*

non periculum, non persecutio, non gladius Nihil horum potuit, & tamen charitas erga salutem proximi hoc potuit. Optat hoc ergo non simpliciter, sed ob magnitudinem charitatis, cum qua, si fieri posset (quod fieri non potuit) etiam Christo carere solus maluit, quàm vt tot cæteri careant. Deinde ad conseruandos in Christo iam credentes vide eius charitatẽ. *Coarctor* (inquit) *è duobus; desiderium habens dissolui, & esse cum Christo, multo magis melius: permanere autem in carne, necessarium propter vos. Et hoc confidens scio, quia manebo & permanebo omnibus vobis ad profectũ vestrum, & gaudiũ fidei.* Meritò hîc exclamat Chrysostomus: *Papæ, quis est hic Apostoli animus? Nihil illi par vnquam vel fuit, vel erit: futura metuis, (timeo enim,* dixit, *ne quum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar) innumeris malis obnoxius es. (In tribulationibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in ieiunijs,* &c) *& apud Christum tamen esse non vis?* Quis mercator nauem habens mercibus plenam, cùm liceat iam ad portum appellere, adhuc tamen in mari nauigare vellet? Quis athleta cupiet amplius certare, quũ iam liceat coronari? Quis miles, quum iam liceat cum triumpho domum reuerti, & omniũ rerum affluẽtia frui, adhuc in bello sudare, & periclitari sustineat? Sed hoc fecit charitas diui Pauli, non sua quærentis, sed quæ aliorum; vt in eadem epistola paulo pòst alios suo hoc exemplo celeberrimè adhortatur: *Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum.* Sanè quum duplex sit peccati facies, vna peccantium malitia, altera eorum miseria & infelicitas; qui illam solùm considerant, odio illos prosequuntur & auersantur; sed qui hanc posteriorem aspiciunt, commiseratione & auxilio dignos arbitrantur. Plura de hac materia iam in alijs * Euangelijs protulimus, quæ hîc locum habent, & huc referri possunt.

[Margin: 2. — Philip. 1. — In Comm. ibid. — 1. Cor. 9. — 2. Cor. 11. & Similia. — Philip. 2. — * Domin. 2. post Epiph. text. 2. Domin. 3. post Pentec. text. 1. & 3. Domin. 9. post Pent. text. 1. Domin. 2. post Pasch. text. 2.]

2. Surdum & mutum.

Locus moralis de statu peccatoris in peccatis longa consuetudine obdurati. Talis enim verè surdus & mutus est spiritu, sicut hic corpore fuit. Et tales surdos ac mutos hic à Christo sanatus nobis figurauit, quem propterea insolito & admirabili modo sanare voluit, vt nos doceret quam sit difficile & arduum, peccati consuetudinem vincere, vel obduratum in peccato, qui nec audire Dei verbum, vt sanetur, sustinet, nec os ad Deum aperire, vel ad peccati confessionem, vel ad Deum exorandum valet, sanare, & integræ sanitati restituere; sic vt rectè loquatur, auréfque ad Deum

[Margin: Consuetudo peccati.]

Miracula Christi spiritualiter intelligéda. apertas habeat. Nullo enim modo dubitandum est, totum hoc miraculum etiam iuxta literam spiritualiter esse intelligendum, eáque de causa & Christum cum tot ceremoniis hunc surdum & mutum (quem etiam cæcum fuisse Matthæus addit) sanasse, & Euangelistam Marcum omnes circumstantias diligenter perstrinxisse, & Ecclesiam hoc miraculum inter alia magis illustria Christi facta proponere voluisse. *Dominus enim noster Iesus Christus* (ait S. Augustinus) *ea quæ faciebat corporaliter, etiam spiritualiter volebat intelligi. Neque enim tantùm miracula propter miracula faciebat; sed vt illa quæ faciebat mira essent videntibus, vera essent intelligentibus. Quemadmodum qui videt literas in codice optimè scripto, & non nouit legere, laudat quidem antiquarij manum, admittans apicum pulchritudinem: sed quid sibi velint illi apices, nescit, & est oculis laudator, mente non cognitor; alius autem & laudat artificium, & capit intellectum: ita qui viderūt Christi miracula, & non intellexerunt quid sibi vellent, mirati sunt tantùm quia facta sunt; alij verò & facta mirati, & intellecta assecuti. Tales nos in schola Christi esse debemus.* Hæc ille: quæ & in tractatu super Ioannem repetit. Sed & certa ratione probat quod dicit: *Qui enim* (inquit) *dicit, Christum propterea tantùm fecisse miracula, vt non essent nisi miracula, potest illum etiam dicere nescire quòd non esset tempus pomorū, quando ficus quæsiuit in arbore. Non enim erat illud pomi tempus, sicut Euangelista testatur, & tamen esuriens poma quæsiuit in arbore. Christus nesciebat quod rusticus sciebat? Significauit ergo aliquid se aliud esurire, & aliquid aliud quærere. Nam arborem maledixit, & aruit. Quæ culpa arboris infœcunditas? Illorum est culpa sterilitas, quorum fœcunditas est voluntas. Erant ergo Iudæi habentes verba Legis, & facta non habentes, pleni folijs, & fructus non ferentes.* Hæc ille. Sic & D. Gregorius: *Miracula Domini, & Saluatoris nostri sic accipienda sunt, vt & in veritate credantur facta, & tamen per significationem nobis aliud innuant. Opera quippe eius, & per potentiam aliud ostendunt, & per mysterium aliud loquuntur.* Sic ergo & in hoc maximè Euangelio, per surdum & mutum à Christo sanatum, peccatorem grauiter in peccato induratum intelligere oportet. Et quidem de peccatoribus tam surdis, quàm mutis, quàm etiam cæcis, eo loco quædam diximus, vbi de dæmonio muto quod Christus eiecerat, quod erat etiam dæmonium surdum ac cæcum, planéque idem fuisse videtur miraculum quod hìc Marcus recitat, disseruimus. De surdis

Margin notes: 1. 2. 3. (beside lines 5–7); *De verb. Domini, Sermo. 44.*; *Simile.*; *Tractat. 24. in Ioan.*; *Matth. 21.*; *Homil. 2. super Euang.*; *Domini. 3. Quadrage. text. 1.*

surdis quoque multa dicta sunt in illis Euangeliis, quæ de audiendo verbo Dei tractant, vt in Dominica Sexagesimæ, tertia Quadragesimæ, & Passionis. De mutis tunc etiam diximus, quum de Confessionis peccatorum, atque item Orationis ad Deum necessitate & vtilitate tractauimus. Hîc tamen de vtrisque pauca addemus, prout Deus dabit.

Surdus ille est, qui Dei verbum nec forinsecus audit per negligentiam, nec auditum in corde retinet per duritiam. Huius hominis conditio misera & lamentabilis est. Maximum enim ad salutem medium est Dei verbum animo haustum atque retentum. Hinc Sapiens: *Non herba, aut malagma sanauit eos, sed sermo tuus Domine, qui sanat omnia.* Cùm sacerdotalibus tubis sacerdotes cecinerunt, illico muri Ierícho corruerunt. Hoc significare Dominus voluit, mundi potentiam atque tyrannidem sacerdotalibus tubis, sermone Domini, Apostolica & Ecclesiastica prædicatione frangendam. Dicit Propheta: *Ossa arida, audite verbum Domini.* Volebat Deus illis vitam tribuere: sed vt viuerent, opus erat verbum Domini audire. Esaias inducit Christum ita loquentem: *Posuit os meum quasi gladium acutum.* Hic est gladius, de quo Apostolus ait: *Et gladius spiritus, quod est verbum Dei.* Hoc enim gladio penetrantur dura corda, vt fiant mollia; auferuntur lapidea, vt fiant carnea. Surdus Deo. Sapient. 16. Iosue 7. Allegoria. Ezech. 37. Esaia 49. Ephes. 6.

Sed facit consuetudo peccati, vt surdo narretur fabula. De hoc conqueritur in Euangelio Christus, Pharisæorum duritiem & obstinationem taxans: *Similes sunt pueris sedentibus in foro, & loquentibus ad inuicem, atque dicentibus: Cantauimus vobis tibijs, & non saltastis; lamentauimus, & non plorastis.* Peccator videlicet peccandi consuetudine obduratus, nec præmiis gaudiorum sempiternis ad spem erigitur, nec gehennæ pœnis propositis terrore concutitur; sed quum in profundum venerit, contemnit. Sicut vnum peccatum in aliud suo pondere trahit; ita diu pertractum, quasi in profundo barathro demergunt. Qui cerasa manducant, non nisi duo aut tria manducare proponunt; sed illa tria sua dulcedine ad viginti, interdum etiam ad centum trahunt, & valetudinem grauiter lædunt. Qui iter facit, & riuulum aliquem inuenit, quem leui saltu poterat transire, sæpe illum negligit, & dicit: Inferiùs faciliùs illum transibo: qui quanto magis descendit, tanto eum ampliorem, & ad transmeãdum difficiliorem inuenit: quem tamen transnatare volens, ne redeundi laborem sumat, aliquando vel immersus perit, Consuetudo peccati. Luca 7. Similia. 1. 2.

vel ita fundo hæret, vt non nisi magno aliorum adiumento, extricari valeat. Facilius vnum vulnus quàm multa curantur; & melius recentibus vulneribus, quàm veteribus medicina paratur. Idem de peccatis, & animi vitiis ac morbis cogitandum est. Qui diu neglexit audire quæ ad salutem faciunt, tandem obsurdescit prorsus, salutaris doctrinæ factus impatiens. De quo Scriptura dicit: *Cor fatui quasi vas confractum, omnem sapientiam non tenebit.* Quicquid infundis, in pertusum hauris dolium. Et rursus: *Quasi in percussura cribri remanebit puluis, sic aporia* (id est, scoria seu feculenta & deficiens materia) *homini in cogitatu illius.* hoc est, non percipit, nec cogitat, aut animum adiungit, nisi rebus immundis, fæcibus & scoriis huius seculi. Horum hominum miserandum stuporem Deus per Prophetam designauit, dicens: *Audi popule stulte qui non habes cor, qui oculos habentes, non videtis; & aures, & non auditis.* Dicit stultum, carnalem, & seculi amore captum, non habere cor, quia rebus præsentibus, & peccati dulcedine sic afficitur, vt nec periculi, aut morbi sui magnitudinem agnoscat: nec remedium quærat. Bombyces, qui serica fila nectunt, ita tonitruorum sonitu grauantur, vt interdum etiam moriantur. Quo fit, vt qui eos nutriunt, tympana frequẽter pulsent, vt sonitui meliori assueti, à grauiori non lædantur. Sic homines carnales, & seculi voluptatibus ac curis immersi, ita harum rerum strepitu & affectu præoccupatos sensus habent, ita his assueuerunt, vt ad ipsa etiam comminationum tonitrua penitus obsurdescant. Sunt enim viridibus lignis persimiles, quæ subiecto igne vsque adeò non accenduntur, vt ipsum frequenter ignem suo humore extinguant: quibus Apostolus dicit: *Nolite Spiritum extinguere: Prophetias nolite spernere. Omnia probate: quod bonum est, tenete.* Surdi enim isti nihil probant, omnia reiiciunt, interpretationes spernunt, diuini Spiritus flammas crassis suis cupiditatibus extinguunt. Nihil his hominibus infelicius, nihil desperatius.

Nec meliori loco sunt muti, qui nec ad Dei laudes nec ad peccatorum suorum confessionem, nec ad orationes & preces ora possunt relaxare. Dicit Scriptura: *Qui conseruat Legem, multiplicat orationem.* Qui igitur ad orationem mutus est, quomodo Legem seruabit? Deus populo suo, quem ex Ægypto ad terram promissionis ducebat, duos duces prouidit, Mosem & Aaron. In Mose legislatore, legem Dei intelligimus: in Aarone sacerdote orationis studium accipimus:

Margin notes: 3. — Eccles. 21. — Eccles. 27. — Amatorũ mũdi stupor. — Ierem. 5. — Similia. — 1. Thess. 5. — Muti Deo. — Eccles. 35. — Allegoria.

pimus. Hi duo duces ad salutis iter nobis necessarij sunt, nec alterum sine altero retinere possumus. Esaias audiens Angelos Dei laudes concinentes, seipsum redarguit, quòd in eo genere mutus esset, dicens: *Væ mihi, quia tacui, & quia vir pollutis labijs ego sum.* Polluta sua labia dicit, quia ad ea quæ Dei sunt loquenda, mutus; ad ea quæ mundi & carnis erant garrienda, loquax erat. Loquitur enim non tam in persona sua, quàm in figura impiorum. Vnde subiungit: *Quia in medio populi polluta labia habentis ego habito.* Lamentatur Propheta ad Dei laudes, ad orationis studium elingues ac mutos; ad vana enarranda loquaces. In talium quoque persona dicit alius Propheta: *Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarem tota die.* Clamabat tota die, & clamans tacebat, quia ad salutaria efferenda, mutus; ad vana, & inutilia, & noxia effutienda, clamosus erat: ideóque *ossa mea* (inquit) *inueterauerunt.* id est, tota virtus animæ meæ consumpta & exhausta est. Vnde alibi: *Omnia ossa mea dicent tibi: Domine, quis similis tibi?* Ossa non loquuntur, sed virtutes animi sunt quæ Deum benedicunt & glorificant. Hæc ossa inueterascunt & arescunt, Deique memoria, amor, cultus prorsus euanescit, quoties non nisi in vanis, noxiis, & impiis sermonibus lingua occupatur. Quod alio in loco idem Propheta regius luculenter expressit: *Cuius os maledictione plenum est, & amaritudine, & dolo; sub lingua eius labor & dolor.* id est, talis lingua laboris & doloris multum loquenti procurat. Primus ad gratiam motus est, posse loqui Deo; vnde adolescens à Christo resuscitatus, statim vt resedit in loculo, cœpit loqui: sicut primus humanæ conuersationis actus, est sermones mutuos miscere; & prima parentum voluptas, quum fari suos paruulos audiunt. Ideo Deus apud Prophetam: *Attendi & auscultaui, nemo quod bonum est, loquitur: nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci.* Hunc primam pœnitentis vocem expectat Deus. In hac voce incipit in pœnitẽti delectari Deus: hæc vox initium familiaritatis hominis cum Deo. Dixit Socrates, adducto ad se in disciplinam puero: *Loquere, vt te videam.* Etsi personam viderat, tamen hominem nisi loquẽtem videre non potuit. Sed quemadmodum qui ex natura surdi sunt, iidem & muti sunt, quia instrumentum disciplinæ qua loqui discitur, auditus est: sic qui spiritualiter surdi sunt, *nec audiunt quid loquatur in illis Dominus*; iidem & spiritualiter muti sunt, nec Deo, aut diuina loqui possunt, quia

Esaiæ 6. *Psal. 31.* *Psal. 34.* *Psal. 9.* *Lucæ 7.* *Similia.* *Ierem. 8.* *Apophthegma.* *Simile.* *Psal. 84.*

Rom. 10. *fides ex auditu est*; & disciplina rectè loquendi iuxta Deum; ab auditu Dei, & eorum quos Deus mittit, nascitur. Quare qui vtroque hoc malo laborat, ille maximè de salute periclitatur. Quomodo tamen sanari queat, loca subsequentia declarabunt.

3. *Et apprehendens eum de turba seorsum.*

Occasio peccati fugienda.

LOCVS moralis de peccati occasione, & conuersatione noxia ante omnia fugienda. Prima huius surdi & muti sanandi ceremonia, quam Christus extra ordinem adhibuit, hæc erat, vt eum à turba semoueret: non quia etiam in media turba sanare eum non poterat, sed vt doceret hoc grauissimi morbi genus, hominémque in peccato obduratum, non priùs sanari posse à Deo, non priùs remedium salutis à Deo accepturum, quàm peccati in quo est, occasiones fugerit, conuersationem noxiam declinauerit, irritamenta malorum penitus excusserit. Vt quid enim periculo se adhuc committit, qui è malo in quo est, emergere contendit? Quid de ægrotante homine sperandum esset, qui baculo innixus, vix pedibus consistere posset, si quis illum externa vi impellere, atque prosternere conaretur? Eodem modo anima nostra spirituali ægritudine laborans, quum ob ingenitam infirmitatem, longámque peccati consuetudinem, quasi alteram naturam, frequentissimè labatur, quo loco erit, aut quando sanabitur, si voluptatis conspectus, peccandi opportunitas, occasiones mali, ad peccandum adhuc alliciant? Sicut in venis silicis quædã ignis scintillæ latent, quæ vbi silex ferro ictus fuerit, emicant protinus, quibus facilè ignis accenditur; eodem modo cùm tam corruptę naturę vitio, quàm ex deprauatæ consuetudinis noua tyrannide, cupiditatum scintillæ & semina in imo pectore velut in silice lateant, vbi peccandi opportunitas oblata fuerit, & obiecta mouerint potentiã, protinus quæ sopitæ erant, excitantur, & quæ intus latebant, foras erumpunt. Sapienter S. Vvolstanus Vvigorniensis in Anglia Episcopus cuidam sæpius eadẽ peccata confitenti respondit: *Opportunitas, vt video, facit latrones: ideo consulo vt monachus fias, & sic vitiorum importunitate carebis.* Sanè sicut sanctus Propheta: *Sedebam* (inquit) *Domine solus, quia comminatione replesti me. Non sedi in concilio ludentium, & gloriatus sum à facie manus tua.* Et hic enim impiorum consortia (quos ludentes vocat, id est, impiè idola colentes,

Similia.

Exemplum. *In vita eius apud Surium, tom. 1. pag. 433.*

Ierem. 15.

colentes, quo sensu Ismaëlem ludentem cum Isaac paruulo, *Gen. 21.* & idololatriam docentem, expulit domo Sara) deuitabat, declinans à turba. Sic & alius Propheta: *Ecce elongaui fugiens,* *Psal. 54.* *& mansi in solitudine.* Quod & Sapiens his verbis docet: *Qui tangit picem, inquinabitur ab ea; & qui communicat superbo, in-* *Eccli. 13.* *duet superbiam.* Sic monet suos Apostolus per epistolam: *Ne* *1. Cor. 5.* *commisceàmini fornicarijs; & cum huiusmodi nec cibum sumite.* Et paulo antè: *An nescitis quòd modicum fermentum totam massam corrumpit?* Et alio in loco: *Corrumpunt bonos mores colloquia praua.* Cùm pestis alicubi grassatur, ciuitates quę ab *Similia.* huius infestatione immunes sunt, incredibili solertia, ma- 1. ximè vbi purior est aër, omnes aditus præcludunt, ne quis hoc morbo infectus, clanculum irrepat. Si qua ouis morbida 2. à pastore animaduertitur, statim à reliquo grege separatur. Sed & in fructibus ab ijs quæ putrida sunt, sana inficiuntur: 3. *Vuaq́ conspecta liuorem ducit ab vua,* nisi maturiùs seiungantur. Multo magis circa animę salutem, & quidem quo purior anima est, ab omni improbo consortio studiosè cauendum. Verbum est Spiritus sancti: *Cum electo electus eris, & cum per-* *Psal 17.* *uerso peruerteris.* Apes hyberno tempore, suæ sibi imbecilli- *Simile.* tatis consciæ, in aluearibus latent; & quæ illa non habent, in cauernis terræ se abscondunt, timentes, si in publicum prodeant, se vel ab aëre & vento rapiendas, vel à pluuia suffocandas, vel etiam frigore enecandas esse. Nostram similiter in causa salutis æternæ fragilitatem agnoscere, & sapienter potiùs latitare oportet, quàm sic in publicum nos dare, vt vel à vento vanitatis, & auræ popularis in superbiam rapiamur, vel à vento vanitatis, & auræ popularis in superbiam rapia- mur, vel à curis & cupiditatibus suffocemur, vel aliorum frigore & ignauia conspecta, nos quoque in Dei cultu satis per se tepidi, penitus efficiamur frigidi. De huiusmodi viro sapiēte dicit Propheta: *Et erit vir sicut qui abscōditur à vento, &* *Esaiæ 32.* *celat se à tempestate.* Sanè sicut naufragium pati meretur, qui *Simile.* valido spirante vento, & toto æquore acerba tempestate iactato, mari se tamē vult committere & vela expandere, vel suæ aut naucleri peritiæ, vel nauis robori confisus: sic à Deo deseri & vel in peccatum cadere, vel peccato insistere & immergi meretur, qui ventos & tempestates tentationum & occasionum peccati vitare, quum potest, non contendit, aut, *Dom. 1.* quod deterius est, sponte incurrit, aut etiā quærit, vel de Dei *Quadr. tex. 6.* auxilio, vel de sua cōstantia confidēs. Hoc enim tentare Deū *Exemplum.* est, vt alio in loco ostendimus. Cùm Abimelech rex Saram *Gen. 21.* Abrahæ

Abrahæ vxorem in domũ suam adduxisset, vbi primùm intellexit alterius vxorem esse, seipsum excusauit, dicens: *In simplicitate cordis mei, & in munditia manuum mearum feci hoc. Dixitq; ad eum Deus: Et ego scio quia in simplici corde feceris, & ideo custodiui te ne pecces in me, & non dimisi vt tangeres eam.* Duo nos hoc exemplum docet. Primùm, donum Dei esse peculiare, non consentire peccato, postquã in eius occasionem quispiã vel inciderit, vel se intromiserit. Secundò, illum qui per malitiã se in occasionem intromisit, dignum esse quẽ Dominus permittat cadere. Sanè adeo peccandi occasiones omnes, qualescunque tandem illæ sint, fortiter rescindendæ & reiiciendæ sunt, vt nec charissimis pignoribus hoc in genere parci debeat. Hoc enim est quod Christus dixit: *Veni separare hominem aduersus patrem suum, & filiã aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrũ suam & inimici hominis domestici eius.* Rursum alibi: *Si quis venit ad me, & nõ odit patrem suum & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animã suam, non potest meus esse discipulus.* nempe quoties in occasionem peccati hæc illi vertuntur. Vnde & alibi: *Si scandalizauerit te manus tua, abscinde illam; si pes tuus, amputa illum; si oculus tuus, eijce eum. Bonum est tibi debilẽ, claudum, & luscum introire in regnum Dei, quàm duas manus, pedes, oculos habentem, mitti in gehennam ignis.* Vides quàm nulli affectui, pignori, commodo, voluptati, operationi quãlibet ex se honestæ parcendum est, quod in occasionem peccati se offert. Rescindẽdæ ad vnã omnes mali occasiones. Hinc per Prophetã Deus: *Si reuerteris Israel, ad me conuertere: si abstuleris offendicula tua à facie mea, non commoueberis.* Hoc est, firma & stabilis erit tua conuersio, si omnia ad malum incitamenta è medio sustuleris. Si quis habet capitalẽ hostem, non solùm eũ pertimescit, cauet, fugit, sed etiam omnes qui eius sunt factionis, eiusque partes tuẽtur. Podagricus nõ solum ne quis eum tangat sed etiã ne quis prope eum accedat, vllo modo patitur. Sic non solùm à peccato, sed ab omni eius occasione fugiendũ. Quod certè fieret, si sic peccatum, vt tactum podagricus abhorreres. Quod etiam quàm diu nõ fit, frustra à Deo sanitatẽ expetis. Appositè diuus Chrysostomus: *Quàm diu quis in fornace voluptatũ cõsistit, etiamsi exẽplis abũdat infinitis, ipsi res esse supra vires apparet: cæterùm si vel leniter cœpit illinc egredi, identidẽ procedens, vim ignis à tergo relinquit, videtque ante se, & ad pedes propemodum viam roscidam, atque eximiæ facilitatis.* Tantã vim habet vt apprehendat nos Christus

Marginalia: Matth. 10. — Luca 14. — Marc 9. — Ierem. 4. — Similia. — Paran. 1. ad Theodor. lapsum.

stus de turba peccatorum, vel ipsius peccati seorsum, vt noxia conuersatione, & peccandi occasione resecta, sic primum & necessarium ad salutem gradum figamus. De peccati occasionibus studiosè vitandis, de consortio malorum noxio, de bono solitudinis, in aliis * Dominicis aliquoties diximus, quæ & huc non incommodè referri possunt.

* Domin. 1. Quad. tex. 1. & 6. Dom 3. Quadr. tex 5. Dom. in Albis text. 5 Dom. 4. Aduēt. text. 2.

6. *Misit digitos suos in auriculas eius.*

Locus moralis de inuocanda Dei gratia, vt auditum fidei & obedientiæ suo sancto Spiritu in nobis aperiat. Surdi enim aures nisi Christus aperiat, surdus manebit. Nisi digitos suos, id est, Spiritus sui vim, in auriculas cordis nostri immittat, ad fidem & obedientiam mandatorum dura & lapidea corda circumferemus. Vnde in hęc verba D. Gregorius: *Quid est quòd Creator omnium Deus, quum surdum & mutum sanare voluisset, in aures illius suos digitos misit? Quid per digitos Redemptoris, nisi dona sancti Spiritus designantur? vnde cùm in alio loco eiecisset dæmonium, dixit: Si in digito Dei eijcio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei. Quod alius Euangelista sic refert: Si ego in Spiritu Dei eijcio dæmones, igitur peruenit in vos regnum Dei. Ex quo vtroque loco colligitur, quia digitus Spiritus vocatur. Digitos ergo in auriculas mittere, est per dona Spiritus sancti mentem surdi ad obediendum aperire.* Hęc ille. Quare inter cætera sua miracula etiam hoc Christus posuit, quū Ioāni in vinculis renunciari fecit an ille esset qui venturus erat. *Surdi audiunt.* Quod & Esaias Propheta clarissimè prædixit: *Deus ipse veniet, & saluabit vos, & aperientur oculi cæcorū, aures surdorum patebunt,* &c. Quemadmodum enim diabolus *tollit verbū fidei de corde audientium, ne credentes salui fiant,* sic ecōtrà Christus, qui *venit vt dissoluat opera diaboli,* mittit digitos suos in auriculas surdorum, *Spiritum suum in corda nostra, in quo clamamus, Abba Pater.* Non enim sic vulpis ad tonitrua aures suas obturat, ne audiat & terreatur; nec sic tauros molesti canes de illorum auriculis pendentes ad macellum ducunt; sicut diabolus homines per auriculas comprehensos in barathrum demittit, canes suos, voluptatum ministros & suggestores mittens, qui sic occupatas mentis auriculas teneant, ne vel Dei tonitrua & comminationes, vel aliquid salutare audire sustineant.

Inuocanda Dei gratia. Homil. 10. in Ezech. Luca 11. Matth. 12. Matth. 11. Esaiæ 35. Luca 8. 1. Ioan. 4. Gal. 4. Similia.

Scribunt

Plin.lib 8.ca.13. natur.histor. Scribunt de dracone, quòd per ipsum auditum interficere elephantem soleat, ore quidem suo aures eius obturando, & cauda pedes constringendo. Non aliter dæmon homines interficit sibilo oris sui, suggestione improba, quasi Sirenum cantibus, hominum aures ita replendo, vt ad cælestia & salutaria audienda patere nequeant. Contra hunc igitur tãtum hostem, & contra hoc tantum malum, Digitus Christi vnicum remedium est: *Oculum enim videntem, & aurem audientem, Dominus fecit vtrumque.* Lydiæ, in Actis Apostolicis, *aperuit cor Dominus intendere his quæ à Paulo dicebantur.* Quum rex Ezechias mitteret nuncios per vniuersum Israëlem & Iudam, qui ex regis imperio hæc prædicarent, Filij Israël, reuertimini ad Dominum Deum Abraham, Isaac, & Iacob; aliis irridentibus & subsannantibus eos: *In Iuda facta est manus Domini, vt daret eis cor vnum, vt facerent iuxta præceptum Regis & Principum, verbum Domini.* Hoc est quod in Euangelio Christus dicit: *Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* Quemadmodum enim frustra agricola semen in terram spargit, nisi cælestis influxus adsit qui semina alat, nutriat, & ad maturitatem perducat: ita frustra per externam prędicationẽ verbi Dei semen in terram cordis humani spargitur, nisi cęlestis virtus adsit, quæ hæc semina foueat & fœcundet, *Neque enim qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus. Cathedram in cælo habet, qui corda docet,* ait sanctus Augustinus. Attamen aperit Deus aurẽ volentium audire. Neq; enim sic hoc Dei opus est, vt vel solus, vel violenter hoc faciat; sed sic Deus aperit aures surdorum, vt & omnium aperire aures ipse paratus sit, & in potestate cuiusque positum sit, pulsanti Deo aperire. Vox enim Dei est: *Ego sto ad ostium* (cordis) *& pulso. Si quis mihi aperuerit, intrabo.* Et Propheta dixit: *Dominus erigit mane, mane erigit mihi aurem, vt audiam quasi magistrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico, retrorsum non abij.* Quare sic vnumquemque hortatur sacra Scriptura: *Si susceperis sermones meos, vt audiat sapientiam auris tua, inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam.* Et iterum: *Fili mi ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam.* Et rursum: *Qui declinat aures suas ne audiat Legem, oratio eius erit execrabilis.* Denique & idcirco in hoc Euangelio dixit Christus surdo, postquam in auriculas eius digitos misisset: *Ephpheta, hoc est, adaperire:* vt videlicet ostenderet spiritualiter surdos (quos in externa hac sanatione significare voluit) debere Deo cooperari,

Marginalia: Simile. — Prouerb.20. — Actor.16. — Exempla. — 2.Parap.30. — Ioan. 6. — Simile. — 1.Cor.1. — Tract.3.in epist. Ioan. — Apoc.3. — Esaia 50. — Prouer. 2. & 4. & 28.

rari, & diuina gratia operante suas ipsorum aures aperire. De hoc concursu liberæ voluntatis cum diuina gratia, vide plura in altero Promptuario Catholico. Docet ergo hic locus, tum Dei gratiam suppliciter inuocandam, ne verbi diuini surdi auditores simus; tum nostram promptitudinem & obedientiam, vt digitos sui Spiritus mittente Christo, non obturemus aures nostras, nec obturemus corda nostra. De auditu verbi Dei & necessario & fructuoso, deque impedimentis horum, iam in aliis Dominicis identidem & copiosè diximus. *In Dominica Sexagesima.*

5. *Et expuens tetigit linguam eius.*

Locus moralis de gustu spirituali rerum cælestium, per sapientiæ donũ diuinitus concessum: *Quid enim est* (ait sanctus Gregorius) *quòd Christus expuens linguam eius tetigit? Saliua nobis ex ore Redemptoris, est sapientia accepta in eloquio diuino. Saliua quippe ex capite defluit in ore. Ea ergo sapientia quæ ipse est, dum lingua nostra tangitur, mox ad prædicationis verba formatur.* Hæc ille. Qui spiritualiter mutus est, nescit loqui cælestia, & animæ salutaria; nullum eorum gustum percipit. *Prudentia enim carnis inimica est Deo: legi Dei, subiecta non est. Nec enim potest.* Sicut enim nix, nisi solis calore, liquefieri nõ potest; sic homo carnalis nisi nouo diuinæ sapientiæ igne succensus, sapere, gustare, aut affici erga ea quæ Dei sunt, non potest. *Animalis homo non percipit ea quæ Dei sunt. Stultitia enim est illi.* Ezechiel Propheta vtriusq; personam & spiritualis & animalis expressit. In persona spiritualis dixit de seipso: *Comedi volumen illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce.* Vbi diuus Gregorius: Ipsi de omnipotenti Domino sciunt suauiter loqui, qui hunc didicerunt in cordis sui visceribus veraciter amare. In eius quippe ore Scriptura sacra dulcis est, cuius vitæ viscera mandatis illius replentur: quia ei suauis est ad loquendum, cui interiùs impressa ad viuẽdum fuerit. Hæc ille. Personam carnalis & muti, nescientis cælestia vel loqui vel gustare, his verbis describit: *Omnis domus Israel attrita fronte est, & duro corde.* Attrita frons est (ait super hæc verba Gregorius) in huius mundi actibus assueta; quia sicut sunt nonnulli, qui quietem cunctis mundi præmiis atque honoribus præponunt; ita sunt nonnulli, qui vt in hoc mundo aliquid esse videantur, terrenis laboribus insudant,

Gustus spiritualis. *Homil. 10. in Ezech.* *Rom. 8.* *2. Cor. 2.* *Ezech. 3.* *Vbi suprà.* *Ezech. 3.* *Vbi supra.*

dant, insistunt causis, permiscentur iurgiis. Et quamuis se corpore deficere inter labores sentiant; amore tamen terrenarum rerum deuicti, delectabiliter fatigātur. Quibus per Prophetam dicitur: *Ephraim vitula docta diligere trituram.* Vitula enim in tritura areæ assueta, etiam si relaxetur à labore, sponte redit. Sic quibusdam prauis mentibus nihil est difficilius, quàm si eis præcipitur, vt in huius mundi actibus non laborent. Hæc Gregorius. Talis erat Turrianus ille, qui post annum 90. cùm vacationem procurationis à Caio Cæsare vltrò accepisset, componi se in lecto, & velut exanimem à circumstanti familia plangi iussit: nec finiuit antè tristitiam, quā labor illi suus restitutus est. Hæc Seneca lib. De breuit. vitæ, cap. 20. Isti omnes præpostero gustu sic terram amant, & *terrena sapiunt*, ac si nihil aliud quàm terra essent, *quorum gloria in confusione est*, ait Apostolus. In horum linguam vt sapientiæ suæ saliuam expuat Christus, necesse est. Sicut enim lippos oculos solis splendor offendit, sanos delectat: sic terrena sapientibus veræ sapientiæ deliciæ fastidio sunt; spiritualibus autem & sanis admirabilem dulcedinem afferūt. Nam vt Iudæi carnales mannām cibum cœlestem, & omne delectamentum in se habentem fastidiebant, cucumeres, pepones, cepe, & allia Ægypti ei præferentes: sic seculi amatores carnis voluptates, honores, diuitias pro summo bono habent; eorum verò quæ ad Dei honorem, aut animæ salutem faciunt, nullo gustu afficiuntur. Hunc ingentem animi morbum vt Christus significaret, huius hominis muti non solùm loquelam reddidit, sed & gustum restituit; imò idcirco priùs saliua sapientiæ linguam tetigit, & gustum reparauit, vt sic postea loqueretur rectè. Scribit Solinus, Bucephalum, Alexandri equum, quum armatus ad prælium esset, suísque phaleris regijs ornatus, nullum alium sessorem admittere voluisse, quàm ipsum Alexandrum; non armatum verò neque ornatum, quemuis agasonem aut famulum conscendere permisisse. Eadem est differentia animi cœlesti armatura induti, diuinæ sapientiæ donis & gratijs exornati, atque eisdem vacui. *Indutus enim armaturam Dei*, non nisi Christum animo suo insidere patitur, non nisi *ea quæ sursum sunt sapit, vbi Christus est, in dextera Dei sedens.* Hac cœlesti armatura qui caret, sapit ea quæ sunt super terram. Sed nos Christiani in Baptismo nostro diuinæ sapientiæ gustum accepimus, sub eadem cæremonia, qua hîc Christus vsus erat. Si adhuc terrena sapimus, meminerimus à Baptismi gratia nos

Osea. 10.
Exemplum.
Philipp. 3.
Simile.
Exemplum.
Simile.
Ephes. 6.
Coloss. 3.

nos excidiſſe; & per ſecundam pœnitentiæ tabulam eam reparare contendamus, Chriſtique opem implorare, vt imponat nobis manum.

6. Et ſuſpiciens in cœlum, ingemuit.

LOcus moralis de ſtatu hominis in peccato miſerando, & de ipſius peccati turpitudine, enormitate, horrore. Chriſtus enim hoc loco (quod in alijs ſanandis nunquam feciſſe legitur) idcirco *ſuſpiciens in cœlum*, quaſique diuinam opem flagitans, vel potiùs ingenti quodam Dei auxilio atq; fauore in re præſenti opus eſſe ſignificans, *ingemuit*, &, vt in Lazaro quatriduano ſuſcitando fecit, *infremuit ſpiritu, & turbauit ſemetipſum*, vt doceret hominis ſpiritualiter ſurdi & muti, id eſt, in peccatis obdurati, omniquepietatis ſenſu & guſtu deſtituti, quanta eſſet miſeria, quam acerba calamitas, quàm difficilis curatio: ideoque quantis nos in cœlum deſiderijs & ſuſpirijs ſuſpicere, quantos gemitus edere conuenit, vt ex tam miſerando peccati ſtatu liberemur. *Suſpiciens Chriſtus in cœlum, ingemuit* (ait ſanctus Gregorius) *non quòd ipſe neceſſarium gemitum haberet, qui dabat quod poſtulabat, ſed nos ad eum gemere qui cœlo præſidet, docuit: vt & aures noſtræ per donum Spiritus ſancti aperiri, & lingua per ſaliuam oris, id eſt, per ſcientiam diuinæ locutionis ſolui debeat ad verba prædicationis.* Hunc locum tum de peccati in ſe turpitudine atque horrore, tum de eius ſtatu, ſiue in nobis, ſiue in alijs amarè deflendo, in alijs Dominicis iam latè tractauimus. Hîc tamen aliqua addemus, prout Deus dabit. in materia enim tam vtili & neceſſaria vix vnquam ſatis dici poteſt.

Peccati ſtatus & turpitudo.

Ioan. 11.

Homil. 10. in Ezech.

Domin. Paſſ. tex. 1. Domin. 9. poſt Pent. text. 1. & Dom. 10. poſt Pente. tex. 6.

Ac primùm, maximum malum eſſe debet, quòd omnipotenti Deo gemitum excutere potuit. Sic olim in prima mundi ætate, quando *omnis caro corruperat viam ſuam*, Deus *dolore cordis tactus intrinſecus* fuiſſe dicitur. Non quòd dolor in Deum cadat, ſed quòd tam odioſa, horrenda, vilis, & abſurda res peccatum ſit, vt nullo ſatis dolore plangi queat, Deumq; acerrimè offendat. Et vide breuiter quid ſit Deum offendere. Primùm in omnium bonorum authorem & beneficentiſſimum tibi Patrem peccas. Et hîc omnia tam in genere, vel totius mundi, vel omnium fidelium communia, quàm in particulari propria cuique à Deo collata beneficia enumerari poſſunt. Parum certè homo ab homine peteret, qui id ſolùm poſtularet, vt ſi quando bñficia aliqua ipſo actu

Gen. 6.

Peccati enormitas. 1.

Simile.

in eum exerceret, tum temporis diligeret. Quid enim minus peti potuit? Quum enim omnes aliæ operæ & labores alterius generis mercede compensari possint, nec est opus, vt qui pro altero iter fecit, verbi gratia, ab eo vicissim id expectet, vt pro se iter faciat, sed pecunia, vel quauis alia mercede talis labor compensari potest; solus amor amore rependitur: qui amat, amari vult, nec amanti te vnquam satisfacies, nisi vicissim ames. Deum ergo perpetuò nos amantem, singulis horis atque momentis actu benefacientem, quia & esse, & vitam, & victum, & gratiam in statu virtutis, patientiam in statu peccati (omnia beneficia excellentia) nobis confert: si non redamamus, si offendimus, nec minimum illi mutui amoris officium reddimus; hoc vno nomine grauiter & acerbè peccamus. Quòd si tam tui amantem offendere nullo loco ducis; at vide in quàm potentem impingas. In illum stupidè offendis, & contra illum calcitras, *qui potestatem habet mittendi animam tuam & corpus in gehennam* ignis æterni: *qui nutu suo terram concutit, qui tangit montes & fumigant, cuius iræ nemo resistere potest, sub quo curuantur qui portant orbem, qui claues habet vitæ & mortis, qui deducit ad inferos & reducit, cuius magnitudinis non est finis, in cuius manus incidere horrendum est.* An non illum insanum dicas, qui obuerso capite in columnam æneam magno impetu impingat? At multo insanior est, qui sciens & prudens omnipotentem Deum audacter offendit. Deinde quis tu es qui Deum offendere non vereris? Nónne puluis & cinis, & terræ vermiculus? Vide quid oret Deum Propheta: *Memor esto huius. Inimicus improperauit Domino, & populus insipiens incitauit nomen tuum.* Petit à Deo vindictam, quòd vilis puluisculus infinitam Dei maiestatem contemnere audeat. Denique quæ tandem tanta causa est, vt tu talis tantum ac talem Deum tam beneficum, tam potentem, tam temere & identidem offendas? Aliquod fortè ingens bonum tuum? aut aliqua vrgens necessitas tua? Sit ita, aliquando sic se rem habere; vt quum Petrus metu mortis Christum negauit, vel quum Saul non veniente tempestiuè Samuele, ne populus ab eo nouello rege dilaberetur, sacrificium obtulit, & sacerdotale munus sibi arrogauit. At tu, quoties modici lucelli, breuissimæ voluptatis causa in Deum peccas, & hamo aureo pisciculum venaris! Propter hoc exclamat Propheta: *Propter quid irritauit impius Deum?* Et fortiùs exclamat Christus: *Quam dabit homo commutationem pro anima sua?*

aut

[Margin notes: Solus amor amore rependitur. — 2. — Lucæ 12. 2. Matth. 8. Psal. 103. Iob 9. Apocal. 1. 1. Reg. 2. Psal. 144. Hebr. 12. — Simile. — 3. — Psal. 73. — 4. — Lucæ 22. — 1. Reg. 13. — Psal. 9. Matth. 16.]

aut quid proderit homini, si vniuersum mundum lucrifaciat, animæ verò suæ detrimentum patiatur? His ergo de causis suspiciens Christus in cœlum, ad peccatoris insignem audaciam, temeritatem, stultitiam ingemuit.

Sicut pius pater phrenetici filij insanam lætitiam, illo ridente, deplorat; & quo magis ille ridet, eo magis gemit: ita Deus nostram in peccando dementiam deflet; sibique acriter displicere, multis modis ostendit. Peccator quidem quàm diu in peccato suo est, & affectum ac voluntatem peccandi retinet, tam diu nec dolet nec ingemiscit, nec sentit vel onus vel turpitudinem peccati: quia videlicet peccatum adhuc in suo loco sibi connaturali sistit & manet, nempe in voluntate & affectu. Locus enim peccati proprius & subiectum proprium neque corpus est, quia lapides & ligna non peccant, neque sensus est, quia bruta animantia non peccant; neque etiam ipse intellectus, quia eius est dictare & dirigere, non facere aut exequi; sed sola deprauata voluntas. Quemadmodum ergo elementum in suo loco non ponderat, vt de aqua manifestum est; in qua si quis ad tempus immergatur, vt in profundo maris aut fluuij sit, supernatantis aquæ pondus non sentit omnino; at extra aquam positus, vna aut altera aquæ amphora humeris imposita, vehementer se grauari sentit: sic omnino peccatum adhuc in actu & voluntate manens non ponderat, non grauat, non molestat; sed voluntatem semel egressum, & affectu deposito, intolerabile onus videtur. Dauid perpetrato adulterio, quàm diu in peccati voluntate mansit, nullum onus sensit, sed de peccato in peccatum processit, & adulterio homicidium adiunxit, innocentem Vriam interficiens. Atqui vbi primùm, comminante Nathan Propheta, facti pœnitere cœpit, dicens, *Peccaui*, iamque mutata voluntas esset, & suum locum peccatum excesserat, vide quid dicat: *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Anxiatus sum, & humiliatus sum nimis, & rugiebam à gemitu cordis mei.* Eleganter & sapienter Seneca: Omnium aliarum artium peccata artificibus pudori sunt, offenduntque deerrantem: vitæ peccata delectant. Non gaudet nauigio gubernator euerso; non gaudet ægro medicus elato; non gaudet orator, si patroni culpa reus cecidit: at contrà omnibus crimen suum voluptati est. Lætatur ille adulterio, alius furto, mendacio alter; nec antè illis culpa, quàm culpæ

Simile.

Peccati sensus cur amittitur.

Simile.

Exemplum.

2 Reg 11. & 12.

Psal. 37.

Epist. 98.

Dissimilia.

 fortuna,

fortuna,casus aut exitus acerbus displicuit. Hoc totum facit peccati affectus & voluptas adhuc manens.

Peccati remorsus. Ibidem.

Ad hunc hominum in suis peccatis stuporem Christus hîc ingemuit. Ipsa enim natura horrorem peccati animis nostris inseuit. Vnde Seneca: *Tuta scelera esse, secura non possunt. Multos fortuna liberat pœna, metu neminem. Quare? Quia infixa nobis eius rei auersatio est, quam natura damnauit.* Sed sic naturam consuetudo peccandi deprauauit, vt nec rectum videre, nec peccati sensum habere possit. In quo ethnicis deteriores nos Christiani sumus. Epicurus voluptatis assertor, quum *nihil iustum esse naturâ* diceret; improbè & impiè: tamen adiecit, *crimina vitanda esse, quia vitari metus non possit. Potest enim* (inquit) *nocenti contingere vt lateat, latendi fiducia non potest.* Et alius Philosophus, Lucretius: *Multis se quisque modis semper fugit.* Varias voluptates consectando, & sicut ægri corpore solent, mutationibus loci, cibi, strati, quasi remedijs inaniter vtēdo; *sed quid prodest, si se non effugit? Sequitur se ipse, & vrget grauissimis comes, animi morbus, & conscientia mastix.* Atque hæc quidem illi. Sed maior videtur nostra impietas, & vlteriùs progressa iniquitas, qui identidem peccando, & sensum peccati amisimus & notitiam. In omni corporis ægritudine, quum principia dubia sint, & nomen morbi quæratur, progressus certi sunt; & quo magis inualescit, eo & acriùs sentitur, & certiùs dignoscitur. At contrà in animi morbis, in peccatis, quum principia clara sint, & primis scrupulis magis stimulemur, quo quis peius se habet, eo minùs sentit: quo quis sæpius peccat, eo minùs compungitur; & in multo progressu excusationes quæruntur; ac demum virtus aliqua esse videtur, quod magnum scelus est. Nam febrem quidem, maximè paulo acriorem, nemo sanitatem dixerit; nec tabem paulo diuturniorem quis bonam corporis habitudinem appellauerit; nec podagram pedum velocitatem, aut pallorem ruborem esse aliquis affirmauerit: vitijs tamen, & quidem quo magis inualuerint, virtutum nomina imponuntur: vt iræ animi fortitudo, amori amicitia, inuidiæ æmulatio, superbiæ magnanimitas, calliditati prudentia, auaritiæ frugalitas; ignauiæ cautela ac diligentia. Ita singulis ferè vitijs patrocinia virtutum inuenta sunt: nec peccata agnoscimus quidem, tantum abest vt eorum sensu tangamur. Sic in luce gratiæ constituti, naturæ lumen amisimus. Hic est horrendus peccati exitus,

Seneca vbi suprà. Apophthegma.

Dissimilia.

hæc

hæc labes, hoc venenum. Et hodie verum eſt, quod de ſuo tempore, florente tunc imperio Romano, ſcripſit Seneca: *Cùm videris forum multitudine refertum, & ſepta concurſu omnis frequentia plena, & illum circum in quo maximam ſui partem populus oſtendit, hoc ſcito, iſtic tantundem eſſe vitiorum, quantum hominum.* Hanc peccati cæcitatem, enormitatem, frequentiam, ſuſpiciens in cœlum ingemuit Chriſtus. Lib. 2. de Ira, cap. 8.

7. *Et præcepit illis ne cui dicerent.*

Locus moralis de fuga gloriæ, & exiſtimationis propriæ, ſiue de non appetenda ex bonis operibus laude ab hominibus. Hunc locum directè, & ex ſimilibus Chriſti verbis iam tertiò tractauimus, Dominica 3. poſt Epiphaniam, textu & loco 3. vbi Chriſtus ſanato cæco dixit: *Vide nemini dixeris.* Dominica 4. Quadrageſimæ, textu & loco 6. vbi Chriſtus facta panum multiplicatione, *videns quia volebant turbæ rapere eum, vt facerent Regem, fugit in montem ipſe ſolus.* Dominica paſſionis, textu 5. vbi Chriſtus Iudæis dixit: *Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt.* Indirectè verò toties hic locus tractatus iam fuit, quoties vel contra ſuperbiam, ambitionem, vanam ſui ipſius oſtentationem; vel pro humilitate, & de ſui ipſius humiliatione diximus. Quorum prius iam in ſex locis, poſterius in quinq; locis tractauimus. Contra ſuperbiam, & vanam gloriæ affectationem, Dominica 3. Aduentus, text. 6. Domin. 4. Aduentus text. 6. Domin. 2. poſt Pentec. tex. 4. Domin. 5. poſt Pentec. tex. 1. in fine, & Dom. 10. poſt Pentec. textibus 1. 2. & 7. De præſtantiſſima humilitatis virtute, & neceſſaria ſui ipſius humiliatione, dictum eſt, Domin. 3. Aduentus, text. 8. Dominica 3. poſt Epiphaniam, tex. 8. Dom. in ramis Palmarum, tex. 3. Domin. 4. poſt Pentec. tex. 5. & Dominica 10. poſt Pentecoſt. text. 8. Fuit ergo hic locus iam quater decies explicatus. Inde depromat Concionator, quæ hîc dicenda putabit. Paucula tamen, donante Chriſto addemus, quia nulla vel acerbior, vel magis vulgaris eſt animarum atque virtutum peſtis, quàm vana ſui ipſius vel oſtẽtatio, vel complacentia, vanæque laudis & exiſtimationis affectatio. Sanctè cecinit, & ſalubriter monuit Anna Samuelis mater: *Nolite multiplicare loqui ſublimia gloriantes. Recedãt vetera de ore veſtro* id eſt, vaniloquia quibus aſſueuiſtis. Taxat Phenennã alteram viri ſui vxorem, quæ de prole Gloriæ fuga. 1. Reg 2.

sua gloriabatur, & sterilitatem Annæ exprobrauerat: *Deus scientiarum Dominus est, & ipsi præparantur, cogitationes.* Ille nouit & omnium rerum quæ accidunt causas, & cordium nostrorum occulta: quæ duo ad non gloriandum mouere debent. Quicquid enim vel nobis boni, vel aliis mali accidit, aut datum est; quum huius discriminis causam solus Deus sciat, non est quod quisquam superbiat, sed quod Dei occultum iudicium reformidet, qui quosdam *eleuans allidit,* quosdam *humilians exaltat:* qui *cuius vult miseretur, & quem vult indurat.* Rursum quum Deus solus *scrutetur corda & renes,* & *Dominus nouit hominum cogitationes, quoniam vanæ sunt,* id est, quòd malunt in seipsis inaniter inflari, quàm in Deo omnium largitore solidè subsistere; frustra suam gloriã affectat superbus, etsi homines latens, Deum tamen non latens. Totum illud Annæ canticum in laudibus humilitatis versatur, & contra superbiæ vanitatem declamat. Quid profuit Roboam filio Salomonis vanissima illa sui iactatio qua dixit: *Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei?* Nónne ex duodecim tribubus quibus imperabat, decem amisit? Sanctè monuit suum filium Tobias senior: *Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas. In ipsa initium sumpsit omnis perditio.* Quod & Propheta regius cecinit: *Disperdet Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam.* Et per alium Prophetam Deus dicit: *Auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, & non adijcies exaltari* (id est, superbire) *ampliùs in monte sancto meo. Et derelinquam in medio tui populum pauperem & egenum, & sperabunt in nomine Domini.* Prædicit Propheta quales futuri erant filij noui Testamenti, eo semel per Christum propalato, humiles videlicet, qui non in seipsis gloriarentur, sed in Deo sperarent. Talis erat Paulus, qui hanc superbiæ vanitatem longissimè fugiens, ita scribit: *Non audemus inserere aut comparare nos quibusdam, qui seipsos commendant, sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis, non in immensum gloriabimur.* Docet suo se quemque metiri pede, nec inaniter supra id quod est efferri. Aptè Phocion Athenienfium dux cuidam iactabundo respondit: *Cupressis sunt planè similes sermones tui. Illi enim magni sunt, nec vllos fructus ferunt.* Sic apud nos fagi, vlmus, aliæque multæ arbores. Holophernes dum superbissimè gloriaretur, dicens ad Achior: *Cùm percussero omnes Iudæos quasi hominẽ vnum, tunc etiam ipse cum illis Assyriorum gladio interibis;* adeò

Psal. 101. Rom. 9. Psal. 7. & 93. Exemplum. 3. Reg. 12. Tob. 4. Psal. 11. Sophon. 3. Exemplum. 2. Corint. 10. Apophthegma. Bruson lib. 3. cap. 21. Exemplum. Iudith. 2.

adeò nihil fecit, vt saluis omnibus Iudæis, ipsius caput mulieris Iudææ manu præscinderetur, totúsq; eius exercitus à Iudæis deletus fuerit. Idem accidit Sennacherib per Rabsacem suum exprobranti, & certum interitum Hierosolymæ comminanti: periit enim ipse cum toto exercitu suo, stante & florente ciuitate. Sicut canes multum latrantes minùs mordent; sic multum iactabundi minus præstant. *Aliud.* *4 Reg. 18.* *Simile.*

Atque hæc quidem iactantia absque actione virtutis assumitur, & de necdum factis, sed quæ facienda præsumit, inflatur; tanto vanior quanto prorsus inanior. De quo genere vide plura in Dominica 3. Aduentus, text. 2. Sed nec de ipsa iam peracta virtute, non de rebus vtcunque præclarè ac laudabiliter gestis, vel gloriandum apud nos ipsos, vel alienam laudem captandam esse, docet in hoc Euangelio Christus, præcipiens surdo & muto, quem sanauerat, ne cui diceret. Qui enim in bonis operibus ab hominibus, non à Deo gloriam quærit, perspicuè ostendit, se non Dei filium, sed hominum seruum esse; ideóque *hominibus placere cupiens, & Christi seruus non est,* & Christum grauissimè offendit. Aquila probat pullos suos genuinos ac germanos esse, si apertos oculos in solem intẽdunt: quod qui non faciunt, in terram deiicit vt suppositios, non suos. Sic Deus probat opera nostra, si recta intentione in eum ferantur, si eius gloriam & obsequium ante oculos habent. Quæ enim non Deum respiciunt, sed ad hæc inferiora referuntur, non pro filiorum suorum operibus agnoscit, sed in terra dimittit, vt hîc mercedem suam totam accipiant. Nónne verò vxor illa viro suo maximè displicet, eúmque grauissimè offendit, quam quotidie videt curiosè se ornantem, vt aliorum oculis placeat, non viro suo? nónne eam certissimè adulteram iudicabit? Sic planè Deum offendunt, qui circa virtutis actiones solliciti, non nisi vt hominibus placeant, & ab hominibus laudem captent, id faciunt. horúm animus fornicatur à Deo, vt seruiat creaturę. Vnde Iacob[9]: *Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi inimica est Dei?* Deinde huiusmodi vani ostentatores, vtcunque momentanea aliqua laudis voluptate titillentur, ad extremum sempiterno dolore torquẽtur. Quemadmodum enim mimi in theatro tota die saltant, & corpora miris modis agitando fatigant, ob id solummodò, vt spectatoribus placeant, & plausum theatralem cum aliquo lucello pecuniario accipiant; sed nocte adueniente, & spectaculo finito, maximam omnium membrorum fatigationem re- *Galat. 1.* *Similia.* *Iacob. 4.*

 portant;

portant; & ante ætatem fracti, debiles ac claudi fiunt: sic omnino vanæ gloriæ cupidi, mille modis pietatem simulant & circa externa virtutum opera variè se cruciant; sed sub mortem nihil illis superest nisi labor & dolor; & *lassati in via iniquitatis*, id est, fictæ virtutis, verè *vias difficiles ambulauerunt*: quia magnis & honestis laboribus infernum mercati sunt, *quia sol iustitiæ non illuxit illis*, quia Dei gloriam ante oculos non habuerunt, sed suam in omnibus quæsierunt. Quod ne fieret, Christus sanato surdo & muto, rei gestæ famam & commendationem studiosè auersatur.

Sapient. 5.

8. *Quanto autem ei præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur.*

LOCVS moralis duplex. Vnus, quòd gloria fugientes sequitur; sicut hîc Christus à populis eo magis prædicabatur, quo magis ab illis prædicari recusauit. Alter, contra torporem fidei & ignauiam nostram, qui accepto mandato, *vt omnis lingua confiteatur quia Iesus Christus est in gloria Dei Patris,* Christum tamen non confitemur, non prædicamus, non admiramur: quod isti, Christo etiam prohibente ne id eo tunc tempore fieret, fecerunt tamen, & studiosissimè fecerunt, dicentes: *Benè omnia fecit: & surdos fecit audire & mutos loqui.* Prior locus iam aliquoties tractatus est, quum de humilitatis amplissima mercede, & hac maximè propria, quòd quanto quis se humiliat, tanto exaltatur magis, disseruimus: vt in Dominica 3. Aduentus, tex. 8. Dominica 4. post Pentecost. text. 5. & Domin. 10. post Pentec. tex. vltimo. Posterior locus etiam in superioribus explicatus est, in Dominica in ramis Palmarum, text. 4. & Domin. Paschæ, text. 3. De sensu verborum Christi aliquid tantum hoc loco notabimus. Christus hîc præcipiens sanato surdo & muto, eiúsque amicis, qui eum sanandum adduxerant, ne cuiquam hoc dicerent, non ea intentione præcepit, ne id facerent, vt verba sonant; sed vt ostenderet se illam gloriam non captare, simúlque vt hac prohibitione eorum fides illustrior redderetur. Sic quum sanato leproso dixisset Christ⁹, *Vide nemini dixeris*; adiunxit Euãgelista, vtique in hominis laudem, non vituperium: *Ille autem egressus cœpit prædicare & diffamare sermonem.* Similiter sanata filia archisynagogi, *præcepit illis Christus vehementer, vt nemo id sciret.* Refert tamen alius Euangelista de hoc facto: *Et exijt fama hæc in vniuersam terram,* vtique referentibus illis qui presentes aderãt, & quibus prœce-

Matth. 8.
Marc. 1.
Marc. 5.
Matth. 8.

præceperat, ne quis id sciret. Denique post illam nobilissimam Petri confessionem, quòd Christus esset filius Dei, &c. *præcepit Christus discipulis suis, vt nemini dicerent quia ipse esset Iesus Christus:* quos tamen postea, vt hoc dicerent ac prædicarent, *misit binos & binos ante faciem suam:* & vt in illo nomine baptizarent, ac miracula facerent. Est ergo hoc Christi præceptum doctrina, non obligatio: quam eius mentem isti optimè assecuti, tanto magis prædicabant Christum, quanto ne id fieret præcipiebat magis; hoc est, vt id fieret docebat magis. Sic amantes vetant interdum fieri, quod maximè cupiunt, vt amātium suorum amorem certiùs probent. Verè enim amantes hoc genus præcepti & optimè intelligunt, & alacriter adimplent. *Matth. 16.* *Luca 9.* *Ioan. 4.*

EVANGELIVM DOMINICÆ XII. POST PENTECOSTEN.

B E A T I oculi qui vident quæ vos videtis. Dico enim vobis, quòd multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt; & audire quæ auditis, & non audierunt. Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum, & dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo? At ille dixit ad eum: In Lege quid scriptum est? quomodo legis? Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum sicut teipsum. Dixítque illi: Rectè respondisti. hoc fac, & viues. Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: & quis est meus proximus? Suscipiens autem Iesus, dixit: Homo quidem descendebat ab Hierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum; & plagis impositis, abierunt, semiuiuo relicto. Accidit autem vt sacerdos quidam descenderet eadem via, & viso illo præteriјt. Similiter & leuita, quum esset secus locum, & videret eum, pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, & videns eum: misericordia motus est. Et appropians, alligauit *Luca 10.*

 vulnera

vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe; & quodcunque supererogaueris, ego, cùm rediero, reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus: Vade, & tu fac similiter.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Beati oculi qui vident quæ vos videtis.* De vera laude iustorum, etiam in hac vita.

2. *Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum, & dicens.* De doctrina & scientia cum virtute & pietate necessariò coniungenda.

3. *Diliges Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus virtutib⁹ tuis, & ex omni mẽte tua.* De amore Dei super omnia.

4. *Et proximum tuum sicut teipsum.* De dilectione proximi.

5. *Ille autem volens iustificare seipsum, dixit.* Contra hypocrisim, & falsam sanctitatis opinionem affectatam.

6. *Videns eum, misericordia motus est, &c.* De misericordiæ operibus erga proximos.

7. *Vade, & tu fac similiter.* De bonorum operum necessitate.

1. *Beati oculi qui vident quæ vos videtis.*

Laudanda virtus. LOCVS moralis de vera laude iustorum, etiam in hac vita. Etsi enim laudis cupiditas à iusto penitus excutienda est, ad necessariam humilitatis custodiam, & propter superbiæ periculum; tamen, vt ipsa virtus laudem meretur, sic eam à nobis laudari conuenit; nec virtus tantùm ipsa, verùm & virtute præditi, iusti & boni studiosè interdum laudandi sunt. Christus Ioannem Baptistam accuratè laudauit, vt in alia Dominica dictum est, vbi & hunc locum tractauimus. Laudauit quoque Nathanaëlem, dicens: *Verè Israëlita hic est, in quo dolus non est.* Laudauit etiam coràm & in facie Centurionem, & Chananæam mulierem, huic dicens: *O mulier, magna est fides tua*; de altero præsente dicens: *Non inueni tantam fidem in Israël.* Sed & sanctus Iob in Scripturis à Deo laudatur: *Nónne considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo?* Sic hoc in loco laudat Christus discipulos suos, eos beatos vocat propter ea quæ viderant, id est, propter fidem & obedientiam in doctrinam eius. Nam corporaliter Christum omnes ferè Iudæi viderant, quos tamen adeò beatos non vocat, vt *gentem prauam*

[Margin notes: Matth.11. Domin.2.Aduent.text.8. Ioan.1. Matth.15. Matth.8. Iob 1. Matth.12 & 16.]

prauam atque peruersam nuncupet, futurum asserens, vt Niniuitæ, meretrices, peccatores surgant in iudicio, qui eos condemnent. Beatos igitur eos vocat, quia cum fide viderunt, & cum obedientia audierunt Christum, & doctrinam eius.

Hæc autem laus & commendatio pietatis ex triplici capite vtilis est. Primùm ex parte iustorum, quia tum hęc illis laus debetur (vt in alia Dominica ex Christi verbis explicatum est) tum virtus laudata crescit, si vera virtus est. *Quomodo enim probatur in sufflatorio argentum, & in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis.* Quando segetes multum creuerunt, ita vt spicas iam proferant, & ad maturitatem tendãt, cupiunt earum domini vt venti quidam spirent, quibus grana tumescant, & grandiora ac pleniora fiant. Quod vt in solidis granis vtile est, & spicam turgentem iuuat, inanem verò & tenuia grana exiccat & vrit ventus: sic solidam virtutem auget laus, quia animum iusti ad eius pulchritudinẽ magis accendit, tenuem & debilem virtutis actionẽ penitus corrũpit; quia dum laude inflatur, euanescit. Qua de re sic diuus Gregorius: *Cùm humanæ linguæ attestatione laudamur, occulta pulsatione requirimur quid de nobis ipsis sentiamus, vt in hoc humiles permaneamus. Superba etenim mens etiã quum de se falsa dicuntur, exultat, quia nõ apud Deum qualiter viuat, sed apud homines qualiter innotescat, excogitat. At contrà, si cor veraciter humile est, bona quæ de se audit, aut minimè recognoscit, & quia falsa dicuntur metuit; aut certè si adesse ea sibi veraciter scit, eo ipso formidat, ne ab æterna Dei retributione pereant, quo hæc cõsiderat hominibus diuulgata. Qua ex re agitur, vt electorũ animus magno laudum suarum igne crucietur, atq; ab omni torporis sui rubigine mœrore cogitationis excoquatur. Cauta enim cõsideratione trepidat, ne aut de his in quibus laudatur & nõ sunt, maius Dei iudiciũ inueniat; aut de his in quibus laudatur, & sũt, competens præmium perdat. Vnde plerunque fit, vt sicut iniustus ex laude sua polluitur, ita vir iustus audita laude sua purgetur.* Hęc ille. Huius rei exemplum sanctissimus Pater Augustinus præbuit. Quum enim à sancto Paulino miris laudibus per epistolam extolleretur, respondit: *Putet me quidem tantum boni de me credere, sed plus piget tibi non credere. Est quod faciam. Non me credam talem, qualem putas, quoniam non agnosco: & credam me abs te diligi, quoniã sentio & planè perspicio. Ita nec in me temerarius, nec in te ingratus extitero.* Et paulo pòst, quia per familiarissimum & sui amantissimum quendam hãc epistolam dederat, adiecit: *Neque huic tam familiari amico meo velim*

Virtutis laus propter tria vtilis.
1.
Domin. Pass. tex. 2.
Prouer. 27.
Simile.
Moral. lib. 22. cap. 9.
Exemplum.
Epist. 31.

velim credas, quæ de me fortè laudans dixerit. Sensi enim etiam ipsum sæpe non mentiẽdi studio, sed amandi propensione falli iudicantem, & arbitrari iam me accepisse quædam, quibus accipiẽdis à Domino patente ore cordis inhiarem. Et si hoc in os meum; quis non coniiciat, quanta de me absente meliora quàm veriora lætus effundat! Rursum alio in loco: *Non mihi placet, cùm à charissimis meis talis esse existimor, qualis non sum. Profectò enim nõ me, sed per me aliũ sub meo nomine diligũt, si nõ quod sum, sed quod nõ sum diligũt.* Fuit ergo sancto huic viro laus in eũ sæpe cõgesta humilitatis materia, & purgationis argumẽtũ, vt tãto sibi attẽtiùs prospiceret, quãto se ab aliis maiorẽ existimari cerneret. Sic in alia epistola perspicuè scripsit: *Quod de nobis tã bene existimas, vt fideles Dei seruos nos esse credas, idq; ipsum in nobis corde purissimo diligas, gratulãdũ potiùs tuæ beneuolẽtiæ quã tibi gratiæ agẽdæ sunt. Tibi enim prodest ipsam diligere bonitatem: quam profectò diligit qui eũ diligit quẽ credit bonũ, siue ille talis sit, siue non. Quapropter tibi hac de re gratulandum est. Quales autem nos simus, quantumq; in Deum promouerimus, ipse viderit, cuius non solùm de hominis bono, sed homine ipso non potest errare iudicium. Gratias verò tibi vberes agimus, quòd nos cùm laudas, tanquam tales simus, mirabiliter hortaris, vt tales esse cupiamus.* Hæc ille. Sic nimirum virtus laudata crescit, quãdo & per humilitatem seipsam deprimit, & per proficiendi studium seipsam erigit. Sic enim conatus humanos diuina gratia secundat, qui humiles *repleuit bonis, & diuites dimisit inanes:* hoc est, qui sibi diuites, pleni, saturi videntur.

Epist. 7. *Epist. 126.* *Lucæ 1.*

2. Virtutis laus alios exstimulat. *Moral lib. 22. cap. 7.*

Ex altero capite laus virtutis vtilis est, quia alios ad virtutem extimulat. De quo diuus Gregorius: *Plerunque ad exercẽda bona opera, aliena nos vtiliter exempla persuadent. Et cùm mente humili opinionis alienæ bona suscipimus, nostra vel ad melius bona producimus, vel a[d] bonum mala permutamus. Cùmq; nos de vita proximi famæ splendor irradiat, mens nostra, quæ ad obtinendum virtutis iter se dirigit; quasi in lunæ lumine gressus ponit.* Sicut enim lunæ lumen à sole mutuatum, hæc inferiora, etsi obscuriùs, quadamtenus tamen illuminat: sic proximorum laudabiliter facta, ex diuinæ gratiæ lumine profecta, etsi tenuiùs, aliquatenus tamen ad virtutem excitant. Sic Miltiadis trophæa Athenis erecta, dormire Themistoclem non sunt passa. De qua re vide plura in Dominica 2. Aduẽtus. Sic excitat hoc loco Christus discipulorum suorum animos, vt maximo hoc beneficio intellecto, quale veteres Patriarchæ non acceperant, & propter quod beati eorum oculi dicerentur

Simile. *Text. 5.*

cerentur, ad Christum diligendum & audiendum magis ac magis inflammarentur.

Tertia causa laudandę virtutis est, Dei gloria, & nostra erga eum gratitudo. Ad hoc hortatur Apostolus: *Omne quodcunque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agẽtes Deo, & Patri per ipsum.* Gratitudo est veluti clauis viscerum Dei, qua plerunque ipsa aperiuntur, vt inde ingentes thesauri prodeant. Ad hanc perpetuã animi gratitudinẽ veterem populum excitauit Deus, quum iuberet in Arca fœderis virgam Aaronis, quæ floruerat, & duas tabulas Legis in monte Sina acceptas recondi atque asseruari: vt videlicet ex illorum præsentia, accepta à Deo beneficia recordarentur. Quum exploratores terræ Chanaan in ciuitate Iericho à Raab meretrice absconsi dimitterentur, illaque huius beneficij vicissitudinem ab illis reposceret, dixerunt illi exploratores: *Innoxij erimus à iuramento hoc quo adiurasti nos, si ingredientibus nobis terram, signũ non fuerit funiculus iste coccineus, & non ligaueris eum in fenestra per quam dimisisti nos.* Obserua iussisse eos, vt in eadem fenestra, per quam dimissi fuerant, & in qua beneficium acceperant, nec alibi, signum apponeret, vt eo conspecto, beneficij accepti recordarentur. Oportet nos vias & modos quærere, quibus ad Dei beneficia recolenda, & grato animo cõmemoranda excitemur. Inter alia hoc vnum est; vt aliorum virtutes, quæ Dei dona sunt, pleno ore prædicemus. Sic amico suo, qui eũ laudauerat, gratulabatur Augustinus, eo quòd ipsum laudans, Dei dona laudaret atque diligeret. *Tibi* (inquit) *ad mercedem beatitudinis, quòd ad hanc rem attinet, satis est, quòd nos tales credens, quales oportet esse seruos Dei, toto sinu cordis amplecteris.* Philosophi huius mundi, quia scientes Deum *non sicut Deum glorificauerunt*, id est, debitas gratias non egerunt, nec Deo accepta retulerunt, sed sibi, quæ inuenerant, tribuerunt (hoc enim est Deum non glorificare sicut Deum, sicut Regem aut benefactorem tanquam talem ille glorificat, qui eius accepta beneficia gratanter recolit) *ideo traditi sunt in reprobum sensum*, in desideria cordis turpissima; quæ pœna fuit omnium acerbissima. De hac in Deum gratitudine iam in aliis Dominicis latè diximus.

[Margin: 3. Ad Dei gloriam laudanda virtus. — *Coloss. 3.* — *Allegoria.* — *Exod. 25.* — *Exemplum.* — *Iosue 2.* — *Epist. 126.* — *Roman. 1.* — *Domin. 3. post Epiph. text. 5.* — *Domin. Palm. text. 5.*]

2. *Ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum, & dicens.*

Locus moralis, de doctrina & scientia cum virtute & pie-

tate

Scientia cum virtute coniungi debet.

tate necessariò coniungenda. Iste legisperitus iuxta titulum & professionem suam clauem scientiæ tenebat, sed ea inaniter inflatus, Christum, quem vt Prophetam omnes habebant, tentare maluit quàm audire; nec quærere, vt discat; sed vexare, vt in verbo capiat: nec deniq; eius sanctis præceptis obedire, vt saluus fieret; sed eum superbè examinare, vt doctus ac celebris videatur. Cauendus summoperè hic hominum literatorum morbus, qui ferè vnus omnium in Ecclesia hæresum causa fuit, dum non ab Ecclesia discere, sed singulariter sapere volunt: qui etiam ipsis doctis, alioqui Catholicis & orthodoxis, maximum salutis æternæ impedimentum esse solet, dum sua scientia confisi, nec conciones audire, nec vulgaria pietatis exercitia subire, nec publicas orationes frequentare, nec denique à quoquam vel in vsu Sacramentorũ, vel extra, doceri, moneri, corripi dignantur. Propter hoc exclamauit sanctus Pater Augustinus *Surgunt indocti, & cælum rapiunt; & nos cum doctrinis nostris ecce in carne & sanguine volutamur.* Magis quippe ad pietatem dociles sunt, quorum minor est doctrina, quia magis illi humiles & pauperes spiritu esse solent. Magnus ille Arsenius, vir in seculo literarum & eruditionis nomine celebris; ideoque ex magno doctorum numero vnus Romæ delectus, qui inde Cōstantinopolim vocatus, duobus Theodosij Magni filiis Arcadio & Honorio, qui & postea imperarunt, pædagogus esset; postea eremita factus, solebat de animi cogitationibus ac tentationibus Ægyptium quendam monachum, rudem prorsus & illiteratum frequenter percontari. Rogatus cur id faceret, respondit: *Quia huius rustici illiteratam planè inscitiam fateor me nondum didicisse.* moxque adiecit: Diuinitus me edoctum non agnosco, etsi ex acquisita doctrina non pauca sciam. Quare idem Arsenius ab Euagrio monacho in Græcis disciplinis multum versato, interrogatus cur monachi Ægyptij indocti & rudes tot insignes essent virtutibus; alij autem magnam assecuti doctrinam, ne mediocria quidem rectè gerere possent, respondit, *Nos, qui alienis scilicet confidimus laboribus & disciplinis, ideo ex bonis tanquam propriis non facilè possumus fructum aliquem facere aut percipere. Ij autem, qui sunt in solis propriis occupati laboribus, meritò proprios quoque fructus colligunt.*

Confess. lib. 8. c. 8.

Exemplum.

In vita eius apud Surium, tom. 4. p. 155.

Apophthegma.

Voluit dicere, viros doctos alienas virtutes magis admirari, callere, & obseruare, quàm exsequi & imitari: pios verò indoctos in ipsis pietatis operibus totos exerceri; ideoque

ideoque proprios fructus carpere, magnasque virtutes operari. Sic obseruare licet frequentiora & celebriora miracula ab illis seu nostri temporis, seu antiquioribus religiosis facta esse, quorum institutum in sui ipsius maceratione & mortificatione consistit, quàm ab illis, quorum professio in omnigena quadam omnium disciplinarum cognitione, & in aliis docendis, varieque instituendis, siue per conciones, siue in scholis publicis versatur. Quod si in illis ita accidit, quorum cum summa pietate excellens eruditio coniuncta est, quid aut quantulum erit sola doctrina, à pietate seiuncta? Eleganter Seneca: *Omnia suo bono constant. Vitem fertilitas commendat, sapor vinum, velocitas ceruum. Quàm fortia dorso iumenta sint quaris, quorum hic vnus est vsus, sarcinam ferre. In cane sagacitas prima est si inuestigare debet feras; cursus, si consequi; audacia, si mordere & inuadere. Id in quoque optimum est cui nascitur, quo censetur. Homo Deo fruendo nascitur. Ratione antecedit animantia catera. Virtute igitur & pietate prastare debet.* Epist. 77. Hęc ille, vt Philosophus planè Christianus. Quemadmodum enim Hippomachus Aliptes (vt refert Plutarchus) quibusdam laude efferentibus prælongũ quendã ac prælongis manibus hominem, tanquam ad pugilum certamẽ idoneum; aptè respondit; Sanè ita, si suspensa in alto corona foret detrahenda: eleganter notans corporis proceritatem, nisi robur membrorum, & fortitudo animi accedat, ad certamen athleticum parum aut nihil facere: eodem modo frustra virum doctum, & quantalibet scientia præditum laudaueris, nisi vera pietate, & solidis virtutibus animum præterea excoluerit, quia corona glorię cælestis non eruditione, sed pietate obtinetur: *nec venit regnum Dei cum obseruatione,* vt curiosis Pharisæis respondit Christus; sed in omni sollicitudine *expectantibus Dominum suum donec reuertatur à nuptijs, oleúmque bonorum operum* in fidei & scientiæ *lampadibus gerentibus, venit sponsus,* venit Dominus & *merces eius cum eo*: nec denique speculatores subtiles, & auditores docti, sed *factores verbi iustificantur*: quia *regnum calorum vim patitur*, actione studiosa comparatur; & *violenti rapiunt illud*; actuosi & feruidi in opere, à desidiosis aliis, solaque præclara scientia contentis, quasi manu iniecta, auferunt illud.

Lib. de cupidit. diuitiar.

Simile.

Luca 17.

Matth. 25.

Esaia 62.

Rom. 2.

Matth. 11.

Quare verbi doctores & magistros sic monet Salomon: *Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui deriuẽtur foras.* Prou. 5.

Quod

Cura pastor. par.3. admon. 25. Quod sic exponit sanctus Gregorius: *Aquam prædicator de cisterna sua bibit, quum ad cor suum rediens, priùs audit ipse quod dicit. fontes foras deriuare, est exteriùs aliis vim prædicationis infundere.* Quemadmodum enim qui multam & purā aquam in cisterna domestica collectam habens, eam aliis liberaliter dispensat, sed ex ea nunquam, aut nisi parcissimè bibit ipse, stultus meritò & insanus habebitur, quin & siti perire poterit: sic qui multa sciunt, & alios præclarè docent, nihil interim ipsi eorum quæ docuerunt, opere exequentes, grauiter insaniunt; & bonorum operum vacui, exitio sempiterno mulctantur. *Prou.29.* Vnde iterum Salomon: *Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.* Quæ verba sic explicat sanctus *Vbi supra, ad monit.16.* Gregorius: *Piger rectè sentiendo quasi vigilat, quamuis nil operando torpescat. Sed tandem rectæ sentiēdo, vigilantia ipsa amittitur, dum à bene operandi studio cessatur. Ideóque mens quia se ad superiora stringendo non dirigit neglectam se inferiùs per desideria expandit. vnde infrà dicitur: In desiderijs est omnis otiosus.* Ita nempe comparatum est, vt qui vident meliora probántque, sed ex animi pigritia facere negligunt, & deteriora sequuntur, ex pigritia tandem, vtcumque vigili, in altum somnum decidant, ipsámque virtutem nec videant, nec probent ampliùs; sed tum opere, tum affectu & iudicio eam exhorreant: *gloriantes in iniquitate; lætantes quum malè fecerint, & exultantes in rebus pessimis.* *Psal.61. Prouerb.2.* Horū postea mens dissoluta, & prauis desideriis corrupta esuriet, quia in ipsis nunquam satiabitur. Hic exitus esse solet doctrinæ & scientiæ à virtutis actione seiunctæ.

Exemplum. Matth.2. Scribæ & Pharisæi Herodem docere potuerunt Christum in Bethlehem nasciturum: sed ibi eum cum Magis quærere & adorare noluerunt. Ipse quoque Herodes diligenter inquirit de puero Iesu: non vt eum adoret, sed vt interficiat. Tales sunt omnes legum diuinarum & humanarum doctores: qui non ideo sunt docti, vt legibus obediāt, sed vt scientiæ famam & lucrum consectentur. Similes sunt dentibus insititijs, quibus ad loquendum tantùm, non ad comedendum edentuli vtuntur. *Similia.* Quid prodest famelico cognoscere naturas ciborum, & nihil gustare? aut morienti præ frigore de vi ignis posse disputare? Benè dixit Thomas à Kempis: *Apophthegma. De imitat. Christi, cap.3.* *Malo sentire compunctionem, quàm scire definitionem.* Dicit Sponsus in Canticis: *Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.* *Cant.1.* Quis vnquā tale vidit? Si dixisset, Faciemus tibi murenulas argenteas, vermiculatas auro; nihil præter id quod

quod fieri ſolet, dixiſſet. Solet enim quod vilius eſt, eo quod pretioſius ducitur, vermiculari, expoliri, ornari; non econtrà. Dicit autem Spiritus ſanctus murenulas vermiculandas argento; quia aurum puriſſimæ charitatis exornatur ſcientia, & virtutem celebriorem facit eruditio, quæ abſque virtute nihil eſt, vt dixit Apoſtolus: *Si omnem ſcientiam habuero, charitatem autem non habeo, nihil ſum.* Quare virtus ſcientiam non ornat, ſed eius planè baſis ac ſubſtantia eſt, vtpote ſine qua nihil eſt; quum virtus abſque ſcientia planè multum ſit: quia *melius eſt parum cum iuſtitia, quàm multi fructus cum iniquitatẽ.* Vnde & Propheta regius: *Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam doce me.* Priùs dixit: *Bonitatem & diſciplinam*, & poſtea *ſcientiam.* 1. Cor. 13. Prou. 16. Pſal. 118.

Super virtutis fundamento bonæ literæ optimè ſedebunt. Si cadauer mille veſtibus oneres, nunquam calefiet, quia ab intrinſeco nullum calorem natiuum habet, qui veſtimentis foueatur. Sic hominem impium, & Deo ac pietati mortuum, fruſtrà mille præceptis inſtrues, fruſtra quoque & ipſe omnem ſcientiam inueſtigabit; quia amorem Dei & virtutis in ſe non habet, quod eſt principium vitæ ſpiritualis. Scientia fouet virtutem, non gignit; & eum accendit ad opus, qui iam diuini Spiritus calore antea tactus fuerat: & hoc ſenſu *eſt machina per quam aſſurgat charitas*, vt ſcripſit ſanctus Auguſtinus, quia ex eius dictamine creſcit & augmẽtum capit. Dæmones ſapientiſſimi ſunt, & vix illis mortalium quiſquam ſcientia comparandus. Hoc vnum tamen ignorant, quomodo à pœnis inferni liberentur, aut aliquid piè cogitent, quia Dei amor prorſus in illis extinctus eſt. Quemadmodum ex nimia ſtomachi repletione, & ciborum redundantia oritur obſtructio illa, quam medici oppilationem vocant; ex qua producitur continuus capitis dolor, & phreneſis ad inſaniam perducens: ſic ex deprauata vitæ cupiditate, & morum corruptela, oppilatio illa oritur, & obliuio Dei, de qua Scriptura dicit: *Oblitus ſum comedere panem meum.* ex qua producitur contemptus pietatis, & inſana obduratio in peccatis, vt omnis ſcientia in occaſionem peccati vertatur. ſicut iſte legiſperitus ſua peritia non niſi ad tentandum Chriſtum abutitur. De huiuſmodi dicit Propheta: *Ornamentum monilium ſuorum in ſuperbiam poſuerunt, & imagines abominationum ſuarum & ſimulachrorum fuerunt ex eo.* Nam vt Iudæi iſti ex auro ad vſum legitimum conceſſo idola fabricauerunt; ſic impij omnem ſuam ſcientiam in ſuperbiæ oc- Simile. Epiſt. 119. Simile. Pſal. 101. Ezech. 7.

casionem, & in voluptatum idola conuertunt. Hunc locum in alijs quoque * Dominicis explicatum vide.

* Domin. 2. Aduen. tex 4. Domin. infra Oct. Natiuit. text. 2. Dominica 3. Quad. text. 7.

Amor Dei super omnia.

Matth. 22.

3. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua.*

LOcus moralis de amore Dei super omnia. *Hoc est maximum & primum mandatū*, ait Christus apud Matthæum. Verè maximum: quia maximè à Deo requisitum, maximè à nobis curandum, maximam in hac vita pacem, in altera mercedem afferens, si impleatur; maximè in inferno puniendum, si negligatur. Maximus Deus, maxima affectio amor. Sicut ergo in maximorum duorum connubio, maximus & nobilissimus est partus: sic amoris diuini nobilissima sunt opera. Maximum mandatum, sine quo reliqua nihil sunt: *Qui enim non diligit, manet in morte*. Maximum mandatum, cum quo ipsa parua magna fiunt. *Qui enim dederit calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine discipuli, non perdet mercedem suam*, id est, amplissimam accipiet. Maximum mandatum, quia amor, vita & forma virtutum est, perfectio bonorum operum, siue *vinculum perfectionis*, & omnium affectionum quidam Deus, quia fons & origo est. Nulla virtus, sine charitate Dei, vera virtus est, sic vt Deo ad meritum placeat, quia *nihil aliud virtus est, quàm ordo amoris* (ait Augustinus) siue amor ordinatus. Omnis virtus vt vitam & formam, sic & perfectionem à charitate accipit: quia quanto ex maiori charitate proficiscitur, tanto Deo acceptior est. Omnes aliæ affectiones, gaudium, tristitia, spes, metus à charitate ordinantur, & ex ea deriuantur, quia propter ea gaudemus & tristamur, quæ vel acquisita amplectimur, vel amissa lamentamur: ea speramus, quæ amamus: ea metuimus, quæ exhorrescimus. Maximum ergo & præcipuum hoc mandatum est; nec ordine tantùm, sed & dignitate, & necessitate, & natura primum. Diligendus autem Deus *toto corde*, id est, tota voluntate: quæ est actionum omnium in anima principium, sicut motuum omnium in corpore principium est cor. *Tota anima*, id est, toto appetitu inferiori seu sensitiuo (quo sensu scriptum est *Factus est homo in animam viuentem*, id est, vita animali & sensibili cœpit viuere:) quem etiam appetitum mouet voluntas, sicut sphæra superior suo motu orbes inferiores mouet. *Ex totis viribus*, id est, per omnes potentias motiuas, & executiuas eius quod voluntas imperat, sic vt

Maximum mandatum.

1. Ioan. 2.

Matth. 10.

De ciuit. Dei, lib. 15. cap. 2.

Genes. 2.

illæ

illæ omnes Deo ſeruiant in ſanctificationem iuſtitiæ, ſicut in impijs ſeruiunt iniquitati ad iniquitatem. Deniq; *ex tota mente*, id eſt, toto intellectu, qui per voluntatem charitate informatam mouetur ad credendum de Deo quæ ſunt credenda ad meditandum de Deo dilecto, ad ea inueſtiganda quæ ad Dei cultum & gloriam faciunt. Sic ergo diligendus Deus, vt tota noſtra voluntas, appetitus, actio, intellectus in eum feratur; nec horum quippiam mundo, carni, diabolo, aut peccato ſeruiat. Pharao filios Iſraël tandem aliquando dimiſſurus, ait illis: *Ite ſacrificate Domino Oues tantùm veſtræ & armenta remaneant.* Sed reſpondit Moyſes: *Cuncti greges ibunt nobiſcum. Non remanebit ex eis vngula; quæ neceſſaria ſunt in cultum Dei noſtri.* Hoc in figura contingebat illis. Diuino cultui totos nos conſecrare & mancipare debemus; diabolo nec vngula, nec aliqua noſtri particula relinquenda. Omnia noſtra, voluntas, intellectus, appetitus, potentiæ, & vires ad Dei cultum neceſſaria ſunt: *Præſertim quum ignoremus* (vt adiecit Moyſes) *quid debeat immolari, donec ad ipſum locum perueniamus*: id eſt, quum neſciamus, in quem Dei cultum, & ad quam Dei gloriã, affectus & vires noſtras omnes conuertere debeamus, donec iuxta vocationem cuiuſque, & occaſionem virtutis, Deo ſeruiendi tempus aduenerit. Omnia igitur integra ſeruanda ſunt Deo; ne alijs amoribus præoccupati, quum ad locum immolandi, ad occaſionem Deo ſeruiendi ventum fuerit, auerſi & impediti præſtare id non poterimus, quod præſtare oportebat. Docet hoc ſanctus Auguſtinus, ita ſcribens: *Quum dicit, toto corde, tota anima, tota mente, nullam vitæ noſtræ partem relinquit, quæ vacare debeat, & quaſi locum dare, vt alia re frui velit: ſed quicquid aliud diligendum occurrit, illuc rapiatur, quò totius dilectionis impetus currit.* id eſt, non niſi in ordine ad Deum dirigatur.

Rom. 6. *Exod. 10.* *Allegoria.* *De doctr. chriſt. lib. 1 cap. 22.*

Nunc vide quàm ſit hoc præceptum variæ & certæ rationi conſentaneum. Primùm hic amor Dei ſuper omnia prorſus naturalis nobis eſt, id eſt, naturæ noſtræ conueniens, & ex naturæ noſtræ conditione neceſſarius; non ſic naturalis, vt ſolis naturæ viribus eum conſequi valeamus. Naturale eſt vnicuique rei, vt finem ſuum appetat. Deus vltimus finis noſter eſt, & ſola beatitudo. Naturale eſt, vt vnaquæque pars diligat ſuum totum. At Deus totum quoddam noſtrum eſt, nóſque particula eius non per naturam, ſed per gratiam, quæ nos conſortes diuinæ naturæ fecit. Naturale eſt, illud

Amor Dei rationi maximè conſentaneus.

1. Amare quod ſuum eſt.

amare quod nostrum est. Amat vnusquisque quod suum est. Pater filium suum, & filius patrem: sponsa sponsum suum, & contrà: agricola agrum suum, &c. Propterea hîc dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum.* Noster enim est beneficijs Pater, potestate Dominus, electione Deus. Elegit enim nos in Filio suo renatos, in peculium & populum suum; sicut olim in amico suo Abraham, & electo suo Isaac, & dilecto suo Iacob, veterem populum elegerat. Cæterùm nouo redemptionis beneficio, quo Filius Dei factus est caro nostra, & frater noster, non iam solùm Dominus Deus noster, sed & Pater noster est, quo eum titulo quotidie inuocamus. Naturale est, vt filius patrem, seruus dominum, populus regem suum diligat. Hactenus ergo præceptum hoc naturale est.

2. Locus hominis propriùs Deus est.

Quod vt magis intelligas, considera vbi sit locus tuus, & ad quid factus es. Omnia quæ facta sunt, suum certum locum & terminum habent in quo tanquam in suo centro & fine permaneant. Creauit Deus cœlum, & Angelis impleuit. Creauit terram, & animātibus, reptilibus, fructibus ac plantis eam impleuit. Creauit mare, & piscibus impleuit. Creauit aërem, & volatilibus impleuit. Quis homini locus proprius restat, aut quid nunc homini Deus dabit in quo quiescat? Cætera omnia præoccupata sunt. Nam ignis elementum homini conuenire non poterat, facilè, quoad corpus, corruptibili; & quoad animam, varijs cupiditatibus per peccatum plus satis accenso, & inflammato. Quum nihil ergo donandum supererat, Deus homini seipsum dedit, solus Deus hominis hæreditas esse voluit. *Dominus pars hæreditatis meæ, & portio mea in terra viuentium*, id est, in loco & numero rerum omnium animatarum. Sicut ergo auibus naturalis est aër, & piscibus aqua: sic proprius hominis locus est Deus. Hinc sanctus Augustinus: *Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum donec quiescat in te.* Auicula cauea inclusa, etsi optimis cibis abunde nutriatur, nunquā tamen quiescit, sed perpetuò saltitat, exitum è cauea quærens, & malit foris simplici herba sustentari, quàm in cauea delicatissimè ali. Sic anima cauea corporis inclusa, vtcunque falsis cupiditatibus deprauata, quietem tamen & satietatem nisi in solo Deo non inuenit. Ideo Deus hominem solum *ad suam imaginem & similitudinem creauit.* Vide ergo & animam tuam, hoc est, teipsū ô homo considera. *Cuius es imago & inscriptio?* Dei sanè. *Redde ergo quæ Dei sunt, Deo.* Da animam tuam Deo: illum colat, illi seruiat, illum amet.

Psal. 15.

Confess. lib. 1. cap. 1.

Simile.

Genes. 1.

Matth 20.

Porrò

Porrò ex hac naturali ratione ſequitur neceſſitas huius amoris. Viuit corpus cibo, viuit anima amore. Neceſſe eſt vt aliquid ames, quia otioſa eſſe anima non poteſt. Sed magis neceſſe, vt illud ames vnde viuas. Dicit Apoſtolus: *Fratres, debitores ſumus non carni, vt ſecundùm carnem viuamus.* In quæ verba Auguſtinus: *Vnaquæque res ſecundùm id viuat, vnde viuit. Vnde viuit caro tua? de anima tua.* Nam illa ſeparata, caro moritur. *Vnde viuit anima tua? de Deo tuo. Vnaquæque harum ſecundùm vitam ſuam viuat. Caro ſibi non eſt vita, ſed anima carnis eſt vita. Anima ſibi non eſt vita, ſed Deus eſt animæ vita. Debet ergo ſecundùm Deum viuere.* Non viuet autem ſecundùm Deum, id eſt, ſecundùm eius voluntatem, niſi Deum ſuper omnia amet; vt eius in omnibus voluntatem faciat. 3. Amoris Dei neceſſitas. Rom. 8. Serm. 13. De verbis Apoſt.

Iam verò vt naturalis ac neceſſarius, ita maximè nobis ipſis vtilis hic Dei amor eſt. Iubet Deus vt illum diligamus: non quia amor noſter illi vel neceſſarius, vel vtilis eſt, ſed quia nobis vtiliſſimus. Hoc enim Dei amore nobilitamur, amicitia coniuncti Deo. *Si quis diligit me, Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Hoc Dei amore ipſum Deum nobis conciliamus, noſtrique amantem reddimus. Ait enim: *Ego diligentes me diligo.* Hoc Dei amore Deo fruimur, ei adhæremus, in eo manemus. *Qui enim manet in charitate, manet in Deo, & Deus in eo.* Hoc Dei amore omnia alia præcepta mira facilitate exequimur. *Qui enim diligit me, ſermones meos ſeruabit.* Denique hoc Dei amore omnia dura, aduerſa, difficilia patienter ſuſtinemus, libenter toleramus, hilariter ſuperamus. Hæc ſingula in alijs iam Dominicis explicata ſunt. 4. Amor Dei maximè vtilis. Ioan. 14. Prou. 8. 1. Ioan. 4. Ioan. 14.

His accedit, quòd totus hic amor Dei niſi mutuus eſt; & ampliſſimis eius in nos beneficijs debitus. Vox Dei eſt: *Quid eſt quod debui facere vineæ meæ, & non feci?* Huc pertinent indefeſſa eius circa nos prouidentia, liberalitas immenſa, longanimitas prolixa, miſericordia infinita, charitas ineffabilis, vt in alijs iam Dominicis ſæpe dictum eſt. Hæc huiuſmodi ſunt, vt abſque vllo præcepto Deum ſuper omnia amare vnumquenque meritò moueant. Sola gratitudinis erga Deum ratio (de qua iam aliquoties diximus) hunc à nobis amorem extorquet: maximè, quia nunquam ceſſat nobis benefacere, & nihil æquius, quàm actu ſemper benefacientem redamare. 5. Amor Dei non eſt niſi mutuus. Eſaiæ 5.

Porrò quid hoc præcepto facilius? Si aliquis rex ita clemẽs 6. Amor Dei, præceptum facile.

 eſſet,

esset, vt nulla alia à suis tributa aut vectigalia exigeret, nisi
Simile. solum amorem; nónne clementissimus ille rex videretur?
Esaia 43. Vnde sic nos Deus alloquitur: *Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Israël. Non te seruire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure.* Hoc est, dura & difficilia à te nõ postulaui. Quid enim facilius, aut suauius quam diligere? Ad amandum nemo est imbecillis, insipiens, pauper. Ad cæteras virtutes exequendas, robur corporis, animi fortitudo, ingenij vis, diuitiæ, valetudo, requiruntur. Ieiunare æger & debilis non potest. Eleemosynas dare nequit pauper. Vt pupillum, vt viduas defendas, ingenio, consilio, opibus opus est. Vt multis benefacias, multa aduersa sustineas, multos doceas, magna media, magna animi fortitudo, multum sciẽtiæ adesse debet. Deum verò benedictum & beneficentissimum amare æquè potest mendicus ac rex potentissimus, æquè ægrotus vt sanus, non secus idiota quàm doctissimus. perinde insipiens vt sapientissimus: non minùs debilis quàm robustissimus. Ab amore nihil est quod excuset. Qui amare se nõ posse affirmat, vel malitiosum se apertè prodit, vel prauis cupiditatibus sese miserè præoccupatum agnoscit.

7. Amor Dei, maximè delectabilis. Quid, quòd amor res ex seipsa maximè delectabilis est, & sui ipsius sufficientissima merces? Quàm sit iucunda res amare, ille intelliget, qui, quàm sit res molesta, negotiosa, suspicax, inquieta, quenquam odisse, animaduertet. Quæ
8. Amor Dei præceptum verecundum. omnia quum ita sint, tamen datur hoc præceptum de diligẽdo Deo, tum ex parte nostra verecundum, tum ex parte Dei
Simile. amantissimum. Si enim rex quisquam potentissimus aliquẽ ex infimo loco ad summam à se dignitatem euectum, iuberet postea, Vide vt me diligas; quod si non facis, capite te mulctabo: nónne hoc illi verecundum videatur præceptũ, qui tot iam acceptis beneficiis tam regi obnoxius factus esset? Nónne meritò Regi suo diceret: Quid hoc mi Domine iubes, quum tanta sint tua in me beneficia, vt nisi te mea sponte amem, & ardenter amem, & præ omnibus mortalibus amem, hac luce indignus sim? Tale est hoc Dei præce-
9. Amor Dei, præceptũ amãtissimum. ptum de se diligendo nobis datum: & sic ex parte nostra verecundum. Ex parte Dei amantissimum præceptum est, quia
Similia. illud iubet, quod ex re nostra maximè est; quódque ideo iubet, vt coronæ sempiternæ nobis conferendæ occasionem capiat. Quis vnquam vidit aut audiuit, vt sitienti & aquam postulanti non solùm aqua tribuatur & ministretur, sed etiam inuitetur pecuniis vt illam bibat? Quis vnquam vidit

esurienti

esurienti cibum ministrari, simúlque pecunias pro comestionis labore persolui? Sed sic amantissimi parentes proteruos interdum paruulos, & à cibis salubribus pertinaciter abhorrentes, ac noxiorum appetentes, munusculis inuitant, vt cibos ipsis necessarios capiant. Tale est hoc præceptum de diligendo Deo super omnia.

Quæ tamen omnia si non essent, vel hoc solo nomine maximè & præ cæteris rebus omnibus diligendus Deus esset, quia amore nostro ille vnus per seipsum & ex seipso dignissimus est. Est enim summum bonum, & omnium rerum quæ vel cogitari, vel desiderari, vel amari possunt, in se perfectiones habet. Si homines quos nunquam vidimus, & à quibus nullum beneficium expectamus, amamus tamen frequenter, & videre atque familiares & amicos habere cupimus, propter alicuius in eis virtutis celebritatem, aut eruditionis, aut fortitudinis bellicæ, aut sapientiæ, quam admiramur & colimus; (sic enim vt Liuium viderent, ex vltima Græcia aliqui Romam peregrinati sunt; & in certaminibus Olympicis, in vnum Themistoclem omnium oculi conuersi erant, relictis spectaculis aliis) quanto magis Deum Optimũ Maximum, in quo omnis perfectissimè virtus, sapientia, fortitudo, pulchritudo, gloria subsistit, etiam propter se solum amare, & videndi desiderio teneri nos oportebat, etsi alioqui amor eius & visio nullam nobis vtilitatem conferret, nisi voluptatem quandam momentaneam? Quid enim, si sapientiam admiraris, nónne in eo *omnis scientiæ & sapientiæ thesaurus reconditus est?* Si pulchritudinis amator es, nónne Filius eius homo factus, *speciosus est forma præ filijs hominum?* nónne *lucerna cœli Agnus est?* nónne *in Dei Spiritum Angeli desiderant prospicere*; & *vultu suo ille lætificat omnes?* Si potentia & fortitudine delectaris, nónne ille *Dominus fortis & potens est, Dominus potens in prælio?* Si gloria & diuitiæ animum tuum tangunt, nónne *gloria & diuitiæ in domo eius?* & *laudant illum astra matutina*, & *cæli enarrant gloriam eius?* Si voluptate caperis, nónne *delectationes eius vsque in finem in dextera eius?* Si saturitas & abundantia tibi placent, nónne *inebriantur ab vbertate domus eius qui possident eum?* Ergo vel propter seipsum Deus supra omnia amandus est.

Atqui si non propter seipsum, saltem propter teipsum Deũ ama. Si enim proprium obiectum voluntatis, est bonum; & omnia naturaliter appetunt bonum, ita vt nihil diligatur nisi sub specie boni: necessariò Deus super omnia diligendus,

[Margin notes: 10. Deus amore nostro dignissimus. — *Simile.* — *Plutarch. in Themistocle.* — *Coloss. 2.* — *Psal. 44.* — *Apocal. 21.* — *1. Petr. 1.* — *Psal. 15.* — *Psal. 23.* — *Psal. 111.* — *Iob 38.* — *Psal. 18.* — *Psal. 15.* — *Psal. 35.* — 11. Ama Deum propter teipsũ.]

qui & in se fons bonitatis est, & nostrum est cuiusque supremum bonum. Si radium exiguum bonitatis eius in aliqua creatura amas, & guttula fontis huius mirabiliter tibi arridet; quomodo solem ipsum iustitiæ, & fontem perennem non admiraris, amas, colis? Apposite sanctus Basilius: *Sicut is, qui in sole magistrum alloquitur, non magnopere curat intueri vmbram manuum ipsius motum consequentem, totiúsq; formæ lineamenta imitantem, sed totus ex ore præceptoris pendet: ita anima humana omnem corpoream pulchritudinem non nisi vmbram diuinæ reputans, ideóque eam vel non inspiciens, vel certè negligens, ad præceptorem, sponsúmque suum, Deum, tota intentione conuersa, huius tantùm pulchritudinem admiratur, & præcepta exequitur.*

Simile. *In lib. de vera virgin.* *Simile.*

12. Amor Dei omnes virtutes continet. *Epist. 52.*

In vno Dei amore quatuor cardinales virtutes contineri, his verbis docet sanct9 Augustinus: *Adhærere Deo per amorem, est prudentia, quia prospectissimè adhærebit bono quod non amittatur: est fortitudo, quia firmissimè adhærebit bono, vnde non auellatur: est temperantia, quia castissimè adhærebit bono, vbi iam non corrumpatur: est iustitia, quia rectissimè adhærebit bono, cui meritò subijciatur. Rursum diligendo eligere Deũ, prudentia est: nullis inde auerti molestijs, fortitudo est: nullis illecebris eum deserere, temperantia est: nulla superbia ab eo excidere, iustitia est.* In veteri Lege præcepit Deus, vt filij Israël primogenita sua omnis generis Deo consecrarent: reliquorum omnium liberum illis reliquit dominium. Primogenitus noster in rebus spiritualibus, amor noster est. Hic principalis affectus est, solus proprius, & in nostra potestate, solus amori diuino respondens, vt partim hîc, partim aliis suprà in locis explicatum est. Hunc si Deo consecramus, reliquorum affectuum vsum liberum habemus: quia non nisi ordinati erunt, nostrísque vsibus non nisi rectè & legitimè seruient.

Exod. 13. *Allegoria.* *Domin. 1. Quadrag. text 10. & Domini præced. tex. 6.*

Hic amor Dei est ignis, quem Deus in altari semper ardere præcipiebat: vt in ara cordis nostri, omnia nostra desideria, omnémque voluntatem igne charitatis immolaremus. Diuinus hic amor currus est igneus, quo ascendit Elias in cœlum, nósque illuc asportabit. Et quoniam Christi Euãgelium Lex est amoris, ait vetus Scriptura apparuisse eum de monte Pharan, Legem igneam dextera tenentem; quam ob causam, quum promulgandum hoc erat Euangelium, apparuerunt Christi discipulis dispertitę linguę tanquam ignis, & repleti sunt Spiritu sancto. De quo etiam igne Christus dixit:

Typus. *Leuit. 6.* *4. Reg. 2.* *Allegoria.* *Deuter. 33.* *Actor. 2.*

dixit: *Ignem veni mittere in terram; & quid volo, nisi vt accendatur?* Luca 12. Hæc terra cor nostrum est, terram sua sponte post peccatum amans, & terrena sapiens. Et quemadmodum frigidum hoc & infimum terræ elementum in media est mūdi sede conglobatum, sic cor humanum in medio corporis est constitutum. Simile.

Hoc cor vult Deus, vt diuina concipiat, quæ illud amore incendant, & studio immortalitatis inflamment. Vnde apud Salomonem Deus: *Prabe mihi fili cor tuum.* Totum cor nostrum postulat à nobis: quia & totum meretur, nec nisi totum ei placere potest. Filij Aaronis, quoniam in thuribulum alienum ignem posuerunt, fuerunt igne combusti. Ignis alienus in thuribulo, est amor mundi in corde. Contra hos amatores Dei partiales sic intonat diuus Iacobus: *Adulteri, nescitis quòd amicitia huius mundi inimica est Dei? Quicunque igitur voluerit amicus esse huius seculi, inimicus Dei constituitur.* De his etiam & Oseas: *Diuisum est cor eorum, nunc interibunt.* Diuisio cordis, mors animæ est. Nam vt corpus diuisum non viuit, sic cor diuisum nullā habet vitam. De hac diuisione in alio loco plura diximus: *Sicut casta mulier quæ virū suum amat, nullum alium amat; si autem alium amauerit, iam non amat virum: ita & homo si Deum amat, mundū non amat. Si autem mundum amauerit, iam Deum ex toto corde non amat.* Rursum ibidem. Perfectus amor & perfectum odium, verum iudicium non cognoscit. Si perfectè odias aliquem, qualiacunque fuerint apud illum, omnia tibi displicent, siue quæ loquatur, siue quæ agit: etsi sunt bona, tamen tibi mala videntur. Sic & si perfecte aliquem amas; quæcunque sunt apud eum, tibi placent, siue quæ loquitur, siue quæ agit: etsi mala sunt, tamen tibi bona videntur. Prouerb. 14. Leuit. 10. Typus. Iacob. 4. Osea 10. Simile. Chrysost. hom. 26. ex varijs in Matth. locis. Similia.

Sic omnis anima Christiana, quæ sponsa est Christi, ita debet diligere Deum, vt nihil sit in mundo quod amet præter eum. Talis erat anima Pauli, quum diceret: *Mihi mūdus crucifixus est, & ego mundo.* Et iterum: *Iam non viuo ego sed viuit in me Christus.* Sapienter sanctus Anselmus: *Sic est de corde hominis & amore Dei, quomodo de vase & oleo. Nam sicut vas, quanto magis habet aquam, aut alium similem liquorem, tanto minùs capit oleum; ita cor, in quantum occupatur alio amore excludit diuinum.* Cæterum hoc præceptum quum sit affirmatum, non obligat, nisi tempore occasionis oblatæ, vel virtutem exercendi, vel vitium fugiendi: extra Galat. 6. Epist. 2. ad Hugonem. Simile. Amoris præceptum quatenus obligat.

quæ tempora alia præter Deum in ordine ad Deum rectè amari possunt. Nec etiam vt intensissimè ames præceptum hoc iubet, sed in rerum æstimatione primum locum debet amor Dei occupare cæterísque omnibus præferri. Magis intensè quis familiarem amicum amat, quàm Principem suum, quem tamen propter amicum offendere nollet, si casus occurreret, quo officium erga Principem, priuatæ amicitię contrarium aliquid postularet. Plura vide in Dominica prima Quadragesimæ, textu vltimo, & in Dominica Pentecostes, textu primo.

4. *Et proximum tuum sicut teipsum.*

Amor proximi.

LOCVS moralis de dilectione proximi. Hoc etiam *mādatum simile primo* dixit esse apud Matthæum Christus. Et quare sit simile, eleganter exponit Chrysostomus: *Quoniam* (inquit) *hoc illud inducit, & ab illo rursus munitur.* Præceptum de diligendo Deo inducit dilectionem proximi, éstque causa illius. *Nam* (ait sanctus Augustinus) *vt sciat homo diligere proximum tanquam seipsum prius debet diligendo Deum diligere seipsum.* Sic & diuus Bernardus: *Vt perfecta fiat iustitia in dilectione proximi, Deum in causa habere necesse est. Alioquin proximum purè diligere non potest, qui Deum non diligit. Oportet ergo Deum diligi priùs, vt in Deo diligatur & proximus.* Hæc ille. Sic igitur dilectio Dei inducit dilectionem proximi. Rursum præceptum de diligendo Deo, ab altero de diligendo proximo munitur, roboratur, perficitur. Vnde sanctus Augustinus: *Dilectio Dei prior est ordine præcipiendi, sed proximi dilectio prior est ordine faciendi. Neque enim qui præciperet tibi dilectionem illam in duobus præceptis, priùs tibi commendaret proximum, & postea Deum, sed primò Deum, & postea proximum. Tu autem quia Deum nondum vides, diligendo proximum promereris quem videas; diligendo proximum, purgas oculum ad videndum Deum; euidenter Ioanne dicente: Qui non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?* Est ergo hoc posterius præceptum priori simile: quia vt inchoatio charitatis in Dei dilectione est; ita perfectio charitatis per proximi dilectionem acquiritur. Vt scias rectè diligere proximum, priùs diligendus est Deus: sed vt perfectus sias amator Dei, exercere te debes in amore proximi. Sic hoc præceptū alteri simile est, quia similiter ad salutē necessarium

Matth.22.
Homil. 72. in Matth.
Enarrat, in Psal. 118. Concil. 8.
In lib. de diligendo Deo.
Tracta. 17. in Euang. Ioan.
1. Ioan. 4.

ſarium eſt; quia cognatum eſt alteri; quia ſic effectus prioris eſt, vt augmentũ tamen ſuę originis faciat. Quemadmodum *Simile.* enim calor corporis naturalis) vt iam antea dictum eſt, ſed & hîc ex alia cauſa dicendum eſt) veſtimenta illi impoſita calefacit, quæ ipſa veſtimenta calorem naturalem poſtea fouent, conſeruant, atque perficiunt: ſic ignis amoris diuini ad proximum amandum cor accendit, & ipſe amor proximi huncpoſtea ignem fouet atque adauget Nam vt calor natu- *Similia.* ralis & internus corporis exercitio fouetur, torpore flacceſcit: ſic externis in proximum charitatis operibus, amor in Deum voluntati inſitus mirificè excitatur & feruet; abſque externo charitatis exercitio marceſcit, & paulatim extinguitur. Sicut vitæ animalis argumentum eſt motus membrorũ: ſic vitę ſpiritualis certum indiciũ eſt amor erga proximum, & opera charitatis in illum. Hinc diuus Ioannes: *Translati* *1. Ioan. 3.* *ſumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres.* id eſt, hoc argumento euidenter apparet nos vita gratiæ viuere. Contrà ſicut mortis aut deſperatæ valetudinis argumentum eſt, ſtupor membrorum, & ceſſatio motus: ſic extinctæ gratiæ clarum indicium eſt, non affici erga proximum, & ab eius dilectione ceſſare. Vnde iterum diuus Ioannes: *Qui habuerit* *1. Ioan. 3.* *ſubſtantiam huius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſe habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* Adeò ſunt hæc duo præcepta cognata & ſimilia, de Dei & proximi dilectione.

Quod adhuc magis ex modo diligendi proximum apparebit: *Diliges* (inquit Chriſtus) *proximum ſicut te ipſum.* At te ipſum non niſi in ordine ad Deum diligere debes, quia toto corde tuo, tota anima & mẽte tua, ex totis viribus tuis Deus à te diligendus eſt. Diligendus ergo proximus propter Deũ: vel quia creatura Dei eſt, & natura nobiſcum communis; vel quia ad eandem nobiſcum beatitudinem participandam creatus eſt; vel quia omnia quæ diliguntur, ad Deum referenda ſunt, velut media ad finem. Prima conſideratio in hoc Euangelio docetur, vbi ille docetur eſſe proximus noſter, qui noſtra ope & miſericordia indiget: noſque illi proximi ſumus, cui laboranti auxilio eſſe non recuſamus. Sic Samaritanus oſtendit ſe fuiſſe proximum ei qui inciderat in latrones, & eũ tanquam proximũ dilexit, *motus miſericordia ſuper eum.* Sacerdos & leuita, qui laborantem proximum pręterierunt oſtenderunt ſe ei proximos non fuiſſe, nec eum pro proximo habuiſſe. Atqui vt omnis homo nobis proximus eſt: ita

Proximus propter Deum diligendus.

ille

ille maximè, qui nostra ope indiget, & quem iuuare tum facultas nostra potest, tum oblata occasio iubet. *Omnis homo* (ait Augustinus) *est homini proximus; nec vlla est cogitanda longinquitas generis, vbi est natura communis.* Quod quidem vt Deus homines efficacissimè doceret, quum cæterorum omnium viuentium & animatorum, pecudum, piscium, volatilium diuersas species creasset, totius rationalis creaturæ non nisi vnã hominũ speciem esse voluit, qui solo numero differrent. Atq; adeò ex vno singulari homine, totum humanum genus propagauit. *Vnum ac singulum* (ait sanctus Augustinus) *Deus creauit hominem, non vtique solum sine humana societate deserendum, sed vt eo modo vehementiùs ei commendaretur ipsius societatis vnitas, vinculumq; concordiæ; si non tantùm inter se naturæ similitudine, verùm etiam cognationis affectu homines necterentur, quando nec ipsam fœminam copulandam viro, sicut ipsum creari illi placuit, sed ex ipso, vt omne ex vno homine diffunderetur genus humanum. Sic omne hominum genus ex vno, ad commendandam concordiam est propagatum.* Hæc ille.

In Psal. 118. Concil. 8.

De Ciuit. Dei lib. 12. cap. 21.

Proximus quis.

Sed quum hac ratione omnis homo quasi vnus homo sit, nec omnibus tamen prodesse quilibet potest; ille homo tibi proximus, & pro tempore propinquissimus censendus est, qui tua præsenti charitate indigens sese tibi offert. quòd his verbis docet sapienter Augustinus: *Cùm omnibus prodesse non possis, his potissimũ cõsulendum est, qui pro locorum & temporum, vel quarumlibet rerum oportunitatibus constrictius tibi quasi quadam sorte iunguntur. Sicut enim, si tibi abundaret aliquid, quod dari oporteret ei qui non haberet, nec duobus dari possit; si tibi occurrerent duo, quorum neuter alium vel indigentia, vel erga te aliqua necessitudine superaret; nihil iustius faceres quàm vt sorte eligeres, cui dandum esset, quod dari vtrique non potest: sic in hominibus, quibus omnibus consulere nequeas, pro sorte habendum est, prout quisque tibi colligatius temporaliter adhærere potuerit.* Hæc ille. Hoc igitur sensu diuitis proximus est pauper, sapientis ignarus, sani ægrotus, liberi captiuus, felicis miser, quoties vel hic illius opẽ flagitat, vel ille huius indigentiam videt & iuuare potest. Quum illa vox in Comœdia audiretur: *Homo sum, humani nihil à me alienum puto; huic sententiæ* (ait Augustinus) *theatra tota plena stultis indoctisq; applausisse feruñt. Ita quippe omnium affectum naturaliter attigit societas humanorum animorum, vt nullus ibi hominum nisi cuiuslibet hominis proximum se esse sentiret.* Quare hanc potissimum dilectionis causam vt naturalẽ, & ex naturæ principiis ortam,

De doctrin. Christ. l. b. 1. c. 28.

Epist. 52.

ortam, docent iuxta hoc Euangelium Patres. *Omnes proximi ſumus*(ait Auguſtinus)*conditione terrenæ natiuitatis, & etiam ſpe cæleſtis hæreditatis.* Sic & beatus Proſper : *Proximum ſicut oportet diligimus, ſi non propter aliquas vtilitates, non propter ſperata beneficia vel accepta, non propter affinitates vel conſanguinitates, ſed tantũ propter hoc, quòd naturæ noſtræ participes ſunt, diligamus: quia non eos ſicut nos ipſos amamus, quando propter illa ſuperius dicta diligimus* Hæc ille. Sic & diuus Gregorius: *Ille*(inquit)*veraciter charitatem habet, & qui amicum diligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum. Nam ſunt nonnulli qui diligunt proximos, ſed per affectũ cognationis & carnis: quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt. Sed aliud eſt quod ſponte impenditur naturæ, aliud quòd præceptis Dominicis ex charitate debetur obedientiæ.* Serm. 59. de temp. De vita contempiat. lib. 3. cap. 15. Homil. 27. in Euang.

Atque hæc quidem vna, & certa, & naturæ inſita conſideratio eſt, qua omnes homines vt natura proximos diligimus ſicut nos ipſos, ſicut noſtram naturam. Similitudinem enim dilectionis præceptum ſonat, non æqualitatem. *Quapropter* (vt loco citato ſcribit beatus Proſper) *hæc proximi tota dilectio, vt bonum quod tibi conferri vis, velis & proximo; & malum quod tibi nolis accidere, nolis & proximo.* At alia & altior adhuc eſt in proximi dilectione conſideratio; vt eum ſicut nos ipſos diligamus, non ſolùm ex parte præſentis vitæ, ſed etiam in ordine ad futurã. Vnde ſanctus Auguſtinus: *Scienti iam diligere ſeipſum propter Deum, cum mandatur de proximo diligendo ſicut ſeipſum, quid aliud mandatur, niſi vt ei, quantum poteſt, commendet diligendum Deum?* Sic & Proſper loco citato : *Secundũ nos proximos omnes diligimus, quando ad mores bonos, & ad æternam vitam conſequendam ſicut nobis ſaluti eorum conſulimus, quando nos in eorum peccatis ac periculis cogitamus, & ſicut nobis ſubueniri optamus, ita eis pro viribus ſubuenimus.* Huc pertinet zelus animarũ, de quo in aliis Dominicis iam dictum eſt. Hic quoque amor proximi ex triplici amicitia patet. Eſt enim amicitia inter homines triplex, conſuetudinis, rationis, pietatis; quam ſic tradit Auguſtinus: *Amicitia conſuetudinis oritur ex occaſionibus cohabitandi, colloquendi, ſimul conuerſandi, vt contriſtetur homo quando deſeritur ab amico, cum quo ſolet colloqui, & familiarius agere. Honeſta quidem eſt hæc amicitia & laudabilis. Sed habent illam & pecora. Eſt alia ſuperior amicitia non conſuetudinis, ſed rationis, qua diligimus hominem propter fidem & mutuam beneuolentiam in iſta vita*

Proximus quo modo diligendus.

Proſper vbi ſupra.

De Ciuit. Dei, lib. 10. ca. 4.

Amicitia triplex.

Homil. 38. ex Homil. 50.

vita mortali. Superius quicquid est, iam diuinum est. Incipiat homo amare Deum, & non amabit in homine nisi Deum. Et paulo post: *Si omnis qui amat, saluum vult habere quod amat, si intelligat quæ sit vera salus, incipit illam amare in se, & sic ipsam cogitur mox amare in amico. Quia ergo tu salutem desideras quæ æterna est, ad illam salutem diligis amicũ tuum; & totũ quod vis amico tuo præstare, hoc est, vt illã tecũ teneat salutem.* Hæc ille. Hoc est verè diligere proximum sicut teipsum. Hęc est dilectio non consuetudinis, non rationis, non carnalis, non humana, non sordida; sed pia, liberalis, diuina, & quæ in hoc Euangelio traditur. Hanc proximi dilectionem tum explicat,

De doctrin. Christ. lib. 1. cap. 29. tum probat Augustinus his verbis: *Velle debemus, vt omnes nobiscum diligant Deum, & totum quod vel proximos adiuuamus, vel adiuuamur ab eis, ad vnum illum finem referendũ est.*

Simile. *Si enim in theatris nequitiæ, qui aliquem diligit histrionem, & tanquam magno vel etiam summo bono eius arte fruitur, omnes diligit qui eum diligunt secum, non propter illos, sed propter eum quem pariter diligunt; & quanto est in eius amore feruentior, tanto agit, quibus potest modis, vt à pluribus diligatur, & tanto pluribus cupit eum ostendere; & quem frigidiorem videt, excitat eum quantum potest laudibus illius; si autem contrauenientem inuenerit, odit in illo vehemẽter odium dilecti sui, & quibus modis valet, instat vt auferat: quid nos in societate dilectionis Dei agere conuenit, quo perfrui, beatè viuere est, & qui se vult diligi, non vt sibi aliquid, sed vt eis qui diligunt æternum præmium conferatur?* Hæc ille. Sanè infinitè magis ad Dei dilecti amorem omnes, quos possumus, pertrahere debemus, quàm ad chari sui histrionis amorem stultus amicus, quos potest, trahit; si tamen sic Deum amamus, vt suos histriones magnates

Homil. 34. ad pop. Antioch. interdum amant. Nam *cum Dei charitate simul intrat proximi dilectio*, ait sanctus Chrysostomus; & *vna eademq; charita-*

De Trinit. lib. 8. cap. 8. *te Deum ac proximum diligimus*, ait probatque prolixè sanctus Augustinus. Ideo sanè Apostolus dixit: *Qui diligit proxi-*

Rom. 13. *Gal. 5.* *mum, Legem impleuit.* Et iterum: *Omnis lex in vno sermone impletur: Dilige proximum tuum sicut teipsum.* Quod & Christus

Matth. 7. Dominus disertè docuit, dicens: *Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, ita & vos facite illis. Hæc est enim Lex & Prophetæ.* Hæc ideo dicuntur, quia nec proximum diligere potest vt seipsum, nec seipsum vt oportet, qui Deum super omnia non diligit: nec Deum diligere potest, qui proximum non diligit; quia vt vnum alterius causa, sic alterum prioris

1 Ioan. 2. argumentum & perfectio est. Vnde diuus Ioannes: *Qui dicit*

se

se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est vsque adhuc. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est. hoc est, perfectus est, & Legem impleuit. Sic exponit hæc verba Augustinus: *Manifestum, quòd iustitiæ perfectionem in fratris dilectione posuerit. Nam in quo scandalum non est, vtique perfectus est. Et tamen dilectionem Dei videtur tacuisse: quod nunquam faceret, nisi quia in ipsa fraterna dilectione vult intelligi Deum.* nempe propter quē, & in quo proximus diligitur, quando sicut oportet diligitur. Dilectio proximi seruat omnia mandata secundę tabulæ, honorat parentes, non mœchatur, non occidit, non furatur, &c. Vnde Paulus dixit, omnia illa mandata *in hoc vno sermone recapitulari: Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Hæc est huius præcepti vis, dignitas, necessitas, & amplitudo. *De Trinit. lib. 8. cap. 8.* *Rom. 13.*

Diximus verba illa, *Sicut teipsum,* non æqualitatem, sed similitudinem & modum significare. Non enim tantum diligere proximum, quantum nos ipsos diligimus, iubet præceptum; imò ordo naturæ & charitatis habet, vt diligam me plus quàm proximum; sed modum diligendi præscribit. Hūc modum breuiter diuus Thomas & sapienter tradit, dicens, Diligendum esse proximum sanctè, iustè, & verè. Sanctè, quia propter Deum, ex parte finis: iustè, quia in solis bonis diligēdus est, ex parte regulæ dilectionis: verè, vt velis illi bonum simpliciter, non propter propriam aut vtilitatem aut delectationem, ex parte rationis & causæ in diligendo. Hanc proximi dilectionem & nostra natura, & pecudum ipsa consuetudo docere potest. In nobis Deus præcipua membra gemina esse voluit, binas aures, oculos, manus, pedes, vt alter alterum, quum necesse est, iuuaret, vt notauit sanctus Basilius. Sanè ipsa membra mutuis officiis carere, vt & caput indigeat pede, pesque capite, & sic in cæteris omnibus, ostendit Apostolus: vt doceat non ordinem tantùm, sed & pacem ac charitatem in societate humana necessariam esse. Hanc socialem dilectionem docent bruta, in gruibus, ceruis, formicis, aliisque ferè omnibus. Grues sic turmatim volant, quum nouas sedes transmarinas petunt, vt propter proliхum maris transitum sibi mutuò innitantur; sed ita, vt quæ prima agmen ducit, vbi lassari incipit, eo quòd nulli nixa fuerit, ad extremam redeat, cui tantisper incumbat, donec omnibus id successiuè facientibus, iterum prima fiat. Idem obseruatur in ceruis, quum ad noua quærenda pascua la- *2. 2. q. 4. art. 7.* *Epist. 68.* *Rom. 12. & 1. Cor. 12.* *Similia.* *Euseb. Emiss. Hom. de arund. quassat. non confring.*

cus

cus ingentes transnatant. Formicæ laborantes suas & oneri succumbentes, coniunctis operis subleuant, & mortuas efferunt. Porrò & hanc dilectionem Christianam cuiuslibet ferè artis socij nos docent. Milites, si quos suorum aut etiam hostium viderint inter mortuos, spirantes adhuc, nec lethale vulnus habentes, his in tentoria sublatis, multam adhibent curationem, extracto telo, accersitis medicis, absterso sanguine, pharmacis porrectis, reliquaque omni curatione admota, ad sanitatem reducunt. Nautæ, quum alias naues procul cernunt naufragij periculum incidere, continuò vela tendentes, maxima contentione properant, vt eiusdem artis homines periculo eximant. Idem faciunt in agris & viis aurigæ, nec moras itineris deprecantur, vt sociorum curribus luto hęrentibus, aut detrimento alio affectis, auxilio pręstò sint. De varia proximi dilectione vide plura in aliis * Dominicis. *Dom.2.post Epiph.tex.2. Dom.3.post Epiph.tex.3. Dom.4.Quadr.text.5. Dom.Palmæ.tex.1. Dom.1.post Pentec. tex.1.2.3.4. Dom.5.post Pent.tex.2.3.& 4. Domi.6.post Pentec. text.1. Dom.9.post Pent.tex.1. Dom.11.post Pentecost.tex.1.*

Chrysost. orat. 5. contra Iudæos.

Idem Homil. 15. in Matth.

5. *Ille autem volens seipsum iustificare, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus?*

Vana sui ostẽtatio.

LOCVS moralis contra hypocriticam & vanam ostentationem, falsámque sanctitatis opinionem affectatam. Iste enim legisperitus quærit à Christo, quis esset eius proximus; non vt hoc disceret, nec quia hoc se ignorare putabat, sed tale expectans à Christo responsum, vnde seipsum posset iustificare, & Legis obseruatorem fuisse ostendere. Hoc erat perpetuum horum hominum crimen. Vnde Dominus illis dixit: *Væ vobis Scribæ & Pharisæi, qui iustificatis vos coram hominibus.* Putabat nempe hic legisperitus, Christum illi responsurum, omnem Iudæum esse illi proximum, iuxta errorem Iudæorum, qui solos suos contribules diligendos esse, cæteros odio prosequendos, opinabantur. Sic enim ille mox intulisset: At ego omnem Iudæum diligo vt fratrem, ideóque Legem seruaui. Hæc fuit hominis vanitas & superbia, cum crassa ignoratione & manifesta impietate coniuncta. Docet enim Christus Samaritanum fuisse Iudæo proximum, & pro proximo suo Iudæum habuisse, quando in illum misericordiam fecerat, quam sacerdos & leuita Iudæi ei negauerant. Hunc vanę ostentationis & hypocrisis locum iam

Matth. 23.

iam * aliquoties tractauimus. Tantùm pauca è Scripturis exempla proferam affectatæ sanctitatis & iustitiæ, cum insigni maleficio coniunctæ. Absalom cùm patrem regno spoliare decreuisset, vt hoc tantum facinus perpetraret, patri religionem, populo iustitiæ zelum prætexit. Populo enim dixit, singulorum apprehendens & osculans manus: *Videntur mihi sermones tui boni & iusti: sed non est qui te audiat constitutus à Rege. Quis me constituat iudicem super terram, vt ad me veniant omnes qui habent negotium, & iustè iudicem?* Patri verò dixit: *Vadam, & reddam vota mea quæ voui in Hebron.* Impius Aman sumpturus de innocenti Mardochæo supplicium, Regis & Reipubl. emolumentum, & cultum pietatis prætexit, dicens Regi Assuero: *Est populus per omnes prouincias regni tui dispersus, nouis vtens legibus & ceremonijs*, &c. *Decerne vt pereat, & decem millia talentorum appendam arcarijs gazæ tuæ.* Caiphas Christi necem decernens, Reipubl. bonum prætexit: *Venient Romani & tollent gentem nostram, & locum.* Filij Iacob, vendito fratre Ioseph, afferunt patri tunicam eius hœdi sanguine tinctam, volentes seipsos iustificare, & non solùm scelus simulare, sed etiam suam diligentiam, & fratris curam patri probare. Herodes volens Christum occidere, prætexit studium adorandi eum. Sacerdotes Babylonij epulis sacrificalibus iam priuati, eorum fraude per Danielem detecta, religionis zelum prætexentes, eum ad necem postulant, dicentes Regi: *Trade nobis Danielem qui Bel destruxit.* Non dicunt, qui nostris epulis & cibis sacrificalibus nos priuauit. Iudas qum fur esset, pauperum curam simulabat. Communis hic morbus est, sed quem semper tristis & infamis exitus consequitur, vt in omnibus citatis exemplis videre licet.

** Domin. 1. Aduent. text. 6. Domin. 3. post Epiph. text. 3. Domin. Pass. text. 5. Domin. 10. post Pentecost. text. 1. 2. & 3. Domin. 11. post Pent. text. 7.*

Exempla.

2. Reg. 15.

Hester 3.

Ioan. 11.

Genes. 37.

Matth. 2.

Daniel. 14.

Ioan. 12.

6. Videns eum, misericordia motus est, &c.

LOcus moralis de misericordiæ operibus proximo indigenti exhibendis. Nec sacerdos, nec leuita hunc à latronibus sauciatum pro proximo agnouerunt, sed solus Samaritanus, toto vitæ genere & professione à Iudæo læso discrepans: qui propterea à Christo vdrus proximus fuisse declaratur. Probatio dilectionis est exhibitio operis. Si proximum diligis, illi indigenti confestim subuenies. Sicut cor ipsum in medio corporis loco situm, in sinistram tamen & leuam partem videtur magis propendere, tametsi reuera toti corpori

Misericordiæ opera proximo exhibenda.

Simile.

& membris vniuersis vitam inspiret: ita planè tametsi & cuilibet, & in quauis fortuna dilectionem impendere Christianus debet, ipsaque nostra charitas in omnes diffundenda est; tamen indigenti & afflictæ parti magis dilectionem impendere, & illi iuuando procliuior esse charitas debet. Sicut enim in sæua tempestate lucidum interuallum, & in medijs tenebris facula accensa maiorem adfert voluptatem, magísque elucet; sic afflictis rebus exhibita misericordia. Charitas & dilectio proximi in societate humana, est instar sanguinis in corpore naturali, qui vitam illi subministrat atque conseruat. Sicut ergo sanguis in omni corporis necessitate ad partes fluit magis indigentes, vt in repētino metu ad cor retrahitur; in læso pudore, aut periclitante existimatione ad faciem se recipit; vnde metuens pallescit, verecundatus erubescit: sic charitas proximi ad maximè indigentes continuò se vertit, vt opem ferat: Appositè Theophrastus, quum ei à discipulis duo monstrarentur, quos familiares amicos esse dicerent, quorum vnus tamen opulentus valde, alter indigens esset, respondit: *Si amici sunt, quorsum alter ita diues, alter ita pauper est?* Attalus philosophus dicebat, iucundius esse amicum facere quàm habere, quomodo artifici iucundius est pingere quàm pinxisse. Nam opere completo, artis quidem suæ fructu fruitur; sed dum pingeret, ipsa arte fruebatur. Sic verus Christianus, & dilector proximi sui, in opere misericordiæ exhibendo magis delectatur, quàm in amico possidendo, quem ex opere comparauit. Amici enim possessio, aliquis est eius operis fructus: sed charitatis opus, virtus erat tum Deo gratissima, tum ipsi operanti periucunda. Lucullus quum Græcos quosdam per dies aliquot magnificè tractasset, atque illi dicerent, se mirari, quòd tantum impendiorum sua causa facerent, respondit: *Nonnihil ô hospites vestra causâ, sed maxima pars Luculli gratia.* Sic qui in pauperes & egentes misericordem se præbet, nonnihil sanè illorum causa facit, quia diligit vt proximos; sed etiam sua causa multum facit, sibi bene facit, quia delectatur in opere, & hilariter facit. Sicut qui proprium fundum possidet, eum semper studet reddere meliorem; qui autem non nisi ex conducto tenet, non nisi præsentem voluptatem aut vtilitatem in eius vsu spectat: sic qui proximum diligit tanquam seipsum, ei omnibus modis benefacere studet; qui autem amator potiùs quàm amicus est, nec vt se diligit proximum, sed vt aliquid suum, ille afflictum deseret, quia nullam iam in eo ampliùs aut

[Margin notes: *Simile.* (beside "dere, & illi iuuando…"); *Simile.* (beside "conseruat. Sicut ergo…"); *Apophthegma.* (beside "se vertit…"); *Seneca epist. 9.* *Apophthegma.* *Simile.* (beside "gens esset…" to "dius est pingere…"); *Plutarc. in Rom. Apoph.* *Apophthegma.* (beside "cullus quum…"); *Simile.* (beside "ter facit. Sicut…")]

aut voluptatem aut vtilitatem capere poteſt. Verus Chriſtianus pro magno beneficio habebit, poſſe benefacere, memor verbi Domini: *Beatius eſt dare quàm accipere*; ſiue ingrato detur, ſiue grato; ſiue multum in poteſtate habeat, ſiue parum. Senecæ præclara vox erat: *Si ſpes mihi præcidatur gratum hominem reperiendi, malim non recipere beneficia, quàm non dare.* Ad facultatem quod attinet, *viduæ duo minuta* à Chriſto laudata, abundè nos docent. Vide ne quod ipſe potes, in alios reijcias qui plus poſſunt. Appoſitè Chryſoſtomus: *Tu cùm videris aliquem curatione vel corporis, vel animi egentem, ne dixeris apud teipſum, Quare ille & ille à morbo non curauerunt? ſed tu à morbo libera. Si inueneris aurum iacens, non dicis apud teipſum, Quare illi aut illi hoc non ſuſtulerunt? ſed feſtinas ante alios rapere. Itidem & de fratribus collapſis cogita, putatóque te theſaurum reperiſſe, occaſionem illis medendi. Beatus enim qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.* De hoc argumento in alijs * Dominicis iam aliquoties diximus.

Actor. 20.
De benefi. lib. 1. cap. 2.
Apophthegma.
Orat. 5. aduerſus Iudæos.
Simile.
** Domin. Palm. text. 1. Domin. 1. poſt Pent text. 1. Dominic. 6. poſt Pent. tex. 1. loc. 2. Dominic. 11. poſt Pentec. text. 1.*

7. *Vade, & tu fac ſimiliter.*

LOcus moralis de bonorum operum neceſſitate. Hæc enim verba reſpondent per modum concluſionis quæſtioni legiſperiti, interrogantis, *quid faciendo vitam æternam poſſideret.* Reſpondet Chriſtus, opera miſericordiæ eſſe facienda, quorum propterea in extremo iudicio examen ſpeciale facturus eſt, vt apud Matthæum docuit. De hoc argumento tum in altero Promptuario contra hæreticos ſæpe, tum in hoc Morali in alijs * Dominicis iam decies, aut ampliùs diſſeruimus, quæ in hunc locum conferri poſſunt. *Domin. infra Oct. Natiuit. text. 4. Domin. 1. poſt Epiph. text. 1. Domin. 2. poſt Epiph. text. 4. Domin. 3. poſt Epiph. text. 9. Dom. 5. poſt Epiphan. text. 2. Domin. Sept. text. 2. 3. 5. Domin. 4. poſt Paſc. text. 3. Domin. 5. poſt Pentec. text. 1. Domin. 7. poſt Pent. text. 5.*

Matth. 25.

EVANGELIVM DOMINICÆ XIII. POST PENTECOSTEN.

VM iret Ieſus in Hieruſalem, tranſibat per mediam Samariam & Galilæam. Et cùm ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi. Qui ſteterunt à longè, & leuauerunt vocem,

Lucæ 17.

dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri. Quos vt vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt. Vnus autem ex illis, vt vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum: & cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens. Et hic erat Samaritanus. Respondens autem Iesus, dixit, Nónne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te saluum fecit.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè.* De consortijs malorum longè fugiendis.
2. *Occurrerunt ei decem viri leprosi, & leuauerunt vocem suam,* &c. De diligentia exhibenda circa animæ lepras sanandas.
3. *Iesu præceptor, miserere nostri.* Ad Dei misericordiam in statu peccati confugiendum.
4. *Ite, ostendite vos sacerdotibus.* De obedientia & cooperatione nostra ad Dei beneficia consequenda: & de reuerentia sacerdotali.
5. *Regressus est, cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes Iesu, gratias agens.* De animi gratitudine erga decepta Dei beneficia.
6. *Nónne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?* De bono perseuerantiæ ad salutem necessario.
7. *Nisi hic alienigena: & hic erat Samaritanus.* De inani vocationis aut status titulo, vbi res nomini non respondet.

1. *Occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè.*

Consortia mala fugienda.

LOcus moralis de consortijs malorum longè fugiendis. Quòd enim leprosi isti etiam Christum compellare & obsecrare volentes, tamen à longè steterunt, nec propiùs accedere ausi fuerunt, id ex præscripto veteris Legis faciebant, quæ leprosos extra castra versari, & ab hominum consortio abstinere iussit, ciuitatem omnem ingredi prohibuit. Hoc autem in figura factum est illis, vt à spiritualis lepræ seu peccatorum consortio quantopere cauendum esset, doceretur. Primum ferè Sapientis præceptum hoc est: *Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis, ne ambules cum eis; prohibe pedem tuum à semitis eorum: pedes enim illorum ad* (Prou. 1.)

malum currunt. Iosaphat rex pius hoc solo nomine à Propheta Iehu grauiter reprehenditur, quòd cum impio Achab copias coniungeret. *Impio*(inquit)*præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia coniungeris: idcirco iram Domini merebaris.* Sed & eam ob causam de vita sua in prælio cum impio Achab vehementer periclitabatur bonus Iosapha. In veteri Lege omnia connubia cum alienigenis & idololatris populo Israëlitico strictè interdixit Deus: *Non accipies vxorē de filiabus eorum filijs tuis, ne fornicari faciant filios tuos in deos suos.* Imò omne cum illis commercium propterea Lex interdixit: *Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam.* Porrò omnes illæ prohibitiones: *Anima quæ tetigerit immundū, rea est.* Item, *Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur.* Et rursum: *Ne tangatis quicquam eorum, ne immundi sitis:* hanc spiritualem cautelam docent, vt ab improborum consortio & cōtagione omni studio caueatur. Prima mundi corruptio, quæ & diluuium orbi inuexit, ea erat, quòd filij Seth, quos angelos, propter pietatē, Scriptura vocat, filias Caim in vxores acceperunt. Vnde sapienter monet Sapiens: *Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorū via: fuge ab ea, nec transeas per illā, declina & desere eam: nō enim dormiunt nisi malefecerint.* Nulla est in morbis cōtagio, quæ sic tactum sequatur, vt mali mores per consuetudinem se insinuant. Sicuti in aduerso flumine cymbam remigando vrgere difficile est, sic inter media vitia virtutem seruare. Boni cum malis in Ecclesia mixti, vocantur in Scriptura *lilium inter spinas.* Difficile est, vt lilium molle ac tenerum inter spinas illæsum maneat. Propter hanc cum impijs conuersationem Iudæos taxaturus Propheta dixit: *Vinum tuum mixtum est aqua.* Nam vt vinum aqua dilutum, vim suam aliqua ex parte amittit, & vtcunque forte sit, saltē colorem mutat, etsi vim retineat; sic malorū societas bonos si non corrumpit, saltem aliqua aspergit infamiæ macula. Facilè enim in suspicionē peccati venit, qui cum peccatoribus frequenter & libenter cōuersatur. Qui decūbenti ægroto proximus assidet, eius gemitus & suspiria facilè audit; qui à longè stant, omnino nō audiunt. Eodem modo, qui corporalibus & carnalibus desiderijs coniuncti sunt, à minimo corporis vel dolore vel periculo statim commouentur, & causas mali fugiunt, ac remedia quærunt; animi autem vel dolorem vel periculum in quotidiana malorū societate nec gemunt, nec sentiunt: quia ab anima sua valde seiuncti viuunt,

2. Paral. 19. *3. Reg. 22.* *Exod. 34.* *Ibidem.* *Leuit. 5. & 11.* *Allegoria.* *Gen. 6.* *Prou. 4.* *Simile.* *Cant. 2.* *Esaia 1.* *Similia.*

corpori & carni toti immersi. Contrà verò vir spiritualis,& de animæ suæ salute sollicitus, animæ pericula celerrimè prospicit, gemitum statim exaudit; ideóque & publica peccata, aut tolerata, aut probata vehementer gemit, & à priuatis malorum congressibus attentissimè sibi cauet. Sed & eandem ob causam homines toti carnales, & terrena sapiẽtes, quum ita suos carnaliter diligant, vt si quo morbo cõtagioso laborant, suos omnes propiùs accedere vetent; ita neminem spiritualiter diligunt, vt omnes vitiorum suorum prurigines, & fœdas cupiditates aliis omnibus affricare, & in peccati consortium omnes pertrahere, vehementer cupiant. Ex his apparet causa, cur malorum societas aut nullum aut paruum peccati periculum plerisq; videatur. Aliud sanè Spiritus sanctus nos docet: *Discede ab iniquo, & deficient mala abs te. Non semines mala in sulcis iniustitiæ, & non metes ea in septuplum.* Ille seminat mala in sulcis iniustitiæ, qui trita impiorum vestigia calcans, & pariter cum eis ambulans, occasiones & semina peccati sibi ipsi quærit. Ille amans periculum, peribit in illo. Vnde iterum eadem Scriptura: *Quis miserebitur incantatori à serpente percusso, & omnibus qui appropiant bestijs? Sic & qui comitatur cum viro iniquo, & obuolutus est in peccatis eius.* Non est commiseratione dignus, qui à tam euidenti periculo non cauit. Sed & rem esse per se absurdissimam, & cum diuini honoris contumelia coniunctam, Scriptura docet: *Omnis homo simili sui sociabitur. Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator iusto. Quæ communicatio sancti hominis ad canem?* Quòd aliis verbis Apostolus dixit: *Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? Qui autem consensus templo Dei cum idolis? vos autem estis templum Dei viui.* Quare hanc cum hominibus impiis conuersationem grauissime interdicit Apostolus suis Thessalonicensibus: *Denunciamus vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundùm traditionem quam acceperunt à nobis.* Si verbis tam solemnibus hoc denunciat Apostolus contra traditionum & præceptionum suarum violatores; quid de manifestè sceleratis & impiis iudicãdum est? Iubet ille sanè *cum fornicarijs & ebriosis fratribus ne cibum quidem sumere.* Quæ etsi disciplina horum temporum non sit, quia sic de hoc mundo etiam fortè

Dissimile. | *Eccles.7.* | *Eccles.12.* | *Eccles.13.* | *2.Corin.6.* | *2.Thess.3.* | *1.Corinth.5.*

alicubi

alicubi exeundum foret; tamen doctrina & ratio horum & omnium temporum est, *ne corrumpant bonos mores colloquia praua*. Plura de hac materia in aliis locis diximus. *1. Cor. 13. Dom. 11. post Pētecost. text. 3 & locus ibi notatus.*

2. *Occurrerunt ei decem viri leprosi, & leuauerunt vocē.*

LOCVS moralis de diligentia adhibenda circa animæ lepras sanandas. Leprosi isti, quia ciuitates & oppida ingredi, in quibus Iesus docere consueuit, suáque conferre beneficia, non poterant, occurrunt, & obuiam ei prodeunt in ipso itinere, & via publica. Transitum eius obseruant; & quia propè accedere non licuit, saltem à longè stantes, alta voce clamant, misericordiam eius flebili & pia admodum oratione flagitantes. Totum hoc eorum studium quærendi Christum, occurrendi ei in via, clamandi, precandi, misericordiam expetendi, exemplo nobis & documento esse debet, vt & nos, quia leprosi omnes plus minùs sumus, ad nostrorum peccatorum expiationem, quæramus etiā in via Christum, id est, quaslibet occasiones salutis non prætermittamus; illi venienti, & per gratiam suam ad nos accedenti obuiam eamus pleno consensu, & desiderio salutis: quo concepto, clamandum fortiter, & misericordia eius imploranda. Sicut canis funiculo ligatus, audita domini sui voce, prosilit statim, allatrat, nec quiescit donec vel solutis vel fractis vinculis illi obuiam procedat: sic oportebat vnumquemque fidelium audito bono motu cordis, & verbo inuitantis atq; pulsantis Dei, mox omni studio contendere, vt inclamato & implorato auxilio Dei, animæ salutem consequatur. Quibus est apud Regem negotium, omnia temporis & locorum media obseruant, vt aditum ad Regem inueniant, nec per multos dies colloquium Regis frustra expectasse tædet, quàm diu spes est, vt tandem audiantur, & causæ suæ finem optatum consequantur. Atqui nullo vnquam aut tempore aut loco impedimentum est, quo minùs Deum adeas in hac saltem vita quæ tempus pœnitentiæ est: quod si præterfluere inaniter nostra patimur negligentia, ipsa nostra in rebus huius mundi diligentia nos in iudicio condemnabit. Qui ianuam pulsat arcis alicuius aut castri, eo adhuc tempore quo stratis pontibus omnibus accessus patet, facilè à custode intromittitur: at si idem noctu pulset, sublatis iam pontibus, & obseratis fortissimè ianuis, quantiscunque fores ictibus lacessat, non exaudietur, nec intromitteretur. Eodem modo ianua vitæ cœlestis, & diuinæ misericordiæ, dum adhuc

Diligentia circa animæ salutem.

Similia. 1. 2. 3.

viuis & vales, dum adhuc dies ſalutis eſt, dum adhuc pontes miſericordiæ & gratiæ tibi & omnibus viuẽtibus ſternũtur, neceſſariò pulſanda eſt, ſi eò ingredi, & ad illam intromitti cupis. *Pulſanti enim aperietur.* Quòd ſi noctem & mortis elapſæ tempus expectas, fruſtra pulſabis, fruſtra clamabis: *Domine, Domine aperi nobis: quia clauſa eſt ianua*, & pontes miſericordiæ & gratiæ tibi, omnibúſque hac vita defunctis penitus ſublati ſunt. *Non eſt noſtrum noſſe tempora, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Operandum igitur dum tempus habemus.* Eunuchus Candacis reginæ etiam in itinere legebat Eſaiam Prophetam, quum necdum intelligeret. Quid nonobis domi noſtræ, & in ſummo otio faciendum, Scripturas iam ad noſtram conſolationem per fidem intelligentibus? Carneades philoſophus ita ſe mirificè doctrinæ operibus addixerat, vt cùm cibi capiendi cauſa recubuiſſet, cogitationibus inhærens, manum ad menſam porrigere obliuiſceretur, & Meliſſa ſua inediæ ſuccurrendi officio dexteram ſuã neceſſariis vſibus aptabat. Cato iunior ne in curia quidem, dum Senatus cogitur, temperare ſibi voluit, quo minùs Græcos libros lectitaret: qua quidem induſtria oſtendit aliis tempora deeſſe, alios temporibus ſupereſſe. De Varrone ſcribitur, quòd in eodem lectulo & ſpiritus eius, & egregiorum operum curſus extinctus eſt. Cleanthis philoſophi tam pertinax fuit diſcendi ſtudium, vt, ne diuturno tempore à Chryſippi lectionibus abeſſet, nocturnum extrahendæ aquæ ad inopiam ſuam ſuſtentandam impenderet. Hæc horum hominum circa humanas diſciplinas aſſequendas induſtria & diligentia, noſtram circa res diuinas & animæ ſalutem procurandam, ſupinam negligentiam & ignauiam ſi non vehementer nunc excitat, poſtea grauiter condemnabit. Monet Scriptura, nullo vnquam tempore ab hac cura ceſſandum eſſe: *Memento Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas, Non mihi placent.* Ad ſingulos noſtrûm dictum putemus, quod Chriſtus Iudæis dixit: *Ego vado, & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini.* Ideo monet Apoſtolus: *Feſtinemus ingredi in illam requiem.* Ignauos & ſocordes Deus non admittet. Cuius rei vide mirabile myſterium in pugna Gedeonis contra Madianitas. Erant cum Gedeone pluſquam triginta millia hominum. Primùm iubentur omnes formidoloſi domum redire: & diſceſſerunt viginti duo millia, decem millibus remanentibus. Sed & ex iſtis fa-

Marginalia: *Matth.7.* — *Matth.25.* — *Actor.1.* — *Rom.12.* — *Actor.8.* — *Exempla.* 1. — *Valer. Max. lib. 8. cap. 7.* 2. — 3. — 4. — 5. — *Eccleſ.12.* — *Ioan.8.* — *Hebr.4.* — *Allegoria.* — *Iudic.7.*

cta apud aquas probatione, soli trecenti remanserant. Atqui nec isti trecenti pugnauerunt, sed percussis tantùm vacuis lagenis, & illis vlulantibus, solus Dominus pugnauit, & Madianitarum gladios in seipsos conuertit. Quid ergo opus erat non nisi fortissimis & strenuis viris? Quia sanè isti, etsi non pugnauerant, sic tamen affecti erant, vt si opus esset, in illa causa mori non dubitarent. Cæteros dimisit, quia ignaui erant, & sic affecti, vt ad fugiendum magis quàm ad pugnandum comparati essent. Sic Deus nostram animi alacritatem, industriam, vigilantiam in salute nostra procuranda desiderat, etsi ille sit, qui pugnet pro nobis, & omnem salutem conferat, non tam vt ipsi semper operemur, aut operando salutem nostram ipsimet consequamur, quàm vt hoc tanto beneficio non indignos nos esse ostendamus. Insinuat hoc Sapiens dicens: *Vidisti virum velocem in opere suo? Coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.* Via ad cœlestem gloriam laboriosa virtus est. Sic Michæas Propheta: *Indicabo tibi ô homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.* Cætera virtutum opera cum ingenti cura & sollicitudine præstanda sunt. De hoc argumento, & de necessaria diligentia circa salutis curam, Deique obsequium, iam aliquoties in aliis * Dominicis diximus. *Domin. 1. post Epiphan. text. 1. Domin. 5. post Epiph. tex. 2. & 3. Domin. Septuage. tex. 5. Domi. Quinquage. tex. 3. Dom. 2. Quadrage. text. 1. Domin. Palma. text. 4. Domin. Pasch. text. 3. Domin. 6. post Pentecost. text. 2.*

Prouerb. 22.

Mich. 6

3. *Iesu Præceptor, miserere nostri.*

LOCVS moralis, ad Dei misericordiam in statu peccati confugiendum esse. Leprosis istis vnica salus erat, Iesum adire, & eius misericordiam implorare. Non sunt alia peccatori quærenda remedia, & est hoc vnum maxima contentione quærendum remedium. Ille enim est *qui sanat omnes infirmitates nostras, & qui redimit de interitu vitam nostram.* Hoc perpetuum Dauidi confugium erat: *Ad Dominum, cùm tribularer, clamaui: & exaudiuit me. Prodigus filius ad patrem iuit.* Omnium sanctorum ab orbe condito hæc pietas fuit, teste Dauide: *In te sperauerunt patres nostri: sperauerunt, & liberasti eos. Ad te clamauerunt, & salui facti sunt:*

Misericordia Dei imploranda.

Psal. 101.

Psal. 119.

Luca 15.

Psal. 21.

sunt: in te sperauerunt, & non sunt confusi. Qui in statu peccati, aut aliqua tribulatione constituti, neglecta Dei misericordia, alia quærunt remedia, & humana solatia, vel, quod deterius est, de Dei sapientia aut iustitia conqueruntur, fatum accusant, necessitates suas prætexunt, aut aliò quocunque se vertunt; hoc grauiùs Deum offendunt, quàm in ipso perpetrato peccato: & similes sunt impio Regi Ochoziæ, qui æger decumbens, consuluit Beelzebub, Deum Accaron: cui propterea Propheta Dei nomine sic nunciauit: *Quia misisti nuncios ad consulendum Beelzebub Deum Accaron, quasi non esset Deus in Israël, à quo posses interrogare sermonem; ideo de lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.*

Exemplum.

4.Reg.1.

Sicut ille infidelis Rex, quia vidit Accaronitas prosperè agere, ideo illorum idolum pro potenti aliquo Deo existimans, illum consulere voluit: sic hodie innumeri infideles Christiani, quia quosdam hæreticos prospere agere vident, illorum Beelzebub colunt, cum illis amicitiam & fœdus ineunt, eorum quoque hæreses probant, quasi non esset Deus in Israël, nec veritas & misericordia in Ecclesia Christi Catholica, quam in Symbolo profitemur.

Contra hos, & contra omnes qui, Dei misericordia non implorata, alia malorum suorum remedia inquirunt, sic per Prophetam protestatur Deus: *Non glorietur sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur diues in diuitijs suis; sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum Dominus qui facio misericordiam, & iudicium, & iustitiam in terra. Hæc enim placent mihi, ait Dominus.* Nulla in re acerbius Deum offenderunt Iudæi, nec in eius Maiestatem grauiùs peccarunt, quàm in eo, quòd Dei postposito auxilio, desperata misericordia, ab Assyriis & Ægyptiis auxilia petierunt. quod plurimis verbis expressit Ieremias Propheta: *Vide* (inquit) *verbum Domini. Nunquid solitudo factus sum Israël, aut terra serotina? Quare ergo dixit populus meus; Recessimus, non veniemus vltrà ad te? Nunquid obliuiscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? populus verò meus oblitus est mei diebus innumeris.* Et paulo pòst: *Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas!* id est, multiplicans peccata tua. Sed vide quale peccatũ dicit. Sequitur: *& ab Aegypto confunderis, sicut cõfusa es ab Assur. Nam & ab ista egredieris, & manus tuæ erũt super caput*

Ierem.9.

Exemplum.

Ierem.2.

caput tuum, quoniam obtriuit Dominus confidentiã tuã, & nihil habebis prosperum. Docet eos ab Ægyptiis æquè nihil auxilij reportaturos, atque ab Assyriis priùs reportauerant. Ab his enim gentibus auxilia petierant. Et hoc peccatum grauissimè Deo displicuit. Asa rex Iuda initio pius & bonus, quàm diu in Domino Deo spem suam ponebat, parua suorum manu Æthiopes vsq; ad internecionem percussit. Quum autẽ Dominum derelinqueret, & à Benadad rege Syriæ contra Basan regẽ Israel auxiliũ peteret, à Domino quoque derelinquitur. Dixit enim ei Hanani Propheta: *Quia habuisti fiduciã in rege Syriæ, & nõ in Domino Deo tuo, idcirco euasit Syriæ regis exercitus de manu tua. Nonne Aethiopes & Libyes multo plures erãt, quadrigis, & equitib⁹, & multitudine nimia, quos, quũ in Domino credidisses, tradidit in manu tua? Oculi enim Domini contemplantur vniuersam terram, & præbent fortitudinẽ his, qui corde perfecto credũt in eum.* Ita Deo displicet, ad alium quam ad ipsum in quouis necessitatis articulo suos cõfugere. Istos leprosos ad primam vocem exaudiuit Christus, & dimisit; vt ostenderet, quàm illi rem gratam faciunt, qui ad eius misericordiã se recipiũt. Hinc Apostolus: *Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericordiã inueniamus in auxilio oportuno.* Nam vt alia Scriptura nos animat: *Pius & misericors est Deus, & remittet in die tribulationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in veritate.* Vnde fic vt loquamur Deo, docet nos Oseas Propheta: *Assur nõ saluabit nos, super equum non ascendemus* (id est, nullo humano auxilio nitemur) *nec dicemus vltrà, dij nostri opera manuum nostrarũ* (id est, in nostris adinuẽtionibus & studiis non cõfidemus) *quia eius qui in te est, misereberis pupilli. Sanabo contritiones eorum, diligã eos spontaneè, quia auersus est furor meus ab eis,* scilicet ita Deũ inuocãtibus. Vt Dei misericordiã paratissimam semper esse, & amplissimã intelligeremus, solet Scriptura quum de Dei misericordia loquitur, id duplicare, vt apud sanctum Dauidẽ: *Misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se.* Et iterũ: *Misericors & miserator Dominus, longanimis & multum misericors.* Et apud Esaiam: *Miserens miserebitur tui.* Hæc geminatio certitudinẽ designat. Certitudo designatur, vt immensa Dei bonitas magis elucescat. Dei bonitas ideo elucescit, vt eam cum fiducia petamus. In petenda enim Dei misericordia, incredibilis à nobis exercetur audacia, quæ etiam, nisi ipse Deus ad eam flagitandam nos hortaretur, singularis foret impudentia.

Exemplum.

2. Para. 14. & 16.

Hebr. 4.

Eccli. 2.

Oseæ. 14.

Psal. 85 & 102.

Esaiæ 30.

Misericordiã à Deo petere, quanta res sit.

Qui enim ſceleris ſibi conſcius, miſericordiam à Deo petit, non ſimpliciter gratiã & fauorem poſtulat; ſed id petit, vt leges, quas cõtra peccatores ſanxit, frãgi, violari, & abrogari patiatur. Si quid tale latro & homicida quiſpiam à Rege aliquo peteret, dicẽs, Iube quęſo Rex ſereniſſime, vt leges quas contra latrones & homicidas promulgaſti, in mei nunc fauorem abrogentur, aut irritæ fiant: nónne audax facinus, & reprehenſione, imò pœna dignum patraſſe meritò videretur? At tantundẽ omnis lethaliter peccãs Deo dicit, quum ait: Miſerere mei Deus, quia lethaliter tuam Maieſtatem offendi. Quum enim lex Dei de fornicariis, immundis, auaris, ſuperbis, inuidis, dicat: *Qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt:* tu immunde, auare, ſuperbe, &c. qui veniã petis, & regni cæleſtis aditum tibi denuò aperiri flagitas, id petis, vt illa Dei lex, in tui gratiã irrita tantiſper fiat ac violetur. Sed tanta eſt Dei miſericordia, vt hanc audaciam non permittat tantùm, ſed & probet; nec probet modò, ſed ad eã nos inuitet. Quæ eius bonitas ſatis amplificari non poteſt. Quum Moyſes de monte Sina deſcẽderet, portans ſecum tabulas Legis Dei digito ſcriptas, audiens ſymphoniam & choros, populique horrenda idololatria intellecta, ſtatim ipſas tabulas ad radicem montis confregit. Nec ideo à Deo reprehenditur, etſi in diplomate regio quo leges inſcriberentur nouæ, idem patrare capitale eſſet, ſed hoc admirabili facto docuit, ſalutem peccatorum omnium hanc vnam eſſe, vt Dei leges ad radicem montis confringantur. Hic mons eſt Filius Dei incarnatus: qui *exciſus de lapide ſine manibus,* natus de virgine ſine opere humano, *factus eſt in montem magnum.* Radix & infima pars huius montis eſt Chriſti humanitas. Contra hanc frangũtur tabulæ Legis diuinæ, quando propter illum & *in nomine eius quicquid à Deo petierimus,* obtinemus, maximè peccatorum veniam & miſericordiam, ſicut ipſe nos docuit facere, & impetraturos nos promiſit, vt in alia Dominica latè explicuimus.

Simile. *Gal. 7.* *Exod. 32.* *Allegoria.* *Dan. 2.* *Ioan. 16.*

4. *Ite, oſtendite vos ſacerdotibus.*

Sacerdotalis reuerentia.

LOcus moralis duplex. Vnus ex parte iubentis Chriſti, alter ex parte obedientię horũ leproſorum. Primus locus docet reuerentiã ſacerdotalem, & Ordinis in Eccleſia à Deo poſiti debitã ac legitimã obſequentiam, Deumque ſic ſuas nobis gratias cõferre, etiam extra Ordinem, velut hîc ſanando decem

decem leprosos sola voluntate, vt velit tamē Ordinis eccle-siastici honorem non violari, authoritatē retineri, potesta-tem agnosci. Ideo enim mittit eos, per se miraculosè sanandos, ad sacerdotes, vt, iuxta legem Moysis, eorum iudicio & authoritate sanati declarentur. Hunc locum in aliis Dominicis latè tractauimus, vbi alteri leproso apud Matthæū sanato Christus similiter dixit: *Vade, ostende te sacerdoti,* & alibi. *Domin.3.post Epiph.tex.4. Domin. Pass. text.4.*

Alter locus docet, in omnibus Dei beneficiis, nostrā obedientiam, cooperationem nostrā, variamq; præparationem concurrere oportere. Magna fuit in istis leprosis nō fides tātùm, sed & obedientia, quòd iubente Christo ad sacerdotes irent, vt illis se ostenderent, necdum sanati à lepra. Neque enim Christo hoc iubente adhuc sanabantur; sed *dum irent, mūdati sunt.* Nec vt sacerdotibus se ostenderent vlla ratio erat, nisi priùs sanarentur. Non enim sanare lepram illi poterant, sed declarare tantùm, veréne sanata esset, an nō, & cōmunis conuersationis facultatē sanatis decernere. Eunt tamen iubente Christo, tum quia credebant se à Christo sanandos, tum quia illi iubenti obtemperandum esse prorsus iudicabant. Hanc obedientiam, hanc ex parte nostra qualemcunque cooperationem hoc facto commendare Christus voluit, ne ita à sola Dei benignitate pendeamus, & peccatorum remissionem, emendationē, abolitionē à solo gratię beneficio sic emanare putemus, vt nihil interim ex parte nostra prętandum sit, quo hoc ad nos tantum ac tale beneficium deriuetur. Hūc locum de præparatione nostra iam semel atq; iterum tractauimus, super illa verba: *Dirigite viam Domini,* Dominica 3. Aduētus; & super illa verba: *Implete hydrias aqua,* Dominica 2. post Epiphaniam. De obedientia verò nostra ad salutem & sanitatem cōsequēdam necessaria, in variis quoque Dominicis diximus. Domin. 2. post Epiphaniam, tex. 4. Domin. 2. Quadrages. tex. 5. Dom. 7. post Pentec. tex. 5. ex quibus omnibus in hūc locum transferri possunt, quæ dicenda videbuntur. *Cooperatio & obedientia nostra. Text.4. Text.5.*

5. *Regressus est, cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes Iesu, gratias agens.*

LOcus moralis de animi gratitudine erga accepta Dei beneficia. Quum enim decem à Christo mundarentur, vnus tātùm regreditur vt gratias agat; suamq; gratitudinem officiosè exponit. Nam & *Deum magnificat,* laudat ac prædicat, & *magna voce* id facit, Iudæorum inuidiam, aut hominū iudicia *Gratitudo animi.*
1.
2.

3. iudicia nihil moratus; & *cadit in faciem ante pedes Iesu*, maximam animi demissionem ostendens, & disertis verbis *gra-*
4. *tias agit* Placuit Christo hęc hominis gratitudo, placuit pietatis officium; ideoque factum sedulò laudat, dicens: *Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* Docet accuratè Christus, hanc animi gratitudinem obsequium esse sibi gratissimum; ad Dei gloriam pertinere; singularem commendationem mereri: ingratos verò & in huiusmodi officio negligentes graui reprehensione dignos esse. Hoc enim sonat illa Christi expostulatio, *Nouem vbi sunt?* Hunc locum iam in aliis * Dominicis tractauimus. Sed hic loco maximè proprio, aliqua addemus, prout Deus dabit. Vix quisquam est, qui non maiora accepit à Deo beneficia, quàm hic sanatus leprosus; nisi fortè vel tot peccatorum condonationem, vel à tot peccandi periculis liberationem, vel tantam Dei in peccatorum perseuerantia longanimitatem, è quibus tribus vnum vnusquisque necessariò expertus est, vni corporis lepræ sanatæ postponendam, tam demens sit quisquam vt iudicet. Seipsum ergo quisque conueniat, vt huius exemplo gratias agat, semperque agere pergat. *Glorificantes enim Dominum quantumcumque potueritis* (ait Scriptura) *superualebit adhuc, & admirabilis magnificentia eius. Benedicentes Dominum, exaltate eum quantum potestis: maior enim est omni laude.* Primum peccatum quod Esaias Propheta, iubente Deo, veteri populo exprobrauit fuit ingratitudo erga accepta beneficia. Sic enim incipit: *Audite cæli, & auribus percipe terra, quoniã Deus locutus est. Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerũt me. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: populus autem meus non cognouit me.* Sicut nullius virtutis firmior est memoria quam accepti beneficij, sic vix vllum vitium ingratitudine deterius. Apud Romanos libertas seruo concessa, postea ingratitudinis culpa reuocari poterat. Sicut miramur monstra, quia naturæ repugnant, vt Cẽtauros, Satyros, hominem quadrimanum, & similia; canes, lepores, lupos non miramur: sic cætera vitia ex naturali nostra corruptione ac fragilitate profecta, gulam, ebrietatem, libidinem, iracundiam non ita miramur; ingratitudinem verò, quasi monstrum quoddam, mirantur & detestantur omnes. Sicut enim naturale est amantem redamare, quia amori solus amor rependitur (vt alibi ostensum est) ita mõstrum est,

* Dom. 3 post Epiph. tex. 5. Domin. 4 post Pasch. text. 3.

Eccli. 43.

Esaiæ 1.

Exemplum. Simile.

eſt, amanti, atque adeò benefacienti, maximè Deo, gratum ſe non præbere.

Surgant ethnici ac pagani, & Chriſtianorum hominum erga Deum ingratitudinem condemnent. Cùm Tarentini à Romanis obſiderentur, periculumque eſſet, ne fame ad deditionem compellerentur, Rhegini decimo quoque die ieiunium decernentes, victum conceſſerunt Tarentinis. Proinde cùm decedentibus Romanis liberarentur, memores calamitatis Tarentini, feſtum conſtituerunt, quod Ieiunium appellabant. Metellus pius dictus, Conſul Romanus quum eſſet, non dubitauit pro Quinto Callidio, Prætore candidato, ſupplicāte populo, quod is tribunus plebis legem, qua pater Metelli in ciuitatē reſtitueretur, tulerat. Quin etiam patronum eum domus & familiæ ſuæ ſemper dictitauit. Octauij Cæſaris illuſtre habes exemplum ſuprà in alia Dominica Parū eſt, homines ſine Deo in hoc mundo Chriſtianorum ingratitudinem condemnare, & plus potuiſſe rationis & honeſtatis ſcintillas, quàm fidei lumen, aut pietatis flammæ apud nos poſſunt.

Exempla gratitudinis.

Adrianus de var. hiſt. lib. 5.

Valer. Max. lib. 5. cap. 2.

Ipſa bruta animantia ingratitudinem noſtram coarguūt: & naturæ inſtinctus plus apud ea valuit, quàm apud nos pietas valere ſolet. Ciuitas eſt in Achaia, nomine Patræ. In ea puer draconem paruulū emebat, magnaque eum cura educabat: cumque creuiſſet, loquebatur quaſi cum intelligente, ludens ac dormiēs cum ipſo. Cùm verò ad ingentem magnitudinem draco perueniſſet, in ſolitudinem à ciuibus eſt dimiſſus. Pòſt, cùm puer adoleſcens factus, reuerſus à ſpectaculo quodam cum aliquibus æqualibus in latrones incidiſſet, & clamorem extuliſſet, ecce draco præſtò eſt, & alios in fugam vertit, alios interimit, ipſum verò ſaluum conſeruat. Quid dracone inhumanius? humanitatis tamen, vt benefactori ſe gratum oſtenderet, obliuiſci non potuit. Sed & Pantherâ vix animal ferocius, aut magis indomabile. Nec tamē ea benefactori vult eſſe ingrata. Quum catulos eius de quadam fouea quidam liberaſſet accedens illa, comitem ſe ei adiunxit blanditur ei cauda & facie, & extra deſerta loca tutum eum deduxit. Leo animal eſt ferociſſimum, & homini inimicum. Inſignis tamen eſt hiſtoria de Androdo ſeruo fugitiuo, qui in leonis ſpelunca per errorem ſe abdens, quum regreſſi à præda leonis pedem ſanaſſet, ſpinam ei euellens; tum eum longo pòſt tempore mea ſpelunca leo

Exempla brutorum.

Ælianus li. 13.

Ioan à S. Gemi niano lib. 5. cap. 36.

Aulus Gell. noct. Attic. lib. 5.

leo aluit, carnibus in magna copia ei ſemper allatis; tum poſtea eundem ex fuga retractum, & Romæ eidem leoni, eodem quoque tempore à venatoribus capto, obiectum vt deuoraretur, adblandiens cauda recognouit, attingere noluit, omnibus beneuolentiæ ſignis proſequutus eſt. Vnde & dato homini cum vita leone, non ſecus ac canis per vrbem obſequutus eſt, dicente populo: Ecce leo hoſpes hominis; ecce homo medicus leonis. Quid? quòd & aues eandem virtutem ad noſtram confuſionem prorſus inexcuſabilem exercent? Meſſor in agro ad fontem à ſociis miſſus, quum iret, incidit fortè in ſerpentem, qui immani cauda miſeram aquilam cinxerat & oppreſſerat, eandemque iam ſemimortuam reliquerat. Quod cùm vidit, falce ſerpentem percutiens, eundem interfecit, & aquilam liberauit. Quæ cum videret illius ſe beneficio liberatam, volitando eum ad ſocios redeuntem comitatur: cúmque ſigillatim ſocij ex aqua quam de fonte attulerat, biberent; íſque, qui aquam hauſerat, bibere quoque vellet, & vrnam ori admoueret, continuò aquila ſtridore ſuo atque impulſu vrnam confregit. Quo ille turbatus primùm atque commotus, vbi ſocios reſpiciens, alium hîc, alium ibi exſtinctos vidit, aquilæ erga ſe gratitudinem intellexit, quæ vetuit ne aquam biberet, ſerpentis veneno infectam. Sed inter omnes aues, gratitudinis & ingratitudinis documentum maximè illuſtre præbet pelicanus fœmina. Illa enim ſuper pullos ſuos à ſerpente vulneratos percuſſo ſuo pectore ad eos ſanandos ſanguinem ſuum fundit, pullíſque bibendum exhibet: quo effuſo ſanguine, illa ſic debilitatur, vt pulli ad quærendum cibum exire, matrémq; ad tempus alere cogantur. Qui igitur ex pullis diligenter hoc officium præſtant, poſtquam reſumpſit vires, tenerrimè diligit, & ſollicitè nutrit. Sed illos qui tanquam degeneres, nullam matris curam geſſerunt, tanquam ingratos è nido deturbat, & ſuo cõuictu frui non permittit. Hæc auis Chriſtum repræſentat, iuxta illud Pſalmiſtæ: *Similis factus ſum pelicano ſolitudinis.* Ille nos à ſerpente percuſſos, ſuo fuſo ſanguine ſanauit, viuificauit, pauit. Quos hoc accepto beneficio gratos videt, & à Dei laudibus nõ ceſſare, ei obſequium & obedientiam exhibere, eum in ſuis pauperibus quaſi laborantem pio affectu alere, veſtire, viſitare, hos pro ſuis recognoſcit, tenerrimè diligit, ad cœleſtem beatitudinem cum illo communem adducit. Ingratos verò & degeneres è ſtatu gratiæ deturbat, & à ſuo beato conuictu in æternum abdicat. Sic dicit

Pierius Valerianus Hieroglyph. lib.19.

Ioan. à S. Gemi. lib.4.cap.39.

Pſal. 101.

dicit Scriptura: *Qui reddit malum pro bonis, nõ recedet malum* Prou. 17.
de domo eius. Sic Iudæos ingratiſſimos abdicauit. Ait enim; Ierem. 18.
Nunquid redditur pro bono malum? quia foderunt foueã animæ meæ. Recordare quòd ſteterim in conſpectu tuo, vt loquerer pro eis bonum, & auerterem indignationem tuam ab eis. Propterea (propter hanc ingratitudinem) *da filios eorum in famem, & deduc eos in manus gladij. Fiant vxores eorum abſque liberis & viduæ, & viri eorum interficiantur morte,* &c. Hæc enim, & his grauiora Iudæis acciderunt, non ſolùm pro Ieremia vexato, quum ab Aſſyrijs captiui abducerentur; ſed multo magis pro Chriſto crucifixo, quum à Romanis victi, in perpetuum exterminium dati ſunt. Eandem ingratitudinis vindictam prædixit illis Eſaias: *In die illa erunt ciuitates fortitu-* Eſaiæ 17.
dinis eius derelictæ, ſicut aratra & ſegetes, quæ derelictæ ſunt à facie filiorum Iſraël, & erit deſerta; quia oblita es Dei Saluatoris tui, & fortis adiutorij tui non es recordata.

In veteri lege holocauſtum quod offerebatur pro gratia- Leuit. 7.
rum actione, & caro victimæ non erant in craſtinum ſer- Typus.
uanda: quia gratiarum actiones non ſunt differendæ. Noë Exempla.
vbi primùm exijt de Arca, liberatus à diluuio, ſtatim facit Geneſ. 8.
altare Domino, & ſacrificia obtulit, gratias agens Deo. Chriſtus in Euangelio, poſt multiplicationem panum, iuſſit *colligi fragmenta ne pereant*, id eſt, vt in memoriam accepti Ioan. 6.
beneficij aſſeruarentur.

Qui de acceptis beneficijs gratus eſt, maiora accipere meretur. Ideo Deus ingratitudinem odio habet maximo, non ſua cauſa, ſed noſtra; quia illa manus Dei claudit, & faciem à nobis auertit. Ait enim Scriptura: *Ingrati ſpes tanquã* Sapient. 16.
hybernalis glacies tabeſcet, & diſperiet tanquam aqua ſuperua- Apophthe-
cua. Qui gratè beneficium accipit primam eius penſionem ſoluit, gma.
ait Seneca. Nullo magis Cæſarem Auguſtum demeruit, & Lib. 2. cap. 22.
ad alia impetrãda facilem ſibi reddidit Furnius, quàm quòd, De benefic.
cùm patri Antonianas partes ſecuto, veniam impetraſſet, Ibid. cap. 25.
dixit: *Hanc vnam Cæſar habeo iniuriã tuam. Effeciſti vt viuerem & morerer ingratus.* Hęc eius animi gratitudo Cæſarem ad maiorem in eum beneuolentiam acriùs concitauit. Pulchrum eſt in duobus fratribus Eumene & Perſeo gratitu- Exemplum.
dinis exemplum, quod ad noſtram arguendam ingratitudinem valere poteſt. Eumenes Pergami rex inſidijs petitus à Plutarch. in
Perſeo credebatur extinctus. Is rumor cùm Pergamum Reg. apoph.
eſſet perlatus, Attalus eius frater, impoſito ſibi diademate, ductáque fratris vxore, regnum occupauit. Cæterùm quum

audiſſet illum viuum, profectus eſt illi obuiam, vt ſolebat, cum ſatellitibus haſtam geſtans. Eumenes autem amanter eum amplexans, dixit in aurem: Ne feſtines ducere priuſquam mortuum videris. Nec præterea per omnem vitam, vllam offenſi animi ſignificationem vel dicto vel facto dedit: quinetiam moriens, fratri & vxori regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, cùm multos ex ſe liberos haberet, nullum tamen regno educauit, ſed Eumenis filio, poſtquam adoleuiſſet, adhuc viuens principatum tradidit. Singularis fuit Eumenis clementia, ſed maior Attali gratitudo. Quomodo ergo in immenſa Dei erga nos clemẽtia & ineffabili ac perpetua beneficentia, tã nulla aut parua noſtra eſt gratitudo? Sicut nubes ſolis virtute per varias exhalationes in altum ſubuectæ, ipſum poſtea ſolem offuſcant: ſic ingrata anima per varia Dei beneficia multum nobilitata, ſua ingratitudine Dei gloriam obſcurat, *non dans gloriam Deo*, vt iſti nouem à Chriſto ſanati. Sicut mare omnes aquas dulces accipit, ſed ſalſas à ſe remittit: ſic ingratus pro bonis reddit mala, & alterius beneficentiam in ſuam vertit perniciem. Sicut mulus à matre lactatus, calcibus ferit matrem, animal hoc nomine infame: ſic ingrati à Deo *impinguati & incraſſati recalcitrant*, vt de Iudæis dixit Moyſes; populus hoc nomine maximè infamis, de quo Scriptura dicit: *Odio oderunt me gratis.* Sed quorum exitum perhorreſcimus, eorum facta imitari perhorreſcere debemus.

Similia. *Ioan. 9.* *Deut. 32.* *Ioan. 15.*

6. *Nónne decem mundati ſunt? & nouem vbi ſunt?*

Perſeuerantiæ bonum.

LOcus moralis, de bono perſeuerantiæ ad ſalutem neceſſario. Omnes decem iſti leproſi benè cœperunt. Omnes Chriſtum benè quæſierunt. Omnes ei in via occurrerunt. Omnes vocem leuauerunt, dicentes: *Ieſu præceptor, miſerere noſtri.* Sed ex illis omnibus vnus tantùm perſeuerauit. Vnus tantùm ad gratias agendum redijt. Vnus tantùm in fide permanſit. Reliqui enim nouem, ſiue à ſacerdotibus, ad quos miſſi erant, corrupti, qui eos à Chriſto auerterant, dicentes, non Chriſti beneficio ſed propter Legis obſeruantiam eos ſic ſanatos fuiſſe; ſiue propria leuitate & malitia in deterius mutati, ad Chriſtum ampliùs non redierunt. Hanc illorum defectionem grauiter reprehendit Chriſtus. Hanc vnius perſeuerantiam ſtudioſè laudat: *Non eſt inuentus qui rediret, & gloriam daret Deo, niſi hic alienigena.* Multorum eſt incipere, paucorum perſeuerare; quia *multi vocati, pauci electi.* Multos

Matth. 20. *Similia.*

flores

flores quæuis ferè arbor fructifera producit, sed paucos fructus maturos. Omnes ferè agri multum promittunt in herba, sed vberem messem pauci adferunt. *Rhetorum scholæ* (ait Augustinus) *per totum ferè orbem adolescentum gregibus perstrepunt; sed Tullianam facundiam assequuntur pauci, agunt & fiunt Oratores pauciores, clarescunt paucissimi. Tale quiddam est Religio. Multitudo imperitorum & peccatorum frequentat ecclesias, pauci eius religionis mysterijs perfecti sunt.* Hæc ille. In via ac ratione virtutis, principia frequenter feruent, progressus tepescunt, fines & exitus frigent. Huius rei figura fuit statua, quam vidit in somnis Nabuchodonosor, quæ incepit in auro, & desijt in luto: quæ vt ad literam, principatuum huius mundi mutabilitatem significat, sic mysticè pietatis & virtutis inconstantiam docet. Caput huius statuæ aureum, purum Dei amorẽ, & bona opera, à quibus ad Deum conuersi, incipiunt feliciter, significat. Pectus statuæ argenteum, bona verba & laudem virtutis notat, quam adhuc ad tempus retinet, qui bene facere desijt. Sed hoc argẽtum paulatim efficitur æs, quum bona verba, quæ bona intentione ad tempus loquebatur, laudans virtutem quẽ non præstabat, nunc ad vanitatem, & vt ab alijs bonus videatur, loquitur. Sed & hoc æs in ferrum tandem vertitur, quando, ipso quoq; prætextu virtutis neglecto, durus ad emendationem, durus ad salutaria audienda consilia efficitur. Postremò denique totum in lutum vertitur, quum totus voluptati deditus, *qui spiritu cœpit, in carne consummatur,* vt de Galatis scripsit Apostolus. Hanc deplorandam in virtutis inconstantiam, his verbis lugebat Ieremias: *Filij Sion inclyti & amicti auro purissimo, quomodo commutati sunt in vasa testea, opus manuum figuli?* nec dissimiliter Esaias: *Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij? Iustitia habitauit in ea: nunc autem homicidæ. Argentum tuum versum est in scoriam; vinum tuum mistum est aqua.* Hæc est mutatio, non dexteræ excelsi, sed proficientium in peius.

De vtilit. cred. cap. 7.

Allegoria.

Daniel. 2.

Galat. 3.

Thren. 4.

Esaiæ 1.

Atqui beatus erit, non qui bonum facit, sed qui perseueranter facit. Philistæi remittentes arcam Dei, & super plaustrum ponentes, quod vaccæ ducebant, quarum vituli domi recludebantur, hoc pro signo & argumento, quòd veri Dei esset illa arca, proptérque illam tot plagis mulctati fuissent, acceperunt; si vaccæ illæ, quarum sic vituli domi recludebantur, recto itinere in terram filiorum Israël pergerent; nec ad suos vitulos reuerterentur, donec arcam Dei in locum

Allegoria.

1. Reg. 6.

proprium deduxissent. Quando anima fidelis pro Christo,& pro fide, vel multa mala patitur, vel multa bona facit, signum & argumentum est, quòd veræ pietatis illa opera, illaque fuerint, si recto itinere in studio virtutis pergat, *ambulans de virtute in virtutem, donec videatur Deus deorum in Sion.* Quę enim anima ad vitulos domi reclusos redit, quæ ad proprias passiones, & appetitus sensuales, veterisque hominis reliquias reuertitur, quasi canis ad vomitum, ostendit se non veri Dei arcam portasse, non verum & viuum Dei templum fuisse. *Qui enim mittit manum suam ad aratrum, & respicit retrò non est aptus regno Dei.* Qui necessariam virtutem, & vitij fugam aggreditur, & recta via non pergit, nec perseuerat, non est idoneus, id est, ostendit se nec dum idoneum esse regno Dei. Qui dixit Christo, *Sequar te Domine*, sed priùs renuntiare his qui domi erant, amicis & parentibus voluit, simplicem & necessariam omnibus Christi sequelam profitebatur, velle se videlicet Christi discipulum esse, in illum credere, eius mandatis & doctrinæ obedire. Tales enim sequuntur Christum. Qui igitur Christianum se profitetur, qui ad aratrum obedientiæ mandatorum manum misit, qui bonum opus ad salutem necessarium inchoauit; qui etiam opus perfectionis & consilij per obligationem stabilem semel aggressus est, & retrò respicit, regreditur ad pristina, *configuratur prioribus seculi desiderijs*, ille certè non est aptus & idoneus miles, qui *regnum cœlorum, quod vim patitur, violentè rapiat.* Oret Deum vt aptus fiat. *Qui enim incepit in nobis opus bonum perficiet vsque in diem Iesu Christi*, ait Apostolus. Dies Christi ille est, in quo totam suam voluntatem Deus exequetur; sicut dies nostri sunt hæc vita, in qua voluntates nostras miseri mortales facimus. Dies extremi iudicij, est dies Domini. Vsque ad illum diem perficiendum est bonum opus quod incepimus, vsque ad finem perseuerandum. Quod his verbis docet Apostolus: *Nescitis quòd hi, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus brauium accipit? Sic currite vt comprehendatis.* Cursus in stadio perpetuus est, vnoque fit impetu, absque respiratione, absque intermissione vlla. Qui sic currebat, ille ab astantibus laudibus extollebatur. Talis est vita Christiana: perpetuò currendum est, *sine intermissione orandum est, semper vigilandum est, omni custodia cor custodiendum est: ea quæ retrò sunt obliuiscentes, ad ea quæ priora sunt extendere se oportet.* Qui non proficit, deficit; qui in via subsistit, in luto hæret; qui retrò respicit, *cum vxore*

Psal. 83. *Luca 9.* *1. Petri 1.* *Matth. 11.* *Philip. 1* Dies Christi & noster. *1. Cor. 9.* *Simile.* *1. Thess. 5.* *Marc. 13.* *Philip. 2.* *Genes. 19.*

Lot

Lot peribit. Vade ad formicam ô piger. Formicæ quum tenuiſſima ſint animalia, tamen aſſiduitate laborandi & tranſeundi, in duriſſima rupe veſtigia relinquunt; & tritæ ſemitæ notas manifeſtas ponunt. *Allegoria. Prou. 6. Simile.*

Tam eſt neceſſaria perſeuerantiæ virtus, vt in tota oratione Dominica nihil ferè aliud à Deo expetere iubeamur, quàm perſeuerantiæ donum. *In ipſa Oratione Dominica* (ait Auguſtinus) *quando oratur à ſanctis, nihil penè aliud quàm perſeuerantia poſci intelligitur.* Quod mox in ſingulis huius Orationis partibus demonſtrat. *Quum dicimus Sanctificetur nomen tuum: vt ſanctificatio in nobis permaneat, oramus. Quum dicimus, Adueniat regnum tuum: num aliud poſcimus niſi vt veniat nobis, quod eſſe venturũ non dubitamus omnibus ſanctis? Ergo & hi, qui iam ſancti ſunt, quid orant, niſi vt in ea ſanctitate quæ illis data eſt, perſeuerent? Perſeuerantiam petunt ſancti, qui faciunt voluntatem Dei, dicentes in oratione. Fiat voluntas tua. Cùm enim iam facta ſit in eis, cur vt fiat adhuc petunt, niſi vt perſeuerent in eo quod eſſe cœperunt? Quarta petitio eſt. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, quæ verba ſic exponit beatus Cyprianus: Hunc panem dari nobis quotidie poſtulamus? ne qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiam quotidie ad cibum ſalutis accipimus, intercedente aliquo grauiore delicto dum abſentes, & non communicantes à cœleſti pane prohibemur, à Chriſti corpore ſeparemur vt videlicet in ea ſanctitate permaneamus, qua nullum, quo inde ſeparari mereamur, crimen admittatur. In ſola quinta petitione, non poſcitur perſeuerantia, ſed peccatorum condonatio. Atqui quum dicunt ſancti, Ne nos inferas in tentationem, ſed libera nos à malo: quid aliud, quàm vt in ſanctitate perſeuerent, precantur? Hoc enim conceſſo dono, ne quis inferatur in tentationem, ne tentationi ſuccumbat, nemo ſanctorum eſt, qui non teneat vſque in finem perſeuerantiam ſanctitatis.* Hæc Auguſtinus. *Lib. de bon. perſeuerant. cap. 2. Cap. 3. Cap. 4. In expoſit. Orat. Domin. Cap. 5. Cap. 6.*

Hanc perſeuerantiam cõmendauit Apoſtolus, dicens: *Induimini Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.* Et rurſum: *Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Induere enim aliquid iuxta phraſim Scripturæ, eſt ita alicui rei vniri, vt ab ea nunquã diſcedatur. Vnde Dauid: *Fiat ei maledictio ſicut veſtimentũ quo operitur, & ſicut zona qua ſemper præcingitur.* Et iterũ: *Operiantur ſicut diploide cõfuſione ſua* id eſt, maledictio & cõfuſio nunquã ab eo recedat. Sic de Chriſto dicit Eſaias: *Erit iuſtitia cingulũ lumborũ eius, & fides cinctoriũ renum eius.* id eſt, omnes virtutes Chriſto inſeparabiliter adhærebunt. *Rom. 13. Galat. 3. Pſal. 108. Eſaiæ 11.*

Iob 8. Sic de impiis Iob: *Qui oderunt te, induantur confusione, & tabernaculum impiorum non subsistet.* Hunc ergo in modum *Galat.3. Ephes.2.& 6. 2 Cor.5.* *induere Christum, induere nouum hominem, induere armaturam Dei* debemus, vt ea postea non deponamus; sed veniẽte Christo, *vestiti, non nudi inueniamur.*

Similia. Qui post ægritudinem conualescens, frequenter recidiuat, ostendit, in prima sanatione omnem malum humorem, & morbi causam satis expurgatam non fuisse. Qui Christum semel indutus, & ab eo sanatus, mox eum exiuit, induens arma tenebrarum, manifestum facit quòd omnẽ peccandi affectum in prima sua reconciliatione non eiecerit. *Ioan. à S.Gemi. lib.5.cap.69.* Leopardus non persequendo sed saliendo prædam capit: quã si tertio vel quarto saltu non ceperit, præ indignatione desistit, & quasi victus retrocedit. Tales sunt, qui quasi per saltum volunt esse perfecti, & in primo pietatis impetu ab omni tentatione liberi: ideóque si semel atque iterum tentatio recurrit, à bono opere desistunt. Atqui currendum, non saltandum est, & in opere perseuerandum. Si tantum in orationis & feruoris studio homo perseueraret, quantum pauper ad ostium diuitis pro eleemosyna, citiùs haud dubiè spiritualem eleemosynam à Deo impetraret, quàm corporalem à diuite pauper impetrare solet. *Allegoria.* In veteri Lege nullum animal sine cauda offerebatur. In causa salutis nullum bonum opus sine bono fine & perseuerantia Deo in sacrificiũ offerri potest. *Simile.* Sicut in ludo scacario, vno ictu aut tractu, vel non facto quum fieri oportebat, vel malè & per errorem facto, totus ludus lucrúmque amittitur: sic vno necessario opere virtutis neglecto, aut vno peccato lethifero perpetrato, totus iustitiæ fructus amittitur, dicente Deo per Prophetam: *Ezech.18.* *Si auerterit se iustus à iustitia & fecerit iniquitatẽ* (nota vtrũque) *omnes iustitiæ eius, quas fecit, non recordabuntur.* Tam est ad salutem necessaria perseuerantiæ virtus: & ita verum est quod Christus in alio Euangelio dixit: *Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Vide plura in aliis Dominicis. *Dom.2. Aduent. tex.9. Dom. infra oct. Natiuit. Dom. tex.2. & 5. Dom.2. post Epiph. tex.6. Dom. Quinquage tex.3. Domi.2. post Pentecost. tex.7. & Dom.6. post Pentecost. tex.2.*

7. *Nisi hic alienigena. Et hic erat Samaritanus.*

Vocationé ad salutem non sufficere. LOCVS moralis de inani vocationũ, professionum, aut status cuiusque titulo, nisi nominibus res respondeat: & sæpe accidere vt minus præstent, à quibus ratione status & vocatio-

vocationis plura expectantur. Omnes illi nouem qui accepto à Christo beneficio ingrati extiterunt, quique à cœpta pietate defecerunt, Iudæi erant, vocatione fideles, & professione vnius veri Dei cultores. Vnus ille qui rediit, gratias agens, & in fide atque obedientia erga Christum perseuerauit, alienigena erat, Samaritanus erat; in impietate, & veri Dei ignorantia educatus. Sic mulier Samaritana ad puteũ edocta, facilè Christo credidit, Christíque verba optimam in partem accepit: quæ postea audientes Iudæi, vehementer sunt scandalizati & cauillati, vt suprà in Dominica Passionis ostendimus. Sic qui erga hominem in latronem incidentem misericordia vsus fuerat, Samaritanus erat; Sacerdos, aut Leuita, aut Iudæus non erat. Sic mulieris Chananeæ, & Centurionis hominis gentilis fides maximè à Christo laudatur: quum tanta in Israël non inueniretur. Sic hodie, omníque ætate maiora sæpe pietatis officia præstant homines rudes, indocti, laici, seculares, quàm magni theologi, sacerdotes, religiosi. Tractari hic locus potest ad ignauiam multorum excutiendam ex aliis Euangelicis locis, iam suprà in hoc opere pertractatis. Quæ enim de profectu nostro in Christiana professione diligenter examinando super illa verba, *Hic positus est in ruinam multorum in Israël*, diximus; quæ de grauiori iudicio eorum qui maiora à Deo virtutis adiumenta acceperunt, ad illa verba, *In testimonium illis*, prolata sunt; quæ ostenderunt, vocationem & professionem externam non sufficere ad pietatem & salutem, super illa verba, *Filij regni eijcientur in tenebras exteriores*; quæ contra iniquitatis abundantiam, abundante Christi gratia dicta sunt, ad illa verba: *Vnde ergo habet zizania?* quæ in medium allata sunt, vt Deum ab omnibus laudandum esse, ab omni statu, sexu, ætate, ostenderetur propter illa Euangelij verba, *Turba quæ præcedebant & quæ sequebantur, clamabant dicentes: Osanna filio Dauid*; quæ de condemnatione impiorum, propter varium diuinæ gratiæ abusum deprompsimus ad illa Christi verba, *De iustitia verò Spiritus sanctus arguet mundũ: quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me*; quæ postremò de vocatione nostra ad salutẽ studiosè ac sollicitè conseruãda protulimus super illa verba: *Exi citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc*; illa omnia ad hunc locũ pertinent, & huc referri possunt, & ad hanc Christi notationem de solo alienigena ac Samaritano officium pietatis exequente, salubriter tractari poterunt.

Dom. infra oct. nati. Dom tex. 3.

Domin. 3. post Epipha. tex. 6.

Ibid. tex 9.

Domin. 5. post Epiphan text. 4.

Domini. Palmæ. text. 3.

Domin. 4 post Pasch text. 3.

Domin. 2. post Pentecost. text 7.

EVANGELIVM DOMINICÆ XIIII. POST PENTECOSTEN.

Matth. 6.

EMO potest duobus dominis seruire. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum sustinebit; & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire & Mammonæ. Ideo dico vobis: Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nónne anima plus est quàm esca, & corpus plus quàm vestimentum? Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cœlestis pascit illa. Nónne vos magis plures estis illis? Quis autem vestrûm cogitans, potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum? Et de vestimento quid solliciti estis. Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis: quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis. Si autem fœnum agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit; quanto magis vos modicæ fidei! Nolite ergo solliciti esse, dicentes. Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis. Quærite ergo primùm regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Nemo potest duobus dominis seruire.* De solius Dei cultu, seruitio, & obsequio amplexando.

2. *Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum sustinebit, & alterum contemnet.* De necessario odio diaboli, vt Deum diligas; vel tolerando necessariò diabolo, si Deum contemnis.

3. *Non potestis seruire Deo & Mammonæ.* Contra pestilens & vulgare auaritiæ idolum.

4. *Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini.* Contra curas & sollicitudines huius vitæ, auaris proprias.

5. *Hæc omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis.* Contra diffidentiam de perpetua Dei prouidentia.

6. *Primùm quærite regnum Dei, & iustitiã eius: & hæc omnia adijcientur vobis.* Rerum cœlestiũ, & diuinæ voluntatis faciendæ primam curam & sollicitudinem esse debere: in cæteris, Deum suis nunquam defuturum.

1. *Nemo*

1. Nemo potest duobus dominis seruire.

LOCVS moralis de solius Dei cultu, seruitute, & obsequio amplexando. Duo enim domini hîc significant Deum, & quicquid Deo contrarium est, siue Mammona, id est, diuitiarum cupido, vt postea Christus exempli gratia ponit; siue diabolus, siue mundus eiúsque ambitio, siue caro & voluptates eius. Sub his enim dominis duram seruitutem peccatores seruiunt. *Omnis qui facit peccatum, peccati seruus est: & à quo quis deuictus est, huic & seruit. Nescitis quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis?* His ergo & Deo pariter seruire, ex his est quæ fieri non possunt. *Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? quæ societas lucis ad tenebras? quæ autem conuentio Christi cum Belial? Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum.* Quemadmodum impossibile est, vt altero oculo terram, altero cælum simul aspicias: ita fieri non potest, vt Deum, quæque Deo contraria sunt, simul diligas. Samaritani reprobi erant, & à populo Dei segregati, eo quòd & Dominum colebant, & pariter diis Assyriorum seruiebant; vnde Christus illis dixit: *Vos adoratis quod nescitis: salus ex Iudæis est.* Deus per Prophetam maledicit eis, *qui iurant in Domino, & iurant in Melchon,* idolo sic dicto. Elias Israëlitas grauiter increpat: *Vt quid claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini illum; si autem Baal, sequimini illum.* Non fuit datum populo Israël cœleste manna, donec consumpta est farina, quam ex Ægypto secum portauerant. Manente seruitute & affectu peccati, Deo seruire non potes, vt eius gratiæ sis particeps. Voluit permittere Pharao Hebræis, vt in Ægypto victimas Deo immolarent. Sed Moyses respondit: *Non potest ita fieri. Abominationes enim Aegyptiorum immolabimus Deo nostro?* Abominabantur enim Ægyptij, pastores ouium, & victimas earum. Abominatur diabolus & mundus, ea quæ ad verum Dei cultum pertinent, charitatem, humilitatem, paupertatem, patientiam, castitatem, reliquásque virtutes. In Ægypto igitur manens, in diaboli & mundi seruitio positus, Deo seruire, eíque gratas virtutes exercere non potes. Dicit Scriptura: *Sentite de Deo in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. Quisquis vult diligere Deum* (ait Augustinus) *& cauere ne offendat, non se arbitretur duobus dominis posse seruire; & intentionem cordis sui rectam ab omni duplicitate explicet.* Nam, vt alia Scriptura dicit: *Væ duplici corde, & labijs*

[Marginal notes: Deo soli seruiendum. — Ioan. 8. — 2. Petr. 2. — Rom. 6. — 2. Cor. 6. — 1. Cor. 10. — *Simile.* — *Exemplum.* — 4. Reg. 17. — Ioan. 4. — Sophon. 1. — 3. Reg. 18. — Exod. 16. — *Allegoria.* — Exod. 8. — *Typus.* — Sapient. 1. — De sermo. Dom. in monte, libr. 2. cap. 22. — Ecclesi. 2.]

scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingredienti duabus vijs. Duplici corde est, & duabus viis ingreditur, qui Deo se seruire profitetur, sibíque fortè persuadet, quum interim & malé loquatur, & sceleratè viuat, seruiens diabolo. Vna hasta nullus duobus ducibus inseruire potest. Vno pileo non possunt simul duo capita cooperiri. Vno calceo duo pedes non possunt calceari. Vno corde Deo & diabolo seruire nequis. Non potuit stare idolum Dagon in eodem altari cum Arca Dei. *Coangustatum est stratum, ita vt alter decidat; & pallium breue vtrumque operire non potest.* Est quædam species aquilarum quæ venatur in aqua, quæ respectu aliarum, naturæ est multum degeneris: nam & à coruo superatur. Ista autem habet vnum pedem clausum, more anseris, cum quo natat; & alium acutum, more cæterarum aquilarum, cum quo rapit. Tales sunt, qui volunt duobus dominis seruire, Deo, appetendo cœlestia; & diabolo, amando terrena. Habent semper cum pede aquilino pedem anserinum, cum affectu spirituali affectum terrenum. Ad vtramque ripam volunt pascere, & hîc cum delitiosis natare in fluxis fortunæ bonis; & sursum cum viris spiritualibus euolare, vt prædam cœlestem rapiant. Sed isti degeneres sunt; & à coruo, qui diabolum notare potest, facilè superantur. Sunt etiam similes hippocentauris, onocentauris, & Satyris, qui mixtas habent naturas & formas, ex parte vtiles & honestas, ex alia parte deformes, & noxias. Ideo pro monstris habentur. Pantherã propter odorẽ aromaticum, qui ex ore eius egreditur, omnia animalia sequuntur, præter draconem, qui odorem eius reputat pro veneno; & eius vocem non sustinens, fugit ad cauernam, & in seipso deficit ac torpescit. Deum laudant & amant omnes creaturæ præter diabolum, & qui ab eo decipiuntur. *Hic est enim draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus.* Sicut ergo Pantheram sequi, & draconi adhærere nullum animal potest: sic Deo & diabolo seruire impossibile est. Hæc magis elucescent, si, quid sit seruire Deo, quid diabolo, explicetur. Seruire Deo, homini est proprium, salutare, honorificum: Seruire diabolo, alienũ ab humana natura, homini sempiternũ dedecus, & certum exitium est. Deus est propri⁹ homini Domin⁹: quia non nisi creato homine cœpit Deus in Scriptura vocari Dominus, vt sapienter notauit Tertullianus ex illis verbis: *Formauit igitur Dominus Deus hominem.* Est autem

Similia.

1. Reg. 5. *Esaia 28.*

Plutar natur. hist. lib. 10. cap. 3.

Simile.

Petr. Berchor. Reductor. Mor. lib. 7. cap. 2.

Idem lib. 10. cap. 76

Apocal. 12. Simile.

Deus Dominus noster propri⁹. *Lib. contra Hermogenem.*

autem Dominus absque præscriptione antiquissimus, quia à 1.
principio creationis rerum, atque adeò ipso creationis titulo
(quo nullũ antiquius) Dominus est rerũ omnium, nedum ho-
minum. Est Dominus absq; limitatione amplissimus, &, vt in 2.
Scriptura vocatur, *Dominus vniuersorũ:* iuxta illud: *Cũcta quæ* 2. Machab. 14.
in cælo sunt & in terra, tua sunt. Est Dominus absq; superiori 1. Paral 29.
supremus: *Rex regum & Dominus dominantium. Solus Do-* Deut. 10. 3.
minus, & solus Altissimus super omnem terram. Ex his emergit Psal. 82.
seruitij & obedientiæ necessitas. Sic in fronte Decalogi præ-
mittitur: *Ego Dominus De⁹ tuus.* Sic in fine veterũ præcepto- Leuit. 20. 21. 22.
rum frequentissimè additur: *Ego Dominus.* Sic propheti-
cæ passim habent comminationes: *Dicit Dominus exerci-
tuum.*

Hinc illę in Scripturis Dei voces: *Me, inquit Dominus, non* Ierem. 5.
*timebitis? & à facie mea non dolebitis? Qui posui arenã terminũ
mari; præceptũ sempiternũ quod nõ præteribit, & cõmouebũtur,
& non poterunt; & intumescent fluctus eius, & non transibunt
illud. Populo autem huic factũ est cor incredulum & exasperans:
recesserunt & abierunt; & non dixerũt in corde suo: Metuamus
Dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluuiam temporaneam
& serotinam in tempore suo,* &c. Rursum idem Propheta: *Quis* Ierem 10.
*non timeat te, ô Rex gentium? quia tuum est decus. Inter cunctos
sapiẽtes gentium, & in vniuersis regnis eorum nullus est similis
tibi.* Sic & per alium Prophetam: *Filius honorat patrẽ, & seruus
dominũ suum. Si ergo Pater ego sum, vbi est honor meus? & si* Malach. 1.
Dominus ego sum, vbi est timor meus? dicit Domin⁹ exercituum.
Quare non seruire Domino Deo, tot & tam supremis titulis
Domino nostro, vt incredibile portentum abominatur Scri-
ptura. *Obstupescite cæli super hoc, & portæ cæli desolamini vehe-
mẽter.* id est, decorem omnem vestrum, quem ex me habetis, Ierem 2.
deponite, luctumque induite. Sed quare? *Duo mala fecit popu-
lus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi
cisternas dissipatas.* Relicto Deo, seruiũt diabolo. Si homo na-
tus fuisset vt dęmonẽ coleret, minimè mirũ videri debeat, si
ei seruiat. At natus est homo, vt Deo fi ueretur: *Nũquid seruus* Ibidem.
est Israel aut vernaculus? Quare ergo factus est in prædam? Sed
nũc vide alios dominij diuini titulos, nobis Christianis pro- 4.
prios. Dominus noster Deus est titulo redemptionis, quia po-
pulus sumus acquisitionis. *Non sumus subtractionis filij,* seu fi- Hebr. 10.
lij subtracti, *in perditionem; sed fidei,* seu fideles, *in acquisitionem
animæ. Empti sumus pretio magno.* Dominus noster est titulo 1. Cor 6.
plus quàm iustæ cõmutationis, quia non qualitercunque re- 5.
demit

1. Pet. 1. demit nos, sed pretio iustissimo. *Non corruptibilibus auro & argento redempti estis à vana conuersatione vestra, sed pretioso*
6. *sanguine quasi agni immaculati Christi.* Adhuc Dominus noster est iure datæ libertatis. Redimuntur enim sæpe ab vnius captiuitate, qui in alterius transeunt. Sed nos sic redempti sumus à seruitute diaboli & peccati, vt liberi maneamus. Dedit
Luca 1. se nobis, *vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia omnibus diebus vitæ nostræ.*
7. Præterea Dominus noster est titulo iustæ donationis, pactiq;
Gal. 3. indissolubilis ex parte nostra. *Quotquot enim in Christo baptizati sumus, Christum induimus,* hoc est, nomen ei & fidē dedi-
1. Cor. 6. mus, quod ei adhærebimus: *vt vnus spiritus cum eo, & eum*
Ephes. 2. *portabimus & glorificabimus in corpore nostro,* sicut duo in carne vna. *Hoc enim Sacramentum magnū est in Christo & in Ecclesia:* in Deo & in anima credētis baptizati. Sed & abs; his omnibus, perpetua gubernatione, prouidētia, misericordia,
Psal. 110. quotidianis beneficiis, gratiis, donis multū *misericors & miserator Dominus* est, *escam dans,* id est, omnia tam spiritualia
Seruire Deo, quid & quale. quàm tēporalia necessaria subministrans *timētibus se.* Sic ergo, & tot modis Dominus noster Deus est Nūc vide, quid &
1. quale sit, huic tāto & tot modis Domino nostro seruire. Quę iubet, pauca sunt, & quę magis exonerāt quā onerāt. Si enim nihil iuberet, obligaremur tali ac tanto Domino ad omnia. Nunc certa quædā præcipiens, ab eorum quæ nō præcipit, obligatione nos liberat. Iubet seruari mādata, quæ nisi decem sunt; & obedire Ecclesiæ, cuius præcepta tot nō sunt. Deinde quæ iubet, nobis ipsis sunt maximè salutaria, non illi vtilia, vt alio in loco ostēsum est: ideoq; talia, vt etiam eo non iubente, vel solo rationis lumine, vel ex sola fidei gratitudine præstari deberent. Decem mādata humanę etiā leges ex naturę lumine præcipiunt; Ecclesię præcepta pius & nō ingratus fidelis sua spōte, dictante fide, & vrgente charitate, adim-
Eccles. 6. pleret. Hinc Scriptura: *Vincula illius alligatura salutis.* Deinde
2. quicquid iubet, per Christi gratiam fit facillimum, ipsa dicēte Veritate: *Iugum meum suaue est, & onus meū leue.* Iugū vo-
Matth. 11. cat, quia pariter nobiscum illud portat. *Non ego* (ait Paulus)
1. Cor. 3. *sed gratia Dei mecum.* Gratia dat vires, vt fiat leue; charitas Dei dat gustum, vt fiat suaue quicquid à Deo præcipitur.

Simila. Sicut bonum ceruicibus iugum imponitur quodā subiecto puluillo, ne excorientur ceruices: ita hominibus Dei lex imponitur, subiecto charitatis puluillo, ne asperum iugum fiat.

Charitas

Charitas enim patiens est, benigna est, omnia suffert, omnia sustinet. Vestis aspera & rustica, mollibus pellibus suffulta, si superiori facie versus carnē inuersa feratur, intolerabilis est; sed si eo modo quo instituta est, gestetur, pellibus versus carnem positis, mollissima & iucundissima vestis est, propter suffulturam: ita planè Lex mandatorum in substātia operis, & in exteriori eius facie, dura & aspera, si carni proxima ponatur; si iudicio carnis subiiciatur, dura & intolerabilis videtur; & iugum importabile, quod neque nos, neque patres nostri (ait diuus Petrus) portare potuerunt. Cæterùm eadem Lex charitate suffulta, & suauissima Christi gratia sociata, si intrinsecus ponatur, & spiritui coniuncta, facilis, suauis, ac iucundissima videbitur, iuxta illud Dauid: *Viam mādatorum tuorum cucurri, cùm dilatasti cor meum:* id est, charitate & dilectione aperuisti. *Mens enim diuinis desideriis inflammata,* (ait sanctus Gregorius) *supernis coniungitur, ab inferioribus separatur, amore feruoris sui se aperit, vt capiat, & capiens inflammet.* Sed de hac re vide plura, Domin. 4. Aduen. super illa verba: *Erūt praua in directa, & aspera in vias planas.* Et rursum super illa verba: *Qui diligit me sermonem meū seruabit.* Rursum suo seruitio & obsequio Deus amplissima præmia repromisit. de quibus vide super illa verba: *Voca operarios, & redde illis mercedem suam.* Item super illa verba: *Pater meus diliget eum; & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Sed & in hac vita seruientibus ei, maximas & perpetuas consolationes impartit, vt in alia Dominica explicatum est. Sicut enim in splendidis conuiuiis, interim dum cibi parantur, quædam afferuntur bellaria, vt illis gustatis, tempus suauiter consumatur, prandiumque libentiùs expectetur; ita Dominus Deus, antequam ad mensam eius in cælo splendidissimam accumbamus, multis & miris modis suorum corda consolatur, &, vt Paulus ait, *replet omni gaudio ita vt semper in Domino gaudeant.* His omnibus adde, quòd seruire Deo, regnare est. Ideo quos Lucas vocat Reges, dicens, *Multi Prophetæ & Reges voluerūt videre quæ vos videtis,* &c. hos Matthæus vocat iustos, dicens: *Multi Prophetæ & iusti,* &c. Deinde si iusti coronas habent, iuxta illud: *Mittentes coronas suas ante thronum Dei,* benè sequitur, illos Reges esse. Sanè quia *melior est patiens viro forti; & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium:* qui Deo seruiens cupiditatibus suis omnibus imperat, quouis Rege terreno gloriosior est. Deinde si Regi terreno seruire, honori ducitur; quomodo Dei seruū, imò amicum esse, maximè

Marginalia: 1. Cor. 13. — Act. 15. — Psal. 118. — Moral. lib. 15. cap. 20. — Text 7. — Domin. Pent. text. 1. — Dom Sept. text. 7. — Domin. Pent. tex. 2. & 3. — Domin. 3. post Pasch. tex. 1. — Simile. — Roman. 15. — Lucæ 11. — Matth. 13. — Apocal. 4. — Prouer. 16. — Simile.

ximè non erit honorificum? Atque ex his quidem, quid sit, & quale, Domino Deo seruire, intelligi & explicari ex parte potest. Huc etiam pertinent quæ de Deo super omnia diligendo & colendo, iam in aliis * Dominicis deprompta sunt.

* Domin. 1. Quad text. 10. Domin. 12 post Pent text. 3.

Diaboli seruitus.

Nunc quid sit alteri domino, diabolo, seruire, vide. Diabolus est dominus intrusus, & vsurpatione propria. *Ascēdam ad Aquilonē, & similis ero Altissimo. Princeps & rex est super omnes filios superbiæ*: id est, super superbos omnes. Nullam legitimam, sed omnem vsurpatam potestatem exercet. Deinde fraude & dolo malo in homines dominari cœpit. *Decepit Euam serpens, quum esset callidior cūctis animātibus.* Quanquam non tam sua fraude, quàm nostra nūc ignauia dominari pergit. Scriptū est enim: *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Quid, quòd ex deditione nostra spontanea dominium accipit, dicēte Apostolo: *Nescitis, quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis?* Sed nec in nos potestatem vllam haberet, nisi propter peccata nostra datum esset ei desuper, ex permissione diuina, ad nostrę ingratitudinis pœnam, vt in alia Dominica explicatum est. Porrò seruitus diaboli vilissima est, quia, qui ei seruit, infinitis cupiditatibus, eisdemq; vilissimis seruire debet. Alexādro se dominū orbis vēditanti, rectè Diogenes respondit: *Tu seruus seruorum meorum es. Illis enim cupiditatibus quibus ego impero, tu mancipium es*, illis in omnibus morem gerēs, & ad eas explendas cælum & terram miscens. Tales cupiditates erant, ambitio, auaritia, luxus. Sed & eidem Alexandro Brachmannus quidā scripsit: *Quid tibi prodest totius orbis dominum fieri, qui infimæ & abiectæ rei interim seruias? Inimicos externos subuertis, vt internos foueas ac sustentes.* Dura est diaboli seruitus, quia contraria imperat, cupiditatibus contrariis animam infestans. Superbia enim sumptus ingentes, pompam & fastum postulat. Auaritia sumptus fugit, sordes & tenebras amat. Gula & ebrietas lautas epulas desiderant. Pigritia & otium mendicitatem inducunt. Inuidia & odium nec æquos quidem aspectus admittunt. Ambitio tamen, & habendi cupiditas, eisdem quos odit, adulari & assentari cōpellit. Sic contrariis vitiis diaboli mancipia torquentur, ideoque duram seruitutem seruiunt. Quibus illud Prophetæ applicari potest, *Seruietis dijs alienis die ac nocte, & non dabunt vobis requiem.* Rursum diaboli seruitus absolutè sumpta, & in singulis obsequiis tota vitiosa, tota molesta, & innumeris difficultatibus plena est, vt in alia Dominica, super illa verba, *Mundus autem gaudebit*, partim expli

1. Esaia 14. Iob 41.
2.
3. Gen. 3.
Iacob. 4.
4. Rom. 6.
5.
6.
Apophthegma. Laert. lib. 6.
Q. Curtius.
7.
Ierem. 16.
8.
Domin. 3. post Pasch. tex. 1.

explicatum est, partim alia explicationis factę loca designata sunt. Sed vnus Prophetæ locus satis hoc expressit, vbi dicitur: *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum.* Impij enim, ad explendas suas vanitates & voluptates, magno labore, quasi certis funiculis trahunt ad se illas, seque ipsos innumeris malis inuoluunt, & miseriis constringunt. Sicut enim funes nectuntur ex filiis paruo sanè labore, sed semel connexi fortiter astringunt: sic peccata facilè admittuntur, sed fortiter ligant. Et vt fila producendo ac cõplicando, funes texũtur, quibus variæ res postmodum astringuntur: sic peccata multiplicando, & alterum alteri addendo, fit pessimæ consuetudinis, & nouæ tyrãnidis vinculũ quasi plaustri, id est fortissimum, sicut vincula plaustri esse solent. His autem funiculis vanitatis, id est, per repetita peccata ex vanis desideriis & libidinibus contexta & deducta, trahimus multo labore, magnis curis & molestiis, iniquitatem; vel quia propter vnam libidinem explendam, multa peccata committimus, vt, verbi gratia, propter pretiosum vestitum, aut mensæ apparatum, qui statum & facultates nostras excedat, mille fallaciis, fraudibus, mẽdaciis, iniuriis, rapinis, multo ære alieno illam vanissimã vanitatem comparamus, atque ita iniquitatem trahimus, id est, producimus ac dilatamus egregiè, committendo centum pro vno; vel quia etiam absque specie peccati (si quasi possibile id esset) ad quamuis explendam libidinem, seu turpi amori, seu auaritię, seu ambitioni studeas, mille tibi molestiæ, curæ, vexationes subeundæ sunt. Hoc est *trahere iniquitatem funiculis vanitatis*, & nostra ipsius ineptia atque insania quærere nobis ipsis malum, prouocare peccatum, occasionem perditionis accersere. Talis est diaboli seruitus, cui his verbis maledixit Propheta. Postremò diaboli seruitus hanc vnam mercedem red- 9.
dit, vt seruientes sibi omnes in altera vita, in pœnæ societatem inuoluat; quod alio loco explicatum est; atque in pręsenti vita, perpetua conscientiæ laniena & carnificina excruciet; 10.
quod etiam in alia Dominica declaratum est. Sed & mox hac de re plura.

Esa. 5.

2. Aut

2\. *Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet.*

Diaboli odiũ necessarium.

LOcus moralis de necessario odio diaboli, vt Deum diligas; vel tolerando necessariò diabolo, si Deum contemnis. Sic hi duo domini contrarij sunt, Deus & diabolus; sic vtrique seruire impossibile est: vt planè necesse sit, vel vnum diligendo, alterum odisse; vel vnum contemnendo, alterum vt durum ac pessimum dominum sustinere. Impij diabolum sustinent (nam diligere nequeunt, vtcunque ei officiosissimè seruiant) Dei præcepta, & sanctissimam voluntatem contemnendo. Pij & iusti diabolum odio habent ac detestantur, vt Deum super omnia benedictum purè diligant. Sicut lux in instanti vel habetur, vel amittitur, & non per temporum momenta, quia inter lucem & tenebras nihil est medium, etsi ipsius lucis ac tenebrarum certi sint gradus; sic charitas, & purus Dei amor, quæ est vera lux animæ (*qui enim diligit fratrem suum*, multo magis Deum, *in lumine manet:*) nec infunditur, nec amittitur per partes, sed tota simul, etsi magis ac minùs in aliis atque aliis intensa sit. Cum minimo enim peccati mortalis affectu, cum minimo diaboli aut operum eius amore stare charitas Dei & proximi non potest. Per quodlibet peccatum mortale à Deo ad diabolum transitur, Deus contemnitur, diabolus qualiscunque Dominus sustinetur. Rursum cum minima, sed pura Dei charitate, cum paruo, sed vero odio peccati & operum diaboli, Deus diligitur, diabolus odio habetur. Diabolum iustus odio habet, id est, nec audire, nec videre ea sustinet quæ diabolus suggerit. Hæc enim sunt signa odij. Si auscultare incipis, & attendere ad ea quæ diabolus suggerit, iam eum amare incipis, odisse desinis. Et vide cur & quantum sit odio habendus diabolus. Primùm est hostis noster capitalis, inimicus homo, aduersarius, vt in alia Dominica latiùs ostensum est. Deinde sic hostis est, vt omne bonum nostrum impediat, quia *tollit semen verbi Dei*, id est, omne principium diuinæ opitulationis præscindit. de quo aliàs dictum est. Rursum omne malum suggerit. Ideo vocatur in Scripturis, *tentator*, & *is qui tentat*, & *qui seducit vniuersum orbem*: ipsaque peccata vocantur *opera diaboli*, & *desideria diaboli patris impiorũ*. Vide Dominicam 1. Quadragesimæ, textu 3. Porrò ita aliquando violenter suggerit, vt excæcet mentes mortalium, iuxta illud: *Deus huius seculi excæcauit mẽtes infideliũ*. Deinde fraudu

Simile. *1. Ioan. 2.* Odium diaboli quale. 1. *Domin 5. post Epiph. text. 3. & 5.* 2. *Dom. Sexages. text. 4.* 3. *1. Cor. 7. Apoc. 12. Ioan. 8 & 1. Ioan. 3.* 4. *2. Cor. 4.*

fraudulentus hostis est, dicente Apostolo: *Ne circumuenia-* 5.
mur à satana. Non enim ignoramus cogitationes eius. Quos au- 2. Cor. 2.
tem blanditijs cepit, in eos posteà violenter dominatur. *Ope-* 6. Ephes. 2.
ratur in filijs diffidentiæ princeps potestatis aëris huius. Captiuos
tenet suos ad voluntatem suam. Est ille *fortis armatus custo-*
diens atrium suum. Porrò facta humani generis redemptio- 7.
ne, ira & inuidia eius vehementer excreuit, estque nunc
propterea hostis iratus, & cædis cupidissimus. Vnde in Apo-
calypsi: *Væ terræ & mari,* id est, hominibus terrena sapienti- Apoc. 12.
bus, & fluxa appetentibus, *quia descendit ad vos diabolus, ha-*
bens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet. Sed nec 8.
minùs assiduus, diligens, & pertinax hostis est. *Circuit tan-* 1. Petri. 5.
quam leo rugiens, veluti famis rabie concitatus, *quærens quem*
deuoret. Antiqua hæc illi diligentia, & non insueta nostræ
perditionis fames. Sic enim in historia Iob vetustissima lo-
quitur: *Circuiui terram, & perambulaui eam.* Iam verò au- Iob 1.
dacissimus hostis est, *qui ita factus est, vt neminem timeat,* 9. Iob 41.
ait sanctus Iob. Nam & ideo ipsum Redemptorem mundi, Matth. 4.
Christum Dominum, tentare non est veritus. Sed & ita per- 10.
tinax atque audax hostis est, vt non solùm impios, verùm
etiam pios ipsos & iustos incessanter apud Deum accuset, &
aduersus eos Deum, quantum in se est, calumniando irritet.
Hinc diabolus proprio vocabulo, id est, calumniator dicitur.
Sic sanctum virum Iob falsò apud Deum bis accusauit. Pri-
mùm, *Nunquid frustra Iob Deum colit? nónne tu vallasti eum,* Iob 1.
ac domum eius, vniuersámque substantiam per circuitum? ope-
ribus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra?
Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ pos-
sidet; nisi in faciem benedixerit tibi. Accusauit vt auarū, & hu-
ius mundi amatorem, sed falsò. Omnibus enim spoliatus
Iob, Deum benedicere non cessauit. Secundò accusat eum
vt hominem mollem, suíque ipsius magis quàm Dei aman-
tem. *Pellem,* inquit diabolus, *pro pelle, & cuncta quæ homo ha-* Iob 2.
bet, dabit pro anima sua. Alioquin mitte manum tuam, & tange
os eius & carnem, & tunc videbis quod in faciem benedicat tibi,
id est, maledicat. Sed nec sic percussus Iob, à Dei laudibus
cessauit, aut Deum amare destitit. Sic vocatur in Apocalypsi Apocal. 12.
accusator fratrum nostrorū, qui accusat illos ante cōspectum Dei 11.
die ac nocte. Postremò post omnem pugnā, & de miseris pec-
catoribus victoriam, de ipsis arroganter contra Christum
blasphemè insultat. Vnde eius verba ex Cypriano & Basilio Dominica 1.
in alia Dominica. Hic est durus & perniciosus dominus quē Quadrages.

ſuſtinere compellitur, qui Deum non diligit.

3. *Non poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ.*

Auaritiæ idolum. LOcus moralis contra peſtilens & vulgare auaritiæ idolum. Chriſtus Dominus non contentus, ſub indefinita & generali propoſitione dixiſſe, duobus dominis ſeruire neminem poſſe; moxque ex his dominis diabolum eſſe alterum inſinuaſſe, qui videlicet omnis ferè peccati author & inſtigator eſt; adhuc definitè & expreſsè maledictam auaritiam, & communem ferè omnibus diuitiarum cupiditatem in medium adfert, diſertè aſſerens: *Non poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ*, hoc eſt, diuitijs, vt in alio loco: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*. Seruit diuitijs, & vir diuitiarum non dominus eſt, quiſquis eas vel auarè appetit, vel cupidè retinet. Talis Deo ſeruire non poteſt. Sicut terra quæ aurum ex ſe producit, ad cætera omnia ſterilis eſt, nec herbam, nec fruges, nec arbores fert, ſed penitus inculta iacet: ſic miſera anima auri cupida, & congerendis diuitijs intenta, ad nihil aliud vtilis eſt, nec Deo, nec Reipubl. nec ſibi ipſi, ſeruire poteſt. Meritò ab Apoſtolo vocatur cupiditas diuitiarum φιλαργυρία, *radix omnium malorum*. Nam vt virtute radicis pullulant ſtipes, rami, frondes, flores, & fructus; ſic vitio cupiditatis pullulat pecuniæ amor, ſeruitus, cultus, Dei contemptus, proximi odium, omnium etiã coniunctiſſimorum deſpectio. *Cupiditas* (ait ſanctus Baſilius) *eſt tranſgreſſionis mater, magiſtra nocendi, primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, ſicaria virtutum, ſeditionis origo, fouea ſcandalorum.* An ergo illi & Deo ſeruire poteris? An aliud Apoſtolus docet? *Qui volunt* (inquit) *diuites fieri incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitũ & perditionẽ.* Sicut radix habet oris officiũ, quia per eã plãta ſuſcipit nutrimentũ, ſicut animal per os: ita cupiditas & mammonæ ſeruitus omnibus vitijs nutrimentum præbet, ſuperbiæ, contemptui Dei, odio & immiſericordiæ erga proximum, furtis, rapinis, fraudibus, aliiſque ſceleribus, quibus cõparantur diuitiæ. Rurſum ſicut per radicem arbor terrę inhæret, & ab ea humorem accipit, quo nutritur; & ſicut planta, mediante radice, nutritur terræ humido: ſic cor hominis, mediante cupiditate, paſcitur terreno lucro, & illo ſolo cibo delectatur. Sed & ſicut arborum & plantarum radices ſtercore impinguantur; ſic inſana auaritia ſolo ſtercore diuitiarum ſatiatur, quantum ſatiari poteſt. Sicut leopardus

Margin notes: Luca 16. — Simile. — Radix malorũ auaritia. — Homil. in diuites auaros. — 1. Tim. 6. — Similia. 1. 2. 3. 4.

pardus accepto aliquo in præda veneno, quærit stercus humanum, vt eo venenum extinguat; vnde venatores fimum illum super arborem in vase suspendunt, vt in illũ leopardus intentus dum salit, faciliùs interficiatur: sic auarus suæ cupiditatis venenum (est enim *charitatis venenum auri cupiditas,* ait sanctus Augustinus) terræ stercore, quod aurum est; & temporali lucro; quod pro stercoribus habuit Apostolus, extinguere & satiare nituntur: ideoque diabolus animarũ venator robustus, hoc fimi genus nõ nisi in sublimi loco ponit, in excelsis huius mundi dignitatibus: ad quas dum homines intentè aspirant, omnique studio cõtendunt, eos facilè circa alia occupatos, in barathrum perditionis & interitum perducit, iuxta Apostoli verba modò citata. De auari rapinis & tyrannide conquerens Propheta, ait: *Respice in testamentum tuum, quia repleti sunt, qui obscurati sunt terræ, domibus iniquitatum.* id est, quia impij homines obscuratũ in terra cor habentes, pleni sunt habitaculis iniustitiæ, facti sunt diuites, & repleti ex rapinis & iniustitijs, quas in nos, populum fœderis & testamẽti tui, exercuerunt. Vocat rapaces auaros, ac mammonæ seruiẽtes, *obscuratos terræ,* siue terram obscuram atq; vmbrosam, iuxta perpetuam Hebraicam phrasim. Verè autem auari terræ vmbrosæ, seu vmbræ comparantur, quia sicut vmbra lumen impedit, sic auaritia lumẽ gratiæ; & sicut vmbra terræ facit eclipsim lunæ, terra videlicet inter solem & lunã recto diametro interposita, sic terrena ista cupiditas generat ingentem animæ eclipsim, maximas illi tenebras offundit, terreno videlicet amore, & metalli cupiditate inter Deum & animam interposita. Ideo enim amare Deũ auarus nõ potest, quia magis amat aurum suum. Ideo eleemosynas non facit, ideo nec in pauperes misericors, nec in proximos liberalis, nec ad Dei cultum expeditus, in oratione grauis ac stupidus, in meditatione rerum cœlestium vecors & insensatus, in Dei beneficiorum memoria lethargicus est, quia totus in auro suo est, & in mammonæ seruitio veluti in vmbra & spelunca occupatus. Sibi plaudit, dum nũmos tacitus contemplatur in arca. Rursum sicut vmbra calorem reprimit, planéque extinguit, calor enim esse non potest quo sol non pertingit: sic auaritia Dei & proximi amorem penitus extinguit. Vnde diuus Ioannes: *Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo.* Præterea sicut vmbra sterilitatem inducit; vix enim aliquid crescit vbi continua est vmbra; sic diuini verbi semina crescere, aut fructum facere in ea anima non

De conflict. vit. & virt. cap. 1.

Psal. 73.

Auarus vmbræ comparatur.

Simile. 1.

Simile. 2.

1. Ioan. 2.

possunt, quam amor & sollicitudo diuitiarum semel occupauit. de quo in alia Dominica multa diximus, moxque in textu sequenti plura dicemus. Porrò sicut vmbra est serpen-

Domin. Sexag. text. 6.

3. tium amica, & colubros nutrit; ita auaritia diabolo est grata,
4. & innumera fouet vitia, animæque serpentes. Denique sicut maturitatem fructuum retardat vmbra, sic dignos pœnitentiæ fructus plurimùm retardat auaritia, maximè si ad restitutionem veniendum est, aut eleemosynis emendanda præ-
5. scribitur. Postremò sicut vmbra somnum prouocat, idque propter frigiditatem; sic auaritia inducit altum in pietate somnum, facitque animum ad opera virtutis penè immobilem. Adeò verum est, Deo & mammonæ seruire neminem posse; & quod Apostolus dixit: *Quæ societas luci ad tenebras?* Quare vt omnium impiorum, ita maximè auari hominis illa vox est: *Dies mei sicut vmbra transierunt, & ego sicut fœnum arui.* In creatione rerum omnium, solis animantibus terræ Deus non benedixit, magno mysterio insinuans, terrena sapientes, & terræ bonis affixos, à Dei benedictione excidere.

2. Cor. 6.
Psal. 101.
Allegoria.

Simile.

Sicuti qui in altissimi montis cacumen conscendere necessariò deberet, ineptissimè faceret, si multa humeris onera imponeret, planéque ostenderet, se nihil minùs cogitare, quàm in montem conscendere: sic tu Christiane ad cœlestia vocatus, quum tot tibi in terris impedimenta conquiris, & onera multiplicas; planè doces, te de cœlo nec cogitare quicquam nec curare. Qui mammonæ & diuitijs seruit, ex pauperis Christi phalange exijt; ad alterius ducis, qui princeps est huius mundi, castra defecit. De Christo dicitur: *Deposuit potentes de sede, & diuites dimisit inanes.* Inexorabilis pugna est inter Christum & potentes auaros. Vtrique seruire non potes. *Hæc enim terrena & superflua* (vt sapienter scripsit Augustinus) *arctiùs adepta quàm concupita constringunt. Vnde ille diues tristis discessit, quum à Christo consilium euangelicum audiret Aliud est enim nolle incorporare quæ desunt, aliud iam incorporata diuellere. Illa velut cibi repudiantur, ista velut mēbra præciduntur.* Hæc ille. Sed & facilius est à cibis superfluis abstinere, quàm sumptos euomere. Difficiliùs ergo Deo seruit, qui collectis iam diuitijs auarè incubat, quàm qui nondum adeptas concupiscit. Isti sunt similes formicis Indicis, quæ aurum custodire dicuntur, & pro eo conseruando contra homines bellum gerere, etsi eo non vtantur. Quales etiam gryphes esse dicuntur, qui custodiunt montes, in quibus gemmæ pretiosæ inueniuntur. Monet nos Scriptura:

Auarus Christi hostis.

Epist. 34.

Ioan. à S. Geminiano, lib. 5. cap. 10.
Idem lib. 4. cap. 9.

Noli

Noli anxius esse in diuitijs iniustis, id est, quæ iniustitiæ causa sunt. *Non enim proderunt tibi in die obductionis & vindictæ.* Quod alijs verbis dixit Dauid: *Diues cùm interierit* (hic est dies tenebrarum & vindictæ) *non sumet omnia, nec descendet cum eo gloria eius.* Sicut enim simia, quæ duos habet fœtus, filium quem magis diligit, in brachijs portat, alium verò in humeris gestat; sed quando fugiendi necessitas instat, dilectum filium dimittere cogitur, ab alio autem quem humeris gestat impedita, eiúsque pondere pressa, faciliùs à venatore capitur: sic homo auarus pro filio dilecto mundum eiúsque diuitias habet; spiritum verò, & meliorem sui partem ita neglectam gerit, vt quasi à tergo eam portet: vnde ita portatus ac neglectus spiritus, multis necessarijs peccatis oneratur. Morte igitur accedente, quæ ex hac vita in alteram fugere compellit, mundus eiúsque diuitiæ dilectæ necessariò relinquuntur: spiritus homini adhæret innumeris peccatis onustus, quem ideo ad cœlum euolare non valentem, venatores dæmones ad prædam illo tunc momento attentissimi (vt in alia Dominica explicatum est) miserè rapiunt. Nauis pretiosis mercibus onusta, in pleno mari vento secundo velificans, iucundissimum est domino spectaculum. At in portum vbi appulit, velis detractis, mercibus omnibus in terram expositis, sola illa in aquis consistit, ex pristino splẽdore & opulentia nihil nisi fæces & sordes, & immunditias varias, ex ijs quæ gestauit, contractas secum retinet. Sic auarus plenus diuitijs in hoc mundo, sibi secundo vento nauigare & triumphare videtur. Sub mortis horam, omnibus quæ collegit in terra relictis, ille cum suis peccatis & sordibus nudus manet. Adeò *nihil diuitiæ proderunt in die obductionis & vindictæ*, vt scripsit Sapiens. Parum est eas nihil prodesse contra iram Dei, aut mitigationem pœnæ peccatis debitæ, si etiam vehementer non nocerent, animæque salutem penitus non vastarent. Imperator Traianus thesaurum principum cum liene comparabat. *Vt enim crescente liene reliqui artus tabescunt; sic crescente fisco tyranni, debilitantur facultates subditorum,* quum eas ille diripiat, vt suas augeat. Sed & eodem modo auaritia quæuis lieni comparatur. Nam vt eo in corpore crescente, alia membra decrescunt; sic crescente auaritia, deficiunt penitus virtutes, arescit benignitas, friget charitas, dormit iustitia, negligitur veritas. Sicut Iudæi aurum & argentum, quod singulari Dei beneficio ab Ægyptijs,

Eccli. 5. *Psal. 48.* *Simile.* *Isidorus lib. 12. etymol.* *Domin. Pentec. text. vlt.* *Simile.* *Sextus Aurelius in vita Iuliani.* *Apophthegma.* *Simile.* *Exemplum.* *Exod. 12.*

quum egrederentur, acceperunt, ad vitulum aureum fabricandum impiè conuerterunt: sic homines auari bona huius mundi, Dei beneficio ipsis ad vsum legitimum ac dipensationem liberalem concessa, in auaritiæ idolum impiè conuertunt. De hoc conqueritur apud Prophetam Deus: *Argentum multiplicaui & aurum quæ fecerunt Baal.* Quod enim Iudæi in deserto, idem postea Israëlitæ in terra promissionis fecerunt, diuitias sibi concessas, in idola verterunt. Apposite Chilo Lacedæmonius dixit, *id quod Lydius lapis est auro, hoc esse aurum homini.* Nam vt lapis Lydius suo affrictu prodit quale sit aurum; sic aurum prodit qualis sit homo. Si auro rectè, prudenter, liberaliter vtitur, vt bonus dispensator, mercedem à Deo accipiet. Si auarè retinet, seruiens ei, eiúsque cupiditate & amore captus, Deo seruire non potest, ad diaboli seruitium transiit, eandem cum eo pœnam subiturus. Auaris enim pecuniæ suæ seruientibus, eleemosynas facere nolentibus, dicetur in extremo iudicio: *Esuriui, & non dedistis mihi manducare; &c. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius.* Quemadmodum quæ naturæ in cibum non conueniunt, manducantur tamen, adeò non prosunt, vt interitum afferant, veluti si quis ligna lapides, sulphur, ignem, comederet: sic quæ animæ proprius cibus non sunt, nec ad æternitatem alunt, animo tamen concupiscuntur, & amantur, & toto affectu vel quæruntur, vel possidentur, veluti diuitiæ, opes, pecuniæ; adeò animam non pascunt, vt sempiternum illi exitium machinentur. *Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas.* Si potuit Crates Thebanus, homo sine Deo in hoc mundo, suas diuitias, quas amplas habebat, in altum maris gurgitem profundere, dicens. *Abite pessum malæ cupiditates; ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis;* quia à Diogene didicerat, se cum illis diuitiis philosophari, & virtutem colere non potuisse: pudebit profectò Christianos, quando cum amore & seruitute diuitiarum Deo seruire, & frui se non posse, Christo docente didicerint, quòd eas à se via aliqua honesta & pia non abdicant; ne illis auarè retentis, in barathrum propter illas præcipitentur. *Auaritia enim hominis mentem quasi arcem possidet,* ait Chrysostomus: *vnde per dies singulos, præcepta eis plena iniquitatis imponit; nec est omnino aliquis qui non obediat operanti. Noli igitur ex superfluo argumentari. Semel enim pronunciauit hoc Deus, impossibile esse dicens, Deo seruire & mammonâ. Ne ergo tu dixeris* hoc

Oseæ 2.
Apophthegma.
Plutar. in Græc. Apoph.
Matth. 25.
Simile.
Psal. 36.
Laert. lib. 6.
Exemplum.
Apophthegma.
Homil. 22. in Matth.

hoc esse possibile. Quando enim te vnus Dominus etiam proprijs exui iubet, alter verò etiam aliena diripere; quando ille te iubet omnia despicere, alter verò inhar re atque inhiare præsentibus: quando ille ad eleemosynas, ad liberalitatem, ad æquitatem hortatur ac iubet; alter verò parsimoniam indicit, & iniustitias audacter perpetrat: *ista duo tam contraria, quomodo tandem poterunt conuenire?* Vide de hoc argumento plura in aliis * Dominicis præcedentibus.

Domin. Saxage. tex. 6. loc. 2.
Domin. 1. Quadrag. tex. 8.
Domin 2. post Pent. tex. 5.

4. *Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid mãducetis, neque corpori vestro quid induamini.*

LOCVS moralis contra curas & sollicitudines huius vitæ, hominibus auaris proprias. Christus Dominus, quum in hoc Euangelio contra auaritiam; & amorem huius mundi, totus esse vellet, eámque ex auditorum suorum animis penitus extirpare, postquam dixisset, fieri non posse, vt auarus qui est, idem Dei seruus existat; remedium nunc huius insanæ cupiditatis docet, iubens omnem rerum etiam necessariarum, quanto magis superfluarum, sollicitudinem, curam, & anxium amorem deponere: quod etiam postea multis argumentis suadet. Primùm, à maiori ad minus. *Nónne anima plus est quàm esca?* Qui ergo animam dedit, & vitæ spiritum subministrauit, alimentum vitæ necessarium non dabit? Absurdum hoc, & Deo indignum fuerit. Secundò, ab exemplo aliarum creaturarum. *Respicite volatilia cœli, & lilia agri.* Illa pascuntur; hæc vestiuntur absque vlla cura & sollicitudine. *Nónne vos magis pluris estis illis?* Tertiò quia hæc sollicitudo nihil ad rem facit; nec illa necessitatibus nostris subueniet, sed mœrorem augebit. *Quis vestrûm cogitans potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum?* Quartò, quia diffidentiæ & infidelitatis scelus hoc est, vel diuinæ prouidentiæ non se committere, vel suam sollicitudinem ei anteponere. *Hæc enim omnia Gentes inquirunt.* Ad infidelitatem gẽtilitiam, quæ Deum ignorat, hæc sollicitudo pertinet. *Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis.* Eius prouidentia nec ignara est, nec dormit. Ad eam fidei oculos coniicere oportet. Quintò, quia serui Dei est, in Dei cultu atque obsequio primam suam curam, totámque sollicitudinem ponere, reliqua ex Dei liberalitate expectare. *Primùm ergo quærite regnum Dei, &c. & hæc omnia adijcientur vobis:* ex Dei scilicet liberalitate. In huius loci explicatione, quem ita diligenter Christus Dominus tractare voluit,

Sollicitudo vitæ.
1.
2.
3.
4.
5.
Partitio loci.

luit, videndum primò, quis sit huius præcepti sensus, & quãtum valeat. Postea quàm sit hoc & salutare & necessarium præceptum. Sensus verborum ex Christi illatione aduerti potest. Quia nemo potest Deo & mammonæ seruire, ideo dico vobis, *Ne solliciti sitis*, id est, ne sic solliciti, vt per sollicitudinem vestram seruire mammonæ videamini. Ille autem per sollicitudinem seruit, siue Deo, siue mammonæ, qui ad ei seruiendum anxius est, qui in eo de quo sollicitus est, confidit, qui eius rei primariam curam habet. Hæc tria in Dei seruitio laudabilia sunt, in seruitio mammonæ partim impia, partim noxia. Et hæc tria in rationibus suis inductis, Christus tangit. Impium est sic de mammona, atque adeò de huius vitæ necessariis (prætextu quorum mammonæ seruitur) sollicitum esse, vt in illa tua sollicitudine confidas, quia in solo Deo confidendum est. Impium est, primariam curam in temporalibus acquirendis collocare, quia primùm quærite regnũ Dei. Noxium est, & certa pestis animæ, circa temporalia, & huius vitæ etiam necessaria, multo magis superflua, sollicitum & anxium esse. *Vult Deus hoc præcepto* (ait D. Basilius) *non esse nos nimium sollicitos, sed quòd cõfidamus in Domino*. Rursum: *Labor exercendus est, sollicitudo tollenda*, ait D. Hieronymus. *Non hîc reprehenditur nisi nimia sollicitudo*, ait D. Augustinus. *Non dixit, quia seminare non debeas, sed quia sollicitus hinc atque anxius esse non debes. Nec ait, non oportet operari, sed quia pusillanimem esse non oportet. & curarum angore distendi.* Et in opere imperfecto in Matthæum: *Dixit Deus primo parenti: In sudore vultus tui comedes panem tuum; non dixit, in sollicitudine & cura. Ergo non sollicitudine spiritus, sed labore corporis acquirendus est panis.* Damnat igitur sollicitudinem anxiam & inquietam circa temporalia. Hæc enim suffocat affectum spiritualium, iuxta illud in alio Euangelio: *A sollicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus huius vitæ euntes suffocantur.* Quem locum latè tractauimus in alia Dominica. Damnat sollicitudinem, quæ diuinæ prouidentiæ diffidat. Apposite Chrysostomus: *Quam tu opinaris causam tibi esse curandi, hanc ego idoneam esse dico, quæ te ab omni liberet intentione curarũ. Si enim dixeris, Propterea me oportet esse sollicitum, quia sunt necessaria; ego è regione respondeo; Propterea non oportet esse sollicitum, quia sunt vtique necessaria. Si enim essent superflua, non deberes de eorum præstatione confidere. Nunc verò quia necessaria sunt, prorsus non oportet ambigere.* Hæc est vis verborum

Sollicitudo quatenus & quæ prohibetur.

Interrogat. 207.
In Commen. hic.
de Sermo. Dom. in monte, lib. 2. cap. 26.
Homil. 22. in Matth.
Homil. 16.

Luca. 8.

Domin. Sexages. text. 6.
Homil. 23. in Matth.

borum Christi. Hanc ille sollicitudinem prohibet, non primariam tantùm, sed simpliciter circa temporalia, quia & 1.
noxia est, suffocans spiritualium rerum amorem; & super- 2.
flua, quia cogitando & sollicitudinem adhibendo nihil proficimus; & impietatis speciem habet, quia cum quadam erga Deum diffidentia coniuncta est. Labor, & prouidentia 3.
rerum temporalium necessaria non prohibetur; sed sollicitudo, &, quæ illi comes est, ex parte Dei diffidentia, ex parte nostra confidentia. In sua enim cura, prouidentia, sollicitudine, confidunt auari, & seculi amatores, diuinæ prouidentiæ diffidunt. De prouidentia necessaria Paulus dicit: *Qui* 1.Timot.5.
domesticorum curam non habet, infidelis est. Sed dicit προνοεῖ, non μεριμνᾷ, quo verbo Christus hîc vtitur. Curam habere & prospicere rebus necessariis, laudabile ac necessarium est. Sollicitum esse vetat Christus. Est quippe μεριμνᾷ sollicitudo, quædam cum cogitatione ægritudo, & anxietas; & hanc vim illa vox habet. Vtitur illo verbo Paulus, dicens: *Mulier* 1.Cor.7.
nupta sollicita est quomodo placeat viro; innupta quomodo placeat Deo. Nec ibi sollicitudinem nuptæ laudat Apostolus: vnde quidam inferunt, de liberis quoque sollicitos esse parentes, & de rebus necessariis sollicitum esse quemque posse, quia & Paulus circa eleemosynas, & collectas pauperum faciendas, *sollicitum se fuisse* scribit (*quod etiam*, inquit, *sollicitus fui seruare*) sed hanc viri & vxoris sollicitudinem narrat Paulus, vt rem molestam, & nuptiis consequentem; non vt laudabilem. Hæc enim vna causa est, cur à nuptiis dehortetur & virginitatem anteponat. Paulus verò ad Galatas non vtitur verbo, μεριμνάω, sed σπουδάζω. Ait enim, ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι: quod etiam studui facere. Prorsus igitur sollicitudinem, & animi anxietatem, curámque vehementem & intēsam circa temporalia, in quantum talia, prohibet Christus, vt rem homine Christiano, qui spem suam ponere debet in Deo, indignam, & vt spiritualium amori & desiderio planè noxiam. Quod nunc secundo loco explicādum est, vt, quàm sit hoc præceptum salutare, intelligatur.

Paulus à Palac. in Matth.6.

Galat.2.

Ait Christus in alio Euangelio: *Attendite vobis ne grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina dies illa.* Vnam causam repentini & non expectati iudicij extremi, vnam causam obliuionis Dei & iudiciorum eius, vnam causam neglectæ salutis ponit Christus *grauari corda curis huius vitæ.* Vtitur Christus verbo, μερίμναις βιωτικαῖς, sollicitudinibus circa hanc

Luca 21. Sollicitudo quare prohibeatur.

 vitam,

vitam, ſicut in præſenti Euãgelio. Dicit hac ſollicitudine ſic grauari cor hominis, vt alterius vitæ memoriam habere, vt ſpiritus curam tenere, vt de extremo iudicio cogitare, nec vacet, nec libeat, nec poſſit. Ideo ſubdit ſtatim Chriſtus: *Tanquam laqueus enim ſuperueniet in omnes* (ſcilicet dies illa) *qui ſedent ſuper faciem omnis terræ.* id eſt, qui terrenis rebus inhærent, qui ſedent affixi illis, qui ſolliciti tenentur & occupantur circa illa. Neque enim nullus erit iuſtus in terra, qui eius iudicij memoriam habebit, illúdque expectabit. Sed *ſedere ſuper faciem terræ* dicuntur, quorum corda grauantur, & deorſum ſemper in terram flectuntur ac deprimuntur ſollicitudine, cura, & pondere rerum terrenarum, quibus affixi ſunt, ſolliciti ſemper quid comedant, quo veſtiantur, quomodo diteſcant, & illuſtres in ſeculo fiant. Ideo Chriſtus in hoc Euangelio ſollicitudinem omnem rerum temporalium à mentibus noſtris longiſſimè abarcere & profligare vult: ne, quod alibi monet, hac ſollicitudine grauentur corda; grauata, iudiciorum Dei non recordentur; non recordando, tanquam laqueo ab illis capiantur. Sicut

Similium cõgeries.

1. cœli machina cum terræ globo nulla vnquam arte coniungi poteſt; ita nec terrenarum rerum ac cœleſtium ſollicitudo, & (qui ſollicitudinis cauſa eſt) amor ſimul habitare poterit. Amoris & affectuum noſtrorum certa & finita proportio eſt. Quum enim omnium actionum noſtrarum fons ſit ipſa voluntas, fit in eius affectibus quod in fontis riuulis.

2. Quemadmodum enim ſi vnum tantùm curſum fons teneat, pleno alueo fluit; ſed ſi in varios canales ſe diffundit, in ſingulis minor eſt: ſic ſi voluntatem in ſola rerum cœleſtium ſollicitudine, amore, affectu contineas, toto impetu eò feretur. Sin verò eam in terrena iſta diſtribuas, vt partem quidem veſtium, partem ciborum cura, partem pecuniæ, partem honores, partem voluptates habeant, tum in ſingulis minor erit, tum à rebus cœleſtibus, quæ cum illis omnibus nullam affinitatem habet, quàm longiſſimè ſe abſtrahet. Monet

Coloſſ. 3. Paulus regeneratos in Chriſto: *Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt ſapite, vbi Chriſtus eſt, in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt quærite, non quæ ſunt ſuper terram.* Nec ſapere, nec quærere, id eſt, nec affici, nec ſollicitum eſſe circa res terrenas Chriſtianus debet.

3. Quemadmodum arboris truncus terræ adhærens, radicem ſuam vndequaque in terra diffundit, & varios quaſi cuniculos agens, in multa ſe brachia diuidit, quæ terræ

viſceribus

visceribus adnascũtur: sic hominis circa terrena solliciti animus in curas huius vitæ, & sollicitudines innumeras dispergitur, eisque tenacissimè adhæret. Elegãter sanctus Augustinus: *Amor rerum terrenarũ, est viscus spiritualium pennarum.* *Serm.33.de verb.Dom.* Sicut enim tinea vestem, & vermiculus lignum corrodit atque consumit, ex quibus tamen orta & enata sunt: sic planè 4. curæ huius vitæ, quæ animum terrenum vehementer affligunt & angunt, ex praua animi concupiscentia oriuntur, ipsamque demum animam & hominem perdunt atque consumunt.

Est autem hæc sollicitudo rerum temporalium animæ vehementer noxia tribus modis. **Sollicitudo noxia tribus modis.** Primùm, quia mentis lumen offuscat. Secundò, quia ad pietatem multum difficultatis adfert. Tertiò, quia animum paulatim enecat atque consumit. Quod ad primum attinet, 5. *quemadmodũ oculus iste corporeus* (ait diuus Basilius) *Epist.1.* *continuo circumactu versatus, & nunc horsum atque illorsum deflexus, nunc sursum deorsumq; erectus, vicissim ac depressus exactè cernere nequit, sed obtutu incumbere in rem visam eum oportet, qui perspicuè cõtemplari vult: sic humana mens sexcentis mundi curis distracta, euidenter cernere veritatem vix vnquam poterit.* Nempe fit tunc in mente humana, quod in sera accidit distorta, cuius videlicet dentes & 6. receptacula casu aliquo in obliquum conuersa sunt. Nam vt *Hector Pintus, dialog.par.2. dial.1.ca.6.* in tali sera, propter turbata receptacula, clauis inserta tunc claudit, quando aperire deberet; & tunc aperit, quando claudere oporteret; omniaque in contrarium vertuntur: sic planè animus humanus curis rerum humanarum afflictus & impeditus, totusque turbatus atque distractus, rationem quidem, quæ clauis actionum est, aliquousq; intromittit & audit; cæterùm sensibilium amore captus, & affectibus animi deordinatis, nec eam totam, vt oportet, admittit, nec salutaribus monitis acquiescit; sed tunc claudit quum aperire deberet; tunc aperit, quando claudere oporteret: Deo claudit, mũdo aperit; cælestia reiicit, terrena recipit; eaq; toto studio & conatu prosequitur. Sicut enim oculi læsi, debiles, & lusci in lo- 7. cis vmbraticis & obscuris clariùs vident quàm in rutilante *Ibidem dial.2. cap.10.* sole; sic oculi mentis curis huius vitæ & sollicitudinibus affecti & occupati, læsos intuitus habent, pessimè vident; non nisi obscura & caliginosa cernũt, non nisi vana, caduca, & noxia 8. appetunt; ad Deum se & diuina attollere nequeunt. *Nam vt speculum* (ait sanctus Basilius) *si pollutum est, imaginum impressiones recipere nõ potest; sic nec anima secularibus occupata curis,* *Epist.64.*

illumi

illuminationis Spiritus ſancti capax eſſe valebit. Imitanda igi-
9. tur nobis hac in re venatorum induſtria atque ſolertia. Illi enim, vt canis venatici olfactum purum atq; integrum ſeruent,&peculiari tantùm officio idoneum reddant, acriuſque & certiùs feræ veſtigiis inhærere faciant, nullo modo ſinunt eum aberrare,& quemlibet odorem perſequi;ſed loris reſtringunt,reuocantque,vt prædam tãtùm propoſitam per-
10. ſequatur.Idem & aucupes faciunt,quum accipitris caput capitio velant,nec vagari oculis ſinunt,donec ad prædæ capiẽdæ locum ac tempus veniatur;vt videlicet ad ſolam prædam intentus reddatur,& ne aliis conſpectis, quæ naturaliter appetit,ad illa conſequenda vim ſibi faciat,euolare contendat, & perſequi ſtudeat.Idem nobis faciendum eſt. In Dei amore,rerumque diuinarũ cura & ſollicitudine animus cõtinendus,nec ad huius vitæ & ſeculi curas,ſollicitudines, affectus anxios,diuagari permittendus.Propria animi humani prędа cælum eſt.Hoc appetere,de hoc ſollicitum eſſe, hoc per vim rapere,huc omnem curam & ſollicitudinẽ conuertere oportet.Si in alia excurrit,huius prædæ odorem & conſpectum amittet.Si de temporalibus ſollicitus eſt, cæleſtia non cura-
11. bit.Sicut vigilia oculos corporis grauat,in ſomnũ declinans; ſic ſollicitudo temporalium grauat oculos mentis,in terręna deprimens.Sicut vigilia viſum hebetat, dolorem capitis generat,corpus ipſum debilitat & eneruat;ſic ſollicitudo temporalis hebetat viſum contemplationis ſpiritualis,turbatio-
Lucæ 10. nem mentis inducit,iuxta illud Chriſti ad Martham:*Sollicita*
12. *es,& turbaris erga plurima:* & totius animæ virtutẽ eneruat. Nam ſicut mola in gyro ducta,triticum comminuit, & à ſe proiicit in farinam redactum;ſic mundi actio, dum multas curas colligit,humanas mẽtes quaſi per gyrum vertit, atque ex ſe velut farinam proiicit;quia agitato corde, minutiſſi-
Eccli. 7. mas & infinitas cogitationes gignit,iuxta illud Salomonis: *Fecit Deus hominem rectum,*& ad cæleſtia appetẽda ſtabilem & erectum:*ipſe autem infinitis ſe miſcuit quaſtionibus*, id eſt, multis ſe & innumeris curis inuoluit, turbatus erga plurima,quum vnum tãtùm eſſet neceſſarium. Ad ſecundũ quod attinet,maximam ad virtutum opera difficultatem hęc ſollicitudo adfert;ideoque eam qui admittit, Deo ſeruire non
13. poteſt. Quemadmodum enim, quod vno tantùm ſimplici nodo conſtrictum eſt,facilè diſſoluitur(nodus enim ſimplex vnico attractu apperitur)quod autem pluribus & circumflexis nodis (quos cæcos vocant)conſtringitur & alligatur,

non

non nisi difficillimè, multoque labore & sudore dissoluitur, ita vt vngues, atque etiam dentes interdum adhibere oporteat, adeoque ad Gordium nodum dissoluendum Alexandri gladio opus fuerit: sic omnino animus ille, qui vnico tantùm diuini amoris nodo ac vinculo omnibus rebus creatis astringitur, nec nisi in ordine ad vnũ Deum illis afficitur, facilè & nullo negotio pietatem colet, nec vnquam propter earum amorem Dei leges violabit; quia proposita aliqua rerũ creatarum, vel honesta necessitate, vel voluptate inhonesta, quũ nec illa appetat, nisi in ordine ad Deum, nec hanc admittat, quia contra Dei amorem est, vno hoc simplici attractu, vna hac simplici diuini amoris & honoris consideratione pietatem non deserit, tentationem reiicit. At verò qui pluribus nodis creaturis se astrinxit, nec in ordine ad Deum, sed inordinatè per varias & diuersas cupiditates erga illas afficitur, ideoque variis & diuersis curis ac sollicitudinibus illas persequitur, & adipisci contendit; profectò iste vel difficillimè, vel vix vnquam pietatem colet. Totò enim impetu & cursu dum in id fertur quod amat, vel Deum illis rebus cõtrarium amare non potest; vel Deum, & diuina illis rebus excelsiora, nisi difficillimè quæret, & vt difficultate careat, omninino non quæret. *Quemadmodum enim sol est quidem clarus* (ait sanctus Chrysostomus) *& in medium cunctis propositus, & non habemus opus eum quærere; si verò nosmetipsos in terram defoderimus, & vndique adumbrauerimus, multum laborandum est vt solem videamus: sic, si in curis rerum secularium defoderimus nosmetipsos, & totos implicauerimus, vix poterimus oculos aperire, & lumen gratiæ, quod omnibus exponitur, animo intueri.* Hæc ille. Sic ingentem ad pietatis opera difficultatem inducit hæc temporalium sollicitudo quod in Dominica Sexagesimæ pluribus explicatum vide, circa illud Christi: *A sollicitudinibus & diuitiis suffocantur.* Ad tertium quod attinet, sollicitudo rerum temporaliũ ipsam animã paulatim enecat & ad cęlestia appetenda prorsus ineptã reddit. Quemadmodum enim hedera, quum ex se ipsa radicẽ & ortum accipiat, eo tamen modo crescit & surgit, vt arborẽ vicinam arctissimè cõplectatur, eamq; complexa, eius ope & fulcimento in altũ se attollat; cæterùm ipsam postea arborẽm ita suo cõplexu stringit, & constrictam tenet, vt ampliùs succum admittere, ac germinare nequeat, ideoque suffocato quasi spiritu emori necesse abeat: eodem planè modo cura & sollicitudo

14. *Homil. 22. in epist. ad Hebr.*

15. *Hector Pontus, dialog. par. 1. dial. 6. cap. 4.*

tudo rerum terrenarum, animam ipſam, cuius opera & induſtria in terrenis conquirendis vtitur, ita poſtea obruit, & totam irretitam tenet, vt planè ſuffocata & aggrauata, ad cæleſtia aſpirare nequeat. Quare curis huius ſeculi animum immergere, & ad Deum eum ſimul attollere velle, tam eſt im-
16. poſſibile, quàm cum ratione inſanire. Nam vt mentis compos non eſt, nec orationis vſum tenere poteſt qui inſanit; ſic animum quo ad cæleſtium amorem prorſus enecauit, qui eum res terrenas deperire, & earum cura & amore inſanire permiſit. Sicut vigilia corpus deſiccat, & calorem generat vel
17. auget; ſic rerum temporalium ſollicitudo animum humore pietatis euacuat, aridam reddit, & inſipidam circa cæleſtia, amorem verò & æſtum cupiditatis vel generat, vel inflam-
18. mat vehementer. Sicut qui oleum aqua permiſcet atque confundit, vtrumque deſtruit, quum eadem ſeparata ſuam & pulchritudinem & naturam conſeruent; oleum enim aquæ ſupernatat & fulget, aqua ſuam puritatem limpida retinet: ſic qui curis huius vitæ & ſollicitudine diſtinetur, ſimulque Deo ſeruire ſe poſſe arbitratur; circa neutrum rectè ſe gerit, ſed tam Dei cultum quàm temporalium vſum deſtruit. Cæterùm ſi rebus terrenis iuſto quidem & neceſſario labore ac prouidentia, ſed abſque ſollicitudine, abſque animi anxietate incumbat, mentem Deo, rebuſque diuinis fruendis liberam ſemper ſeruet, in vtriſque ſe rectè & feliciter geret. Diuinarum rerum amor, cura, ſollicitudo, ſicut oleum, omnibus eius actionibus ſupernatabit, atque fulgebit, quia non niſi in ordine ad Deum rebus omnibus vtetur. Imò oleum diuini amoris ipſos neceſſarios labores vehementer leniet, facileſque & ſuaues reddet. Ipſæ verò res terrenæ, comedere, bibere, mercari, poſſidere, magiſtratum gerere, & quæcunque huius vitæ actiones aliæ, ſuam honeſtatem ſeruabunt, cor & animum poſſidentis, laborantis, vtentis hoc mundo non grauabunt. Vide plura in Dominica Sexageſimæ, textu 6. loco 1. & 2.

5. *Hæc omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater veſter cæleſtis, quia his omnibus indigetis.*

Diffidentia in Deum.

Locus moralis contra diffidentiam circa perpetuam Dei

pro

prouidentiam. Docet Christus sollicitudinem illam & animi anxietatem circa temporalia adipiscēda, maximè necessaria, infidelis cuiusdam esse diffidentiæ signum, & quasi negatæ prouidentię Dei argumentū. Quemadmodū enim ingens filij familias sollicitudo & cura circa res domesticas, ipsius patris familias negligentiā & incuriam coarguit, cui diffidens filius sua diligētia mederi vult: sic planè qui in temporalibus conquirendis sollicitudinem exercent, & curis huius vitæ anxiè distinentur, Dei prouidentiam tacitè accusant, quasi ille suorū curam non haberet. Adhibenda est rebus necessariis humana industria, sed non in ea confidendum, verùm in Dei bonitate & prouidētia tota fiducia collocanda est. Iudæi, vt terram promissionis ingrederentur, pugnauerunt quidem, & armata manu Chananæos eiecerunt. Tamen Dei erat victoria, non illorum. *Nec enim in gladio suo possiderunt terram, & brachium eorum non saluauit eos; sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui: quoniam complacuisti in eis.* Dauid rex bellator erat fortissimus. Dicit tamen in eodem Psalmo: *In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgētes in nobis. Non enim in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me. Saluasti enim nos* (tu Domine) *de affligentibus nos, & odientes nos confudisti.* Vir fortissimus, Iudas Machabęus, tota ratione rei militaris constituta, concludit: *Sicut autem fuerit voluntas in cælo, sic fiet.* Docet Christus, ad Dei prouidētiā omnia studia & conat⁹ nostros esse referēda, & nō ex nobis ipsis, nostrisq; mediis pēdere. Sic Paulus: *Diuitibus huius seculi præcipe non sublime sapere, non sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo, qui præstat nobis omnia abūdè adfruendū.* Sic & diuus Iacobus: *Ecce nunc qui dicitis, Hodie aut crastino ibimus in illam ciuitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus: pro eo vt dicatis, Si Dominus voluerit; &, Si vixerimus, faciemus hoc aut illud. Nunc autem exultatis in superbiis vestris.* Talis erat stultus ille diues, quem Christus in parabola inducit dicentem: *Anima mea, habes multa bona posita in annos plurimos. Requiesce, comede, bibe, epulare.* Cui statim dicitur: *Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te. Quæ autem collegisti, cuius erunt?* Certè nec tua, nec eorum, quibus ea fortè reposuisti. Quare contra hanc impiam de bonis huius seculi confidentiam, addit ibi Christus: *Videte & cauete ab omni auaritia: quia non in abundantia cuiusquam vita eius est ex his quæ possidet.* Tollere Christus vult omnem pecuniæ affectum, omnem in ea stultam

Simile.
Exempla.
1. *Psal. 43.*
2.
3. *1. Mach. 3.*
1. Tim. 6.
Iacob. 4.
Luca 12.

ea stultam & impiam confidentiam. Hoc enim maximè nomine, *idolorum seruitus auaritia* ab Apostolo vocatur, quia in suis pecuniis stulti homines cõfidunt, non in Deo. Quare quũ alibi dixisset, *Sint mores sine auaritia contenti præsentibus*: adiecit, *Ipse enim dixit, Non te deseram neque derelinquam.* Sic aliæ docent Scripturæ, non in prudentia, non in solertia, industria, sollicitudine nostra, sed in sola Dei benedictione fiduciam ponendam esse. *Omnem sollicitudinem vestram* (ait diuus Petrus) *proiicientes in eum, quoniam ipsi est cura de vobis. Noli laborare vt diteris* (ait Salomon) *sed prudentiæ tuæ pone modum.* Sic Ecclesiasticus: *Est homo laborans & festinans, & tanto magis non abundans. Est homo marcidus, egens recuperatione, plus deficiens virtute & abundans paupertate, & oculus Dei respexit illum in bono, & erexit illum ab humilitate ipsius, & exaltauit caput eius.* Dicunt auari, & prudentes huius seculi: De futuro prospiciendum est. Nescis quid serus vesper aduehat. Quibus respondet sanctus Basilius: *Non ergo Dominus tibi præceptor erit, nec Euangelium formam vitæ dabit, sed tu tibi ipsi iura dices ac statues. Prohibuit enim ille tibi, ne sollicitus esses in crastinum.* Et paulo pòst: *Etsi incerta sit (vt ais) tua futura necessitas, longè tamen incertior est defossi & recõditi thesauri tui vsus. nec tamen pœna incerta, sed certissima, quæ tuorum morũ manet inhumanitatem,* atque in Deum diffidentiam. Contra hos diuites auaros, & huius seculi prudentes cõfidentes in thesauris suis, clamat Propheta Amos: *Væ qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariæ. Iurauit Dominus Deus in anima sua: Detestor ego superbiam Iacob, & domos eius odi.* Et paulo pòst causam reddens, ait: *Qui lætamini in nihili, & dicitis: Nunquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua?* Omne robur humanum, rem nihili vocat Propheta. Confidentiam in potentia & brachio humano, detestatur Deus. *Beatus vir, qui inuentus est sine macula*, sine diffidentiæ in Deum macula: *& qui post aurum non abijt*, sollicitè illud quærendo, vel inordinate appetendo: *nec sperauit in pecuniæ thesauris*, iam acquisitis, vel relictis; sed in Deo viuo. *Quis est hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua.* id est, communem hominum errorem correxit, hominúmque iudicio mirabilia fecit, quia inusitata.

Colloss. 3. | Hebr. 13. | 1. Petri 5. | Prou. 23. | Eccli. 11. | Homil. in diuites auaros. | Amos 6. | Eccles. 31.

Exemplum. 1. Esdr. 8. Talis erat Esdras sacerdos magnus, qui populum sub Dario ex captiuitate reduxit. Sic enim de se scribit: *Erubui petere Regem auxiliũ & equites, qui defenderent nos ab inimico in via; quia dixeramus Regi: Manus Dei nostri est super omnes qui*

quærunt eum in bonitate, & imperium eius, & fortitudo eius, & furor super omnes qui derelinquunt eum. Ieiunauimus autem, & rogauimus Deum nostrũ super hoc, & euenit nobis prosperè.

Et sanè quid est, quòd de Dei prouidentia & bonitate in rebus necessarijs, faciens interim quod in se est, quisquam dubitet? Si de eius potentia, Deus est: si de eius voluntate, Pater est. Si de necessitatum nostrarum rerum scientia; ecce ipse dicit: *Scit Pater vester, quia his omnibus indigetis.* Profectò qui credit Deum suas cognoscere miserias, & non sperat diuinum adiutorium, iam fatetur se in inferno esse damnatum. Damnatorũ enim miserias & calamitates nouit Deus, & perpetuò illis subuenire recusat. De viuis hoc cogitare, & quidem in eum credentibus, & amãtibus, summa esset blasphemia. Vix enim grauiori scelere in Deum peccatur, quàm in horum altero; aut in eius bonitatem fiduciam abijciendo, aut de nostris viribus & diuitijs præsumendo. Vtrunque in hoc Euangelio Christus è suorum pectoribus eliminat. Superbæ de seipso confidentiæ acerrimè à Deo vindicatæ exẽpla in Scripturis occurrunt multa, quæ breuiter proponi circa hoc Euãgelium possunt vt sollicitudine abiecta, in solo Deo spem ac fiduciã ponere doceatur auditor. Contra Moabitas clamat Esaias: *Audiuimus superbiam Moab: superbus est valde; superbia eius, & arrogantia eius, & indignatio eius, plus quam fortitudo eius. Idcirco vlulabit Moab ad Moab: vniuersus vlulabit. His qui lætantur super muros cocti lateris, loquimini plagas suas.* Cõtra superbam Babylonem, & vniuersam Assyriorum potẽtiam sic idem Propheta intonat: *Dixisti; In sempiternum ero domina. Non posuisti hæc super cor tuum, neque recordata es nouissimi tui. Et nunc audi hæc delicata, & habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo: Ego sum, & non est præter me amplius. Non sedebo vidua, & ignorabo sterilitatem. Venient tibi duo hæc subitò in die vna; sterilitas & viduitas. Quia fiduciam habuisti in malitia tua, & dixisti, Non est qui videat me.* Azotij contra Assyrios ab Ægypto & Æthiopia auxilia petierant: à quibus etiam auxilium petere, De auxilio neglecto, Iudæi decreuerant. Sed contra hanc eorum vanam fiduciam sic loquitur Propheta: *Dicet habitator insulæ huius in die illa: Ecce hæc erat spes nostra ad quos cõfugimus in auxilium, vt liberaret nos à facie regis Assyriorũ: & quomodo effugere poterimus nos?* Docere vult Propheta, Iudæos in nullo mortaliũ, sed in solo Deo fiduciã ponere, Damascus in qua Israël spem posuerat, fuerat euersa. Iudæa fidit Ægypto. Fuit Ægyptus ab Assyrijs tribus

Deo diffidere quàm absurdum.

Confidentiæ sui ipsius punitæ exẽpla.

1. *Esaiæ 16.*

2. *Esaiæ 47.*

3.

Esaiæ 20.

4.

tribus annis vaſtata. Ægyptij confugiebant ad Æthiopes: at Æthiopes fuerunt ab Aſſyrijs ſuperati. Aſſyrij victorijs elati, fuerunt poſtea à Medis & Perſis grauiter oppreſſi. Perſæ & Medi ab Alexandro fuerunt contriti. Ipſe Alexander in flore ætatis veneno ſublatus perijt. Eius regnum in multas partes diuiſum Romani occupauerunt. Hæc ſunt Dei iudicia in eos qui de ſuis gloriantur viribus. Nec fretum tot habet viciſſi-
5. tudines, nec rota faciliùs mouetur, quàm potentia & præ-
Ezech. 31. ſumptio humana. Dicit Deus ſuperbis Aſſyrijs. *Pro eo quòd ſublimatus eſt in altitudine, & dedit ſuauitatem ſuam virètem atque condenſam: & eleuatum eſt cor eius in altitudine ſua, tradidi eum in manus fortiſſimi gentium: faciens faciet ei: iuxta im-*
6. *pietatẽ eius eieci eum.* Sed in ipſo populo Dei hæc impia confidentia acerbiùs taxata, & acriùs punita fuit. Vnde Oſeas:
Oſea 5. *Vidit Ephraim* (hoc eſt decem tribus) *languorẽ ſuum, & Iudas vinculum ſuum: & abijt Ephraim ad Aſſur, & miſit ad Regem vltorẽ: & ipſe non poterit ſanare vos, nec ſoluere poterit à vobis vinculum. Quoniam ego quaſi leæna Ephraim, & quaſi catulus leonis domui Iuda:* id eſt, ferociſſimè in eos commoueor propter peccata eorum. *Ego, ego capiam & vadam: tollam, & non eſt qui eruat. Vadens reuertar ad locum meum, donec deficiatis,*
4. Reg. 15. 16. & 17. *& quæratis faciem meam.* Nempe Manahe rex Iſraël cõfugit ad Phul regem Aſſyriæ, & ei millæ argenti talenta dedit, vt firmaret regnum eius. Oſee vectigalis fit Salmanaſſari Aſſyriæ regi, ne vaſtaretur ab eo. Achaz rex Iudæ confugit ad auxilium regis Aſſyrij, dans ei omne aurum, quod inueniri potuit in templo Dei. Sed fruſtrà hi omnes hominum auxilia quærebant, cum ſuo populo nihilominus pereuntes. Quare
Oſea 10. Oſea 12. iterũ Propheta ſic eos alloquitur: *Comediſti frugẽ mendacij,* id eſt, vanæ ſpei, *eo quòd confiſus es in vijs tuis, in multitudine fortium tuorum.* Et paulo pòſt: *Ephraim paſcit vẽtum, & ſequitur æſtum: tota die mendacium & vaſtitatem multiplicat, & fœdus cum Aſſyrijs inijt, & oleum in Ægyptum ferebat.* Harum gentium amicitias ambiebat, neglecta in Dominum Deum ſpe & confidentia. *Iudicium ergo Domini cum Iuda, & viſitatio ſuper Iacob. Iuxta vias eius & iuxta adinuẽtiones eius reddet ei.*

Diffidentia in Deum, peccatorum cauſa. Hæc in Deum diffidentia, innumeris peccatis cauſam dat. Totã vitam, adeoq; omnes penè vitæ dies & horas in curis & negotijs ſecularibus impendimus, minimam vitæ partem in Dei laudibus, oratione, cœleſtium rerum ſtudio, cognitione, deſiderio collocamus; quia omnem fiduciam in manibus noſtris, in negotiatione & prudentia noſtra, ſitam habemus;

parum

parum aut nihil in Deo. Sed vide quæso. Esau homo durus, pilosus, laboriosus, perrexit ad venationem, montes & colles peragrauit, & fatigatus est: patris tamen benedictione cum toto labore suo excidit. Iacob homo lenis, domesticam & quietam vitam agens, sed in Dei meditatione assiduus, primogeniturã rapit, & patris benedictione fruitur. De plerisq; Christianis dici potest, quod de impio scripsit Abacuc Propheta: *Immolabit sagenæ suæ, & sacrificabit reti suo, quia in ipsis incrassata est pars eius, & cibus electus eius.* Nempe artem quisque suam, industriam, ingenium admiratur & adorat, eique totam vitæ victúsque rationem in seculo adeptam attribuit, ei immolat, ei sacrificat. Sed talibus Scriptura dicit: *Arrogantia tua decepit te, & superbia cordis tui, qui habitas in cauernis petræ, & apprehẽdere niteris altitudinem collis. Cùm exaltaueris quasi aquila nidũ tuum inde detraham te, dicit Dominus.* Qui de suis viribus gloriantur, eos confundit Dominus: *Sperantes autem in se, non confundet.* De hac necessaria in Deum confidentia ac fiducia, iam in alijs Dominicis iterum atque iterum dictum est. Vide in Dominica 6. post Pentecosten, textu 4. & alia loca ibi annotata. Vix alio in genere aut grauiùs aut crebriùs peccatur. Quare de hoc argumento vix vnquam satis dici potest, nec illud iam decies tractasse piget. Faciet ex omnibus delectum pro sua prudentia prudens paterfamilias, & seruus domini fidelis.

Exemplum. *Abac. 1.* *Ierem. 49.* *Psal. 16. 17, 31. 33.*

6. *Primùm quærite regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis.*

LOcus moralis, quòd rerum cœlestium, & diuinæ voluntatis exequendæ prima cura ac potissima sollicitudo nostra esse debeat, quia in cæteris Deus suis non deerit. Hic est scopus Christi in tota huius Euangelij concione: vt omni reiecta sollicitudine rerum temporalium, vel quia superflua est, vel quia spiritualiũ stúdio noxia, vel quia in Deum blasphema, Regnum Dei & iustitiam eius ante omnia, id est, primaria ac maximè intensa cura ac sollicitudine quæramus. Illud enim, *primùm*, intensionem vehementem magis notat, quàm ordinẽ. Sic in alijs interdũ Scripturę locis: *Hoc primùm intelligentes, quòd omnis prophetia propria interpretatione non fit.* Rursum: *Hoc primùm scientes, quòd venient in nouissimis diebus illusores:* Et iterum: *Obsecro primùm omnium fieri obsecrationes,* &c. Neque enim hîc ordo faciendi, sed facti intentio commendatur. Sic hæc verba san[...] Gregorius exponit:

Cœlestia quærentibus, temporalia non deerunt. *2. Pet. 1. & 3.* *1. Tim. 2.*

Moral. in Iob lib. 15. cap. 10.

Se magis Dominus, quàm ea quæ condidit, vult amari, æterna potiùs quàm terrena postulari, sicut scriptū est: Quærite primùm regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis. Quia enim non ait, dabuntur vobis, sed adijcientur, profectò indicat aliud esse quod principaliter datur, aliud quod superadditur. Quia enim nobis in intentione æternitas, in vsu verò temporalitas esse debet: & illud datur, & hoc ex abundanti superadditur. Hæc ille. Iubet ergo Christus quæri, & intētissimè quæri regnū Dei. Et quis rem tam excellentem meritò non quærat? Aut quare tantā oblatam dignitatem & felicitatem ambabus vlnis omnes non amplectuntur? Quia animum adhuc regium non habemus, sed seruilem, abiectum, & infimis contentum. Quia Spiritus Dei nondum insiluit in nos. Quia animales adhuc & terreni, non nisi talia sapimus. Saul ad primum Samuelis verbum de regno contempsit & risit, dicens: *Nunquid non filius Iemini ego sum? Quare ergo loquutus es mihi sermonem hunc?* At vbi oleo vnctus est, *& insiluit in eum Spiritus Domini*, animum regalem sumpsit, & quæ rege digna erant, cogitare cœpit, mutatus in alium virum. Quintus Cicero ad Marcum fratrem de petitione Consulatus (amplissimæ tunc toto orbe dignitatis) scribens, hoc eum semper ob oculos & mentem habere, siue domi resideat, siue in forum descendat, siue in Senatum eat, sibíque hoc dicere monet: *Nouus homo es. Consulatum petis. Roma est.* Hæc enim singula ingentes illi virtutum stimulos apponere posse putabat. 1. quòd non ciuis Rom. natus, nec patritius, sed Arpinas, loco obscuro ortus. 2. quòd supremam dignitatem peteret. 3. quòd in vrbe Roma, amplissimo totius orbis theatro, & in maximo selectissimorum competitorum numero eam ambiret. Atqui nos Christiani omnes & singuli non in vna vrbe Consulatum, sed extra totum orbem regnum cœlorum ambimus, eiúsque candidati sumus. Dicat ergo sibi vnusquisq; nostrûm. *Nouus homo es. Gloriam & beatitudinem æternam petis. Cœlum est.* Non sumus ciues regni cœlestis nati, vt olim in paradiso voluptatis, & statu innocentiæ primus noster parens fuit: sed sumus *naturâ filij iræ, hospites, & aduenæ, & peregrini in terra*, nati in mundo, *qui totus in maligno positus est*; nati ex carne, & in peccato concepti. Sumus in terra maledicta. *In sudore vultus nostri comedere debemus panem nostrum.* Ad hanc vetustatem & corruptionem exuendā, magna pugna adeunda, multæ tentationes superandæ, variæ tribulationes perferendæ

Cœlestia cur non appetuntur.

1. Reg. 15.

In Orat. seu Epist. de Petitione Consulatus.

Simile.

Ephes. 2.
1. Ioan. 3.

Genes. 3.

tendæ sunt. Gloriam æternam petis, non vnius anni Consulatum. At *non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam qua reuelabitur in nobis.* De qua re in alia Dominica dictum est. Quis non vellet decem annis priuatam vitam agere, vt postea quinquaginta annis regnaret? *Omnes qui in agone contendunt, ab omnibus se abstinent.* Cibum & vestes corpori detrahunt, oleum addunt: vt nudi & agiles luctentur, & aduersario tenendi ansas eripiant. Oleo enim delibuta caro, difficillimè prehensa tenetur. Sic sollicitudinem cibi & vestimentorum deponere debemus, oleumque misericordiæ & charitatis adhibere: vt nulla nos terrena impediant, hostique diabolo inuadendi nos facultatem eripiamus: *Charitas enim operit multitudinem peccatorum:* & ille nisi per peccata nos non comprehendit. *Et illi quidem* hoc faciunt, *vt coronam accipiant corruptam*, breuem, caducam, momentaneam, vanam opinionis laudem: *nos autem vt in corruptam*, solidam, sempiternã. Romæ via ad Consulatum erat, popularem esse, bona officia Reipub. nauasse, multos priuatim iuuisse. Nobis ad gloriam cœlestem via est, totius vitæ sanctitas, integritas, incorruptio, Dei cultus assiduus, proximi amor indefessus. *Apparuit enim gratia Saluatoris nostri Dei, vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, iustè, piè,* (sobriè, quoad nos, & temperãter; iustè, quoad proximum, & innocenter; piè, quoad Deum, & obsequenter) *viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloria magni Dei.* Hæc est ad regnum Dei via, quam Christus vno verbo hîc tetigit, dicens, *Et iustitiã eius.* Non est satis regnum Dei quærere, vel sollicitè optare, aut nescio quibus operibus promereri: sed oportet quoq; huius regni, vel potiùs Dei iustitiam quærere, sollicitéque circa eam adimplendam satagere. Datur enim non otiosis in foro, sed operarijs in vinea merces quod in alia Dominica explicatum vide. Postremò, cœlum est quò tendimus, & in quo cum Deo regnare volumus. Atqui *regnũ cœlorũ vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Vis viam ad cœlum scire? Pete ab illis qui per hanc viam ambulauerunt. Respondebunt tibi: *Ludibria & verbera experti, & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus.* De hac via iustorũ, & vera via ad gloriã cœlestẽ adipiscẽdam, vide plura in alijs suprà Dominicis.

Rom. 8.
1. Cor. 9.
1. Petri 4.
Tit. 2.
Domin. Septuages.
Matth. 11.
Hebr. 11.
Domin. 4. Aduent. text. 4.

Domini 3. Quadrage. text. 1. Qui vult ad Indos negotiandi causa pergere, laborem nauigandi non recusat. Qui à morbo graui sanari desiderat, medicamenta non respuit. Qui fundum emere parat, de pretio statim incipit cogitare. Sic qui regnum cœlorum petit, laborem cogitet oportet; qui pretium eius est, vt multis aliis in locis iam dictum est. *Qui omne studium, totámque curam* (ait Chrysostomus) *pro illis ineffabilibus gerere debes bonis, valde teipsum dedecoras atque confundis, qui erga cupiditates rerum fluxarum temetipsum impendis. Quemadmodum qui graui morbo laborat* (ait sanctus Augustinus) *peruersè facit, qui delitiosas & tenerrimas vestes potiùs quàm medicamenta, medicósque conquirit*: sic qui de temporalibus sollicitus, regnũ cœlorum non quærit. Nam vt nisi sano corpori non quæruntur pulchrè vestes; sic nisi primùm mente cœlestium bonorum desiderio flagrante, quærenda sunt tẽporalia. *Quemadmodum enim* (ait sanctus Chrysostomus) *qui humanam gloriam captant, diuina prorsus excidunt; ita qui diuinam sectãtur continuò neque hac priuantur; id quod Christus hoc loco promisit, dicens: Cætera omnia adijcientur vobis.* Illustris est illa in veteri Lege promissio, qua dicitur. *Nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te & apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno.* Quum enim ex vniuersa Iudæa ad templum ter in anno proficiscendum erat, solis domi relictis paruulis & mulieribus, pleræque autem tribus aliquot dierum itinere à templo distarent; promittit Deus, nihil eos in re familiari detrimenti accepturos, & quòd nullus hostis aut prædo, illis domo profectis, terræ & possessionibus eorum insidiabitur.

Similia.

Homil. 23. in Matth.

Epist. 56.

Simile.

Homil. 24. in Genes.

Simile.

Exod. 34.

Typus.

Hæc in figura contigerunt illis, vt & nos sciamus, interim dum regnum Dei quærimus, & iustitiam eius, dum obsequio diuino vacamus, nihil nos in temporalibus detrimenti accepturos; sed eorum curam Deum habiturum, qui, vt illi seruiant, curam habent. Pater eius filij curam deponit, quem videt ad suam solius rem attẽtum esse, & omne patris ministerium & obsequium negligere. At quem filium pater videt in suo ministerio ita totum occupari, totúmq; tempus collocare, vt sui ipsius propemodum obliuisci videatur, huius curam pater diligenter habet, &, ne quicquam illi desit, studiosè prospicit. Multo fideliùs & amantiùs erga filios suos adoptiuos Pater cœlestis hoc facit, eis necessaria subministrans, quos in suo obsequio assiduos & diligentes videt. Aliqua hîc huius rei exẽpla subiiciam. Exemplum curæ & proui-

Simile.

Exempla.

&c prouidentiæ diuinæ de ijs qui ante omnia eius cultum quærunt, in sancto Hugone Lincolniensi Episcopo satis perspicuum apparuit. Sanctus ille Episcopus in itinere aliquando quum esset, cum aliis prælatis & clericis, cæterísque primo manè abire vellent, propter viarũ pericula; Quò, inquit, ibimus, matutinis precibus nondum persolutis? Illis dicentibus, preces postea esse recitandas, sed nunc properandum, ne propter moram à prędonibus capiãtur; respondit: Qui capit, capiat. Ego hinc non exibo, donec solito more preces matutinas persoluero. Mira res. Solus Episcopus per illam viam equitans, nihil mali passus est. Alij dum prudenter facere volunt, & suæ priùs incolumitati consulere, quàm Dei iustitiam facere, in periculum, quod cauere moliebantur, inciderunt, à prædonibus capti & spoliati. Sic ille vir sanctus Dei cultum, priuati negotij celeritati anteponens, à Deo tutatus est. Sed & præclarum huius rei exemplum est, quod in Prato spirituali legitur. Nobilis quidam Constantinopolitanus magnas eleemosynas faciens, & pecunias omnes distribuens, moriens, Christum reliquit filio suo curatorem: & filius conditionem libens acceptauit. Non longè pòst diues quidam in eadem ciuitate, vnicam habens filiam, & sollicitus cui eam collocaret, vxori dixit, vt post orationes factas ad Ecclesiam iret, & qui primus ingrederetur, filiam suam coniugem acciperet. Ingressus est primus adolescens iste, alterius magni Eleemosynarij filius; & magno cum parentum gaudio, filiam illam, splendidè dotatam, in vxorem accepit. Hæc ibi, cap. 201. Illustre quoque & illud tam fiduciæ in Deum, quàm adiutorij diuini exemplum est, quod Adrianus I. Pontifex Romanus fecit. Quum enim Desiderius Longobardorum Rex Romam cum exercitu peteret, specie quidem salutandi ex voto Apostolorum limina, verè autem vt vrbem dolo caperet, Carolúmque Magnum pręueniret, quem ab Adriano euocatum intellexerat; Adrianus Pontifex, reseratis priùs templis, atque vrbis portis, misit qui Desiderio sub anathematis pœna imperarent, ne propiùs ad vrbem accederet. Barbarus Rex, quem arma non mouerant, simplici anathematis denuntiatione territus, sententia mutata, retrò exercitum conuertit. Magna fuit Pontificis in Deum fiduçia, magna pietas: maior Dei & præsentissima opitulatio. Sic Attilam, flagellum Dei, ex Italiæ finibus Leo Magnus, Roma. Pont. Dei numine inuocato, abarcuit. Adeò, si primùm quæritur regnum Dei, cætera omnia

In vita eius cap. 22. apud Surium, tom. 6.

Baptista Fulgosius lib. 1. cap. 2

adiicientur nobis. Hoc ita impressum etiam Gentes, verum Deum ignorantes, tenuerunt, vt rebus omnibus religionem & numinis cultum anteferrent. In Senatu Romano ea semper primo loco proponebantur, quæ ad religionem faciebant. Hodie Turcarum princeps, quoties cum suis proceribus deliberat, professor legis eorum adesse iubetur, attentè obseruans, ne quid contra religionem concludatur. Alexander Seuerus, Imperator ethnicus, audita cõtrouersia inter Christianos & caupones quosdam Gentiles, de loco & fundo quodam publico, quem Christiani orandi in eo causa occupauerant, asserentibus cauponibus eum ad se locum antea pertinere; pronunciauit, *Quoquo modo sit, satius est eo in loco Deum coli, quàm cauponas exercere.* Hæc illorum etsi falsa, ordinata tamen religio erat, Dei cultum, & iustitiam primùm quærere, & quærendam decernere. Apud Ezechielem: quum multas populi abominationes Deus Prophetæ inspiciendas ostendisset, vltimo loco, & pro omnium grauissima hanc ponit: *Introduxit me in atrium domus Domini interius, & ecce in ostio templi Domini, inter vestibulum & altare, quasi viginti quinque viri dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientem; & adorabant ad ortum solis.* Per hos designantur qui à Deo, diuinisque rebus auersi, oculos suos in mundanæ fœlicitatis splendore defixos habent, qui terrena sapiunt, cœlestia fastidiunt; qui non primum regnum Dei, & iustitiam eius quærunt, vt cætera eis adiiciãtur; sed primùm bona temporalia sollicitè parant, & Deum non nisi ad illa adipiscenda, & quum eius auxilio in illis cõparandis opus habent, respiciunt. Isti *vtuntur Deo, fruuntur nummo,* ait Augustinus; *abiicientes & conculcantes fidem suã, æstimando eam mercede vilissima; quasi ad hoc seruientes Deo, vt terrenam fœlicitatem adipiscantur.* Atqui docet nos Christus nihil absolutè & principaliter quęrere nisi regnum Dei, & iustitiam eius: cætera enim adiicienda esse, vt quædam vel necessariò dependentia, vel sua sponte consequentia. Appositè Chrysostomus: *Neque ad conuiuium quisquam iturus opulentum, de ipsius diei cibo se curare patietur: nec ad fontem aliquis accedens, sollicitudinem de sitis necessitate patietur. Nequaquam ergo etiam nos, cùm habemus liberalitatem & prouidentiam Dei, cunctis omnino fontibus affluentiorem, inopes nos putemus.* Nempe eamus *ad cœnam magnam*, ad quam inuitati sumus; cibo nõ indigebim⁹ in via. Petamus fontem illũ, qui dixit: *Si quis sitit, veniat ad me*; potu nõ carebimus in via.

Fulgos. lib. 1. cap. 1.
Albertus Nouicamp. in orat. ad Hungar. Princ.
Aelius Lampridius in Alexandro.
Ezech. 8.
Allegoria.
Epist. 120. cap. 5.
Homil. 23. in Matth.
Similia.
Ioan. 7.

At multi

At multi pij, Paulus verbi gratia, qui primùm & ante omnia quærebant regnum Dei; *in fame, in siti, in ieiunijs, in frigore & nuditate*; hanc vitam transegerunt. Sed vide animum eius; *Ego didici in quibus sum sufficiens esse. Scio abundare, scio & penuriam pati.* Adiiciuntur ergo necessaria piis, vel reipsa, vel quantum ipsi desiderant. Nihil ille opus habet, qui nihil desiderat. Qui Deo plenus est, quærens regnum Dei, &c. illi paucissima sufficiunt. Potuit vnus Philosophus dicere, visis nundinis omni rerum varietate refertissimis: *Quã multis ego non egeo! Si cogitantibus sæpenumero nobis aliquid de rebus vitæ huius, mente acriter in aliqua cogitatione defixa, neque oculi, neque aures muneribus funguntur suis, animúsque, relictis sensibus, totus in ea commentatione hæret: profectò vehemens nostra in Deum intentio, & amor fixus, omnem à nobis vel leuissimam de libidinibus* & superfluis voluptatibus *cogitationem facilè depellet.* Omnia ergo illi à Deo adiiciuntur, cui nihil deest, cui Deus est omnia, qui didicit, in quibus est sufficiens esse, vt Apostolus loquitur, id est, qui quicquid habet, sufficiens putat, nec plus appetit quàm habet.

2. Corinth. 11.

Necessaria quo sensu adiiciantur.

Basilius Const. monast. cap. 5.

Simile.

Sed & infirmioribus quoque Deum adiicere quæ necessaria sunt, non æstimatione tantùm, sed & re ipsa, ídque abundanter, & larga manu, tum Scripturæ docent, tum innumera exempla demonstrant. Vide, ad hanc rem quod attinet, quæ de admirabili & certissima Dei prouidentia circa suos omnes in qualibet necessitate iuuãdos, in aliis Dominicis prolata sunt, circa illa verba: *Ipse autem dormiebat, quum nauicula fluctibus operiretur.* Item ad illa Christi verba: *Non ex solo pane viuit homo, sed ex omni verbo quod procedit de ore Dei.* Rursum ad illa verba. *Vnde ememus panes, vt manducent hi?* Ac demũ, quũ non habente turba quod manducaret in deserto, dixit Christ⁹: *Misereor super turbam, &c.* Vide quoque quæ de fiducia in Deum nunquam deponenda, seu circa subsidia vitæ necessaria, seu in alia quauis consolatione nostra, variis in locis deprõpta iam sunt. Primùm ad illa Christi verba: *Quid timidi estis modicæ fidei?* Item ad illa verba: *Stans Iesus, iussit illum adduci ad se.* Rursum ad illa Apostolorum verba diffidentiæ plena: *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, vt vnusquisque modicum quid accipiat.* ac denique ad alia illis similia verba in Dominica 6. post Pentecosten. In his locis abundè docetur, verum illud esse quod canit Ecclesia: *Sicut te colimus, sic nos tu visita.* Porrò primùm & antè omnia quærendum esse regnum Dei, & iustitiã

Domini. 4. post Epipha. tex. 2.

Domin. 1. Quadrag. tex. 6.

Domin. 4. Quadra. tex. 1.

Domin. 6 post. Pent. tex. 1. & 3.

Domin. 4 post. Epiph. tex. 4.

Domini. Quinqua. tex. 4.

Domin. 4. Quadrage. tex. 4.

eius; ex illis locis ostendi potest, quæ vel de amore Dei super omnia, vel contra nostram circa salutis causam negligentiam, vel de feruore colendi Deum, in variis iam Dominicis tractata sunt. Hæc enim omnia ad huius nobilissimi loci explicationem faciunt. Vide de primo Dominica 12. post Pentecostem, tex. 3. & loca illic annotata. De secundo vide Dominicā 13. post Pentecost. tex. 2. & loca ibi designata. De tertio vide Dominicam 6. post Pentecost. tex. 2. & ad quæ illic præterea loca remitteris. Amplissimus enim hic locus est, & multis partibus fœcundus, quæ singulæ ad ædificationem & salutem audientium salubriter tractari possunt.

EVANGELIVM DOMINICÆ XV. POST PENTECOSTEN.

Lucæ 7.

IBAT Iesus in ciuitatē quæ vocatur Naim: & ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa. Cùm autem appropinquaret portæ ciuitatis; ecce, defunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ, & hæc vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa. Quam cùm vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere: & accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabāt, steterunt. Et ait: Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus & cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ. Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes: Quia Propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitauit plebem suam.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa.* De bonis exemplis maiorum, ad instructionem & imitationem minorum.
2. *Ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ.* De mortis memoria propter eius necessitatem certam, horam incertam.
3. *Et hæc vidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.* De cura habenda viduarum.
4. *Et turba multa ciuitatis cum illa.* De religiosa piorum sepultura.
5. *Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit: Noli flere.* De misericordia egenis & afflictis personis, exemplo Christi exhibenda.

6. Et

6. *Et accessit, & tetigit loculum, Hi autem qui portabant, steterũt.* De Dei misericordia, qua peccatores, iniecta tribulationum manu, à statu & cursu peccati reuocat.

7. *Adolescens, tibi dico, surge.* Vocante Christo, surgendum à peccato.

1. *Ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa.*

LOcus moralis de bonis exemplis maiorum, ad instru- Exempla maiorum.
ctionem & imitationem minorum. Docet Euãgelista, se-
quutos esse Christum priùs discipulos, ac postea (eorum vi-
delicet exemplo) turbam plebis copiosam. Solent maiorum
vestigia sequi minores, Prælatorum mores imitari subditi, &
ad Principis exemplum se conformare populus. Ad prædica-
tionem Ionę, primus qui egit pœnitentiam, fuit Rex Niniue; *Exemplũ.*
qui suo non tam edicto, quàm exemplo, surgens ipse de so- *Ionæ 3.*
lio, indutus sacco, &c. vniuersum populum ad pœnitentiam
faciendam induxit: faciendo pœnitentiam, ab ira Dei libe-
rauit. Contrà, prior qui prophanauit vasa templi Hierosoly- *Dan. 5.*
mitani in epulis Babylonicis, fuit Balthasar Rex, quem statim
imitatæ sunt concubinæ, bibentes & ipsæ in poculis aureis *Iosue 4.*
Deo cõsecratis. Quum populus Israeliticus Iordanis alueum *Allegoria.*
transire debebat, vt terram promissionis ingrederentur,
primi omnium præcesserunt sacerdotes, quos reliquus popu-
lus secutus est, ita ex Dei voluntate pręcipiẽte Iosue. Adeò ad
omnem seu virtutis seu vitij actionem, maiorum exempla
valent. Vnde Scriptura: *Secundùm iudicem populi sic & ministri* *Eccl. 10.*
eius. Qualis rector est ciuitatis, tales & habitantes in ea. Sanè ad
hoc dati sunt in Ecclesia pastores, doctores, Prophetæ, pręlati,
principes, non tantũ vt verbo iubeant, doceant, præscribant:
sed etiam vt exemplo informent, moneant, præluceant. *Non* *1. Thess. 4.*
vocauit nos Deus (ait Apostolus) *in immunditiam, sed in sancti-*
ficationem, id est, vt homines sanctos redderemus. Dominus
per Ezechielem Prophetam iussit, quando sacrificia erãt of-
ferenda, & Lex audienda, dicens: *Princeps in medio erit aliorũ:* *Ezech. 46.*
cum ingredientibus ingredietur, & cum egrediẽtibus egredietur.
hoc est, ipse erit primus in opere, & vltimus in fine operis: vt
omnes eum tam in ingressu, quàm in egressu imitentur &
sequantur.

Sicut cor in medio corporis ita est, vt sit principium vitæ *Simile.*
& terminus; primum quod animatur, & vltimum quod mo-
ritur: sic prælatus & princeps in medio populi esse iu-
betur, vt sit primus in opere, & primus qui cesset ab
opere.

opere. Sic Christus semper erat in medio discipulorum suorum: & de eo Petrus dicit, *In omni tempore quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus.* id est, toto tempore, quo Magister noster ac Dominus fuit, docens nos verbo & opere, semper in medio nostrum, vt sol in medio planetarum, vt cētrum in medio terræ; vt scopus in medio signi. Paulus vt Iudæos ęmulatores Legis lucrifaceret, Legem mandatorum exactissimè ipse obseruabat: *Quamdiu* (inquit) *ego sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo*, perfectione videlicet operum, ac vitę meę; *si quo modo ad æmulationem prouocē carnem meam*, id est, Iudæos, *& saluos faciam aliquos ex illis.* Ad vulgi reformationem, maximam vim habet superiorum integritas, modestia, fides. *Seruierunt filij Israel Domino cunctis diebus Iosue, & Seniorum qui longo post eum vixerunt tempore, & nouerūt omnia opera Domini, quæ fecerat cum Israel.* Et paulo pōst: *Surrexerūt alij* (scilicet seniores) *qui non nouerant Dominum, & opera quæ fecerat cum Israel, fecerūtq; filij Israel malum in conspectu Domini, & seruierunt Baalim.* Sic & aliis pōst seculis in eodem populo accidit. *Quia stultè egerunt pastores; & Dominū non exquisierunt, propterea omnis grex eorum dissipatus est.* Quando canis in capite vulneratur, maximè periclitatur, quia vulnus suum lingua lambere non potest: nam quacunque alia corporis parte lædatur, lingua lambens seipsum sanat. Prælatus qui caput est, si malè viuit, quum nulla lingua eum lambere possit, nulla reprehēsio corrigere, nulla admonitio sanare, fit penè insanabilis. At reliquo populo peccante, si integer prælatus est, habet linguam qua alios sanet, doctrinam verbi, & exemplum bonæ vitæ.

Actor 1. *Rom. 11.* *Exemplum.* *Iudic. 2.* *Ierem. 10.* *Simile.*

2. *Ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ:*

Locus moralis de mortis memoria, propter eius & necessitatem certissimam, & horam incertissimā. Ecce enim, ait Euangelista, defunctus effertur, & adolescens in primo ætatis vigore, & filius vnicus matris suæ, quæ etiam vidua erat. Siue matrem, siue filium, siue ętatem filij spectes, omnia vides quæ longiorem vitam meritò exspectabant: mater vidua indigens solatio, filius vnicus, & vnicum solatium, ætas filij tenerrima. Defungitur tamen hac vita, & defunctus effertur. Mortis memoriam hoc exemplum nobis suggerit. Quum duæ naues in mari sibi occurrunt, diuersa via nauigantes,

Mortis memoria. *Similium congeries.*

gantes, vtrique naui videtur quòd ipsa firma consistit, & altera celeriter transcurrit; quum tamen reuera vtraque æquè 1.
currat. Sic multi quum alios mori cernunt, seipsos quasi immortales reputant; nec se ad mortē quoque properare, adeoque quotidie mori aduertunt. Quemadmodum enim vas li- 2.
quore plenum non extrema gutta cadens exhaurit, sed quicquid antè depromptum est: sic vltima vitæ hora, nō sola mortem facit, sed sola consummat. Morimur igitur omnes, & 2.Reg.14.
quasi aqua dilabimur in terram, quæ non reuertuntur. Sed hūc
fluxum continuum non aduertimus. Quemadmodum enim 3.
quos aut sermo, aut lectio, aut aliqua interior cogitatio, iter Senec. de breuit.
facientes decipit. & peruenisse se antè sciūt, quàm appropin- vit. cap. 6.
quasse; ita hoc iter vitæ assiduum & citatissimum occupatis, & curis huius seculi detentis, non apparet, nisi in fine. Tunc enim non tam vixisse, quàm fuisse, quisque sibi videbitur.
Quemadmodum enim quem sæua tempestas à portu exce- 4.
ptum huc & illuc tulit, ac vicibus ventorum ex diuerso furentium per eadem spatia in orbem egit, non ille multum nauigauit, sed multum iactatus est: sic omnino qui vitam variis cupiditatibus agitatam egit, & quasi equus molendinarius in orbem ambulans, varia fortunæ rota circumductus est, moriens tandem, non diu vixit, sed diu fuit. Est quippe
vita præsens instar nauiculæ, in qua per huius mundi fluctus 5.
tantisper nauigamus, vel instar rhedę vectorię, in qua vt viatores ferimur, ad alterius vitæ portum & finem perpetuò tendentes. Nemini improuisa mors esse videri debet. Quum enim quotidie aliquem mors interimat, satis nobis constare potest, pacem cum hoste constitutam non esse, ideoq; quasi ad certi hostis ictum parati semper consistere debemus. Si-
cut porci quum alium porcum occidi vident, & inter occi- 6.
dendum horribiliter vociferari audiunt, commouentur & ipsi, grunniunt, accurrunt, timent; at vbi iam lethali vulnere accepto clamare desinit, penitusque interiit; ad cibos illi suos, ad lutum & sordes redeūt, nec quicquam ampliùs mouentur: sic homines carnales & voluptuarij, visa familiaris cuiuspiam morte, & strepitu campanarum, quæ lugubriùs & prolixiùs tunc pulsantur, audito, dum adhuc effertur cadauer, & ille sonitus perdurat, mouentur nonnil, & aliquo mortis horrore corripiuntur: at peracto funere, nulla iam ampliùs mortis memoria habita, ad pristinas sordes & peccata redeunt, vitamque sibi ipsis adhuc prolixam planè promittunt.

7. Ingens hæc diaboli fraus & deceptio est. Sicut enim pictores ita colores ac lineas picturis accõmodant, vt quæ propè posita sunt, longè dissita esse videantur, delusis intuentiũ oculis: sic dæmon mentis nostræ oculis illudit, dum vnicuique mortis diem longissimo spatio distare persuadet, qui tamen
8. plerisque in foribus est. Quemadmodum enim in auditu prædicationis verbi Dei, quum aliquod peccatum perstringitur & taxatur, vnusquisque hoc à se remouet, & ad alium transfert, dicens apud semet ipsum, De tali & tali hoc loquitur, non de me; vel ad talem & talem ista pertinent, non ad me: sic planè in casu mortis, quum alios mori cernimus, ita statuimus, vt illum quidem cito mori oportuerit, nobis autem diu adhuc viuendum esse nihil dubitemus. At hac cogitatione nihil vanius, nihil periculosius. Voluit Deus à sola morte neminem mortalium excusari, ne quidem filiũ suum vnigenitum hominem factum, aut purissimam matrem eius; voluit horam eius incertissimam esse, ideoque in qualibet ætate, in quolibet statu, in quocunque anni tempore homines mori: voluit denique prædicere; *Vigilate quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit*, per mortem scilicet, ne quisquam sibi vel vnum vitæ diem, nedum annos multos, polliceretur. Si Rex carcerem longè munitissimum extrueret, quo mortis rei includerẽtur, ad mortem tamen non omnes simul, sed alios post alios, variis temporum interuallis, pro suo beneplacito educeret: an quisquam illorum longam sibi in carcere moram polliceri auderet; & quia inter primos non euocatur, ex postremis se fore sperare poterit? An interea luxui, contentioni, aut voluptati operam dabunt? nec potiùs perpetuò ad mortem excipiendam parati stabunt? At qui tota hæc vita nostra nihil est aliud, quàm ad mortem damnatorum in hoc mundo, tanquam in carcere positorum, expectatio continua, quando ad latam mortis sententiam de facto subeũdam euocabimur. Alij citiùs, alij seriùs, sed ad incertum omnes morti destinamur. Quare ne quis in vlla ætate aut fortuna longam sibi vitam promitteret; hac apta hypotyposi docuit vir & sapientia & sanctitate celebris Thomas Morus: Sicut qui è carcere ad patibulum ducitur, quò duæ quidem viæ ducunt, vna per circuitum longa, alia recta & breuis, sed vtraque ad patibulum ducto ignoratur, donec ad exitum ventum sit; nec scit qui ducitur, rectáne & breui, an circumflexa & longa via ducatur, etsi duas tales esse vias

Matth. 25.

Simile.

In vita eius, cap. 12.

Simile.

vias aliorum experientia didicerit; non habet è carcere exiens, vnde longiorem sibi viam promittat, propter alterius viæ incertam longitudinem: sic omnino iuuenis non potest longiorem sibi vitam promittere quàm senex. Videt enim quidem iuuenis senem per circuitum duci; sed an ipse in eo circuitu ducatur, nescit. Nemo enim viuendo scire potest, per circuitúmne an per diametrum ad mortem tendat. Vana igitur & fallax est huiusmodi expectatio.

Noxia porrò & perniciosa eadem est, quia mortis ipsius terrorem, qualis & quantus sit (quem tamen prænoscere vtilissimum fuerit) illa diuturnæ vitæ spes falsa à nobis penitùs abscondit. Nam vt qui eminus aliquid videt, confusè videt, nesciens homóne an arbor sit; sic qui vitam sibi longam promittens, mortẽ quasi eminus ac longissimè à se distantem respicit, illi eam qualis sit, quàm terribilis, & acerba, & horrenda; quos angores, quas molestias, quæ pericula secum adfert, non videt. Atqui propterea & aliorum mortes quotidie ante oculos versari, & nostram mortem ab oculis nostris abscondi voluit Deus, vt perpetuam eius memoriam animo circumferremus. Loquitur Scriptura in persona ante oculos nostros morientis: *Memor esto iudicij mei, sic erit & tuum: mihi heri, & tibi hodie.* Adam post peccatum statim pellibus animaliũ mortuorum induitur, vt mortis sentẽtiam, quam nunc acceperat, ob oculos mentis semper gestaret. Iussit Dominus in veteri Lege plumas auium, quæ illi in sacrificium offerebantur, in cineris locum conijci ad partem templi oriẽtalem. Plumę auium, sunt mundi huius honores, diuitiæ, splendor, quibus inaniter extollimur. Sed vt his Dei donis in eius laudem & gloriam, quasi in acceptabile ei sacrificium vtamur, ea caduca esse, & breui atq; incerta morte finienda perpetuò cogitare debemus. Sicut enim aqua restinguit ignem, & sparsi cineres terræ fructus enecant; sic mortis assidua recordatio, & appetitus carnales vehementer refrigerat, & vitiorum germina succrescere non sinit. Qua de re in alia Dominica obiter aliquid dictum est. Vipera exusta in cineremque conuersa, atque in vino potata, eiusdem bestiæ morsui medetur, vt scribit Lactantius. Sic vnumquodque peccatum sanatur, si quale id in morte futurum sit, cogitetur. Nihil sic ad domandum carnis desideria valet, quàm quòd vnusquisque id quod diligit, quale sit mortuum penset. Nihil magis demittit superbiæ cristas, quàm si superbus moriturum se, &

Simile. Eccli. 38. *Allegoria.* *Leuit.* 1. *Simile.* *Domin.* 6. *post Pasch. text.* 1. *Lib. de ira, ca.* 13. *Simile.*

ſe, & in cinerem redigendum recordetur. Nihil magis auaritiæ ſitim reſtinguit, quam ſi illud Apoſtoli memoria teneat, *Nihil intulimus in hunc mundum, & nihil inde auferemus.* vel illud ſancti Iob: *Saccum meum conſui ſuper cutem meam, & operui cinere carnem meam.* Sicut gallus timens aquilam & accipitrem, & alias aues prædones terræ, ſic vnum oculum inferiùs ad victum dirigit, vt alterum in aëra frequenter eleuet; certoque vocis ſtrepitu ſuperuolitantes huiuſmodi aues gallinis ſuis & pullis indicet: ſic vir iuſtus, & timens Deum, rebus in mundo neceſſariis ita vacabit, vt venturi deſuper per mortem iudicij ſemper memor viuat. *Facilè contemnit omnia* (ait ſanctus Hieronymus) *qui ſemper ſe cogitat moriturum*. Et Scriptura: *Memorare nouiſſima, & in æternum non peccabis.* Nauta in puppi ſedens, gubernat ſuã nauem: & tam piſces in aquis, quam aues in aëre, cauda ſua ſe regunt, ac curſum dirigunt. Sic exitus noſtri, quæ mors eſt, perpetua conſideratio, vitam & actiones noſtras optimè diriget. Cinis ignem conſeruat; & recordatio cineris, in quem vertendus es, gratiam & diuini amoris ignem in tuo pectore conſeruabit. Cùm nec tempus, nec locum, nec genus mortis tuæ certum habeas, aut deſignatum; in omni tempore ac loco, atque in quocunque genere, tam ſanus quàm ægrotus, mortem expectare debes. Iuuenes mortem habent à tergo, ſenes ante oculos. Sed ſicut illud magis nocet quod à tergo ferit, quàm quod ante oculos; ſic iuuenibus periculoſior mors eſt quàm ſenibus. Quare magis illam timere debent, eiúſque inſidias. In ſtatu gratiæ, & noui teſtamenti, mortuos noſtros in templis, aut proximè juxta templa ſepelimus, (non extra ciuitates, vt Iudæi in hoc Euangelio) ſed & mortis quoque Redemptoris noſtri perpetuam & quotidianam memoriam celebramus, vt alias ob cauſas, ita ob hanc quoque, vt mortis memoria præſens nobis ſemper & ob oculos verſaretur. Qui tot argumenta & indicia mortis ſuæ quotidie cernentes, eam tamen animo fixam non habent, nec ad eam ſe quotidie parant, ſimiles ſunt dormientibus, qui ſomnia triſtia & terribilia paſſi, ad momentum commouentur, ſed omnium eorum poſtea memoriam deponunt, nec fructum inde vllum reportant, quia niſi dormientes illa ſomniabant. Ita planè hominibus carni, voluptati, ac ſeculo deditis, mortis recordatio, quaſi ſi ſomnia narres, ſtatim excidit. Sed ideo Chriſtus vigilare nos iubet, & hunc exitialem ſomnũ excutere: *Vigilate, quia neſcitis qua hora*

1. Tim. 6. Iob 18. Simile. Ad Nepotianũ. Eccleſ. 7. Similia. Simile. Matth. 24.

hora Dominus venturus est. Dormiant somnũ suum omnes viri Psal. 75.
diuitiarum, auari, ambitiosi, amatores huius seculi: *Dormiant* Matth. 25.
& dormitent fatuæ virgines, oblitæ accipere oleum in lampadibus suis, oblitæ bonorum operum: iusti autem, & timentes Deum, *similes sunt expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptijs: iustè, piè, & sobriè viuunt, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei.* Hæc expectatio, est perpetua mortis, & particularis iudicij nostri recordatio. Tit. 3.
Pharao & populus eius persequens filios Israël, quum iam se morti propinquos cernerent, ab incepto desistere volebant, dicentes: *Fugiamus Israëlem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos.* Sed nimis id serum fuit, quia iam in porta mors aderat. Illis enim *fugientibus, occurrerunt aquæ, & inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus.* Præcogitanda & præuidenda mors est: ne illa iam propinquante, inuoluant nos aquæ tribulationum, morbus, tristitia, curæ, aliæque innumeræ molestiæ, quibus submergamur in profundum. Typus. Exod. 14.
Cygnus, morti vicinus, suauissimè cantat; Serena auis marina, morti vicina, amarissimè flet atque ingemiscit. Ratio discriminis est, quia quum in mortis articulo sanguis totus ad cor se recipiat; sanguis cygni, vt generosus & purus, alacritatem adfert, & cantum edit; sanguis serenæ vilis & corruptus, tristitiam generat, & gemitum prouocat. Idem discrimen est inter bonos & malos. Bonis ac iustis grata mors est, eiúsque recordatio: quia laborum terminus, gaudiorum ianua & introitus est. Malis ac impijs tristis & horrenda mors est, eiúsque memoria; quia gaudiorum finis, tormentorum illis, quæ finem non habebunt, principium est. Quare Pauli vox erat: *Cupio dissolui, & esse cum Christo.* Peccatoris vox est: *Peccantem me quotidie, & non me pœnitentem, timor mortis conturbat me.* Simile. Philip. 1.
Lege Marcum Marulum in lib. Exemplorum. Vt clepsydræ tuæ vsum habeas, & temporis tui fluxum ex eo cognoscas, necesse est vt sæpiùs eam voluas atque reuoluas; quia citò tota decurrit: ita planè vt vita tua rectè vtaris, & à morte inopinatus nõ opprimaris, voluenda tibi in horas est clepsydra, considerandus vitæ tuæ perpetuus fluxus, vt ita rationem eius Deo feliciter reddas, dicente Scriptura: *Si non vigilaueris, veniam ad te tanquam fur.* Lib. 5. cap. 9. Simile. Apoc. 3.

3. *Et hæc vidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.*

Locus moralis, de cura habenda viduarum. Vt misericordiam Christi in hoc miraculo magis illustrem osten- Viduarũ cura.

deret Euangelista, addit eam viduam fuisse, cuius filium resuscitauit. Vt viduarum curam sibi singulariter commendatam esse Christus doceret, voluit viduæ filium à morte suscitare. Vt viduæ calamitatem maiori commiseratione dignam demonstraret Euangelista, addit fuisse *turbam ciuitatis multam cum illa. Cum illa*, quia propter illam, & ad eius consolationem, non pauci aliqui, sed *turba ciuitatis*; nec modica, sed *turba multa.* Commendat hoc pietatis genus sæpe Scriptura, ipsique Deo proprium quodammodo esse, vt viduarum causam agat, & curam gerat, demonstrat. *Dominus custodit aduenas, pupillum & viduam suscipiet.* Et iterum: *Dominus non despiciet preces populi; nec viduam, si emittat & effundat loquelam gemitus.* Quo persona quæque afflictior est & miserior, eo diuinæ bonitati est commendatior: imò horum se proprium protectorem esse pronunciat. *Iuxtà est Dominus ijs qui tribulato sunt corde.* Rursum: *Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor.* Viduarum causam negligere, aut illis iniuriam inferre, pro grauissimo scelere Deus habet. Dicit apud Prophetam: *Magnificati sunt & ditati; incrassati sunt & impinguati; & præterierunt sermones meos pessimè.* At qua in re, obsecro? *Causam viduæ non iudicauerunt: causam pupilli non direxerunt. Nunquid super his non visitabo? ait Dominus.* Quid acerbius comminari aut loqui potuit? Porrò gratiam cum Deo inire volentes, ad hoc misericordiæ genus potissimùm inuitat. *Iudicate pupillo, defendite viduam; & venite & arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra sicut coccinum, velut nix dealbabũtur.* Frequentia sunt in Scripturis specialis diuinæ erga viduas misericordiæ exempla, quam nos imitari par est. Solius viduæ Sareptanæ filium suscitauit Elias. Elizæus viduæ Sunamitidis inopiam miraculo olei multiplicati subleuauit, eiusdémque postea filium à morte resuscitauit. D. Petrus precibus viduarum flexus, puellam Dorcadem vitæ restituit. De viduis refocillandis varia in Deuteronomio præcepta habes; quæ sic veteri populo commendata erant, vt filijs gratiæ multo magis conueniant, diffusa charitate in cordibus nostris; cuius prima & propria proles est, misericordia erga afflictos.

[Margin: Psal. 145. Eccli. 35. Psal. 33. Psal. 9. Ierem. 5. Esaia 1. Exempla. 3. Reg. 17. 4. Reg. 4. Act. 9.]

4. *Et turba multa ciuitatis cum illa.*

[Margin: Sepultura religiosa.]

LOcus moralis esse potest, de religiosa piorum sepultura, quem in altero Promptuario Catholico, ad hanc Dominicam, contra hæreticos tractauimus. Hîc tamen pauca addemus,

addemus, prout Deus dabit. Quantum Christo hæc pietas placuerit, qua magno numero ad efferendum funus ciues Naimenses confluebant, hoc illustri miraculo adolescentis resuscitati, ostendere voluit. Dauid misit qui agerent gratias, & quidem accuratè, viris de Iabes Galaad, qui corpora Saul & filiorum eius sepelierant, dicens: *Benedicti vos à Domino, qui fecistis misericordiam cum Domino vestro Saul, & sepeliistis eum. Et nunc retribuet quidem Dominus vobis misericordiam & veritatem: sed & ego reddam gratiam, eo quòd fecistis verbum istud.* Sanctus Patriarcha Abraham maximè laudatur, quia sepeliuit magnificè vxorem suam Saram. Curam sepulchri sui habuerunt Iacob & Ioseph filius eius; qui mortui in Ægypto, transferri tamen ossa sua, & in sepulchro patrum suorum, in terra Chanaan sepeliri iusserunt: quod & factum fuit. Sed excellentem in hoc genere Tobiæ pietatem laudat multis verbis angelus Raphael: *Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandiũ tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos; ego obtuli orationem tuam Domino.* Vides quàm grata Deo fuit sepulturæ fidelium pietas. Iudæi enim erant ab Assyriis in exilio occisi, quos sic bonus Tobias sepeliebat. Laudatur Iudas Machabæus, quòd interfectos in prælio, honestè sepeliri, precésque & sacrificia pro eis offerri iusserit. Et ratio additur: *Piè & religiosè de resurrectione cogitans.* Resurrectionis enim fidem pia ac religiosa defunctorum in Domino sepultura profitetur. Discipulorum Ioannis Baptistæ pietas ab Euangelistis notatur, quòd eo in carcere decollato, *venerunt discipuli eius, & tulerunt corpus, & sepeliẽrũt illud.* Nicodemi & Iosephi ab Arimathia circa Christi corpus sepeliendum pietas & religio in Euangelio diligenter commemoratur. Sed & Dauid ipse ossa Saul, & Ionathæ, & filiorum eius à Galaaditis semel sepulta, cum ossibus aliorum filiorum Saul, qui per Gabaonitas crucifixi fuerant, tulit, & sepeliuit in terra Beniamin, in sepulchro Cis patris eius. Hæc tot, & tantorum viuorum in sacris Scripturis exempla, ad hoc pietatis genus sedulò exequendum, satis admonere & hortari possunt. De pietate trium mulierum circa Christi corpus iam sepultum, in alia Dominica diximus.

Exempla. *2. Reg. 2.* *Genes. 23.* *Genes. 50.* *Tob. 12.* *2. Mach. 12.* *Matth. 14.* *Ioan. 19.* *2. Reg. 21.* *Domin. Pasch. text. 1. & 2.*

5. *Quam cùm vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit: Noli flere.*

Locus moralis de misericordia egenis & afflictis personis

Misericordia erga afflictos.

 exemplo

exemplo Christi exhibenda. Christus enim ad hoc illustre miraculum misericordia erga plorantem viduam inductus accessit: *Misericordia motus super eam.* scilicet plorantem defuncti filij, & vnici, & adolescentis mortem. Vnde dicit ei ante omnia: *Noli flere.* Lachrymis viduæ matris condolet, iacturæ compatitur, afflictioni miseretur, oculis misericordiæ in eam coniectis. *Quam cùm vidisset, misericordia motus dixit.* Hi oculi misericordiæ in Christo Redemptore sæpenumero eluxerunt. *Videns in deserto multitudinem magnam*, quæ eum triduo sequuta fuerat, *Miseror* (inquit) *super turbam.* Egrediens è templo, *vidit cæcum à natiuitate*, & sanauit eum. *Vidit sedentem Matthæum in telonio*, & vocauit eum. *Vidit Zachæum in arbore*, & hospes eius esse statim voluit, vt salus fieret toti domui. *Vidit discipulos laborantes in remigando*, & eos à tempestate liberauit. Vidit duos fratres, Simonem & Andream, piscantes in mari, & ait eis: *Venite post me* Hos oculos misericordiæ & gratiæ Christus toties ostendit, vt nostros oculos simili affectu imbueret, qui *conformes esse debemus imagini eius*, & (si quidem in illo manemus) *sicut ille ambulauit, ita ambulare.* Nunc autem diues ille epulo vidit quotidie Lazarum pro foribus suis, miserum & afflictum, & cupientem comedere de micis quæ cadebant sub mensa eius, & nemo illi dabat. Pro oculis misericordiæ, nos oculos superbiæ, inuidiæ, adulterij plenos circumferimus. Pauperes, afflictos, egenos, aut vix aspicere dignamur, aut cum fastu despicimus. Christus nec vocatus, nec rogatus ab hac vidua, videns tantùm eam afflictam & miseram, statim misericordia mouetur. Satis est ad misericordiam commouendam, vt alienam miseriam conspicias. Misericordiæ causa, sola miseria conspecta & intellecta, satis iusta esse debet. Nec preces expectare, nec afflicti meritum expendere necesse est. Sicut *Deus pluit super iustos & iniustos*, omnium hominum necessitatibus prospiciens; ita misereri nos oportet omnium miserorum, nec merita, sed miseriam considerare. Portus naufragos excipit, siue bonos siue malos. Misericordia portus miseriæ est. Si etiam indignos excipis, venient digni. Abraham dum quosuis peregrinos excipit, Angelos excepit. Scriptura dicit: *Si inimicus esuriat, ciba illum* Profectò si inimicus tuus est, bonus non est. Christus dicit: *Omni petenti te, tribue.* Non distinguit inter onos & malos.

Ioan. 6. *Ioan. 9.* *Matth. 9.* *Luca 19.* *Marc. 6.* *Matth. 4.* *Rom. 9.* *Lucá 16.* *Luca 6.* **Simile.** *Prou. 25.* *Rom. 12.* *Luca 6.*

Subijciam hîc insignem diui Chrysostomi locum, in quo omnibus

omnibus ferè vanis & friuolis non miserendi excusationibus respondet & satisfacit. *Beatus* (inquit Dauid) *qui intelligit super egenum & pauperem.* Quid est, Qui intelligit? hoc est, qui cognoscit quid sit pauper, qui tribulationem eius percipit. Cognoscens enim tribulationem eius, vtique confestim miserebitur eius. Si videris pauperem, non pertranseas: sed statim cogita quis sis, & si tu eius loco esses, quidnam velles omnes facere. Qui intelligit, inquit: cogita quia similis tibi, liber est, & eandem tecum participat generositatem, & sacramenta tecum communia habet. Sed inquis: Cur non operatur? cur vacans pascitur? Dic mihi: Tu per operationem habes quæ habes? Nónne ex hæreditate paterna illa accepisti? Si verò etiam ex labore, num ideo exprobras alteri? Audi Paulum Postquam dixit, *Qui non operatur, neque manducet*; subiungit *Vos autem bonum facientes non deficiatis*: id est, siue operantes ipsi manibus, siue non operantibus misericorditer largientes. Sed inquis, Impostor est. Quid dicis, ô homo? Propter vnum panem & vestimentum impostorem eum vocas? At, inquis, confestim vendet illud. Tu autem cuncta tua bene disponis? An etiam omnes egentes ex otio egent? nemo per naufragium? nemo per iudicia? nemo per furta? nemo per pericula? nemo per ægritudines? nemo per aliam calamitatem? Sed si audierimus aliquem talia deplorantem, maiora clamantem, & nudum cœlos inspicientem, & capillos demittentem, & pannis circundatum; confestim eum impostorem, fallacem, simulatorem vocamus. Non erubescis? Quem impostorem vocas? Noli dare, & noli accusare hominem. Sed habet, inquis, & fingit se non habere. Hoc si ita esset, te accusat, non illum. Scit enim se cum crudelibus habitare, cum bestijs magis quàm cum hominibus. Ideo compellitur in habitu miserabiliori comparere, vt tuam frangat animam. Si in habitu honesto aliquis nos interpellat, iste, inquis, impostor est; &, vt putetur ex generosis esse, isto modo interpellat: si viderimus in contrario habitu, & illum culpamus. Quid agant de cætero miseri? Quare, inquis, aliqui mutilata membra denudant? Propter te hoc fit. Si enim misericordes essemus, his artibus opus non esset. Quis est ita miser, vt velit tantum clamare, vt velit ad confusionem venire, vt velit publicè deplorare, cum nuda coniuge, cum filijs puluere conspersis? Hæc qua paupertate non sunt maiora? Sed sæpius dedi, inquis. Quid verò? Tu non sæpè vesceris? Infantulos tuos

Homil. 11. in epist. ad Hebr.

Excusationes non miseredi. 1.

2. Thess. 3.

2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

ſæpius petentes num abigis? O inuerecundiam! Pauperem inuerecundum vocas: tu, cùm rapias, non es inuerecundus? Ille autem pro pane deprecans, inuerecundus iudicatur. Non intelligis quanta ſit neceſſitas ventris? Nónne tu omnia illius gratia facis? Nónne ſpiritualia propter hoc negligis? Hæc eſt inuerecundia. At ille, inquis, tot aures fœneratur, & alius tot, & nihilominus mendicat, factus ex mendicatione diues. Puerorum hæc fabulæ ſunt, & vanitates. Non mihi perſuadetur, non credo, abſit. Ad vſuram dat quis, & in abundantia conſtitutus mendicat? Quid eſt mendicitate ignominioſiùs? Quid ergo? omnes ad vſuram dant? omnes impoſtores ſunt? nullus reuera pauper eſt? Etiam, in-
10. quis, & multi. Quid ergo vel eis non præſtas opem? Vt quid exiſtis ſcrupuloſus vitæ eorum enucleator? Quòd ſi & valde ille peccator ſit qui te rogat, cogita quia & tu dicis Deo, Peccata mea ne recorderis: noli reminiſci peccatorum eius. Tempus eſt nunc miſericordiæ, non ſcrupuloſæ diſcuſſionis. Nutriri vult. Si quidem vis, tribue: ſi non vis, dimitte, nihil diſceptans quare ſit miſer. Alioqui nullus hoc modo
11. miſerebitur. Deinde etiam alios miſereri volētes tu auertis. Quando enim audiunt te dicentem, quoniam ille impoſtor eſt, abundat, ad vſuram dat, incipiunt neque iſtis dare nec illis. Quæ mala ſunt facilè ſuſpicamur: quare omnes tales
12. eſſe ſuſpicabuntur. Denique per hanc diſcuſſionem eò nunc ventum eſt, vt etiam viros monachalem vitam agentes ſuſpectos habeam⁹, dicētes, Ille impoſtor eſt. Non hoc dicebāt priſci. Si indifferenter omnibus damus, ſemper miſerebimur. Si autem cœperimus ſcrutari, nunquam miſericordiam præſtabimus. Quieſcamus ab hac abſurda curioſitate, & diabolica, & pernicioſa. Non enim ex vita & merito accipiētium à te pauperum, ſed ex voluntate tua, ex liberalitate multa, ex miſericordia, ex bonitate mercedem tibi retribuet Deus. Hæc hactenus D. Chryſoſtomus.

Matth. 4. Diabolus quum Chriſtum eſurire videret, exquiret an eſſet Filius Dei. Tu quum vides pauperem, inquiris an ſit Dei filius, vir bonus & eleemoſyna dignus. At Chriſtus dicit:
Matth. 10. *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet.* Dicit, *in nomine Prophetæ*; vt ſi fortè nomine tenus tantùm talis ſit, ſcias tamen te mercede tua non carere. Sic pauperem recipis in nomine pauperis, id eſt, in nomine Chriſti, qualiſcunque ille tandem ſit. Deus vbi plus de potentia & robore dedit, ibi magis de miſericordia & liberalitate

Exempla naturæ.

talitate esse voluit. Sic Leo cæteris animantibus fortior, omnium est clementissimus; iuxta illud:

Parcere prostratis scit nobilis ira Leonis.

Sic aquila, omnium auium princeps, liberalitate omnes superat. Prædam enim copiosam nacta, vbi naturæ satisfecit, quod reliquum est, cæteris auidus (quæ eam propterea sequuntur) comedendum relinquit, vt & suprà annotatum est. At crudelia & ferocia animalia potestate & viribus Deus priuauit, vt canes & feles, & sexum fœmineum, qui quo est imbecillior, eo est ad vindictam acrior. Sicut proprium est soli lucere, & igni calefacere; sic proprium est Deo, Deíq; similibus, seu filiis Dei, benefacere, misérereri, suam bonitatem communicare; vt quanto plus possunt, tanto plus velint. Quum voluit Deus filios Israël de Ægypto educere, omnes angustias illorum expressit; vt quanto illi erant miseriores, tanto ille misericordior esset. *Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, & clamorem eius audiui, propter duritiam eorum qui præsunt operibus: & sciens dolorem eius, descendi vt liberem eum.* Totam eorum miseriam exprimit, vt suæ misericordiæ sinus aperiat. Sic nos miserias fratrum omnes & singulas considerare, conferre, copulare, expendere debemus, vt ad misericordiam excitemur, veluti Christus in hoc Euangelio fecit. Propria quasi hæc est filiorum Dei, & verè Christianorũ nota. Vnde Apostol⁹: *Induite vos sicut electi Dei, & dilecti, viscera misericordiæ.* Vbi enim sunt viscera, ibi haud dubiè erunt opera. Talis erat sanctus Iob, qui dixit: *Ab infantia creuit mecum miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum.* Quod sancto Iob à prima infantia Dei munere concessum est, hoc nos induere iubet Apostolus: hoc est, illud frequenter à Deo piis precibus postulare, ad illud assequendum Dei in nos beneficia, & pietatis exempla meditari, illud denique plurimis pietatis actibus quasi connaturale nobis efficere. Hoc est viscera misericordiæ induere. Deus in veteri Lege, ad purificandum leprosum, iubet sacerdotem oleum in sinistra manu effundere. Oleum in sinistra manu effundit, qui misericordiam erga miseros exhibet, quod contra peccatorum lepras singulare est remedium; iuxta illud Danielis: *Rex, consilium meum placeat tibi, Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum.* Verè oleum sanandis lepris, misericordia est: quia sicut oleum cæteris liquoribus supernatat, sic misericordia, vt propinquior charitatis filia, cæteris virtutibus antecellit,

Simile. *Exod. 3.* *Coloss. 3.* *Dissimile.* *Iob 31.* *Leuit. 14.* *Allegoria.* *Daniel 4.* *Similia.*

antecellit. Reliquæ enim virtutes tibi ipsi vtiles sunt, vt humilitas, temperantia, castitas, patientia, &c. Misericordia & tibi & proximo vtilitatem adfert. Rursum, sicut oleum coloribus splendorem reddit, nec lucet aut splendet pictura quibuscunque coloribus ornata, nisi oleo delibuta: sic absque misericordia cæteræ virtutes aridæ & obscuræ sunt, per opera verò misericordiæ illustrantur & splendent; iuxta illud: *Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi.* Et illud Esaiæ: *Frange esurienti panem tuum, egenos & vagos introduc in domum tuam, &c. Tunc erumpet quasi manè lumen tuum.*

Psal.111.
Esaia 58.

Sed parum fortè mouet misericordiæ laus & merces, in Scripturis reuelatæ. Malit auarus & seculi amator, ideóque in proximum crudelis & immitis, tota hac mercede & laude, quàm sua pecunia aut copia, carere. Vide tamen & considera sic hanc misericordiam impensam apud Deum mereri, vt eadem neglecta, grauissimè offendat: *Non exasperes pauperem* (ait Scriptura) *in inopia sua: cor inopis ne afflixeris. Declina pauperi sine tristitia aurem tuam; & redde debitum tuum, & redde illi pacificè in mansuetudine.* Dicit tuam misericordiam afflicto deberi, & reddendam vt debitum. Nempe, vt omnibus Deus de certis vitæ mediis prospexit, negotiatori de industria sua, agricolæ de labore manuum suarum, mechanico de exercitio artis suæ, & sic in omni hominum genere; solius pauperis & afflicti remedium in nulla re peculiari, sed in omnium loculis collocauit: omnes illi diuites debitores fecit. Deinde vult Scriptura, hoc debitum pacificè in mansuetudine; non toruo sed hilari vultu; non fastuosè, sed in humilitate, *declinando aurem tuam*, pauperi reddi: non solùm vt accipiat quod ei debetur, sed etiam vt accipiendo non affligatur, tam vexetur, non exasperetur. Sic opus misericordiæ etiam actus iustitiæ est. Sicut oleum meliùs in torcularibus eliquatur, si oliua priùs aqua calida perfundatur; sic illa misericordia meliùs a qua calida perfundatur; sic illa misericordia meliùs fluit. Deóque gratior est, quam feruida cordis compassio præcessit, adeóque elicuit. Et sicut oleum, quanto citiùs de torculari exprimitur, tanto iudicatur melius; sic bis dat, qui citò dat; & tanto est beneficentia excellentior, quanto celerior. Denique sicut oleum non cum strepitu cadit, sicut aqua vel vinũ, sed quietè fluit; sic misericordiæ opus pacificè est exercendum, non cum murmure, aut vlla molestiæ significatione. De hac præstantissima

Eccles.4.

Misericordia pauperibus debetur.

Similia.

ſtantiſſima virtute iam in aliis Euangeliis multa diximus. Tamen propter eius ſummam neceſſitatem, & ſatis neglectum exercitium, aliqua hoc loco addenda videbantur. Vide Domin. 12. poſt Pentecoſt. tex. 6. & alia loca illi annotata. Nam de eleemoſyna ſtrictè accepta in aliis variis Dominicis dictum eſt: quæ ferè omnia ad miſericordiæ huius locum referri poſſunt.

Vide Domin. 8. poſt Pente. tex. 3. & loca illic annotata.

6. *Et acceſſit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, ſteterunt.*

LOCVS moralis de ingenti Dei miſericordia, quia peccatores in via peccati currentes, iniecta tribulationum & impedimentorum manu, ab illo curſu ſiſtit, & à peccato liberat. Chriſtus hoc loco accedens, & tangens loculum quo defunctus efferebatur, facit, vt qui ad ſepulchrum deferebant mortuum, ſtarent, & miſericordiæ eius exitum expectarent. Eodem omnino modo Deus per miſericordiam ad peccatores accedens, & defunctæ in peccatis animæ loculum, qui corpus eſt, ſua viſitatione tangens, atque aliquo modo affligens, facit, vt paſſiones inordinatæ, quibus anima tota in decliue vitiorum præceps ferebatur, ſiſtant nonnihil ab illo quem tenebant curſu, iniectis videlicet impedimentis, liberè adſicenter vt priùs peccandi; vt violento illarum curſu hac neceſſitate retardato colligere ſe animus poſſet, ac loquentem Deum audire; *Adoleſcens, tibi dico, ſurge.* Vel, vt Apoſtolus aliis verbis dixit, *Surge qui dormis, & illuminabit te Chriſtus.* Sed quemadmodum altè dormiens, niſi aliquo impulſu excitetur, non euigilat, nec de ſurgendo cogitat; ſic multi peccatores, in longa peccati conſuetudine altum ſtertentes, de vitæ in melius mutatione nihil cogitant, niſi manus Domini tangat eos, & paſſiones à quibus veluti fluctibus rapidè currentibus, deorſum trahuntur, aliquo impedimento iniecto, ſiſtere cogantur. Nempe hæc eſt viſitatio Dei; quam qui non cognoſcunt, incidunt in iudicium Dei, vt in alia Dominica explicatum eſt: & hic eſt clamor Dei poſt nos, vt peccati veternum excutiamus, de quo etiam ſuperius diximus. Sed hîc aliqua addenda ſunt, prout Deus dabit. De peccatoribus dicit Ieremias: *Omnes conuerſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens ad prælium.* Sicut enim equus currens ad pugnam, nec hoſtem ex aduerſo timet, nec vel cadentium gemitu, vel tormentorum

Tribulatio ad pœnitentiam trahit.

Epheſ. 5.
Simile.

Domin. 9. poſt Pentecoſt. text. 1. 3. & 4.
Domini. 3. Aduent. text 3.
Ierem. 8.
Simile.

 ſtrepitu,

strepitu, vel lancearum ictibus terretur; sic impij præcipites ad malum feruntur, quò eos libido & cupiditas impellunt; nec vel diaboli insidias ac rugitum timent, vel aliorum impiorum calamitoso exitu mouentur, vel gehennę comminationibus terrentur: attamen, vt equus impetu currens, chamo & fræno à sessore strenuo constrictus, cursum sistere cogitur; sic Dei manus impios tangens, & *chamo ac freno maxillas eorum constringens, qui non approximant ad eum*, sed toto impetu fugiunt ab eo, eos sæpenumerò in rectam viam conuertit, impietatis effrenem cursum sistit, & ad meliorem mentem reuocat. Maximum est hoc Dei beneficium. Quemadmodum in mare se præcipitare volentem, qui sic apprehenderet & sisteret, vt eum grauiter aliqua corporis parte mulctaret, non illi nocuisse, sed singulare beneficium ei contulisse, vitæque author ac patronus censeretur: sic omnino peccatorem in tartara ruentem percutiens Deus, ac percutiendo ad pœnitentiam vocans, maximo afficit beneficio, & salutis author est. De Pharaone dixit Deus: *Adhuc vna plaga tangam Pharaonem*. Qua ille tactus, ad tempus resipiscebat, *Dominum cognoscebat, Moysen & Aaron, vt pro eo intercederent, orabat*. Manasses Rex, qui prospera flante fortuna, flagitiosissimè vitam egit, à Deo tactus, regno exutus, captiuus in Babylonem abductus: *postquam coangustatus est, orauit Dominum Deum suum, & egit pœnitētiam valde coram Deo patrum suorum, deprecatúsque est eum, & obsecrauit intentè; & exaudiuit orationem eius, reduxitque eum in Ierusalem in regnum suum, & cognouit Manasses quòd Dominus ipse esset Deus*. Appositè D. Chrysostomus: Sicut splene & intercute laborantes, cùm larga fruuntur mensa, frigida potione, delitiis ferculorum & saporibus, tunc præcipuè omnium sunt miserrimi, delitiis morbum augentes; si verò siti & fame, secundùm medicorum leges crucientur, aliquam salutis spem habent: sic & in iniquitate viuentes, si puniantur à Deo, bonam spem habent; si verò cum iniquitate, licentia & delitiis fruuntur, sunt multo miseriores. Quemadmodū enim frigus noctis florem cōtrahit, & calor diei foras euocat: sic aduersitas à Deo inflicta, peccatorem
1. contrahit, vt ad se redeat, séque ipsum recognoscat; prospe-
2. ritas verò extollit, & extra seipsum vagari facit. Sicut cyrogrillus, siue hericius magnus, vtcunque se in corio suo, quasique testudine constringat, vt saluo cortice aperiri vix possit; tamē si aqua calida aspergatur, cōtinuò aperitur: sic peccatores,

Simile. Psal. 33. Simile. Exempla. Exod. 11. 2. Paralip. 33. Simile. Homil. 6. ad pop. Antioch. Similium cōgeries.

catores, longa peccati consuetudine, quasi dura testudine cõpressi, & callo obducto, sic indurati, vt sola mors peccato finem imponere posse videatur; aqua tamen tribulationis feruenti perfusi dissoluuntur, & ad resipiscentiã flectuntur. His aquis perfusus Dauid, in persona percussi & pœnitẽtis peccatoris, dixit: *Saluum me fac Domine, quoniã intrauerũt aquæ vsque ad animam meam.* Nam vt aqua omnis per se insipida est, & ad omnem saporem accipiẽdum apta; sed per calorem solis educto vapore terrestri, salsedinem induit, acrẽ quidem, sed ad multa vtilẽ & salutarem; & sicut *pari motu exagitatum exhalat horribiliter cœnum, & suauiter fragrat vnguentum*: sic planè tribulatio per se res indifferens est, potestq; vel in bonum, vel in malũ verti: sed à Deo immissa, & per eius diuinæ gratiæ operationem, quæ fuisset per se peccato insipida, fit pœnitenti compunctio sapida, non quidem sapore dulci, sed salso, vtilissimo tamen: *quia tristitia quæ secundùm Deum est, pœnitentiam in salutẽ stabilem operatur.* Tantum interest, non qualia, sed qualis quisq; patiatur. Sanè sicut ceruus dum nimis vrgetur à canibus, ad hominem spontè fugit; sic tribulationes peccatorem quasi canes quidam persequẽtes, & fortiter prementes, ad Dominum redire cõpellunt, iuxta illud Psalmistæ: *Imple facies eorũ ignominia, & quærent nomen tuum Domine.* Denique sicut armẽtarij vel pastores, boues & oues refractarias, ac sequi nolentes, vel fune ligant, vel virga percutiunt, vel stimulis adigunt; sic obstinatos peccatores, & Deum sequi nolentes, vel duris calamitatum funibus alligat Deus, iuxta illud Oseæ, *In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis:* vel virga disciplinæ & correctionis ferit; de qua Psalmista, *Virga directionis*, id est, virga in viam dirigens, *virga regni tui*: vel stimulis tribulationum pungit; de quibus alius Propheta: *Domine in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis. Sicut quæ concipit, dum appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus suis; sic facti sumus à facie tua Domine. Concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum salutis.* Nempe tactus Dei & tribulatio cordi peccatoris quasi semen salutis immittitur, vnde concipit dolorem de peccato, parturit pœnitentiam bonam, & parit salutem stabilem.

[Margin notes: Psal. 68. 3. — August. de Ciuit. Dei, lib. 1. cap. 8. — 2. Cor. 3. — 4. — Psal. 82. 5. — Osea. 11. — Psal. 44. — Esaiæ 26.]

7. *Adolescens, tibi dico, Surge.*

LOcus moralis, vocante Christo, surgendum esse à peccato, & vocem gratiæ alacriter sequendam. Quod enim in

[Margin note: Vox gratiæ audienda.]

in hoc adolescente recenter mortuo, & ad sepulturam elato, Christus fecit, hoc in multis peccatoribus, qui peccato cōsentientes, etiam ad actū peccati prosilierunt, sed nec dū in consuetudine peccandi sepulti sunt, operatur quotidie Christi gratia. quod his verbis explicat sanctus Augustinus: *Alij post consensum peccati eunt in factum, tanquam afferentes mortuum suum: vt quod latebat in secreto vitiū appareat in publico. Nunquid iam isti, quia in factum processerunt, desperandi sunt? Nónne & illi iuueni dictum est: Tibi dico, Surge? Nónne & ille redditus est matri suæ? Sic ergo, & qui iam fecerit, si fortè commonitus & commotus verbo veritatis ad Christi vocem resurgit, viuus redditur. Potuit progredi, in æternum perire non potuit. Qui autē faciendo quod malum est, etiam mala consuetudine se implicant, hac pressi, tanquam sepulti sunt.* Hæc ille. Qui ergo non potuit paruulos suos allidere ad petram, primas cogitationes & appetitiones peccati abiicere, atque à consensu & delectatione temperare, qui post consensum ab actu, externo sibi non cauit, id saltem maximo studio caueat, ne actus in consuetudinem transeat, ne mortuus & elatus sepultura obstruatur, ne claudat super eum puteus os suum; de qua re in præcedentibus dictum est. *Nunquid qui cadit, nō adijciet vt resurgat?* Sicut clauus quo crebriùs malleo percutitur, eo fortiùs & profundiùs ligno infigitur, quasique radicatur; sic actus peccati, quo sæpius repetitur, eo altius animę infigitur, quasique in ea radicatur, vt non nisi difficillimè euelli queat. De his dicit Propheta: *Profundè peccauerunt, sicut in diebus Gabaa*; siue effrenem libidinem virorum Gabaa circa Leuitæ vxorem, siue infidelitatem populi in diebus Saul, qui fuit de Gabaa, intelligas. Profundè enim peccat, qui longa peccandi consuetudine obduratus est, qualis fuit illorum libido, & horū infidelitas contra Deum. Sicut qui febre laborat, lenta illa quidem, sed hectica & assidua, si fortè ob aliquam intemperantiam incidit in febrem quādam acutam, & perurgentem, facilè eam expellit, & leni medicina curatur, manente tamen semper hectica febre: sic actus citò curatur, consuetudo autem peccandi difficillimè. Maximum saxum in montis cacumine nullo negotio sistitur; vbi in vallem præcipitari cœpit, vix vlla industria retinetur. Maxima iustorum peccata facilè sanantur, impiorum autem qui impetu in scelus currunt, nec mediocria, nisi difficillimè sanari possunt. Dauid celeriter ab adulterij flagitio & homicidij scelere resipuit; Saul frequenter Dei mandatis rebellans, reprobus fit: sed hoc ideo factum est,

De verb. Domin. Ser. 44.

Ierem 8.

Simile.

Osea 9.

Iudic. 19.

1. Reg. 8, & 11.

Simile.

Simile.

Exemplum.

est, quia vocem Nathan Prophetæ Dauid audiuit, vocem Samuelis Saul audire noluit. Vocem Dei non audit, qui vocem prædicatoris non accipit. Assueti peccato, peccati illius reprehensionem non sustinent. Quicquid de illo peccato prædicator dicit, non sibi, nec de se, sed aliis, & de aliis eum loqui arbitrantur. 2.Reg. 12. 1.Reg. 15.

Sic hominem quasi extra se ponit peccatum, & amentem facit, vt licet ei propriè loquaris, & eius ei vitia aperias, tamen te non audiat, aut intelligat prorsus, sed ad alios, & de aliis te loqui existimet. Quamdiu Nathan Propheta in aliena persona peccatum Dauidi exposuit, & parabolam induxit de diuite multas oues habente, & ab eo, qui vnicam ouem habuerat, eandem rapiente; placuit illi sermo, & seueram in eum sententiam protulit: nihil tamen adhuc emendatus est. Atqui vbi primum intulit Propheta, *Tu es ille vir*; moxq; peccatum eius apertè ei proposuit: audita Prophetæ voce, quia recenter mortuus fuerat, necdum peccati consuetudine sepultus, *resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, dicens: Peccaui.* Beati qui sic vocem Dei audiunt. Similem Ioannis Baptistæ vocem Herodes audire non potuit, quum ei diceret: *Non licet tibi vxorem habere fratris tui*, sed vera & salutaria loquentem, in vincula coniecit, visco videlicet consuetæ libidinis irretitus. Hoc bonorum & impiorum discrimen expressit Sapiens: *In memoria sermonum tuorum examinabantur, & sanabantur velociter: ne in altam incidentes obliuionem, nō possent tuo vti adiutorio.* Hoc de filiis Israel in deserto dicit, qui percussi à serpentibus, erecto tamen æneo serpente, & eum ex Dei præcepto aspicientes, sanati sunt. At de impiis Ægyptiis ibidem dicit: *Illos locustarum & muscarū occiderunt morsus, & non est inuenta sanitas animæ illorum, quia digni erant ab huiusmodi exterminari*: nempe propter odium inueteratum contra populum Dei, & proper pertinaciam non dimittendi illos. Israelitæ verò, etsi in deserto peccantes, tamen *in memoria sermonum Dei*, id est, audientes vocem eius per Moysen, eorum peccata redarguentem, *velociter saluabantur*, citò resipiscentes, ne actus in consuetudinem abiret, *& in altam incidentes obliuionem, non possent Dei vti adiutorio* Vocis diuinæ neglectus parit obliuionem Dei & sui: obliuio Dei & sui generat consuetudinem peccati: consuetudo peccati omne Dei adiutorium excludit. Sic alia Scriptura: *Vocaui, & renuistis, ego quoque in interitu vestro ridebo.* Qui nō audit matrem blandientem, postea audiet nouercam obstrepentem. Vox matris

Peccatum amentem facit. *Exemplum.* 2.Reg. 12. Marc. 5. Sapient. 16. Prou. 1.

matris blandientis, est Ecclesiæ ad pœnitentiã vocantis: vox nouercæ obstrepentis, est eiusdem obiurgantis & excommunicantis. De hac voce Paulus: *Vellem esse apud vos modò, & mutare vocem, quoniam confundor in vobis.* Non enim vox matris, sed nouercæ illa erat: *O insensati Galatæ, quis vos fascinauit non obedire veritati?* Hanc vocem mutare cupit, vt tanquam filiis blandè loquatur; non tanquam reprobos & adulteros, quasique extra disciplinam factos, abiiciat & deserat. Qui Christi blandam vocem nunc non audit, *Venite ad me omnes qui laboratis, & ego reficiam vos*; vt à peccato resurgat; audiet postea vocem illam terribilem: *Ite maledicti in ignem æternum*; vt in peccatis suis moriatur. Qui nec per literas sacrarum Scripturarum, nec per vocem prædicationis externę, nec per nutus & signa rerum creatarum, (*Cæli enim enarrant gloriam Dei, & iustitiam eius*) nec per nuncios & flagella tribulationum, quibus loculum corporis nostri tangit, Deum audire vult, ille prorsus vt surdus ac cæcus pereat necesse est. Sicut pullus, qui gallina vocante non venit, granum aliquod è terra scalpens à miluo interea sæpe capitur; sic terreni peccatores, Dei vocem non audientes, quia terrenis curis & voluptatibus detinentur, in diaboli laqueos incidunt. Conqueritur apud Iob Deus: *Seruum meum vocaui, & non respondit mihi; ore proprio deprecabar illum.* Cuius rei pœnã apud alium Prophetam addit: *Omnes in cæde corruetis, eo quòd vocaui, & non respondistis mihi.* Quod maximum flagitium acerrimè alius Propheta increpat: *Quare auersus est populus iste in Ierusalem auersione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti.* Vnde paulo pòst subiungit: *Idcirco cadent inter corruentes; in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus.*

Gal. 4.
Gal. 3.
Matth. 11.
Matth. 25.
Psal. 18.
Simile.
Iob 19.
Esaiæ 65.
Ierem. 8.

Huiusmodi peccatores, peccandi consuetudine prægrauati *concipiunt quidem, & parturiunt* (vt Propheta loquitur) *sed non pariunt spiritum salutis.* Timorem inferni, ex fide informi concipiunt, & quoddam peccatorum odium parturiunt, quia displicent sordes peccati; sed vitiorum catena religati, & consuetudine victi, iacent semper & volutantur in eisdem.

Esaiæ 26.

Horum est miserrima conditio, & status lachrimabilis. De his enim dici illud potest: *Venerunt filij vsque ad partum, & vires non habet parturiens.* Nullus acerbior dolor cogitari potest, quàm is quem sustinet mulier appropinquans ad partum, & pariendi vires non habens, &c. De hoc argumento vide

4 Reg. 19.

vide plura in Dominica 9. post Pentecosten, textu 2. & 4. aliisque in locis illic annotatis.

EVANGELIVM DOMINICÆ XVI. POST PENTECOSTEN.

VM intraret Iesus in domum cuiusdam principis Pharisæorum sabbatho manducare panem, & ipsi obseruabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos & Pharisæos, dicens: Si licet sabbatho curare? At illi tacuerunt. Ipse verò apprehensum sanauit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrùm asinus, aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die sabbathi? Et non poterant ad hæc respondere illi. Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne fortè honoratior te sit inuitatus ab illo, & veniens is, qui te & illum vocauit, dicat tibi, Da huic locum; & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco; vt cùm venerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, Ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Lucæ 14.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Cùm intraret in domum cuiusdam Pharisæi manducare panem.* De benigna ac beneuola piorum cum impiis conuersatione.

2. *Et ipsi obseruabant eum.* De inuidia & maleuolentia, qua aliorum dicta & facta obseruantur ac reprehenduntur.

3. *Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos.* De cogitationibus nostris vniuersis Deo conspicuis.

4. *Si licet sabbatho curare?* De pia ac religiosa festorum celebratione.

5. *Ipse verò apprehensum sanauit eum, ac dimisit.* De proximorum cura nullo tempore prætermittenda.

6. *Intendens quomodo primo accubitus eligerent, dicit ad illos: Cum inuitatus fueris ad nuptias, nō discumbas in primo loco.* Contra ambitionem, & prçlaturæ desiderium.

7. *Cùm vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco.* De sui ipsius perpetua humiliatione.

1. *Cùm intraret in domum cuiusdam Pharisæi manducare panem.*

Conuersatio benigna cum peccatoribus.

LOCVS moralis de benigna ac beneuola piorum, maximè sacerdotum, cum peccatoribus & impiis conuersatione, vt eos ad pietatem excitent, & Deo lucrifaciant. Christus hoc loco intrat domum principis cuiusdam Pharisæorum, manducare panem, mensáque familiariter accumbere; in qua tamen domo sciebat tam hospitis sui, quàm sociorum eius insignem erga se maleuolentiam; nec alia de causa inuitatum se eò fuisse, quàm vt in aliquo vel verbo vel facto eum caperent, & reprehendendi atque accusandi rationem inuenirent. Mox enim vt intrauit, *ipsi obseruabant eum.* Deinde rogante eo an liceat sabbato curare, *tacuerunt*, maleuolè; malentes eum per errorem peccare, quàm ab ipsis, qui se magistros morum profitebantur, ab errore reuocari. Christus nihilominus intrat ad illos, accumbit mensæ, manducat cum illis, sanat hydropicum; siue spontè ingressum, vt à Christo sanaretur; siue ab illis subornatum, vt, an sabbatho sanare vellet, Christum tentarent. Docet legitimum sabbathi cultum. Ambitionis morbum animis eorum eximere, & humilitatis præstantissimam virtutem inserere, accurato sermone conatur. Hæc tota Christi benignitas erga homines impios & maleuolos, docere nos debet, peccatorum consortium, quando illis vtile, nobis ipsis innoxium est, minimè fugiendum, sed studiosè amplectendum esse; vt nostra opera, labore, doctrina, exemplo meliores fiant. Hunc locum in alijs Dominicis iam aliquoties tractauimus; in illa verba: *Simile est regnum cœlorum fermento*, &c. Dominica 6. post Epiphaniam. Rursum ad illa verba: *Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent*

Text. 3.

audirem illum. Itémque ad illa Pharisæorum verba: *Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* Dominica 3. post Pentecosten. Huc etiam referri possunt, quæ de zelo animarum, & lucrandis Deo fratribus, in alijs Dominicis protulimus. Dominica 2. post Pascha, textu 2. & nona post Pentecosten, textu primo; vndecima quoque post Pentecosten, textu primo; denique tertia post Pentecosten, textu tertio. *Text. 1. & 3.*

2. *Et ipsi (Pharisæi) obseruabant eum.*

Locus moralis de inuidia & maleuolentia, quæ aliorum dicta & facta obseruant, vt reprehendendi, detrahendi, accusandi causas inueniant. *Obseruatores maleuoli.* Hîc enim Pharisæi Christum ad mensam & conuiuium inuitatum, qui recreationis beneuolæ, non maneuolæ obseruationis locus erat, detrahendi & accusandi studio obseruant quid agat, quid dicat, quo modo se gerat. Est hoc totum superbiæ, inuidiæ, maleuolentiæ proprium, curiosos esse aliorum inspectores, obseruatores, corycæos, censores: nec in alios magis hoc scelus cadit, quàm qui alios sanctitate, pietate, eruditione, præcellere videri volunt, & Pharisæi sunt. Hos detestatur Propheta, dicens: *Væ, qui potũ dat amico suo, mittens fel suum, & inebrians, vt aspiciat nuditatem eius.* *Abac. 2.* Hypocrita enim sub specie honoris & amicitiæ mittit fel maleuolentiæ suæ, vt videat nuditatem, id est, lapsum aliquem aut errorem fratris sui. *Obseruabit peccator iustum, & stridebit super eum dentibus suis. Considerat peccator iustum, & quærit mortificare eum.* *Psal. 36.* Et iterum, siue de seipso, siue de Christo, siue de quolibet iusto Dauid: *Tota die verba mea execrabantur, aduersum me omnes cogitationes eorum in malum.* *Psal. 55.* Hoc maleuolentiæ proprium, omnia obseruare, omnia in pessimam partem interpretari, magna libidine non subditos aut inferiores tantùm, sed ipsos maximè æquales suos, reprehendere. Sed istis Pharisæis nihil miserius, nihil sceleratius. Qui candelam ardentem digitis proprijs mungit, candelæ quidem lumen clarius efficit, suos autem digitos & maculat & adurit: Sic qui iusto detrahit, & libenter eum taxat; suam quidem mentem & conscientiam fœdè contaminat, vehementérque lædit; iusto autem meriti materiam præbet, eiúsque famam celebriorem facit. *Simile.* Ab improbis enim vituperari, laus est. Deus nunquam Moysen magis laudauit, quàm quum Aaron frater, & Maria soror eius contra eum murmurarent, eiúsque gloriæ detraherent. *Exemplum. Num. 12.*

Isti maleuoli hypocritæ in cathedra pestilentiæ sedent. *In cathedra enim pestilentiæ sedere* (ait S.Gregorius) *est ex ratione mala discernere, & tamen ex deliberatione perpetrare.* Destinata enim malitia obseruant & reprehendunt fratres, non vt eos meliores reddant, sed vt infames faciant, suæque libidini subseruiant. Qui Christi crucifixi imaginem aliqua fortè macula aspersam, aut loco parum honesto collocatam, lutóque iniectam, non luto extraheret atque ablueret, suóque loco reponeret, sed vel digito alijs ostentaret, vel irrideret; non solùm pessimus Christianus, sed etiam hæreticus aliquis, aut infidelis, meritò iudicaretur. Eodem sanè modo, qui proximum suum Dei imaginem, aliquo seu vero seu apparenti vitio fœdatum non fraternè corripit, sed malitiosè obseruat, digito notat, irridet, taxat; vix Christiani aut proximi nomine censendus erit. Apostoli dictum est: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi,* id est, præceptum charitatis. *Tantum quisque portat proximũ, quantum amat:* (ait sanctus Gregorius) *si enim amas, portas; si desiisti amare, desiisti tolerare.* Frustra se iactat proximum suum amare, qui errata eius non solùm non portat compatiendo, sed etiam protrudit & propalat obseruando, notando, arguendo. Nihil magis charitati aduersum, nihil magis animæ perniciosum. Quemadmodum enim *charitas* (vt scribit diuus Gregorius) *inclinatione sua erigitur, attractione tenditur, compassione roboratur; cúmque in amorem proximi se dilatat, quasi ex meditatione colligit, quanta fortitudine in authorem surgat:* sic è diuerso odium & maleuolentia, in obseruando proximos, inflatione sua deprimitur, auersione dissipatur, alieni mali oblectatione infirmatur; cúmque odio proximi mens constringitur, quasi ex meditatione colligit, faciléque considerat, quanta profunditate ab authore suo ceciderit, à Dei amore quàm longè absit. *Quomodo enim Deum, quem non videt, potest diligere, qui fratrem, quem videt, non diligit?* Quisque capitis sui stylum & genium sequitur. Iudæis maleuolis Christus dixit: *Vos ex patre diabolo estis, Ille homicida,* id est, maleuolus, inuidus, hostis humani generis *ab initio fuit. Desideria patris vestri vultis facere.* id est, me iustum, & quem de peccato arguere non potestis, quæritis interficere, & odio odistis me gratis. Ex patre diabolo omnes obseruatores maleuoli sunt, & patris sui desideria faciunt, proximi sui perniciem & infamiam quærunt, correctionem & emendationem non affectant, Sicut enim diabolus

[Margin notes: *Curæ pastor. par.3. cap.33.* — *Simile.* — *Galat. 6.* — *In Ezech. Homil.13.* — *Simile.* — *Moral. lib.7. cap.7.* — *1.Ioan.3.* — *Ioan. 8.*]

bolus circuit tanquam leo rugiens, quærens quem deuoret; ſic filij diaboli, maleuoli, & inuidi, quos obſeruent, quos carpant, quos mordeant, quibus caninum dentem infigant, ſollicitè quærunt. A ſpiritu & nomine Chriſtiano longiſſimè iſti receſſerunt. Pulchrè Cyprianus: *Deus eſt, qui inhabitare facit vnanimes in domo. Idcirco & in columba venit Spiritus ſanctus, ſimplex animal, & lætum, non felle amarum, non morſibus ſæuum, non vnguium laceratione violentum, hoſpitia humana diligere, vnius domus conſortium noſſe; cùm genuerint, ſimul filios edere; cùm commeant volatilibus, inuicem cohærere; communi conuerſatione ſuam vitam degere, oris oſculo concordiam pacis agnoſcere, legem circa omnia vnanimitatis implere. Hæc eſt in Eccleſia noſcenda ſimplicitas, hæc charitas obtinenda, vt columbas dilectio fraternitatis imitetur, vt manſuetudo & lenitas agnis & ouibus æquetur. Quid facit in pectore Chriſtiano luporum feritas, & canum rabies, & venenum lethale ſerpentum, & cruenta ſæuitia beſtiarum?* Hæc ille. Porrò & ſuo maximè authori phariſaica hæc alios obſeruandi & reprehendendi libido noxia eſt, & pernicioſa. Quemadmodum enim cos hoc proprium habet, quòd dum ipſa ferrum aut cultrum acuit, ſemetipſam acuendo conſumit, maximè aqua ei ſuperiecta, quia tunc aciem acerrimam reddit, oleo verò delibuta lenem facit: ſic omnino aliorum obſeruatores & reprehenſores maleuoli, dum aliorum vitia corrigunt, ſemetipſos maleuolentiæ vſu & incremento conſumunt; iuxta illud Apoſtoli, *Quòd ſi inuicem mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem conſumamini:* maximè quum auſterè, aſperè, arroganter, & maleuolè id fit, toto effuſo impetu in modum aquæ. Nam addito charitatis & compaſſionis oleo, non niſi leuem plagam reprehenſio facit; & ſanat, non vulnerat. Maleuola & iniuſta reprehenſio reprehendentem ferit & lædit, non eum qui reprehenditur. Sicut enim fluctus ſæuientis maris rupi duræ, aut ſaxis illiſi, ſeipſos quidem frangunt, & in ſpumas inanes reſoluuntur, manet autem rupes immobilis nec loco nec conditione mutata: ſic maleuolus Phariſæus & obſeruator atque obtrectator inuidus, in virum iuſtum incurrens, & ſua eũ maleuola obtrectatione feriens, illũ ſanè nec lædit, nec deturbat; ipſemet verò in ſeipſo frãgitur, atteritur, totúſq; inuidia & maleuolentia cõſumitur & cõtabeſcit.

In lib. de vnit. Eccleſiæ. — *Simile.* — *Galat. 5.* — *Simile.*

3. *Et reſpondens Ieſus, dixit ad Legiſperitos & Phariſæos.*

Locus moralis de cogitationibus noſtris primis & minimis, Cogitationes Deo patentes.

mis, Deo semper patentibus atque conspicuis. Christus enim hoc loco, non verbis vllis Legisperitorum aut Pharisæorum, sed solis eorum cogitationibus, & maleuolo reprehendendi studio, quod animo conceperant, respondit. Putabant illum sabbathi violatorem esse, si sabbatho quempiam curaret. Hanc eorum vanam & maleuolam cogitationem vt Deus videns atque cognoscens, ei occurrit. Docet hic locus, omnes hominum cogitationes Deo esse peruias & manifestas. Docet idem, quanta debet esse non oris tantùm & operis, sed & cordis nostri custodia, ne quid in eo Deum offendat. Monet Propheta: *Auferte malum cogitationum vestrarum.* Et alius: *Quæ dicitis in cordibus vestris, compungimini.* Aquilla pullos suos, quos in nido habet, aduersus solem ponit, vt illum veluti authorem vitæ cognoscant; sol enim & animal generant hominem: quos autem videt solem intueri, eiúsque radios ferre non posse, è nido tanquam spurios & alienos deturbat. Sic nos paruas adhuc cogitationes nostras, recentérque natas, seu nascentes potiùs, versus iustitiæ solem dirigamus; vt ad eum oculos leuantes, eum authorem ac Dominum cognoscant: quæ verò Deum intueri nolunt, nec audent, quia terram & carnem respiciunt, tanquam extraneas & illegitimas ab animæ nido primo quoque tempore eijciamus. Postquam *Dominus est qui scrutatur corda & renes omniáque sunt nuda & aperta oculis eius*; &, vt ait Sapiens, *Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus eius considerat:* vel hæc sola consideratio ab impietatis studio auocare deberet. quod fecit Dauid, dicens: *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi, ne commouear.* Quare diuus Basilius interrogatus, *cuius animus temerè euagatur, otióque se dat, quis frequenter irascitur, quis humanas laudes auidè captat, quis ad opera spiritualia piger est, quis actiones suas ad Dei gloriam non refert, quis inter orandum mente semper distrahitur*, ad hæc singula hoc vnum respondit: *Qui non semper cogitat, Deum cogitationum & actionum suarum inspectorem esse. Hæc enim vna recordatio, si assidua esset, contra omnia vitia sufficiens remedium esse posset.* Hæc ille. Id his exemplis patebit. Sancto Ephrem commorante Edessæ, meretrix quædam per fenestram eius prospiciens, Tecum, inquit, dormire volo. Tum ille, Si vis, inquit, mecum dormire, ego locum designabo. Illa annuente, Non alio, inquit, loco tecum congrediar, nisi in medio ciuitatis. Illa pudorem allegante, Et quomodo, ait

Esaia 1. *Psal. 4.* *Simile.* *Plin. lib. 10. cap. 3.*

Dei præsentia semper cogitanda. *Ierem. 7.* *Hebr. 4.* *Prou. 5.*

Psal. 15. *In Reg. breu. resp. 21. 28. 34. 37. 196. & 201.*

Exempla

In vita eius apud Surium, tom. 1. p. 770.

ait Ephrem, non te pudet coram Dei oculis id facere? Quo sermone capta ipsa meretrix est; & non ita multo pòst conuersa, monasticam vitam egit. Sic & sanctus Vincentius, Ordinis Prædicatorum lumen illustre, meretricem quandam in cellam eius de nocte introductam, pretióque conductam, vt integerrimam eius castitatem violaret, loci arcanum nihil attendens, sed Deum præsentem ante oculos habens, grauissima oratione commonefactam atque compunctam, è cella expulit. Panufius Abbas, à Thaide meretricula tentatus, quum se assentiri simularet, si loco aliquo ita secreto conuenire possent, vt à nemine conspicerentur; quum ab illa de cubiculo in cubiculum deduceretur, sempérque conspectum alicuius causaretur, & illa locum ita secretum atque occultum esse deieraret, vt à nemine, præterquam à Deo, illic conspici posset; captata occasione, rogat an Deum esse, & omnia videre, crederet. Annuenti ille subiunxit: Cùm hoc non ignoras, nónne infelicissima es, quæ propter breuissimi temporis voluptatem, & te, & omnes quibus tui copiam facis, perditum eas? His auditis, vehementer compuncta, pudicè postmodum, castéque vixit. Sic isti omnes hunc versiculum tenebant: *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, &c. quem quidem omnes* (ait Cassianus) *solita psallendi modulatione concinimus, virtutem verò eius non nisi pauci, expertique percipiunt.* Quanquam & ipsi ethnici videre hoc potuerunt. Thales Milesius dicebat, *Homines existimare oportere, deos omnia cernere, deorúmque omnia esse plena; & ita fore omnes castiores, si, Deo teste & inspectore, se omnia agere crederent.* Quam sententiam sic alius ethnicus laudat, vt dixerit: *Omnem virtutis philosophiam hoc vno verbo vir sapiens complexus est.* Athenodorus quoque alius philosophus dicere solebat, ita cum hominibus homines viuere debere, ac si Deus omni loco ac tempore actiones nostras intueretur. Quare idem Thales rogatus, *an homo malè agens deos lateret*; respondit, *Ne cogitans quidem.* Sed & Seneca scripsit: *Sic viue cum hominibus, quasi Deus te videat.* Adeò & illi videre potuerunt quod nos non aduertimus, dicente iterum Scriptura: *Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos.* Ideo Deus euellet, quia semper ante oculos habetur.

In vita eius, lib. 1. cap. 13. Sur. tom. 2.

M. Marulus. lib. 3. cap. 2.

Collat. 12. cap. 5.

Apophthegmata. Laërt. lib. 1. Cic. lib. 3. de legib. Fulgos. lib. 7. cap. 2.

Laërt. lib. 1. Epist. 10.

Psal. 14.

4. *Si licet sabbatho curare?*

Locus moralis de pia ac religiosa festorum celebratione.

Festorum celebratio.

Quum enim Christus hoc loco superstitiosam sabbati Iudaici celebrationem taxauerit, & correxerit: illi autem sabbatho Iudaico Dominica dies, aliaque Christianorum festa successerint; satis opportunè de simili superstitione in festis nostris cauenda, adeóque de legitima & religiosa eorundem celebratione, dicere hoc loco concionator poterit.

Iudæorum superstitio.

Præceptum de obseruãdo sabbatho non prohibeat vlla opera necessitatis, aut charitatis erga proximos. Necessitatis opera non fuisse interdicta Christus hic docet, quia bouem aut asinum de fouea extrahebant Iudæi, ne periret: quibus tamen alij Iudæi magis erant superstitiosi, vt de Salomone quodam Iudæo, quum olim in Anglia Iudæi versarentur, nostri Annales referunt. Quuum enim in cloacam die sabbathi cecidisset, nec inde eo die extrahi vellet, dicens;

Sabbatha sancta colo, de stercore surgere nolo:

ex sententia iudicis loci, die Dominica sequenti non fuit extractus; respõdente ei patrefamilias cum quo versabatur:

Sabbatha nostra quidem Salomon celebrabis ibidem.

Numer.28. Sed & iuxta Legem sacerdotes in templo operabantur in sabbatho; coquere quoque in sacrificiorum vsum in sabbatho; licebat: Machabæi etiam necessitate compulsi, bellum in sabbatho prosperè gerebant. Ad charitatis opera quod attinet, sic sanctus Augustinus: *Sabbathi obseruationes non intelligebant Iudæi: qui putabant ab ijs etiam operibus, quæ ad salutem hominum valent, debere cessari.* Sic igitur statuit lex Christiana: Omnibus solemnibus feriis in honorem Dei, & Sanctorum institutis, nisi vel necessitas vrgeat, vel pietas suadeat, ab omni strepitu iudiciali, & consequenter ab omni opere seruili, cessare oportet. Quid sit autem opus seruile, ex hac D. Thomæ distinctione explicari poterit: Quatuor sunt genera operum. Quædam sunt opera animi, vel quæ præcipuè referuntur ad animum, vt studere, docere, legere, scribere literas, &c. Huiusmodi non prohibentur quidem die festo, etiam si fiant propter lucrum; quia non sunt seruilia, sed liberalia; nec naturam operis, finis operantis mutare potest: quatenus tamen Dei cultum impediunt in festis requisitum, non absque peccato fiunt. Quædam sunt opera corporalia, communia tam seruis quàm liberis, vt equitare, militare, pulsare instrumenta, venari. Nec hæc prohibentur per se, nisi quatenus impediunt Dei cultum, cui cui dies isti maximè destinantur. Alia sunt opera corporalia, quæ cõueniunt tantùm seruis, non liberis seu nobilibus;

1.Machab.2.

Contra Adimãtum, cap.2.

In Decret. tit. de fer. C. Conquest.

Opus seruile.

D. Thom. 2. 2. q. 122, art. 4, ad 3.

vt artes

vt artes mechanicæ, quæ omnino prohibentur, nisi vel ex necessitate, vel charitate, vel etiam animi causa fiant, absque spe lucri. Quædam adhuc sunt opera seruilia, non ex natura sua, sed ex constitutione Ecclesiæ, vt mercatus; nisi fortè talis qui semel contingat in anno, vt strepitus iudicialis, vt iuramentum præstare in iudicio. Cessandum igitur quidem ab omni opere seruili, in diebus diuino cultui specialiter dicatis; ita tamen, vt & necessitatis humanæ, & charitatis Christianæ ratio non negligatur. *A sanctis Patribus nostris* (ait sanctus Augustinus) *constitutum est, & Christianis mandatum, vt Dominicis diebus otium haberent, & à terreno negotio vacarent, vt paratiores & promptiores essent ad diuinum cultum; vt relicta terrena sollicitudine, faciliùs in Dei intenderent voluntatem.* Hæc ille.

Extrà de fer. can. 1. & vlt.

Sermo. 251. de temp.

Tria erant Iudæorum seu vitia seu errata circa sabbathi cultum: quæ singula si vitentur, festorum cultum religiosè tenebimus. Primùm obseruabant in vetustate literæ, non in nouitate spiritus: non intelligentes quò illa obseruatio referretur, quídve significaret, & sic dies & annos, vt Apostolus loquitur, obseruabant. *Iudæi* (ait Augustinus) *seruiliter obseruabant sabbathum, non intelligentes ad quarum rerum significationem & prænuntiationem pertinerent. Hoc in eis culpat Apostolus, dicens: Dies obseruatis, & menses, & annos, & tempora: & in omnibus aliis culpat, qui seruiunt creaturæ potiùs, quàm Creatori. Nam nos quoque & Dominicum diem, & Pascha solenniter celebramus, & quaslibet alias Christianas dierum festiuitates. Sed quia intelligimus quò pertinent, non tēpora obseruamus, sed quæ illis significantur temporibus.* Significat autem nostra dies Dominica, quæ est perpetua resurrectionis Dominicæ memoria, vt cū Christo in nouitate vitæ resurgamus. quod sic docet Apostolus: *Cōsepulti sumus cum Christo per baptismum in mortem: vt quomodo Christus resurrexit à mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Cultus ergo sabbathi, est totius vitæ puritas & innocentia. Rursum: Christi resurrectio docet nos cœlestia quærere, sapere, meditari, non terrena; iuxta illud Apostoli: *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt sapite; quæ sursum sunt quærite, non quæ sunt super terram.* Vitæ ergo puritas, & cessare à peccato, quod est opus seruile; amare cœlestia, non terrena, perpetuus quidem est Christianorum sabbathismus, sed in ipso sabbatho Christianorum accuratiùs tenendus. *Dominico die* (ait sanctus Gregorius) *à labore terreno cessandum est,*

3. Iudæorum vitia in cultu sabbathi.

1.

Sabb. obseruatio spiritualis, non literalis.

Contra Adimāt. cap. 16.

Galat. 4.

Dominicæ cultus quid doceat

Rom. 6.

Coloss. 3.

Epist. lib. 11. epist. 3.

est, atque omni modo orationibus insistendum: vt, si quid negligentiæ per sex dies agitur, per diem resurrectionis Dominicæ precibus expietur. Apud Iudæos in sabbatho duo agni offerebantur, in aliis vero diebus vnus tantùm, præterquam in solennitatibus & calendis. Typus erat pietatis nostræ quotidianæ, in festis Christianorum geminandæ. Appositè Chrisostomus: *Centum & sexaginta horas habente hebdomada, vnam & solam horam sibi segregauit Deus* (horam dicit Missæ, seu Liturgiæ ecclesiasticæ, cui omnes eo die interesse tenentur) *& hanc in opera secularia, & ridicula, & conuenticula insumis?* Accommodatè quoque sanctus Ambrosius. *Festus dies Domini est, vbi perfecta virtutum gratia est, quæ tunc perfecta fiunt, si sollicitudinum secularium, & corporalis illecebræ victor animus delinimenta voluptatum excludat liber à seculo. Deo dedit.* Hoc est sabbathum delicatum, seu spirituale, de quo Esaias Propheta: *Si vocaueris sabbathum delicatum, & glorificaueris Deum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, tunc delectaberis super Dominum.* Qui ergo diebus Dominicis & festis laxiùs viuunt, plus peccato indulgent, suas voluntates & desideria magis exequuntur, quàm in cæteris diebus, quos in iustis & honestis laboribus transigunt, isti planè Iudaicè ad vetustatem literæ, nihil minùs quàm Christianè in nouitate vitæ & spiritus festum celebrant. de quo mox plura.

Num. 28. — *Typus.* — *Hom. de Eucha. tom. 3.* — *De Cain & Abel, lib. 2. cap. 2.* — *Esaia 58.*

2\. Sabbathi obseruatio liberalis, non seruilis.

Aliud Iudæorum vitium erat, quod ab opere seruili in sabbatho, non ex amore iustitiæ, sed ex timore pœnæ; id est, non liberaliter, sed seruiliter, abstinebant. Qui hodie, adueniente festo, vel gaudet propter corporis recreationem, vel dolet propter lucri cessationem, is Iudaicè & seruiliter obseruat. Verus Christianus de festo gaudet, quia in eo liberiùs Deo suo vacabit, quasi ad spirituales epulas à Spiritu sancto inuitatus, dicente: *Gustate, & videte quàm suauis est Dominus. Non enim accepimus spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus: Abba pater.* Hic spiritus dilectionis facit sapere & amare ea quæ Dei sunt, in Dei cultu delectari, & sabbatha delicata excolere. Sicut enim *deliciæ Dei, esse cum filijs hominum*; sic delitiæ filiorum Dei, esse cum Deo; in eius cultu & seruitio occupari. Illorum vox est: *Quàm bonus Deus Israël, his qui recto sunt corde.*

Iob 33. — *Roman. 8.* — *Prouerb. 8.* — *Psal. 72.*

3\. Non de sabbatho gloriari, sed in eo gratias Deo agere.

Aliud Iudæorum vitium erat, quod sabbathum celebrãtes, in sabbato gloriabantur, sicut in cæteris legalibus, quasi ex nuda

ex nuda illa obseruatione iustificari, nec dei beneficia illis collata recolentes, nec de illis gratias Deo agentes, nec ex mera Dei, & gratuita gratia: sed iure quodam hæreditatis paternæ, quia semen Abrahæ erant, ad peculium & populum Dei se pertinere arbitrantes. Sic ad Christum dicebant: *Nos semen Abrahæ sumus; nemini seruiuimus vnquam. Pater noster Abraham est. Nos ex fornicatione nati non sumus. Vnum patrem habemus Deum.* Sed Christus illis respondet: *Si filius vos liberauerit, tunc verè liberi eritis.* De qua libertate Apostolus dixit: *Vbi Spiritus Domini, ibi libertas.* Et iterum: *Lex spiritus vitæ in Christo Iesu, liberauit me à lege peccati.* Et paulo antè: *Quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei, per Iesum Christum Dominum nostrum.* Et in Euangelio, Zacharias: *Daturum se nobis, vt sine timore inimicorum nostrorũ* (pessimarum affectionum, quæ faciunt omnia aspera videri) *liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia.* Hanc liberationem spiritualem à seruitute peccati, Iudæi agnoscere nolebant, satis habentes, quòd sabbatha & neomenias, cæteráq; legalia festa & cæremonias celebrarent. Sed de illis Paulus: *Israël sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenerunt: quia non ex fide, sed quasi ex operibus.* id est, vt exponit Augustinus, *quasi legem per semetipsos operantes, non in se credẽtes operari Deum.* Vnde iterum Apostolus: *Ignorantes Dei iustitiam* (id est, eam quæ ex Deo, Deíque gratia & adiutorio) *& suam volentes statuere* (id est, quæ ex seipsis erat, legem scriptam suis naturæ viribus seruantibus) *iustitiæ Dei non sunt subiecti.* id est, Christi Mediatoris fidem & gratiam, per quam lex impleretur, non agnouerunt, non sunt amplexi, nec ei se subdere voluerunt, vt per eam iustificarentur. Vnde subiungit Apostolus: *Finis enim legis Christus, ad iustitiam omni credenti.* id est, finis seu perfectio legis Christus est: quia eius adiutorio lex perficitur, vt alibi idem Apostolus: *Finis præcepti charitas. Finem præcepti dixit* (ait Augustinus) *non quo præcepta pereant, sed quo perficiantur.* Sic finis legis Christus, non qua lex euacuetur, sed qua lex impleatur, ídque ad iustitiam coram Deo ab omni credente: quia non nisi credentes à Christo adiuuantur. Iudæi autẽ Christi fidem spernentes, & consequẽter gratia carentes, *requiescebant in lege* (ait Apostolus) *gloriabantur in Deo, nouerunt voluntatem eius, probabant vtiliora, instructi per legem, confidebant seipsos esse duces cæcorum, &c.* sed interim, *per præuaricationem legis, Deum inhonorabant.* Et vt Christus illis dixit:

Ioan. 8. 1. Cor. 3. Rom. 8. Rom. 7. Luca 1. Roman. 9. De spiritu & lit. cap. 29. Roman. 10. August. de spiritu & lit. cap. 29. 1. Tim. 1. Præfat. in Psal. 31. Roman. 2.

Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis seruat eam. Totam hanc Iudæorum superstitiosam impietatem corrigit Christianus, seruando Ecclesiæ sabbatha, cæteráq; tam Dei quam Ecclesiæ præcepta, non opere tantùm externo, frequentando Ecclesiam & Sacramenta; aut ex opere illo externo solo, & per se coram Deo se iustificari, aut sabbathum rectè & legitimè excolere arbitrando: sed ex fide, & gratia Christi ea præstádo, eius beneficia in festorum celebritate maximè recolendo, ei de omnibus gratias agendo. Hæc est propriè pietas, religio, Dei cultus, & sabbathi obseruatio: vt in Deo, non in nobis, requiescamus, vt illi gratias agamus. *Cultus Dei* (ait sanctus Augustinus) *seu pietas, quam Greci θεοσέβειαν vocant, in hoc maximè cõstitutus est, vt anima ei non sit ingrata. Vnde & in ipso verissimo & singulari sacrificio, Domino Deo nostro gratias agere admonemur.* Hoc in Missa Catholica fit, clamante sacerdote, *Gratias agamus Domino Deo nostro:* populóq; respõdente, *Dignum & iustum est.* Hæc est sabbathi requies spiritualis, in Deo requiescere, illi de omnibus acceptis beneficiis, cum magna animi demissione, magnáq; alacritate, gratias agere; *Erit anima ingrata Deo* (ait eodem in loco Augustinus) *si quod illi ex Deo est, sibi tribuerit, præcipuéq; iustitiam.* Die igitur Dominico, aliísq; festis, illa prima cura esse debet, vt de omnibus naturæ, fortunæ, maximéq; specialis Dei gratiæ donis ac bonis Deo gratias agamus. Hoc solum est obsequium, quod Deo præstare possumus. *Ille enim bonorum nostrorum non indiget.* In sabbathis autem Deo obsequium præstare, Deum specialiter colere oportet. Hic est cultus, hoc est obsequium, vt non simus ingrati; vt humiliter in Deo solo, non in nobis, aut fortunis nostris gloriantes illum authorem, benefactorem, seruatorem, omne & summum bonum nostrum recognoscamus. Apposite Augustinus: *Quod est sacratius laudis sacrificium, quàm gratiarũ actio? aut vnde maiores agendæ sunt Deo gratiæ, quàm pro ipsius gratia, per Iesum Christum Dominum nostrum? Quod totum fideles in sacrificio illi fieri sciunt, quod omnibus veteribus sacrificijs successit, & cuius vmbræ fuerunt omniũ priorum genera sacrificiorũ.* Hæc est Missa Catholica. Nempe vt vetus sabbathũ erat gratiarum actio perpetua, pro liberatione de seruitute Ægypti, dicente Moyse Iudæis, *Memento quòd & ipse seruieris in Aegypto, & eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, & brachio extento; idcirco præcepit tibi, vt obseruares diem sabbathi:* eodem planè modo sabbathum Christianorum,

[Margin notes: Gratiarũ actio propriè Dei cultus. — *De spiritu & lit. cap. 11.* — *Psal. 15.* — *Contra aduersa. Legis & Proph. cap. 18.* — *Typus.* — *Deuter. 5.*]

norum, est perpetua gratiarum actio, pro liberatione à seruitute peccati. Idcirco præcipitur nobis, eo die sacrificio illi intereſſe, quod in cõmemoratione mortis Dominicæ offertur Deo. Tunc enim illud cõmemoramus, de quo Apoſtolus dixit: *Dedit ſemetipſum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate & mundaret ſibi populum acceptabilem.* Hoc redemptionis beneficium in noſtro ſabbatho recolimus, *gratias agentes Domino Deo noſtro; quia verè dignum & iuſtum eſt, nos illi ſemper & vbiq; gratias agere:* vt quotidie in illo ſacrificio canit Eccleſia, & in feſtis diebus totus audit populus. Sic Iudæorum vitia & errata vitamus, qui non in Domino, ſed in ſeipſis gloriabantur; nec in Chriſti fide, ac gratia per Chriſtum, ſed in lege ſua requieſcebant. Atque hæc de modo obſeruandi ſabbathum dicta ſunt.

Dominicis diebus Miſſa cur audienda.

Tit. 2.

Nunc quanto ſtudio, qua pietate, quo ſpiritus feruore obſeruari ſabbatha & feſta Chriſtianorum debeant, pauca, quę proponi populo poterunt, proferemus. Illud in primis aduertendum, quòd huic ſoli præcepto de ſabbatho obſeruando præponit illud Deus: *Memento vt diem ſabbathi ſanctifices.* Quia videlicet hoc vnum præceptum ex decem, Dei cultum & obſequium concernens, religioſiſſimè retineri, & ſtudioſiſſimè obſeruari voluit. Non enim à naturæ lumine, vt cætera omnia præcepta, dependet; ſed peculiare eſt Dei præceptum, ab eius ſancta voluntate profectum. Vult nos eius memores eſſe, & beneficiorum eius; vt & ipſe viciſſim noſtri memor ſit. Sicuti mercatores, diuerſis in locis poſiti, mutuas ſibi operas præſtant, vt qui Londini in Anglia negotiatur, alterius, qui Antuerpiæ in Brabantia mercaturam exercet, negotia tractat, & hic viciſſim, quæ illius ſunt, curat: ſic Deus in cælo reſidens, indefeſſam noſtri curam gerit, modò nos viciſſim, in hoc inferiori mundo, illius cultus & honoris & rationem habeamus. De quo puncto vide plura in Dominica 14 poſt Pentecoſten, textu 6. Quòd ſi in feſtis hodie non Dei honorem, ſed noſtras ſectamur voluptates, erunt haud dubiè feſta noſtra Deo exoſa, vt olim Iudæorum ſimili ex cauſa erant, dicente Deo per Prophetam: *Neomeniam, & ſabbathũ, & feſtiuitates alias non feram. Iniqui ſunt cœtus veſtri. Calendas veſtras, & ſolẽnitates odiuit anima mea: facta ſunt mihi moleſta: laboraui ſuſtinens. Et cùm extenderitis manus veſtras, & cùm multiplicaueritis orationem, non exaudiam.* Sed cur hæc omnia? Sequitur: *Manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt.* id eſt, opera veſtra peccato fœdata ſunt, ineptijs & vanitatibus

Qua pietate ſabbathum obſeruandũ.

Exod. 16.

Simile.

Eſaiæ 1.

plena

plena. In festis vestris, quæ vobis sunt oblectamento, non quæ mihi grata exercetis; choreas, tripudia, ludos, aleas, spectacula, vel inania, vel cruenta, vel etiam turpia. Vos pulpam & musculum voratis, mihi arida ossa relinquitis. Qui amicum ad prandium inuitat, debet cibos eius palato gratos, non sibi ipsi iucundos apparare. In festis nostris quasi Deo conuiuium in anima nostra instruimus, eumque hospitio cordis familiariùs solito excipimus. Ea igitur facere, ea opera exercere par est quæ eius sanctæ voluntati grata sint, non quæ carni & mundo arrideant.

Simile.

Quæ spes ægrotum salutis manet, cùm is, adhibitis salutaribus pharmacis, nō modò nihil promouet, sed etiam grauius ægrotat? Ad peccatorum remedia instituta esse festa, superiùs ex diuo Gregorio dictum est. Si illa peccatis multiplicandis seruiant, quæ spes emendationis expectanda? Si, quo die maximè Deum colere oportuit, eo illum die maximè offendimus; si, vt Propheta loquitur, *Conuertimus in absynthium iudicium, & iustitiam in terra relinquimus*; quid aliud nobis Deus dicturus est, quàm quod paulo pòst sequitur: *Odi & proieci festiuitates vestras; non capiam odorem cœtuum vestrorum?* Sed & alibi acerbius furor diuinus, quasi summam abominationem, festorum abusus, scelera, lasciuias, execratur: *Si nolueritis audire, & si nolueritis ponere super cor, vt detis gloriam nomini meo, ait Dominus; dispergam super vultum vestrum, stercus solennitatum vestrarum, & assumet vos secum.* Tradunt Rabbini Iudæorum veteres, sabbathi sui sanctione adeò offensos diabolos, vt ea nullus in populi frequentia vnquam permanserit, sed omnes ab infestatione hominum cessasse; hominibusque relictis, ad deserta & speluncas effugisse. At hodie dixeris, omne genus cacodæmonū nostris feriis illectum atque prouocatum, ex latebris suis in mundum magno impetu prorumpere: vt his potissimum diebus animos miserorum illaqueent, & in nassas suas pertrahant. Ethnicorum hac in parte religio nostras prophanationes condemnabit. Sub Mauritio Imperatore, bello inter Romanos & Hunnos, sub Prisco duce, & Caiano rege, flagrāte, quum Romanus exercitus magna annonæ inopia laboraret, instante festa solennitate Paschali, Caianus ad Priscum misit qui diceret: Mitte ad me currus, & ego tibi alimenta mittam, quibus lætanter hæc festa Paschalia peragas. Misit igitur quadraginta currus, mittēs simul ad Caianum aromata Indica, piper, cassiam, & similia: & ei remisit Hunnus alimenta copiosa. Atque ita durante

Simile. Prophanatio sabbathi Christiani.

Amos 5.

Malach. 2. Lud. Granat. Conc. 2. in hanc Domin.

Exempla. Niceph. lib. 18. cap. 36.

durante festo, simul frequentabant, sine vllo metu, aut suspicione: finito festo, ad arma redibant. Sic illi barbari, nostris hodie Ducibus & militibus quanto fuerint religiosiores, hodierna experientia docet. Apud Romanos adhuc ethnicos, C. Fabius Dorsus, memorabile exemplum seruatæ religionis dedit. Namque Gallis Capitolium obsidentibus, ne statutum Fabiæ gentis sacrificium interrumperetur, Gabino ritu cinctus, manibus humerisque sacra gerens, per medias hostium stationes ad collem Quirinalem peruênit: vbi omnibus solenni more peractis, in Capitolium rediit. Si tanti vitrum, quanti margaritum? Si cum capitis discrimine falsos deos colit ethnicus, in summa pace verum Deum colere Christianus quo pacto negliget?

Valer. Max. lib. 1. cap. 1.

5. Ipse verò apprehensum, sanauit eum, ac dimisit.

LOCVS moralis de proximorum cura, quauis data occasione, habenda, nec vel vllo in periculo ipsorum, vel propter vllam maleuolentiam aliorum, prætermittenda. Christus Pharisæorum obseruationem, & paratam obtrectationem nihil moratus, ad fœdum quoque hominis morbum nihil animo consternatus, hydropicum manu apprehendit, sanat, dimittit. Puerorum est, non virorum, propter canum latratus de via declinare. Modicæ admodum charitatis est, ne homines offendas ab opere charitatis abstinere. Charitas feruens, & viro Christiano digna, nec hominum imperia, nec rei difficultatẽ in proximo iuuando exhorret. Sanctus Franciscus & sanctus Martinus, leprosos homines ex charitate osculantes, curantes, contrectantes, eo à lepra sanauerunt. Sed & sanctus Franciscus occurrens peregrino, Roma venienti, qui in facie morbum horribilem, quasi lepram, habebat, volensque deuotionis causa pedes peregrini osculari, ipso peregrino humilitatis causa hoc non sustinente, sed faciem ei osculandam præbente, osculatus est, & confestim sanauit. Sanctus Eligius adhuc in habitu laico vitam monasticã agens, pauperi qui aridam & contractam manum habebat, eleemosynã conferens, iubẽsque vt arida manu, non sana acciperet eleemosynam, eam contrectando & perungendo sanauit. Neq; verò, quia in leprosorũ, aridorum, & hydropicorum cura religiosa, talia frequẽter miracula desunt, minùs propterea apud Deũ pia illa opera promereri existimandum. Sanctus Hugo Lincolniensis in Anglia Episcopus; quum leprosos

Proximi quauis data occasione iuuandi.
Simile.
Exempla.
S. Bonauent. & Seuer. Sulpit. in vitis eorum.
S. Bonauent. c. 1.
In vita eius, lib. 1. cap. 24.
In vita eius. ca. 14. apud Suri. tom. 6.

prosos sæpe visitaret & oscularetur, exemplo diui Martini id se facere dictitans, & Cancellarius eius volens tentare, an ea ex re aliqua vana gloria tãgeretur, ei diceret, S. Martinus leprosos osculãdo sanauit, tu leprosos, quos oscularis, nõ sanas; piè & sapienter respondit: *Osculum Martini carnem leprosi sanauit osculum verò leprosi animam meam sanat.* Certè viri iusti quo Deo coniunctiores, eo semper ad proximos iuuandos feruentiores fuerunt. Abraham patriarcha sedet in ostio tabernaculi sui, expectans transeuntes pauperes & peregrinos, vt eos inuitaret, hospitioque acciperet, idque in ipso meridie, & feruore diei. Adeò illum nec æstus diei, nec hora refectionis impediuit, quo minùs hospitalitatis curã gereret, proximoque iuuando operam daret. Bonus Tobias, vbi aliquẽ ex fratribus concaptiuis iugulatum, in platea mortuum iacere audiuit; *exiliẽs de accubitu suo, & relicto prandio, ieiunus peruenit ad corpus:* vt postquam illud sepelierat, tum demũ *manducaret panem cum luctu.* Et hoc ille fecit, quum ob similia pietatis opera, iam semel atque iterum de vita periclitatus fuisset. Hæc eius charitas, hęc compassio calamitatis alienę, hoc proximo benefaciẽdi studium fuit. Loth quoque vsque ad seram noctem peregrinos domi suæ expectat, eosque cõtra Sodomitarum violentiam defendit. Nemo alicui carceri mancipatus, etiam iam mensæ accumbens, cibum relinquere recusaret (si tamen libertatem suam cordi haberet) audiens pro foribus adesse testes & patronos causæ suæ, qui eius causam plurimum apud iudicem promouerẽt, si tamen eos colloquio præsenti dignaretur. Atqui pauperes, viduæ pupilli, & quotquot demum nostra opera & auxilio indigent, in die extremi iudicij, vel in fauorem nostri, si illis opem attulerimus; vel contra nos, si illis opem negauerimus, testes erũt, & aut patroni, aut accusatores: vt in aliis Dominicis magis explicatũ est. Vt quid ergo illis opera charitatis exhibere quouis etiam tempore ac momento recusamus, si in tremendo illo iudicio, causæ & salutis nostræ curam habemus? Certè proximi necessitates negligere, aut illis, quum possumus, & occasio datur, non subuenire, quantopere Deum offendat, atque in hac etiam interdum vita à Deo vindicetur, hoc vno exemplo constare potest. Pemenes senex solitarius, post multorum annorum pœnitentiam, prædixit se à bestiis deuorandum, eo quòd in seculo quum esset, & oues pasceret, transeũtem peregrinum à canibus discerpi & comedi in conspectu suo passus est, quum tamen eum liberare potuisset. Quod & ita

Gen. 18.
Exempla.
Tob. 2.
Gen. 19.
Simile.
Post Pentec. Domin 8. tex. 3. & Dom. 12. tex. 6.
Exempla.
Prat. spirit. cap. 167.

ita factum eſt. Nam poſt aliquot annos à beſtiis, vt dixerat, & ipſe diſcerptus eſt. Contrà verò, quàm ſit Deo grata, proximum è periculo aut malo liberare, vnus Abdemelech Æthiops apud Ieremiã docere poteſt. Quia enim Ieremiam innocentem in cœnoſo lacu deiectũ, ſua apud Sedechiam regem interceſſione eduxiſſet, dicitur ei per Prophetam: *Liberabo te in die illa, ait Dominus, & non traderis in manus virorum quos tu formidas, ſed eruens liberabo te, & gladio non cades, &c.* Quare tota Hieroſolyma paulo pòſt ab Aſſyriis vaſtata atque ſubuerſa, ille ſolus, qui proximum ab iniuria liberauerat, exper periculi fuit. Vide plura in aliis * ſuprà Dominicis.

Ierem. 38. & 39.

** Domin. 12 poſt Pent. tex. 6. & Dom. 11. poſt Pentecoſt. tex. 1. & locis illic annotatis.*

6. *Intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicit ad illos: Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco.*

LOcus moralis contra ambitionẽ, & prælaturæ deſideriũ. Hunc locum in aliis Dominicis iam aliquoties tractauimus. Hìc tamen quædam addemus prout Deus dabit. Superiorem locum quicunque ambit, ex ſui ipſius ignoratione id facit. Terra enim & cinis quum ſit, quantum ex ſeipſo eſt, eleuari, & ſurſum ferri vult: quod terrenæ naturæ repugnat, cui proprium eſt deorſum tendere. Vnde Scriptura: *Quid ſuperbis terra & cinis?* Nam & origine, & reſolutione terra ſumus, de terra orti, & in terram redituri. Vani igitur & ſtulti ſuperbi vocãtur, qui alta petunt. *Vir vanus in ſuperbiam erigitur.* Sicut montes excelſi putantur, & tamen terra ſunt, pedemque in infimis habent: ſic ambitioſi ſublimia petunt, & ſublimes ſibi videntur; ſed terra ſunt, & terrenis affixi, à verè ſublimibus longiſſimè diſiti. Monet Propheta, *Nolite eleuari, quia Dominus locutus eſt. Date Domino veſtro gloriam, antequam contenebreſcat, & antequam offendant pedes veſtri ad montes caliginoſos. Expectabitis lucem, & ponet eam in vmbram mortis, & in caliginem.* Docet ambitioſos ſplendore captãtes, in tenebras & ignominiã, Deo vindicante, caſuros. Abſalõ dũ cõtẽdit pro primo loco, & in paterni regni ſoliũ eleuari vult, in quercu ſuſpẽditur, & iaculis cõfoditur. Adonias dũ eleuatur, viuente adhuc & inſcio patre Rege, cita morte interimitur. Abimelech filius Gedeonis, dũ per ſeptuaginta fratrum neces, ad primũ locũ conſcẽdit, maximos in eo labores paſſus, celeri & infelici exitu interiit. Athalia interfecto toto ſemine regio, regni ſolium occupat; ſed & ipſa poſtea inter

Contra ambitionem.

Eccli. 10.

Iob 11.

Simile.

Ierem 13.

Exempla.

2 Reg. 18.

3 Reg. 2.

Iudic. 9.

4. Reg. 11.

interempta, documento fuit superborum casus non longè abesse. Quemadmodum aquæ ductus, qui in rota vertuntur, non omnem aquam retinent: sed partim effundũt suam, partim aliorum aquæ ductuum aquam suscipiunt, & in perpetua volubilitate consistunt: sic homines ambitiosi antecedentes sequuntur, vt eorum loca & honores occupent, moxque à sequentibus se detruduntur, qui eadem ambiunt; atque ita rotati, & ab imo ad summum, à summo ad imum deuoluti, omnem aquam effundunt, vacui demum & inanes sicuti à principio relinquuntur. Apposité Boetius: *Hæc est nostra vis, hunc continuò ludum ludimus, rotam volubili ordine versamus, infima summis, summa infimis mutare gaudemus.* Sic Sapiens superborum labores & cursus comparat *rupta funiculo argenteo, recurrenti vittæ aureæ, contritæ hydriæ super fontem, confractæ rotæ super cisternam, & reuerso pulueri in terrã suam vnde erat.* Multo labore & industria funiculus argenteus contexitur, sed vnico tractu rumpitur. Vitta aurea subtili studio contorquetur & complicatur, sed semel remissa manu, tota recurrit, & opus frustratur. Hydria ad fontem frequenter portatur, & plena frequenter reportatur, sed aliquo tandem casu fracta relinquitur. Rota aquæductus diu multúmque cisternam replet; sed vsu tandem attrita, confringitur. Sic multum diúque superbus inflatur, & terra terram ambitiosè calcat, donec in terram reuersa, vnde orta est, veluti fumus transiens, citò euanescat. *Impij* (ait Esaias) *quasi mare feruens, quod quiescere non potest. Redundant fluctus eius in conculcationem & lutum, & non est pax illis.* Sicut enim fluctus semper in motu sunt, & quiescere non possunt, sed vel omnino deficiunt, vel se agitant & propellunt: ita ambitiosi semper sunt inquieti in se, & in alijs, quousque ipsi deficiant, vel alios, vnde volunt, propellant. Draco, teste Solino, animal ita calidum & sitibundum est, vt nulla quasi aqua satiari possit, ideóque contra spirantes ventos os aperit, vt sic incendium suum mitigetur. Hac de causa velis nauium à longè prospectis occurrit, tantóque impetu in velum fertur, vt nauem sæpe subuertat, ipseque pariter in mare præceps cadat. Non minor est ambitionis ardor & sitis; quæ nullis honoribus satiata, vela dignitatum ardenter insequitur, sed tanto impetu, vt simul eos subuertat, qui dignitates, quas ambit, præoccuparunt, pariterque seipsum perdat. Narrat Æsopus, bufonem, quum fortè in lacu bouem bibentem videret, eius magnitudini sic inuidisse, tantóque desiderio eiusdem

Similia. Lib. 2. Pro. 2. Eccles. 12. Simile. Esaia 57. Simile. Simile. Apologus.

eiusdem magnitudinis flagrasse, vt, dum vehementissimè seipsum inflaret, rumperetur. Sic multi ambitiosi, dum vehementer se inflant, vt alijs se maioribus pares fiant, crepant. Dum enim nullum ambitioni modum ponunt, ita sublimia scādunt, vt (quod de Phaëthonte fingunt Poëtæ, vt ambitionis vanitatem idonea fabula exprimerent) cum rotis suis solaribus, cum magnificis suis conceptibus, præcipites in terram cadant. Cibus nimio conditus sale perit, & ad temperatum saporem nulla arte reduci potest. Qui minùs sale conditus fuit, facilè apposito sale corrigitur. Sic qui nimium in suo sensu abundant, & nullo loco contenti altiora semper ambiunt, ad saniorem mentem vix vlla ratione reuocantur. Cui minus sensus inest, vel qui sensui suo minùs innititur, ille facilè docetur & corrigitur. Sunt aliquæ interdum oues, quibus propterea nolas ad collum pastor appendit, quæ, quantumcumque sint miseræ, cæteras tamen oues, totúmque gregem omnino præcedere, tanquam dominæ, volunt. Tales sunt ambitiosi, homines ineptissimi, qui omnino volunt Episcopi, prælati, principes, & domini esse. Huiusmodi, quia excelsam domum extruere volunt sine fundamento, id est, esse magni & eximij sine humilitate, necessariò cadent, & erit ruina eorum magna. Ardea auis altissimè volans scandit, sed est eadem auis fœtida, & tetri odoris. Sic coram Deo & hominibus pessimè olent ambitiosi omnes. Sapienter Seneca: *Relinque ambitum; tumida res est, vana, ventosa, nullum habet terminum: tam sollicita est, ne quem ante se videat, quàm ne alium post se. Laborat inuidia, & quidem duplici: & inuidetur ei, & inuidet ipse. Vides quàm hic miser sit. Confragosa in fastigium dignitatis via est.* Hæc ille. Rursum in alia epistola: *Nemo eorum qui in Repub. versantur, quos vincat, sed à quibus vincatur, aspicit: & illis non tam iucundum est, multos post se videre, quàm graue, aliquem ante se.* Et adhuc alibi: *Ambitiosus ipsi naturæ vim parat. Non ille ire vult, sed non potest stare: non aliter quàm in præceps deiecta pondera, quibus eundi finis est, iacuisse. Quid Cneum Pompeium in Africam, quid in Septentrionem, quid in Mithridatem, & Armeniam, & omnes Asiæ angulos traxit? Infinita scilicet cupido crescendi, quum sibi vni parum magnus videretur. Quid C. Cæsarem in sua fata pariter ac publica immisit? Gloria, & ambitio, & nullus supra cæteros eminendi modus. Vnum ante se ferre non potuit, quum Respub. supra se duos ferret.* Hæc ille, iuxta illud Lucani.

Nec fert Pompeiúsve parem, Cæsárve priorem.

Similе. *Similia.* 1. 2. 3. *Epist. 85.* *Epist. 74.* *Epist. 95.* *Exempla.*

Porrò vt molesta ac vana in seipsa res ambitio est, ita aut nullius, aut breuissimi fructus. Eleganter Seneca: *Vt unus ab illis numeretur annus, omnes annos suos conterent.* (Consulatum dicit, magistratum annuum, qualis alicubi hodie Prætura ciuica est.) *Quosdam autem, cùm in summum ambitionis eniterentur, inter prima luctantes ætas reliquit. Quosdam cùm in consummationem dignitatis per mille indignitates irrepsissent, misera subit cogitatio, ipsos laborasse in titulum sepulchri.* Demadis statuas (ait Plutarchus) deiectas & obrutas, ac inde ad vascula quædam per contumeliam conflatas, accepimus. Prægrandes honores, vtpote superbi, & tumidi, æquè vt corpora vastæ & immoderatæ proceritatis, citò simul & facilè corruunt. Hæc ille. Sapienter Phauorinus philosophus homines ambitiosos partim esse ridiculos, partim odiosos, partim miserabiles dixit. Ridiculos, qui ad maiora aspirant; odiosos, qui ea consequuntur; miserabiles, qui spe falluntur. Quandoquidem in ijs rebus, quas ardenter exquisierunt, nihil minùs inuenerunt, quàm quòd se adepturos sperabant. Bion Boristhenes percontanti quis esset maximè anxius, Qui in maximis, inquit, rebus cupit esse fortunatus. Is enim mille curis distorquetur, vt assequatur ardua; & assequutus æquè torquetur ne amittat. Timon ille cognométo μισάνθρωπος, elementa malorum esse dicit, auaritiam & ambitionem. Quemdamodum enim ex primis illis & secundis principijs omnia generantur naturaliter; sic ex auaritia & ambitione omnia vitia generantur alia. Salubriter ergo nos docet sacra Scriptura: *Noli quærere ab homine ducatum, neque à Rege cathedram honoris, & penes Regem noli velle videri sapiens.* Et iterum: *Ne gloriosus appareas coram Rege, & in loco magnatum ne steteris. Melius est enim vt dicatur tibi, Ascende huc, quàm vt humilieris coram Principe.* Ac rursum: *Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus.* Taurus elatum, ferox & ceruicosum animal est, & in corde eius os inuenitur instar lapidis durum. Sic ambitiosi, elati superbi, feroces incedunt, cor lapideum gerunt, in proximos duri, in Deum proterui. Sed vt Taurus sub arbore fícu alligatus, subitò mansuescit; sic ambitiosus Christo crucifixo adhærens, discet esse mitis & humilis corde. Contrà ambitiosos comminatur Scriptura: *Visitabo super omnem qui arroganter ingreditur limen.* Hebræum habet, *transilierunt limen*, quod faciunt, qui per saltum promoueri volunt, & limen inferiorum graduum, vel propriæ sensualitatis, priùs non calcauerunt. Sicut Eleazarus in

Lib. de breuit. vita, cap. 19.

In Politica.

Exemplum.

Simile.

Stobæus Serm. 2. de prouident.

Apophthegmata.

Laërt. lib. 4. cap. 7.

Stob. Serm. 8. de iniust.

Eccli. 7.

Prou. 25.

Eccli. 6.

Simile.

Berchor. lib. 10. cap. 94.

Sophon. 1.

Simile.

in bellis Machabæorum ſubiens elephantem, occidit eum, & ab elephante viciſſim fuit occiſus, mole cadentis corporis obrutus: ſic ambitioſi, dum alios ſubeuntes, quaſique actis fraudum cuniculis ſubuertentes ſuo loco deijciunt, eorum caſu ſæpe obteruntur, vel ob facti inuidiam, quæ mox conſequitur; vel ob eorum vindictam, qui cadentem vlciſci volunt. Sic multi Imperatorum occiſores vt ipſi imperent, ab alijs mox occiduntur ad Imperium aſpirantibus. Exempla ſunt, Vitellius, Otho, Galba, Phocas, Leo Armenius, Michael Balbus, Andronicus, Iſaacius, & plurimi alij, vt in Suetonio, Cuſpiniano, Zonara, Niceta, Ioanne Bapt. Egnatio, Sexto Aurelio victore, & alijs, qui Imperatorum vitas ſcripſerunt, obuium eſt videre. *Exempla.*

7. *Cùm vocatus fueris, vade, recumbe in nouiſsimò loco.*

Locus moralis de ſui ipſius perpetua humiliatione. Hunc locum etſi in varijs iam Dominicis explicuimus; pauca tamen, prout Deus dabit, etiam hoc loco addemus. Sicut vmbra corpus, ſic honor virtutem ſuapte ſponte, non expetitus ſequitur. Quemadmodum ergo qui vmbram ſuam captare vult, in terram ſe proſternere neceſſariò debet, ita qui verum honorem adipiſci vult, humiliare ſeipſum, omníque ſeſe honore priuare, & indignum ducere oportet. Humilitas in honore, honor eſt ipſius honoris, & dignitas dignitatis. Omnis dignitas ipſo dignitatis nomine indigna eſt, ſi humilia dedignetur. Humilitas autem ſine honore, ipſa ſibi ſufficit ad honorem, ſicut honor ſine humilitate ſeſe perducit ad confuſionem. An non ille verè ſublimis eſt, qui loco deijci non poteſt? Atqui, qui iacet in terra, non habet vnde cadat: qui ſeipſum humiliat, ab alijs humiliari non poteſt. Dicit Propheta in deſcribenda gloria Domini: *Et ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum.* In quæ verba diuus Bernardus: *Vide vt ſub ipſo inueniaris: alioqui non poteris eſſe cum ipſo. Quid enim? Putas indifferenter admittet homines in illud tantæ beatitudinis templum, qui ne angelos quidem ipſos indifferenter reliquit in eo? An non diſcernat inter glebas, qui diſcreuit inter ſtellas? Examinabit certè argentum, qui ipſum quoque aurum probauit & reprobauit. Qualem verò putas neceſſe eſt hominem inueniri, qui repudiati locum angeli ſortiatur? Planè immunem ab omni iniquitate, ſed ab ea maximè, quæ in ipſo quoque angelo inuenta eſt, ad odium ſempiternum. Sola Deo placet humilitas,*

Hum'liatio ſui. *Vide Dom. 11. poſt Pent. text. 7. & loca illic annotata.* *Simile.* *Lib. Alleg. ſuper Eccl. 2.* *Eſaiæ 6. De verbis Eſaiæ, Ser. 2.*

siue in angelo, siue in homine: & qui sedit in throno, solos elegit subditos, è quibus repleat templum. Quid enim? An qui angelum superbum è cœlo deiecit, hominem superbum in cœlo collocabit? Sanè verbis disertissimis humilitatem ad cœli ingressum necessariam Saluator docuit, dicens: *Nisi conuersi fueritis* (ab innata superbia) *& efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Quicunque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno cœlorum.* Paruulus, quem Christus aduocauit, omni loco contentus est, nemini seipsum præponit, nullum honorem appetit. Tales nos esse oportet. Tales autem ex nostri consideratione sumus.

Matth. 18.

Cæterùm non tales tantùm, verùm & alio modo humiles nos esse oportet: non solùm vt paruuli sunt, sed vt Christus erat: illo dicente; *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Longè maior hæc illa est, & æquè necessaria. De vtraque sic diuus Bernardus: *Est humilitas quam nobis veritas parit, & non habet calorem: & est humilitas quam charitas format, & inflammat. Hæc in affectu, illa in cognitione consistit. Priore cognoscimus quàm nihil sumus, & hanc discimus à nobis ipsis, & ab infirmitate propria: posteriore calcamus gloriam mundi, & hanc ab illo discimus, qui exinaniuit semetipsum,* &c. *Qui quæsitus ad regnum, fugit; quæsitus ad opprobria & ad crucem, non fugit, sed spontè se obtulit.* Hoc est recumbere in nouissimo loco, fugere excelsa, & id velle alios de te sentire, quantum ex te est, quod veritate conuictus tu sentis de teipso. Illustre est exemplum diuus Augustinus, qui sic de seipso scribit: *Quod esse potui, esse nolui; & tamen non quæsiui esse quod sum. Elegi enim abiectus esse in domo Dei mei, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Non enim in conuiuio Domini mei superiorem locum elegi, sed potiùs inferiorem & abiectum. Sed placuit illi mihi dicere: Ascende superiùs.* Et post pauca: *Adeò timebam Episcopatum, vt quoniam cœperat iam esse alicuius momenti, inter seruos Dei, fama mea, in quo sciebam non esse Episcopum, non illò accederē. Cauebam autem hoc, & agebam quantum poteram, vt in loco salubriter humili, & non in alto periclitarer: sed Domino seruus non debet contradicere, cui placuit mihi dicere: Amice, ascende superiùs.* Hæc ille. Diuus Ambrosius populi acclamatione in Episcopum postulatus, multis alijs tentatis vt episcopatum excuteret, tandem publicas mulieres publicè ad se ingredi fecit; ad hoc tantùm, vt vitijs his populi intentio reuocaretur. Nilammon solitariam vitam agens, à populo in Episcopum expetitus, quum eum

Matth. 11.
Duplex humilitas.

Exempla.
1.
Serm. 5. ad fratres in eremo & Posidonius in vita eius, cap. 4.
2.
Paulinus in vita S. Ambrosij.
3.
Nicephor. lib. 13. cap. 17. Hist. Eccles.

eum Theophilus Patriarcha Alexandrinus ordinare vellet, tempore ad peccandum petito, expectante Patriarcha, inter precandum moritur; mortem à Deo potiùs expetens, quàm episcopus honorem, cui se imparem iudicauit, acceptans. Plura huius rei exempla in alia Dominica protulimus, & apud Marcum Marulum adhuc plura videre licet. Illud, quod diuus Hieronymus narrat, prætermitti non debet. Senex quidam (inquit) eremi cultor, & Spiritu sancto plenus, nepotem suum quærentem, vtrùm Episcopus electus, munus accipere deberet, super disco satis à terra erecto diu fecit volutari. Cúmque ille postremò casum se timere dixisset, iussit vt descenderet, atque itidem super latam mollioris soli planiciem sese agitaret. Ex multa volutatione sudanti ac defesso, Surge, inquit, & iam facere perge, quod tutiùs factu putas. Itaque edoctus de præeminentiæ periculo, iuuenis electioni renunciauit. Aliud exemplum subijciam, quod in Marulo non habetur. Quum iam tempus adesset, quo sacerdotio initiandus esset sanctus Hugo, monachus Carthusianus, postea Episcopus Lincolniensis, interrogauit eum Senior, an sacerdos fieri vellet. Mox ille ex magna deuotione ait: Quantum in me est, nihil est quod magis velim in hac vita. Cui Senior; Et tu, quomodo (inquit) hoc audes appetere, quod nemo dignè nisi coactus suscipit, etiam si perfectæ sit sanctitatis? Territus Hugo tam dira Senioris obiurgatione, confestim toto corpore humi prostratus, veniam cum lachrymis precatur. Videns Senior tantam in eo humilitatem, non sacerdotium modò, sed & episcopatum ei prædicit. Sed & postea, quum ab Henrico 2. Anglorum rege ad monasterij Carthusianorum præfecturam postulatus, fratribus Carthusianis super eo postulato multum dubitantibus, interrogatus ipse quid sibi videretur, respondit: *Voluntati meæ de statu meo nihil penitus reseruare iam pridem edoctus sum. Quid autem de his verè sentiam, liberè exponam. In medio vestræ sanctitatis tam diu conuersatus, monitis & exemplis vestris adiutus, nunquam vel vnum diem animam meam seruare noui. Vnde miror profectò, quomodo cuiquam sapienti in mentem venire potuit, vt ad aliorum regendas animas longiùs mitti ego debeam. Alium ergo ex vobis mittite, vt Regi satisfiat.* Hæc sanctorum virorũ sancta semper humilitas fuit, nouissimum semper locum appetere; & superiori loco, quo digniores erant, eo se magis indignos existimare. Hodie tam sancti & perfecti sumus,

Dom. 4. Quadrag. text. 6.
Marulus lib. 1. cap. 6.
4.
In Regul. monach. cap. 15.
5.
In vita eius, cap. 4. apud Sur. tom. 6. p. 388.
6.
Ibidem cap. 5.

vt quàm primùm sacerdotij ætatem attigimus, & in artibus magisterij gradum adepti sumus, nisi confestim sacerdotio initiemur, iniuriam nobis factam luculentam putemus. Sed qui tam citò non vocati ascendunt, æquè citò à domino cõuiuij, vt indigni, repelluntur, & infimo gratiæ loco iacere permittuntur. Sola sui humiliatio idoneos ad dignitates ritè capessendas facit. Quemadmodum faber ferrarius ferrũ in fornace priùs mollit; quod vbi fecerit, in quamuis illud formam, sine vllo negotio, fingit ac refingit, quod in frigido ferro nullo modo facere posset: sic humilitatis virtus animum mollem ac tractabilem facit, vt quaslibet in eo alias virtutes (ad honores requisitas) Deus facilè operetur; quod in superbis mentibus fieri nequit; quas frangere citiùs, quàm ad virtutem inflectere possis. Auicula recèns ouo exclusa, implumis adhuc, & victum sibi quærere nescia, hoc vnũ remedium habet, vt assiduo gemitu & clamore à matre foueri ac pasci petat. Anima humana non secus per peccatũ originis nudata, & omni virtute spoliata, assiduis precibus, & perpetua humilitate opus habet, vt à Deo suo foueatur, nutriatur, & idonea ad volatum fiat, idonea ad iustos vel in Republ. vel in Ecclesia in hac vita honores, & sempiternam in altera vita gloriam.

Sui humiliatio idoneum facit ad dignitates.

Similia.

Certè hanc sui humiliationem, vt veræ philosophiæ potissimam partem, ipsa ethnicorum, tum verba, tum facta docere nos possunt. Sic enim scripsit Plutarchus: *Quemadmodum è vasis liquorem aliquem recipientibus aër inanis expellitur; sic qui in philosophiæ studio veris implentur bonis, factum exuunt, mitiorémque de se concipiunt opinionem.* Et paulo pòst: *Huc pertinet quod à Menandro non minùs verè quàm eleganter dictum est, Complures esse, qui Athenas nauigent philosophiæ gratia, primùm sapientes, deinde sapientiæ amantes, seu Philosophos, ac mox Rhetores, neque ita multo pòst idiotas, rerúmque omnium ignaros sese appellare. Quo enim magis cuique ex philosophia accedit rationis, eo plus decedit fastus & arrogantiæ.* Hæc ille. Si ratio, & humana sapientia docere hoc potuit, tanto quémque de se submissiùs cogitare debere, quanto plus in sapientia profecit; quæ & qualis nostra confusio erit, quibus nec diuina Sapientia sacrarum Scripturarum, nec Redẽptoris nostri tam exemplum quàm doctrina, nec tot Sanctorum, qui eum imitati sunt, vestigia, hoc adhuc persuadere potuerunt. Exemplum porrò huius submissionis Plato, Philosophorum maximus, in seipso ostendit. In Olympiade quadam

Simile.

In lib. de profectu morum.

Exempla.

Aelian. de var. histor. lib. 4.

quadam, cum ignotis hominibus ignotus etiam ipſe contubernium inſtituit, frugaliter cum eis conuiuando, & totum diem commercium agitando. Sed neque Academiæ, neque Socratis mentionem vllam fecit; ſolùm hoc eis indicauit, ſe Platonem appellari. Cùm verò Athenas ventum eſſet, perhumaniter eos recepit Plato. Tum hoſpites, Age, inquiunt, monſtra nobis Platonem, tibi cognominem, diſcipulum Socratis, & duc nos in Academiam eius, ſiſtéque nos coram homine, vt aliquam etiam ab eo vtilitatem capiamus. At ille clàm ſubridens, Ego verò, inquit, ille ſum. Quod cùm audiſſent, obſtupuerunt, quòd ignoraſſent ſe tanti viri vti familiaritate, qui ſine iactantia omni, & ſine doctrina, ſecum eſſet conuerſatus. Hæc ibi. Magna hæc animi moderatio erat, inter ignotos nec videri quod erat, nec eruditionem iactare, nec ſuperiorem locum, aut exiſtimationem ſui ambire, ſed omnia diſſimulare. A tali præceptore didicerat Ariſtoteles, anulo ſuo hoc dictum inſculpere: *Doctior eſt, qui quod nouit, abſcondit, quàm qui quod neſcit, patefacit.* Maior tamen & vera pietas ſancti Piamonis eremitæ fuit, qui *poſt viginti quinque annos abſtinentiæ, oblatam ſibi à quodam fratre vuam ac vinum abſque hæſitatione ſuſcipiens, confeſtim ea, quæ ingeſta fuerant, contra conſuetudinem deguſtare, quàm ignotæ cunctis continentiæ maluit propalare virtutem.* Hæc Caſſianus. Sed & ſanctus Franciſcus, vt ſe in maxima vitæ ſanctitate deſpicabilem redderet, *non parcebat rubori, quin in prædicatione coram omni populo proprios manifeſtaret defectus,* vt ſcribit in eius Vita ſanctus Bonauentura.

Apophthegma. *Petr. Appianus in titulis antiquis.* *Collat. 17. c. 24.* *Cap. 6.*

8. *Omnis qui ſe humiliat, exaltabitur; & qui ſe exaltat, humiliabitur.*

HVNC locum, ſeu potiùs hæc duo loca de ſuperbiæ pœna, & humilitatis mercede, iam in alia Dominica, vbi eadem verba Chriſtus dixit, explicatè tractauimus. Sed & illa ferè omnia, quæ vel contra ſuperbiam, vel pro humilitate in tot aliis Dominicis iam toties tractata ſunt, adeóque in duobus proximè præcedentibus locis, ad horum verborum tractationem commodè & ſalubriter referri poſſunt.

Domin. 10. poſt Pentecoſt. 7. & 8 aliiſque locis ibi annotatis.

EVANGELIVM DOMINICÆ XVII. POST PENTECOSTEN.

Matth. 22.

Ccesserunt ad Iesum Pharisæi, & interrogauit eum vnus ex eis Legis doctor, tentans eum Magister, quod est mandatum magnũ in Lege? Ait illis Iesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc est maximum & primum mandatum. Secundum autem simile est huic. Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mãdatis vniuersa Lex pendet & Prophetæ. Congregatis autem Pharisæis, interrogauit eos Iesus, dicens: Quid vobis videtur de Christo? Cuius filius est? Dicunt ei: Dauid. Ait illis: Quomodo ergo Dauid in spiritu vocat eum Dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Si ergo Dauid vocat eum Dominum, quomodo filius eius est? Et nemo poterat respondere ei verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum ampliùs interrogare.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Interrogauit eum vnus ex eis Legis doctor, tentans eum.* Contra malos magistros, & doctores vana sciẽtia inflatos, solida virtute destitutos.
2. *Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.* De Deo super omnia diligendo.
3. *Secundum autem simile est huic. Diliges proximum tuum sicut teipsum.* De dilectione proximi.
4. *In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet, & Prophetæ.* De charitatis admirabili virtute, efficacia, perfectione.

I. *Interrogauit eum vnus ex eis Legis doctor, tentans eum.*

Mali doctores. LOCVS moralis contra malos magistros, & doctores vana scientia inflatos, solida virtute destitutos. Hic Legis doctor & Pharisæus, atque adeò princeps aliquis eorum, (quum enim plurimi eorum ad Christum accessissent, *& in* Matth. 22. *vnum conuenissent*, vt Matthæus scribit, hic, quasi dux verbi, primus

primus & ſolus loquitur) ſcientia ſua magis inflatus, quàm vera pietate imbutus, accedit, ad Chriſtum, non vt virtutem diſcat, ſed vt interroget; nec vt interrogando aut doctior aut melior fiat, ſed vt tentet Chriſti ſeu doctrinam, ſeu pietatem. Nihil virum verè doctum, & ſciētiæ profeſſorem magis dedecet, quàm inanis iſta, planéque puerilis iactatio, aut ſuperba alienæ eruditionis & curioſa inquiſitio. Qui nec ad Dei gloriam, nec ad aliorum ædificationem, nec ad ſuam ſalutem ſcientia ſua vtitur; ſed ad aliorum contemptum vanè & ſuperbè abutitur, *factus eſt* (vt Apoſtolus loquitur) *velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens.* Hæc enim ſonitum dant, quia vacua ſunt & inania. Quod de Gentium idolis curioſè fabrefactis dixit Ieremias: *Stultus factus eſt omnis homo à ſciētia, confuſus eſt artifex omnis in ſculptili, quoniam falſum eſt quod conflauit, & non eſt ſpiritus in eis:* idem de doctoribus & magiſtris virtute vacuis, dici debet. Sulti ſunt in ſcientia ſua, confuſi ſunt in doctrinis ſuis, quia falſum eſt totum quod magno ſtudio collegerũt, & non eſt ſpiritus in eis, non eſt vita virtutis, non eſt actio vitalis, *non ambulant dignè Deo, non fructificant in opere bono, non creſcunt in ſcientia Dei,* ſicut de illis qui verè *implentur omni ſapientia, & intellectu ſpirituali*: ſcribit Apoſtolus. Verè idola ſunt: *Oculos habent & non vident; pedes habent, & non ambulant; manus habent, & non palpant; aures habent, & non audiunt; nares habent, & non odorabunt.* Omnia inſtrumenta virtutis habent, ſed illis non vtuntur. Vident meliora, deteriora ſequuntur. Affectus habent, ſed non mouentur ad bonum. Opera habent, ſed quæ ſenſu pietatis carent. *Dominus Deus aperuit eis aurem: ſed illi contradicunt, & retrorſum abierunt.* Nares habent, *ſed in odorem mortis, non vitæ.* Audiant iſti Apoſtolum, qui quod Iudæorum malis magiſtris dixit, idem illis dixiſſe putandus eſt. *Si tu Iudæus cognominaris* (Doctor legis, & Magiſter noſter vocaris) *& requieſcis in Lege*, probas & profiteris illam, *& gloriaris in Deo*, quem te ſcire & docere ais, *& noſti voluntatem eius & probas vtiliora, inſtructus per Legem, confidis teipſum eſſe ducem cæcorum, lumen eorum qui in tenebris ſunt, eruditorem inſipientium, magiſtrum infantium, habentem formam ſcientiæ, & veritatis in Lege; qui ergo alium doces, teipſum non doces? qui prædicas non furandum, furaris? qui dicis non mœchandum, mœcharis? qui abominaris idola, ſacrilegium facis? qui in Lege gloriaris, per præuaricationẽ Legis Deum inhonoras? Nomen enim Dei propter vos blaſphematum eſt inter Gentes,*

1. Cor. 13.
Ierem. 10.
Coloſſ. 1.
Mali doctores idola.
Pſal. 113.
Eſaiæ 50.
2. Corinth. 2.
Rom. 2.

ſicut ſcriptum eſt. Nec minùs hodie inter hæreticos, & infirmos Catholicos, ſicut experientiâ probatum eſt. Tales doctores quum multos libros euoluiſſe videantur, tamen duos libros maximè neceſſarios nunquam videntur aſpexiſſe. Vnus eſt liber conſcientiæ propriæ, alter eſt liber vitæ Christi. Si enim in priori libro tria tantùm folia diligenter legiſſent, qui à principio fuerint, qui nunc ſint, & qui paulo pòſt futuri ſint; in poſteriori autem libro duo folia ſtudiosè examinaſſent, Christi diuinitatem, maieſtatem, gloriã, ad cuius participationem vocantur; & eiuſdem humanitatem, quanta in ea pro nobis fecit, & paſſus eſt: meliores profectò doctores, ſibique & aliis vtiliores extitiſſent. Si equus nobiliſſim⁹, generoſus, ferox, optimè nutritus, pulcherrimè phaleratus, domino iam inſidente, & in campum eum producente, vt generoſitatis ſuæ ſpecimen aliquod illuſtre edat, nihil niſi excrementa ſua, & immunditias egerat, nónne & ridiculum aliis ſpectaculũm, & dominos ſuos exoſum pecus erit? Tales ſunt magni magiſtri & doctores, qui poſt multa ſtudia, poſt adeptos titulos, poſt magnam expectationem, nihil niſi ſuas ſordes & immunditias, ſuperbiam, inuidiam, luxuriam, auaritiam proferunt. Nec ſeipſos docent, nec alios ædificãt, imò grauiſſima ſcandala, & onera, & inquinamenta in domò Dei ſunt. Sicut inter veſtimenta ſupremus quidem locus pallio datur, non quia pretioſius aut carius eſt, ſed quia vilius, ideóque vt id ſolum maculetur, & compluatur; & ſicuti in tota domo eminentior locus eſt caminus, non quia dignior pars domus, ſed vt per illum fumus exeat, quo totus denigrabitur: ſic omnino in Eccleſia Dei & Republ. mali doctores ac magiſtri ſcientiæ quidem nomine ac titulo præeminent, & loco excelſiori conſiſtere videntur; ſed ſicut pallia & caminus, ſicut ſordium receptacula, non ſicut (quod eſſe debebant) lucernæ in domo; & ornamenta in corpore. Sicut montes communiter ſunt ad paſcendum fœcundi, & gramina geſtant puriora, imbréſque cœleſtes citiùs & puriùs ſuſcipiunt quàm valles, fontéſque in eis ſcaturiunt, qui in valles deſcendant; aliquando tamen horridi & planè infrugiferi conſpiciuntur, nihílque illa regione infœlicius eſt: quæ tales mõtes habet: ſic doctores & magiſtri deberent ſanè boni paſtores eſſe, fruct⁹ bonorum operũ vberiores proferre, gratiarum munera copioſiùs ſuſcipere, aliíſque ſuſcepta impartire; ſed interdum, & vtinã non frequenter, horridi & ſteriles ſunt; nihílque illa vel ſchola, vel Repu. vel Eccleſia miſerius,

Duo libri doctoribus neceſſarij.

Simile.

Similia.

1.

2.

3.

miserius, quàm vbi tales magistri & doctores vel docent, vel præficiuntur, vel cathedras occupant. Sicut pictura statum habere non potest super inane, sed aliquid solidum ei substerni necesse est; sic scientia cõsistere non potest in vlla pulchritudinis forma, nisi pro fundo virtutẽ habeat. Vnde Propheta, vt iuxta Septuaginta legit D. Bernardus: *Seminate vobis ad iustitiam, metite spem vitæ, & tũc illuminate vobis lumen scientiæ. Vltimam posuit scientiam* (ait diuus Bernardus) *tanquam picturam. Securus iam intendam scientiæ, si vitæ priùs per beneficium spei, securitatem accepero. Tu ergo seminasti tibi ad iustitiam, si ex vera notitia tui euigilasti timere Deum: si & noueris ipsum, vt æquè illum diligas. In altero initiaris ad sapientiã, in altero consummaris; quia initiũ sapientiæ est timor Domini, & plenitudo Legis, charitas.* Hæc ille. Hi sunt duo libri, de quibus modò diximus. Hunc locum in aliis suprà * Euangeliis vberiùs tractatum vide.

4. *Oseæ 10.* *Serm. 37. super Cant.* * *Dom. aduent. tex. 4. Dom. 3. Aduent. text. 3. Domin. 2. post Pasch. tex. 2. & 3. Dom. 3 post Pentec. tex. 1. & Dom. 12. post Pent. text. 2.*

2. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.*

Locus moralis de Deo super omnia diligendo. Hunc locum etsi in aliis Dominicis aliquoties iam tractauimus adeoque hæc ipsa verba; tamen quia de hac capitali virtute nihil satis dici potest, aliqua addemus, prout Deus dabit. Quemadmodum enim, qui tabellam artificiosè depictam intuetur, licet eam sępius cõtemplatus fuerit, aliquid tamen semper nouum in ea inuenit, quod laudet & obseruet; & sicuti qui in hortum variis & pulcherrimis floribus ac plantis consitum ingreditur, licet frequenter per illum transeat, aliquid tamen semper videt, quod colligat, quale priùs non collegerat; sic in tam excellenti præcepto, quod toties etiam Scriptura tam vetus quàm noua inculcat, non deerit aliquando quod de nouo obseruari & doceri poterit. Præceptum de diligendo Deo super omnia, nunquam satis inculcari, repeti, & tractari potest. Quemadmodum enim viatori, qui iter viginti millium leucarum conficiendum haberet, etsi quingentas iam, aut sexcentas confecisset, ne tamen subsisteret, aut satis se promouisse existimaret meritò reliquum adhuc longissimum quod illi superest iter ante oculos ponendum esset, vt ex ei⁹ cõsideratione ambulare nõ desinat: sic omnino nobis adhuc viatoribus, in via mandatorum Dei ambulantibus

Amor Dei super omnia. *Domin. 12. post Pentec. tex. 3. & locis ibi annotatis.* *Similia.*

Philip. 3. tibus, quantumcunque in virtute progressis, ne tamen *ad ea, quæ ante sunt, extendere* nos continuò desinamus, vtque *obliuiscamur ea quæ retrò sunt*; hoc præceptum perpetuò ante oculos habendū est, quandoquidem necdum ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mēte Deum diligimus, nec id quod perfectum est, adhuc comprehendimus. Cum sancto Augustino ad Deum clamare debemus: *O ignis, qui semper ardes, & nunquam extingueris. O amor, qui semper vris, & nunquam tepescis; accende me, & accendar: accendar, inquam vt totus diligam te solum. Minùs enim te amat, qui tecum aliquid amat.*

Soliloq. ca. 28.

Simile.

Sicut vbi materia ligni esset infinita, ignis quoque in eo accensus infinitè vreret; sic, quia Dei bonitas, maiestas, potentia, pulchritudo, infinita est, amor eius nunquam finiri aut extingui deberet. Omnes quipppe diligendi rationes in dilectione Dei concurrunt. Si iustitiæ debitum attendas, nulli magis amor noster quàm illi debetur, cui omnia accepta ferre necesse est. Si beneficia gratuita spectes, nullius maiora fuerunt, aut esse possunt. Si amicitiæ rationem habeas, eius tanta in te fuit, vt *Deus Pater Filium suum vnigenitum daret, & Filius seipsum traderet*, vt te amicum ex inimico faceret. Si eximia bonitatis & pulchritudinis species amorem promeretur, immensam illius pulchritudinem qui *lucem habitat inaccessibilem*, & immensas eius *bonitatis diuitias* animo comprehendere non potes. Si amor pretio emitur, quis amori tuo maius pretium consignare poterit, quàm ille, qui vitam ei æternam, & gloriam cælestem certissimè retribuit? Quòd si gratuitò quempiam amare velles, cui quæso digniùs & laudabilius eum impendere quàm Deo posses? Quòd si non donandus, sed extorquendus amor tuus esset, quis illo potentiùs aut iustiùs extorquere valeat?

Omnes diligēdi rationes in Deo. 1. 2. 3. Ioan. 3. Tit. 3. 4. Coloss. 1. Rom. 2. 5. 6. 7.

Amoris Dei excellentia.

Tu tamen huius amoris excellentiam vide. Aliæ virtutes te hominem rectum & iustum faciunt; hic verò amor, hæc charitas Dei, te Deum quēdam facit. Nam sine temperantia, castitate, prudentia, iustitia, & aliis quid nisi bruta essemus? Atqui *qui manet in charitate manet in Deo, & Deus in eo. Qui adhæret Domino* (per amorem) *vnus spiritus est*, scilicet cum eo. Quod amat enim, in rem amatam transformatur. Vide plura super illa verba: *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus:* in Dominica Pentecostes, tex. 3. Porrò per cæteras virtutes partem aliquam vel tui, vel rerum tuarum, Deo donas. Per castitatem, corpori continentiam; per eleemosynas,

1. Ioan. 4. 1. Cor. 6. Ioan. 16.

synas, partem diuitiarum; per fidem, partem intellectus tui. Adhuc enim ad alia corpore, diuitiis, intellectu vteris, etiam Deo non offenso. At in amore totum tuum cor, totam animam, totam mentem Deo tribuis. Deinde de hoc solum habes, quòd liberè ei dare potes, vt alio in loco ostensum est. Noli hoc parum diuidere, sed integrum da, inquam, nō commodatò ad tempus, sed absolutè in perpetuum. Semper enim currit hoc præceptum de diligendo Deo. *Charitas nunquam excidit.* ne quidem tunc, quum cæteræ virtutes omnes euacuabuntur. Diuidi autem hic amor non potest, nisi turpiter in obliquum distorqueatur. Quemadmodum enim qui vellet vno pede per locum excelsum, altero per locum infimum incedere, certum est illum gressus admodum inæquales facturum, & vtroque pede claudicaturū; sic qui Deum & mundum simul diligere, suique amoris affectus partim in Deo, qui non nisi sancta & excelsa iubet, partim in mundo, qui non nisi ad vana & infima trahit, collocare; necesse est huius opera absurda, inæqualia: nec frigida, nec calida esse.

Dom. 1. Quadrag. tex. 10.

1. Cor. 13.

Simile.

Solus Deus amore complacentiæ diligendus est, vt in illo amor noster conquiescat, sibique complaceat. Cætera omnia vel non diligenda (nisi in ordine ad Deum) vel non nisi amore desiderij amanda sunt, quatenus illis bonum volumus, beneq; optamus & desideram⁹: quo in genere nos ipsos, & proximum nostrum rectè diligimus. Cæteræ virtutes per excessum peccare possunt. In ratione iustitiæ summum ius summa iniuria est: & ait Scriptura: *Noli esse nimium iustus.* Prudentia in curiositatem, fortitudo in audaciam, temperantia in pusillanimitatem non raro transeunt. Solus amor Dei, rerumque diuinarum, in excessu peccare non potest; sed quanto magis extenditur, tanto est excellentior. Solus Dei amor rectus & ordinatus est. Quemadmodum enim radius omnis aut rectus est, aut confractus, aut reflexus; rectus quidem, quia corpore luminoso emissus recto & lineari motu sine obliquitate aliqua petit centrum; confractus verò, qui aliquod diaphanum crassius inueniens, non rectè incedit, sed ad aliquam partem deflectit, qui & ideo collateralis dicitur; reflexus autem, qui in densum corpus incurrens, repercutitur, & transire non potest, sed ad suum principium reflectitur: sic omnis amor cordis humani aut rectus est, qui sine vlla obliquitate vel repercussione in solum Deum centrum & principium suum toto impetu fertur, & perpendiculari motu tendit; iuxta illud, *Recti diligunt te; &, bonus Deus Israel ijs qui*

Amor complacentię, & amor desiderij.

Eccl. 19.

In Dei amore nullus excessus.

Simile.

Solus Dei amor rectus.

Cant. 1.

Psal. 72.

qui recto sunt corde; aut confractus & obliquus, in ea quę sunt huius mundi delatus, à quibus propter sui debilitatē in transuersum agitur, vt rectà ad centrum suum pergere nequeat; sicut radius solis in nubem cadens, aut per arbores & tecta transmissus, rectà terram non attingit; aut denique reflexus est, quia omnia propter seipsum amat, & ipsum proximum non nisi propter vtilitatem aliquam suam diligit. Talis enim amor à corpore proximi reflectitur ad ipsum amantem, nec ad animam, aut spirituale bonum proximi penetrat. Amor hic reflexus penitus destruit, & confractus impedit atq; imminuit purum Dei amorem, qui rectus est, toto suo cursu in Deum tendens, vt hoc præceptum iubet.

Homil. 42 in Matth. in opere imperfecto. *Diligere Deum ex toto corde* (ait sanctus Chrysostomus) *est, vt cor tuum non sit inclinatum ad alterius rei quàm ad Dei amorē. Diligere ex tota anima est, certum habere animum in veritate, & firmum esse in fide. Diligere tota mente, est, vt omnes sensus Deo vacent Itaque cuius intellectus Deo ministrat, cuius sapientia circa Deum est: cuius cogitatio ea quæ Dei sunt tractat, cuius memoria quæ bona sunt recondatur, is tota mente Deum diligit.* Hæc ille. *Allegoria.* Sanè quemadmodum non solùm quicquid intra templum Salomonis erat, sed etiam quicquid in portico fuit, aurum erat; nec solùm *sanctum sanctorum, siue interiorem partem oraculi*; sed & *domum ante oraculum vestiuit & operuit auro purissimo; ipsos quoque Cherubim texit auro, sed & pauimentum domus texit auro intrinsecus & extrinsecus, duo quoque ostia ad ingressum oraculi texit auro*: sic omnino quilibet fidelis, qui est templum Domini sanctum, ex omni sua parte, ex toto corde, seu voluntate, ex tota mente, seu intellectu, ex tota anima, seu vniuersis sensibus suis, pura in Deum charitate fulgere & feruere debet. *3. Reg 6.* Vastante Hierosolymam rege Babyloniæ, quum multa alia abscondere potuissent sacerdotes, ignem tantummodo absconderunt, qui in primo sacrificio Moysaico è cælo delapsus, in altari perpetuò ardēs seruari debuit, & vsque ad illa tempora seruatus fuerat. *2. Machab. 1.* *Allegoria.* Sic charitas de cælo in cordibus nostris delapsa, & per Spiritum sanctum diffusa etiam aliis omnibus rebus amissis, siue diabolo, siue mundo aduerso omnia nobis eripiente, perpetuò conseruari debet. *Simile.* Sicut natura arborum radices sub terra abscondit, vt à nulla re lædantur, quia ex illis rami & folia vegetantur, flores ac fructus producuntur; sic cor nostrũ, vnde omnia procedunt, vel bona, vel mala, & maximè amor, vel Dei purus, vel rerum terrenarum fæculentus & sordidus seruari,

seruari,& à rebus externis ac distrahentibus,multo magis à corrumpentibus abscondi debet. Monet Scriptura:*Omni cu-* *Prou. 4.*
stodia custodi cor tuum,quia ex ipso vita procedit. Vulgo dicitur (ait diuus Bernardus)Bonum castrum custodit, qui corpus suum custodit:Nos autem non sic;sed vile sterquilinium custodit,qui corpus suum custodit:*Quoniam qui seminat in carne sua,de carne corruptionem & metet:qui verò seminat in spiritu de spiritu metet vitam æternam* *Gal. 6.* Spiritus ergo & cordis cura habenda,vt semina eius,id est,primi affectus,qui operationum sunt semina,maximè amor ipse,non nisi bona & pura sint.Sic enim toto corde Deus diligetur.

Rursum toto corde Deum diligere,est,immobile & fixum *Amor in Deo fixus.* in eius amore cor tenere,vt ad alia leuiter non flectatur. Sicut vas quod manibus tenetur, impleri nullo modo potest, *Similia.* si tremit qui tenet, aut huc illucque vacillat, sed quiescere 1. oportet; & sicut radix, huc illucque quouis vento impulsa, nunquam fructum adferet,nec è terra succum trahere poterit,nisi ei tenaciter & firmè adhęreat: sic cor inquietum & mutabile,cor variis abductum & distractum desideriis aut curis,Deum,vt oportet,diligere,Dei gratias & munera suscipere,Deo per amorem adhærere, vt sic in pietate crescat, nullo pacto poterit.Sicut aranea quum telam suam disrumpi videt,vt aliam ordiatur,à medio incipit eam reficere, atq; 2. adeò ex aluo suo fila deducere; sic omnino necessarium est, quum omnes vitæ nostræ actiones mundo eiusque vel vano vel turpi amori affixas,vna Dei prouidentia perrumpi, & ad nihilũ redigi cernimus,vt nouam telam ordiamur,rectecteque vitam ac mores instituamus, à corde & visceribus ipsis nostris incipere debemus,id totum soli Deo consecrando eum solum diligendo,vt ita nouas ac sanctas operationes producamus. Quemadmodum multa interdum peccata ita 3. per longam & prauam consuetudinem inualuerunt, sic in misero peccatore quasi dominium obtinuerunt,vt sola mors peccatis eius finem imponat:sic quantacunque sint hominis peccata,& quomodocunque inueterata, vnus Dei amor ea omnia abolebit,& nouam creaturam in Christo faciet. Propter hoc enim dicitur:*Valida est,sicut mors,dilectio.* Id enim *Cant. 8.* efficit in abolendis peccatis, quod sola mors in satis multis facere solet.

A contrario cultu. Qui falsos deos coluerunt,quanto in illos amore ferebantur,vnum in Scripturis exemplum docere potest. Quin ue *Iudic 18* viri de tribu Dan, ingressi domum Michæ, abstulerunt illi *Exemplum.*
sculptile

ſculptile & conflatile idolum, quod colebat; quo illos inſequente & clamante, dixerunt raptores ad Micham, *Quid tibi vis, cur clamas? Qui reſpondit, Deos meos quos mihi feci, tuliſtis, & ſacerdotem, & omnia quæ habeo, & dicitis, Quid tibi eſt?* Deplorat miſer iſte ſuos falſos deos; & illis ablatis, omnia quæ habuit ſe perdidiſſe conqueritur. At nos Dei veri & ſummi amore per quodlibet peccatum mortale amiſſo, quaſi nihil perdidiſſemus, ita nihil mouemur. Nihil opinor magis teporem Chriſtianorum circa Deum ſuper omnia diligendum in extremo iudicio condemnabit, quàm ethnicorum & paganorum erga ſuos falſos deos incredibilis amor ac feruor, qui non bonis tantùm & rebus ſuis externis liberaliſſimè collatis, ſed ipſo ſuo ſanguine in ſingulis ferè feſtis & ſacrificiis effuſo, deos ſuos coluerũt, vt omnes hiſtoriæ, maximè Indicę & Iaponicæ noſtri temporis, perhibent. Sic per Prophetam contra Iudæos diſceptat Deus: *Quid inuenerunt patres veſtri in me iniquitatis, quia elongauerunt à me, & ambulauerunt poſt vanitatem, & vani facti ſunt? Propterea adhuc iudicio contendam vobiſcum, ait Dominus, & cum filijs veſtris diſceptabo. Tranſite ad inſulas Cethin* (Italiam dicit) *& videte: & in Cedar mittite* (Iſmaëlitas dicit) *& conſiderate vehemẽter, & videte ſi factum eſt huiuſcemodi. Si mutauit gens deos ſuos, & certè ipſi nõ ſunt dij: populus verò meus mutauit gloriã ſuam in idolum.* Quoties Dei amore derelicto, carni, mundo, diabolo ſeruimus, euntes poſt concupiſcentias noſtras, diligendo vanitates, deſideria diaboli faciendo; toties mutamus gloriam noſtram in idolum. Gloria noſtra eſt quòd populus Dei ſumus, quòd charitas Dei in nobis eſt, nóſque in eo; quòd diligentes Deum, à Deo diligimur, qui venit ad nos, & manſionem facit nobiſcum. Hæc frequenter Scriptura docet, hæc frequenter populo inculcanda. Quemadmodum enim clauus, qui vno aut altero ictu, vel non penetrat, vel ita vt facilè euellatur: crebris autem ictibus impulſus, ſic tenaciter hæret, vt nulla vi extrahi queat: ſic amor Dei, non vno tantùm aut altero, ſed varijs & crebris Dei præceptis, ſacræ Scripturæ elogijs, animo fideli impreſſus atque impactus ita fixus manere poterit, vt ab eo diuelli, nec humana, nec diabolica vlla vi queat.

Ierem. 2. — *Simile.*

3. *Secundum autem ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum ſicut teipſum.*

Proximi dilectio.

Locus moralis de dilectione proximi. Hunc locum etſi iam

iam decies & suprà tractauimus, vt in Dominica 12. post Pentec. tex. 4. notatum videbis, vbi & hæc ipsa verba tractata sunt, tamen hoc loco non minùs proprio aliqua addemus, prout Deus dabit. Quomodo, & cur hoc præceptum de proximo diligẽdo dicatur simile illi alteri de Deo diligendo, vide explicatum loco iam citato. Nempe omnes in Deo vnum sumus, *vnum corpus in Christo: vno Spiritu* Dei, velut vna singulorum anima *viuificamur. Vnus nobis Deus est, vna fides, vnum baptisma.* Sicut ergo Deum diligere, ita proximum in Deo, sicut nos ipsos, si in Deo sumus, diligere necesse est. Nihil aliud hoc præceptum dicit, quàm *Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc enim est Lex & Prophetæ.* Quicquid tibi ipsi bonum cupis, hoc proximo velis; & quod tibi ipsi faceres, vel fieri velles, esurienti, frigenti, fatigato, indigenti, ignaro, aberranti, &c. id totum proximo tuo facias. Vide ne equum, canem, aut quodcunque tuum cõmodum magis ames, quàm proximum tuum. Cæsar quum exteros quosdam Romæ videret, catulos in sinu circumferentes, interrogabat an apud illos populos liberi non nascerentur: indignatus videlicet, amorem qui liberis debetur, in catulos transferri. Sicut ille, qui super humeros scalam imponit, licet grauis sit, quando illa opus habet ad locum aliquem conscendendum, postea verò in angulo deponit, nec ampliùs eius recordatur; sic multi vtuntur proximis suis, tanquam scalis, ad commodum tantùm proprium, vt eorum opera ad aliquam dignitatem cõscendant, aut emolumentum consequantur: quæ assecuti, relinquunt proximos, & dicunt: Nescio vos. Hoc ideo fit, quia non in Deo, sed in nobis ipsis; non propter Deum, sed propter nos ipsos, proximos nostros diligimus. Sicut enim vitrum, quàm diu in ardenti fornace est, artifici ad omnia obtemperat, tractabile est, & in quamcunque formam vertitur, ita vt vno flatu capacia & pulcherrima vitra conflet; at verò postquam ex fornace vitrum extrahitur, flecti ampliùs non potest, sed ad minimum ictum frangitur: ita omnino quàm diu diuino amore corda nostra flagrant, & in illo sancto fornace decoquimur, flectit & dilatat Deus corda nostra ad omnes quascunque charitatis in proximum actiones, absque vlla difficultate, nósque ad iuuandum proximum nulla difficultate retardamur, parati, quibuscunque possumus modis, cuilibet proximo opitulari. Hoc igne accensus Paulus, dixit, nec mentitus est. *Omnibus omnia factus sum.* At verò vbi pri-

Rom. 12. *1. Cor. 12.* *Ephes. 4.* *Matth. 7.* *Simile.* *Simile.* *1. Cor. 9.*

mùm hic ignis in nobis deferbuit, & restinctus est, vbi ex fornace isto diuini amoris cor nostrum egressum fuerit; immobiles, saxei, & immites erga proximum sumus; ad minimam difficultatem circa iuuandū proximum frangimur, & charitatis opus dissoluimus. Sunt ergo talia hæc duo præcepta, vt inuicem à se separari nequeant. Appositè diuus Gregorius: *Duo hæc necesse est charitatis præcepta custodiat, quisquis habere in nuptijs vestē nuptialē cupit. Hinc est quòd cortinis tabernaculi intexi coccus bis tinctus iubetur. Vos estis fratres cortinæ tabernaculi qui per fidē in cordibus vestris secreta cœlestia velatis. Sed cortinis tabernaculi bis tinctus coccus debet inesse. Coccus quippe ignis speciē habet. Qui verò est charitas nisi ignis? Sed ista charitas esse bis tincta debet, vt tingatur, & per amorem Dei, & per amorem proximi. Qui enim sic amat Deum, vt per contemplationem illius negligat proximum, coccus quidem est, sed bis tinctus non est. Rursum qui sic amat proximū, vt tamen contemplationem Dei per eius amorem relinquat, coccus est, sed bis tinctus non est.* Porrò sic coniuncta hæc duo præcepta sunt, vt vnum sine altero seruari nequeat. quod hac comparatione docet sanctus Dorotheus: Circulum fingite mundum esse, centrum autem circuli Deum, lineas autem à circulo mediū diductas, vias credite varias, negotiationésque mortalium. Quo magis penetrant sancti viri ad interiora, vt Deo appropient, per rationem ingressus, eo magis appropiant Deo, & sibijpsis; quantóque & sibijpsis, tanto & Deo; & quanto viciniores fiunt Deo, tanto & sibijpsis; quantóque sibijpsis, tanto & Deo. Considerate item recessum & elongationem, cùm scilicet recedunt hominum actiones à Deo, & ad exteriora se effundunt. Quanto enim magis à Deo recedunt, tanto & à seipsis; & quāto à seipsis, tanto & à Deo. Hæc est enim charitatis vis & natura. Quo enim magis à Dei dilectione recedimus, eo & à proximi amore distamus: quantum Dei charitati adhæremus, tantum & proximi; quantúmque proximi, tantum & Deo. Hæc ille. Quum Scriptura dixisset, *Dixit insipiens in corde suo nō est Deus:* statim subiunxit: *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studijs suis.* Docet, Dei amore deserto, omnia scelera subintrare. Econtrà Apostolus quum dixisset, *Radix omniū malorum cupiditas,* adiecit: *Quam quidā appetentes, errauerunt à fide*, Docet amatores mundi Deum statim deserere. Rursum: *Qui diligit me* (ait Christus) *mādata mea seruabit*. At hoc est *mandatum eius nouum, vt diligamus inuicem*. Adeò sunt ista coniuncta, Amor Dei & proximi quē

Homil. 38. in Euang.

Exod. 6.

Allegoria.

In Doctrin. 6.

Simile.

mundi

mundi amator non amat, quia, ſicut oportet, non amat. Sed & in hoc ſimilia ac coniuncta ſunt hæc duo præcepta, quòd, quemadmodũ qui Deum amat, ſeipſum amat, ſibiq; optimè cõſuluit, veluti qui de fonte bibit, aut ex ſole videt, non fonti aut ſoli quicquam, ſed ſibi ipſi multum contulit; ita prorſus proximi amor nobis ipſis eſt inprimis vtilis. Quemadmodũ enim qui ægrotantem vnguento, vel alio pretioſo oleo vult inungere, prior ipſe vngendo particeps eſt vnctionis, & ſic poſtea inungit laborantẽ morbo; ita qui pro ſalute proximi, adhibito ſtudio, aliquid facit, primùm ſibi, deinde proximo prodeſt. Hunc ſenſum habet verbũ Domini: *Beatius eſt dare, quàm accipere.* Plus enim ſibi confert qui proximum iuuat, quàm ipſi proximo; quod in alia Dominica oſtenſum eſt. *Similia.* *Damaſcen. de his qui in fide migrarunt.* *Actor. 20.*

Proximi amor ita ipſis ethnicis, & Deum neſcientibus, natura duce inſitus fuit, vt qui ratione & virtute cæteros præcellerent, facilè viderent, hominis vitæ & ſaluti nihil eorum omnium quæ extra nos ſunt: cõparandum eſſe nedum præferendum. Pollio ſeruum qui vas cryſtallium confregerat, Auguſto Cæſare apud eum cœnante, iuſſit in viuarium demergi, murenarũ pabulum futurum. Quum duceretur, euadens lictorũ manus, ad Auguſti pedes ſe proiecit, ſupplicans vt alio genere mortis interiret. Auguſtinus cauſa & genere mortis cognitis, ſolui ſeruũ iuſſit. Pollinis verò & vaſa omnia cryſtallina coràm afferri iuſſa, virgula confregit, & viuaria euertit, dicens: *hominẽ, cuiuſcunque cõditionis ſit, hoc ipſo quòd homo eſt, pluris faciendũ eſſe, quàm omnia totius mundi vaſa & viuaria.* Sic Alexãder Magnus, perurgente eius matre Olympiade vt inſontẽ quendam occideret, *Aliam*, inquit, *mater à me mercedem poſtula. Hominis vita nullo beneficio cõpenſatur.* Nero initio imperij ſui (cuius *primum quinquenniũ tale fuiſſe, vt ab eo cæteri Principes procul diſtarẽt* dicare ſolebat Traianus) porrecta illi charta, in qua damnatorum nomina ſcriberet, exclamauit: *Vellem neſcire literas.* Marcus Antoninus parcens rebellibus, dixit in Senatu: *Vtinam poſſem multos etiam ab inferis excitare.* Ptolemæus ab amico admonitus, vt conſpectis fortè procul qui ad ſuppliciũ ducebãtur, calcaribus equo admotis accurrere, & illis parcere vellet; & fecit perlibenter, & amicum hoc nomine chariorem habuit. Hæc hominum ſine Deo naturalis erga proximos affectio, noſtram nunc ſi non excitat, in extremo olim iudicio vehementer condemnabit. *Proximi amor apud ethnicos.* *Fulgoſus, lib. 5. cap. 1.* *Plutarc. in Græc. apophthegma.* *Egnatius in Nerone.* *Senec. lib. 1. cap. 1. de clem.* *Vulcat. Gallic. in Auidio Caſsio.* *Ælian. lib. 1.*

4. *In his duobus mandatis vniuerſa Lex pendet, & Prophetæ.*

Locus moralis de charitatis erga Deum & proximum ad- *Charitatis perfectio.*

mirabili virtute, efficacia, perfectione. Docet Christus, totā hominis perfectionē, totū quod vel Lex mandauit, vel Prophetæ monuerūt, in vna charitate cōpleri: quia hac imbutus, etiā illa, quæ ad fidē & scientiam spectent, Dei munere comprehēdet. Sic Origenes: *Qui omnia adimpleuit quæ scripta sunt de Dei dilectione & proximi, dignus est maximas gratias à Deo percipere. Dignus autē cōstitutus, hic omnibus donis exultat in sapientia Dei, plenū habens cor in Dei dilectione. Consecutus autē huiusmodi dona ex Deo, profectò intelligit omnē Legem & Prophetas partem aliquā esse ex omni sapientia & scientia Dei; & intelligit omnē Legē, & omnes Prophetas pendere & adhærere à principio dilectionis Domini Dei & proximi.* Ille quippe omnem Legē & Prophetas nunquā intelliget, qui ad duplicis huius charitatis ædificationē eas non accepit. Sic D. Augustinus: *Quisquis Scripturas diuinas, vel quamlibet earū partem intellexisse sibi videtur, ita vt eo intellectu non ædificet, istā geminam charitatem, Dei & proximi, nondū intellexit. Quisquis verò talē inde sententiā duxerit, vt huic ædificandæ charitati sit vtilis, nec tamen hoc dixerit, quod ille quē legit, eo loco sensisse probatur, nō perniciosè fallitur, nec omnino mētitur.* Igitur quoad ipsam Legis & Prophetarum intelligentiā, in charitate illa quodammodo pendet, quia charitati illa tota subseruit. Sed magis quoad executionē omnium aliorū mandatorū moraliū, quæ siue Lex, siue Prophetæ cōplectuntur, in his duobus pendent omnia: tum quia *finis præcepti*, id est, perfectio & modus, quo perficiuntur cætera præcepta, *charitas est de corde puro* erga Deum & proximū; quia diligendo omnia facilè præstamus, (dilige enim, & fac quod vis) tum quia, qui dilectionē habet, nullius transgressionis Legis reus esse potest. Sicut enim *qui offendit in vno*, id est, in vna charitate, vt exponit Augustinus, vel in vno aliquo mandato transgrediens illud mortaliter, *factus est omniū reus*, & perinde à vita æterna exclusus, ac si in omnibus offendisset: sic e diuerso, *qui diligit proximū, Legem impleuit* (ait Apostolus) *& in hoc vno recapitulatur tota Lex*, quia qui vnam charitatē tenet, Legem ex nulla parte transgreditur: & quamuis fortè omnia præcepta opere non exequatur, tempore vel occasione non data; tamen, quia voluntatem & affectum exequendi per charitatem gerit, perinde iustificatur corā Deo, ac si omnia exequutus fuisset. Docet Paulus cætera omnia vitia per vnam charitatem deuitari, cæteras quoque virtutes eius beneficio comparari. *Charitas* (inquit) *patiens est*, facit vt aduersa omnia toleremus: *Benigna est*,

Tract. 23. in Matth.

De doctrin. Christ. lib. 1. cap. 36.

1. Tim. 1.

Iacob. 2.

Lib. de perfect. iustit.

Rom. 13.

1. Cor. 13.

eſt, opera miſericordiæ, & omne eleemoſynarum genus operatur. *Charitas non æmulatur* (caret inuidia) *non agit perperam* (caret malitia & improbitate) *non inflatur* (caret vanitate & ſuperbia) *non eſt ambitioſa* (contenta ſuo loco, humilitatem generat) *non quærit quæ ſua ſunt* (auaritiam & cupiditatem expellit) *non irritatur* (māſuetudinem docet, iram fugat) *non cogitat malum* (caret omni iniqua ſuſpicione, candore plena) *non gaudet ſuper iniquitate* (alieno malo non delectatur; ſed cõpatitur potiùs) *congaudet autẽ veritati* (gratulatur alienis bonis, & particeps fit eorũ) *omnia ſuffert* (ſiue ex Dei prouidentia, ſiue ex diaboli & hominũ malitia immiſſa mala) *omnia credit* (ſuauiter ſe ſubmittẽs iugo fidei) *omnia ſperat* (quæcunq; bona promiſit Deus, quia diffidere amanti non poteſt amãs) *omnia ſuſtinet* (expectans in patientia laborũ mercedẽ.) *Charitas nunquã excidit:* ſempiterna virtus eſt, quæ & hîc iuſtos facit, & in cœlo beatos ornat. Meritò dilectio Legẽ impleuit, meritò in hac duplicitate tota Lex pendet, & Prophetæ. *Cùm autem ſint duo præcepta* (ait ſanctus Auguſtinus) *in quibus pendet Lex, & Prophetæ, dilectio Dei & proximi non immeritò Scriptura plerunque pro vtroque vnum ponit: ſiue dilectionem Dei, ſicut eſt illud, Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum: ſiue dilectionem proximi, ſicut eſt illud; Omnis lex in vno ſermone impletur: Diliges proximum tuũ ſicut teipſum. Sed hoc ideo, quia qui proximum diligit, conſequens eſt, vt Deum diligat. Ex vna eadémque charitate Deum proximúmque diligimus; ſed Deum propter Deum, nos autem & proximum propter Deum.* Hæc ille. Satis quidem erat dixiſſe. *Dilige Dominum Deum tuum.* In hoc enim totum eſt. Si enim verè diligitur, diligitur vbicunq; inuenitur, in ſeipſo, in proximo, intus & foris, ſurſum & deorſum, longè & propè. Si mel dulce eſt, dulcis eſt fauus. Si mel diligis, & fauum receptaculum mellis. Sed mel propter ſeipſum diligitur, fauus propter mel. Et ſi fortè videris fauum melle carentem, doleas vacua eſſe receptacula, & cupis ibi mel eſſe quod diligis. Ita & Deum dilige, quia dulcedo eſt ipſe, & bonitas, & veritas: Proximum autem dilige, quia receptaculum eſt dulcedinis, bonitatis, & veritatis: & hoc in ipſo dilige, & propter hoc ipſum. Quòd ſi iſtis vacuum inueneris, doleas, & opta, vt iſta mereatur accipere. Propter hoc autem & proximus amari præcipitur, vt per charitatem Dei ipſum bonum diligas; per charitatem proximi, bonum quod diligis, proximo non inuideas, ſed quantum in te eſt, procures potiùs.

De Trinit. lib. 8. cap. 7.

Rom. 8.

Rom. 13.

Hugo de S. Victore in hunc locum.

Simile.

Proximus propter Deum diligitur.

Ita sanè tota Lex implebitur. Stare enim cum hoc amore nullus terrenus, carnalis, iniquus, aut inordinatus amor potest. Quemadmodum enim, decrescente vmbra, crescit calor, & crescente minuitur; sic decrescente amore temporali crescit feruor charitatis, & è conuerso eo crescente minuitur, iuxta illud Christi: *Abundabit iniquitas & refrigescet charitas multorum.* Alterum alterius causa est. Rursum vbi charitas animum possedit, iniquitati locus esse non potest. *Sicut enim in via publica contingit, si quis initium eius apprehendat, recta via ducitur, & non habet opus vt manu ducatur; sic etiam in charitate tãtùm arripe principium, & statim manum ipsa tibi præbens te deducit & dirigit.* Qui volunt domos & palatia construere, primò student in imo supra petrã, vel super stabile solum fundamenta locare, & postmodum reliquas ædificiorum partes suis locis & temporibus ordinare, quatenus firmato fundamento, cætera ædificanda seruentur. Quale enim fuerit cuiusque rei fundamentum, talis erit eiusdem perseuerantia & status. Idem in spirituali fabrica vsu venit. Qui absque sui detrimento, & aliorum scandalo spiritualem in seipso domum Deo ædificare proponit, veræ charitatis fundamentum in seipso ante omnia iactet, & firmiter collocet: sic demùm poterit congruis temporibus ac modis sibi & aliis vtilis esse. Adeò à sola charitate tota Lex pendet, vt sine ea totius Legis amplissima cognitio nihil ad salutem valeat. Appositè Chrysostomus: *Quemadmodum in naui etiam si magna sint instrumenta, nisi fuerint subligacula, nihil proderunt, & in domo nisi colligationes & contignationes: & in corpore etiam si magna sint ossa si non fuerint nerui & compagines, nihil proderunt, ita quacunque quis habuerit rectè facta, aut sapienter inuenta, inania erunt omnia, nisi vna adsit charitas,* quæ est vinculum perfectionis, id est, vinculum omnia perficiens, & quo omnia coalescunt, vt perdurent. Sicut cuiusque ætatis in homine diuersæ sunt functiones, & iuxta annorum cursum crescunt & vires; infans enim aliena manu ducitur, puer per seipsum ambulat, iuuenis sui iuris esse incipit, vir generationi aptus familiam alit, senescens prudentiã acquirit, atque ita demùm maturus fit: sic charitas tenerum adhuc animum informat, vt peccatum fugiat, primùm ex timore pœnæ, mox ex amore virtutis; postea Dei notitiam clariùs animo patefacit, & ad eius amorem atque vnionem inflammat: postremò in Dei amorem totum animum rapit, vt dicere cum sponsa beata possit: *Introduxit*

Simile.

Malach. 24.

Simile.

Chrysost. Homil. 19. ad Hebr.

Simile.

Laurentius Iustin. de disciplin. & perfect. monast. cap. 22.

Similia.

Homil. 7. ad Coloss.

Introduxit me Rex in cellaria sua. Hæc est virtus, efficacia, perfectio charitatis. Sicut in illa tota Lex pendet & Prophetæ. Denique quam sit vnius charitatis Lex multiplex, vide diuum Gregorium. *Cantic.1.* *Moral.lib.10. cap.6.& 7.*

EVANGELIVM DOMINICÆ XVIII. POST PENTECOSTEN.

ASCENDENS Iesus in nauiculam, trãsfretauit, & venit in ciuitatem suam. Et ecce, offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Videns autem Iesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili. Remittuntur tibi peccata tua. Et ecce, quidam de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat. Et cùm vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere, Surge, & ambula? Vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Videntes autem turbæ, timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus. *Matth.9.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Ecce, offerebant ei paralyticum, iacentem in lecto.* De cura proximorum, & charitate iuuandi necessitates eorum.
2. *Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico.* Charitatis erga proximum remuneratio.
3. *Confide fili.* De fiducia peccatorum in Christi misericordiam.
4. *Remittuntur tibi peccata tua.* Peccata morborum & aliarum calamitatum causas esse.
5. *Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris.* De peccato cogitationis solo animo & voluntate concepto.
6. *Glorificauerunt Deum, qui dedit talem potestatem hominibus.* De honorando sacerdotio ad Dei gloriam, qui talem ei potestatem dedit.

1. *Ecce, offerebant ei paralyticum iacentem in lecto.*

LOCVS moralis, de cura proximorum, & charitate iuuandi necessitates eorum. Hunc locum etsi frequenter iam tractauimus, tamen hic, loco proprio, & quia vsus huius doctrinæ quotidianus est, aliqua addemus, prout Deus dabit. Insignis horum charitas fuit, qui (vt D. Lucas scribit) *quærentes eum inferre & ponere ante Christum, nec inuenientes qua* *Proximorum cura.* *Luca 5.*

tes qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, & per tegulas summiserunt eum cum lecto in medium, ante Iesum. Feruens erat hæc charitas, & cura diligens; & sicut à Christo plenissimè remunerata, sic à quolibet Christiano studiosè imitanda. Non differunt donec Christus exeat. Non verentur multitudinis impedimentum. Non detrectant laboris magnitudinem. Si nobis aliquis infirmatur, & perdicem assatam comedere iuuat, serui & ministri non cessant donec inueniatur. At proximo nostro, rebus necessariis indigenti, vix quisquam est qui subueniat. Cooperari verò ad salutem animæ proximi, seu à recta fide aberrantis, seu in via morum miserè collabentis, & ad Christum proximum adducere, sicut isti suum paralyticum duxerunt, istud verò non nisi pastorum aut sacerdotum esse putatur, si tamen illorum. Qua in re vehementissimè falluntur & aberrant ipsi. Sanè calamitatum publicarum, quibus boni cum malis æqua sorte inuolui videntur, hoc vnum præcipuè in causa est, quòd boni malos, quibuscum versantur, non corripiunt, emendare, in viam salutis reducere, ad Christum pertrahere non contendunt. Sic D. Augustinus, ingentem illam vrbis Romæ, totiúsq; Italiæ per Gothos, suo tempore, vastationem, neglectę proximorum saluti & correptioni attribuit. Sic enim scribit: *Quis tandem facilè reperitur, qui eosdem ipsos, propter quorum horrendam superbiam, luxuriam, & auaritiam, atque execrabiles iniquitates & impietates, Deus sicut minando prædixit, conterit terras, & regna subuertit, sic habeat, vt habendi sunt, sic cum eis viuat vt cum talibus viuendum est? Plerunque enim ab eis docendis, admonendis, & corripiendis malè dissimulatur: vel cùm laboris piget: vel cùm os eorum coràm verecundamur offendere, vel cùm eorum inimicitias deuitamus, ne impediant & noceant in istis temporalibus rebus, siue quas adhuc appetit nostra cupiditas, siue quas amittere formidat infirmitas: ita, vt quamuis bonis vita malorum displiceat, & ideo cum eis non incidunt in illam damnationem, quæ post hanc vitam talibus præparatur; tamen, quia propter prædicta peccatis eorum damnabilibus parcunt, iure cum eis temporaliter flagellentur, quamuis in æternum minimè puniantur.* Hæc ille. Móxque sapientissimus Doctor, vbi causas omnes, quæ iustæ esse possunt non corripiendi proximum (ne vanis excusationibus locus esset) explicuisset, dicens: *Si propterea quisque obiurgandis & corripiendis malè agentibus parcit, quia opportunius tempus inquirit* (vbi non negatur, sed differtur legitimè

Calamitatũ publicarum causa, proximi correptio neglecta.

De Ciuit Dei lib. 1. cap. 9.

Tres causæ neglectæ correptionis.
1.
2.
3.

gitimè

gitimè iuuandi proximum officium) *vel eisdem ipsi metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur* (modò iustus ille metus sit, & certa ratione nixus) *vel ad bonam vitam & piam erudiendos alios impediant infirmos, & premant atque auertant à fide* (id est, ne scandalum magis quàm ædificatio sequatur, ne sic eradicentur zizania, vt simul lædatur triticum,) *non videtur esse cupiditatis occasio, sed consilium charitatis*; his (inquam) exceptionibus explicatis, addit. *Illud est culpabile quòd hi qui dissimiliter viuunt, & à malorum factis abhorrent parcunt tamen peccatis alienis, quæ dedocere & obiurgare deberent, dum eorum offensiones cauent, ne sibi noceant in rebus temporalibus, dum delectat lingua blandiens, & humanus dies, & reformidatur vulgi iudicium & carnis excruciatio vel peremptio, hoc est, propter quædam cupiditatis vincula, non propter officia charitatis. Non mihi itaque hæc videtur parua esse causa, quare cum malis flagellentur & boni, quando Deo placet perditos mores etiam temporalium pœnarum afflictione punire. Flagellantur enim simul, non quia simul agunt malam vitam, sed quia simul amant temporalem vitam.* Hæc Augustinus. Agnoscere nunc licet, horum temporum calamitates publicæ ex qua partim radice nascantur. Boni cum malis, Catholici hæreticis, casti cum impudicis, iusti cum rapacibus, sobrij cum ebriis, liberales cum auaris, bello, fame, peste, aliísque communibus malis acerrimè flagellantur, quia malos ad Christum adducere, hæreticos nascentes reprimere, impudicos, rapaces, ebrios, auaros, iusta obiurgatione & correptione in virtutis viam reducere, boni Catholici, casti, iusti, sobrij, & liberales neglexerunt. Timonis illud fuit memorabile dictum. Rogatus cur omnes odisset: *Malos*, inquit, *odi, quia mali sunt, bonos odi, quia malos non oderunt.* Quæ verba, si de perfecto malorum odio dixit, quod est naturam amare, sed vitium odisse (vt alibi explicatum est) & odiendo corripere, corripiendo emendare, nihil sanctius dici potuit. Hæc enim est vera proximi charitas, vt paralyticos nostros ad Christum abducamus, non in sua paralysi dissimulando, conniuendo, nobis ipsis, & labori vel honori vel cõmodo nostro parcendo & consulendo eos relinquam⁹.

Apophthegma. *Maximus in Sermo. 26.*

Ad malum si quis tendat, statim adiuuatur, & vt celerrimè cadat, à multis propellitur. Nondum Siba finem his verbis imposuerat, *Non est nobis pars in Dauid*; quum statim omnis populus eum secutus est. Cùm Abimelech regnum Israël vsurparet affuerunt illi statim omnes inopes, & vagi, &

Ad malũ omnes iuuant. *Exempla.* *2 Reg. 20.* 1. 2.

Indic.9. totus populus Sichem, *vt septuaginta fratres suos super vnum*
3. *lapidem interficeret.* Cùm perfidus Adonias regnum paternũ,
3 Reg.1. viuente adhuc patre Dauide, inuadere vellet, in eius auxiliũ venerũt Abiathar & Ioab, magnates & principes viri Absa-
4. lon contra patrem rebellante, *toto corde vniuersus Israël se-*
2.Reg.15. *quutus est eum.* Quantus, quã generalis, quã repentinus cõtra optimum Regem in malum consensus! Cùm Ierusalem,
5. post captiuitatem Babylonicam, reædificari cœpta esset, om-
2.Esdr.4. nes circumquaq; gentes, vt opus impedirent, conuenerunt.
Zachar.1. Contra quos iratus Deus, dixit per Prophetam: *Ira magna ego irascor super Gentes opulentas, quia ego iratus sum parum, ipsi verò adiuuerunt in malum.* Hæc videlicet impiorũ promptitudo est, vt se mutuò ad malum iuuent. Nostram circa proximos ad bonum iuuandos tepiditatem & ignauiam isti condemnabunt. Inter alia Spiritus sancti dona fidelibus im-
Rom.12. partita, etiam hæc enumerat Paulus: *Necessitatibus sanctorum communicantes. Qui exhortatur in exhortando.* Docet esse opus speciale, & charisma seu gratiam Spiritus sancti, fratrum nostrorum (hos enim sanctos vocat) necessitatibus manum adiutricem porrigere, non secus ac nostræ essent. Sic enim iis communicamus, seu communes cum nostris facimus. Docet charisma Spiritus sancti esse exhortari fratrem ad opus pietatis, & ad Christum adducere. Quo quisque sanctior, & Spiritu sancto plenior fuit, eo in hoc charitatis genere clarius excelluit. Exempla quædam in alia Dominica protulimus. Nec vlla maior sanctorum laus aut consolatio, quàm plurimos proximorum in causa salutis promouisse. Sic Apostolus, ad Thessalonicenses à se con-
1.Thess.2. uersos: *Quæ est nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nónne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum estis in*
Simile. *aduentu eius?* Quemadmodum Dux, qui ad pugnam milites induxit & formauit, post adeptam victoriam coronatur, quasi eius potissima causa; sic qui alios omni officio & studio ad pietatis tramitem capessendum induxerunt, maximã
Eccles.1. à Deo coronam consequentur. *Qui docet filium, laudabitur*
Caini hæresis. Genes.4. *in eo.* Ab altera parte caue diligenter hæresim Caini, dicẽtis Deo: *Nunquid ego sum custos fratris mei?* Eadem eorum omnium mens & sententia est, qui fratrũ suorum peccata, miserias, necessitates, nihil ad se pertinere putant. Sed huiusmodi homines, qui charitatis viscera non sentiũt, ablactauit Deus, & à misericordiæ suæ vberibus repulit, iuxta illud Prophetæ:
Osea 1. *Ablactauit eã Deus, quæ erat absq; misericordia.* Iudæos sanè adhuc

adhuc carnales,& angusto corde,vt opera charitatis & misericordiæ exercerent, communis tantùm naturæ admonuit. *Esaiæ 5.* *Carnẽ*,inquit,*tuã ne despexeris*.Et tamen hac vna ratione non permotos grauiter castigat,repellit, ablactat. At verò Christus,vt nos ad ea prouocet,docet nos,quicquid proximo indigenti officij pręstamus, id totum ita acceptum se habere, ac si ipsius personæ præstitum fuisset. *Quod vni*,inquit,*ex minimis meis fecistis,mihi fecistis.* *Matth.25.* Quanta nos igitur manet castigatio, quos talis & tanta consideratio nihil mouet? Sanè sanctus Dominicus,vir in lucrãdis Deo fratribus,& ab hęresi atque impietate reuocandis, tota ferè vita occupatissimus, dicere solebat,quum efficaciam eius in conuertendis peccatoribus multi mirarentur, se in Charitatis codice plus didicisse,quam in Scripturis. *Exemplum.* *In vita eius lib. 4.ca.9.* Sicut dæmon in homines exercet odium,quod in Deum non potest; sic è diuerso verus Christianus in proximis iuuandis studium impendit, quia Deum iuuare non potest. *Dissimile.* Maximè quum Christus,qui Deus est, seipsum in laborante proximo iuuari,in cibato famente cibari, in vestito nudo vestiri, in excepto hospite excipi, in visitato captiuo visitari,claris verbis edixerit. *Matth.25.* Vide plura de hoc argumento,in Dominica 11.post Pentecosten,text.1.& in aliis locis illic annotatis.Manet firmum & immobile illud supremi Iudicis decretum:*Qua mensura mensi fueritis,eadem remetietur & vobis.* *Luca 4.* Vide plura Dominica 16. post Pentecosten,text. 5.& locis illic annotatis.

2. *Videns Iesus fidem illorum,dixit paralytico, &c.*

LOCVS moralis de prompta & ampla charitatis erga proximum remuneratione. *Charitatis remuneratio.* Christus hoc loco nõ solum paralyticum sanat,vt tollens lectum,surgat & ambulet, quod solum petiisse & desiderasse videntur, tam qui paralyticum portabant,quàm ipse paralyticus,verùm etiã ad primũ conspectum benignissimè alloquitur,*filium* vocans: deinde bono animo esse iubet,dicens;*Confide fili*:mox maximo beneficio afficit,*peccata remittens*:ac demum postremò corporis sanitatem cõfert. Hoc autem totum charitati erga proximi salutẽ, quam isti portatores exercuerũt,Christus retribuit.Etsi enim fidẽ nominet Euangelista,non charitatem;tamen nec hęc fides sola erat,sed per charitatem illustrẽ egregiè operans,nec nisi propter opus charitatis adiunctũ, per quam charitatem fides perficitur, vt Apostolus docet. *Gal.5.* hoc duplex beneficium

Christus

Christus cõtulit, vt in altero nostro Promptuario latè ostendimus; vbi etiam, quare fidem nominauerit Euangelista, non charitatem, explicatum dedimus. Solet Dei bonitas, non pro operũ nostrorum exiguitate, sed pro suæ beneficẽtiæ magnitudine, charitatis nostræ in proximũ opera, pia & sancta desideria, vel remunerare, vel adimplere.

Exempla.

1. *Ioan. 4.* Regulus apud diuum Ioãnem, salutẽ filio petebat tantùm: sed Dominus & salutem filio dedit, & patri fidem, quã non petebat.
2. *Exod. 33.* Moyses petiuit à Domino, vt suam gloriã videre illi cõcederet: ipse verò pollicetur vniuersa bona sua se illi ostensurũ.
3. *4. Reg. 3.* Tres reges pugnaturi contra Moab, petierunt ab Elisæo, vt rogaret Dominum pro pluuia; quibus dixit Dominus in manu Elisæi: *Hæc dicit Dominus; Alueus replebitur aquis, & bibetis vos, & familiæ vestræ, & cũcta animalia vestra. Parumq; est hoc in conspectu Domini: insuper tradet etiam Moab in manus vestras.*
4. *Esaiæ 37.* Orante pro populo suo Ezechia rege, respõdit ei per Esaiam Prophetam Deus: *Nõ intrabit ciuitatem hãc rex Assyriorum, & nõ iaciet ibi sagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu eius aggerem.* Tota hęc promissio erat de leuanda vrbis obsidione, & de nullo inferendo detrimento: quod totum erat à rege orante expetitum. At verò præter hæc omnia, *egressus est Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorũ cẽtum octoginta quinque millia.* Plura huius rei exempla vide in Dominica 5 post Pascha, text. 1.
5. Tobiæ quanta esset erga fratres suos concaptiuos charitas, nũc verbis cõsolando, nunc rebus iuuãdo, & cæsos sepeliẽdo, tota eius vita declarat. Quãto verò miraculo Deus illi visum reddiderit, quomodo filiũ eius ex longa peregrinatione saluum reduxerit, & longam demum ac prosperam vitam eius charitati retribuerit, eadem historia commemorat.
6. *3. Reg. 18.* Abdias, Iesabele impia Prophetas interficiente, centum ex eis speluncis abditos, pauit. Vnde & ipse dono prophetię illustratus, quarto loco censetur in catalogo duodecim Prophetarum. *Matth. 10.* *Qui enim Prophetam accipit, mercedem Prophetæ accipiet.*
7. *Iob 4.* Beati Iob charitas erga proximos, his verbis ab vno amicorum eius prędicatur: *Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti, vacillantes confirmauerunt sermones tui, & genua trementia confortasti.* Hic autem post probationẽ à malis liberatus, duplicia omnia à Domino accepit.
8. *August. de Ciuit. Dei. lib. 10. c. 10.* Sanctus Paulinus, Nolanus Episcopus, ex maxima charitate, vt vnius viduæ filium iuuenem captiuum à Vandalis liberaret, post omnes fortunas suas in aliis liberandis ciuibus exhaustas, seipsum barbaro pro iuuene captiuum dedit, eiusq; horto

to colendo vt mancipium seruiuit. Sed paulo pòst à barbaro agnitus quis & quantus esset, omnium ciuium suorum, qui adhuc captiui supererant, liberatione donatus, ad episcopatum nō minori cum gaudio quàm gloria, reuersus est. Nec dissimile exēplum est Sāctuli Nursiæ prouinciæ Abbatis, qui vt diaconum suum à Longobardis latronibus captum redimeret, seipsum pro diacono (quem ad colloquium admissus fugere compulerat) à Lōgobardis trucidādum deposuit. Sed ne tanta charitas sua præsenti mercede careret, quum iam gladio feriendus exclamaret, *Sancte Ioannes, tene manum ferientis*, ipsaque manus his immota maneret, non vitam modò suam miraculo seruatam accepit; sed & barbaris miraculo attonitis, omnes quotquot præterea habebant captiuos, liberos secum, donātibus barbaris, abduxit. Sanctus Bernardinus, grauissima peste Senis grassante, quum omnibus diu ex pura charitate ministraret, tum sanus atque incolumis seruari meruit, tum postea in sanctissimum Minoritarum Ordinis Reformatorem (adhuc enim laicus erat) euasit.

Gregor. dial. lib. 3 ca. 1.

9. *Gregor. duel. lib. 3. ca. 37.*

10. *In vita eius apud Surium, tom. 3.*

3. *Confide fili.*

Locus moralis de firma fiducia in Dei bonitate, & Christi misericordia collocanda. Hic enim dulcissimus Iesus videns fidem illorum qui paralyticum in lecto ante pedes eius dimiserant, prima statim voce, & *filiū* vocat hominem miserum; & *cōfidere*, certamq; animo spem concipere iubet, & eodem tractu *remissa illi esse peccata* affirmat. Vno & eodē verbo Christus & misericordiam ingentem exercet, & suę misericordiæ fiduciam docet: sicuti sagittarius arcum tendens, scopumque dexterè attingēs, & suam artem exercet, & eandem spectatores, vel discentem puerum docet. Misericordia Christi, & fiducia in eandem totum Euangelium est plenum: nosque in variis iam Dominicis de vtraque tractauimus. Hîc tamē aliqua dicēda sunt, prout Deus dabit. Est hęc enim peccatoribus in primis necessaria doctrina; non vt in peccato perseuerantes, de Christi misericordia præsumāt, quod hæretici hodie suos docēt, per solam suam specialem fidem iustificantem, & per certitudinem gratię, quę duo nihil aliud sunt, nisi præsumptio de Dei misericordia, & de Christi promissionibus, absque vlla vitæ integritate aut emendatione, quam sine peccato esse nunquā posse, eoque mortali, & ex natura sua dānante, iidem dogmatizant; sed vt à peccato resurgen

Fiducia in Dei misericordiā.

Simile.

Domin. 14. post Pentec tex. 5. & a'ijs ibi annotatis.

Locus contra hæreticos.

surgẽtes,& fide ac charitate ad Christum accedentes,spẽ statim certam atque fiduciam de remissione peccatorũ,aliisque Christi gratiis & beneficiis concipiant.Sic enim huic paralytico dictum est,*Confide*,&c.non quum domi suę maneret,nihil Christum quærens,& nihil ad sanitatem consequendam promouens,sed quum se etiam in lecto ad Christum deferri, & quidem propter confertam turbam è summo tecto per tegulas loco motas dimitti fecit.Hac tum eius, tum eũ portantium fide perspecta,hac eorum qui portauerunt charitate visa,hac cooperatione feruenti antegressa, iubet confidere Christus,filium vocat,& peccata remittit.Præparationes & cooperationes nostras ad Dei beneficia comparanda necessarias omnino esse,in aliis iam Dominicis semel atque iterũ ostensum est.Illis ergo ex parte,& pro posse nostro præstitis, vox Christi perpetua est peccatori pœnitenti insonans, *Confide fili.*Neminem leges in Euangelio neq; à Christo, neque ab Apostolis vocatum fuisse filium,nisi hunc paralyticũ tanto studio ad Christi pedes delatum,& mulierem fluxum sanguinis passam,quæ per turbam irrepsit, vt fimbriam tantùm vestimenti Christi tangeret. Adeò quosuis & quantoscunque peccatores(hi enim duo graues peccatores nobis repræsentant) ingenti compunctione & acri dolore conuersos, magnoque feruore & studio ad Christi pedes prostratos, in sinum recipit Christus,peramanter in cordibus eorũ dicens: *Confide fili.*Nam post peccati odium ac dolorem vehementem,Dei bonitatẽ cum eius dilectione animo cõplecti, moxque spem veniæ concipere,ordo pœnitentiæ Christianorum docet.Vide vt Scriptura hanc de Dei misericordia fiduciam commendat.*Benedictus vir qui sperat in Domino, & erit Dominus fiducia eius, & erit quasi lignum quod transplantatur super aquas,quod ad humorem mittit radices suas, & non timebit cùm venerit æstus: & erit folium eius viride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum,nec aliquãdo desinet facere fructum.* Amplificare hæc singula Concionator poterit.Christus de suis in eum sperantibus dicit:*Ego veni vt vitam habeant, & abundantiùs habeant.*Hæc ingens fiducia bonitatis & misericordiæ Dei sic sanctos armauit,vt quiduis arduum à Deo peterent, & petentes obtinerent. Diuus Basilius pro fœmina quadam, quæ horrenda sua peccata in charta descripta & consignata ei tradiderat,flebiliter orans vt pro ipsa Deum oraret,his verbis orãs:*Domine tu solus hoc præstare potes: Qui enim totius mundi aufers peccata,etiam huius vnius animæ haud diffi*

Dom.3. Aduẽt. tex.4 Dom.2. post Epiph.tex.5.

Matth.9.

Ierem.17.

Ioan. 10.

Exempla.
In vita eius per Amphilochium.Sur. tom.1.
1.

difficulter potes abolere peccata. Omnes enim iniquitates nostræ apud te numeratæ sunt, misericordia autem tua neque dinumerari, neq; inuestigari potest; sic pro fœmina exorauit. Sanationes in Euangelio per Christum omnes huic fiduciæ de bonitate & potentia Christi concessæ sunt, vt in * alio loco ostẽsum est. Qui in hac fiducia misericordię diuinæ vacillarunt, duriorem Dei vindictam senserunt. Sedit aliquando apud stratum Lydvvinæ virginis, ex morbo decumbentis, sacerdos quidam satis bonæ & honestæ famæ. Sedebant ibi & cõplures alij. Erat tum ibi vas sinapi plenum: & cùm sermo haberetur de pœnis purgatoriis, dixit tandem illi sacerdos; 2. Vellem liceret mihi tot annis degere in locis purgatoriis, quot sunt in hoc vase sinapis grana, modò certò constaret me postea saluum fore. Ad hęc Lydvvina respirans, respondit: Quid est domine quod loqueris? Quid ita parum fidis diuinę misericordiæ? Si scires qualis sit purgatorij locus, & quas ibi dent pœnas animæ, nequaquam ita loquereris. Non diu post moritur ille sacerdos; & amicis de statu animæ eius cum Lydvvina conferentibus, illa ait: Benè habet anima eius propter suam probitatem: sed melius fuisset ei, si viuens plus fiduciæ collocasset in virtute passionis Christi, & mitior quoq; purgationis in eum lata esset sententia. Quod totum illa ex reuelatione didicit, vt erat virgo sanctissima, & à prima ætate vsque ad vltimum spiritum per triginta & amplius annos lecto affixa, & perpetuis doloribus exercita, sicque purum aurum probata.

** In Prompt. Cath. Dom. 18. post Pentec.*

In vita eius apud Surium, par. 2. c. 1. tom. 7.

Sed & in quibusque aduersis firma in Deũ fiducia, fortissima semper armatura est. Cuius rei illustre exemplum præbuit in se sanctus Columbanus, multorum monasteriorũ Pater celeberrimus. Huic, quum in eremo versaretur, incidit 3. cogitatio, vtrùm potiùs eligeret hominum iniuriam perpeti, an ferarum sæuitiam sustinere. Quæ cogitatio quum illi importuna esset, eumque vehementer vrgeret, crebrò frontem signo crucis armans, atque orãs, intra se ait, præstare bestiarum ferocitatem absque aliquo peccato, quàm hominum rabiem cum damno animarum perpeti. Cùm hęc animo volueret, conspicit duodecim aduentare lupos, & dextra læuaque medium ipsum cingere. Attamen manet immotus, aitque: *Deus in adiutorium meum intende*, &c. Accedunt lupi propiùs, oraque sua ad eius vestimenta adiungunt. Sed quum ille constans permaneret, interritum relinquunt, & per saltum peruagantur. Plura huius rei exempla vide in

In vita eius c. 8. apud Surium tom. 6.

Domin. 4. post Epiph. lex. 4.

in alia Dominica. Nam de hac fiducia in Dei bonitatem, & contra diffidentiam circa Dei prouidentiam & misericordiam, iam decimò dicimus. Vide Dominic. 6. tex. 4. post Pentecost. & loca illic annotata, posteaque Domin. 14. post Pentecosten, text. 5.

4. *Remittuntur tibi peccata tua.*

Morborũ causa peccata.

LOcus moralis de peccatis, morborum & aliorum malorum causis. Christus enim hoc loco tanquã peritissimus medicus, morbum paralytici sanaturus, causam morbi & radicem priùs tollit; peccata eius remittit, quæ causa morbi fuerant. Sic apud Ioannem infirmum illum, qui per triginta octo annos ad piscinam iacuerat, quum Christus sanasset, ait illi: *Vade, & noli ampliùs peccare, ne quid tibi deterius contingat.* Morbi quidem, & aliæ calamitates, alias interdum ob causas à Deo immittuntur, vt vel ad Dei gloriam, sicut de cęco à natiuitate Christus dixit, quòd *neque ille, neque parentes eius peccauerunt, vt cæcus fieret, sed vt manifestaretur gloria Dei*; vel ad iustorum probationem & laudem: vt de sancto Iob, Tobia, & multis aliis in Scriptura clarum est. Attamen vt plurimum morbi, persecutiones, bella, fames, pestis, & aliæ calamitates non nisi ex peccatis nostris ortum accipiunt: atque ita vnumquemque de se, suísque afflictionibus cogitare par est, etsi de aliorum calamitatibus aliter sentire, & magis ad probationem & coronam, quàm propter peccata & vindictam illa à Deo inflicta esse, iudicare debemus, ne in temerario contra proximum iudicio grauiter peccemus. Sed ad nostra mala quod attinet, non nisi nostris peccatis ea imputanda sunt. Quando tyrannus ille Aman populum Dei voluit euertere, conuersa ad Dominum Hester regina, dixit: *Peccauimus in conspectu tuo, ideo traditi sumus in manus inimicorum nostrorum.* Non in regem Assuerum, non in superbum Aman, sed in sua suorúmq; peccata, illud imminentis stragis periculum reiecit, non illos, sed se & sua peccata accusauit. Sanctus Tobias, quum Iudæi captiui traherentur in Niniue à Salmanasar Assyriorum rege, videns tanta mala populi sui, cõuersus ad Deum, dixit: *Quoniam nõ obediuimus tibi, traditi sumus in direptionem, & captiuitatem, & mortem.* Non crudelitati aut cupiditati barbari regis, sed suis suorúmque peccatis totum assignat. Sic sanctus Daniel, post septuaginta annorum captiuitatẽ Babylonicam, persecutionem tantã, tam prolixam, nõ ipsis persecutoribus, sed

Ioan. 5.
Tribulationũ causæ variæ.
1.
Ioan. 9.
2.
3.
Exempla.
1.
Hester 14.
Peccatis nostris nostra mala imputanda.
2.
Tob. 3.
3.

ſed ſuis,ſuorúmque peccatis imputat. *Propter peccata* (inquit) *noſtra & iniquitates patrum noſtrorum, Ieruſalem, & populus tuus in opprobrium ſunt omnibus per circuitum noſtrum.* Deni- Daniel. 9. 4.
que filij Iſraël, quum adhuc ſub Iudicibus agerent, quoties à varijs tyrannis oppreſſi,ſua peccata,quæ veræ oppreſſionis cauſa fuerant, agnoſcentes, ad Deum confugerent,liberabantur. In qua peccati confeſſione perſeuerantes, ſic à Deo exaudiebãtur. *Filij Iſraël* (ait Scriptura) *peccatis veteribus iungentes noua,fecerunt malum in conſpectu Domini,& ſeruierunt idolis*, &c. *Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philiſtijm,& filiorum Ammon: afflictiq́; ſunt, & vehemẽter oppreſſi per annos octodecim*,&c. *Et clamantes ad Dominum, dixerunt: Peccauimus tibi, quia dereliquimus Dominum Deum noſtrum, & ſeruiuimus Baalim. Quibus locutus eſt Dominus: Non addam vt vltrà vos liberem. Ite & inuocate deos quos elegiſtis,ipſi vos liberent in tempore anguſtiæ. Dixeruntq́; filij Iſraël ad Dominum: Peccauimus. Redde tu nobis quicquid tibi placet: tantùm nunc libera nos.* Hæc illi,moxque per Iephte liberati ſunt. Nempe meminerant quod illis Moyſes prædixerat,ſola peccata populi in cauſa eſſe,quòd à Deo derelicti, in manus Gentium traderentur. Sic enim Moyſes: *Niſi audieris vocem Domini Dei tui,percutiet te peſtilentia & morbis,ſcabie quoque & prurigine. Seruies inimico tuo,quem immittet tibi Dominus in fame,& ſiti, & nuditate, & omni penuria.* Quid, quòd ipſi ethnici hòc non ignorarunt, vitæ huius calamitates ex noſtris peccatis naſci? Quum Iona in Tharſis fugiente, magna 5.
oriretur in mari tempeſtas, nautæ ipſi homines gentiles diligenter inquirunt, quis ex ipſis per ſcelus aliquod ſuũ tantæ turbationis cauſa eſſet. *Venite* (inquiunt) *& mittamus ſortes, & ſciamus quare hoc malum ſit nobis.* Quumque cecidiſſet ſors ſuper Ionam, dicunt ei: *Indica nobis,cuius cauſa malum iſtud ſit nobis? quod eſt opus tuum?* &c. Agnoſcunt aliquod peccatum Ionæ huius tempeſtatis cauſam fuiſſe. Iudic. 10. Deut. 28. Ionæ 1.

Certè morborum cauſas peccata eſſe, Scriptura clarè docuit,dicens de Deo: *Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia oſſa eius marceſcere facit.* Ezechias rex,quum ex ingẽti morbo conualuiſſet, agnoſcens propter peccata ſua eo ſe afflictum fuiſſe,ſic cecinit: *Ecce in pace*, id eſt in ſanitate iam collata, *amaritudo mea amariſſima.* de qua priùs dixerat: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Tu autem eruiſti animã meam vt non periret, proieciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea.* Sciebat enim,niſi remiſſis priùs pec- Morborum cauſa peccata. Iob 33. Eſaia 38.

catis suis, sanitatem tanto miraculo cõsequi se non potuisse. Propter peccatum non debitæ venerationis circa venerabilem Eucharistiam, dicit Corinthijs Apostolus: *Propter hoc inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.* Moxque addit: *Si nosipsos dijudicaremus*, confitentes & punientes peccata nostra, *non vtique iudicaremur. Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.* Hoc ita insitũ & firmũ habuit Ecclesia, morborũ causas peccata esse, vt tandem lege tulerit Papa Innocentius, in Concilio generali Lateranensi, vt medicus ægrotum visitans, non priùs ei medicamenta corporis subministret, quàm spirituali suo medico peccata confessus fuerit. Auicennæ quidem, Galeni, & vulgarium medicorum sententia est, ne ægrotis tristia nuntientur. Sed qui hoc docuerunt, nunc in inferno ardent, & per hanc animæ incuriam alios eò secum pertrahunt. Vero Christiano, peccatorum expiatio, aut res tristis esse non debet; aut si tristis est, satius fuerit, corpus ex aliqua tristitia periclitari, quàm animam retenta morbi causa certò perire.

1. Cor. 11.

De pœnit. & remiss. cap. Cum infirmitas nu. 13.

Simile.

Certè, sicut ex eadem terra, ex qua argentum depromitur, si in cacabo aqua ebulliente igni apponatur, plumbum quoq; educitur, quia terra ipsa decocta, partim sursum ascendit in superficie natãs, & fit argentũ; partim verò deorsum descendit, & ex ea fit plumbum, vt scribit Plinius: eodem modo, quum terrã hanc, & lutum corporis nostri, Deus igne ægritudinis, aut cuiusuis tribulationis decoquit, pars eius in ima descendit, & per impatientiam & cordis duritiem deterior fit, quales sunt reprobi & impij; pars eius sursum se erigit, & Dei manum salutarem agnoscit, fitque argentum, adeóque aurum purissimum, quales sunt electi & boni. Sic quidam ex Patribus, adolescenti ægroto, salutem à se poscenti, respondit: *Rem tibi necessariam cupis auferri. Si enim aurum es, per ignem probaris; si ferrum es, rubiginem amittis.* Sed & sancta Brigitta, quum pro Algotio Dominicano, doctore Theologo, qui iam senex, orbitate oculorum, & calculi doloribus cruciabatur, Deum precaretur; responsum accepit: *Ille stella micans est, nec expedit sanitate corporis obscurari animam eius.*

Natural. hist. lib. 12.

Exempla.

Granat. tom. 1. de Sanctis, pag. 71.

Apud Surium, tom. 4. p. 350.

Simile.

Sanè, sicut aqua de se nullum habet saporem, acquirit tamen vel ex ratione terræ, per quam transiens percolatur, vel ex calore solis desuper, qui vel dulcedinem inducit, eleuando subtile eius, & humidum aëreum quod pinguescit admiscendo, vt in fluuiatili; vel salsedine imbuit totum eius terrestre

terrestre comburendo, vt in vasto mari: sic omnis tribulatio, ipsaque corporis ægritudo, per se res indifferens est, nec vllam habet ex se, nisi ex animi ipsius habitudine, vel tristitiam, vel consolationem, vel bonum, vel malum; sed fit patienti, aut dura, tristis, acerba, calamitosa, atque adeò perniciosa, ex ratione terræ per quam transit, ex ratione terreni hominis, nec nisi terram, & terræ bona concupiscentis animi (illi enim molestissima sunt omnia quæ corporis voluptatem interpellant) aut iucunda, grata, læta, vtilis, & meritoria, ex ratione diuini amoris, quo animus supernè accensus, non tolerat tantùm æquanimiter, sed & accipit perlibenter, quæcunque Dei manus in eo operatur. Hic enim diuini amoris calor, tum terrestrem omnem patientis affectum per salsam & amaram de peccatis contritionem comburit atque exhaurit; tum in spem veniæ, meriti, ac gloriæ animum eleuans, mediante humili ac sancta patientia, ingentem animo dulcedinem ac consolationem adfert.

Tribulatio pro ratione subiecti operatur.

Hinc fit, vt tribulationum expertes, in suis peccatis obdurati maneant. Sanctus Ieremias, exponens causam cur Moab populus impius scelera sua nunquam reliquerit, ait: *Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requieuit in fecibus, nec transfusus est de vase in vas, & in transmigrationem non abijt; idcirco permansit gustus eius in eo, & odor eius non est immutatus.* Docet ideo illum populum in suis perpetuò sceleribus perstitisse, quia nec captiuus abductus est, vt filij Israël, nec vlla aduersa fortuna exercitatus. Quemadmodum enim vas prauo odore aut liquore semel perfusum, eundem semper retinet, nisi fecibus omnibus eiectis, & aqua calida decoctum, vel etiam flammis adustum, nouo liquore imbuatur: sic animus peccatis assuetus non resipiscet, nec nouum saporem induet, nisi aliqua bona tribulatione decoctus atque adustus, noua & saniora consilia accipiat. Facit nempe Deus in peccatoribus lucrandis, quod peritus piscator in capiendis hamo piscibus. Nam vt ille longa arundine piscando, vbi escam piscis magnus acceperit, non statim illum violenter ex aquis extrahit, ne vel esca nondum satis altè in stomachum demissa hamum excutiat, vel etiam sua magnitudine, & recenti adhuc robore, filum abrumpat; sed escam quidem totam deuorari, & hamum altiùs infigi, piscémque ipsum, vt ab hamo se extricet, diu in aquis eluctari & fatigari permittit, posteáque fatigatum iam, & penitus hamo cõfixum,

Exemplum. *Ierem. 48.*

Simile.

Aliud.

Tribulatio peccatoribus necessaria.

piſcem molliter & faciliter ad ripã trahit : ſic omnino Deus homines peccatores pro ſua ineffabili bonitate piſcaturus, & ex peccati limo ad ſalutis æternæ ripam educturus, eſcam quidem illis proponit, æternæ gloriæ præmium ; ſed vt illud arripiant, ſalutarem timorem æternarum pœnarum velut hamum ſubijcit, vt partim gloriæ deſiderio accenſi, partim diuino timore capti, peccata deſerant. Sed quia ex affectionum prauarum aquis, quibus peccator immergitur, ſtatim educi non poteſt, nec tam citò veternum ſuum excutere, vt diuini timoris hamus altiùs pectori infigatur, & tenaciùs adhæreat; varijs eum tribulationibus Deus exercet, quæ timorem iuſtitiæ diuinæ vehementer animo incutiunt, maximè corporis ægritudo grauis, aut amittendæ vitæ periculum; vt iſtis diu fatigatus atque vexatus, Deíque timore altiſſimè impreſſo concuſſus, gloriæque, & alterius vitæ deſiderio totus inflammatus, ita facilè, nullóque negotio, viam virtutis capeſſat, iuſtè ac ſanctè vitam deinceps inſtituat, ſanitati redditus; qui alioqui proſperis rebus vſus, & Dei timorem facilè deponeret, & alterius vitæ gloriam citò negligeret. Sunt ergo vt remedia peccatorum afflictiones, ſic cauſæ

Exemplum. afflictionum peccata Simulátque cœperunt filij Iſraël mortuo Ioiada ſacerdote, ſub rege Ioas idola colere, & veros Dei Prophetas interficere, & inter alios Zachariam Ioiadæ filium qui iuſſu regis inter templum & altare interficiendus

2.Paral. 24. dixit: *Videat Dominus, & requirat:* ſtatim *euoluto anno aſcẽdit contra Ioas exercitus Syriæ, venitq́ in Iudam & Hieruſalem, & interfecit cunctos Principes populi, atque vniuerſam prædam miſerunt Regi in Damaſcum. Et certè cùm permodicus veniſſet numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quòd dereliquiſſent Dominum Deum patrum ſuorum. In Ioas quoque ignominioſa exercuere iudicia* Contrà, aduerſus filios Iſraël in deſerto, nec Balac rex Moab quicquam mali facere, nec Balaam propheta eius quicquam ma-

Num 24. ledicere potuit, quia *non erat tunc idolum in Iacob.* Eſt nempe

Similia. peccatum, ſicut gladius in corde, & ſicut ſerpens in ſinu, ſicut

Peccatum quid. venenum in ſtomacho, ſicut latro in domo. Vulnerat naturam, mordet conſcientiam, extinguit charitatem, expoliat omni Dei fauore donı́ſque gratuitis. Vnde Propheta Regius:

Pſal. 38. *Propter iniquitatẽ corripuiſti hominem, & tabeſcere feciſti, ſicut araneam, animam eius.* Quod Achior de toto populo Iſraëli-

Iudic. 5. tico fideliter Holopherni retulit, dicens: *Quotieſcunq́ præter ipſum Deum ſuum alterum coluerunt, dati ſunt in prædam & in gladium,*

gladium, & in opprobrium: quotiescunque autem pœnituerunt se recessisse à cultura Dei sui, dedit eis Deus cœli virtutem resistendi: hoc & in quolibet fideli verum est, cuius non minorem curam Deus habet, quàm totius illius populi, qui typus fidelium erat, habuit. Quotiescunque præter Deum suum alterum colunt, iusti & electi Dei, alicui peccato mortali consentientes, (hoc est enim alterum Deum colere, vt alibi ostensum est) grauiter *à* iusto & amante *Domino corripiuntur, ne cum hoc mundo* impiorum, impuniti in hac vita, *damnentur* in perpetuum. Ægritudine igitur, aut qualibet accedente calamitate, primum remedium est, vt omnis peccati affectu deposito, Deo nostro reconciliemur. 1. Cor. 11.

5. *Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?*

LOcus moralis de peccato cogitationis, solo animo & voluntate concepto. Pharisæi enim hoc loco à Christo arguuntur, quòd intra se dicerent, *Hic blasphemat*; quòd sola cogitatione malè sentirent, & de facto seu verbis eius, secus iudicarēt quàm par erat. Adeò displicet Deo vel iniqua cogitatio, cū aliqua deliberata prauitate cōiūcta, etsi nec verbo, nec opere foris adhuc se exerat. Clamat Propheta: *Laua à malitia cor tuū ô Ierusalē, vt salua fias. Vsquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ?* Non increpat eo quòd veniant, sed quia morantur cogitationes malæ, quia primi motus cogitationum in potestate nostra nō sunt, vt alibi ex sancto Augustino dictum est. Vnde & alius Propheta: *Væ qui cogitatis inutile, & operamini malum in cubilibus vestris. In luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum.* De cogitationibus loquitur ita deliberatis, vt in proximam lucem protractæ, & in opus prauum deductæ fuerint. Nempe origo omnium malorum, cogitationes malæ sunt. Qui in illis se oblectat, celeriter in opus impium, & Dei maledictionem fertur. Vnde Sapiens: *Qui bonus est* (intentione scilicet & desiderio) *hauriet gratiam à Deo: qui autem confidit in cogitationibus suis*, peruersis scilicet *impiè aget*. Hoc alijs verbis Christus dixit: *Si oculus tuus nequā est, totum corpus tuum tenebrosum erit:* si cogitatio & intentio improba est, tota actio peccatū erit, & opus tenebrarum. Et iterum: *Ex corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes*, &c. Vide hac de re plura Dominica 5. post Pentecost. text. 2. & paulo superiùs Dominica 16. text. 3.

Cogitationis peccata.
Ierem. 4.
Mich. 2.
Prou. 12.
Matth. 6.
Matth. 15.

Simile. Sicut aliqui nodi facilè fiunt, sed difficulter soluuntur, vt in serico filo videmus, quod propter sui subtilitatem celeriter trahitur, & facillimè constringitur, & ex eadem causa difficillimè soluitur: sic cogitationum peccata facillimè cõtrahuntur, hominémque incautum ingenti reatu celeriter constringunt, sed non tam facilè excutiuntur, vt in odio, amore turpi, superbia, inuidia, quotidiana docet experientia: quæ celerrimè suscipiuntur, sed difficillimè deponuntur. Tanto cautior & circumspectior quisque debet esset, cui semel prauo affectui morem animo gerat. Quemadmodum enim in papyrũ albam si litura cadat, non ita vnquam facilè abraditur, quin aliqua macula relicta inhæreat, maximè si paulo atrius & crassius attramentum fuerit; sic atra, & spurca, & odiosa cogitatio, amoris turpis, odij, inuidiæ. superbiæ, si altiùs animo semel insederit, non nisi magno studio & labore sic excutietur, vt aliquam sui labem animo tamen post se non relinquat: quas labes peccati reliquias, veluti ligni assulas, aut ferri ramenta in vulnere inflicto relictas, Theologi vocant. Ibi ergo maximè obseruare peccatum oportet, vbi nasci solet. Si à domo mentis, vel ad momentum domina ratio discedit, quasi absente domina cogitationum se clamor velut garrula ancillarum turba multiplicat. Vbi autem ratio ad mentem redierit, vel si in ea stabilis & fixa manet, omnis confusio tumultuosa quiescit, & quasi ancillæ ad iniunctum opus totæ cum silentio conuertuntur. Vnde Sapiens. *Qui conturbat domum suam, possidebit ventos.* Prouerb.11. Qui mentem malis cogitationibus perturbat, aditum præbet dæmonibus. Quomodo autem siue luxuriosus, siue odio flagrans, siue auarus, siue superbus & ambitiosus, densos in corde cogitationũ tumultus voluunt, & iuxta illud Iob, *ædificant sibi solitudines*, vide eleganter & prolixè explicantem D. Gregorium in Moralibus, vbi sic scribit: *Omnes qui vel illicita appetunt, vel in hoc mundo videri aliquid volunt, densis cogitationum tumultibus in corde comprimuntur: dúmque desideriorum turbas intra se excitant, prostratam mentem pede miseræ frequentationis calcant. Alius namque iuri se luxuriæ subdit, atque ante mentis oculos schemata turpium perpetrationum fingit: & cùm effectus nõ tribuitur operis, hoc crebriùs agitur intentione cogitationis. Voluptatis perfectio quæritur, & concussus eneruiter animus, hinc inde & sollicitus, & cæcatus, occasionem nequissimæ expletionis rimatur. Mens itaque hæc quasi quendam populum patitur, quæ insolenti cogitatio-*

Marginalia: Cogitationes facilè implicãt. — *Aliud.* — *Simile.* — *Moral. in Iob. lib. 4. cap. 33.* — Luxuriæ cogitationes.

cogitationum tumultu vastatur. Alius iræ se dominio strauit, & quid in corde, nisi iurgia, etiam quæ desint, peragit? Hic sæpe præsentes non videt, absentibus contradicit, intra semetipsum contumelias profert & recipit, receptis autem duriùs respondet; & cùm qui obuiet, nullus adsit, magnis clamoribus rixas in corde cōponit. Turbam itaque hic intus sustinet, quem pondus vehemēs inflammatæ cogitationis premit. Alius iuri se auaritiæ tradit, & fastidiens propria aliena concupiscit. Hic plerunque concupita adipisci non valens, diem quidem in otium, noctem vero in cogitationem versat. Torpet ab vtili opere, quia fatigatur illicita cogitatione. Consilia multiplicat, & sinum mentis cogitationum inuentionibus latiùs expandit. Peruenire ad concupita satagit, atque ad obtinenda hæc, quosdam secretissimos causarum meatus quærit. Qui mox vt in causa aliquid subtile inuenisse se æstimat, iam se obtinuisse quod concupierat, exultat: iam quid etiam adeptæ rei adiungat, excogitat: atque quomodo in meliori statu debeat excoli, pertractat. Quam qui iam quasi possidet, mox insidias inuidentium considerat, & quid contra se iurgij moueatur, pensat, & exquirit quid respondeat: & cùm rem nullam teneat, iam in defensione rei quam appetit, vacuus litigator elaborat. Quamuis enim nihil de concupita re ceperit, habet tamen in corde iam fructum concupiscentiæ, laborem rixæ. Alius se tyrannidi superbiæ subijcit, & cor miserū dum contra homines erigit, vitio substernit. Honorū sublimiū infulas appetit, exaltari successibus exquirit: totúmq; quod esse desiderat, sibi apud semetipsum in cogitationibus depingit. Iam quasi tribunali præsidet, iam sibi parere obsequia subditorū videt, iam cæteris eminet, iam alijs mala irrogat, alijs quæ irrogauerint recompēsat. Iam apud semetipsum stipatus cuneis, in publicum procedit, iam quibus obsequijs fulciatur conspicit; qui tamen hæc cogitans solus reperitur. Iam alia conculcat, alia subleuat: iam de conculcatis satisfacit odijs, iam de subleuatis recipit fauores. Qui igitur tot phantasmata cordi imprimit, quid aliud iste quàm somnium vigilans vidit? Qui tot rerum causas quas fingit, tolerat, nimirum intrinsecus natas, ex desiderijs turbas portat. Hoc totum astu diaboli fit, *qui operatur in filijs diffidentiæ*, & à prauis desideriis & cogitationibus suos conquiescere nunquam desinit. Sicut enim sus (vt scribit Plinius) interdum viginti filios parit, & quandoque omnes deuorat præter primum, & primo primam mammillam dat: sic diabolus quamuis in homine multa vitia, quasi multos filios pariat, tamē quia prima omnium radix in corde est, ciúsque praua intentione, vbi hanc suā primogenitam

Iræ tumultus.

Auaritiæ stterpitus.

Superbiæ phātasmata.

2. Thess. 2

Natural. histor. lib. 8. cap 39.

Simile.

mogenitam perpetuò alat atque conſeruet, de cæteris peccatis & actibus vitioſis parum ſæpe ſollicitus eſt; vt in hypocritis, ſuperbis, maleuolis, inuidis maximè apparet: quorum externi actus ſanctorum ſunt; ſed quod intus eſt, totum fœtet, & abominabile coram Deo eſt. Hanc igitur cordis humani corruptelam quaſi caſtrum diabol⁹ occupat, & hominis dominium tenet. Vnde beatus Gregorius: *Si ſemel cor intentione corrumpitur, ſequentis actionis medietas & terminus ab hoſte callido ſecurè poſſidetur. Quoniam totam arborem ſibi ferre fructus conſpicit, quã veneni dente in radice vitiauit.* Debet igitur primò & ante omnia cor reformari; deinde exteriora opera, vel emendari vel ordinari poterunt. Sicut enim aranea, fracta tela, non egreditur ad venandum, niſi priùs illa reformata, quam ſemper à medio incipit reparare, nihil extrema reputãs, quàm diu medium fractum manet: eodem modo animã per peccatum vitiatam vt reformes ac redintegres, à corde incipiendum eſt, totúſque peccati affectus deponendus, cogitationes & mala deſideria penitus excutiẽda. Sic enim exteriora tua opera facilè correxeris, atque in iuſtitiæ tramitem direxeris. Vnde Chriſtus Phariſæis: *Phariſæe cæce, munda priùs quod intus eſt calicis & paropſidis, vt fiat id, quod deforis eſt, mundum.*

Moral. lib. 3. — *Simile.* — *Matth 23.*

Quemadmodum quando caſtrum Principis ab hoſte impugnatur, nec pacificè cum eo tranſigere Princeps poteſt, ſed vi & armis defendendus locus eſt, prima cura eſſe debet, attentè cõſiderare, ſi qui in ipſo ſuo caſtro ſint qui pacem turbent, & hoſti faueant; móxq; illos penitus eiicere, aut etiam è medio tollere; deinde verò caſtrum fortiter munire, & diligenter clauſum tenere conuenit: eodem modo agendum nobis eſt, vt caſtrum animæ noſtræ (quod perpetuò impugnat diabolus, caro, mundus, nec pacem cum illis habere, in hac malitia dum ſumus, poſſumus) ritè ac debitè cuſtodiatur. Ante omnia proſpiciẽdum eſt, ne qui intus in corde lateant hoſtes, praua deſideria, corruptæ cogitationes, intromiſſæ per conſenſum diaboli ſuggeſtiones. Hæc enim omnia pacẽ animæ turbant, cũ hoſte conſpirant, & animæ haud dubiè inſidias ſtruent, negotiũ faceſſent, perniciẽ machinabuntur; &, ſi intus domicilium ponere permittantur, caſtrũ noſtrum hoſti tradent. Sic ſuadet Apoſtolus: *Videte fratres, ne fortè ſit in aliquo veſtrum cor malum incredulitatis diſcedẽdi à Deo viuo.* Hoc enim proditionis initiũ, & perditionis noſtræ exordium eſt. Omne cor malum cõſentiens in peccatũ, incredu-

Simile. — Cordis cuſtodia. — *Hebr. 3.*

incredulum eſt, proditoriũ eſt, diſcedendi à Deo conſilium cæpit; vt eo relicto, diabolo carni, mũdo adhæreat. Primùm igitur malitia cordis, per bonã contritionem apprehendẽda eſt: quo præſtito, illa ſtatim per confeſſionẽ eliminanda, & per ſatisfactionẽ plectẽda; vt ea facta iuſtitia, bona deinceps fiat ſenſuum cuſtodia, & diligens virtutũ operatio: quia per hanc anima munitur, ſicuti per illam clauditur. Certè ſicut fons lutoſus, quouis iacto lapide facilè turbatur, limpidus vero & arenoſus non turbatur; & ſicut corpus exulceratum, quouis tactu aut impulſu læditur, ſanum non; & ſicut arbor, vitiatæ radicis ac putrefactæ, quouis vento deiicitur, ſtabilis autẽ & firmæ radicis arbor vix vllo vento ſubuertitur: ſic cor hominis iam corruptũ cupiditatibus, auaritia, & ambitione, exulceratũ prauis affectibus, odio & liuore, vitiatũ luxuriæ deſideriis, quauis mundi tentatione, quauis diaboli ſuggeſtione, quauis carnis obiecta illecebra turbatur, corrũpitur, deprauatur. Accurata igitur & arcta debet eſſe cordis cuſtodia. Sicut oculos palpebræ, os labia, aures lana, manus chirothecæ, aurũ arca clauſa cuſtodit, vel naturæ ductu, vel artis induſtria: ſic cor cogitationũ puritate & innocentia ſeruandum, & ab omni externa iniuria protegendum eſt. Vbi primum *cor Iudæ intrauit ſatanas,* ad prodẽdum Chriſtum, (ſcelus ab orbe condito maximè infandum) *ſtatim exiuit.* *Similia.* *Similia.* *Luca 22.*

Enimuerò ſic ſe res habet. Qui toto corde Deum diligit, tota anima, tota mente (quod ſuperiùs explicatum dedimus) propter cordis puritatẽ nulli peccato conſentit; ſicuti qui ad ſcopum iaculatur, vt punctum attingat, brauiúmq; reportet, in illud ſolum toto intuitu, totáq; intentione fertur. Eodem enim modo, qui Deum ante conſpectũ cordis perpetuò gerit, ita illum vnũ intuetur, diligit, timet, obſeruat, vt nullus in animum cuicunq; prauitati aditus patere queat. Sicut enim *in ſpecie hominis, ſi vnũ radatur ſupercilium, quã propemodum nihil corpori, & quã multum detrahitur pulchritudini, quia non mole conſtat, ſed parilitate ac dimenſione membrorum*: ſic in actione virtutis, ſi vel vna praua cogitatione animum à Deo auertas, parum in actione, ſed multum in prauitate peccatũ eſt, quia virtus ex tota cauſa conſiſtit; nec operis magnitudine, ſed ordine æſtimatur. Eſt enim virtus ordo amoris. Quare qui vel modicum Dei oblitus, & ab eo oculos animúmque auerſus, ad alia cõtuenda diuertit, in omne nefas, totiúſq; ſalutis diſpẽdium præceps fertur. Appoſitè D. Gregorius: *Holocauſtum Deo dare, & totam mentem igne compunctionis* *Similia.* *Auguſt de Ciui. Dei, lib. 11. c. 22.* Anim⁹ à Deo.

Moral. in Iob lib.1.cap.36. *punctionis accendere, vt in ara amoris cor ardeat, non potest, nisi qui priusquã cogitationes ad opus prodeant, internos suos motus sollicitè circũspiciens, frenat. Vnde rectè inopinata morte extinctus Isboseth dicitur, quem & Scriptura sacra non in domo ostiarium, sed ostiariam habuisse testatur, dicens:* 2.Reg.4. *Veniẽtes filij Remmon, Rechab & Banaa, ingressi sunt feruente die domũ Isboseth, qui dormiebat super stratum suum, meridie. Ingressi sunt autem domum, & ostiaria domus purgans triticum obdormiuit; sumentes spicas tritici, latenter ingressi sunt, & percusserunt eum in inguine.* Allegoria. *Ostiaria triticum purgat, cùm mentis custodia discernẽdo virtutes à vitijs separat. Quæ si obdormierit in montem proprij domini sui, insidiatores admittit; quia cum discretionis sollicitudo cessauerit, ad interficiendum animum malignis spiritibus iter pandit. Qui ingressi, spicas tollunt, quia mox bonarum cogitationum germina auferunt; atque in inguine feriunt, quia virtutem cordis, delectatione carnis occidunt. Nequaquam verò Isboseth iste hac morte succũberet, si nõ ad ingressum domus mulierem, id est, mollem custodiam ad mẽtis aditum deputasset. Fortis namq; virilisq; sensus præponi foribus cordis debet, quem nec negligentiæ somnus opprimat, nec ignorantiæ error fallat. Vnde bene & Isboseth appellatur, qui custode fœmina hostilibus gladijs nudatur. Isboseth quippe vir confusionis dicitur. Vir autem confusionis est, qui forti mentis custodia munitus non est: quia dum virtutes se agere existimat;* (vt omnis hypocrita, ambitiosus, auarus, inuidus, qui vitiis suis virtutem prætexunt) *subintrantia vitia nescientem necant. Tota itaque virtute muniendus est aditus mentis, ne quando eam insidiantes hostes penetrent foramine neglectæ cogitationis.* Hæc Gregorius. Hoc sanctus Iob fecit, qui Iob 1. *consurgens diluculo, offerebat holocausta per singulos filios suos, dicens: Ne fortè peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis.* Qui de cordibus filiorum sic sollicitus fuit, de suo magis erat. Hanc eius diligentiam imitari debemus.

6. Glorificauerunt Deum, qui dedit talem potestatem hominib⁹.

Sacerdotium honorandum. LOCVS moralis de honorando sacerdotio ad Dei gloriam, qui talem illis potestatem dedit. Sicut enim turbæ hoc loco Christum honorarunt, Deo gloriam dantes, qui dedit talem illi potestatem, vt in terris peccata remitteret; sic omnes fideles sacerdotium à Christo institutum honorare debent, Deum glorificantes, qui sacerdotibus nouæ Legis talem potestatem dedit, vt Ioan.20. *quorum remiserint peccata, remittantur eis; & quorum retinuerint, retenta sint.* Talis sanè & tanta

tanta hæc poteſtas eſt, vt nec Angeli in cælo, nec ipſa beata Virgo mater Chriſti, in terris eam exercere permittātur; ſed ſoli Apoſtolorum in Eccleſia Apoſtolica & Catholica ſucceſſores, quibus hanc poteſtatē ampliſſimam dedit. Sunt autem hoc nomine honorandi ſacerdotes, vt Deus in illis glorificetur, qui talem illis poteſtatē dedit. Cùm imaginem benè exactèque depictā videmus, & laudamus, ipſum profectò artificem magis laudamus. Cùm Iudæi Chriſto maledicerent, dæmoniacum eum, & Samaritanum vocantes, hanc iniuriam Patri, qui eum miſit, illatam fuiſſe docet, dicens: *Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico Patrem meum, & vos inhonoraſtis me, Ego non quæro gloriā meā, eſt qui quærat & iudicet.* Docet in ipſius doctrina, eiuſque obedientia, Deū Patrem honorificari: in eius contemptu Deum Patrem grauiter offendi, qui Filij ſui gloriā quærit, & negantes iudicat. Sic alibi dixit. etiā ſuos miniſtros & futuros ſacerdotes includens: *Qui recipit vos, me recipit; & qui recipit me, recipit eum qui miſit me.* Sicut Pater in Filio, ſic Dei Filius in ſuis miniſtris glorificari vult, quia *ſicut Pater miſit Filiū in mundum, ſic & ego* (ait ipſe) *mitto vos.* Vtique non ſecus vt audiātur & honorentur, quàm vt doceant quæ præcepit illis, aut pro nomine eius patiātur: non ſecus ad debitum à ſubditis honorem, quàm ad magiſterij officiū: non ſecus ad gloriā, quàm ad cruces. Pharao, rex Ægypti, non ſolùm voluit ipſi Ioſeph poteſtatem dare, vt ad nutum eius vniuerſa Ægyptus moueretur; nec ſolùm ipſemet eum honorare, *donans illum regio annulo, & imponens digito illius*; verùm etiam iuſſit, vt hoc ipſo honore ab vniuerſo populo afficeretur, iubens *vt omnes coram eo genu flecterēt, & præpoſitum eſſe ſcirent vniuerſæ terræ Ægypti.* Nabuchodonoſor, audita ſomni ſui de ſtatua admirabili expoſitione, adorauit Deum, dicens: *Verè Deus veſter, Deus deorum eſt, & Dominus regum, reuelans myſteria.* At voluit præterea ipſum quoque Danielem honorare. Vnde ſequitur: *Tunc Rex Danielem in ſublime extulit, & conſtituit eum principem ſuper omnes prouincias Babylonis.* Sic Deus ad ſuam maiorem gloriam ſuos in re maxima miniſtros honorari vult.

Simile. — *Ioan. 8.* — *Matth. 10.* — *Ioan. 17.* — Miſſio ſacerdotum. — *Exemplū.* — Gen. 41. — Dan. 2.

Qui Chriſtū diligit (ait ſanctus Chryſoſtomus) *qualis qualis tandem ſacerdos ſit, ipſum quoque diliget, quoniam per eum tremenda myſteria conſecutus eſt:* Baptiſmū Euchariſtiā, peccatorum remiſſionem. *Dic mihi, ſi cupidus viſendi regias auro multo ſplendentes, & lapidum pretioſorū ſplendore vndiq; coruſcantes, inuenires eum qui claues haberet, is autē rogatus abs te confeſtim*

Homil. 10. in 1. ad Theſſ. — Sacerdotalis poteſtas per ſe honoranda.

festim illas reseraret, introq; te mitteret, an non illum præ omnibus honorares? an nõ æquè vt oculos tuos diligeres? Sacerdos verò tibi cælum aperuit, & illum nec amas, nec amplecteris? Si vxorem habes, an non eum qui tibi eam conciliauit, omniũ maximè amas? Ita si Christum amas, si amas regnũ cælorum, agnosce eos, per quos illud habes. Quapropter dicit Apostolus: Propter opus eorum pacem habete cum illis. Hęc ille. Ait quippe ibi Apostolus, & verbis efficacissimis hortatur: *Rogamus vos, fratres, vt noueritis eos* (non quidem simplici scientia, qua carere nõ poterãt, sed affectuosa cognitione) *qui laborãt inter vos, & præsunt vobis in Domino, & monent vos, vt habeatis illos abundantiùs in charitate propter opus illorum.* Opus quippe pastoris & sacerdotis est multa maiestate plenũ: consecrare corpus Domini; regenerare Deo mortuos: remissionem peccatorũ dare. Vnde iterum diuus Chrysostomus: *Si videntes viri alicuius seculari dignitate insignis familiarem, operam damus, vt, quantum possibile est, illi præstemus obsequium, cogitãtes quòd, quæ illi fiunt, eius domino accedant, & quòd ille familiaris, vbi significarit patrono suo, maiorem nobis apud eum fauorem conciliet; multo magis hoc erit apud vniuersorum Dominum. Nam si quis in vulgarem aliquem & abiectum benignitatem & cõpassionẽ declararit; Dominus quæ fiunt sibi propria faciens, promittit se in regnum introducturum eos qui aliquid boni ei fecerint.* Hæc ille. Nempe si in extremo iudicio remunerat eos Christ⁹ amplissimè, qui vni ex minimis eius opus misericordiæ impẽderint; quanto magis remunerabit eos, qui maximos eius, illiq; officio ac munere coniunctos, debito amore complexus, & honore prosequutus fuerit! Quod ne quis dubitaret, disertè prędixit bonus Magister: *Qui recipit Prophetã in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet.*

1. Thess. 5.

Homin. 29. in Genes.

Simile.

Matth. 10.

Adde his, quòd vocatio & potestas ipsa summo honore digna est. De qua re sic Chrysostomus: *Rex aliquis, si cui ex subditis suis honorem hũc impartitus fuerit, vt potestatẽ habeat, quoscunque velit, in carcerem conijciendi, & eosdem rursus relaxandi, is nimirum beatus ac mirandus omnium iudicio fuerit. At verò, qui à Deo tanto maiorem accepit potestatem, quãto cælum terra pretiosius est, quãto etiã animæ corporibus præstãt; hic itáne vilem à Deo dignitatem nonnullis accepisse videri debet?* Vide plura apud eundem eodẽ libro, qui totus ferè in hoc argumento est. De hac re etiam diuus Clemens: *Videntur mihi, qui loquũtur verbum veritatis, & qui illuminant animas hominum, similes esse radijs solis, qui vt processerint, & apparuerint mundo,*

De Sacerdot. lib. 3.

Simile.

Lib. 5. Recogn.

mundo, celari vltrà, aut occultari nullatenus possunt, dum non tam videntur ab hominibus, quàm videre omnibus præstant. Glorificandus ergo Deus ab omnibus Dei seruis, qui talem potestatem dedit hominibus, etsi eorum conseruis. De hac materia iam in vna aut altera Dominica multa diximus, quę in hunc locum conferri poterunt. De vera & indubitata remissione peccatorũ per Ecclesiæ sacerdotes facta, & à Christo accepta, in altero Promptuario Catholico contra hęreticos disputatum est, Dominica in Albis, & in hac præsenti. *Domin. 3. post Epiph. tex. 4. Dom. Pasc. text. 4. Domin. 13. post 4. Pentec. tex. 4.*

EVANGELIVM DOMINICÆ XIX. POST PENTECOSTEN.

LOQVEBATVR Iesus principibus sacerdotũ, & Pharisæis in parabolis, dicẽs: Simile factum est regnũ cælorũ homini Regi qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos, vocare inuitatos ad nuptias: & nolebãt venire. Iterum misit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis; ecce prandium meum paraui, tauri mei, & altilia occisa sunt, & omnia parata: venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt & abierunt, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam: reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt. Rex autem cùm audisset, iratus est; & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succẽdit. Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt: sed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum & quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias, cõgregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos: & impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Intrauit autẽ Rex, vt videret discumbentes: & vidit ibi hominẽ non vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti, non habẽs vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit Rex ministris: Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi. *Matth. 22.*

PERICOPE

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Qui fecit nuptias filio suo.* De ineffabili beneficio per incarnationem Filij Dei humano generi collato.

2. *Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire.* De peruersa hominum voluntate, suæ incredulitatis & damnationis causa.

3. *Iterum misit alios seruos, dicens: Omnia parata sunt.* De Dei benignitate ac prouidétia circa salutem hominum, ad nostrum in eum amorem inflammandum.

4. *Illi autem neglexerunt, & abierunt.* De ingratitudine & negligétia humana circa causam salutis æternæ.

5. *Alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam.* De rerum téporalium amore inordinato.

6. *Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt.* De impietate & crudelitate persecutorum fidei, pietatis, & Ecclesiæ.

7. *Rex autem, cùm audisset, iratus est, & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succendit.* De certa & infallibili iustitia ac vindicta Dei contra omnes fidei Catholicæ persecutores.

8. *Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?* Contra pseudochristianos, & nostri temporis politicos.

9. *Ligatis manibus ac pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium.* De pseudochristianorum, & maximè politicorum, æterna & horrenda pœna.

10. *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.* De paucitate saluandorum, locus ad timorem vtilis.

1. *Qui fecit nuptias filio suo.*

Incarnationis Dominicæ beneficium.

LOcus moralis de ineffabili beneficio per incarnationem Filij Dei humano generi collato. Nuptiæ enim quas Deus (qui homo Rex hîc vocatur, quia hominum Rex amãtissimus est) fecit Filio suo vnigenito, & ad quas vocat inuitatos, sunt illa admirabilis vnio & cõiunctio hypostatica Filij Dei, cũ natura & carne humana, quãdo *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Tunc enim facti sunt Deus & homo, *duo in carne vna*: duæ naturæ in vna persona. Tunc etiam facti sunt Deus & humana natura per gratiam adoptata in filios Dei, non duo in carne vna, vt in matrimonio carnali; sed duo in spiritu vno, per coniugium spirituale, quod *Sacramentum*, seu mysterium *magnum*, meritò Apostolus vocat, *in Christo & in Ecclesia.* Ex hoc enim matrimonio, ex his nuptiis inter Filium Dei & omnes electos, non minus arcta coniũctio per copulam & vnionem spiritualem, inter Deum & animam sibi desponsatam facta est; quàm inter virum & fœminam per copulam carnalem fieri solet.

Ioan. 1. *Ephes. 5.*

Huius

Huius autem coniunctionis, huius desponsationis cũ Deo, harum nuptiarum Filij Dei beneficia, dotes, munera, honores, gratiæ, infinitè multo maiores & ampliores sunt. Primùm, *quotquot receperunt eum*, inuitati ad has nuptias, *dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credũt in nomine eius*. Deinde, *si filij, & hæredes: hæredes quidẽ Dei, cohæredes autẽ Christi.* Rursum, vt boni filij essemus, nõ fide tantùm, & vno quodam gradu, sed charitate quoq; & perfectius vniti: *misit Deus Pater spiritum Filij sui in corda nostra, in quo clamamus, Abba Pater.* Accepimus enim per hanc desponsationem nostram cum Deo per Christum, *spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus: Abba Pater.* Iam verò accepto hoc *Spiritu promissionis*, seu repromisso per Christum Apostolis suis, & Ecclesiæ suæ, tum in sermone vltimo post Cœnam in horto, tũ, quum ad Patrem ascenderet, iubens suos expectare in sancta ciuitate, *donec induerentur virtute ex alto*, hoc, inquam, accepto Spiritu, id est, *diffusa charitate in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*, (*Spiritus* enim *promissionis*, est ignita charitas, quam in die Pentecostes Apostoli acceperũt, nos in Baptismo, & Confirmationis sacramento per manuum impositionem accipimus) habemus *pignus hæreditatis* in corde nostro, & *testimonium Spiritus in nobis quòd sumus filij Dei.* Per hanc enim charitatem *compatimur Christo, vt conglorificemur ei.* Per hanc charitatem *Deus manet in nobis, & nos in eo.* Per hãc charitatem sumus vnus Spiritus cum Deo. *Qui enim adhæret Deo, vnus spiritus est.* Per hanc charitatem seruamus mandata Dei. *Qui enim diligit me, sermones meos seruabit*; vt seruantes ea, salui fiamus. *Si enim vis ad vitam ingredi, serua mandata.*

[Margin: Nuptiarum Filij Dei dotes. — 1. *Ioan. 1.* — 2. *Rom. 8.* — 3. *Gal. 4.* — *Rom. 8.* — 4. *Ephes. 2.* — *Act. 1.* — *Roman. 5.* — Spiritus promissionis quid. — *Ephes. 1.* — *Rom. 8.* — 5. *1. Ioan. 4.* — *1. Cor. 6.* — *Ioan. 16.* — *Matth. 19.*]

Ad has nuptias inuitauit humanum genus Deus, à principio quidem orbis conditi, per fidem in Mediatorem venturum, mittens subinde seruos suos, Patriarchas & Prophetas, qui homines hanc fidem docerent: postea verò, *occisis iam tauris & altilibus*, immolata victima Filij Dei, & Agno occiso, qui quidem *occisus fuit ab origine mundi*, tum quia ita futurũ Deus prædestinauerat; tum quia ab eo tempore pretium eius, & virtus valuit habentibus fidem Mediatoris: sed nunc occiso non spe & fide tantùm, sed & reipsa; per alios seruos, Apostolos, & eorum successores, perpetuos verbi Dei præcones, homines semper inuitat. Omnia parata esse affirmat. Quicquid vel ad præcedentium delictorum remissionem, vel ad futuram totius vitæ

[Margin: Inuitatio ad nuptias. — *Matth. 22.* — *Hebr. 9.* — Omnia parata.]

renoua

renouationem, vel ad animi prudētiam, fortitudinem, patiētiam, vel ad futuræ gloriæ beatitudinem necessarium fuit, iam totum per nuptias Filij sui *Homo Rex*, Deus Pater, expeditum & perfectum dedit. *Qui enim Filium suum nobis donauit, quomodo non cum eo omnia nobis donauit?* Ipse enim *factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redēptio.* Ille iam *traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostrā.* Denique, *introiuit pro nobis semel in sancta, æterna redemptione inuenta, & propalata est sanctorũ via:* Iuit *parare nobis locum*, veniet & *assumet nos ad seipsum.* Postremò per has nuptias Filij Dei, facti sumus *amici & domestici Dei, & ciues sanctorum. Amici Dei* sumus, quia *quæcunque audiuit à Patre suo* Filius Dei, *nota fecit nobis.* Domestici eius sumus, quia *seruus non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternum*: & quia *Filius Dei nos liberauit, verè liberi sumus*, non serui, non hospites, non aduenæ. Ciues sumus *nouæ ciuitatis Hierusalem, quæ descendit de cœlo* (quia *omne eius donum desursum est*, *descendens à Patre luminum*, *à Deo parata, vt sponsa ornata viro suo. Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius præparauit se. Et datum est illi vt cooperiat se byssino splendenti & candido. Byssinum enim, iustificationes sunt Sanctorum. Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt.* Huius ciuitatis ciues, harum nuptiarum hospites sumus. Postremò & per has nuptias Filij Dei, facti sumus incredibili dignatione fratres eius. *Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur, ex vno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis; in medio Ecclesiæ laudabo te.* Nec per prophetiam modò hoc prædictum est, sed & in Euangelio sic Veritas loquitur, sic Filius Dei suos, fratres vocat. Dicit enim post gloriosam resurrectionem suam mulieribus: *Ite, nunciate fratribus meis, vt eant in Galilæam. Ibi me videbunt.* Hæc sunt incarnati Filij Dei, & desponsationis nostræ cum eo, & nuptiarum ad quas inuitamur, beneficia, dotes, gratiæ, honores, munera, succinctè & crassè delineata, quæ amplificabit & locupletabit studiosè Concionator.

Rom 4. 1. Cor. 1. Rom. 6. Hebr. 7. Ioan. 17. Ephes. 2. Ioan. 15. Ioan. 8. Iacob. 1. Apocal. 21. Apocal. 19. Hebr. 2. Psal. 21. Matth. 28.

Nuptiarum carnalium & spiritualium comparatio.

Sicuti in nuptijs carnalibus, est animorum vnio, amicitia & consuetudo arcta, omnium bonorum communio, ordo subiectionis; sic in his nuptijs spiritualibus inter Christum & Ecclesiam, est vnio spiritus, amicitia, fraternitas; est donorum & gratiarum amplissima communicatio; est denique ordo

ordo ſubiectionis, vt ſit pax in familia. Nam *vir caput eſt uxoris, uxórque* non diligere tãtùm, ſed & *obedire viro debet*; tantóque magis obedit, quanto ſinceriùs diligit. Sic vt pacem habeamus cum Deo, obediendum illi eſt per omnia, ſicut diligendus ſuper omnia. Iam verò matrimonij beneficium ex parte ſponſi tanto illuſtrius eſt, quanto inæqualius; tanto pretioſius, quãto carius, maioríq; pretio aut labore emptũ; tanto beneuolentius, quanto ſpõſa deformior. Atqui Dei Filius humanam ſibi naturam deſponſans, ſponſam accepit vehementer obæratam, litigioſam, nudam & pauperrimam: quia delicti chirographum contra nos ſcriptum erat, diabolus nos ſibi iure vendicauerat, vt captiuos eius; per peccati reatum, pauperes, miſerabiles, nudi, omnibus virtutibus expoliati fuimus. Sponſam quoque accepit valde deformẽ, innumeris peccatis fœdatã: accepit rebellem & proteruam, immorigeram, inobedientem: accepit denique magno pretio emptam, pretio ſanguinis ſui. Poſtremò accepit ignobilem, & maximè inæqualem. Quare illam accepturus, *exinaniuit ſeipſum, formam ſerui accipiens*, quum eſſet *Dominus gloriæ*. Vnde diuus Bernardus: *Quanti te fecit Deus, ex his quæ pro te factus eſt, agnoſce, vt appareat tibi benignitas eius in humanitate. Quanto enim minorem ſe fecit in humilitate, tanto maiorem exhibuit in bonitate; & quanto pro te vilior factus eſt, tanto tibi charior eſſe debet.* Sic & diuus Ambroſius: *Plus Domine Ieſu debeo iniurijs tuis, quibus redemptus ſum, quàm operibus tuis, quibus creatus ſum.*

Epheſ. 5.
Eccleſia ſpõſa deformis, obærata, nuda, litigioſa, ignobilis, proterua, & odioſa.
Philip. 3.
Serm. 22.
In Lucam, lib. 22.

Dixit olim ſuis Iudæis Moyſes: *Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te, ex die quo creauit Dominus hominem ſuper terram, à ſummo cœlo, vſque ad ſummum eius: ſi facta eſt huiuſcemodi res aliquando, aut vnquam cognitum eſt, vt audiret populus vocem Domini Dei, loquentis de medio ignis, ſicut tu audiſti & vidiſti.* Sed quantulum iſtud eſt, & quàm exile præ nuptijs iſtis, quibus confectis, *audit iam ſponſa vocem ipſam ſponſi* & Dei *ſui*, non in medio ignis, ſed in perſona propria, humana natura veſtita: quãdo ipſe *Principium loquitur nobis*: quando *Verbum Dei caro factum habitat in nobis, & de plenitudine eius accepimus oẽs*: quando *vnigenitus de ſinu Patris ipſe enarrat nobis*: quando vox de cœlo intonuit, *Hic eſt Filius meus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite*: quando ipſe ſponſus ſuam ſponſam facie ad faciem alloquens dicit: *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis*, &c. quando illum loquentem audimus, in quo *omnes theſauri ſcientiæ & ſapientiæ re-* conditi

Cõparatio Legis & gratiæ.
Deuter. 4.
Ioan. 1.
Ioan. 8.
Ioan. 1.
1. Ioan. 1.
Matth. 13.
Coloſſ.

Ioan. 15. Coloss. 2. *conditi sunt:* qui *quæcunque à Patre audiuit, nota facit nobis:* in *quo plenitudo diuinitatis habitat corporaliter.* Verè nō est facta huiuscemodi res aliquando: nec vlla natio tam grandis est, quæ habeat deos suos appropinquantes sibi, sicut adest nobis Deus noster. Adest nobis per naturam homo factus. Adest nobis per Spiritum sanctum suum in corda nostra missum. Adest nobis per auxilia gratiæ suæ, operãs in nobis: per amicitiæ nexum manens in nobis; per sacramentum passionis suæ incorporatus nobis: per fidem nominis sui purificans corda nostra; per charitatem diffusam in cordibus nostris, accendens voluntates nostras: per magnitudinem promissionum erigens spem nostram. Denique sic adest nobis, vt per illum Deus Pater *nos conuiuificauerit, & conresuscitauerit, & consedere fecerit in cœlestibus,* vt sublimiter ac veraciter Apostolus scripsit. Sic Deus noster Emmanuel nomen eius. Sic enim per has nuptias, vt sponsa sponso, vt membra capiti, vniti atque coniuncti sumus; vt cum Christo viuificati per gratiam, cum illo simus resuscitandi per potentiam, vt cum illo consedeamus per gloriam.

Emmanuel, Deus nobiscum, quot modis.

Ephes. 2.

Vnde illud sequitur, vt quibus oculis Christum cœlestis Pater aspiciat, eisdem nos quoque aspiciat, in quibus videlicet Filij sui & spiritum, & carnem, & imaginem contuetur: Spiritum gratiæ, carnem naturæ, imaginem conformitatis ac vitæ. *Quotquot enim in Christo baptizati sumus, Christum induimus.* Christum induti, *cõformes sumus imagini eius.* Hinc fit, vt non secus pro suis Deus Pater nos habeat, quàm Filium suum. *Fidelis enim Deus,* & verax in verbis suis *per quẽ vocati sumus in societatem Filij eius:* &, vt ait diuus Ioannes, *Societas nostra est cum Patre, & cum Filio eius Iesu Christo.* Ad hanc societatem, amicitiam, vnionem, & omnium bonorum cum Deo communionem, vocati sunt, quotquot per seruos, Prophetas, & Apostolos, ac præcones verbi Dei, ad nuptias Filij Dei inuitati sunt. Vide de hoc beneficio Incarnationis Dominicæ, seu nuptiarum Filij Dei, plura in alia suprà Dominica. Hic locus si cui magis ad doctrinam, quàm ad mores facere videatur, tamen quia fundamentum est locorum omnium, quæ ad mores propriè pertinentia, in hoc admirabili Euangelio tractabuntur, tractari quoque breuiter & delineari debuit.

Christianorum gloria.

Galat. 4. Rom. 9. 1. Cor. 1. 1. Ioan. 1.

Domin. infra Oct. Natiuit. Domin. tex. 1.

2. *Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire.*

Volũtas praua cuique perditionis causa.

Locus moralis de peruersa hominum voluntate, suæ incredulitatis,

credulitatis, & propriæ damnationis causa. Deus quidem per gratiam, & inspirationem internam, omnes ad beatitudinem, & Filij sui nuptias inuitat; sed multos per destinatos verbi sui prædicatores ac ministros specialiter vocat. Ex istis vocatis aliqui simpliciter credere nolunt, venire ad Deum nolunt, viam salutis carpere nolunt. De his Christus: *Hoc est iudicium*(mundi.) *Venit lux in mundum; & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem.* Ioan. 3. Maluerunt in suis tenebris perpetuò delitescere, quàm ad lucem oculos aperire. De his Propheta: *Pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Non crediderunt verbo eius: & murmurauerunt in tabernaculis suis, & non audierunt vocem Domini.* Psal. 105. Sicut enim Iudæi terram promissionis contempserunt, sic infideles beatitudinis ingressum negligunt: sic mali Christiani murmurant in tabernaculis suis, id est, in voluptatibus & desiderijs suis, in quibus tabernacula sua fixerunt, vt in alia Dominica dictum est, & non audiunt vocem Dei loquentis in corde ipsorum, loquentis per vocem prædicatorum suorum. Non audiunt, quia audire nolunt. Clamat Propheta: *Omnes sitientes*, id est, Esaiæ 55. saluari volentes, *venite ad aquas; & qui non habetis argentum*(id est, vlla merita, vel opera bona) *properate*, voluntatem adhibete: *emite & comedite*, pretium emendi, & titulus comedendi, erit voluntas vestra: *Venite, emite absque argento*, id est, absque merito vllo vestro. A nobis non exigitur aliud, quàm *sitire, properare, venire*: affectu, desiderio, voluntate ad Deum tendere. Nec pulchritudinem, nec robur, nec literas, nec ingenia, nec nobilitatem (multi enim his omnibus carent) sed solam voluntatem Deus exigit, qua nemo caret, si velit. Nihil enim tam in potestate hominis est, quàm vt velit. Et sicut voluntatem nemo cogere potest, sic nec ea carere, qui rationalis creatura est. Vocantur ad has nuptias in hoc Euangelio *debiles, claudi, pauperes, ac cæci*: quia omnes isti, etsi viribus, sanitate, diuitijs, intellectu, & sapientia ad bene agendum carent, tamen voluntate, nisi sua propria culpa, non carent. *Anima insignis Dei imagine* (ait sanctus Manual. cap. 18. Augustinus) *illustris similitudine, habet in se se ex Deo, quo admoneatur semper, aut stare cum eo, aut ad eum redire. Nec solùm habet vnde respirare queat in spe veniæ, sed etiam vnde audeat aspirare ad nuptias verbi, & cum Deo inire fœdus societatis. Hæc omnia facit amor, si anima exhibeat se similem Deo per voluntatem, cui similis est per naturam.* Dicente Deo Cain: *Si bene egeris, recipies: sin autẽ malè, statim in foribus peccatum* Genes. 4.

tuum aderit; ne fortè Cain (vt erat impius ac proteruus) diceret statim, in sua potestate non esse, bene vel malè agere, sed illud quidem supra vires suas, hoc propter naturæ prauitatem, & diaboli violentiam, præter suas vires esse, subiunxit Deus: *Sed subter te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Cœlum emere, aut infernum demereri, in tua potestate erit. Venire ad nuptias, vel non venire, in voluntate eorum qui inuitati vocantur, situm est. Ad Deum enim quod attinet, *ille vult omnes homines saluos fieri.* Ille omnes inuitat; ille omnium voluntates excitat, & excitatos adiuuat. Sed ideo non veniunt impij, quia nolunt venire. Nihil aliud habet homo in se verè proprium, quàm amorem spontaneum, qui est totus thesaurus hominis, honorabilis, pretiosus, liberalis, perpetuus, & charissimus Creatori.

1. Tim. 2.

Remund. Seb. De nas. hom. dial. 1. cap. 19.

Nolle venire maximum peccatum.

Dicit apud Prophetam Deus animæ peccatrici, & venire ad nuptias nolenti: *Immunditia tua execrabilis; quia mundare te volui, & non es mundata à sordibus tuis.* Hæc est maximè Deo inuisa impietas, quando causa inobedientiæ & peccati sola improba, peruersa, & pertinax, mala voluntas est. *Vocaui, & renuistis. Ideo & ego in interitu vestro ridebo.* Qui Regi per literas & nuncium expressos, subditum ad se vocanti, respondet se venire nolle, aut de facto non venit, quia non vult venire, ille omnium iudicio grauissimè in Regem peccat. Nuncij expressi Dei, qui cum literis eius nos vocant, sunt verbi Dei prædicatores. Qui pullus, gallina vocante, statim non venit, citò à miluo rapitur. Canis à domino vocatus, statim venit. Creatura ad Creatorem, filius ad patrem, infirmus ad medicum, egenus ad locupletatorem suum, miser ad beatificum bonum suum non venit, quia non vult venire. Ait Propheta: *Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti.* Grauiter conqueritur Iob, & inter suæ calamitatis miserias pro magna numerat, dicens: *Seruum meum, vocaui, & non respondit mihi: ore proprio deprecabar illum.* At Christus suis nuncijs, dicit: *Qui vos audit, me audit.* Quare iterum comminatur per Prophetam Deus: *Omnes in cæde corruetis, pro eo, quòd vocaui, & non respondistis mihi.* De hac materia vide plura in alijs supra Dominicis.

Prou. 1.

Similia.

Ierem. 8.

Iob 29.

Lucæ 10.

Esaiæ 65.

Domin. 9. post Pent. tex. 4. & locis ib annotatis.

3. *Iterum misit alios seruos, dicens: Omnia parata sunt.*

Dei prouidentia circa salutem nostram.

Locus moralis de Dei benignitate ac prouidentia circa salutem hominum, ad nostrum in eum amorem inflammandum. Non contentus semel misisse, qui vocarent inuitatos

tatos

tatos ad nuptias, iterum alios ſeruos mittit cum nouo & ampliori mandato, vt dicant: *Ecce, prandium meum paraui, tauri & altilia occiſa ſunt: & omnia ſunt parata.* Amoris ſignum eſt, hoſpitem inuitatum venire recuſantem, iterum ac ſecundò vocare; etſi amicum, nedum inimicum: etſi æqualem, nedum inferiorem: etſi virum bonum, nedum improbum. At omnes hîc inuitati improbi erant. *Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. Dominus de cœlo proſpexit, vt videat ſi eſt intelligens, aut requirens Deum.* Quæſiuit idoneos menſæ ſuæ conuiuas, honeſtos hoſpites. *Omnes declinauerunt. Non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum.* Inuitat tamen omnes ad pœnitentiam, vocat ad ſalutem, pacem & gloriã offert omnibus Deus. Præceperat olim filijs Iſraël, vt ſi ad expugnandam aliquam ciuitatem veniſſent, primùm ei pacem offerrent: quam ſi ciues recepiſſent, cunctus populus, qui in ea eſſet, ſaluus & incolumis relinqueretur. Si verò eam non reciperent, oppugnari iubebat, & interfici omnes maſculinum in ore gladij. Hanc legem ipſe cum hominibus tenet. Omnes ad pacem, ad veniam, ad ſalutem, ad gloriam inuitat, vocat, iterum ac ſecundò compellat. Tamerlanus ille, qui totam Ægyptum, Perſidem, & Aſiam minorem domuit, qui ſe non hominem, ſed Dei flagellum eſſe aiebat, ciuitatem aliquam aut locum oppugnaturus, primo die caſtra candida tendebat, ſecundo nigra, tertio rubra: vt qui primo die ſe dederent, ſalui cum bonis omnibus eſſent: qui ſecundum diem expectarent, luctuoſam & pœnis mixtam deditionem acciperent: qui tertio non ſe darent, internecioni ad vnum omnes darentur. Sic iſte Aſſur, & virga furoris Domini, in medijs crudelitatibus, pacis tamen & clementiæ prorſus immemor non fuit. Atqui Deus fons bonitatis, & Pater miſericordiarum, primo ſecundo, tertio die pacem offert, vocat, inuitat. Quam eius miſericordiam ac bonitatem his verbis deſcribit ſanctus Chryſoſtomus: *Auerſati ſumus vocantem, & vndequaque illectantem: ac ne ſic quidem de nobis pœnas ille ſumpſit: ſed accurrit ipſe, ac reſtitantes fugientéſque inhibuit: ipſi tamen ab illius manibus excuſſi, ad diabolum transfugimus. At ne ſic quidẽ deſtitit ille, ſed ſexcentos rurſus qui nos hortantur miſit, Prophetas, Angelos, Patriarchas. At nos legationem non ſolùm non admiſimus, ſed & legatos nobiſcũ agentes, iniuria affecimus. Ille autem nec per hoc quidẽ nos reſpuit, ſed quod facere ſolent ij, qui vel vehementiſſimè cùm amant, negliguntur tamen, circuiens ad oẽs*

Rom. 3. *Pſal. 52.* *Deuter. 20.* ***Exempla.*** *Paulus Iouius lib. 2. virorum illuſtrium.* *Homil. 5. in epiſt. ad Rom.* ***Simile.***

 adijt,

adijt, tum in cœlo, tum in terra ſeſe manifeſtans, congreſſúſque nunc cum Ieremia, nunc cum Michæa, paratus etiam cum aduerſarijs ſuis ad rationis reddendæ calculos deſcendere: tum autem ad omnia ſurdos ad colloquium ſecum trahens, ait: Popule mi, quid feci tibi? aut quid moleſtus fui? reſponde mihi. Hæc ille. Hæc Dei prouidentia & miſericordia, ſicut veteri populo peccanti, & poſt idola abeunti, ſuſcitauit Eſaias, Ieremias, Ezechieles, alióſque aſſiduè Prophetas, nec legibus Moſaicis, nec literis Dauidicis, nec ſapientia Salomonis eos abundè docuiſſe, ſat habens; ſic & multo vberiùs nouo ſuo populo per hæreſes, per flagitia, per peccati & erroris deuia frequenter aberranti, non ſolùm ſancta Euangelia, & literas Apoſtolicas, quibus ad fidē errantes, ad pietatem peccantes reduci poſſent, ſuppeditauit ac reliquit; verùm etiam per omnes ætates paſtores, doctores, Athanaſios, Auguſtinos, Ambroſios, & alia Eccleſiæ lumina dedit, qui ſemper inuitatos vtcunque nolentes ac reluctantes, ad nuptias cœleſtes ſtudiosè vocarent: quod & noſtra hac ætate inter tot hæreſum portenta, & flagitiorum monſtra miſericordiſſimè fecit: pios ac doctos ſeruos ſuos ſubinde mittens, qui & fidem orthodoxam tuerentur, & ad pietatem ac bonos mores inflammarent. De hac Dei benignitate ac prouidentia vide plura in aliis Dominicis, vbi potiſſimum quomodo ouem perditam pius paſtor quærat, explicatum eſt. Dominica 3. poſt Pentecoſten, text. 4. Reliqua loca vide Dominica 5. poſt Epiphaniam, tex. 1. Dominica Septuageſi. tex. 1. & Dominica 1. poſt Pentecoſten, tex. 2. vbi eiſdem penè verbis ad cœnam magnam inuitantur omnes.

Mich. 6.

4. *Illi autem neglexerunt, & abierunt.*

Ingratitudo & negligétia circa ſalutem.

LOCVS moralis de ingratitudine & negligentia humana circa cauſam ſalutis æternæ. Eſt enim hæc recuſatio tum ex parte Dei, & ampliſſimorum, quæ in his nuptiis exhibentur, beneficiorum (vt in primo loco rudi mineruа delineatum eſt) ingens & inexcuſabilis ingratitudo; tum ex parte noſtra, fœda & miſeranda negligentia. Abraham cùm primùm de circunciſione mandatum accepit, per cuius ſignaculum pactum peculij cum Deo inire debuit, confeſtim eodem die ſeipſum, filium, & omnes vernaculos ſuos circuncidit. Eliſæus audita voce Eliæ vocantis, ſtatim ſecutus eſt eum. Cùm Ionas dixiſſet. Niniuitis: Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur: non expectarunt ad vltimum

Geneſ. 17.

3. Reg. 19.

Iona 3.

mum vſque diem pœnitentiam agere;ſed ſtatim audita prędicatione, *crediderunt, & prædicauerunt ieiunium.* Contrà verò Leuita ille, qui voluit de Bethlehem redire in domum ſuam, dum longas nectit moras, & ſoceri ſui precibus ac blandimentis ſeriùs egreditur, domum ſuam pertingere non valens, in Gabaa pernoctare cogitur; vbi tantoperè vexatus, & ignominiosè tractatus, acerrimo bello, & vnius tribus internecioni cauſam dedit. Diſplicet Deo tam benignè & miſericorditer vocanti longa tergiuerſatio, & ſalutis oblatæ neglectio. Sapienter S. Auguſtinus: *Hac animaduerſione percutitur peccator; vt moriens obliuiſcatur ſui; qui viuens oblitus eſt Dei.* Vnde apud Prophetam conqueritur Dominus: *Curauimus Babylonem, & non eſt ſanata: ecce relinquemus eam.* Sicut qui aduocatum bonum habens, & cauſam ſuam negligens, ab eo poſtea in iudicem euecto, patrocinium ampliùs poſtulare aut expectare non poteſt, quia nunc iudicis perſonam gerit, cuius non eſt, partem litigantem inſtruere aut informare, aut quoquo modo partialiter iuuare: ſic omnino qui Chriſtum nunc apud Deum Patrem aduocatum habem⁹, ſi nunc eius patrocinium & opem negligimus, nec per ſeruos eius admoniti & vocati cauſæ noſtræ incumbimus; ab eo poſtmodum Iudice viuorum ac mortuorum futuro, nullum patrocinium, fauorem, aut gratiam nullam expectare poſſumus: quia tunc Iudex noſter non aduocatus erit, & diabolo nos accuſante, ex iuſtitia vnumquemque iudicabit, vt alio in loco dictum eſt. De huiuſmodi apud beatum Iob dicitur: *Iſti rebelles fuerunt lumini, neſcierunt vias eius, nec reuerſi ſunt per ſemitas eius.* Quemadmodum enim *qui malè agunt, oderunt lucem*, vt ibidem ſanctus Iob multis exemplis oſtendit, ideóque lucem fugiunt quaſi vmbram mortis: ſic pietatis hoſtes lucem doctrinæ, non ferunt vocationem Dei negligunt, ſuis delectati tenebris, & excæcati ſordibus. Appoſitè D. Gregorius: *Quia ſuperbi nolunt facere quod cognoſcunt; hac pœna puniuntur, vt nec cognoſcant mala quæ faciunt. Quia enim priùs rebelles ſunt; poſtea cæcantur, vt neſciant.* Et paulo pòſt: *Iſti in tenebris ſicut in luce ambulant, quia ſic in præſenti cæcitate læti ſunt, ac ſi æternæ patriæ luce perfruantur, vel quia ita gaudent in nocte peccati, ac ſi eos iuſtitiæ lux circumfundat.* Hoc eſt cor ingratum, cor durum, & diuinas voces ſurdis auribus excipiens. Pulchrè diuus Bernardus: *Quid eſt cor durum? Ipſum eſt, quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec mo-*

Iudic. 19. *In Sermo. 55. de Innocent.* *Ierem. 51.* *Simile.* *Iob 24.* *Simile.* *Ioan. 3.* *Moral. lib. 16. cap. 26.* *Ibid. cap. 39.* *lib. 1. de Conſide.* Cor durum.

uetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur, ingratum est ad beneficia, infidum ad consilia, sauum ad iudicia, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiscens, præsentium negligens, futura non prouidens. Hæc ille. Sanè serui Dei, qui vocant inuitatos ad nuptias, hæc omnia & singula humano cordi proponunt, monent, minantur, hortantur: Dei beneficia, Dei flagella, Dei sapientiam, peccati pericula, turpitudinem iudicium; præterita, præsentia, futura ob oculos ponunt. Sed nihil horum mouet. *Nesciunt aliquid de lumine æstimare* (ait Augustinus) *quorum est in tenebris habitatio. Tenebras vident, tenebras diligunt, tenebras approbant; de tenebris euntes in tenebras, nesciunt vbi corruant. Cadunt apertis oculis, & descendunt in infernum viuentes.* Sicut enim paruulus puer in tenebroso carcere cum captiua matre natus & nutritus, in suis tenebris ludit, nec lucem desiderat; sic isti. De hac negligentia, ingratitudine, & obstinatione contra verbi Dei prædicationem, & circa salutis curam, vide in aliis Dominicis quæ dicta sunt.

Soliloq. cap. 33.

Domin. 5. post Epiph. text. 1. & Dom. 2 post Pentecost. tex. 3.

5. *Alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suã.*

Temporalium rerum amor.

LOCVS moralis de rerum temporalium amore inordinato. Idcirco enim isti ad nuptias inuitati, & secundò vocati, venire neglexerunt, quia alius in villam suam dominandi cupiditate abductus; alius ad negotiationem suam, ad rem familiarem augendam intentus, abiit. Hunc auaritia, illum ambitio; hunc concupiscentia oculorum, illum superbia vitæ; vtrumque rerum temporalium cura, & huius vitæ vanitas ac sollicitudo abstraxit, atque abduxit, vt ad nuptias Agni venire penitus negligerent. De hac materia iam in variis Euangeliis diximus, præsertim Dominica 2. post Pentecosten, vbi non quidem eadem parabola, præsenti tamen valde similis legitur; atque in Dominica Sexagesimæ, de verbi semine, propter curas & sollicitudines huius vitæ, propter diuitias & voluptates suffocato; ac demum Dominica 14. post Pentecosten, vbi illud, quod *nemo potest Deo seruire & Mammonæ,* aliáque loca affinia tractata sunt. Aliqua tamen hoc loco non minùs proprio, prout Deus dabit, addentur. Non vsus ad necessitatem subleuandam, sed amor rerum temporalium ad cupiditates explendas, impedit homines, ne redemptionis suæ beneficium amplectantur. Qui enim magno feruore, desiderio, studio res seculi tractat,

Text. 4. & 5.

Text. 6.

Text. 3. 4. & 6.

Vide quoq; Domin. 1. Quadrag. tex. 8.

Domini. 2. Quadrag. text. 3.

Domini 3 post Pasch. tex. 2.

Domin. 4. post Pentec. tex. 3.

ctat, is seculi conuiua est, non Dei; is non ad cœnam magnam à Deo suis paratam, sed ad aqualiculum carnalium voluptatum, vt siliquis porcorum satietur, accumbit. De Rege Assyriorum superbo dicit propheta: *Aquæ nutrierunt illum, & abyssus exaltauit illum.* Per aquas & abyssum intelligit diuitias & potentiam. Hæc duo illum extulerunt, & ex sublimitate in imam profunditatem præcipitarunt. Solent enim hæc duo intellectum tenebris circumfundere, & errorum ac vitiorum caligine operire. Ideo Propheta aquas propter confusionem, & abyssum propter tenebras (iuxta illud, *Abyssus erat super faciem terræ,* id est, tenebræ) illa duo vocat. Sicut in receptaculis aquarum, & hiatibus ingentibus, quæ sunt in corpore terræ, generantur animalia informia, & tardi motus, & cæca vt plurimum, sicut sunt talpæ; sic qui negotiis secularibus implicantur, in villa sua, & negotiatione sua toti occupantur, efficiuntur animales per cōcupiscentiam; & *animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei;* informes per malitiam, quia, quod Apostolus prohibet, *conformantur huic seculo;* tardi motus per negligentiam: *Dicit autem piger, Leo est in via, in medio platearum occidendus sum;* ac denique cæci per ignorantiam, sicuti de auaris Pharisæis Christus dixit, quum ad prædicationem eius offenderentur: *Sinite illos. Cæci sunt, & duces cæcorum.* Dicit Apostolus: *Nemo militans Deo* (at omnes Deo militare debemus, quotquot ad nuptias Filij Dei vocamur) *implicat se negotijs secularibus,* & causam subiungit: *Vt ei placeat cui se probauit:* quasi dicens, Deo placere non potest qui se implicat negotiis secularibus. Qui enim implicat se, inuoluitur, & inuoluēdo detinetur, & detinendo superatur ab earum rerum cupiditate quibus se implicat. Vnde alia Scriptura: *Qui implicatus est, abundabit malitia.* Sic & Petrus docens fugere coinquinationes mundi, addit: *His rursus implicati superantur.* Quemadmodum enim Dauid ad pugnam contra Philisthæum perrecturus, indutus armis Saulis, incedere non poterat; sic sub Deo contra diabolum militaturus, indutus arma mundi, negotiis se & curis huius seculi inuoluens, vix vnum pedem promouere poterit. *Arma enim militiæ nostræ non carnalia sunt, sed spirituala,* ait Apostolus: non huius mundi prudentia, subsidia, abundantia, sed diuini Spiritus sapientia, auxilia; & effusi in nos abunde gratia. Porrò quem huius mundi cupiditas tenet, in aquis nutritur, vt modò ex Propheta diximus: quia quemadmodum

Ezech. 31. Genes. 1. Simile. 1. Cor. 2. Roman. 12. Prouerb. 20. Matth. 15. 2. Timot. 2. Eccles. 34. 2. Peer. 2. Allegoria. 2. Corint. 10. Similia.

Bernard. in 1. Dom. Aduent. Sermo. 1. is qui in aquis submergitur, quicquid manu tenet, ita fortiter tenet, vt nullo modo dimittat, sed secum submergi cogat; sic amicus huius mundi ita hoc amore immergitur, vt quicquid in mundo tenet, fortissimè teneat, nec se ab eo diuelli patiatur, vnde fit, vt vocatus ad cœlestia venire negligat. Sicut autem qui in aqua submergitur, quàm diu caput adhuc extra aquas liberum est, periculo caret; sic qui in diuitiis natant, si cor adhuc illis non apponitur, si affectus & ratio superior extra & supra illas fertur, non submergetur in illis: at si caput ipsum, affectus, ratio, diuitiarum cupiditati cedat, necessariò in profundum fertur. Hinc illa apud

Thren. 3. Prophetam querela: *Inundauerunt aquæ super caput meum, & dixi perij.* Certè mundus hic qui in auaritia & ambitione,

1. Ioan 1. & in duabus istis concupiscentiis maxima ex parte consistit, vt Ioannes docet, mare vitreum illud esse videtur, quod in

Apocal. 4. Apocalypsi D. Ioannes vidit dicens: *Vidi in conspectu sedis*

Mundus est mare vitreum. *tanquam mare vitreum simile crystallo.* Est enim mundus mare tumidum per superbiam, liuidum per inuidiam, feruidum per iracundiam, profundum per auaritiam, inquietum per accidiam, spumosum per luxuriam, absorbens per ventris curam; vbi etiam maior piscis minorem deuorat. Sed dicitur

1. Ioan. 1. vitreum propter fragilitatem. *Transit mundus, & concupiscentia eius.* simile quoque crystallo propter frigiditatem, & obstinatam malitiam: est enim crystallum aqua gelata. Si mare vitreum mundus est, res turbulenta & fragilis; quanta dementia est illi potiùs adhærere, quàm ad cœlestes nu-

Simile. ptias inuitatum venire? Hirundines in domo minante ruinam non ædificant, & fugiunt ab ædificiis malè materiatis, vt scribit Solinus. Quanto illi nobis prudentiores, qui omnino volumus omnem fœlicitatem nostram in caducis mundi bonis collocare! Mundi vanitatem, cui tamen sic pleriq; omnes totos se addixerunt, repudiatis bonis cœlestib[9], egregiè D. Cyprianus his verbis describit: *Arridet mū-*

In episto. ad Donatum. *dus vt sæuiat, blāditur vt fallat, illicit vt occidat, extollit vt deprimat. Fœnore quodam nocendi, quæ fuerit amplior summa dignitatis & honorum, tam maior exigitur & vsura pœnarū. Vna igitur placida, & fida tranquillitas, vna solida, & firma, & perpetua securitas, si quis ab ijs inquietātis seculi turbinibus extractus, salutaris portus statione fundatus, ad cælū oculos tollit à terris, & ad Domini munus admissus, ac Deo suo mente iam proximus, quicquid apud cæteros in rebus humanis sublime ac magnū videtur, infra suam conscientiam iacere gloriatur.* Hæc ille.

Sed

Sed quia mundus, totaque eius vanitas atque cupiditas, *mare magnum & spatiosum manibus*, in Scripturis vocatur, considera maris proprietates, an non omnes mundo conueniant. Sicut mare fluit & refluit, & omnes eius fluctus in terram tandem delabuntur: sic mundus non quiescit: hos extollit, illos deprimit: nec quos extollit, in vlla pace consistere sinit; sed omnes eius vanitates in sepulchro terminãtur. Si mare est periculis expositum, *vt pericula sua narrent qui per mare nauigant*; quid periculosius mundo, *cui conformari*, id est, cuius cursum tenere, prohibet Apostolus? Si mare est procellis agitatum; quas tempestates subeunt, qui mundo seruiunt? quibus odij, inuidiæ, laboris nimbis iactantur? Concitat eos superbiæ, cupiditatis, libidinis, & doloris procella. vnde sanctus Augustinus: *Vnicuique sua cupiditas, tempestas est. Amas Deum? Ambulas super mare. Amas seculum? Absorbebit te. Amatores suos vorare nouit, portare non nouit.* Si mare est amarũ quid amarius mundo, quid insuauius, quid asperius? Mœrore conficit, calamitatibus obruit, summis cruciatibus torquet. Si mare salsum est, & salsedine imbuit quæ illo asperguntur, aut certè immerguntur, quid mundi cupiditatibus salsius, quæ eorum animos penitus inficiunt atq; deprauãt, qui illis capiuntur: iuxta illud sancti Augustini: *Amor mundi adulterat animam, amor fabricatoris mundi castigat animam.* Denique quemadmodum mare ostrea, conchylia, torpedines, & algas proiicit in littus extra aquam, sed nõ multo pòst iterum hæc omnia sorbet, & proiicit in profundum; sic mundus nos modò expellit, modò recipit: & quando in littore tranquillo arbitramur nos esse, tum nos deceptos aspicimus, & nouis rerum discriminibus plerunque agitatos, in profundo miseriarum submergit. Cõstruit architectus magnificum quoddam templum, sumptuosum, industria elaboratum, magnoque artificio substructum; & volens vltimam illi manum imponere, fastigium consummare, & superbam fornicem claue concludere, ruit repentè totum ędificium, & artifex incredibili dolore obstupescit. Talis est mundi lętitia, quæ longo tempore quæsita, & rebus ad voluntatem fluentibus vehementer aucta, sic vt nihil ad summam fœlicitatem deesse videatur, vno momento, & in puncto, tota funditus ruit, aut morte nos illi, aut casu illam nobis eripiente.

Psal. 103.
Similia.
1. Mundus mare magnum.
2. *Eccli. 12.* *Rom. 12.*
3.
De verbis Dom. serm. 13.
4.
5.
De verbis Dom. serm. 54.
7.

Iam verò si nulla esset in mundi amore difficultas, amaritudo, corruptio; si solida & fixa res esset, non caduca; si animum sibi implicatum Deo penitus non auelleret; quid, quæso,

quæso, aut quale est, hæc villa, & hæc negotiatio nostra, quid totus mundus est, vt propter horum amorem vocati ad cęlestes nuptias ire negligamus? Christus Redemptor pro absurdissimo habuit tam cæcum hominum iudicium, qui beatitudinem animæ mundi bonis postponerent. *Quid* (inquit) *proderit homini, si vniuersum mundũ lucratus fuerit, animæ autem suæ detrimentum patiatur? Aut quam commutationem dabit homo pro anima sua?* Quod nos apud Dauidem legimus, *Dixi iniquis, nolite iniquè agere,* legit iuxta Hebræos Pagninus *Dixi insanis ne insaniatis.* Quos incredulos vocat, iuxta nostrã versionem, Ezechiel, dicens, *Increduli & subuersores tecum sunt;* Septuaginta in Græco verterunt, *insanientes.* Sicut enim insani sibi ipsis manus iniiciunt, sic *omnis iniquitas* (ait Scriptura) *romphæa bis acuta.* Insana res est, mundum cælo, fluxa sempiternis, falsa veris anteponere. Totum hunc mundum, *pro quo & in quo dimicatur, punctum esse,* scripsit Seneca. Sed melius Boëtius *punctum puncti* illud esse dicit. De insanis mũdi amatoribus dicendum, quod de Canaan in persona impiorum scripsit Propheta: *Canaan: in manu eius statera dolosa.* Hæc est statera dolosa, in qua terrena cælestibus præponderamus. Difficile est dicere, magis ne hæc sit impietas insana, quàm insania impia. *Filij hominum. vsquequo graui corde?* quod iuxta Hebræos sic legitur. *Vsquequo gloria mea in ignominiam,* supple, à vobis habetur? Nempe in hoc quod sequitur: *Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Relinquitis nuptias cælestes, & amplectimini vana & falsa bona. Hoc enim diuinæ gloriæ ignominiosum est.

Matth. 16. *Psal. 74.* *Ezech. 2.* *Simile.* *Eccli. 21.* *Lib. 2. de cõsolat. philos.* *Osea. 12.* *Psal. 4.*

6. *Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumeliis affectos occiderunt.*

Persecutores fidei.

LOcus moralis de impietate & crudelitate persecutorũ fidei, pietatis, Ecclesiæ. Isti enim omnium deterrimi, non contenti nõ velle ad nuptias cęlestes venire, negligere & recusare, etiam ipsos Dei seruos ac ministros, tantęq; felicitatis nuncios, tenuerunt, libertate priuantes; contumeliis affecerunt, honorem violantes; ac demum occiderunt, vita spoliantes. Ad hanc impietatem nihil accedere potuisse videtur. Tales erant in primis trecentis post Christum annis plerique totius mundi Imperatores Romani ethnici, etsi decem tantùm persecutiones illorum temporum notari soleant, quia illæ

læ præcipuæ erãt, omniumque acerbissimæ. Tales postea fuerunt omnium ætatum hæretici principes, Arriani maximè, Constantius, Valens, alijque Gotthorum in Italia, & Vandalorum in Africa reges. Post illos autem in Oriente Iconomachi Imperatores multi: Leo Isauricus, Constantinus Copronymus, Philippicus, Leo Armenius, aliique nonnulli. Talis hodie (etsi in Germania, Dania, Heluetia principes ac domini hæretici multi sint) sola tamen quæ religionem orthodoxam cruentis legibus, & omni crudelitatis genere persequitur, in Anglia est Elisabetha impotẽs & infamis fœmina. Illa enim & vinctos tenuit omnes ad vnum Catholicos Angliæ Episcopos, multosquè præterea Ecclesiarum illic pastores & doctores, quàm primũ ad regni gubernacula sedere cœpit; & à decem iam circiter annis, omnis ordinis Catholicos, sacerdotes, nobiles, ciues, nõ tenuit tantùm diris carceribus mancipatos, sed & omni præterea contumelia affectos (sacerdotes maximè, qui ad nuptias cælestes, ad Ecclesiæ & sponsæ Filij Dei vnionem, errantes oues reuocabant) immanibus priùs tormentis confectos, acerbissimo mortis genere interfecit. De qua afflictissimi illius regni persecutione duplici, vna per hæreticos magistros seductores, altera per potestates huius seculi percussores (quæ huic loco propria est) ea dici aptissimè possunt, quæ diuus Gregorius, eius gentis Apostolus, scribit super illa verba Iob: *Per gyrum dentium eius* (diaboli scilicet) *formido. Rectè* (inquit) *dicitur, per gyrum dentium eius formido, id est, iniquos prædicatores Antichristi* (illi enim dentes diaboli sunt) *peruersæ huius seculi protegunt potestates. Nã quos illi appetunt loquendo seducere, multi potentium studẽt sæuiẽdo terrere. Per gyrum ergo dentium eius formido est. Ac si apertè diceretur: Idcirco isti peruersi prædicatores aliquos suadentes conterunt quia circa ipsos sunt alij, qui infirmorum mentes terrentes affligunt. Quale itaque illud tempus persecutionis apparebit, quando ad peruertendam fidelium pietatem alij verbis sæuiunt, alij gladijs?* Quod iam in Anglia per annos triginta factum est, & postremis his annis ideo sæuiùs atque acriùs factum est, quia puduit ac piguit, vehementerque hæreticos illic dominantes afflixit, quòd post viginti annorum pacificum schisma, nec prædicationibus seductorum, nec minis ac pollicitationibus Principum, nec mulctis vllis pecuniariis effici potuit, vt eorũ impia cõuenticula à Catholicis adirentur, aut ab ipso vulgo, nisi per vim adacto, frequentarentur.

Elisabetha Angla.

Moral. lib. 33. cap. 19.

Persecutio Anglicana à D. Gregorio descripta.

Quare

Quare quod in diuo Gregorio sequitur, in illa persecutione verissimè completum nouimus. *Quis enim* (ait) *etiam infirmus, Leuiathan istius dentes* (id est, nouos prædicantes) *non despiceret, si non eos per circuitum potestatum seculariũ terror muniret?* Vtique iam dudum vacua conuenticula, vacua subsellia in Anglia habuissent. *Sed duplici* (ait Gregorius) *contra eos calliditate agitur: quia quod eis ab aliis verbis blandientibus dicitur, hoc ab aliis gladiis ferientibus imperatur. Quæ vtrorumq; actio id est potentium atque loquentium, in Ioannis Apocalypsi breui est sententia comprehensa, qua dicitur: Potestas equorum in ore & in caudis eorum erat. In ore namq; doctorum scientia in cauda verò secularium potentia figuratur. Istis ergo equis, id est, nequissimis prædicatoribus, vbi carnali impulsu currentibus, in ore & in cauda potestas est: quia ipsi quidem peruersa suadendo prædicant, sed temporalibus potestatibus fulti, per ea quæ retrò sunt, exultãt. Et quia ipsi apparere despicabiles possunt, ab iniquis auditoribus suis per eos sibi reuerentiam exigunt, quorum patrocinio fulciuntur.* Hæc ille, non iam vt Apostolus tantùm, sed vt Propheta clarus gentis hodie nostrę. Huius persecutionis Anglicanę, qua seruos Dei ad ipsos ab Ecclesia missos, *cõtumeliis affectos occiderunt*, crudelissima exempla videre licet in libello de persecutione Anglicana; in altero ad persecutores Anglos libro; ac potissimùm in illo magno volumine, Treueris anno superiore edito, cui titulus est, *Concertatio Ecclesiæ Catholicæ in Anglia aduersus Caluinopapistas & Puritanos sub Elisabetha regina quorundam hominum doctrina & sanctitate illustriũ renouata.* Certè presbyteros plus quàm quinquaginta infra hos paucos annos, exquisitis priùs tormẽtis probatos, neci dederũt: inter cęteros virũ eruditione, pietate, eloquentia, morũ candore prę̃stantissimum, Edmundũ Campianum, Societatis Iesu presbyterum; qui quum decem propositis rationibus (libello insigni) ad nuptias cælestes homines Anglos, & maximè Academicos vocasset, paulo pòst captus, post cõtumelias per totam vrbem Londinẽsem acceptas, post equuleos in carcere tertiò toleratos, barbaro supplicio per plateas tractus, fune strangulatus, exenteratus & euisceratus, cum aliis cõpresbyteris, & gloriosi martyrij sociis occiditur. Hęc hodierni Euangelij praxis hodierna nõ infructuosè ad hæreticorum iustã detestationem, & ad Catholicorũ excitandam pietatem atque constantiam, tractari hoc loco & amplificari poterit. De his verum est quod Amos scribit; *Odio habuerunt*

Apocal. 9.

Treueris. Anno 1588.

Decem rationes Campiani.

Amos 5.

corri

corripientem in porta & loquentem perfectè abominati sunt. & paulo antè: *Qui conuertitis in absynthium iudicium, & iustitiam in terra relinquitis.* Hodie in Anglia, non solùm ipsi serui Dei vocantes ad nuptias, sed etiam qui aliquē presbyterum Catholicum in domum suam recipit; qui in priuato colloquio, vt aliquem ab hæresi ad fidem Catholicā reducat, vel minimum sermonem miscet; qui huiusmodi aliquid, ab alio quopiam præstitum vltra 24. horas celat, læsæ maiestatis crimen committere, & capitali supplicio (quale suprà posuimus) afficiendus, publico regni decreto iudicatur. Hoc est *Conuertere in absynthium iudicium,* &c. Quod de Iudęorum duritia Deus per Oseam dixit, in hoc persecutionis genere, maximè hodie Anglicanæ, locum habet: *Quid faciā tibi Ephraim, quid faciam tibi Iuda?* &c. *Propter hoc dolaui in Prophetis meis,* id est, dolare eos feci, sicut lapicidæ dura saxa dolare cogūtur; *& occidi eos in verbis oris mei.* Quemadmodum enim, quum lapicida per instrumenta sua ferrea benè selecta ac probata, duros lapides polit, fit interdum, vt propter ingētem lapidis duritiem frustum eius aliquod excidat, quod oculos percutiētis & polientis inuolet, aut etiam grauiùs lædat: sic quum Deus constantissimos suos seruos mittit, qui vocent ad nuptias, hæc viua eius instrumenta ab ipsis interdum lapidibus, quos dolare & expolire cupiunt, *vt fiant filij Abrahæ*, feriuntur: & propter verba Dei occiduntur. De hac materia vide plura in alia Dominica.

Anglicana persecutio tyrannica.

Oseæ 6.

Simile.

Domin. 6. post Pasch. tex. 2.

7. *Rex autem, cùm audisset, iratus est, & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succendit.*

LOCUS moralis de certa & infallibili iustitia ac vindicta Dei, contra omnes fidei Catholicæ persecutores. Multis verbis hanc iustitiam Christus describit. Primùm irasci Deum dicit. At iram eius quis sustinebit? Iob protestatur: *Deus est, cuius iræ nemo resistere potest, sub quo curuātur qui portant orbem.* Nahum conqueritur: *Ante faciem indignationis eius quis stabit? & quis resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est vt ignis, & petræ dissolutæ sunt ab eo.* Et Dauid exclamat: *Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?* Nam, vt alia Scriptura dicit, *Subitò venit ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Ac denique Apostolus concludit: *Horrendum est incidere in manus Dei viuētis.*

Iustitia Dei cōtra persecutores fidei.

Iob 9.

Nahum. 1.

Ira Dei.

Psal. 85.

Eccli. 5.

Hebr. 12.

Deinde

Deinde addit Christus, quòd *mittet Deus exercitus suos.* Miser homo, quem vnus angit pulex, quem vna rapit febricula, quem vna nox in somnis frangit; quid faciet quũ Deus exercituum non vnum Angelum exterminatorem, sed exercitus & legiones Angelorum contra eum mittet? Quando *mittet in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram, immissiones per Angelos malos.* Nec exercitus tantùm angelorum seu dæmonum malorum, sed exercitus omnium creaturarum, quia *orbis terrarum pugnabit pro eo contra insensatos.* Adde his, exercitus hostiles foris, exercitus accusantium cogitationum, & conscientiæ stimulos acerrimos intus, exercitus denique omnium operum ac verborum suorum. Nam vt *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, etiam ipsa peccata per pœnitentiam deleta; sic odientibus Deum, & seruos eius persequentibus, omnia cooperantur in malum: mala quæ fecerunt, & quæ non fecerunt, sed facere voluerunt, vel per alios fieri curauerunt: bona quæ fecerunt, in illis non perseuerando, vel quæ non fecerunt omittendo, vel denique quæ acceperunt, Dei gratia abutendo.

Psal. 77. *Sapien. 5.* *Roman. 8.* Impiorũ omnia in malum vertuntur.

Tertiò dicit Christus, quòd *perdet Deus homicidas illos.* Ergo nullus illis misericordiæ locus relinquitur. Hos persecutores veritatis Euangelicæ monet Propheta regius: *Et nũc Reges intelligite, &c. Apprehendite disciplinam*, vel, vt Hebræi legunt, *Osculamini Filium*, credite in Mediatorem, venite ad nuptias, *ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta, cùm exarserit in breui ira eius*; quia, vt suprà dictum est, *subitò veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet vos.* Et paulo antè ibidem, *Misericordia & ira ab illo citò proximant, & in peccatores respicit ira illius.* Postremò addit Christus: *Et ciuitatem eorum succendet.* Non in personas tantùm præcipuè delinquentes, sed in omnes tanti facinoris conscios, tanti sceleris fautores, tantæ impietatis applausores, in loca ipsa, & communitatem vniuersam sæuiet ira Dei, ignis, vastatio, exterminium.

Psal. 2. *Eccli. 5.*

Ad hos persecutores quadrat illud Sophoniæ Prophetæ: *Væ prouocatrix, & redempta ciuitas, columba: nõ audiuit vocem* (vocantium ad nuptias cœlestes, ad sanam & orthodoxam fidem) *& non suscepit disciplinam* (Catholicæ enim religionis disciplina, exacta mandatorum Dei obseruatio, tota est odiosa) *ad Deum suum non appropinquauit. Principes eius in medio eius quasi leones rugientes, iudices eius lupi vesperi, prophetæ eius vesani, viri infideles, sacerdotes eius polluerũt sanctũ,* *iniustè*

Sophon. 3.

iniustè egerunt contra Legem. Vbi viget persecutio, principes sunt crudeles, iudices auari, falsi prophetæ, & loquentes mendacia, qui sacerdotum locum tenent, pollutè viuunt & flagitiosè. Sequitur: *Dominus iustus* scilicet est. *Non faciet iniquitatem:* iusta exercebit iudicia. *Manè, manè iudicium suum dabit in lucem, & non abscondetur.* Citissimè vindictã faciet, & quidem illustrem, quam omnes mirabuntur. *Nesciuit iniquus confusionem.* Putauit hactenus impius persecutor, quòd nullam passurus sit cõfusionem. Sed sequitur: *Disperdidi gentes, & dissipati sunt anguli earum: desertas feci vias eorum, dum non est qui transeat: desolatæ sunt ciuitates eorum, non remanente viro, neque vllo habitatore.* Hoc est perdere homicidas, & succendere ciuitatem eorum.

Sic Iudæorum Hierosolyma ab Assyrijs vastata est. Sic Vandalorum Arrianorum Carthago à Belisario Iustiniani duce direpta est. Sic schismaticorum & contra sancti Spiritus maiestatem hæreticorum Orientalium Constantinopolis à Mahumetanis occupata est. Et vt personas ipsas atque homicidas veræ fidei persecutores perstringamus, sic Constantius Arrianus, mœrore confectus, cùm contra Iulianum proficisceretur, obscurè interijt. Sic Valens Arrianus, persecutor grauis, in bello contra Gothos, in casula succensus, obijt. Sic Anastasius, Chalcedonensis Concilij hostis, fulmine de cœlo percussus occubuit. Sic Constantinus Copronymus, Iconomachus, & acerbissimus persecutor, calidis febribus vehementissimè agitatus, se viuentem in ignem coniectum esse vociferatur, & moritur. Sic Leo Armenius Iconomachus quoque in ipsa Ecclesia à conspiratis ipso natalis Dominici die interficitur. Sic Philippicus Imperator, tũ Iconomachus, tum Monothelita, & ipse quoque Catholicos persequens, à Senatoribus suis in conuiuio occiditur. Sic Valentinianus iunior diuum Ambrosium vexans, & Catholicos persequi studens, à Maximo tyranno trucidatur. Sic Hunericus Arrianus, sæuissimus in Africa persecutor, à vermibus corrosus interijt. Sic denique primi illi Christianæ religionis persecutores, Nero, Domitianus, Seuerus, Adrianus, Decius, Valerianus, Maximinianus, Maximinus violenta morte omnes, vel acerbissima, vel ignominiosa valde perierunt. Nero, tum sua, tum alterius manu adiutus, ferro peremptus est. Domitianus suorum conspiratione confessus occubuit. Adrianus miserabili fato consumptus est, vt in seipsum sæuire voluerit, si per domesticos licuisset. Seuerus,

Exempla iustitiæ Dei in persecutores fidei.

Ammian. Marcell. lib. 21. hist.

Zonaras Annal. lib. 3.

Ioan. Bapt. Egnatius. lib. 1.

& Iulius Maximinus filius eius, ab exercitu interfecti sunt. Decius cum toto suo exercitu à Gotthis cæditur, corpúsque paludis voragine absumptum, nusquam inuentum. Valerianus à Persis captus, miserabili captiuitate conficitur, Persarum regi subsellij vice seruiens, quum equum conscendere, & micas panum sub mensa eius comedere coactus. Maximinianus, Massiliæ captus, iussu Constantij necatur. Maximinus Christiani sanguinis appetentissimus, putrescentibus genitalibus, vitæ tædio, vim sibi gladio intulit. Sed & præter istos, Maximianus alter, à Maximino adoptatus, ac Cæsar renunciatus, Christiano sanguine vsque ad insaniam effuso, vlcere inguinibus innato, vermibus vndique erumpentibus, obijt. Licinius quoque tyrannus, Constantini clementia abusus, Christianis infestissimus, Thessalonicæ captus, interficitur. In hos omnes iusta ira Dei desæuijt. Iulianus demum apostata, Christianis molestissimus, in Persia, exercitum ducens, incerto ictu percussus, blasphemans moritur. Qui horum hodie facta imitantur, horum exitus perhorrescant. Nam & dum hæc scribimus, Henricus 3. Francorum rex, grauis Ecclesiæ Dei persecutor, primùm tetra hypocrisi, & hæreticos tolerando, postea aperta perfidia & Catholicos Principes, duos fratres Guisianos, Cardinalem & Ducem, barbarè trucidando, iusto demum Dei iudicio trucidatur & ipse. De his omnibus dici potest, quod Gregorius Nazianzenus iuxta Scripturas scripsit: *Quomodo facti sumus in desolationem, repentè destituti sunt, perierunt propter scelera eorum, tanquam puluis qui disperditur à procella, tanquam arena vento disiecta, tanquam ros matutinus, tanquam sibilus sagenæ emissæ, tanquam ictus tonitrui, tanquam coruscatio perstringens.* Hæc ille. Nec est quòd de leui aut momentanea aliqua pace, felicitate, gloria, persecutores seruorum Dei (vt in Anglia superbissimè faciunt) glorientur. Maximianus Imperator, & Christianæ religionis hostis acerrimus, quum ab aspersione sanguinis immolatitij, milites suos Christianos magno cursu se longè proripere cerneret; vt eos ad sceleris societatem reuocaret, his inter cætera verbis vsus est: *Quò abitis ô homines deos nostros negantes? Non videtis victorias & trophæa? Non videtis bona plurima, quæ bonis adijciuntur? & quemadmodum quæ sunt, rectè quidem se habent, & sunt in tuto, alia verò accedunt quotidie; & quorum non eramus priùs domini, in ea nunc dominatum obtinemus? Non gloriam quæ augetur? Non imperium quod dilatatur? Non ciuitates, quæ partim quidem*

Orat. 1. in Iulianum.

Apud Surium, in vita SS. Inde & Domnæ, to. 6. pag. 1001.

quidem sunt tributaria, & iam capta, partim verò sunt iam iam capienda? Non Gentium reges, qui sunt reputati pro mancipijs? Non omnia quæ eueniunt nobis ex sententia? Cuiúsnam ergo hæc contingunt prouidentia? Vobis persuadeant temporum temperationes, moderatæ pluuiæ, fructuum fertilitates, imò verò vniuersum tempus fructus producens, & spectantia omnia ad abundantiam. Hæc ille ethnicus & impius Imperator, Christianos in summa rerum ad tempus affluentia persequens. Similia hodie pleno ore iactant Anglocaluinistæ, quorum & eadem penè verba videre licet in libro ad persecutores Anglos, pagin. 209. & 210. quia videlicet triginta totis annis regnauit ibi hæretica princeps, prospera semper fortuna vsa: quam etiam ob causam, illam penè vt deam colunt, diem natiuitatis eius Septembris 7. & diem quo ad regni solium peruenit, 17. Nouembris, maxima cum solennitate toto regno festum celebrantes, eámque in publicum prodeuntem, genu in terram flexo, & manu eleuata acclamantes, adorant, idque tanta religione, vt qui hoc studiosè non præstat, hostis regni iudicetur. Sed *non glorietur accinctus æquè vt discinctus. Ne dixeris: Peccaui, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. Væ qui prædaris, nónne & tu prædaberis? & qui spernis, nónne & ipse spernêris? Cùm consummaueris deprædationem, deprædaberis: cùm fatigatus desieris contemnere, contemnêris.* Veniet *Rex iratus, qui missis exercitibus suis, perdet homicidas istos,* sanguinarios Anglocaluinistas, & quosuis alios veritatis Euangelicæ persecutores, *& ciuitatem eorum succendet.* Non est abbreuiata manus Domini, nec veritas Euangelij extincta. *Cùm tempus acceperit, ille iustitias iudicabit,* & tarditatem vindictæ grauitate pensabit. Fuerunt & alij hæretici principes, qui totis triginta annis Catholicos persequuti sunt, vt in Perside circa annum salutis 400. Isdigertes rex, & ibidem circa annum 480. Garaanes rex; Valens quoque & Constantius Imperatores Ariani in Oriente: ne de suæ Elisabethæ regno trigesimali glorientur Anglocaluinistæ.

Elisabetha Anglocaluinistarum idolum.

3. Reg. 20. *Eccli. 5.* *Esaia 33.*

Matth. 22.

Psal. 74.

Impij reges Iudæ, qui sanctos Prophetas persequebantur, Manasses Esaiam, Sedechias Ieremiam, & alij alios, longa satis impunitate ac fortuna prospera vsi sunt: sed vterque in miseram captiuitatem cum toto tandem populo abducti sunt: quibus quum adhuc in transmigratione tantùm quidam eorum essent sub Iechonia captiuo, regnante adhuc Hierosolymis Sedechia, per Ezechielem Deus sic comminatur:

Vet. populi reges à Deo castigati.

 natur:

Ezech. 5. natur: *Tertia pars tui peste morietur, & fame consumetur in medio tui; & tertia pars tui in gladio cadet: tertiam verò partem tui in omnem ventum dispergam, & gladium euaginabo post eos. Et complebo furorem meum, & requiescere faciam indignationem meam in eis.* Exclamare hîc meritò quis posset: Psal. 88. *Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ Domine?* Quomodo *miserator & misericors Dominus, longanimis, & multum misericors,* sic loqueris? Sed quemadmodum columna modò tibi est dextera, modò sinistra, quia tu situm mutasti, quum illa sit immobilis, & semper vna: sic Deus modò nobis est benignus, modò iratus, quia nos à virtute ad vitium deflectimus, quum in se totus sit inuariabilis. Pijs & timentibus eum à dextris stat, benignus & bonus est. Vitiosis, improbis, seruos suos qui vocant ad cœlestes nuptias tenentibus, contumelia afficientibus, occidentibus, à sinistris stat, iratus est, furore & indignatione plenus. Vox iusti est: *A dextris est mihi, ne commouear.* Et Sapiens dicit: *Cor sapientis in dextera eius,* id est, in Deo stante à dexteris. *Cor stulti in sinistra illius,* quò caro propendet, & natura corrupta inclinat. Et iterum: *Vias quæ à dextris sunt, nouit Dominus,* id est, probat. *Peruersæ verò sunt, quæ à sinistris sunt.* Stante ergo impiorum acerba persecutione, & seruos Dei ad se missos diuexandi perpetua voluntate, stat Dei sententia immobilis, quòd perdet homicidas illas, & ciuitatem eorum succendet. De hac Dei iustitia in peccatores obstinatos, vide supra plura in Dominica 9. post Pentecosten text. 3. & 4. ad illa verba: *Venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo,* & cætera quæ sequuntur.

Simile.

Psal. 15.

Eccles. 10.

Prou. 4.

Luca 19.

8. *Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?*

Contra pseudochristianos.

LOcus moralis, contra pseudochristianos, seu nomine tenus tales, & contra nostri temporis Politicos. Hoc est enim iam quartum genus impiorum, quod Christus in hoc amplissimo Euangelio taxat, & quidem (vt ex sequenti loco apparebit) grauissimè. Primi nolebant venire ad nuptias, ad fidem & professionem nominis Christi. Secundi neglexerunt venire propter suas rerum temporalium cupiditates. Tertij adeò non veniunt, vt à quibus vocati fuerant, pessimè mulctauerint, tenentes eos, & contumelijs affectos occidentes. De quibus omnibus iam aliquid dictum est. Quartum genus

genus eorum est, qui vocati ad nuptias, veniunt quidem, & discumbunt cum alijs, nomina sua Christo dederunt, baptizantur, fidem profitentur, sacramentorum communioni se immiscent; sed veste propriè nuptiali carent, illa sanè, de qua Christus dixit: *Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.* Amicus sponsi est, & tanquam amicus discumbit in nuptijs, qui seruat mandata Dei, qui Deum diligit. *Qui enim diligit me* (ait Christus) *sermones meos seruat.* Ideo dicit hoc loco Rex, qui nuptias fecit, *Amice*, tu qui te amicum profiteris, & tanquam amicus huc intrasti, quomodo, qua fronte id fecisti, non habens dilectionem mei, quod amicorum est proprium, non diligens voluntatem meam, non faciens præcepta mea, non quærens honorem meum? Hoc enim amici, hoc legitimi hospitis est; hoc serui mei, qui te vocarunt, docuerunt; *docentes te seruare omnia quæcunque mandaui illis.* Rursum, hæc vestis nuptialis est dilectio fraterna, dicente iterum Christo: *In hoc cognoscent omnes quòd discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.* Vestis igitur nuptialis, Christiano propria, est & hęc fraterna dilectio. Hæc enim duo separari non possunt, dilectio Dei, & dilectio proximi; (vt in alijs iam locis ostensum est) & maximè dilectio totius societatis & congregationis proximorum, quæ est Ecclesia Catholica. Vestis ergo nuptialis, qua caruit hic conuiua impudens & miser, est vera & pura charitas (vt in altero quoque Promptuario Catholico ad hæc verba explicatum est) est verus Christianismus, *vt diligamus non lingua & verbo tantùm, sed opere & veritate:* est *charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta:* est profiteri Christum *non in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis:* est denique, ex animo & tota affectione, atque sincerè Christianum esse, quod dici cupiunt, & haberi volunt. Verus itaque Christianus, verus conuiua nuptiarum Filij Dei, verus filius Ecclesiæ Catholicæ, amicum se Dei, & Christi, & Ecclesiæ profitetur.

Ioan. 15. Ioan. 14. Math. 28. Ioan. 13. Vestis nuptialis quæ. 1. Ioan. 3. 1. Tim. 1. 1. Cor. 5.

Atqui amicitia omnis quatuor habet necessarias conditiones. Est inter amicos animorum consensus, & sic quasi definitur amicitia, vt sit *rerum diuinarum & humanarum consensio, cum beneuolentia coniuncta.* Est igitur in hoc nexu idem velle, & idem nolle. Quare sicut Deus hanc amicitiæ legem maximè seruat, dicens. *Ego diligentes me diligo:* & rursum; *Voluntatem timentium se faciet:* & iterum, *Si manseritis in me & verba mea in vobis manserint, quodcunque voluerits*

Amicitiæ 4. conditiones. Prou. 8. Psal. 144. Ioan. 15.

volueritis petetis, & fiet vobis: ſic ab altera parte, vt nos eam
Pſal.111. legem ſeruemus æquiſſimum eſt, iuxta illud: *Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis eius volet nimis.* Christum ergo & Dei amorem profitentes, id omne velle debemus quod Deus vult, mandat, flagitat. Rurſum inter amicos eſt quæ-
2. dam ſemper ſimilitudo. Similitudo enim morum beneuolentiam conciliat: ſed & amor ipſe aſſimilat amantem amato. Sapienter Auguſtinus: *Si Deum diligis, Deus es; iuxta illud: Ego dixi, dij eſtis. Si terram diligis, terra es; iuxta illud. Terra es, & in terram ibis.* Chriſtianus ergo ſi es, & Deum
Rom.9. 1.Petr.2. 1.Ioan.2. Philip.3. diligis, debes *conformis fieri imagini filij eius, ſequi veſtigia eius, ambulare ſicut ille ambulauit, imitator eſſe illius*, qualem ſe Paulus fuiſſe profitetur. Iam verò inter amicos eſt om-
3. nium bonorum communicatio. Amicorum enim omnia communia.

Tit.3. Quoniam igitur Chriſtus omnia ſua nobis larga manu
Rom.5. communicauit, *effundens in nobis Spiritum ſanctum ſuum*
Eſaia 7. *abunde*, & à quo accepimus (teſte Paulo) *abundantiam gra-*
Tit.2. *tiæ, & donationis, & iuſtitiæ*; qui denique ſe totum nobis
Roman.4. dedit, quia *nobis datus, nobis natus, ſemetipſum pro nobis dedit*, & cum *eo Pater nobis omnia donauit*: neceſſariò ſequitur, vt & nos viciſſim ex ſincera dilectione nos ei totos demus, dicentes, & opere complentes, cum ſancto illo Rege Dauide, totóque populo eius, quum ad templi Dei ſtructuram ſinguli liberaliſſimè & maxima cum animi alacritate
1.Paralip.29. conferrent: *Tua ſunt omnia Domine; & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* In Dei cultum, obſequium, ſeruitiũ, voluntatem faciendam, honorem tuendum & propagandum, omnia noſtra impendi debent, vt ei demus quæ ſua
Ioan.15. ſunt. Sic Chriſtus dixit: *Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego*
Ioan.17. *præcipio vobis.* ſicuti, ad ſe quod attinebat, poſtea dixit: *Ego dixi vos amicos meos, quia quæcunque audiui à Patre meo, no-*
4. *ta feci vobis.* Poſtremò, inter amicos eſt quædam æqualitas, quia inter prorſus inæquales amicitia (quæ coniunctionem beneuolam & familiarem ſonat) eſſe non poteſt. Et quidem in rei natura maxima eſt inter Deum & hominem inæqualitas. Sed fecit inſcrutabilis Dei prouidentia & amor in nos ineffabilis, vt dato nobis filio ſuo, ſiue per nuptias filij ſui, (vt ſuprà explicatum breuiter eſt) Deus iam homo factus, & *frater* noſter, & *amicus*, & *ſocius* fieri voluit, nóſque Dei ipſius & *filij*, & *hæredes*, & cum Chriſto *cohæredes* effecti fiamus. Hæc æqualitas admirabili Dei conſilio facta eſt: ne

ſtante

ſtante ſemper illa maxima inæqualitate, ſolam reuerentiam, aut timorē erga Deum gereremus; & vt hac mediante quadantenus æqualitate, amor purior, dilectio ſuauior, amicitia ſincerior, coniunctio affectuoſior, ſiducia maior, charitas perfectior inter Deum & nos coaleſceret, & in nobis erga Deum creſceret. Poſtulat ergo has quatuor conditiones veſtis iſta nuptialis, charitas & dilectio Dei verè Chriſtiana.

Quæ quidem veſtis, meritiſſimè dicitur, quia *operit multitudinem peccatorum,* teſte Petro; quia cor accendit & calefacit: *Ignis enim ille eſt, quem Chriſtus in terram miſit vt arderet*: quia animum ſplendidiſſimè ornat, vocata à Ioanne *Byſſinum ſplendens & candidum.* Nuptialis autem dicitur, quia hanc propriam filius Dei induit, quum humanam naturam diuinitati ſuæ copularet. *Sic enim Deus dilexit mundum, vt vnigenitum ſuum daret, &c.* ſed maximè quum in cruce Redemptionis noſtræ myſterium, & quaſi matrimonium inter ſe & Eccleſiam *conſummauit*, dicens: *Conſummatum eſt. Commendat enim charitatem ſuam in nobis Deus,* id eſt, maximè illuſtrem & commendabilem reddidit: *quoniam, cùm adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt.* In cruce quippe veſtem charitatis contexuit; non de pilis animalium, non de corticibus herbarum, non de interioribus vermium, ſed de interioribus ſuorũ viſcerum; idque, quum lateris apertione amorem cordis patefecit. Denique eſt veſtis nuptialis, quia vt Chriſtus illam perpetuò geſſit, quum hìc in terris has nuptias inſtrueret, & ſponſi officium faceret, ex maxima in nobis charitate *ſalutem noſtram operatus in terra,* & *pertranſiens benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à diabolo;* ſic viciſſim nos eam perpetuò & indeſinēter geſtare debemus, durante conuiuio hoc nuptiali, id eſt, in tota hac militia peregrinationis huius; donec ſublatis menſis, thalamum ſponſi ingrediamur, *in ſancta ſanctorum, in qua Pontifex noſter ſemel ingreſſus eſt, æterna pro nobis redemptione inuenta*; & quò nos præceſſit, *parare nobis locum.* Hanc veſtē perpetuò indui oportet, quia *elegit nos* (ait Apoſtolus) *vt eſſemus ſancti*; &, vt ſanctus Zacharias dixit, dedit ſe nobis, *vt ſeruiamus illi in ſanctitate & iuſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris.* Quare, quēadmodum Nabuchodonoſor Rex, præpoſito domus ſuæ in mandatis dedit, vt de filiis Iſraël captiuis quoſdã eligeret; *in quibus nulla eſſet macula, decoros forma, & eruditos omni ſapientia, cautos ſcientia, & doctos diſciplina, qui poſſent ſtare in palatio Regis*; quibus

Charitas cur veſtis nuptialis.
1. Petr. 4.
Luca 12.
Apocal. 19.
Ioan. 3.
Ioan. 19.
Rom. 5.
Nuptialis veſtis perpetuò gerenda.
Pſal. 73.
Actor. 2.
Hebr. 9.
Ioan. 14.
Ephes. 1.
Luca 1.
Allegoria.
Daniel. 1.

& idcirco *constituit annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino vnde bibebat ipse*; vt videlicet non nisi sic vestiti & induti coram Rege tandem comparerent: eodem planè modò Deus Pater ex hac massa perditionis, & captiuitate totius mundi *elegit* quosdam *à constitutione mundi*, per Christum, quasi præpositum domus suæ, vt essent sancti, *populus accepabilis, sectator bonorũ operum, Ecclesia gloriosa, sine ruga, & sine macula*; qui stent postea in conspectu Dei & Agni, laudantes eum in secula seculorum; quibus propterea dat in singulos dies annonam, *de Spiritu suo quem dedit nobis*, de pane suo quem dedit nobis, quæ est, *Caro eius pro mundi vita*; de *vino suo quod miscuit nobis*; qui est *Sanguis noui Testamenti*: vt sic noua innocentiæ stola vestiti, *& magis ac magis in scientia & in omni sensu abundantes, pleni dilectione, repleti omnis scientia, digni habeamur stare ante filium hominis*, pro tribunali sedentem, & *consedere & conregnare cum eo in cœlestibus* regnante. Talis & tanta res, tam necessaria, tam gloriosa est hæc vestis nuptialis, quam omnes habere necesse est, qui intrant in domum nuptiarum Filij Dei, & accumbunt in Sacramentis Ecclesiæ Catholicæ, & fidei Christianæ professionem gerunt. *Vestis nuptialis* (ait D. Hieronymus) *præcepta sunt Domini, & opera quæ complentur ex Lege & Euangelio, nouique hominis efficiunt vestimentum. Si quis igitur in tempore iudicij inuentus fuerit sub nomine Christiano non habere vestem nuptialem, hoc est, vestem supercœlestis hominis, sed vestem pollutam, id est, veteris hominis exuuias, hic statim corripitur, & dicitur ei: Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? Quemadmodum enim* (ait diuus Chrysostomus) *Si aliquis cum nigris vestimentis inueniatur in nuptijs, sordidat gloriam nuptiarum; ita & qui opera habet tenebrosa, & inter Christianos quasi vnus ex eis conuersatur, ipsi Christianitati facit iniuriam. Homo itaque, aut secundùm locũ eligat vestem, aut secundùm vestem eligat locum: aut secundùm opera eligat professionem, aut secundùm professionem, faciat opera. Qui vult esse Christi, faciat opera Christi. Qui autem non vult opera Christi facere, audiet in die iudicij: Amice, quomodo huc intrasti, &c.* Hæc ille.

Ephes. 1. *Tit. 2.* *Ephes. 5.* *1. Ioan. 4.* *Ioan. 6.* *Prouerb. 9.* *Luca 22.* *Philip. 1.* *Rom. 15.* *Luca 21.* *Ephes. 2.* *In Comment. in Matth. cap. 22.* *Homil. 41. oper. imperfect. in Matth.*

Contra Politicos nostri téporis.

Quæ verba, vt & tota præcedens oratio, contra execrabile hodie Christianorum genus, qui Politici vocantur, & veri Christiani non sunt, vtpote, in quibus ethnicorum reuixit spiritus, magísque in impij Machiauelli, quàm in Christi schola edocti sunt, plurimum valent. Isti enim hanc vestem nuptialem

nuptialem adeò non habent, adeò ſine illa in nuptiis Filij Dei accumbunt, adeò illam prorſus negligunt, vt quũ Chriſtianos & Catholicos ſe dicant, nihil minùs quàm huiuſmodi ſint; pacem videlicet Reipub. Principum libidines, ac iniquas leges, rerum temporalium affluentiam, conſeruationem, incrementa, toti penitus Chriſtianæ religioni anteponant. Illorum enim axiomata hæc ſunt: *Reipublicæ ſtatum & conſeruationem priorem & antiquiorem habere oportet, quàm religionis cauſam. Status ciuilis & politicus, Eccleſiæ ſtatum antecellit. Regum decreta ac placita primum authoritatis locum tenent. Conſcientias letaliter vulnerant, qui in materia religionis neceſſitatem obediendi imponunt. Virorum fortium hic ſcopus, hoc ſtudium, hæc cura primaria eſſe debet, vitam lætam & affluentem ducere, quæſtiones autem de religione togatis hominibus & * monachis relinquere.* Hæc ſunt eorum pauca è multis axiomata peſtifera & venenata, à quibuſdam quidem, libellis Gallicis in vulgus ſparſis, publicè edita; ſed à quàm plurimis in praxim redacta. Iſti omnes veſte nuptiali non carent tantùm, ſed ea impiè ab humeris reiecta, de ſua nuditate turpiter gloriantur. Si charitatem haberent, *de corde puro, & conſcientia bona & fide non ficta*; ſi *in ſinceritate & veritate* Chriſtum profiterentur; ſi *amici Chriſti, diſcipuli, & fratres eius,* aut eſſent, aut eſſe contenderent; ſi nuptiarum cæleſtium fructum ita expeterẽt, vt titulum ambiunt; hæc tam horrenda vel obiter in animum & cogitationem admittere exhorteſcerent. Ethnicus hic ſpiritus eſt, vox athea, verba ſatanica. Sic olim ethnici ac pagani ſuam falſam religionem colebant, teſte ampliſſimo ſancto Auguſtino, qui hæc eorum verba profert: *Tantùm ſtet* (inquiunt) *tantùm floreat copijs referta, victorijs glorioſa: vel, quod eſt felicius, pace ſecura ſit Reſpublica. Et quid ad nos? Imò ad nos magis pertinet, ſi diuitias quiſque ſemper augeat, quæ quotidianis effuſionibus ſuppetant, per quas ſibi etiam infirmiores ſubdat quiſque potentior. Obſequantur diuitibus pauperes cauſa ſaturitatis, atque vt eorum patrocinijs quieta inertia perfruantur; diuites pauperibus ad clientelas, & ad miniſterium ſui faſtus abutantur. Populi plaudant non conſultoribus vtilitatum ſuarum, ſed largitoribus voluptatum. Non iubeantur dura, nõ prohibeantur impura. Reges non curent quã bonis, ſed quã ſubditis regnent. Prouinciæ regibus ſuis non tanquam rectoribus morũ, ſed tamquam rerum dominatoribus, & delitiarum ſuarũ prouiſoribus ſeruiant: eóſque non ſinceriter honorent, ſed nequiter*

Politicorum axiomata.
1. Belloy pag. 12. & 22.
2.
3. *Antiguiſart. pag. 124.*
4.
* *Vide Domin. in ramis Palmæ text. 5.*
1. Tim. 1.
1. Cor. 5.
Ioan 15.
Matth. 12.
De Ciuit. Dei. lib. 2. cap. 20.
Politicorũ hodie verba, ex ore paganorũ.

ac seruiliter timeant. Quid alienæ vitæ potiùs, quàm quid suæ vitæ quisque noceat, legibus aduertatur. Nullus ducatur ad iudices, nisi qui alienæ rei, domui, saluti, vel cuiquam inuito fuerit importunus aut noxius. Cæterùm de suis, vel cum suis, vel cum quibuscumque volentibus faciat quisque quod libet. Abundent publicè scorta, vel propter omnes quibus frui placuerit, vel propter eos maximè, qui habere priuata non possunt. Extruantur amplissimæ atque ornatissimæ domus, vbi opipara conuiuia frequententur, vbi cuique libuerit & potuerit, die noctúque ludatur, bibatur, vomatur, diffluatur. Saltationes vndiq; concrepent, theatra inhonestæ lætitiæ vocib⁹, atq; omni genere siue crudelissimæ siue turpissimæ voluptatis exæstuent. Et ille sit publicus inimicus, cui hæc fœlicitas displicet. Quisquis eam mutare vel auferre tentauerit, eum libera multitudo auertat ab auribus, euertat à sedibus, auferat à viuentibus. Illi habeãtur dij veri (illa sit vera religio) *qui hanc adipiscendam populis procurauerunt, adeptámque seruauerunt. Colantur vt voluerint, ludos exposcant quales voluerint, quos cum suis, vel de suis possent habere cultoribus. Tantùm efficiatur vt huic fœlicitati nihil ab hoste, nihil ab vlla clade timeatur.* Hæc illi olim ethnici, hæc hodie nostri Politici, paucis exceptis, omnia, dicunt, probant, faciunt; vt in duorum magnorum Principum aulis, vbi politici magis quàm Christiani fide & authoritate pollent, vsu venisse cernimus. Sed quid ad hæc sanctissimus & doctissimus Pater Augustinus respondeat, audi. Subiungit; *Quis hanc Rempu. sanus non dicam Romano imperio, sed domui Sardanapali comparauerit? qui quondam Rex ita fuit, vt in sepulchro suo scribi fecerit, ea sola se habere mortuũ, quæ libido eius, quum viueret hauriẽdo consumpserat. Quem Regem isti si haberent, sibi in talibus indulgentem, nec in eis cuiquã vlla seueritate aduersantem, huic libentiùs, quàm Romani veteres Romulo, templum & flaminem consecrarent.* Hæc ille. nec enim ampliori refutatione tam fœda paradoxa ex Epicuri schola profecta digna esse existimauit, nisi quòd ex profanis ipsis authoribus nullam sine iustitia stare Rempubli. posse, longa postea disputatione confirmat. Ad religionem autem quod attinet, & veri Dei cultum, quem iste Politicorum, atheismus explodit, nullam sine ea veram aut optabilem Reipub. pacem consistere posse, ex ipsis prophanæ sapientiæ principiis, ac Philosophorũ placitis, idem clarissimus doctor ostendit: quæ quia isti Politici libentiùs audiunt quàm voces diuinas, (quod tamẽ in homine Christiano inexpiabile scelus est) ex Augu-

ex Augustino breuiter trāscribemus. *Pax* (inquit) *corporis est ordinata tēperatura partiū. Pax animæ irrationalis, ordinata requies appetitionum. Pax animæ rationalis, ordinata cognitionis actionisq; cōsensio. Pax animæ & corporis, vita & salus animantis ordinata. Pax hominis mortalis, & Dei immortalis, ordinata in fide sub æterna lege, obedientia.* Hæc pacis genera sola ratio & philosophiæ studium homines docuit: quæ si in prioribus membris tenent Politici, cur negant in postremo? nisi quia *animales sunt, non sapientes ea quæ Dei sunt. Prudentia carnis* valent, quæ *inimica est Deo, quæ legi Dei subiecta non est: nec enim potest.* Denique toti ad terrenam ciuitatem pertinent, vt filij secundùm carnem; non ad ciuitatem Dei & cælestem, vt filij in Spiritu sancto regenerati. Alioqui agnoscerent verū esse, quod diuus Augustinus de vera pace disputans, scribit: *Omnis* (inquit) *vsus rerum temporaliū refertur ad fructum terrenæ pacis, in ciuitate terrena.* Sic faciunt isti Politici. *In cælesti autem ciuitate refertur ad fructum pacis æternæ:* subseruit religioni, qua mediante ad hunc fructum peruenimus. Nam & natura ipsa hominis rationalis hoc nos docet. Vnde subdit Augustinus: *Si irrationalia essemus animantia, nihil appeteremus præter ordinatam temperaturam partium corporis, & requiem appetitionum; nihil præter quietem carnis, & copiam voluptatum, vt pax corporis prodesset paci animæ. Sed quia homini rationalis anima inest, totum hoc quod habet commune cum bestiis, subdit paci animæ rationalis, vt mēte aliquid contēpletur, & secundū hoc aliquid agat, vt sit ei ordinata cognitionis actionisq; cōsensio, quā pacem rationalis animæ dixeramus.* Vix hanc animæ rationalis pacem tenent Politici, quorum finis est, vitam lætam & affluentem ducere, vt ex eorum placitis modò recensuimus. Sed etsi hanc tenerent, vt ab ea penitus abhorrere videri nolunt, pacem tamen alteram hominis mortalis, quæ est ordinata obedientia in fide, sub Lege Dei æterna, penitus negligunt. Cuius necessitatem sic paucis docet Augustinus: *Sed ne ipso studio cognitionis, propter mentis infirmitatem, in pestem alicuius erroris homo incurrat, opus habet magisterio diuino, cui certus obtēperet; & adiutorio, vt liber obtēperet.* Hinc videlicet nascitur fidei necessitas, docente Christo quid credamus; & gratiæ necessitas, operante Christo vt fidei præceptis obtemperemus. Quo obtento, obtinetur illa altera pax inter Deum & hominem, in fide videlicet Legi Dei obedire.

De Ciuit. Dei, lib. 19. cap. 13.

1. Cor. 2.

Rom. 8.

Pax vera. Ibid. cap. 14.

Ibidem

Hæc est vera pax fidelium, & verè Christianorū. Hæc est pax de qua Christus Redemptor dixit: *Pacem meam do vobis,*

Pax Dei, & pax mundi.

pacem

pacem meam relinquo vobis: non quomodo mundus dat (quę est pax Politicorũ, frui bonis temporalibus, neglecta religione) *ego do vobis.* Quæ Christi verba quantum valeăt, in aliis Dominicis explicatum dedimus. De hac vtraque pace, huius mũdi, & Christi, quam nos Christiani appetere & tenere profitemur, sic iterum cõtra nostros Politicos sanctus Augustinus: *Terrena ciuitas, quæ non viuit ex fide* (quales sunt infideles omnes) *terrenam pacem appetit, in eoq; defigit imperandi obediendiq; concordiam ciuium, vt sit eis de rebus, ad mortalem vitam pertinẽtibus, humanarum quædam compositio voluptatum.* Sic enim habent Politicorum nostrorum axiomata, & gentilium placita, suprà commemorata. *Cælestis autem ciuitas vtitur in hac sua peregrinatione pace terrena, & de rebus ad mortalem hominum naturam pertinentibus, humanarum voluntatum compositionem, quantum salua pietate ac religione conceditur, tuetur atque appetit, eamq; terrenam pacem refert ad cælestem pacem, quæ verè pax est vt rationalis duntaxat creaturæ sola pax habenda atque dicenda sit, ordinatissima scilicet & concordissima societas fruendi Deo, & inuicem in Deo.* Hæc est duplex charitas, Dei, & proximi in Deo, quæ est vestis nuptialis, & vera pax nostra, quam Christus redemptor noster reliquit nobis, *vt ex ea cognosceremur Christiani esse.* Politici, quia hanc Christi pacem negligunt, & solam terrenam consectantur, Christiani non sunt, sed ipsis etiam hæreticis deteriores: quia illi aliquam saltem, etsi falsam ac contaminatam, religionem profitentur, ac tenẽt fortiter; isti nullam tenent, nec tenendam putant, nisi à monachis; totamque hominis felicitatem in terrena pace constituunt, terræ filij, quasique nunquam in Christo regenerati. *Quod enim de carne natum est, caro est:* carnalia sapit, loquitur, agit. *Quod autem de Spiritu natum est* (vt omnes Christiani) *Spiritus est*: ea quæ diuini Spiritus sunt, sapit, colit, præstat. Religionem amat, qua Deus colitur, eamque rebus omnibus anteponit. Non audet sine veste nuptiali discumbere, aut aliud profiteri, aliud facere. Didicit à mortaliũ sapientissimo Salomone: *Deum time, & mãdata eius obserua. Hoc est omnis homo.* Didicit à diuino Iob: *Ecce timor Domini: ipsa est sapientia; & recedere à malo, intelligentia.* Didicit à sancto Propheta: *Indicabo tibi, ô homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtiq; facere iudiciũ, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Domino Deo tuo.* Et notãdum diligenter, quòd Salomon, hoc dicẽs, totã humanę vitę felicitatem in eo conclusit:

Dom in Albis, tex. 2. Dom. Pentecostes, tex. 4.
Lib. eodem, c. 17.
Ioan. 18.
Ioan. 3.
Eccli. vltimo.
Iob 28.
Mich. 6.

clusit: Iob totam sapientiam omni thesauro incōparabiliter præponendam: Michæas omnem Dei cultum & obsequium. Vide loca. Politicorum contrà tota felicitas, tota sapientia, totus cultus est, bonis terrenis affluere, quasi filij reprobi Esau, qui sua primogenita pro vno pulmento vendidit. Elias zelans pro domo Dei, & veræ religionis cultu, audit ab impio rege Achab. *Tu es qui cōturbas Israel?* Sic hodie Politicis zelatores, religionis turbatores, regni & Reipub. esse videntur. Sed sanctus Propheta respondit: *Non ego turbaui Israel, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini, & secuti estis Baal.* Politici verè perturbant Rempubl. Christianam, qui Dei mandata negligunt, & religionem despiciunt, & sequuntur idola cupiditatum suarum. Certè isti virtutis cognitionem non practicam tantùm amiserunt, vt omnes mali Christiani; sed etiam speculatiuā vt ipsi infideles. Neglectum enim religionis pro re laudabili habent; suntque de numero perditissimorum hominum, de quibus Propheta dixit: *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus.* Contrà stos valent illa Christi verba: *Primùm quærite regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis.* tum illa: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis* quæ in aliis Dominicis tractata vide. Illa denique loca omnia, quæ verum Christianismum, dilectionem Dei super omnia, feruorē cultus diuini, fiduciam in Deum, eiusque prouidentiam, rerum terrenarum contemptum, & cælestium desiderium docent, nostri temporis Politicos iugulant. Vide de singulis singulas Dominicas & textus Euangelicos latè explicatos. Quære in locorū moralium Indice alphabetico, quem in Lectoris vsum diligenter concinnabo.

Gen. 25. *3. Reg. 18.* *Dom. 14. post Pentec. tex. 6. Dom. Pentec.*

Sanè ipsis melioribus ethnicis deteriores hi sunt, qui nunquā vtile honesto præferre (quod hi in omnibus faciunt) voluerunt. de quo tā multa disputat in Officiis Cicero, etiam ipse ethnicus. Memorabile illud est Aristidis responsum. Themistocles in concionē populo aduocato, magnum aliquid in animo se habere aiebat, quod Rempublicam concerneret; efferre tamen priùs non se id velle, quàm alicui id communicasset, quem populus deligeret. Delectus est Aristides. Re Aristidi per Themistoclem communicata, conscendens suggestum Aristides, vt, quid esset, populo referret, ait: *Themistoclis consilio nihil Reipubl. Atheniensi vtilius, sed eodē nihil iniustius.* Hoc audito, tacere eū porrò populus iubet, nec vel auribus excipere cōsilium maximè vtile voluerunt, quod ab honesto

Politici ethnicis peiores.

Plutarchus in vita Aristidis.

nesto & recto discreparet. Surgent isti ethnici in iudicio, & nostros Politicos condemnabunt. Noui sunt isti Protagoræ, noui Diagoræ, qui ciuitatibus omnibus pelli deberent. Religionem tenent spurcissimi illius Heliogabali Imperatoris, Romani Sardanapali: qui id vnum pertinacissimè egit, *ne quis Romæ Deus nisi Heliogabalus coleretur. Dicebat præterea, Iudæorum & Samaritanorum religiones, & Christianam deuotionem illuc transferendam, vt omnium culturarum secretum Heliogabali sacerdotium teneret.* Sic enim isti Politici omnes religiones ac sectas, Lutheranorum, Caluinistarum, Puritanorum, atq; adeò Catholicam alicubi deuotionem tolerandas, & recipiendas, atque à Regibus permittendas arbitrantur, dummodo pax regni tuta sit; vt omnium culturarũ mysteria Politicorum idolum teneat, eique subseruiant. Perinde illis est de qualibet religione, ad quam neminem vlla necessitate adigi posse affirmant, modò pax Reipubl. & rerum omnium affluentia in tuto sit. Nulla vnquam acerbior pestis orbem Christianum inuasit, quę eò tendit, vt nulla amplius colatur religio, Deus credatur nullus. Alia loca, quę contra Politicos faciunt, vide inferius annotata in fine vltimi textus huius Euangelij.

Ælius Lampridius in vita eius.

9. *Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus, & stridor dentium.*

Pœna infernalis pseudochristianorum.

LOcus moralis de pseudochristianorum, & maximè Politicorum horrenda & æterna pœna. Hanc illis Christus cõminari voluit, quia hæc illis multo acrius infligetur, quàm incredulis quibuscũque, qui ad nuptias venire, fidem amplecti, Christum profiteri noluerunt. *Qui enim nouit voluntatem Domini, & non facit, vapulabit plagis multis.* Et Petrus dicit; *Melius fuit illis non cognoscere viam iustitiæ, quã post agnitionem retrorsum conuerti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato.* Hoc sanctum mandatum, est mandatum illud maximum & primum: *Diliges Dominum Deum tuum toto corde tuo,* &c. *& secundum simile illi: Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Hęc duplex dilectio, est illud sanctum mandatum, & vestis nuptialis.

Lucæ 12.
2. Petri 2.

Pseudochristiani, & maximè Politici, grauiora infidelibus

libus patientur, quia deteriores illis sunt. Hæreticus deterior & perniciosior hostis est quàm Turca, aut quilibet infidelis, quia Christianum se dicit, & non est; in Christum se credere ait, & non credit: quia caput tenere nõ potest à corpore toto auulsus. Politicus & hęretico & Turca sceleratior est, quia Christianũ & Catholicum se dicit, quum neuter sit, sed in vtroque dissimulet, nec Christum, nec Ecclesiam diligens, sed tẽporalis suæ pacis ac felicitatis bonum vtrique præponens. Illis igitur sempiternas plagas Christus comminatur. Et *manus & pedes ligatos* habebunt, omnem potentiam amittent, seu boni affectus, & bene cogitandi, qui se hîc omnium prudentissimos iudicabant: seu boni operis, & bene aliquid operandi; qui *operandi tempus quum haberent*, operandi officium nõ ad se, sed ad clericos & monachos pertinere aiebãt. Proiiciẽtur in tenebras exteriores, à quibus in lucẽ remeandi nulla facultas superest, quia extra diuinæ lucis radios, & misericordię oculos proiecti iacent. *Ibi erit fletus* eorũ, qui hîc semper gaudere, bonis omnibus affluere voluerũt; & *stridor dentiũ* prę dolore eorum, qui hîc stridebant præ inuidia florentis Ecclesię Dei. Porrò ligatis manibus & pedibus proiici, pœnã significat inextricabilem, & cuius nulla sit sperãda liberatio, finis & exitus nullus, quia ęterna est; in qua etiam nulla sit futura vndecunque consolatio, nulla remissio, relaxatio nulla, quia iam *clausa est ianua*, totius misericordiæ, consolationis, auxilij, aut cuiusuis refrigerij. Fletus incredibilẽ ex ignis infernalis acrimonia & vi dolorem notat. Solent enim ignita, & calida, seu manu tacta, seu ore & labiis degustata, lachrymas nobis elicere, & fletum etiã in fortissimis excitare. Stridor dentium, dolorem ex asperrimo frigore contractum significat: Strident enim dentibus, & toto corpore tremunt ac concutiuntur, qui frigus intensissimum ferunt. De hac duplici, sibique contraria, ardentissimi ignis, & asperrimi frigoris pœna infernali, sic sanctus Iob: *Transeant ab aquis niuium ad calorem nimium; & vsque ad inferos peccatum eorum.*

Politicus, hæretico & Turca deterior.

Rom. 16.

Iob 24.

Hæc tota pœna infernalis, qualis & quanta futura sit, quia ex Scripturis in aliis Dominicis ostensum est, nunc ex certis coniecturis, in ipsa quoque Scriptura fundatis, docebitur. Primùm illa pœna in vindictam peccatorum infligitur ab irato & iusto Deo. At vt Dei misericordia erga electos immensa est, sic & eius iustitia erga reprobos. Vnde *Deus iustitiæ, Deus vltionum, Dominus percutiens* vocatur, Vide Dominicam 1. Aduentus, text. 1. varias in hunc

Dom. 3. post Epiph. tex. 10. & Dom. 5 post Epiph. tex. 9.

1. Infernales pœnæ quales & quantæ.

hunc sensum Scripturas. Erit ergo pœna immensæ eius potentiæ, & acerbissimæ iustitiæ congrua. Sunt enim iustitia & misericordia Dei, quasi duo eius brachia. Nam de brachio
Exod. 16. iustitiæ dicitur, quod *in manu forti, & brachio extento* Pharaonem cum suis Ægyptiis perdidit. De brachio misericordiæ
Lucæ 1. dicit beatissima Virgo: *Fecit potentiam in brachio suo*, quia hoc ad Filij Dei incarnationem pertinet, maximę misericordiæ opus.
Simile. Quemadmodum igitur qui vnum hominis cuiuspiam brachium videt, eiusque mensuram tenet; alterius brachij mensura & longitudo quanta sit ignorare non potest; sic planè, quum Dei misericordiam infinitam esse, & super numerum arenæ maris miserationes eius certò sciamus, Dei quoque iustitiam immensam esse; & quæ numerari aut
2. expendi nequeat, dubitare non debemus. Rursum damnati
Roman. 9. 2. Timot 2. vocantur *vasa iræ & contumeliæ*, sicut electi *vasa misericordiæ & gloriæ*. Sicut ergo gloria & misericordia Dei tanta est
1. Corint. 2. erga electos, vt dicat Apostolus; *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se*: sic tanta Dei erga reprobos ira & contumelia futura videtur, vt nec cogitatione eam consequi mortalium
3. quisquam possit. Iam verò sicut de operibus dicit Christus,
Lucæ 4. tam misericordiæ, quàm inhumanitatis; *Qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur & vobis*; mensura autem operibus misericordiæ reddenda promittitur à Christo, *bona, plena, conferta, & coagitata*; hoc est, omnibus suis numeris absoluta: dubitari non potest, quin & operibus impiis, & contra charitatē factis, reddenda sit mensura copiosa, & amaritudine plena maximè dicente Apostolo, quòd impij & impœ-
Rom. 1. nitentes *thesaurizant sibi iram in die iræ & iusti iudicij Dei*.
Similia. Nam vt singulis bonis operibus sua redditur merces ex thesauris bonitatis & misericordiæ Dei; sic singulis peccatis & flagitijs rependitur pœna, ex thesauro iræ & iusti iudicij Dei: & quemadmodum vir iustus ex multitudine bonorum operum ingentem sibi meritorum, & mercedis thesaurum accumulat: sic impius ex peccatorum varietate & magnitudine, varias sibi pœnas thesaurizat. Sic apud Esaiam de im-
Esaiæ 27. pijs dicitur: *In mensura contra mensuram, cùm abiecta fuerit,*
4. *iudicabit eam Dominus*. Præterea patitur Deus, liberéque permittit, vt omni sua voluptate in hac vita impij perfruan-
Psal. 80. Genes. 15. tur *faciántque omnes adinuentiones* suas, ac demùm, *vt compleatur malitia eorum*. Sed hoc ideo totum permittitur, vt grauiùs in eos postea iustiúsque ira Dei desæuiat, & eleuans

allidat

allidat eos. Vnde sic in Apocalypsi legimus: *Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc.* Sed quamobrem, aut quorsum tanta longanimitas? Sequitur: *Ecce venio citò, & merces mea mecum est, reddere vnicuique secundùm opera sua.* Vt videlicet completæ malitiæ pœna reddatur ad cumulum plena. Sic alio loco per Prophetam futurum prædicit Deus: *Complebo furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas, & imponam tibi omnia scelera tua; & non parcet oculus meus, nec miserebor: sed vias tuas imponam tibi, & abominationes tuæ in medio tui erunt, & scietis, quia ego sum Dominus percutiens.* Sicut ergo hic est completa malitia impij, sic erit ibi completus furor Dei. Hinc facilè conijcias, quàm sit hæc acerba & horrenda futura pœna.

Apocal. 22. *Ezech. 7.*

5\. Porrò ipsæ damnatorum voces, querelæ, & acerbissimæ complorationes in Scripturis reuelatæ, pœnarum magnitudo quanta sit, non obscurè docent. Etenim propter ardentem æstum, & horrendas tenebras quas damnati patientur, sic scribit diuus Ioannes: *Et quartus Angelus effudit phialam suam in solem, & datum est illi æstu affligere homines & igni: & æstuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen Dei, habentes potestatem super has plagas. Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ, & factum est regnum eius tenebrosum; & commendauerunt linguas suas præ dolore, & blasphemauerunt Deum cœli præ doloribus & vulneribus suis.* His si addas fletus & stridorem dentium, vt in hoc Euangelio; facilè conijcies, pœnarum illic magnitudo, quantum omnem cogitationem nostram excedat. Deinde 6.
vt beatitudo iustorum, est omnium bonorum, quæ animo cogitari aut desiderari possunt, aggregatio; sic pœna damnatorum, est omnium dolorum ac miseriarum cumulus: & vt illa infinita, cui nihil addi poterit; sic ista immensa erit, qua maior esse nequeat. Quare sicut ille corporis morbus, *Simile.*
in hac mortali vita omnium esset acerbissimus, qui omnia membra occuparet, vt nec caput, nec oculi, nec aures, nec lingua, nec manus, nec digiti, nec brachia, nec pectus, nec dorsum, nec stomachus, nec ilia, nec renes, nec femora, nec tibiæ, nec pedes dolore vacarent; & hoc spectaculo nullum esset acerbius aut flebilius: sic multo magis pœna infernalis, quæ prorsus generalis est, totum corpus, totámque animam peruadens, inexplicabilis quædam pœna esse censenda est. Illic enim & oculi lasciui dæmonum horrendo aspectu, & delicatæ aures fremitu eorum tremendo, & emunctæ nares

Apoc. 16.

Apocal. 21. tetro sulphurum odore (est enim locus huius pœnæ *stagnum ardens igne & sulphure*) & gustus gulosus siti inexplebili
Luca 16. (vnde *diues epulo aquæ guttam à Lazaro petijt*) & singula corporis membra igne acutissimo (quo nihil magis actiuum est, & qui tactum maximè afficit) & ipsa interior imaginatio præsentium acerbitatum apprehensione viuida, & misera memoria præteritarum voluptatum recordatione acerba, & intellectus totus, amissæ beatitudinis angore incredibili, & deprauata voluntas perpetua maledictione & blasphemia, punietur, afficietur, torquebitur. Qui hoc rerum statu calamitosius cogitari potest?

7. Nunc verò & ipsam mihi ignis infernalis vim & acrimoniam considera. Neque enim ignis iste noster, quo quotidie vtimur, & cuius vel minimũ contactũ sine gemitu ferre non
1. possumus, vel illũ vltimo vix gradu contingit. Noster ignis consolationem adfert, & iucundè aspicitur, vocatus alicubi, angelus Dei: ignis infernalis totus ad terrorem, ad tormen-
2. tum, ad pœnam, institutus est. Noster ignis pabulo indiget necessario, ex quo vel remissiùs, vel acriùs vrit: ignis infernalis sibi ipsi pabulum est, quum sit inextinguibilis, & à furore Dei accenditur, nutritur, augetur, iuxta illud Prophetæ:
Esaiæ 30. 3. *Flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eum.* Noster ignis illuminat, suáque luce astantes perfundit: ille ignis te-
4. nebrosus est, & horror perpetuus. Denique noster ignis & artificialis est, & extra locum elementi sui, quo semper per flammas suas tendere, quasíque à nobis refugere nititur; hanc ob causam debilior est, quasi si corporis membrum suo loco emotum esset: at ignis infernalis naturalem suum locum in visceribus terræ obtinet, vbi eum Deus creauit ad
Apocal. 14. tormenta impiorum, vt esset *lacus iræ Dei*: ideóque maximam vim habet, & perpetuò viget, absque vllo sui vel detri-
5. mento, vel refrigerio. Porrò noster ignis omne sibi iniectum pabulum absumit; ideóque longo admodum tempore non affligit, sed breui licet acri dolore afficit: infernalis autem ignis sic vrit, vt non consumat, tanto crudelior, quanto per-
6. seuerantior. Postremò, nostrum ignem multa mitigant, multa refrigerant, aquæ iniectio, aër frigidus circumstans, pabuli imminutio atque subtractio: ignem infernalem nihil mitigat, nihil refrigerat, nihil imminuit. Carnifex perpetuus est, semper percutiens, & nunquam interficiens. Ex his omnibus moneri terribiliter & efficaciter possumus, quanta sit pœna impiorum, maximè pseudochristianorum,

& Politi

& Politicorum, qui ſine veſte nuptiali in menſa Chriſti accumbunt.

Si amici Iob, videntes eum per totum corpus vlcere peſſimo percuſſum, in ſterquilinio ſedentem, vlcera ſua latere radentem, *eleuantes procul oculos ſuos, exclamantes plorauerunt, ſciſsiſque veſtibus, ſparſerunt puluerem ſuper caput ſuum in cœlum, & ſederunt cum eo in terra ſeptem diebus, & ſeptem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum, quia videbant dolorem eſſe vehementem:* quid nobis animi, quis horror, quæ confuſio, quantus ad damnatorum commiſerationem, ad noſtram cautelam, ſtimulus eſſe debet, non vnum aliquem amicum noſtrum, ſed tot myriadas hominum damnatorum, non ſolo corporis vlcere fœdatum, ſed toto corpore, totaque anima (vt iam dictum eſt) vexatos; non in ſterquilinio vlcera radentem, ſed in barathro flebiliter eiulantes, & horrendè blaſphemantes; non morbo ad tempus afflictum, cui mors finem imponeret, ſed ſempiternis pœnis addictos; non vt virtus patientiæ probetur, ſed vt flagitia anteactæ vitæ puniantur; non ex Dei permiſſione, diabolo petente, ſed ex Dei voluntate & decreto, diabolo exequente; ac denique non alium ſine ſuo periculo, ſed tot alios, quibus nos ipſi, niſi noſtræ meliùs ſaluti proſpiciamus, ſociari in pœnis poterimus, oculis quoq; noſtris cerneremus! Sed profectò ſi Chriſtiani ſumus, plus mouere debet quod oculis fidei intelligimus, quàm quod oculis carnis cernimus, iuxta illud Chriſti: *Habent Moyſen & Prophetas. Si illis non crediderint, neque ſi ex mortuis quis reſurgat, credent.* Daniel Propheta, audito ſomnio Nabuchodonoſoris, quum ſtatim, quid illud portenderet, Deo reuelante intelligeret, adeò attonitus & perterrefactus fuit, vt *intra ſe tacitus cogitaret, quaſi vna hora, & cogitationes eius cōturbarent eum.* Quale autem, aut quantulum huius Regis ſupplicium fuit, ſi cum æterna damnatorum pœna conferatur! Quanto grauius eſt inter feras, quàm inter dæmones vitam agere! Quanto atrocius, flammis vltricibus cruciari, quàm rore cœli tingi! Quanto acerbius, in omni æternitate, quàm ſeptem annorum ſpatio torqueri! Poſtremò, ſi adeò formidandum eſt, figura hominis retenta, cor feræ geſtare; quanto erit formidabilius, ſub hominis figura cor dæmonis habere? Iſtius tamen rei vel ſola cogitatio, ſancti Prophetæ animum commiſeratione proximi plenum, & iudiciorum Dei timore confixum, ita perterrefecit, & conturbauit, vt vna hora elinguis coram tanto

Exemplum.

Iob 2.

Lucæ 16.

Aliud.

Daniel. 4.

Rege steterit. Si nos ad has inferni pœnas, sic in Scripturis reuelatas, & ex Scripturis certa connexione deductas, minùs commouemur; fit illud, quia & rarissimè, & non nisi obiter in animum ista demittimus.

Simile. Qui ignem istum materialem & vulgarem, vel rarò adit, vel non nisi transeunter, nec nisi leuissimè digitum immittit, parum aut nihil ex eo caloris attrahet. Sic inferni ignes, quia vix ambabus auribus audiuntur, sed in vnam admissi, per alteram transuolant, nihil mouent, nihil terrent, nihil ex eorum doctrina caloris aut feruoris spiritualis attrahimus. Cæterùm finge nunc animo ingentem hominum exercitum in campo coactum, oraculo Domini certiorem factum, tantam vim fulminum esse repentè super eos casuram, vt maxima eorum pars fulminibus icta occumbat. Si hoc omnes illi certa fide tenerent, quo timore non concuterentur, quas non latebras exquirerent? quid non facerent, vt tanto se discrimini subducerent? At tale hoc fulmen non est quale huius Euangelij: *Ligatis manibus & pedibus, proijcite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium.* Et hoc fulmen non contra alios, quàm contra nos pseudochristianos, qui cum fide Christi, charitatem Christi non tenemus, intentatur. Nobis hoc dicitur, ad nos hoc pertinet. Priusquam horrifica illa grandinis plaga Ægyptum vastasset, Moyses, Pharaonem & seruos eius ab hoc periculo eripere volens, his verbis præmonuit: *Mitte iam nunc, & congrega iumenta tua, & omnia quæ habes in agro. Homines enim & iumenta, & quæcunque foris inuenta fuerint, nec congregata de agris, cecideritque super eos grando, morientur.* Sequitur deinde. *Qui timuit verbum Domini de seruis Pharaonis, fecit confugere seruos suos & iumenta in domos: qui autem neglexit sermonem Domini, dimisit seruos suos, & iumēta in agris, quæ omnia vi grandinis interiêre.* Christus Dominus iam tertiò de inferni pœnis præmonuit; in sanando Centurionis puero, quum Iudæorum incredulitatem taxaret, in parabola de zizanijs, & nunc in hoc Euangelio, quæ tria loca tractauimus Sed & iterum futuri iudicij formam describens, sub illis verbis: *Ite maledicti in ignem æternum.* Qui verba Domini negligit, cadet super eum grando, & morietur. Qui de veste nuptiali perpetuò gestanda sollicitus non est; qui sub nomine Christiano vitam agit Epicuream; qui se Catholicum dicit, & Politicus est, * qui Christum cum Iudæis Pilato tradet, *ne veniant Romani, & tollant gentem suam*; id est, religionis causam penitus prodet, & perdi

Inferni pœna cur nunc minùs mouet.

Hypotyposis.

Exemplum.

Exod. 9.

Matth. 8. & 13.

* Politicorum proprium.

& perdi ſinet, vt pax ſit domi tuta, alióſq; ad illam politiam, hoc eſt, impietatem maximam, hortabitur; ad illos omnes hæc ſententia pertinet: *Ligatis manibus*, &c. *Qui audiuit ſonitum buccinæ, & non ſe obſeruauit, ſanguis eius in ipſo erit.* Ezech. 33.

10. *Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.*

LOcus moralis de paucitate ſaluandorum ad timorem vtilis. Quod enim Apoſtolus ſcribit, *Cum timore & tremore ſalutem veſtram operamini*; & alia Scriptura dicit, *Beatus homo, qui ſemper eſt pauidus*; & iterum, *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu*; & adhuc ſemel Apoſtolus, *Noli altum ſapere, ſed time*; *Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne fortè nec tibi parcat*; Si Iudæos repulit, qui noluerunt venire, & neglexerunt, & ſeruos Dei ad ſe miſſos, occiderunt; vide ne & te repellat, venientem quidem, & accumbentem, & inſertum oliuæ, ſed non habentem veſtem nuptialem: totus, inquam, hic locus de aſſiduo timore ſaluberrimus, vix ex alio capite fortiùs deducitur & dependet, quàm ex hac multitudine ingenti vocatorum Chriſtianorum, ſed ingenti paucitate electorum. Hinc enim & alius Propheta dixit: *Multiplicaſti gentem, non magnificaſti lætitiam*: ſed potiùs auxiſti timorem & dolorem, quum in multitudine gentium, quæ toto orbe terrarum *Chriſtum ore confitentur*, tam pauci ſint, qui *corde credant*, & *fidem ſuam ex bonis operibus oſtendant*. Sic alius Propheta, vocationem Gentium deſcribens, ait: *Erunt in omni terra, dicit Dominus: partes duæ diſperdentur & deficient; & tertia pars relinquetur in ea.* Vix tertiam partem ſaluandam docet. Sanè in Euangelio, niſi quarta pars ſeminis, quod Deus ſeminauit in agro Eccleſiæ ſuæ, *cecidit ſuper terram bonam, vt fructum ferret cum patientia*: ſed aliæ tres partes, vel ſecus viam, vel ſuper petram, vel ſuper ſpinas dum caderent, perierunt. Quare Apoſtolus, Gentibus vocatis in gratiam redemptionis per Chriſtum, dicit: *Vide in te bonitatem Dei, ſi tamen permanſeris in bonitate, alioquin & tu excidêris.* Hanc paucitatem Chriſtus præuidens, nóſque eius præmonere volens, dixit: *Putáſne filius hominis, quum venerit, inueniet fidem in terra?* Certè hodie, nec in hæreticis, nec in Politicis, nec in impiis, auaris, adulteris, ſuperbis, inuidis Chriſtianis illa fides eſt per dilectionem operans, quæ ſola valet in Chriſto ad ſalutem, & de qua ibi Chriſtus loquitur. Hanc etiã ob cauſam monet nos Chriſtus *intrare per anguſtam portam, quia arcta eſt via quæ ducit ad vitam*

[Margin notes: Paucitas ſaluandorum. — Epheſ. 6. — Prou. 28. — Eccli. 5. — Rom. 11. — Eſaiæ 9. — Rom. 10. — Iacob. 2. — Zachar. 13. — Lucæ 8. — Rom. 11. — Lucæ 18. — Matth 7.]

Malach. 1. *vitam & pauci ambulant per eam.* Non quidem via fidei, quæ *ab ortu solis ad occasum* patet, & ob quam *dilatari tentoria, & aperiri portas* Propheta iubet, sed via morum, via charitatis, & obseruationis mandatorum Dei, per quam pauci ambulant, ideóque viæ terminum, cœlestem beatitudinem, pauci consequuntur. Ex omnibus qui Ægypto exierunt, solus Iosue & Caleb terram promissionis ingrediuntur. Quum Christus duodecim tantùm Apostolis suis diceret, *Vnus ex vobis est qui me tradet; omnes timuerunt:* nec priùs animo esse pacato potuerunt, quàm Ioanne dilecto discipulo rogante, Christus eum demonstrasset. Si timuerunt illi omnes, cùm vnus tantùm eiiceretur; consequens est, vt nos magis timeamus in tanta multitudine reproborum. Rectè diuus Gregorius: *Quia vocati sumus, nouimus: si sumus electi non nouimus. Tanto ergo necesse est, vt vnusquisque nostrum in humilitate se deprimat, quanto si sit electus ignorat.* Hæc ille. Certè si vnus tantùm reprobandus esset, salubriter cogitare vnusquisque deberet: Cauendum & prospiciendum mihi est, ne ille ego vnus sim. Quanto magis in tanta multitudine reproborum cauendum hoc erit? Huc pertinent quæ in variis Euangeliis iam deprompsimus. Primùm ad illa verba, *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me:* vbi de vero Christianismo disputatum est. Deinde ad illa verba, *Ecce, hic positus est in ruinam multorum in Israël:* vbi de profectu nostro in professione Christiana examinando actum est. Rursum ad illa verba, *Filij regni eijcientur in tenebras exteriores:* vbi vocationem & professionem externam, ad pietatem & salutem non sufficere, ostensum est. Tum ad illa quoque verba, *Vnde ergo habet zizania?* vbi de abundantia iniquitatis, Christi abundãte gratia disceptatum est. Nec nõ & ad illa Christi verba, *Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc:* quo in loco de vocatione nostra ad salutẽ sollicitè cõseruanda disseruimus. Ac postremò ad illa verba, *Nisi hic alienigena, & hic erat Samaritanus:* ad quæ verba de inani vocationis aut status titulo, vbi res nomini non respondet, actum est. Quæ etiam omnia loca contra Politicos, & pseudochristianos faciunt: docéntque cur & quomodo sit verum, quod hîc dicitur: *Multi vocati, pauci electi.*

Esaia 26. & 54. & 60.

Typus.

Ioan. 19.

Homil. 38. in Euang.

Domin 2. Aduent. tex. 6.

Infra Octa. Natiuit. Domini, tex. 2.

Domin 3. post Epiph. tex. 9.

Domin. 5. post Epiph. tex. 4.

Domin. 2. post Pentecost. text. 7.

Domin. 13. post Pentecost. tex. 7.

Loca contra Politicos.

EVAN-

EVANGELIVM DOMINICÆ XX. POST PENTECOSTEN.

ERAT *quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic cùm audiſſet, quia Ieſus veniret à Iudæa in Galilæam, abijt ad eum, & rogabat eum vt deſcenderet, & ſanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Ieſus ad eum: Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis. Dicit ad eum regulus: Domine, deſcende, priuſquam moriatur filius meus. Dicit ei Ieſus: Vade, filius tuus viuit. Credidit homo ſermoni quem dixit ei Ieſus, & ibat. Iam autem eo deſcendente, ſerui occurrerunt ei, & nuntiauerunt, dicentes, quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua meliùs habuerit. Et dixerunt ei, quia heri hora ſeptima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia illa hora erat in qua dixit ei Ieſus, Filius tuus viuit. Et credidit ipſe, & dom⁹ eius tota.* Ioan. 4.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Cuius filius infirmabatur.* Calamitates eos ad Deum adducunt, qui abſque eis venturi non erant.
2. *Cum audiſſet, quia Ieſus venit in Galilæam, abijt ad eum.* De occaſione virtutis, aut alicuius boni non prætermittenda.
3. *Rogabat eum vt deſcenderet, & ſanaret filium eius.* De cura parentum erga liberos.
4. *Incipiebat enim mori.* Contra pœnitentiæ aut emendatioris vitæ dilatores, vſque ad horam, aut periculum mortis.
5. *Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis.* De curioſitate, & incredulitate in homine iam credente acriter taxanda.
6. *Domine, deſcende, priuſquam moriatur filius meus.* De perſeuerantia in oratione.
7. *Credidit homo ſermoni quem dixit ei Ieſus, & abijt.* De gratitudine animi pro accepto à Deo beneficio.
8. *Et credidit ipſe, & domus eius tota.* Exempla dominorum plurimum apud ſubditos in vtranque partem valere.

1. *Cuius filius infirmabatur.*

LOCVS moralis, quòd calamitates ad Deum adducunt, qui abſque eis venturi non erant. Hic enim regulus & vir nobilis ad Christum venit, propter infirmitatem filij ſui, Tribulatio ad Deum adducit.

Exempla. alioqui fortè non venturus. Sic olim in deserto Iudæi. *Cùm occideret eos Deus*, id est, ad mortis vsque periculum affligeret, *quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebāt ad eum: & rememorati sunt, quia Deus est adiutor eorum.* Sic & Dauid ipse, à Deo afflictus, de se fatetur: *Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina.* In quæ verba D. Bernardus: *Benè confixus, quia conuersus exinde est. Benè pungeris, si compungeris. Multi, cùm sentiunt pœnam, corrigunt culpam. Spina culpa est, spina pœna est, spina falsus frater, spina vicinus malus. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Hæc ille. Apposite hac de re D. Augustinus: *Quàm multa habeant impij dona & munera gratuita ab illo quem cōtemnunt, enumerare quis potest? Inter quæ illud magnum, quòd exēplis interpositarum tribulationum, quas huius seculi dulcedini, tanquam bonus medicus miscet, admonet eos, si attendere velint, fugere à ventura ira; & cùm in via sunt, id est, in hac vita, concordare cum sermone Dei, quem sibi aduersarium habent, malè viuendo. Quid ergo non misericorditer præstatur hominibus à Domino Deo, à quo etiam tribulatio beneficium est? Nam res prospera donum est consolantis, res autem aduersa donum est admonentis Dei.* Hæc ille. Alibi exemplum de Dauide affert. *Hoc peccatum* (adulterium & homicidium dicit) *non fecit Dauid, quū persecuterem Saulem pateretur, quando per diuersa fugiebat, ne in manus eius incideret. Erat in infirmitate tribulationis suæ tanto in Deum intentior, quanto miserior videbatur. Vtile quiddam est tribulatio, vtile medici ferramētum, tanquam contra diaboli tentamentum. Factus est postea securus, deuictis hostibus, pressura caruit, tumor excreuit.* Vnde & alibi idem de seipso dicit: *Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui.* Nempe sicut medici amaris sirupis atque pillulis morbo medentur, ita Deus labore & afflictione vitia curat. Quemadmodum equorum domitor, quum alia ratione domare & freno assuescere non potest, paleas eis dare, & pinguiori pabulo priuare, ac duriùs in omnibus tractare solet; sic Deus refractarios, & obedire nolentes, calamitatibus immissis, ad frugem reuocat. Sanè sicut aqua diluuij, quo magis crescebat, tanto magis arcam in sublime efferebat: sic tribulationum aquæ, animum sursum impellunt, Deóque approximare faciunt. Ionas, qui sibi fugit à facie Dei, in mare proiectus, & in ventre cœti cōclusus, Deo obediens factus est. Mox enim vt in ripam eiectus est, vadit in Niniuem, & prædicat verbum Dei. Zeno Cittius

Psal. 77. *Psal. 31.* *Serm. 48. in Cant.* *Epist. 87.* *Exemplum.* *Enarrat. in Psal. 50.* *Psal. 114.* *Similia.* *Exemplum.* *Laert. lib. 7.*

Cittius Philosophus dicere solebat, *se nũquam commodius nauigasse, quã cũ naui fracta, & amplissimis opib⁹ naufragio amissis, enatauit.* Tunc enim philosophiæ operam dare cœpit. Sicut Elisæus Propheta aquas Iericho pessimas & steriles immisso sale sanau t, ollam verò pulmenti iniecta farina salubrem fecit: sic Deus alios farina, alios sale, alios rebus secundis & mollibus, alios aduersis & pungentibus sanat, integros & fœcundos facit. Tobias cæcus, ex felle piscis visum recepit: Ionathas verò ex fauo mellis accipiens oculos illuminatos habuit. Sic alios felle, alios melle Deus illuminat. *Apophthegma.* *4.Reg.2.* *4.Reg.4.* *Tob.11.* *1.Reg.14.*

Cùm Daniel Propheta Regi Nabuchodonosor terribile illud somnium aperuit, quo de regno eiiceretur, & cum feris conuersaretur; primò quidem blandis illum verbis alloquitur. *Placeat tibi ô Rex consiliũ meum. Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperũ, forsitan ignoscet delictis tuis.* Sed cùm hoc mel, hæc farina nihil iuuaret, imò Rex adhuc superbior fieret, & *post finem duodecim mensium, in aula Babylonis deambulans, diceret. Nónne hæc est Babylon magna, quã ego ædificaui in domum regiam, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cùm adhuc sermo esset in ore Regis, vox de cœlo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex. Regnum transibit à te, & ab hominibus eijcient te, & cum bestijs feris erit habitatio tua, &c, donec scias quòd dominetur excelsus in regno hominum, & cuicunque voluerit, det illud.* Quod totum ita factum est, Réxque post septem annorum decursum, diuinæ iustitiæ sale confricatus, & felle potatus, in præclara resipiscentiæ & sanitatis verba prorupit, vt apud Danielẽ videre licet. Quare de superbis huius seculi sic alius Propheta: *Indulsisti genti* (peccatrici) *Domine, indulsisti genti. Nunquid glorificatus es? Elongasti omnes terminos terræ*, id est, longissimè à te recesserunt, *Domine in angustia requisierunt te: in tribulatione murmuris, doctrina tua in eis.* Sic Pharao induratus fuit, non plagis acceptis, sed indulgẽtia & remissione plagarũ. Cũ enim aliqua plaga percutiebat, emolliebatur cor eius, & aliquid semper Moysi ampliùs concessit; cessante verò plaga, statim obduruit: denique tunc maximè obduratur, quum abeuntibus filiis Israël, se extra omne plagarũ periculum existimãs, eos vsq; ad mare rubrum persequitur. Sic superbus ille Imperator Valens, & acerbissimus Catholicorum persecutor, eiusdémq; præfectus, Modestus nomine, non re, calamitate deiecti, D. Basilium, quem persequebantur, adire, & opem illius in filij infirmitate, sicuti iste *Exemplum.* *Daniel.4.* *Esaia 26.* *Exemplum.*

In Monodia de S. Basilio. regulus Christũ adiit, expetere coguntur. De quo sic Gregorius Nazian. *Filius Imperatoris ægrotabat. Cùm autẽ huic*
Exempla. *malo nullam medicinam inueniret, ad Basilij opem confugit: & quoniam ob contumeliam recèns illatam, eum suo nomine accersere verebatur, alijs, quos arctissima familiaritate & beneuolẽtia complectebatur, hanc legationem committit. Idem autem & eius præfecto Modesto* (qui paulo antè Valentis nomine Basilio conuento, exilium ei & mortem comminatur, nisi Imperatoris voluntati se accommodet) *non multo pòst accidit. Nam hunc quoq; morbus quispiam obortus, viri sancti manibus substernit. Quæ res profectò cordatis hominibus in documentũ cedit. Nam plerúmq; prospero rerum successu melior magisq; expetẽda est afflictio. Aegro corpore erat illacrymabatur, distorquebatur, Basilium accersebat, obsecrabat. Satisfactionẽ habes, clamabat, da salutem. Et quidẽ hanc consecutus est.* Hæc Nazianzenus. Sed & arrogatissimus ille atq; impiissimus Rex Antio-
2. Machab. 6. chus, qui *sibi videbatur etiã fluctib⁹ maris imperare, & montiũ altitudines in statera appendere,* acerrimo morbo humiliatus, & manifestam Dei virtutem in seipso contestans, dicebat: *Iustum est subditum esse Deo, & mortalẽ non paria Deo sentire.*

Apophthegma. Celebris est illa Philosophorum sententia, *In regno voluptatis virtuti non esse locum.* Quemadmodum enim emortuæ
Simile. carnes in aqua dulci corrumpuntur, vermibúsq; scatere incipiunt; in salsa verò quàm diutissimè conseruantur, & à nauigantibus ad extremos vsque mundi fines incorruptæ deferuntur: sic humanus animus laboribus perficitur ac roboratur: delitiis autem diffluit ac dissoluitur. Vnde est illud Pro-
Ierem. 31. phetæ: *Vsquequo delitijs dissolueris filia vaga?* Antiquissimum & latissimum Assyriorum imperium vnius Sardanapali libi-
Similium cõgeries. dines & voluptates in seruitutem redegerunt. Sicut ceruus, animal alioqui hominem maximè timens, vehementer tamen à canibus si vrgetur, sua sponte ad hominem fugit; sic
1. tribulationes, quasi canes, peccatorem persequentes, vt ad Deum sponte confugiat, de quo priùs nec audire sustinebat,
2. sæpe compellunt. Quemadmodum rhamnus, licet arbor sit
Gemin. lib. 3. cap. 78. multæ amaritudinis, & in radice, & in foliis, & in ramis; multum tamen est medicinalis (nam ex succo radicis medicamentũ fit, oculos claros reddens, semen etiam secundinas ex vtero trahit:) sic tribulatio, licet sit amara, & in radice cordis ad considerandum, & in verborum foliis ad audiendum, & in factorũ ramis ad tolerãdũ; tamen medicinalis est cõtra peccata; & inprimis, quia oculos cordis clarificat (vnde alicubi

alicubi diuus Gregorius: *Oculos quos culpa claudit, pœna aperit*) quia hominem excitat, vt propter peccata sua, se huiusmodi malis affligi sentiat. Sicut sartor pannum rescindit, 3.
diuidit, destruit, sarcit, vt vestem tandem cõmodam efficiat, & in hac parte scindit, vt connectat in illa; integrum lacerat, vt coniungat: sic Deus quũ per tribulationes lacerat, ab amicis separat, carnem destruit; non id lacerandi aut destruendi causa facit; sed mundi voluptates rescindit, vt cæli gaudia animo communicet; diuitias caducas aufert, vt æternas cõferat; nostrum interea animum, patientię, multarumque virtutum præclaram vestem efficiens. Sic *vt faciat opus suum,* *Esaiæ 28.*
quod misericordię & glorię est: *alienũ est opus eius,* seueritatis & asperitatis opus facit. Qui ex aduersa aliqua fortuna mox 4.
in prosperam commigrare festinant, similes iis sunt, qui odio hyberni frigoris æstiuum tempus optant. Isti enim temporũ molestias non fugiunt, sed mutant: quos Propheta his verbis taxat: *Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei vrsus, & ingrediatur domum, & innitatur manu sua super parietem,* *Amos 4.*
& mordeat eam coluber. Aduersæ res, aut æquanimiter ferendæ, vt Deo magis adhæreas; aut non nisi in æquabilitatem vt transeant, optandum, ne à Deo recedatur. *Beatus vir qui* *Iacob. 1.*
suffert tentationem. In quæ verba Eusebius Emissenus: *An tu* *Hom. de Sancta*
hunc potentem & felicem vocas qui in mortem suam fortis est, *Epiph & Alexandro.*
cui prouentuum fallax vmbra, præsentium æternorũ congregat 5.
causas malorum? Quis beatam dixerit validam in iugulũ suum dexteram? Quis probabiliter laudet velocẽ ad ardua præcipitia festinantem? Quis eius miretur ascensum, quem de summo prospicit esse casurum? An illum felicem vocas, qui gemmato atque aurato sibi poculo venena miscet, qui infidelis, obscœnus, cupidus, & cruẽtus, eo quòd Domini vias aspernatur, per suas ire permittitur? Beatus ille, qui suffert tẽtationem: quia cùm emendatus & probatus fuerit, accipiet coronam. Sanè quemadmodum luna 6.
non patitur eclipsim, nisi cùm plena est: sic homo tunc maximè solet obscurari, quum plenus diuitiis est. Et quemadmodum luna, cùm plena est, longiùs distat à sole: sic qui opibus circumfluunt, solent plerunque se à Deo longissimè separare. Hæc est igitur Dei prouidentia, cum ingenti misericordia coniuncta, vt quibus id necessarium aut vtile esse prospexerit, calamitates subinde immittat. *Sicut aurifex, donec* 7. *Chrysostomus*
aurum bene purgatum viderit, de conflatorio non extrahit: sic *Hom. 4. ad*
Deus tribulationis nubem non abducit, donec nos penitus emen- *pop. Antioch.*
dauerit, ait sanctus Chrysostomus. Qui ex tribulatione ad

Deum

Deum à peccatis conuersus fuerat, sic clamauit: *Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam.* Sicut enim sagitta infixa corpori dolorem adfert, & remediū quęrere compellit: sic tribulatio dolorem cordi adfert, & vt in aliis rebus, in cogitatione boni æterni solatium quæramus, facit. Accipe huius rei exemplum. Sanctus Dunstanus, postea quidem Archiepiscopus Cantuariensis, adhuc adolescens totus ad nuptias propendens, quum frustra ab Episcopo Vintoniensi ad cœlibatum moneretur, tertiana acri febre correptus, virginitatem vouit; erubescens, quòd tertianæ febris ignis potentior in eo ad cōuersionem fuerit, quàm ignis amoris Dei. De hac materia iam in aliis * Dominicis aliquoties diximus non pauca, quæ & huc conferri possunt.

Psal 37. 8.

Exemplum. *In vita eius apud Surium, tom. 3. p. 312.*

** Dom. 3. Aduēt. text. 1. Dom. 3. post Pasch. tex. 1. Dom. 15. post Pentec. tex. 6.*

2. *Cùm audisset quia Iesus venit in Galilæā, abiit ad eum.*

Occasio boni non prætermittenda.

LOcus moralis, de occasione virtutis aut alicuius boni nō prætermittenda. Audito quòd Iesus in illas partes veniret, vbi regulus iste, cuius filius infirmabatur, habitauit, non neglexit occasionem rei bene gerendæ: statim ad Iesum profectus est, infirmi filij sanitatem procuraturus. Tota hæc vita occasio boni est, quia Christum perpetuò nobiscum præsentem habemus, eo ipso dicente: *Ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi* quod necessariò de fidelibus vsque ad consummationem seculi duraturis intelligi debet. Est autem nobiscum perpetuò Christus, quia Spiritus Christi habitat in nobis. *Si enim Christi estis* (ait Apostolus) *Spiritus Christi habitat in vobis.* Denique nobiscum est, & nobis adest per gratiam, per Sacramenta, per verbum & doctrinam. Non est tanta & tam præsens occasio vel ad momentum differenda: quia etsi per totam vitam adest, tamen nec de momēto futuro certi sumus. Sic ad Thessalonicenses Apostolus: *Ipsi diligenter scitis, quia dies Domini sicut fur, ita in nocte veniet.* Hoc vnum considerare moneantur auditores. Si vobis in inferno constitutis pœnitentia prædicaretur, ac diceretur; Ecce, pœnitentiam agite, & liberabit vos Deus: quā̄ta alacritate, quā auidè hoc Euangelium omnes arriperetis? At nullum ibi pœnitentiæ tempus relinquitur. *Nunc* (in hac vita) *est tempus acceptabile, nunc dies salutis.* *Ambulate* (ait Christus ipse) *dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant*; illæ sanè tenebræ exteriores, quæ extra omnem veniæ spem

Matth. 28.

Rom 4.

1. Thess. 5.

2 Cor. 6.

Ioan. 12.

ſpem ponuntur. De die in diem viuimus. Amplos redditus certos non habemus, Nemo vel vnum ſibi diem certò polliceri poteſt. Vt quid ergo ſic tempus dilapidamus, ac ſi ad annos quàm plurimos cenſum eius aliquem à Deo accepiſſemus, aut neſcio quos theſauros repoſitos haberemus? *Simile.*

Notandum & tremendum illud, quòd abutentibus Dei gratia, donis, oportunitate, atque emendationem inſigniter differentibus, etiam vitæ dies abbreuiantur. Deus tempore Noe conceſſerat centum viginti annos pœnitentiæ. *Non permanebit* (inquit) *ſpiritus meus in homine* (id eſt, in hac hodierna generatione hominum) *in æternum* (id eſt, vſque ad finem ſeculi) *quia caro eſt*, tota carnaliter viuens: *erúntque dies illius centum viginti annorum.* Tot videlicet annis pœnitentiam eorum expectabo, aut certè generale diluuiũ orbis protraham. Cæterùm quum per Noe *iuſtitiæ præconem*, de his admoniti, nihilo meliores fierent, Deuſque iterum atque iterum diluuium futurum fruſtra prædiceret, viginti annos reſecauit. Nam quum anno ætatis Noe 500. antedictam illam comminationem Deus enũtiaſſet, cœpit diluuium anno ętatis Noe 600. vt Scriptura cõmemorat. Ezechiæ regi, niſi in morbo pœnituiſſet, quindecim anni vitæ eius dẽpti fuiſſent. Acta enim pœnitẽtia, & effuſis lachrymis coram Deo, accepto mortis nũtio, ad quindecim annos vita eius propagatur. Sicut iuſtus rapitur, *ne malitia mutet intellectum*; ſic impius tollitur, ne videat gloriam Dei, id eſt, fruatur gratia Dei. De qua re ſic apud Iob legimus: *Nunquid ſemitam ſeculorum cuſtodire cupis, quam calcauerunt viri iniqui, qui ſublati ſunt ante tempus ſuum, fluuius ſubuertit fundamentum eorum?* Sic & manifeſtè Salomon: *Timor Domini apponet dies, & anni impiorum breuiabuntur.* Deniq; ſic Heli in pœnam peccati, tum ſui, tum filiorum ſuorum dictum eſt: *Pars magna domus tuæ morietur quum ad virilem ætatem peruenerit, & non erit ſenex in domo tua omnibus diebus.* Ad cuius rei comprobationem Abimelech de ſtirpe Heli, cum 85. viris veſtitis ephod lineo, id eſt, tribus ſacerdotalis, vno & eodem die, iubente Saul, occiſi ſunt. Sed & hoc fortè ſenſu, confidenti in diuitiis ſuis, & multos ſibi annos promittenti (dicebat enim ſibi, *Habes bona plurima repoſita in annos multos*) dicitur à Deo: *Stulte, hac nocte tollent animam tuam à te.* Rectè igitur monuit Apoſtolus: *Sic currite, vt comprehendatis.* Currere ad brauium oportet, non differre, non lento gradu procedere. Grandis eſt via, breuis

Abutentibus gratia, vita abbreuiatur. *Gen. 6.* *2. Pet. 2.* *Geneſ. 5. & 7.* *4. Reg. 20.* *Sapient. 4.* *Iob 22.* *Prouer. 10.* *1. Reg. 2.* *1. Reg. 22.* *Lucæ 12.* *1. Cor. 9.* *Typus.*

vita

vita. Agnus Paſchalis cum feſtinatione comedi iubetur: videlicet, ne exterminator Angelus veniat, ne diabolus, ne mors nos præoccupet. Si ad finem itineris, magnam pecuniæ vim quis accipere deberet, quomodo eò feſtinaret? *Qui congregat in meſſe, filius ſapiens eſt; qui ſtertit æſtate, filius confuſionis eſt. Qui obſeruat ventos, non ſeminat, & qui conſiderat nubes, non metet.*

Exod. 12. *Simile.* *Prouer. 10.* *Eccleſ. 11.*

Dilationis detrimenta.

Aſtutus ſerpẽs, procraſtinationis author & inſtigator, optimè nouit, quot & quanta ſunt eius detrimẽta. 1. Quòd vnum 2. peccatũ ſuo põdere in aliud trahit. Deinde, quòd qui nõ eſt 3. hodie, cras minùs aptus erit. Rurſum, quòd cõſuetudo 4. vertitur in naturam. Præterea, quòd mala inueterata difficillimè 5. curãtur. Porrò, quòd Dei gratia tanto certiùs amittitur, & eius 6. ira tanto acriùs prouocatur. Tum, quòd quãto ſerior cõuerſio, 7. tanto eius impedimenta ſemper erunt maiora. 8. Poſtea, quòd nihil hora mortis incertius. 9. Iterum, quòd eius regnum magis ac magis in te confirmatur. Denique, quòd animæ tuæ facultates longa peccati mora debilitantur, intellectus obſcuratur, voluntas deprauatur, memoria hebetatur; inferior verò appetitus accenditur & roboratur. 10. Poſtremò, quòd nodos nobis nequam connectit, magno noſtro dolore & labore ſoluendos, quodque cibos accipimus, poſtea reuomendos; & quòd fauum mellis deguſtamus, multo abſinthio compẽſandum. Hæc ille hoſtis noſter ſingula nouit, & dilationis ac prætermiſſæ bene agendi occaſionis illuſtria damna eſſe non ignorans, propterea dilationem virtutis omnibus modis ſuadet. Sed eius fraudib⁹ abiuratis, imitemur nautarum morem; qui, vbi ſecunda ſpirare aura cœperit, protinus è portu ſoluunt. Quum Apoſtolus dixiſſet: *Videte ne quis deſit gratiæ Dei* (quod eſt occaſionem gratiæ oblatam negligere) adiecit: *Ne qua radix amaritudinis*, id eſt, amara radix, *ſurſum germinans, impediat:* ſcilicet hanc gratiam. Hæc amara radix, & multorum malorum triſtis ſcaturigo, eſt ignaua dilatio & procraſtinatio boni. Quot mala proferat, ſuprà enumerauimus ex parte.

Simile. *Hebr. 12.*

Serò pœnitentes pauci.

Notandum eſt, ſpeciales Chriſti gratias ſero pœnitentibus datas, non niſi vni aut alteri collatas fuiſſe. Vni tantũ triginta annos laboranti in probatica piſcina ſanitatem dedit. Ex omnibus adulteris vni tantùm Magdalenæ peccata remiſit. Ex omnibus diuitibus vni Zachæo dixit: Hodie ſalus huic domui facta eſt. Ex omnibus latronibus vni tantùm dictum eſt:

Hodie

Hodie mecum eris in paradiso. Atqui quum vocat ad suam gratiã, omnes vocat: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiã vos.* Omnes vocat, omnes venire iubet: neminem tardari vult. Hominem vero iam laborantem, iam oneratum, tardare & exspectare, vt magis laboret, ac magis oneretur, atque ita ad veniendũ magis fiat inidoneus, quanta dementia est! De hoc argumento in aliis iam * Dominicis aliquoties dictum est.

Matth.11.

** Dom Septuag. tex.4. & 5.Domin 5.post Epiph.tex.2. & Dom.9 post Pẽtec.tex.4.*

3. *Rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius.*

LOCVS moralis de cura parentum erga liberos. Rectè hic regulus fecit, factumq; eius miraculo Christus comprobauit, quod de filij salute sollicitus, ad Christũ venit, eam ab illo, tanquam optimo & potentissimo medico, impetraturus. Nec corporalem hanc sanitatem vel ille pater tam sollicitè à Christo petiisset, nec eam Christus tanta facilitate concessisset, nisi tum pater bene erga Christũ affectus, atque ad fidem procliuis, tam suam, quàm filij spiritualem quoque salutẽ ex hac occasione speraret; tum Christus eam in hoc externo beneficio præcipuè attendisset. Id quod rei exitus comprobauit. Reddita enim, iuxta Christi verbum, filio sanitate, *credidit homo ille, & domus eius tota.* Parentum certè est, corporalem filiorũ salutem procurare, (*qui enim domesticorum suorum curam non habet, infidelis est*) sed spiritualem & rationalem multo magis; quia nõ bruta sed homines genuerũt, eosdemque in spirituales Dei filios regenerari fecerunt: & quidem spirituali eorũ suscepta cura, quum susceptores in baptismo, seu patrini curam illam baptizati spiritualẽ, quam ad fontẽ spopõderunt, in parentes mox deuoluere soleãt. Quod si vbiq; non fiat, satis tamen iusta est ex ipsa vi naturę, atque in Scripturis reuelata (quas alio in Euãgelio iam protulimus) ad hanc necessariam curam obligatio. Aristoteles scripsit, filiũ erudire, patris esse; sicut nutrire matris est. Quemadmodum enim viscera terræ, aurũ & lapides pretiosos proferunt, sed impolitos & rudes, quos postea artifex limat, sua opera atque industria perpolit: sic patris studio incumbit, filios à matre genitos & editos erudire. Nascuntur enim velut indigesta materia, ad virtutum tamen & scientiarum varietatem & pulchritudinem suscipiendam apta. Sicut speculum omnia repræsentat quæcunque ei obiiciuntur, quia natura pellucida est & inanis: sic tenera puerorum ætas ad eas omnes formas se accommodat, eas imitatur, eas vitæ actione repræ

Parentum cura de liberis.

1. Tim.5.

Institut liberorum natura parent docet. Oeconom lib.1.c.3.

Similia. 1.

2.

repræſentat, quas aut videt oculo obiectas, aut intelligit aure diſciplinæ ſuſceptas. Arbores cùm teneræ ſunt, ligare
3. ſolemus, & aliquo fulcimento, ne vel quouis vento huc illuc impulſæ deiiciantur tandem, vel etiam incuruæ creſcãt,
4. conſtringimus. Equis, quum adhuc pulli ſunt, frena imponuntur; ne abſque illis maturè iniectis, fiant penitus indomiti
5. & effrenati. Quas aues domeſticas & familiares eſſe volumus, adhuc implumes è nido ſublatas, caueo includimus. Sic parentes à prima ætate liberos ſuos caſtitatem, pietatem, obedientiam, aliaſque excellentes virtutes vt docere tenentur, ita magna cum facilitate docere poterunt, ſi diffluere non ſinunt, ſed aliquo honeſto exercitio, boniſque magiſtris eos conſtringant; ſi freno diſciplinæ coerceant; ſi adhuc nihil ſuum habentes, vnde auolent, è nido materni ſinus, & otij puerilis abreptos, cauea aliqua ſcholæ aut officinæ bonæ includant.

Inſtitutio etiã praua corrigit ingenia.

Simile.

Hæc enim prima cura etiam in peſſimis ingeniis non parum vtilitatis adfert, in bonis autem incredibilem fructum facit. Quemadmodum enim rota, ſi magno impetu ab aliquo moueatur, etſi poſtea, qui eam mouebat, ceſſet, mouetur tamen ad tempus ipſa per ſe, ab impetu mouentis impulſa: ſic adoleſcens, bonam inſtitutionem nactus, vtcunque ea ceſſante, & cuſtode remoto, per ſe tamen ad bonum ac virtutem mouetur, quaſi vi atque impetu inſtitutionis præteritæ. *Gracchorum eloquentia* (ait D. Hieronymus) *multum ab infantia matris ſermo contuliſſe ſcribitur. Hortenſij oratio inter paternos ſinus coaluit. Difficulter eraditur, quod rudes animi perbiberunt. Lanarum conchylia quis in priſtinum ſplendorem reuocet? Græca narrat hiſtoria, Alexandrum, potentiſſimum regem, orbiſque domitorẽ & in moribus, & in inceſſu, Leonidis pædagogi ſui nõ potuiſſe carere vitijs, quibus adhuc paruulus fuit infectus.* Hæc ille Neronis peſſimum ingenium eas tamen notas virtutis à Seneca pædagogo ſuo animo impreſſas exceperat, vt tum *à primo eius quinquennio procul diſtare cæteros Principes:* Traian⁹ optimus princeps atteſtatus fuerit; tum etiam moriens, quaſi aliqua adhuc ſcintilla honeſtatis relicta, dixerit: *Dedecorosè vixi, turpiùs peream.* Peccatũ ſuum, & pœnam peccati, ex prima virtutis diſciplina recognouit. *Animus dum tener eſt adhuc* (ait diuus Baſilius) *& ritu ceræ, quæ ipſa impreſſas in ſe formas: quaſcunque facillimè recipit, molliſſimè cedit, confeſtim ab ipſo initio: omni rerum bonarum imbui exercitatione debet, quo videlicet vbi poſtea rationis vſus acceſſerit*

Exempla.

Epiſt. ad Latam.

Bapt. Egnat. in Nerone.

Regul. fuſ. diſput. interr. 15.

Simile.

accesserit, & habitum illum rerum dijudicandarum ætas maior attulerit, pietati iam ab ineunte ætate assuetus, nullo impedimento cursu vtatur faciliore: quum & ratio quid expediat, admoneat, & ad id assequendum facilitatem præbeat consuetudo. Hæc ille. Exemplum piæ & religiosæ ab ineunte ætate educationis filiorum, in suo Samuele ostendit pientissima illa Anna. Cuius in hac parte virtutem ac studium magnificè commendans sanctus Chrysostomus, sic inter cætera scribit: *Quemadmodum industrij agricolæ primùm semen in terram deponunt; deinde vbi conspexerint è semine factam arborem, non relinquunt in eadem terra, sed inde reuulsam plantulã in aliud transferunt solum, vt terra recens gremio suo exceptam illius radicem, puram & integram vim suam ad nouam educationem proferat: Ita & Anna filium præter spem proseminatum, in templum transtulit è domo, vbi sunt perpetuæ fontium scatebræ, & irrigationes spirituales.* Hæc ille. Ibi quippe erat Dei cultus ante oculos perpetuus, ibi quotidiana sacra, populi ad pietatem confluxus, optimus magister Heli sacerdos; vt nihil sit mirum in tali educatione tantum emersisse Prophetã, quantus hic Samuel erat, de quo dicitur: *Non cecidit ex omnibus verbis eius in terram.* Certè qualem plantula terram sortita fuerit, talem quoque fructum afferet: si arenosam & salsam, talem: si dulcem & pinguem, rursus consimilem. Ita fons quidam est, doctrina, institutio, educatio: qui domi paternæ ferè arenosus & salsus est, multis impedimentis, multis blandimentis plenus; foris autem cum bono delecto acceptus, dulcis & pinguis. Sicut enim caules, aliæque multæ herbæ & plantæ, nisi transplantentur, steriles & exiles manent; transplantatæ autem, magna cum vbertate crescunt: ita puerorum ingenia foris magis quàm domi, & feliciùs excoluntur. Imò *arbor per se infrugifera* (ait Plinius) *tamen insitione discit ferre fructus. ita prauum ingenium institutione ad bonam frugem potest demutari.* Contrà verò *terra ipsa quo melior est natura* (ait Plutarchus) *hoc magis corrumpitur si negligatur: ita ingenia nisi rectè excolãtur, quo sunt feliciora, hoc pluribus vitijs obducuntur.* Hæc omnia ad parentum obligationem, circa piam & laudabilem filiorum educationem, maiorem ostendendam faciunt. Parentes stolidè indulgentes liberis, simiarum similes sunt, qui catulos suos ferè complexu necant. Contrà, vrsus quum informes gignat catulos, eos lambendo format. Sic rudes ingenij fœtus parentum cultura expolire debuit. Sed ea hominum etiam Christianorum dementia

Exemplum.

Homil. de Anna, & Samuelis educatione.

Similia.

1.

1. Reg. 3.

2.

3.

4.

Natur. hist. lib. 17. cap. 14.

5.

In Moralibus.

6.

7.

8.

Homil. 60. est, vt pecorum magis quàm filiorum cura habeatur. *Nam* (vt scribit Chrysostomus) *si burdonibus atque asinis agaso nobis praeficiendus est; non parum vigilamus, vt dementem, aut temulentum, aut furem, aut eius rei imperitum praeficiamus: sin verò ad colendum filiorum ingenium paedagogus sit nobis inueniendus; qui casu oblatus fuerit, eum recipimus, nec cōsideramus vllam artem sublimiorem hoc artificio inueniri.* Hæc ille. Rursum alibi: *Vt fundus quidem sit optimus, cuncta molimur, eúmque fideli viro magna cura tradimus, & agasonem, mulionem, procuratorémque atque dispensatorem, qui nobis magna beneuolentia afficiatur, inquirimus. Caeterùm quod nobis omnium charissimum est, omnino negligimus; quo pacto filium nostrum fideli cuipiam viro permittamus, qui ipsius seruare pudicitiam, formare mores, ingenium expolire & exornare possit.*

9. Homil. 9. in 1. ad Tim.

Sed vide quid in hoc genere & quomodo Scriptura loquatur. Populo Israëlitico omnibus flagitijs contaminato, hanc pessimæ educationis originem, flagitiosæ vitæ causam fuisse affirmat. *Pater* (inquit) *tuus Amorrhaeus, mater tua Cethaea.* id est, parentes tui erga te barbari & crudeles extiterunt. *Quando nata es, aquâ non es lota, nec sale salita, nec inuoluta pannis. Non pepercit super te oculus, vt faceret tibi vnum de his, misertus tui; sed proiecta es super faciem terrae.* Omnia hæc spiritualiter intelligenda sunt, quòd Iudæi ex parentibus idololatris & impijs nati, qui Deum suum dereliquerant, in eisdem idololatriæ sordibus liberos suos educarunt. Et, vt apud Esdram legimus, qui non ita multo post Ezechielem vixit; *quum Iudaei vxores Azotidas, & Moabitidas, & Ammonitidas ducerent, filij eorum ex media parte loquebantur Azoticè, & nesciebant loqui Iudaicè:* quia cum religione & lingua vernacula deserat. Sic hodie, vbi parentes vel omnino, vel ex aliqua parte hæretici aut schismatici sunt, vsu venire cernimus. Plura de hoc argumento vide suprà in alia Dominica.

Ezech. 16.

2. Esdr. 13.

Domin. 1. post Epiph. text. 3.

4. *Incipiebat enim mori.*

Dilata pœnitentia vsque ad mortem.

Locus moralis contra pœnitentiæ aut emendatioris vitæ dilatores vsque ad horam aut periculum mortis. Etsi enim regulus iste rectissimè quidem fecit, quòd audiens Christum venire, confestim eum adiret; quòd pro filij sui salute apud eum intercederet, malis medendi artibus non vsus; quòd filij sui eam curam habuit quam oportuit; tamen in hoc peccauit, quòd extremum quasi vitæ periculum expectauit.

ctauit, nec priùs ad Christi auxilium confugit, quàm puer eius *inciperet iam mori*, essetque morti proximus. Nam & propterea quandam Dei tentationem ad primum petitionis suæ verbum Christus ei obiecit, dicens: *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.* quasi diceret: Extremum expectasti filij periculum, vt à me imperrares in eo sanando miraculum. Est autem huius generis tentatio ipsi tentanti longè periculosissima, multas ob causas. Primùm propter mortis incertitudinem. Idcirco enim incertam esse Deus voluit mortis horam, vt in omnem essemus parati horam, nec vlla resipiscendi expectaretur hora. Denique ne vel accelerata, vel nimium dilata esset nostra pœnitentia. Si enim statim se moriturum quis sciret, accelerata, magísque extorta, quàm voluntaria, magis confusa quàm ordinata pœnitentia esset. Si certum, sed adhuc prolixum moriendi tempus sciretur, eousque innumeri differrent, seséque innumeris interea peccatis obruerent. Quare iuxta doctrinam sancti Augustini: *Praueniendus est dies, qui præuenire consueuit.* Rursum, quia pœnitentia in illo articulo difficillima erit. Passiones tristes & melancholicæ multo magis animum impediunt & turbant, quàm delectabiles: quia tristitia cor exiccat & constringit, sicut lætitia dilatat. Nihil autem mortis imminentis aut apprehensione, aut coniunctis doloribus tristius. Bonis enim iuxtà ac malis mortis expectatio, aliquo modo tristis & metuenda est, vt non ineleganter olim respondit Aristippus clarus philosophus. Cùm naui vectus procellis impetentibus supra modum perturbaretur, quidam ex ijs qui simul nauigabāt, Númne, inquit, etiam tu metu percelleris, quemadmodum, vulgus? At ille: Prorsus, ait, neque iniuria; Vobis enim de vita scelerosa infelicique labor est; & præsens periculum; mihi verò de felicitate atque beatitudine incumbit cura. Deinde perniciosa hæc res est, quia Deo vehementer ingrata: *Iam enim te peccata dimittunt, non tu illa. Væ autem illis, qui tunc habuerunt terminum luxuriæ, quando vitæ.* Semei post multa maledicta, videns cum triumpho & victoria redeuntem Dauid, reconciliari suo Regi petijt: cui etsi ad præsens tempus veniam dedisse Dauid videretur, filio tamen Salomoni in mandatis dedit, vt non deduceret canos eius pacificè ad inferos. Qui venientem Christum ad iudicium (quod cuique in morte particulare fit) expectat vt tunc ei reconcilietur, vtcunque ei per claues Ecclesiæ in Christi nomine venia detur, à Christo tamē, qui cor & renes scrutatur,

Dilatio vsque ad mortē, tentatio periculosa.

1. Mortis hora cur incerta.

Serm. 120. de temp.

2.

Ælianus lib. 9. var. hist.

3.

Ambros. serm. de pœnit.

2 Reg. 19.

3. Reg. 2.

veráne an falsa, seria an ficta resipiscentia fuerit, duram sententiam accipere meritò debet formidare. *Apud illum enim cordis interpretem* (ait Augustinus) *ars non admittetur ad salutem.* Porrò & rara auis in terris est, pœnitentiæ donum in

Serm. 120. de temp.

4. extremis. Vni latroni in cruce Christi id datum esse Scriptura commemorat. Sed vide quid ad hoc respondeat sanctus Augustinus: *Primùm considerandum in latrone illo, non solùm*

Ibidem.

1. *credulitatis compendium, sed deuotio; sed temporis illius, sub quo*
2. *hæc agebantur, occasio, quo iustorum legitur titubasse perfectio.*
3. *Deinde autem mihi fidem latronis ostende, & tunc tibi latronis beatitudinem pollicere.* Inter medios Christi hostes, & vbi Christus maximè vilipenditur, ita Christum confitere, vt latro in cruce, inter medios militum Romanorum gladios, & Iudæorum blasphemias, fecit. *Immittit diabolus securitatem, vt inferat perditionem, neque dinumerari possint, quantos hæc inanis spei vmbra deceperit.* Vide apud Venerabilem Bedam terribile exemplum. Qui vsque ad morbi extremum pœnitere distulerat, vrgentibus fratribus vt vel in extremo id faceret, *Non est*, inquit *mihi modò tempus vitam mutandi, cùm ipse videam iudicium meum esse completum.* Sapienter diuus Augustinus: *Certiores sunt claues Ecclesiæ, quàm corda Regum. Et tamen nulla occasio prætermittitur, nullus labor subterfugitur, nullis impensis parcitur, vt quod à Rege beneficium expectamus, consequamur.*

Histor. lib. 5. cap. 15.

Homil. 50. ex Homil. 50.

De istis procrastinatoribus dicit Propheta Regius: *Mendaces filij hominum in stateris, vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum.* Mendaces sunt in stateris, quia alia statera, & alio pondere temporalia mensurant, quàm spiritualia, eóque leuiori. In veteri Lege duplex erat siclus, vnus sanctuarij proprius, alius cõmunis. Ille ex auro purissimo; hic ex crassiori. Ille duplo plus valebat quàm alter. Illo taxabantur omnia quæ Deo consecrabantur in cultùm, aut sacrificium; hoc profana. Nos contra pondere sanctuarij, id est, duplo imò centuplo maiori, temporalia & profana pensamus; circa illa conquirenda nullum elabi tempus sinimus. Pondere vulgari & vili spiritualia, Dei cultum, & animæ nostræ salutem ponderamus; harum rerum curam ad vltimum vsque vitæ momentum protrahimus. Sed ô Christiane, vbi est fides tua de Christo? dic obsecro. Credísne Christum tibi peccatorũ gratiam facturum, veniam daturum? Cur ergo tam bono Redẽptori ingratus es, vt porrò offendere pergas? Credis eum tibi non parsurum vt iustum vindicem? Quanta ergo tua

Psal. 61.

Hieron. Oleaster. ad cap. 30. Exod.

Statera mendax.

dementia

dementia est, illum Principem offendere, à quo nulla venia speratur? Latrocinijs vitam qui agunt, varióque scelere ac maleficio eam contaminant, si pro comperto haberent, se à iudice comprehendendos, mortéque mulctandos absque vlla indulgentiæ spe, si in maleficio pergerent; vix eorum quisquã suæ vitæ prodigus sic esse vellet, vt maleficium maleficio addere, & ipsam comprehensionis horam expectare auderet, nisi qui ad impietatis fortè fastigium peruenisset. Sic qui ad vltimos vitæ dies resipiscentiam differunt, aut fide in Christum prorsus carere, aut in supremo impietatis gradu consistere conuincuntur. Plura de hoc argumento alibi diximus, quamuis non, vt putamus, eadem.

Simile.

Dom. Septuag. text. 4. Dom. 9. post Pentec. text. 4. Dom. 15. post Pentec. text. 7.

5. *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.*

LOcus moralis de curiositate & incredulitate acriter in homine iam credente reprehendenda, ac de ipsius reprehensionis fructu & vtilitate. In hoc enim hic regulus redarguitur, quia cùm esset nutritus inter Iudæos, & de Lege instructus, non per Scripturæ authoritatem, sed per signa credere volebat, vtque signum videret, extremum filij periculum expectare. Communis ferè omnibus Iudæis hæc incredulitas fuit, quam & alibi Christus acerrimè taxat. Venientibus enim ad eum quibusdam de Scribis ac Pharisæis, & dicentibus, *Magister, volumus à te signum videre; respondẽs ait illis: Generatio mala & adultera signũ quærit.* Quæ verba iterum, eodem modo tentantibus eum Sadducæis, aliàs respondit. Malam & adulteram generationem vocat, quę signa quærit, quia & malè fecit Deum tentãdo, & tale hoc malum fuit, vt animas suas non veras Dei per fidem sponsas, sed rerum caducarum adulteras amicas esse ostenderent. Quemadmodum enim vxor maritũ suum verè amans, nulla cupit amoris mariti erga se extraordinaria signa videre, vt quasi in ignem, aut aquam se in vxoris gratiã conijciat maritus; sed vero illo interno amore, quo ipsa maritũ suum prosequitur, & cõmunibus externis signis amoris mariti erga se contenta est: sic anima fidelis, quæ in fide & charitate Deo suo desponsatur, si verè talis est, tot in seipsa signa videt, amorem Dei tam sincerum & vehementem, tot quoque ipsius Dei in se amoris amplexus, tam frequentes supernas dulcedines, tot quotidie fauores, gratias, beneficia, pacem denique illã Dei

Curiositas, & incredulitas.

Matth. 12.

Matth. 16.

Simile.

 sui,

sui, quæ exuperat omnem sensum vt alia signa quærere, quæ vel fidem suam in Deum, vel charitatem Dei erga se confirment, non superuacaneum tantùm, sed & impium in primis esse existimet. Nam vt Deo soli adhærere, casti amoris argumentum; ita in rebus caducis signa exteriora quærere, animæ adulterantis est. Deinde, sicut veteres & pij Iudæi maiorum suorum signis, in deserto, in mari rubro, in monte Sina, in Iordanis transitu exhibitis, contenti erant, iuxta illud; *Interroga patres tuos, & dicent tibi:* sic Iudæi, docente Christo, omnésque hodie Christiani contenti esse debebant signis veteribus, vel ante Christi aduentum typicis, qualia Iudæos (maximè Scribas & Pharisæos, & principes populi, inter quos hic regulus fuisse videtur) non ignorare par erat; vel ab ipso Christo præstitis, qualia nostræ fidei sufficiunt. Omnis ergo hæc curiositas, & incredulitatis atque à Deo fornicationis species, meritò à Christo taxatur, siue in hoc regulo, siue in astantibus, siue in vtrisque, eorum corda ille vidit.

Exemplum. *Deuter. 32.*

Reprehensio medicamentû. *Similia.*

Christus sanaturus morbum filij corporalem, voluit priùs morbum patris spiritualem sanare. Præclarum enim medicamentum, oportuna & iusta reprehensio.
1. Sicut pharmacum aliquod aut medicina vlceri adhibita, principio quidem molestiam exhibere videtur, sed postea salutem parit: sic correctio iusta, quæ grauis initio apparet, vtilis & salutaris postea inuenitur.
2. Sicut medicus ex tactu pulsus, de ægroto iudicat; viuátne adhuc, & quam vitæ ac sanitatis recuperandæ spem gerat: sic tum alij cupiditatum pulsus, tum maximè ipsa reprehensio, mortificationis nostræ huic mundo, & vitæ in Christo signa sunt certissima. Si enim cupiditatum ac voluptatum motus, ipsáque reprehensio nullum in nobis sensum habent, nihil nos mouent, nihil perturbant, nihil pacem nostram cum Deo inquietant; certum indicium est, nos soli Christo viuere, mundo autem, eiúsque honori (quem reprehensio violat) cupiditati ac voluptati mortuos esse.

Exempla.

Heli sacerdos grauissimè per verba Dei puero Samueli reuelata, eíque à Samuele communicata reprehensus, hoc solùm humiliter respondit: *Dominus est. quod bonum est in oculis suis, faciat.* (*1. Reg. 3.*) Dauid à Nathan Propheta adulterij atque homicidij nomine obiurgatus, vnum verbum retulit: *Peccaui.* (*2. Reg. 12.*) Quum Esaias Propheta Ezechiam Regem de ostensis thesauris reprehenderet, Deíque acerbam cominationem ei declararet, respondit: *Bonus sermo Domini, quem* (*4. Reg. 20.*)

locutus

locutus es. Sic & noster regulus, accepta hac Christi non beneuola responsione, sed acri reprehensione, nihil turbatus, pergit humiliter in sua petitione, dicens: *Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.* Nouerat quippe non asperitatis, sed admonitionis & doctrinæ illa verba fuisse. Fructus odoriferus, licet densis & asperis frondibus contegatur, ipse per se odorem, quem è se emittit, manifestat: sic reprehensio salutaris, etsi sub verbis aspera videatur, gratum tamen odorem spirat. Sicut caput vertigine laborans, vitta colligari expedit; sic animum curiosum quadam vertigine laborantem, vinculo salutaris doctrinæ constringi, &, ne latiùs diuagetur, reprimi oportet.

Ioan. 4. *Similia.* 1. 2.

6. *Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.*

LOCVS moralis de perseuerantia in oratione. Regulus enim iste, etsi ad primam petitionem non solùm non exauditus, verùm etiam taxatus à Christo ac reprehensus fuerit, humiliter tamen atque constanter perseuerat pulsans, pro salute filij iterum supplicãs. De perseuerantiæ virtute in genere, atque etiam respectu orationis ac precum; iam in aliis Dominicis aliquoties diximus. Hîc tamen paucula addentur, prout Deus dabit. Admiranda est hac in parte Christi parabola, qua dicit: *Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerebatur. Vidua autem quadam erat in illa ciuitate, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de aduersario meo, & nolebat per multùm tempus. Post hac autem dixit intra se: Etsi Deum non timeo, nec hominem reuereor, tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam; ne in nouissimo veniens, suggillet me. Ait autem Dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit.* Docet hæc admirabilis parabola, in qua piissimus & clementissimus Deus se cum iniquo iudice, nec Deum nec homines timente, comparare voluit, vt nostram tarditatem excitaret; docet, inquam, eos, qui diuinæ misericordiæ diffisi, in oratione non perseuerant, reputare Deum pro iniquissimo iudice, ac arbitro rerum humanarum, adeóque hoc iniquissimo homine deteriorem, quo blasphemum magis cogitari nihil potest. Docet ergo, insigniter eos Deum blasphemare, qui vtcunque repulsam ad tempus passi, in oratione tamen non perseuerant. Mollius est, sed non minùs ad persuadendum efficax, quod in alia parabola proponit Christus, dicens:

Perseuerantia in oratione.

Domin. 13 post Pentecost. tex. 6. & alijs ibi annotatis.

Luca 18.

Luca 11. *Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte* id est, in quauis necessitate) *& dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, &c. & ille de intus respondeat: Noli mihi molestus esse. Iam pueri mei mecum sunt, & ostium clausum, non possum surgere, & dare tibi. Et si ille perseuerauerit pulsans; dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo quòd amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios.* Hic amicus noster Deus est, dicente Christo:

Ioan 15. *Vos amici mei estis si feceritis quæ ego præcipio vobis.* Si per impossibile propter amicitiam Deus suos non audiret; tamen, ne quouis vulgari amico deterior videatur, perseueranti dabit, quia perseuerat. Sic perseuerantiæ virtutem commendare Christus voluit, vt eius vim maiorem esse doceret, quam est amicitiæ Dei erga dilectos & electos suos, quæ tamen haud dubiè est longè maxima. Sic rursus nostram tarditatem excitat, & alia quasi hyperbolica narratione ad feruorem & studium orandi pertinax adhortatur. Re-

In libr. Allegor. super Luc. 11. ctè Petrus Rauennas super hanc parabolam: *O quàm dare vult, qui se inquietari taliter, taliter patitur suscitari! O quam pulsanti iste gestiuit occurrere, qui secreti sui cubile ipsam collocauit ad ianuam! O quàm negare noluit, qui etiam deneganti, qualiter extorqueretur, ostendit! O quam ad ianuam Dominus tantùm, sed ipsa ianua Dominus fuit, qui dormientibus seruis, pulsantis necessitatẽ solus & primus audiuit! O quàm pius, quã misericors, qui, quod mandatis docet, probat & informat exemplis.* Hæc ille. Quemadmodum fumus ex modica flãma suscitatus, citò languescit, citò euanescit, nec altè con-

Similia. scendere valet: sic oratio ex modico spiritus feruore missa quæque semel facta statim se remittit, languida est, ad Deũ non ascendit impetrandi viribus caret. Sicut stellæ, quamuis circa cœli cardinem & axem moueãtur, ipse tamen cardo nullatenus à sua quiete perturbatur, semper immobilis persistit: sic, quamuis pars sensualis, mundus, diabolus, vt orationem abrumpant, mentem modis omnibus exagitant atque sollicitãt, ipsa tamen ad finem vsque immota in ora-

Genes. 32. tione permanebit. Luctabatur Iacob cum Angelo vsq; manè: cui cùm diceret, *Dimitte me*; respondit Iacob: *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi, Et benedixit ei in eodem loco.* Sic tu Dominum non dimittas, donec petitionem tuam ad-

Cant. 3. impleat. Id fecit sponsa in Canticis, dicens: *Tenui eum, nec dimittam, donec introducam eum in domum matris meæ.* Hoc

4. Reg. 4. considerans mulier illa Sunamitis, pedes Elisei Prophetæ apprehen-

apprehendit, nec dimisit eum, donec filium eius suscitauit. Vt arbores & herbæ in mundo crescerent, fecit Deus primo Aridam, dicens: *Appareat arida.* Sine siccitate aliqua patientia tua non crescet, oratio tua non fructificabit. Quanti Deus in hac siccitate perseuerantiam faciat, ostendit Deus in Ieremia, vbi ait: *Recordatus sum tui, quoniam sequuta es me in deserto.* Quasi diceret: Seruiebas mihi, nulla diu accepta consolatione: & in tempore siccitatis ac laboris perseuerasti. Ideo in memoria mea te scripsi, & dignam tibi retributionem suo tempore rependam. Sic illos Deus superabundantes exaudit, qui in oratione patientiam habent, ac perseuerantiam tenent. *Genes.1.* *Ierem.2.*

7. *Credidit homo ille sermoni quem dixit ei Iesus, & abijt.*

LOCVS moralis de gratitudine animi pro accepto à Deo beneficio. Vbi primùm Christus regulo in oratione perseueranti dixit, *Vade, filius tuus viuit:* absque vlla mora credidit, abiit, & (vt in sequentibus patet) totam domum suam ad Christi fidem conuertit. Sic enim concludit Euangelium: *Et credidit ipse, & domus eius tota.* Multi vix plurimis à Deo acceptis beneficiis & gratiis, ei tamen obediunt, in eum credunt, eius voluntatem faciunt. Hic vnica Christi voce audita, vno accepto sanati filij beneficio, credit ipse, & suos omnes ad fidem trahit. Sic de hoc regulo Cyrillus: *Christo filij sanitatem attribuens, cum vniuersa domo saluatur, feruentiorem iam fidem agendarum gratiarum afferens loco.* De incredulis Iudæis dicit Euangelista, *Et cùm tanta signa fecisset inter eos, non credebant ei.* Pharaonem quot signa flectere non potuerint, Exodi historia describit. Ieroboam à Deo rebellans, & primùm altare schismaticum erigens, tria simul à Deo indignationis suæ signa accepit, nec quicquam tamen emendatur. *Missus vir Dei de Iuda in Bethel, Ieroboã stante super altare & thus iaciente, exclamauit contra altare, & ait: Altare, Altare, hæc dicit Dominus: Ecce filius nascetur domui Dauid, Iosias nomine, & immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succendunt, & ossa hominum super te incendet. Deditque in illa die signum, dicens: Hoc erit signum quod locutus est Dominus. Altare scindetur, & effundetur cinis qui in eo est. Cúmq; audisset Rex sermonẽ hominis Dei, quem inclamauerat contra altare, extendit manum suã de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus eius quã extẽderat contra eum: nec valuit retrahere eam ad se. Altare quoque scissum est: & effusus est cinis de altari, iuxta signum quod* Gratitudo animi. *In Ioan. lib. 2. cap. 221.* *Ioan. 12.* *Cap. 7. & seq.* *3. Reg. 13.*

prædixerat vir Dei in sermone Domini. Et ait Rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, & ora pro me, vt restituatur manus mea mihi. Orauitque vir Dei faciem Domini, & reuersa est manus Regis ad eũ, & facta est sicut priùs fuerat.

Ieroboę ingratitudo.

Tria hic euidentia fuerunt signa: Altare scissum; manus regis arefacta; eadémq; orante Propheta sanata. Nihil tamen hæc omnia impiũ regem mouerunt, vt à sacrilegis altaribus abstineret. Vicit amor regni, & dominandi immẽsa cupido. Ne enim filij Israël in Hierosolymam ascẽderent ad sacrificandum, vnde regnũ Iuda roborandũ, suum verò imminuẽdum verebatur, voluit omnino in schismate sacrilego persistere. Sic hodie nihil Elisabetham hæreticã Angliæ reginam mouerunt varia de cœlo signa. Nobilissimæ pyramidis templi diui Pauli Londinensis, toto regno celeberrimi, è cœlo media die tactæ ad cineres vsq; adustio, templo ipso saluo, sola excepta mensa ministeriali, quã altaris Catholici loco de nouo (vt suũ fecit altare Ieroboam) extruxerant, in cineres quoq; redacta: quod totũ in ipsa vigilia Venerabilis Sacramenti (quẽ illi nunc diem pro prophano habẽt) fieri Deus voluit. Terræ quoq; aliquot iugera loco mota, cũ arboribus in diuersum actis, viáque publica adiacente ita cõuersa, vt quod orientem priùs spectabat, nunc occidentẽ solem aspiciat, & è diuerso, vasto interim & horrẽdo hiatu relicto. Vna quoque ex pedissequis eius nobilibus, ipsa audiente & vidente, horrendis spectris conterrita, & se propter hæresim & impudicitiam certo damnatam horribiliter eiulans, & animam eiulando exhalãs. Nihil quoque Henricum tertium, Francorum Regem, vt fidus Ecclesiæ Catholicæ filius permaneret, mouere potuit miraculosa planè Germanorum militum quadraginta millium, manu & copiis vix octo millium Catholicorum adepta victoria, fusis, fugatísque, & internecioni datis hostibus: nihil, inquam, commouere potuit, quo minùs tantæ támque celebris & orthodoxæ religioni tam oportunæ, tam salutaris victoriæ Ducem nobilissimum, ac Principem generosissimũ, Henricum Guisiæ Ducem, alterum nostræ ætatis Iudam Machabæum, paruo pòst tempore, in suo ipsius cubiculo, penéque sua manu derepentè aggressus, barbarè & crudeliter interficeret: nec in eum tantùm, sed in totam nobilissimam familiam atrociter sæuiret, Cardinalem fratrem eodem tempore sacrilegè occidens, & ad tertium, fratrẽ Ducem Cenomanensem, occidendum, percussorem mittens. Sic Pharaones & Ieroboas nouos

Anno 1587.

Anno 1588.

hæc

hæc ætas vidit. Certè Nabuchodonosor, etsi idolorũ cultor, Daniel. 6.
Danielem tamen à leonum faucibus ereptum videns, publico edicto sanxit, vt Danielis Deum omnes venerarentur. Nicephor. lib. 17. cap. 6.
Porrò Elesbaan Æthiopum rex Christianus, obtenta nobilissima victoria cõtra Dunaan Iudæum, & grauissimum Christianorum persecutorem, vt se Deo gratum ostéderet, *Quum* inquit, *nihil maius habeam, regnum hodie meum & sceptrum propter amorẽ tuum depono, solitariam posthac & monasticam vitã acturus.* Quo dicto, monachali habitu sumpto, in eo per totam vitam patienter & humiliter perseuerauit. De hoc argumento in aliis Dominicis plura diximus. Dom. 13. post Pētec. text. 5. & aliis illic annotatis.

8. *Et credidit ipse, & domus eius tota.*

Locus moralis, exempla dominorum plurimum apud subditos seu in bonum, seu in malum valere. Hic regulus Christi miraculo ac beneficio sic incitatus est, vt non crederet ipse tantùm, sed & domus eius tota, eius profecto sanis monitis, authoritate, exemplo cõmota. Non satis habuit animam suam saluam facere; quin & totam familiam eius beneficij participem fieri voluit. Sic dominorum exempla imitari serui ac subditi solent. In veteri Scriptura legitur: *Arripuit Saul gladium suum, & irruit super eum. Quod cùm vidisset armiger eius, videlicet quòd mortuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum, & mortuus est cum eo.* In Euãgelio, quum Herodes illudere Christo vellet, totus exercitus eius eũ mox imitatur. *Spreuit eum cum exercitu suo* (ait diuus Lucas) *& illusit indutum veste alba.* Ex hac imitatione dominorũ, ipsa in mundo idololatria nata est. Sic enim Sapiens: *Acerbo luctu dolens pater, rapti citò sibi filij fecit imaginem, & illum qui tum quasi homo mortuus fuerat, nunc tanquam Deum colere cœpit, & constituit inter seruos suos sacra & sacrificia. Deinde, interueniente tempore, conualescente iniqua consuetudine, hic error tanquam lex custoditus est, & tyrannorũ imperio colebãtur figmenta.* Sic orta est idololatria seruorum & populorum, quum id illi colerent & venerarentur, quod à dominis suis ac principibus coli atque in veneratione haberi cernerẽt. In Numerorum libro legimus: *Factum est grande miraculũ, vt Core pereunte, filij eius non morerentur.* Pro magno miraculo habuit Scriptura, quod paternam impietatem ac rebellionem contra Deum filij nõ essent imitati. Quotquot enim criminis participes erant, cum Core & sociis perierunt. Monet Sapiẽs: *Ne pecces in multitudine ciuitatis, nec te immittas in populum.* id est,

Exempla maiorum. 1. Reg. vlt. Luca 23. Sapient. 14. Num. 26. Eccli. 7.

vt principum ciuitatis peccata non imiteris. Sicut infirmæ arbores, quæ per ſe in altũ erigi nequeunt, vt vitis, hedera, & quædã legumina, nexibus quibuſdam ad hoc à natura datis finitimas arbores prehendunt, atque illarum adminiculo fulciuntur, ſeſeque in ſublime erigunt: ſic homines, natura paruuli, vt ſerui, ſubditi, idiotæ, quum per ſe nihil ſciãt, aliorum in omnibus quos ſe ſublimiores vident, quibuſque inniti coguntur, ductum & exempla ſequuntur. Caueant domini ac prælati quilibet, ne cancrorum more retrò ambulantes, paruulos ſuos fruſtra & incaſſum doceant recto greſſu progredi & ambulare. Quem enim illi ambulãdi curſum tenent, ſeu retrò labantur, & deficiendo retrocedant, ſeu ea, quæ retrò ſunt, obliuiſcentes, ad anteriora proficiendo ſe extendãt, ſeu ad dexteram, ſeu ad ſiniſtram declinent, eundem paruuli & ſubditi ſui tenebũt. Quod Ioab, introducta Thecuitide, apud Regem agit de reducendo Abſalom, non id alia ex cauſa fecit, quàm vt ipſius regis voluntati ſuã conformaret. Ait enim Scriptura: *Intelligens Ioab, quòd cor regis verſum eſſet ad Abſalom, mittit Thecuam*, &c. Quum diues ille epulo inhumanus & crudelis in Lazarum eſſet, itidem & tota familia fecit, nec ſecus in eum affecta fuit. *Cupiebat enim mendicus ille ſaturari de micis quæ cadebant de menſa diuitis, & nemo* (ex tota familia) *illi dabat*. Bene dixit Sapiens: *Qualis rector ciuitatis, tales & inhabitantes eam: ſecundum iudicem populi ſic & miniſtri eius*. Albinus & Florus tyrannidem grauem in Iudæos exercebant, ſimiles Neroni domino ſuo. Columbæ ſæpe viſa vna auolante, ſtatim ſequuntur omnes. Pullus generoſus in equorum armento exiliens, ſecum rapit omne armentum. Arietem grex omnis ſequitur, & tam per auia ac deſerta, quàm per viam publicam comitatur. Sic inter homines fieri ſolet, animal maximè ſociale, & ad morum communicationem procliue. Eryngenium herbam ſi vni capræ in os inſeras, cùm ipſa ſiſtitur, tum omnes conſiſtunt, donec paſtor herbam exprimat. Ita principis mores mira vi in populum transfunduntur. Quum Dionyſius philoſophiæ operam dare Platone magiſtro vellet, tota regia puluere fuit referta præ turba geometricas pingentium figuras. Eodem ad ſua pocula & voluptates redeũte, vitæ mollicies vniuerſos occupauit. *Iulian⁹ imperator ſe cultorẽ philoſophiæ profeſſus, oẽs id genus homines ad palatiũ attraxit*. Sicut qui ſe comunt, adhibẽt ſpeculum; ſic geſturus negotiũ, proponit ſibi magnorũ virorũ exẽpla. Abraham hoſpitalis & liberalis, famulum quoque habuit,

Similia.

2. Reg. 14

Exempla.

Luca 16.

Eccli. 10.

Similia.

Plutarc. in Moral.

Socrat. hiſt. Eccleſ. lib. 3. ca. 1.

buit, qui celeriter ad gregem curreret, & vitulum occideret, quem & Sara vxor celeriter coxit. Loth nutritus in domo Abrahæ, hospitalis quoque & misericors fuit, quòd eum ex incendio Sodomæ liberauit. Contrà Absalon, qui erat impius, ferox, rebellis, famulos habuit similis farinæ, qui ad eius nutum, Ammon, fratrem domini sui, in ipse conuiuio nefariè interficerent. Hæc res adeò valet, vt etiam corporum notas, motus ac gestus imitari in dominis subditi gestiant. Persæ pulchrum esse existimabant naso adunco esse, quia Cyrus, eorum Rex talem habebat. Platonis contractos humeros familiares eius exprimebant. Aristotelis gibbum, discipuli eius pulchritudinis loco ducebant. Caueant igitur in primis domini, quæ morum exempla seruis ac subditis suis præbeant. De hoc quoque argumento iam in alijs Dominicis diximus: quæ huc referri possunt. *Exempla. Gen. 18. 2 Reg. 13. Plutarc. in Polit. & in lib. de discrim. adul. & amic. Dom. 15. post Pentec. text. 1.*

EVANGELIVM DOMINICÆ XXI. POST PENTECOSTEN.

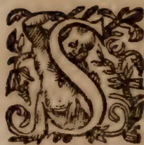

IMILE est regnũ cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cũ seruis suis. Et cùm cœpisset rationẽ ponere, oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta. Cùm autem non haberet vnde redderet, iussit eum dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi. Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Misertus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum demisit ei. Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios: & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et procidens cõseruus eius, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit, sed abiit, & misit eum in carcerẽ, donec redderet debitum. Videntes autem conserui eius quæ fiebant, contristati sunt valde, & venerunt, & narrauerunt domino suo omnia quæ facta fuerant. Tunc vocauit illum dominus suus, & ait illi: Serue nequam, omne debitũ dimisi tibi, *Matth. 18.*

bi, quoniam rogasti me. Nónne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitũ. Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.* De ingenti debito peccatorum.

2. *Iussit eum dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.* De statu hominis peccatoris longè miserrimo.

3. *Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.* De perfecta peccatoris cum Deo reconciliatione.

4. *Misertus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.* De misericordia Dei petentibus eum promptissima.

5. *Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes, &c.* Cõtra inhumanitatem, duritiem cordis, & rigorem erga proximos.

6. *Videntes autem conserui eius quæ fiebant contristati sunt valde, & narrauerunt domino suo quæ facta sunt.* De zelo iustorum contra impios.

7. *Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum.* Contra recidiuantium & cõtra proximos inclementium ingratitudinem.

8. *Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.* De fraterna charitate sincera & cordiali perpetuò tenenda.

1. *Oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.*

Peccati debitũ. LOcus moralis de ingenti debito peccatorum. Hic enim vnus qui debebat decem millia talenta, est quilibet peccator, mortalis peccati conscius. Peccata enim, debita nostra sunt, pro quibus dimittendis in oratione Dominica Deum oramus: non quidem ipsius culpæ aut neglectæ obedientiæ nostrę, quasi illa Deo deberetur; sed ipsius pœnæ, quæ culpæ & neglectæ obediẽtiæ debetur. Debemus certè Deo omnem obedientiã, & donorũ ac gratiarũ ab eo acceptarum bonum vsum: quæ duo qui non præstat, debitum contrahit omnium pœnarum, quæ illi inobedientiæ & negligentię debentur. Quẽadmodũ enim in contractibus humanis ex ratione iustitiæ, qui pecuniam mutuò acceptam sua culpa non persoluit, vt corpore luat, carcerique mancipetur, cogi potest, & debitor est illius pœnæ exoluẽdę; vt creditori iustè satisfiat, si non in pe

in pecunia reddenda, ſaltem in aliqua corporis pœna: eodem modo ex ratione iuſtitiæ diuinæ, qui Dei voluntatem obediendo non facit, eiuſdem voluntati pœnas ſubeundo ſubiicitur; & qui debitum obedientiæ non perſoluit, debitum pœnæ luit. Sic in hoc Euangelio dicitur: *Tradidit eum tortoribus, quoaduſque redderet vniuerſum debitum.* Et in alio Euangelio: *Non exies inde, donec ſoluas nouiſſimum quadrantem.* Sic Lucæ 12.
de illis octodecim, ſuper quos cecidit turris Siloe, dixit Chriſtus: *Putatis quia ipſi debitores fuerint ſuper omnes homines?* ſcilicet Lucæ 13.
Pœnarum quas ſuſtinuerũt. Peccata tamen ipſa debita nuncupantur per notam Synecdoches figuram, qua cauſa pro effectu ponitur. Cauſa enim huius debiti, peccata ſunt. *Quæ ſunt debita noſtra?* (ait Chryſoſtomus) *Quid debemus Deo, niſi imaginem & ſimilitudinem eius ſeruare illæſam? Sũt alia debita quæ debem⁹ Deo. Peccauimus illi grauiter, iniuſtè egimus, iniquitatem fecimus.* Hęc ille. Homil. 9. ex variis in Matthæũ locis.
Duo ſtatuit debitorum genera: ſimilitudinem Dei violatã, & peccata: id eſt, dona Dei malè collocata, & alia à nobis malè perpetrata. Duplex eſt iuſtitia: *Declinare à malo*, ſeu non violare mandata, quæ ad Dei in nobis ſimilitudinem (hoc eſt, duplicem charitatem) conſeruandam data ſunt: *& facere bonum*, ſeu bene vti gratiis, donis, muneribus, talentis à Deo nobis conceſſis. Pſal. 36.

Debet quippe mille talẽta, qui mille Dei donis abuſus eſt. Talenta Dei homini data.
Dedit homini Deus talenta naturalia & ſupernaturalia. Primum dedit ſe Deus homini, vt etiam in operibus naturalibus 1.
Deum cooperatorẽ ſemper habeat. Dedit Deus homini mũdum, *conſtituens eum ſuper omnia opera manuum ſuarum.* 2. Pſal. 8.
Dedit homini, quicquid eſt in homine, animam, corpus, potentias, facultates, ac ſenſus cuiuſque omnes. 3.
Dedit cuilibet ſingulares naturæ dotes, quibus alij non valent, aut non ita valent, ingenij acumen, memoriæ vim, prudentiæ grauitatem, robur, pulchritudinem, canendi, pingẽdi, ſcalpendi artes. 4.
Dedit omnia, quæ vocantur fortunæ bona, ſanitatem, honores, diuitias, amicos, & id genus alia. Atque hæc quidem naturalia ſunt talenta: maiora & excellentiora ſunt ſupernaturalia. 5.
Dedit vocatis ſanctis, renatis in Chriſto, populo ſuo electo, primò, Filium ſuum, cum omnibus donis, vt alibi dictum eſt. 6.
Dedit Eccleſiam, nouum quemdam mundum, cum ſuis non elementis, ſed ſacramentis; non animalibus, plantis, arboribus, ſed Scripturis ſacris, Apoſtolis, Prophetis, paſtoribus, doctoribus, cum cæremonijs, cultu, & religione vniuerſa. 7.
Dedit nouum hominem interiorem 8.

9. teriorem, cum gratia speciali & habituali, fide, spe, charitate,
Rom. 12. aliisque donis infusis. Dedit specialia quædam charismata;
1. Cor. 12. & gratias gratis datas, quas enumerat Apostolus, secundùm diuisionem ministrationum in vno spiritu cuilibet datas. Sed & præter hæc omnia singulares vnicuique & infinitas inspirationes bonas, misericordias magnas, auxilia & media extraordinaria, quibus à peccato vel conseruentur, vel liberentur, & ad bonum promoueantur. His tot ac tantis talentis qui abutitur, qui ingratus est, qui ea dissipauit luxuriosè, facilè multorum talentorum debitor fiet. Dicit Scriptura:
Psal. 124. *Declinantes in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.* Dicit eos qui debitores sunt gratiarum Dei, qui malè vtendo donis acceptis, obligationem contraxerunt & debitum, pariter cum illis qui scelera perpetrarunt, à
Matth. 25. Deo puniendos. Nam & *seruus inutilis, seruus piger, proijcitur in tenebras exteriores.* Deinde si ab altera parte numerentur non omissa bona, sed commissa mala, cupiditates cogitationes malæ, & illicita cordis desideria; oris & linguæ tot delicta, mendacia, detractiones, iuramenta illicita, & temeraria, conuitia, scurrilitates, blasphemiæ; opera verò & maleficia innumera: impij homines mille debita facilè inuenient.
Sermo. 15. de verb. Dom. *Si consideremus peccata nostra* (ait S. Augustinus) *& numeremus quid facto* peccatum, *quid oculo, quid aure, quid cogitatione, quid innumerabilibus motibus, nescio vtrùm dormiamus sine talento.* Hæc ille. Vox impiorum hæc est: *Omnia quæ desi-*
Eccles. 2. Sapient 2. *derauerunt oculi mei, non negaui eis, neque prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur.* Et illa adhuc magis: *Venite, & fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioso & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporum. Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Vbique relinquamus signa lætitiæ.* & cætera quæ sequuntur. Huiusmodi homines decem millia talenta citò debebunt, & cum pœnitente Manasse dicere possunt: *Peccaui super numerum arenæ maris.*
2. Paral. vlt.

Quanquam & quodlibet mortale peccatum in se, si singulæ eius circunstantiæ expendantur, vt Dei offensi infinita maiestas, potentia, bonitas; hominis peccãtis infima vilitas, ingratitudo, temeritas, causa peccandi prorsus tenuissima (quæ alio in loco explicata sunt) in quolibet profectò multa debitorum talenta inueniuntur. Vt clariùs populo aperias, quot & quantis modis quotidie in Deum peccatur, & (vt ait diuus Iacobus) *in multis offendimus omnes*, repete quæ habet

habet diuus Augustinus in suis Meditationibus, cap. 1. & 4. De ipsa peccati grauitate, enormitate, turpitudine, iam in alijs * Dominicis semel atque iterum diximus, quæ huc ex magna parte referri possunt, vt quantos nos Deo debitores peccatum constituat, pleniùs intelligatur. Sed & qui sequitur locus, hoc ipsum nonnihil illustrabit.

* Domin. Quinquag. tex. 5. Domin. pass. text. 1. Domin. 9. post Pentec. text. 1. Domin. 10. post Pentec. tex. 6. & Domin. 11. post Pent. tex. 2. & 6.

2. *Iussit eum dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.*

Locus moralis de statu hominis peccatoris lōgè miserrimo. Quod enim hîc dicitur, eum, qui tot millia talentorum domino suo debebat, venundari, nec ipsum tantùm, sed & omnia quæ habuit, vt debitum reddatur, dominóque satisfiat; significat, hominem peccatorem, impium, scelerosum, in pœnam tot scelerum à Deo reprobari, sibi ipsi relinqui, *tradi in reprobum sensum, venundari sub suo peccato, captiuum à diabolo teneri ad voluntatem eius, vt desideria patris sui diaboli* (non enim ampliùs Deum patrem habet) *faciat, vt eat post concupiscentias suas* quibus nupsit, sicut anima iusti Deo nubit, & sponsa Dei est; vt *comedat fructus operum suorum*, quæ sunt proles eius, *& ea metat quæ seminauit*; vt denique omnia quæ habet, omnia accepta à Deo talenta, *ab eo auferantur, & ei qui plura habuit, conferantur*: quia quicquid decrescit impijs, accrescit iustis; & gratiæ quibus impij abutuntur, alijs conferuntur. vt quia donis Dei abusus est Saul, electus est Dauid, in quem & spiritus eius & regnum transferrentur: & Iudæis *repellentibus verbum Dei, conuersi sunt Apostoli ad Gentes.* Sunt quippe peccatorum pœnæ, non solùm flagella in hac vita, & gehennæ tormenta in altera, verùm etiam ipsa peccata, ipsa priuatio gratiæ, ipsa cæcitas cordis, totiúsque hominis derelictio, qua nulla grauior esse pœna potest. His pœnis, diuinæ iustitiæ satisfit. Rursum venundatur peccator, & omnia simul quæ habet, non opera tantùm, sed & corpus & anima, quum dæmonibus in æternum possidendus traditur, qui de illo pœnas sempiternas sumant, vt hunc locum exponit [a] Anselmus. De statu animæ absque Dei gratia in hac vita, & de pœnis damnatorum in altera, iam in alijs [b] Dominicis tractauimus, quæ huc cōferri poterunt.

Peccatoris status miserrim⁹. Rom. 1. Rom. 7. 2. Tim. 2. Ioan. 8. Eccli. 18. Prou. 1. Galat. 6. Matth. 13. Exempla. 1. Reg. 16. & 18. Actor. 13. a In Comment. b Dom. 10. post Pentec. text. 4. Domin. 11. post Pentec. text. 1. Domin. 5. post Epiph. text. 9.

Quem ista non mouent, maximo in periculo versatur. Quemadmodum animalia, quæ angustas venas habent, ex

Peccati status cur non timetur. Simile.

venenо non facilè pereunt, quoniam virus ad cor facilè fluere ac penetrare nequit; quæ autem venas amplas sortita sunt, celeriùs veneno extinguuntur: sic qui conscientiam angustam ex timore Dei & iustitiæ eius habent, difficulter venenum peccati in cor admittunt, aut ad voluntatis consensum penetrare sinunt; quibus verò larga conscientia est, nullo timore constricta, in omne libitum fluens, & post concupiscentias suas currens, quolibet peccati veneno moriuntur, cuilibet tentationi consensum præbent, quodlibet animo scelus admittunt. Talis erat impius ille Achab, de quo dicitur: *Venundatus erat, vt faceret malum in conspectu Domini:* id est, datus est in reprobum sensum, nulla peccati conscientia tactus. *Concitauit enim eum Iesabel vxor sua, & abominabilis factus est.* Iesabel nostra, caro nostra est: cui qui morem gerit, abominabilis fit. De hoc peccatorum genere Esaias: *Quis cæcus, nisi qui venundatus est?* id est, qui à Deo derelictus, vbique traditus est, vt quouis voluptatis pretio animam suam vendat. Denique quod ingratæ, & rebelli, & incredulæ, ac duræ ceruicis synagogæ, apud eundem Prophetam dicitur, cuilibet flagitioso peccatori conuenit: *Quis est hic liber repudij matris vestræ* (id est synagogæ) *quo dimisi eã? Aut quis est creditor meus cui vendidi vos? Ecce enim in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram.* Sic enim quilibet peccator mortifero quouis peccato seipsum dæmoni vendit, & quidem interdum manifesto intercedente pacto, vt de illo Theophilo, Antiochenæ ecclesiæ œconomo, scribitur, qui, vt ad dignitatem, vnde deiectus fuerat, restitueretur, pactum cum diabolo fecit, seipsum ei totum tradens, abiurato Christo: quales desperatissimos homines hæc ætas multos tulit. Sed omnes peccatores, etsi non expresso, vero tamen & certo pacto, ipsi peccato, & instigatori eius diabolo, se vendunt. *An nescitis* (inquit Paulus) *quòd, cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis?* Omnibus peccatoribus libellum repudij dat Deus, vt alteri venundentur. *Dimisi eos secundùm desideria cordis sui: ibunt in adinuentionibus suis.* De impijs illis Iudæis, qui sub Antiocho *fecerunt sibi præputia, recesserunt à testamento sancto, & iuncti sunt nationibus,* addit Scriptura: *Et venundati sunt vt facerent malum.* Tales sunt impij Christiani omnium temporum, sed maximè Politici & hæretici horum temporum.

Sed ad hos, sic in peccatis suis venundatos, vide quid dicat

Exemplum. *3. Reg. 21.*

Allegoria.

Esaia 42. Peccatores seipsos vendunt diabolo.

Esaia 50.

In vita eius, apud Surium.

Rom. 6.

Psal. 80.

Exemplum. *1. Mach. 1.*

dicat Deus, sub persona regis Pharaonis: *Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Pharao rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis, Meus est fluuius, & ego feci memetipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis, & agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis, & extraham te de medio fluminum tuorum, & proijciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui: bestijs terræ, & volatilibus cœli dedi te ad deuorandum.* Quilibet impius, superbus, auarus, carnalis, cubans & requiescens in medio voluptatum suarum, glorietur in illis, tanquam in summo bono suo, tanquam in delicijs & felicitate sua, quam sibi ipsi sua industria comparasse, seu honores, seu diuitias, seu ventris satiandi media, & eorum quæ infra ventrem sunt, iactitat. Sed vide quid huiusmodi dicat Deus: *Ponam frenum in maxillis tuis*: quia vt equus coercetur freno, ita tu eris constrictus calamitate, & in gyrum rationis ductus, vt miseriam tuam ac teipsum cognoscas. *Agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis.* Quemadmodũ enim extracto è fluuio aliquo magno pisce, extrahuntur simul cum eo alij minores ei adhærentes; sic vnà cum anima peccatrice, *vxor, & liberi, & omnia quæ habet*, vt nostrum hîc dicit Euangelium, id est, corpus ipsum, opera eius, & quæcunque ad eum pertinent, extrahentur è flumine, tollentur ex hac vita & cursu peccati, iuxta id quod sequitur, *& extraham te de medio fluminum tuorum*, id est, auferam te de medio voluptatum tuarum in quibus gloriaris, *& proijciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui*: te, tuaque omnia in barathrum conijciam, *vnde non exibis, donec solueris nouissimum quadrantem. Bestijs terræ, & volatilibus cœli dedi te ad deuorandum* Dæmonibus tradidi te torquendum: qui & crudelitate bestias terræ, & superbia atque elatione volucres cœli superant. Tremenda, sed vera & certa est hæc Dei sententia contra impios.

Ezech. 29.

Peccatorum obstinatorum pœna.

Simile.

Quo in loco iterum atque iterum considera, quotiescunque letali peccato Deum offendisti, hanc totam sententiam à iusto iudice certissimè accepisti: quæ an postmodum per bonam pœnitentiam commutata fuerit, certum habere non potuisti. Hinc illa in Scripturis vox: *De propiciato peccato noli esse sine metu.* Et iterum: *Qui diligit Dominum*, id est, qui iam in statu gratiæ se esse confidit, *exorabit Dominum pro peccatis* (etiam præteritis) *& continebit se ab illis*, in futurum. Sic diuus Augustinus, *etiam laudatos Christianos atque sacerdotes absque digna & competenti pœnitentia exire de corpore*

Timenda Dei iudicia.

Eccli. 5. & 3.

Poßidonius in vita sancti Augustini, cap. 31.

non debere, dicere consueuerat: & ipse in postrema sua ægritudine, Psalmos Dauidicos, qui sunt de pœnitentia, iussit sibi scribi, *ipsosque quaterniones, iacens in lecto, contra parietem positos, diebus suæ infirmitatis intuebatur & legebat, & iugiter ac vbertim flebat.* De Agathone inter Ægypti Patres celeberrimo, memoriæ proditum est, in extremo vitæ agone constitutum, magno timore cœpisse constringi; & causam à discipulis rogatum respondisse: *Longè alia sunt fily iudicia hominum, & iudicia Dei. Est enim via quæ videtur homini recta, & nouissima eius ducunt in infernum.* Si sic iusti & sancti timent, quanta eorum temeritas, qui vel sceleratè, vel certè dissolutè, vel omnino tepidè ac negligenter viuentes, nihil aut parum timent!

Granat. conc. 1. in hanc Dominicam.

A periculo peccati in hac vita, quando à Deo quis deseritur; & à pœna peccati in altera vita, quando à Deo iudicatur, perpetuò timendum est. Sicuti virgo illa, quæ inter lasciuos & impudicos adolescentes vitã agens, à cuius latere quidam eius frater, quem illa tenerè diligeret, nunquam discedens, eam continuò ad turpia sollicitaret, maximo haud dubiè in discrimine virginitatis amittendæ versaretur: sic omnino anima nostra, quàm diu in hoc mundo, *qui totus in maligno positus est*, versatur, carnémque circumfert, quam non amare non potest: (*nemo enim carnem suam odio habet, sed fouet & diligit illam*) quæ eum ad malum assiduè sollicitat, *concupiscens aduersus spiritum: & repugnans legi mentis nostræ*, in maximo haud dubiè periculo versatur, ne à Christo excidat, *cui desponsata est, quasi vni viro*, florémque & gratiam virginitatis subinde amittat; quo facto, vtraque extremas & æternas pœnas luat, simul venundatæ, donec reddant quod debent. De qua etiam iusta Dei sententia sic alius Propheta: *Succensa est quasi ignis impietas, veprem & spinas vorabit, & succendetur in densitate saltus, & conuoluetur in superbia fumi. Vir fratri suo non parcet; vnusquisque carnem brachij sui vorabit, Manasses Ephraim, & Ephraim Manassen.* Ad summum creuit impietas, factus est amplus fomes ignis æterni, multi vepres, multæ spinæ peccatorum creuerunt, & longo peccandi vsu aruerunt ad ignem concipiendum idoneæ. Factus est quasi saltus, & silua densa flagitiorum. Totum in fumum abibit. Corpus animam, anima corpus affliget, scelus sceleri pœnas dabit. Corpus animæ appetitum & consensum; anima corporis ministerium accusabit, & accusando crudeliter vexabit. Superbia inuidiæ, inuidia superbiæ, vtraque auaritiæ,

Peccati pericula & pœnæ timenda.
Simile.
1. Ioan. 5.
Ephes. 5.
Galat. 5.
2. Cor. 11.
Esaiæ 9.

auaritiæ, & auaritia vtrisque perpetrata scelera imputabit. Sic vxor & filij, caro & opera, & omnia quæ habet miser peccator, in pœnam & tormentum venundantur. Hic est peccatoris status, quàm diu in peccato manet, vel in hac vita, quoad incrementum & seruitutem peccati; vel in altera vita, quoad æternitatem & grauitatem supplicij, & hanc Deus in suos debitores, magno iam ære grauatos, sententiam tulit.

3. *Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.*

Locus moralis de perfecta peccatoris cum Deo reconciliatione. Peccator sententia Dei territus, tempus pœnitendi, vitámque & mores in melius commutandi, suppliciter petit, procidens ad pedes Domini sui; simúlque pollicetur, quòd omnia reddet Deo, hoc est, se totum, suaque omnia, soli Deo consecrabit, nullius prorsus peccati remanente affectu, omni inordinato rerum omnium amore penitus reiecto. Sic enim omnia nostra debita (quantum ex nobis est) Deo persoluuntur, quando tota & integra est nostra ad Deum conuersio, tota & plena mandatorum eius obedientia, dilectio Dei ex toto corde, & vniuersorum diaboli armorum direptio, plenúmque peccati exterminium. De quibus omnibus in alijs iã Dominicis, quæ proferre potuimus, prolata sunt. Primum ad illa [a] verba: *Quodcunque dixerit vobis, facite.* Deinde ad illa [b] verba: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* Postea ad illa [c] verba: *Ipsum audite.* Sed pleniùs ad illa [d] verba: *Si fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat.* Et adhuc vberiùs ad illa [e] verba: *Nemo potest duobus dominis seruire, aut enim vnum odio habebit, &c.* Denique in omnibus illis locis vbi de dilectione Dei super omnia ter quatérve egimus, quæ in Dominica 17. post Pentecosten, textu secundo, annotata inuenies. Inde licet depromere, quæ in hunc locum dicantur.

Reconciliatio peccatoris perfecta cum Deo.

a Domin. 2. post Epiph. text. 4.
b Dom. 1. Quadrag. text. 10.
c Dom. 2. Quadrag. text. 5.
d Dom. 3. Quadrag. text. 5.
e Dom. 14. post Pent. tex. 1. & 2.

4. *Misertus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.*

Locus moralis de misericordia Dei petẽtibus eum promptissima. Hæc singularis Dei misericordia est, acerbissima comminari; sed facta hominis conuersione, celerrimè

Misericordia Dei.

rimè ad misericordiam flecti: in quo non consilium mutat sed sententiam; imò consiliũ suum & voluntatem adimplet. Idcircò enim comminatur, vt non percutiat. Pulchrè Chrysostomus: *Quare, quæ facturus es mala, prædicis? Vt non faciã quæ prædico. Propterea & gehennam minatus est, ne gehennam induceret.* Sic per Ionam Prophetam clamari fecit: *Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur.* Sed vbi Rex cum populo ad pœnitentiam agendam se conuertit; *videns Deus opera ipsorum* (non fidem tantùm, vt volunt hæretici; nec voluntatem tantùm, & quale quale sese emendandi propositũ, vt tepidi Catholici) *quia cõuersi sunt de vita sua mala; & ipse misertus est super malitia quam loquutus est vt faceret.* Nempe vt in hunc locum scripsit D. Hieronymus; *Deus neminem punire desiderans, quod facturus est comminatur.* Denique hanc sibi familiarem esse misericordiam, Deus his verbis apertè docet: *Repentè loquar aduersus gentem, & aduersus regnum, vt eradicem, & destruam, & disperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo quod locutus sum aduersus eam, agã & ego pœnitentiam super malo quod cogitaui vt facerem ei: & subito loquar de gente, & de regno, vt ædificem & plantem illud.* Docet, nihil esse Dei misericordia celerius, nihil promptius, vbi primùm nos ad eum conuertimur. Quare sic per Prophetas suos clamat: *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Imò, vt eleganter scripsit Augustinus, *Fugientis dorsa persequitur, qui faciem redeuntis illuminat.* Sic enim clamat post nos; *Quare moriemini domus Israël? Non vult enim mortem peccatoris, sed magis vt cõuertatur ac viuat.* De quo vide quæ diximus ad illa verba: *Vadit ad ouem quæ perierat, donec inueniat illam, &c.* Sed qui sic aberrãtes oues quærit, quomodo ad se reuertentes aliquando repellet? Adeò non repellit, vt etiam humili corde supplicantibus amplius concedat quàm postulent. quod & hîc ingenti huic debitori fecit. Petenti enim patientiam, & dilationis terminum, vt omnia redderet, confestim sic miseretur, vt non solùm liberum dimiserit, sed etiam omne debitum ei dimiserit, omniq; reddendi obligatione ac necessitate ad veniam consequendam; liberauerit. *Perspexisti* (ait Chrysostomus) *mirabilem exaggerationem misericordiæ. Dilationem tantummodo temporis, ac quandam prorogationem seruus postulauit: ille autem multo magis quàm petijt, videlicet totius mutui donationem, vltrò præbuit.* Non absque egregia significatione dixit Apostolus: *Deus autem, qui diues est in misericordia.* Est enim haud dubiè

Deus minatur, ne percutiat.

Homil. 1. de pænitent.

Ionæ 3.

In Comment. in hunc locum.

Ierem. 18.

Zachar. 1.

Sermo. 54. de verb. Dom.

Ezech. 18.

Domin. 3 post Pentecost. text. 4.

Homil. 62. in Matth.

Ephes. 2.

dubiè diues in ſapientia, in potentia in omni virtute. Sed cur in ſola miſericordia diuitem eum Paulus dicat, in promptu ratio eſt: quia, vt alia Scriptura dicit, *Miſerationes eius ſuper omnia opera eius*: vel quia *miſericordia miſeris ſapit dulciùs* (vt ait D. Bernardus) vel, quia in ea eius bonitas magis elucet, cuius fons infinit⁹, & abyſſus perennis Deus eſt. Sed hæc eius miſericordia, non niſi petentibus patet. *Omne debitum dimiſi tibi, quia rogaſti me.* Si flumen abundantiſſimum per omnes alicuius vrbis vicos præterlaberetur, ex quo omnes ſitim ſuã explere poſſent, adeóque ſi per ianuam cuiuſque flueret, nemo tamen ex eo biberet, niſi qui inde ſitiens hauriret. Haurire de fonte miſericordiæ diuinæ, eſt illam ardenter ſitire, humiliter expetere, & expetendo accipere; iuxta illud: *Si quis ſitit, veniat ad me.* & iterum: *Aperi os tuũ, & ego implebo illud.* ac rurſum: *Petite & accipietis.* De qua re tota & de diuinæ miſericordiæ inexhauſta bonitate, incredibili promptitudine, immenſa liberalitate, qui (vt canit Eccleſia) *abũdantia pietatis ſua, & merita ſupplicum excedit & vota*; iam in aliis multis * Dominicis frequenter diximus.

Pſal. 144. Simile. Ioan. 7. Pſal. 80. Matth. 7. * Domin. 11. poſt Pentec. tex. 1. Domin. 18. poſt Pentec. text. 3. Domin. 4. poſt Epiphan. text. 4. Domin. 4. Quadrag. tex. 2.

5. *Egreſſus autem ſeruus ille, inuenit vnum de conſeruis ſuis, qui debebat ei centum denarios; & tenens, ſuffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et procidens conſeruus eius, &c.*

LOCUS moralis contra inhumanitatem, duritiem cordis, & rigorem erga proximos. Singulæ ferè huius inhumanitatis circunſtantiæ, hominis impietatem (quæ tamen vulgaris hodie eſt) vehementer aggrauant. *Egreſſus ſeruus ille*; vix dum ab Eccleſia, ab oratione, à peccatorum accepta remiſſione, egreſſus fuerat, quin ſtatim recentiſſimi & maximi beneficij prorſus oblitus fuerit. Si quis in palatio regio perpetrati homicidij venia accepta, vix fores palatij egreſſus, aliquem, qui eum verbo læſerat, offendens, fuſte ſtatim percuteret, nónne omnium iudicio dignus cenſeretur, quem reuocatum Rex ad prioris maleficij pœnam depoſceret? *Inuenit vnũ de conſeruis ſuis.* Si Dominus ſeruo pepercit, multo æquius eſt, vt ſeruus conſeruo ignoſcat. *Homo homini reſeruat iram, & à Deo quærit medelam?* Et rurſum: *Miſeratio hominis circa proximum ſuum: miſericordia autem Dei ſuper omnem carnem. Qui debebat ei centum denarios.* Regula pietatis eſt: *Cui plus donatum eſt, plus diligit.* Sed iſte cui plurima donata ſunt, nihil diligit. Pugnat & litigat pro denariis,

Inhumanitas erga proximos. Circunſtantia, 1. Simile. 2. Eccleſ. 28. & 18. 3. Luca 7.

cui donata sunt talenta. Contendit de centum, cui dimissa sunt decem millia. Sic litigamus cum proximo pro terrenis, pro iuribus, pro fructibus; qui quotidie petimus à Deo cœlestia, peccatorum veniam, gratiarum copiam. *Et tenens suffocabat eum dicens: Redde quod debes.* Superbè, violenter, crudeliter suum exigit modicum, cui placidè, promptè, misericorditer Deus totum remiserat. Deus homini pater est: Homo homini lupus est. Sic ipsa humanitas, qua homines sumus, exuitur. *Cùm enim natura hominis* (vt scribit Lactantius) *imbecillior sit quàm cæterorum animalium, quæ ad perferendam vim temporum, vel ad incursiones à suis corporibus coercendas, naturalibus munimentis prouidentia naturalis armauit; homini autem quia nihil istorum datum est accepit pro istis omnibus miserationis affectum, qui planè vocatur humanitas, qua nosmet inuicem tueremur. Et procidens conseruus eius rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit.* Roganti & petenti conseruo, nec aliam ab eo gratiam postulanti, quàm qualem à Deo ipse petierat: nec alio modo supplicanti negat. Hæc est semper & in omnibus lethale peccatum, & contra charitatem proximi directe repugnans. Quod his verbis explicat sanctus Augustinus: *Quoniam diligere inimicos nostros, benefacere ijs qui nos oderũt, & orare pro eis qui nos persequuntur* (exteriora, inquam, ista charitatis officia inimicis præstare) *perfectorum sunt filiorum Dei, quò quidem se debet omnis fidelis extendere, & humanũ animum ad hunc affectum, orando Deum, secúmque agendo, luctandóque perducere; tamen quia hoc tam magnum bonum, tantæ multitudinis non est, quantam credimus exaudiri, cùm in oratione Dominica dicitur, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris; proculdubio verba sponsionis huius implentur, si homo, qui nondum ita profecit vt iam diligat inimicum, tamen quãdo rogatur ab homine qui peccauit in eum, vt ei dimittat, dimittit ex corde; quia etiam sibi roganti, vult vtique dimitti.* Hæc ille. Docet non consilij, sed præcepti; non perfectorum tantùm, sed quorumlibet fidelium; nõ paucorum, sed omnium esse, vt roganti ac petenti inimico aut debitori dimittatur. Hoc qui non facit, peccat mortaliter; à Deo veniam non impetrat, sed & impetratam Deus reuocat. Præcipit nobis Deus illam omnium iniuriarum obliuionem & ἀμνηστίαν salutis nostræ causa, quam apud Athenienses deletis triginta tyrannis Solon introduxit, & post C. Cæsaris mortem Cicero in vrbe Roma se renouasse gloriatur

Marginal notes: 4. (beside "pro iuribus"); *Lib. 1. cap. 20.* (beside "nes sumus"); *In Enchirid. cap. 73.* (beside "Quoniam diligere"); *Laert. lib. 1.* (beside "uionem"); *Philip. 1.* (beside "C. Cæsaris").

tiatur, Reipubl. & pacis terrenæ causa. Hoc enim demum modo fit, vt cor nostrum nos non reprehendat, quod his verbis explicat Augustinus: *Cùm dicit Ioannes, Si cor nostrum nos non reprehenderit, fiduciam habemus apud Deum; & quæcunque petierimus, ab eo accipiemus: admonuisse nos videtur, ne cor nostrum in ipsa nos oratione & petitione reprehendat; hoc est, ne fortè, quum cœperimus dicere, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, compungamur non facere quod dicimus; aut etiam non audeamus dicere quod non facimus, & fiduciam petendi amittamus.* Hæc ille. Sed de hac re in alio loco mox plura. Sequitur de isto seruo nequam: *Sed abijt, & misit eum in carterem, donec solueret debitum.* Hæc alia fuit & grauissima inhumanitatis circunstãtia. Non solùm non vult dimittere rogatus ei qui quod solueret non habebat, nec tempus ei ac spatium soluendi concedere; quod charitas negare non potest, vtcunque humana iustitia, quæ nihil nisi Reipub. & suum cuiusque bonum respicit, aliter iudicet; verùm etiam vim adhibet, & pro pecunia hominem libertate priuat, quæ nulla pecunia redimi potest homini libero. Hic enim non solùm fratrem non diligit, sed etiam persequitur, & de eo qualem & quantam potest vindictam sumit. neque enim grauiorem leges humanæ ferunt. Atqui contra huiusmodi vide Scriptura quid dicat: *Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit.* Fuit ergo huius inhumanitas ex multis circũstantiis vehementer aggrauata. Homini benè Christiano iniurias persequi, aut vim vi repellere quatenus liceat, iam in aliis Dominicis dictum est.

In lib. de perfect. iustitia.
1. Ioan. 3.
6.
Eccles. 28.
Domin. 1. post pentec. tex. 4.

Debita pecuniaria (de quibus hæc parabola loquitur in forma, in sensu tamẽ & mysterio omnium debitorum) quatenus pietas Christiana vel dimittere debet; vel reposcere possit. his verbis S. Augustinus docet: *Qui sponte conuentus pecuniam debitam reddere noluerit, dimittenda illi est. Duas enim ob res nollet reddere; vel quia non habet, vel quia auarus est, reique alienæ cupidus. Vtrumque autem pertinet ad inopiam. Nam illa inopia est rei familiaris, hæc animi. Quisquis itaque tali dimittit inopi debitum, inopi dimittit, opúsque Christianum operatur, manente illa regula, vt in animo paratus sit amittere quod sibi debetur. Nam si modestè & leniter omnimodo egerit, vt sibi restituatur, non tam intendens fructum pecuniæ, quàm vt hominem corrigat, cui sine dubio perniciosum est habere vnde reddat; & non reddere, non solùm non peccabit, sed proderit ei*

Pecuniaria debita quatenus repetenda.
De serm. Domi. in monte. lib. 2. cap. 13.

 etiam

etiam plurimùm. Ex quo intelligitur etiam in ista petitione quæ dicimus, Dimitte nobis debita nostra, non de pecunia quidem dici,(sola scilicet) *sed de omnibus quæ in nos quisque peccat, ac per hoc etiã de pecunia. Peccat namque in te, qui tibi pecuniam debitam, cùm habeat vnde reddat, recusat reddere. Quod peccatum si non dimiseris, non poteris dicere; Dimitte nobis, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Hæc ille. Ratio verò huius certa & clara est, quia nos quando peccamus, non reddimus illud obsequium Deo quod ei debemus, habentes tamen vnde reddamus. Habemus enim voluntatem liberam Deum amandi, & ad Deum nos conuertendi, & obsequium ei debitum reddendi, cum eius gratia, quæ semper omnibus parata est, illo ipso nos inuitante, *Venite ad me omnes*; illo ipso *pulsante fores cordis nostri*; illo ipso *præueniente nos in misericordia & benedictione.* Si ergo proximo etiam habenti vnde reddat, nec reddenti tamen (quanto magis nondum habenti vt reddat, tempúsque postulanti quo reddat, ac reddere cupienti) ex animo non dimittimus: nec Deus nobis nostra peccata dimittet. de quo mox plura in postremo huius Euãgelij loco, magis proprio.

Dei gratia omnibus parata.

Matth. 11. Apocal. 3. Psal. 20.

6. Videntes autem cõserui eius quæ fiebant, contristati sunt valde, & narrauerunt domino suo quæ facta sunt.

Zelus iustorũ contra impios.

LOCVS moralis de iusto iustorum zelo contra impios, & vel diuinæ gloriæ prophanatores, vel charitatis fraternæ violatores, vt auaros, raptores, vsurarios, tyrannos, latrones, siccarios, alióśque vel pauperum oppressores, vel publicæ pacis perturbatores: Quem locum iam in aliis Euangeliis tractatum vide. Primùm ad illa [a] verba, *Serui autem dixerunt ei, Vis imus & colligimus zizania?* Deinde in illa [b] verba: *Videns ciuitatem fleuit super illam.* vbi de alienis peccatis deflendis dictum est. Contristari enim de aliena nequitia, & narrare Deo quæ facta sunt, est aliena peccata coram Deo non tam accusare, quod diaboli est; quàm plangere & lamentari, quod piorum est: Quare huc etiam pertinent, quæ de zelo animarum in aliquot Euãgeliis dicta sunt, vt in Dominica 11. post Pentecosten, text. 1. & in aliis Dominicis eo in loco annotatis. Vide etiam Dominicam 18. post Pentecosten, textu 1. quæ omnia loca contra nostri temporis Politicos valent, qui publica peccata, Deique offensas tolerandas ac dissimulandas esse, propter pacem cõmunem, aut

a *Domin. 5. post Epiphan. tex. 6.*

b *Domin. 9. post Pentec. tex. 1.*

aut vtilitatem propriam, non verbo, sed facto docent.

7. *Et iratus Dominus eius: tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum.*

LOcus moralis contra recidiuantiũ & erga proximos inclemẽtium ingratitudinẽ. Hîc enim in parabola domini ciuilis, Deus, qui seruo nequam omne debitum dimiserat roganti vniuersum iterum debitum repetit, & tortoribus tradit, donec vniuersum debitũ reddat, eo quòd accepta totius debiti condonatione, accepta omnium peccatorum suorum remissione, statim in nouũ peccatũ recidit, statim cum proximo durè egit, & charitatẽ mutuã nõ seruauit, nec pactum legis Dominicæ custodiuit, quod pactum quotidie profitemur, dicentes: *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* De qua lege Apostolus dixit: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi,* quæ est lex charitatis, & *mandatum nouum, vt diligamus inuicem,* vtcunque improbos & maleferiatos, *sicut ipse dilexit nos,* impios adhuc & inimicos Dei. Vniuersum, inquã, debitum repetit, non peccata semel dimissa ad pœnam reposcens (quanquam odium fraternum ita Deo displicere hęc parabola doceat, vt propter id dignus sit peccator, à quo omnia dimissa repetantur) sed propter odium fraternũ in recidiuante resumptum aut retentum, ea pœna animaduertẽs, aut etiam grauiori, quàm dimissa priùs peccata commeruerãt: id est, perinde puniatur, ac si peccata præterita dimissa nõ fuissent; idque propter ingratitudinem accepti beneficij, acceptæ priùs remissionis peccatorum. Hæc enim ingratitudo est circumstantia vehementer aggrauans peccatum recidiuantis.

Recidiuãtium ingratitudo.

Matth. 6.
Gal. 6.
Ioan. 13.

Peccata dimissa quo sensu repetantur.

Ioan. Medina, de pœnitent. tract. 1. q. 9.

Quemadmodum enim si quis post acceptum ab aliquo patrono beneficium, iniuriam mox illi inferat, certum est cæteris paribus huiusmodi iniuriam grauiorem esse, quàm si beneficium ab eo nullum accepisset; ita quanto peccator plura aut maiora à Deo beneficia recepit, tanto grauiùs peccat Deum benefactorem offendendo. Quod vt in omnibus repetitis peccatis est verum, ita maximè in odio & inclementia fraterna verum esse, Christus hac parabola docere voluit. Dicitur ergo Deus à tali recidiuante, & post dimissa sua peccata multa & magna, in paruo fratris peccato crudeliter se agente, omnia priùs cõdonata repetere: quia in hanc ingratitudinẽ dum animaduertit, ad beneficium remissionis priùs illi

Simile.

illi collocatum respicit; & quanto plura condonauerat, tanto acerbius de illo supplicium sumet. Tantum & tam atrox est ingratitudinis erga Deum benefactorem scelus.

Ingratitudo quàtum nefas.

Ab aliis semper accipere, & nihil aliis reddere, est totius orbis compagem soluere. Semina conduntur humo, decidit imber, calorem sol immittit, vt illa postmodum plantas, segetem & fructus proferat. Mare vapores exhalat vbertim, vt eos in nubē concretos recipiat, alaturque incessanter. In fornicibus architecturæ vtrunque conuexum mutuam operam præstat, quam si alterum neget, & sustentari vult, non sustentare, totum ruit ædificium. Naturæ igitur bellum ingratus indicit, ac leges violat. Vult enim quasi solus in orbe consistere, ab omnibus vtilitatem capere, nulli vtilis esse: Deum in se affluēter propitium sentire, ipse erga proximum nullam humanitatem exercere. Ingrati, impio Pharaoni similes sunt; qui cùm, vrgentibus censuræ diuinæ plagis, pœnitentiā pollicceretur, vbi requies data esset, rursum ad ingenium immite & crudele redibat. *Si quis seruum nactus* (ait Chrysostomus) *qui in multis offenderit, nec tamen flagris ceciderit, sed iterū peccatis indultis, futura vitare monuerit in posterum, ne in eadem decidat, magnis quoque muneribus preterea illustrauerit, ac beneficiis fouerit; quanam obsecro tam futura est perfida mens, tam ingrata anima, quæ huiusmodi gratia non ad meliora sectanda prouocari sufficeret?* Sed huius tam absurdi sceleris causa est, quòd Dei beneficia in numerato non habemus: quæ si semper ante oculos versarentur, omnem animo torporem & inhumanitatem prorsus excuterent. Quo in genere saluberrimum dat S. Chrysostomus consilium. *Quisque nostrum, si fieri potest, per singulos dies intra se computet, non tantùm communia beneficia, verùm & propriè sibi collata; non tantùm promulgata & omnibus manifesta, sed etiam peculiaria, multosq; latentia. Sic enim continuam gratiarum actionem Domino poterit exhibere. Qui iugiter hæc in sua mente reuoluit; & propriam quidem discit vilitatem, & ineffabilem Dei misericordiam cogitat; & quomodo non peccatorum nostrorum merita, sed propriam respiciens bonitatem, nostra disponit; hinc cogitatione contrahitur, conteritur corde, omnem fastum & arrogantiam corripit, modestè se gerere docet* erga proximos, *præsentis vitæ gloriam despicere, futura bona sperare.* Hæc ille. Nec multum dissimiliter diuus Bernardus: *Felix qui ad singula dona gratiæ redit ad eum, in quo est plenitudo gratiarum: cui dum pro acceptis non ingratos nos exhibemus, locum in nobis facimus gratiæ. Omnino enim nos sola à profectu*

Similia.

Exemplum.

Homil. 5. in 2. ad Timot.

Homil. 72 ad pop. Ant.

In Psal. 90. Serm. 14.

profectu cõuersationis impedit ingratitudo nostra, dum quodammodo perditum reputans, qui dedit quod ingratus accepit, cauet sibi de cætero, ne tanto plus amittat, quanto plus confert ingrato. Hinc veteri populo Prophetam sic exprobat ingratitudinem Deus; *Populus meus, memento, quæso, quid cogitauerit Balac rex Moab, & quid responderit Balaam filius Beor de Sethim vsque Galgalim, vt cognosceres iustitiam Domini.* Dicit per Prophetam Deus: Tu nunquam obliuisci debueras, te sic à Deo dilectum esse, vt inimicorum tuorum maledictionem tibi nocere non solùm non permiserit, verùm & eam in benedictionem commutauerit, idque, *vt cognosceres iustitiam Domini.* Aduersarij isti contra te ex parte relaxati sunt, vt agnosceres periculum: ab altera parte nocere prohibiti sunt, vt intelligeres vnum tibi esse præsidium. Tãtis ergo beneficiis acceptis, hoc vnum restat, vt protectori tuo incessanter gratias agas: non verbo, sed opere misericordiæ erga conseruos tuos. Non enim gratiarum dictionem, sed actionem flagitat Deus. Vide de hoc argumento plura in aliis suprà Dominicis.

Mich. 6.

Dom. 13. post Pẽtec. tex. 5. & aliis ibi annotatis.

8. *Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.*

Locus moralis de fraterna charitate sincera & cordiali perpetuò tenendâ, & de condonandis iniuriis, *non septies tantùm, sed vsque septuagesies septies*, id est, toties quoties te frater lædit, idque ex animo. Huc enim tota hæc tendit parabola, esse fratribus condonandũ, si volumus vt nobis Deus cõdonet. Hunc locum de condonandis iniuriis, & de reconciliatione fraterna non differenda, in aliis tribus locis latè tractauimus. De dilectione verò proximi, & misericordiæ officiis, multo sæpiùs in variis Dominicis tractatum est. Hîc nihilominus loco proprio aliqua addentur, prout Deus dabit. Etsi omnibus hominibus debeatur dilectio, quia proximus noster omnis homo est, nostra charitate indigens, vt alio in loco explicatum est; tamen Christianis Catholicis, & eiusdem fidei sociis ac domesticis maximè illa debetur.

Charitas fraterna cordialis.

Dom. 1. post Pentec. tex. 3. & Domin. 5. post Pẽtecost. tex. 2. & 4.

Dom. 12. post Pentec. tex. 6.

Illi enim sunt fratres nostri vterini, tam ex parte patris, scilicet Dei, ratione creationis; quàm ex parte matris, sanctæ Ecclesiæ, quæ nos per Spiritum sanctum in sacro Baptismate regenerauit. Sic Ioseph magis dilexit fratrẽ suum vterinum Beniamin, quàm reliquos decem fratres, cum quibus solum patrem

Christiani Catholici, fratres vterini.

patrem communem habebat: ideoque in conuiuio, quo omnes pariter accumbebant, *maior pars venit Beniamin, ita vt quinque partibus excederet.* Hinc fit, vt non reconciliari fratri Christiano, aut odium in eum gerere, sit crimen quintuplo grauius, quàm alteri non Christiano irasci, & non remittere. Nos Christiani *templa Dei* sumus, aut certè esse debemus, per *inhabitãtem in nobis Spiritum sanctum.* Atqui templum Dei, vt illud describit Ezechiel, capacissimũ & amplissimum fuit. *Et ecce*, inquit, *murus forinsecus in circuitu domus vndique, & in manu viri calamus mensuræ sex cubitorum & palmo*, &c. Sic debent corda Christianorum ampla esse & dilatata amore ac dilectione, quæ vsque ad inimicos se extendat, & iniuriis cõdonet, quantumcunque magnis, quantumcunque frequẽtibus. Quemadmodum in cælo, etsi multæ sint stellę & lucentia sydera, tamen qui omnes è cælo tenebras expellat, vnicus est sol; quo vno absente, cælum micantibus stellis refertum adhuc tenebrosum est: sic etsi in orbe terrarum plurimi fuerint Philosophi ac sapientes, qui de virtute amplectenda, & fugiendis vitiis multa præclarè docuerint, vnus tamen omnis iustitię sol lucidissimus Christus fuit, qui vniuersas mundo tenebras depulit, qui omnia penitus vitia extirpauit, qui perfectã dilectionẽ Dei & proximi docẽs, nullum tenebris, nullum vitiis locum reliquit. Omnis Philosophorum doctrina tenebrosa est, tum quia sine fide, tum etiã quia perfectam inimicorum dilectionem non tradidit. Certè quum Ezechiel scribat, templum illud quod in visione ei monstratum est, eandem mensuram in altitudine atque in latitudine habuisse; docuit, tantam futuram esse iustorum altitudinem & gloriam in cælo, quanta fuerat illorum latitudo & charitas dilatata in terris.

Gen. 43. | *1. Cor. 3.* | *Rom. 8.* | *Ezech. 40.* | *Simile.* | *Ezech. 40.* | *Allegoria.*

Christiani populi propria dilectio.

Hanc futuram Christiani populi propriam dilectionem alius Propheta non obscurè docuit, dicens: *In die illa proteget Dominus habitatores Ierusalem*, (id est, Ecclesiæ Catholicæ) *& erit qui offenderit ex eis in die illa quasi Dauid, & sicut Angelus Domini in conspectu eius.* Sic videlicet ad Deum conuertentur, qui Christo nomen dederunt, vt sint singuli inimicos diligentes, & iniuriarum immemores; sicut Dauid erat, qui hostem suum infensissimum Saul, quum bis interficere posset, ne tangere quidem voluit: qui eo demum ab aliis hostibus occiso, familiam tamen eius & posteros dilexit, dicens: *Nunquid superest aliquis de domo Saul, vt faciam cum illo misericordiam Dei?* Misericordiam Dei vocat, benefacere

Zachar. 12. | *1. Reg. 24. & 26.* | *2. Reg. 9.*

illis

illis qui nos oderunt: vel quia tali misericordia Deus erga peccatores vtitur, vel quia talem misericordiã Deus iubet atque præscribit. Sed & idem rursus Propheta de hac futura Christianorum perfectione in hæc verba prædixit: *In die illa* (id est, in lege gratiæ) *erunt lebetes in domo Domini* (hoc est, in Ecclesia sancta) *quasi phialæ coram altari.* id est, corda naturaliter carnalia & cupiditatum vasa, in quibus igne concupiscentiæ atque iracundiæ multa parabantur scelera, & maximè iniuriarum acerba vindicatio, ita conuertentur, vt non nisi purissimus charitatis & beneuolentiæ liquor, ac misericordiæ oleum illa repleat, sintque veluti lampades olei semper ardentis atque lucentis in conspectu Dei. Hoc est etiam quod Esaias prædixit de noui Testamenti populo. *Habitabit* (inquit) *lupus cum agno, pardus cum hœdo accubabit. Vitulus, & leo, & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos.* Mutabunt homines feritatem & immanitatem in temperantiam & mansuetudinem. *Vitulus & vrsus pascentur: simul requiescent catuli eorum, & leo quasi bos comedet paleas.* Homines immanitate sæuientes, mores mansuetorum induent. *Et delectabitur infans ab vbere super foramine aspidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet.* Homines simplices, similes infantibus, iuxta illud Petri, *Sicut modò geniti infantes lac concupiscite*, familiariter & pacificè viuent cum eis, qui antea quasi aspides & reguli, animalia venenata, propter conuersationem crudelem esse videbantur. *Non nocebunt, & non occident in vniuerso monte sancto meo, quia repleta est terra sciẽtia Domini.* Simplici demum sermone apertè Propheta effert, quod hactenus per parabolas significauit, more Scripturarum, quæ obscuris aperta subiiciunt, ne totum obscurum fiat. Hæc est singularis, sed ad remissionem peccatorum consequendam necessaria virtus, perfectioni Euangelicæ propria, omnes etiam inimicos ex corde diligere.

Zachar. 14.

Esaia 11.

Quæ sanè virtus propriè Euangelica (nam *si amicos diligimus, nihil ampliùs facimus quàm quod ethnici,* vt Christus nos docuit) tanto excellentior est amicorum aut bonorum dilectione, quanto in hac amicorum dilectione multæ aliæ possunt esse rationes, cur diligamus, præter ipsam Dei dilectionem, in quo & propter quem piè diligimus quicquid diligimus: in illa autem inimicorum dilectione, vnica ratio esse potest, Dei amor. Non enim nisi propter Deum inimicos diligere possumus, qui nihil alioqui in se habent dilectione dignum.

Inimicorum dilectio pura & excellens virtus.

Matth. 7.

gnum. Ideoque inimicorum dilectio pura & perfecta virtus est. Quemadmodum enim solis radius, qui vitrum penetrãs, parietem oppositum pertingit, nec tanto fulgore eum illuminat, nec tanto calore eum afficit, quàm ille radius, qui aperta fenestra directè, & nulla re interposita, parietem percutit; eo quòd in ipso vitro radij solaris virtus retardatur, hebetatur, & debilitatur nonnihil: eodem planè modo amor qui à voluntate charitate inflammata oritur, quando in amicum fertur, quia multas ibi amandi rationes inuenit, sistit in eo aliquantulum, antequam ad Deum, qui est vltimus finis, referatur, atque adeo frequenter totaliter in eo sistit, nec vlterius pergit; sed vtcunque ad Deum quoque feratur, & propter Deum amicus diligatur, tamen multum ille amor & lentiùs procedit, & impurior fertur, & tardiùs ac debiliùs in Deum tendit; at verò inimici dilectio ex eadem charitate, quasi alius radius ex eodem sole, ortum capiens, quasi per apertum diaphanum rectissimè ad Deum perfertur, quia propter solum Deum, eiúsque sanctam voluntatem, quæ sic iubet, inimicum diligit: ideóque purior & feruentior, Deóque gratior illa dilectio est. Cùm plurimi cantores simul suauiter canunt, etsi inter eos vnus sit, qui vocis dulcedine & arte cæteros omnes longè superet, non tamen perinde plenè ac placidè illa frueris, aliorum vocibus commixta, quàm si eam solam, cæteris tacentibus, audires; quod in illo duorum tantùm aut trium canentium ratione, quem vocant manifestum fit: sic puritas & perfectio amoris Dei in dilectione amici nec purè nec plenè aduerti potest, eo quòd aliæ multæ considerationes, propter quas amicus diligitur, hanc cognitionem & virtutis sensum impediunt atque conturbant; at in dilectione inimici, quia solus ibi Dei amor conspicitur, clarior ille & purior atque illustrior multo apparet. Magnes, qui libram ferri ad se attrahit, perfectior est lapis, quàm qui festucam solam aut acum attrahere potest, vt ebenus: sic amor ille qui inimicum tolerat ac diligit; quum sit onus graue & asperum, atque aculeis plenum, homo inimicus; perfectior amor est, quàm ille quo amicum diligimus, qui omnino grauis nobis non est, sed multis nominibus iucundus. Hinc alia emergit huius dilectionis perfectio, quia difficilior virtus est, & magis in ea voluntas contendere ac laborare debet. *Vnusquisque autem propriã mercedem accipiet, secundùm laborem suum.* Et sicut maioris meriti est credere mysteria illa, in quibus rationis lumen minùs suffraga

Simile. (margin, line 2)
Simile. (margin, at "tior, Deóque gratior")
Simile. (margin, at "apparet. Magnes")
1. Cor. 3. *Simile.* (margin, at "tendere ac laborare")

ſuffragatur, magíſque contradicit, vt trium perſonarum in vna ſubſtantia vnam Deitatem, & Filij Dei cum carne humana vnionem hypoſtaticam, quàm alia fidei noſtræ capita rationi conſentanea; quia maior in illis difficultas inuenitur: ita maius meritum eſt diligere illud, quod amori noſtro magis eſt contrarium. Nihil autem magis amori contradicit, quàm odium. Deformitas, paupertas, ignobilitas, etſi non ſint ex ſe amore digna, amari tamen facilè poſſunt, quia amori non ſunt contraria, non offendunt, non lædunt. Solum odium, quo te inimicus proſequitur, ipſi amori intrinſecè contrarium eſt. Inimicum ergo quum diligis, heroicam virtutem exerces; & tamen neceſſariam, ſi vis vt te inimicum & peccatorem Deus diligat, condonans tibi. Curandum porrò in primis, vt ab inimico læſus, citò ignoſcas, nec dicas, data tandem oportunitate reconciliaturum te inimico. Vulnera recentia faciliùs curantur quàm inueterata. Qui vlcere laborat, non expectabit donec fiat fiſtula. Odium in corde ſi foueas, non inimicum, ſed teipſum lædis, atq; adeò perimis. Dixit Sapiens: *Os fatuorum ebullit ſtultitiam.* Sicut enim olla feruens, aquam ebullientem ex ſe emittens, & circumiecta comburit, & ignem extinguit, & omnem pinguedinem à ſe expellit; tandémque, niſi refrigeretur, tota aqua eiecta, ipſa diſrumpitur: ſic cor, ira & odio feruens, proximos ſuos verbis contumelioſis irritat, lumen rationis extinguit, omnem diuinæ gratiæ pinguedinem abijcit; tandémque, niſi ſeipſum tempeſtiuè temperet, Deoque ac proximo ſuo reconcilietur, omni virtute vacuum, ſua ſe maleuolentia perdit, & quaſi olla confracta diſſoluitur. Vnde iterum Scriptura: *Cor fatui, quaſi vas confractum.* *Prou. 15. Simile. Eccli. 21.*

Hæc eſt enim diaboli fraus & aſtutia, vt dum tu de inimico te vlciſci contendis, qui tibi, niſi velis, nocere non poteſt, ille de te ſeipſum vlciſcatur, tuum interitum procurans. Sapienter ſanctus Auguſtinus *Quid eſt timendum quando pateris inimicum? Ne conturbetur in te dilectio, qua diligis inimicum. Etenim inimicus ille homo caro & ſanguis quod videt in te, appetit: alius autem inimicus occultus, rector harum tenebrarum, quas tu pateris in carne & ſanguine, alterum occultum tuum petit, theſauros tuos interiores deprædari & vaſtare molitur. Duos ergo inimicos conſtitue tibi ante oculos, vnum apertum, & alterum occultum, hominem & diabolum. Vnum vide, alterum intellige. Vnum dilige, alterum caue. Homo hominem vincis humana aliqua felicitate. Diabolum autem vincis inimici dilectione.* Diabolus inimicitiæ cauſa, inimicus ipſe. *Enarrat. in Pſal. 54.*

dilectione. Sicut homo inimicus auferre tibi cupit aut auertere felicitatem qua vincitur; sic & diabolus hominem vult vincere, auferendo vnde vincitur. Sed cura in corde seruare inimici dilectionem, qua diabolum vincis. Sæuiat homo quantum potest, auferat quicquid potest. Si diligitur apertè sæuiens, victus est occultè sæuiens. Hæc ille. Hoc hodiernum Euangelium nos docet, vt inimicum diligendo, diabolum vincamus, & Deum nobis propitium sentiamus. Si amici tui famulus aliquis te grauiter offendisset, tuque iam ad eum percutiendum iratus prosilires; recordatus tamen, singularis tui & integerrimi amici eum famulum esse, continebis te, & saltem propter amicum parces immerito, ne fortè, dum te vindicas, amicum singularem amittas. Hanc à te comitatem & modestiam Deus exigit, vt inimicum tuum, famulum eius, creaturam eius, propter eum non percutias, non lædas, sed planè diligas. Sic frater fratri germano interdum parcit, ne communis pater offendatur. Esau homo reprobus & maleuolus, & fratrem suum Iacob infesto odio prosequens, dicebat tamen: *Venient dies luctus patris mei, & occidam fratrem meum.* Noluit viuēte patre in fratrem peccare, ne pariter & patrem offenderet. Quidni & Dei Patris eandem reuerentiam ac rationem habemus? maximè dicente hîc Christo: *Sic & Pater meus cœlestis faciet vobis*, id est, *tradet vos tortoribus, donec reddatis vniuersum debitum, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. Ad tam magnum tonitruum* (ait Augustinus) *qui non expergiscitur, non dormit, sed mortuus est.*

Simile. — *Exemplum.* — *Genes. 27.* — *Matth. 18.* — *Enchirid. cap. 7.*

Dom. Pas. tex 3. Inter alias condonandi inimico causas, alibi commemoratas, vna hæc erat, quòd omnis inimicus nos odio prosequens, commiseratione magis quàm odio dignus sit. Ille nempe non nisi temporali bono priuare te potuit: at seipsum sempiternis pœnis obnoxium fecit. Ille famam fortè tuam obscurauit, sed animam suam prodidit. Ille vestem tibi aut disrupit aut sustulit, ipse cor suum letali ferro transfixit. Tibi capillum sustulit, sibi oculum effodit. De inimicorum infestatione dicitur: *Circundederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis.* Apes leue vulnus aculeo suo infigunt, sed
1. vitam simul cum aculeo amittunt: sic inimicus in modico
2. lædens, vitam ipse gratiæ lædendo amisit. Sicut ignis spinas exurens terram purgat: sic inimicus sua persecutione spinas peccatorum nostrorum, si patienter feramus, adurit, ani-
3. mámque nostram Deo chariorem reddit. Qui ab equite lancea percutitur, non equo, sed equiti irasci debet; ideoque in

Psal. 117. — *Similia.*

hastiludijs,

hastiludijs, qui ex aduerso occurrit, si equum non equitem feriat, magno vitio datur: sic ab homine malo qui læditur, sessori diabolo, qui in corde eius dominatur, non ipsi homini irasci debuit; nec de homine iniuriam retaliando, sed de diabolo iniuriam tolerando, vindictā reposcere ac reportare.
Quemadmodum si quis in os suum aliquid dulce dimittat 4.
cum amaro permixtum, dulcedo illa suum saporem non tenet, sed amittit: sic cum amaro animo erga proximum nulla virtus teneri potest. Si Rex aliquis in ciuitate sibi multum 5.
& grauiter obærata publicè ediceret, se id totum, quod sibi debetur, remissurum, modò ipsi inter se ciues sua modica remitterent mutuò debita; si quis hoc pactum recusaret, è tota ciuitate meritò eijciendus censeretur: sic Christianorum consortio indignus est, qui similem Christi legem longè æquissimam non obseruat. Dicit Salomon: *Omni tempore di-* Prou. 17.
ligit qui amicus est, & frater in angustijs comprobatur. Nempe Simile.
sicuti calx viua, etsi actu sit frigida, occultum tamen in se continet ignem, vnde si aqua perfundatur, mox ignescit & accenditur, fitque magnum naturæ mirabile, vt aqua, quæ omnem ignem extinguit, calcem accendat; & oleum, quo omnis ignis nutritur, calcem extinguat: sic vera charitas & dilectio Christiana, etsi actu sæpenumero sit frigida, quia sese exerendi, & opera charitatis proferendi occasio, vel oportunitas, vel facultas non datur, occultum tamen & perpetuum in se amoris ignem continet, qui aqua aliqua tribulationis iniecta, siue à Deo probante aut puniente, siue ab inimico homine infestante, statim erumpit, & per admirabilem animi patientiam, aliáque benignitatis officia foris prodit; fitque magnum gratiæ cœlestis miraculum, vt tribulatio, iniuria, vexatio hostilis, quæ omnem humanam beneuolentiam statim extinguit, dissoluit, abrumpit; charitatem Christianam, diffusam in cordibus nostris per Spiritum sanctum, vehementer accendat, illustret, roboret; oleum verò adulationis aut prosperitatis in hac vita communi, quæ humanam beneuolentiam maximè solet aut conciliare aut fouere, charitatem illam diuinam, purúmque Dei amorem maximè soleat aut labefactare, quia vsum & exercitium eius imminuit; vel etiam interdum corrumpere, quia humana felicitas, Dei amorem atque timorem ex hominum sæpe animis eripit, alióque deflectit,

EVANGELIVM DOMINICÆ XXII. POST PENTECOSTEN.

Matth. 22.

Beuntes Pharisæi consilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces: & nõ est tibi cura de aliquo. Non enim respicis personam hominum. Dic ergo nobis, quid tibi videtur? Licet censum dare Cæsari, an non? Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Iesus, Cuius est imago hæc & superscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Consilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone.* De maleuolentia & hypocrisi audientium veritatem, & persequentium illam.
2. *Mittunt ei discipulos suos (Pharisæi) cum Herodianis.* De concordia impiorum vnanimi, ad pietatem & veritatem impugnandam.
3. *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces*, vsque ad illud: *Quid me tentatis hypocritæ?* Contra adulatores, vt etiam vera dicentes, acriter repellantur.
4. *Viam Dei in veritate doces.* De boni doctoris, pastoris, prædicatoris, in docendo integritate, constantia, ac fortitudine.
5. *Non enim respicis personam hominum.* Contra acceptionem personarum.
6. *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari.* De obedientia Principibus debita, in ijs quæ ad Principem ac ciuilem potestatem pertinent.
7. *Et quæ sunt Dei, Deo.* De Dei honore, obsequio, cultu, in primis obseruando.

1. *Consilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone.*

Auditores maleuoli veritaté persequentes.

LOcus moralis de maleuolentia & hypocrisi audientium veritatem, & persequentium illam. Isti enim Pharisæi, audita cœlesti doctrina Saluatoris, & maximè postremis illis parabolis, quibus eos vocationis suæ admonuit, & ad resipiscentiam hortatus est; pro eo quòd peccata sua agnoscere

agnoſcere & emendare debuerunt, *primùm quærebant tenere eum; ſed turbas timentes*, abſtinuerunt. Deinde *miniſtros miſerunt, qui eum apprehenderent*: aliquando & *lapides tulerunt, vt in eum iacerent*. Quæ omnia quum non ſuccederent, nunc demùm *conſilium inierunt, vt caperent eum in ſermone*. Peſſimum valetudinis ſignum eſt, quum remedia, quæ ſanitatem adferre ſolent, morbum augent: ſic nihil illis hominibus deploratius, qui ex ſanis conſilijs peiores fiunt. *Lex Domini cõuertens animas*, ait Dauid. Qui ergò illa audita non conuertuntur, ſed peruertuntur, ad impietatis faſtigium perueniſſe putandi ſunt. Conſummatæ nequitiæ indicium eſt, facinus quod vna non ſucceſſit via, alia, ſemper atque alia pertinaciter aggredi. Appoſitè in hunc locum Chryſoſtomus: *Quemadmodum ſi aliquis claudere voluerit aquæ currentis meatum, ſi vna ex parte excluſa fuerit aqua, violentia aliunde ſemitam ſibi rumpit: ſic & Phariſæorum hîc malignitas ex vna parte confuſa, aliunde ſibi aditum inuenit. Sicut enim non poteſt fieri, vt ligna mittendò extinguas ignem: ſic non poteſt fieri, vt rationem dicendo places hominem malum. Sicut enim ignis, quanto ampliùs ligna ſuſceperit, in maiorem flammam erigitur: ſic animus malus, quanto magis veritatem audierit, eo ampliùs in malitiam excitatur.* Hæc ille. De huiuſmodi Scriptura dicit: *Cor eius indurabitur tanquam lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus.* Incudis quippe hoc proprium eſt, vt frequentibus ictibus concuſſa non emolliatur, ſed magis induretur. Radij ſolis quum vitrum feriunt, ignem in eo non accendunt, quia ibi non ſiſtunt, nec in ipſo reuerberant; at verò in ſpeculo reflectentes, ſtatim ignem incendunt, quoniam vlteriùs non progrediuntur, ſed ibi detinentur ac reflectuntur: ſic diuina eloquia, quæ per vnam ingrediuntur aurem, per aliam verò exeunt, quum nullam vel in memoria, vel in affectu faciunt reflexionem, ſed protinus vel obliuioni traduntur, vel etiam reijciuntur, nullam diuini amoris ignem in animo accendunt; ſed ſunt velut radij ſolares vitrum pertranſeuntes. Sed vide quid huiuſmodi hominibus Scriptura dicat: *Viro qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ſuperueniet interitus, & eum ſanitas non ſequetur.* Huius tanti mali cauſa, & cur ad omnia Dei verba obdureſcãt homines, ac deteriores fiant, ratio eſt, animus rerum terrenarũ cupiditatibus totus infixus. Quemadmodum enim cæmentum calceum fit de lapidibus in clibano

Matth. 21. Ioan. 7. Ioan. 8. Matth. 22. Simile. Pſal. 18. Oper. imperf. in Matth. Homil. 42. Similia. Iob 41. Simile. Prouer. 29. Simile.

coctis, & in puluerem redactis admixta aqua; atque, vt adhuc tenacius fiat, arena: sic cor impiorum, durum quasi lapis, in clibano curarum mundi decoctum, in puluerem cupiditatis variæ atque minutissimæ dispergitur; cui aqua concupiscentiæ admixta, fit adhuc durius, magísque durabile, id est, in malo obstinatum sicut cæmentum, quibus tamen si arena temporalis abundantiæ accedat, iam penitus tenacissimum atque impenetrabile factum est. Hinc fit, vt nec pluuia atque imbre diuini eloquij molliatur, instar cæmenti, nec vllis comminationum ictibus comminuatur, sed ad omnia pertinax & obstinatum maneat. Dicit de impiis

Osee 7. Propheta: *Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus à coquente.* Cor impij obstinatum, dicitur clibanus à coquente

Simile. succensus. Sicut enim accendens clibanum, cum non intrat, sed exteriùs ignem facit & ministrat, nec ignis exit de clibano, sed gyrat interiùs, & clibanum ad coquendum panem calefacit: sic diabolus per suggestionem cor hominis accendit, non per essentiam ingrediens in illud; & ignis cupiditatum, à diabolo immissus, non procedit exteriùs, quousque succensum sit cor ad coquendum panem impietatis, totúmq; cor exustum sit. Panis impietatis est ipse homo, qui primò frangitur in farinam per diuersos circuitus & curas huius mundi. Deinde farina aqua conspergitur, & fermento fermentatur. Aqua & fermentum, sunt superbia & concupiscentia: propter quæ serpenti, qui coctor hìc à Propheta vo-

Genes. 3. catur, ab initio dictum est: *Super pectus tuum gradieris, & terram comedes.* Super pectus graditur, quia superbos facit, atque inflatos pectore: terram comedit, quia terrenarum rerum amorem suis persuadet. Huiusmodi enim clibani à diabolo succensi, hæc cæmenta in clibano cocta, homines diaboli opera & studio, mundi huius cupiditatibus toti immersi atque infixi, obdurati quoque & concreti, ex verbis Dei & sermonibus Christi adeò non emolliuntur aut emendantur, vt in ipsos suos magistros insurgant, eos quum vi & facto non possunt, saltem in verbo capere, arguere, conuincere omni studio contendant. Hæc est, qua nulla ferè maior, maleuolentia obstinata; quam horum Pharisæorum exemplo cauere & detestari docemur.

2. *Mittunt ei discipulos suos cum Herodianis.*

Concordia impiorum contra veritatem.

LOCVS moralis de cõcordia impiorum vnanimi ad pietatem & veritatẽ impugnandam. Hic enim Pharisæi & Hero

Herodiani, qui alioqui hostili se odio inuicē prosequebātur, quū libertatem & immunitatem populi Iudaici, quam isti Pharisæi in primis tuebātur, Herodiani, collectores tributi à Cæsare indicti, maximè violarent, ideóque in hac ipsa causa, de qua Christum vnanimiter nunc adeunt, ipsi diuersa senserunt; nunc tamen ad Christum perdendum egregiè conspirant. Veniunt Pharisæorum discipuli, immunitatis assertores; veniunt Herodiani, vectigalium exactores (Herodes enim à Tiberio huic tributo colligendo præfectus fuerat, vt qui eius beneficio regnum acceperat) vt Christum in causa vectigalis caperent, & aliquo reatus vinculo irretirent. Sic omnia vitia contra vnam virtutem conspirant, omnia falsa vnam veritatem impugnant. Nam vt à scopo multis modis aberratur, virtutis atque veritatis vnum est punctum; vnus est modus, quem vltra citráque nequit consistere rectum: sic vnius virtutis atque veritatis multi sunt aduersarij, hostes plurimi. Contra vnum Dei populum decem circumquaque gentes vnanimiter conspirasse, his verbis conqueritur Propheta: *Super populum tuum malignauerunt consilium, cogitauerunt aduersus sanctos tuos. Dixerunt: Venite & disperdamus eos de gente, & non memoremur nomen Israël vltrà. Quoniam cogitauerunt vnanimiter: simul aduersum te testamentum disposuerunt*, id est pactum inierunt, *Tabernacula Idumæorum & Israëlitæ, Moab & Agareni, Gebal, & Ammon, & Amalec, alienigenæ cum habitantibus Tyrum. Etenim Assur venit cum illis: facti sunt in adiutorium filijs Loth.* Omnes isti & moribus, & regno, & religione diuersi (suos enim quisque populus deos colebat) contra vnum populum Dei, filios Israël, conspirarunt. Herodes & Pilatus, vt Christum interficerent, amici facti sunt. Pharisæi, Scribæ, & seniores populi Iudaici, vt Christum in cruce blasphemarent, Romanis militibus itidem blasphemantibus admixti stabāt, suásque simul horrendas voces mutuò vel accipientes, vel dantes, in eum euomuerunt. Sadducæi quoque & Pharisæi, sectæ Iudæorum diuersæ, & sibi inuicem aduersæ, ad tentādum atque vexandum Christum optimè conspirarunt. Veniunt ad Christum discipuli Ioannis, & dicunt: *Quare nos & Pharisæi ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant?* Cum discipulis Ioannis quæ societas cum Pharisæis, nisi quia cōtra Christum iunxerat inuidia; quos disiunxerat disciplina? Idem fecerunt contra vnam Catholicam Ecclesiam, suo quæque tempore, hæreticorum sectæ. De Arria-

Exempla. 1. *Psal. 82.* 2. *Lucæ 22.* 3. *Ioan. 19.* 4. *Matth. 26.* 5. *Matth. 9.* Locus contra hæreticos.

6. nis & Meletianis sic scribit Nicephorus: *Initio quidem Meletiani ab Arrianis valdè dissidebant; vbi verò animaduertebant multitudinem Episcopos Catholicæ Ecclesiæ sequi, conuentu coacto, fœdus inter se pepigere, communéque aduersus pium Alexandriæ clerum suscepere bellum. Et adeò criminationes simul & defensiones ex æquo communiter decertantes protulere, vt tempore procedente Arriani vocarentur Meletiani, & Meletiani Arriani. Meletiani quidem de Ecclesiarum præfecturis tantùm decertabant* (erántque meri schismatici) *Arriani autem malè sentiebant de Deo. Veruntamen quòd sibi communiter ini-*

Histo. Eccles. lib. 8. cap. 46.

7. *micitias contra nos sumpserant, consensum atque concordiam dissimulabant.* Hæc ille. Idem postea fecerunt & Arriani cum Eunomianis, vt his verbis idem Author commemorat: *Quum Theodosius Catholicus Imperator hæreticos lege lata Ecclesiis expulit, Ariani, rerum suarum satagentes, Eunomianis* (blaphemabant illi contra Spiritum sanctum, sicut alij

Lib. 15. cap. 8.

8. contra Filium Dei) *se cõiungunt*. Sic in Africa contra Catholicos quum collatio ex Imperatoris mandato institueretur, omnes Donatistarum sectæ, Rogatiani, Maximianistæ, & qui propriè vocabantur Donatistæ, vt maiorem Episcoporum numerum ac multitudinem facerent, conuenire voluerunt. Sic in veteri populo contra vnum Iuda, qui

9. Deum in templo Hierosolymitano purè colebat, non Israël tantùm, sed & finitimæ gentes copias iunxerunt, vt est apud Esaiam: *Dicit Dominus ad Esaiam: Egredere in occursum Achaz, & dices ad eum: Vide vt sileas; & noli timere, & cor tuum ne formidet à duabus caudis titionum fumigãtium istorum in ira furoris Rasin regis Syriæ, & filiæ Romeliæ: eo quòd consilium inierit contra te Syria in malum, Ephraim* (hoc est regnum Israël) *& filius Romeliæ* (id est, Rex Damasci) *dicentes: Ascendamus ad Iudam, & suscitemus eum, & auellamus*

Esaia 7.

10. *eum ad nos, &c.* Sampson vulpium caudas vultib⁹ auersis cõiunxit, vt Philistinorum segetes succenderent. Vera & certa est impietatis nota, quæ sibi ipsis contraria sunt, contra vnũ

Iudic. 15.

11. tertium conspirare. Talis fuit iam dudum, authore Melanchthone, Lutheranorum & Zuinglianorum, ad breue licet tempus, syncretismus, vt vnanimiter Catholicos oppugnarent: quem ante annum aut circiter Saxonum Princeps re-

12. nouare conatus est suis omnibus Lutheranis interdicens, ne in Caluinistas aut verbo aut scripto ampliùs inuehantur, sed in solos Catholicos omnem ingenij atq; industriæ suæ vim, id est, omnem malitiam conuerterent.

Hanc

Hanc sanè prudentiam diabolicam sic suos Vvicleff docuit, hæreticorum hodie alter Adam & primus parens, vt suaserit suis omnibus totam pugnam suam spiritualem contra diabolos conuertere in Ecclesiæ prælatos; vt quo odio diabolum prosequi solebant, eodem clerum Catholicum prosequantur: sic enim ampliùs apud Deum eos mereri posse. quod ad vnguem hodie Caluinistæ obseruarunt. Non enim contra peccatum pugnant, *vt dissoluant opera diaboli*; sed toti contra fidem pugnant, *vt soluant Iesum*, & corpus eius, quod est Ecclesia. Sed in toto hoc genere excellunt Anglocaluinistæ, qui Puritanos, sectam maximè oppositam, tolerant, familiam amoris dissimulant, Illuminatos, qui vocantur, & Brotonæos non exagitant, externorum reformatas Ecclesias à se differentes admittunt, solos Catholicos omni crudelitatis genere persequuntur.

Thom. Vualdens. Doctri. fid. tom. 1. lib. 2. cap. 16.

1. Ioan, 3.

1. Ioan. 4.

Anglocaluinistæ.

Contrà verò pij & veri fideles hoc proprium habent, vt sit *credentium multitudo, cuius est cor vnum, & anima vna*, non nisi in vnum bonum, atque ad vnam veritatem tuendam; omnémque impietatem & falsitatem absque vllo malorum consortio persequantur. Cùm Iuda Dominum Deum coleret, Israël autem excelsa Ieroboam, voluissétque Amasias Rex Iuda contra filios Seir & Edom pugnaturus, centum millia de filiis Israël conducere, prohibuit eum vir Dei, dicens: *O Rex, ne egrediatur tecum exercitus Israël. Non est enim Dominus cum Israël, & cunctis filijs Ephraim.* Cui verbo Dei obediens Rex Amasias, & conductum exercitum domum suam remittens, etsi vehementer indignatum, etsi cum salute, pecuniæ iactura, victoriam ab hoste amplam & gloriosam reportauit. Sufficit sibi veritas & virtus, quæ Deum protectorem habet. Iuuant se inuicem vitia & peccatores, quia vires non habent, Deíque auxilio & iustitia destituuntur.

Actor. 4.

Exemplum.

2. Paralip. 25.

3. *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces:* vsque ad illud, *Quid me tentatis hypocritæ?*

LOcvs moralis contra adulatores, vt etiam vera dicentes, acriter repellantur. Multa enim Pharisæorum discipuli & Herodiani in laudem Christi hoc loco dixerunt, quæ etiam verissima erant, & cœlesti Magistro digna, sed animo assentandi; ideóque & hypocritas eos vocat, qui laudibus etsi veris, animo tamen ficto, & ad adulandum cõposito eum

Contra adulatores.

Lucæ 20. prosequebantur, & tentatores appellat, &, vt habet D. Lucas, insidiatores, qui sub specie boni ad malum tentabant, vt aliquid præter veritatem diceret, ac postremò acri sermone, de hoc illos arguit. *Væ duplici corde* (ait Scriptura) *labijs scelestis, manibus malefacientibus, & peccatori terram ingredienti duabus vijs.* Sicut scorpiones ore blādiuntur, sed cauda pungunt; sic illi *loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.* Vno ore flare & sorbere volunt. In vna manu ferunt lapidem, in altera panem ostentant. In ore mel, in cauda aculeum, vt apes, gestant. Deus veteri populo prohibuit esum cygni, quia pennas habet niue candidiores, carnem autem nigerrimam. Prohibet etiam mel adoleri in sacrificio, quia ab omni bono opere adulationem & simulatam charitatem longissimè abesse vult. Odit Deus adulatores verbis dulcibus imponentes. Vnde per Esaiam sic loquitur: *Popule meus, qui te beatum prædicant, ipsi te decipiunt.* Et, vt D. Augustinus scribit, *plus nocet lingua adulatoris, quàm manus persecutoris.* Quemadmodum speculum res omnes, atque ipsas adeò intuentium imagines aliter repræsentat, quàm sunt à parte rei, quia dextrū repræsentat sinistrum, sinistrum verò dextrū, & respicientem versus Orientem, refert respicientem versus Occidentem: sic adulator voce & vultu est speculum: si rides, ridet; si ploras, gemit; si ais, ait; si negas, negat; sed apud se omnia versat & demolitur, quia omnia sentit contraria; & quem præsentem laudat, demulcet, palpat eundem, vbi terga vertit, absentem odit, irridet, mordet. De his Iacobus: *Ex ipso ore procedit benedictio & maledictio.*

Eccles. 2. — Similia. — Psal. 14. — Allegoria. — Leuit. 11. & 2. — Esaiæ 3. — Enarrat. in Psal. 69. — Simile. — Adulator speculum. — Iacob. 3.

Hoc hominum genere vt nihil odiosius, sic & nihil perniciosum magis. Agricola clamās post aues, quæ in fundo eius ambulant, ac lapidibus petēs, nullam capit. Auceps verò dulci illice & voce ficta vocans, complures capit. Interrogatus Bion philosophus, inter animalia quòd esset pernitiosius, respondit, inter fera tyrannum, inter mansueta adulatorē esse. Sicut qui taurum viribus non potest, frontē molliter fricans capit & ligat; sic blandimentis capiuntur, quos nulla vis capere potuit, iuxta illud: *Molliti sunt sermones eorū, & ipsi sunt iacula.* Apud Hebræos verbū blandiendi; separare significat, חלק: quia quisquis blanditur, verè hominē à seipso separat ac diuidit, vt seipsum nec videat, nec cognoscat, sed aliū esse putet quàm est. Quemadmodum enim oleum flammantem ignem

Simile. — Apophthegma. — Laert. lib. 1. — Simile. — Psal. 54. — Simile.

ignem accendit;sic adulatio erroribus fomentum administrat. Quare Plato adulatorē appellat feram humano generi pestilentem, similemque esse asserit impuro dæmoni, animos incautos funestis epulis fouēti,& sordibus noxiis coinquinanti. Eum quoque præstigatori comparat ac venefico. Rursum, separator est omnis adulator, quia & seipsum quoque diuidit, aliud habens in lingua promptum, aliud in pectore clausum: vt *de eodem foramine emanet dulcem aquam & amaram.* Quemadmodū ligna ignem nutriunt, ignis autem ea incēdio deuorat: sic adulati sustentant adulatorem, adulator autem eos absumit. Sicut cicada oleo respersa moritur, aceto autem perfusa reuiuiscit: sic multos occidit adulatio, quos iusta sanat reprehensio. Vnde Scriptura: *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris* (quæ est adulatio) *non impinguet caput meū. Meliora quippe sunt vulnera diligentis, quàm oscula fraudulenta odientis.* Cùm pecora exultant, & inusitata lasciuia ludunt, oues, boues, capræ, certum est præsagium, teste Plinio, futuræ tempestatis: quod & experientia confirmat. Cantus quoque oloris, signū est imminentis sibi mortis. Sic omnino quum peccatores, adulatorum linguis deliniti, *laudantur in desideriis suis & benedicuntur*, ipsique propterea, quasi saltādi cupidi ad primum musici instrumēti sonū *exultant in rebus pessimis, & lætantur quum malefecerint*, certum indicium est, magnum illis à Deo exitium imminere. De huiusmodi Propheta dicit: *In malitia sua lætificauerunt Regem, & in mendaciis suis Principes.* Alexander Seuerus, optimus Imperator salutabatur nomine, hoc est, *Aue Imperator.* Si quis caput flexisset, aut blandius aliquid dixisset, vel abiiciebatur, si loci eius qualitas pateretur; vel ridebatur ingenti cachinno, si eius dignitas grauiori subiacere non posset iniuriæ, vt in eius vita scribit Ælius Lampridius. Nempe pestes sunt isti & Regū, & Rerumpublicarum. Nam nec ipsa virtus, plus quàm oportet, laudari debet. Sicut enim meritò reprehendūtur illi, qui vestem magnam ei qui corpore pusillo est, conficiunt: sic iure optimo 1. reprehēsione digni sunt, qui magnas laudes ei qui parua ha- 2. bet merita, attribuunt. Quare simiis isti adulatores meritò comparantur. Sicut enim simia, cùm nec domum possit seruare, more canis; nec onera gerere, quemadmodum equus; nec arare, sicuti boues; parasitatur ac risum mouet: sic adulator, cùm in seriis ac grauibus rebus nesciat esse vsui, volupta- 3. tum ac blandimentorum minister est. Qui alunt belluam, primùm

In Phædro & in Menexemo.

Iacob 3.

Similia.

Psal. 140.

Prou. 27.

Similia.

Osea 7.

Similium congeries.

Plutarch. in Moralib.

primùm accommodant ſe illius ingenio, & animaduertunt quibus rebus offendatur aut placetur, donec aſſuefacta, fiat tractabilis: ſic adulator omnibus amici ſtudiis & affectibus ſeſe accommodat. Ridiculum hoc & pernicioſum hominum
4. genus eſt. Sicut enim falſus Hercules in comœdiis introducitur, clauam geſtãs non robuſtam nec ſolidam, ſed inanem ac leuem, paleiſque ſuffultam: ſic tota adulatoris oratio ad ſpeciem grauis & libera, reipſa mollis & blanda, inanis & fuca-
5. ta eſt. Sicut autem nihil inſidioſius melle venenato, ita nihil magis cauendum quàm blandus hoſtis, qualis adulator eſt.
6. Nam vt Hyæna vocem humanam imitatur, & nomen alicuius ediſcit, quem euocatum lacerat: ita quidam obſequio
7. blandiuntur, donec in perniciem trahant. Quare quod oleum eſt muſcis, formicis, fereque reliquis inſectis, hoc eſt adulatio ſtultis mortalibus. Oleo peruncta moriuntur illa, aſſentatione deliniti pereunt iſti. Vide plura in alia Dominica.

Dom. 2. Aduẽt. tex. 7.

4. *Viam Dei in veritate doces.*

Boni prælati officium in docendo.

LOCVS moralis de boni doctoris, paſtoris, prædicatoris in docendo integritate, conſtantia, ac fortitudine. Etſi aſſentandi animo hoc Chriſto dixerunt Phariſæi, tamen vera, iuſta, & magna laus Chriſti fuit ab inimicorum eius ore profecta, quòd non ſolùm *verax eſſet* in omnibus dictis & verbis ſuis, ea ſemper dicẽs quę ſenſerat, nihil diſſimulãs; nec ſolùm *viam Dei doceret*, viã virtutis & ſalutis qua ad Deum peruenitur, ſed etiam *in veritate* doceret; nihil in ſua doctrina ad gratiam loquens, nihil aliud quàm quod veritas ipſa ſuggerebat, ſuis enuncians. Hanc Magiſtri ſui integritatem imitatus Paulus, dixit: *Nõ poſſumus aliquid aduerſus veritatem, ſed pro veritate.* Et iterum alibi: *Non deficimus, ſed abdicantes occulta dedecoris, non ambulantes in aſtutia, neque adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo.* Caupones & adulteratores ſunt verbi Dei, qui non ex veritate, ſed ex gratia loquũtur. Sicut enim adulter carnalis non prolem, ſed voluptatem ſuam quærit: ſic qui non fructum & emẽdationem auditorum, ſed ſuum honorem & commodum in verbi Dei prædicatione quærunt, adulterantur verbum Dei. Ambulant in aſtutia, qui non morbis, ſed deſideriis audientium verba ſua accommodãt, nec medicos, ſed paraſitos

Exemplum. *2. Cor 13.* *2. Cor. 4.*

Simile.

gunt,

agunt,quod Politici doctores & pastores faciunt. Commendant semetipsos non ad conscientiã hominum,sed ad gratiã, non coram Deo,sed coram hominibus,qui non vera,sed placentia loquuntur. Hos taxat vehementer Propheta: *Quasi vulpes in deserto Prophetæ tui Israel erant.* Astutè enim suis commodis,deserta veritate,studebant. Vnde subiungit: *Non ascendistis ex aduerso,nec opposuistis murum pro domo Israel, vt staretis in prælio in die Domini.* Stationem veritatis deserũt; & quod in ignauo milite grauiter punitur,isti,qui duces se profitentur,facere nõ erubescunt. Viam Dei non in veritate, sed in formidine & ignauia docẽt. *Atqui*(vt scribit sanctus Chrysostomus)*non nauium gubernatorem,non ad bestias dimicantem,non ludo gladiatorio destinatum,nõ alium quempiam,omnino sic ad discrimina & mortes paratum oportet habere animũ, vt eum qui prædicandi officium suscipit.* Quod rectè agnoscens sanctus Thomas, Archiepiscopus Cantuariensis,quũ ad eum regiis iniustis legibus sese opponentẽ, Gillebertus Londinensis Episcopus scriberet vt molliùs cum Rege ageret, sapiẽter respondit: *Clauum teneo,& ad somnum me vocas?* Et iterum ad omnes Episcopos Angliæ,quũ in exilio esset: *Multo tẽpore silui,expectans si fortè inspiraret vobis Dominus,vt resumeretis vires,qui conuersi estis retrorsum in die belli:si fortè saltem aliquis ex vobis ascenderet ex aduerso,& opponeret se murum pro domo Israel. Expectaui:non est qui ascendat. Sustinui:non est qui se opponat. Silui:non est qui loquatur.* Tales erant alij quãplurimi sancti Episcopi,vt in alio Euangelio ostensum est,ad illa verba: *Arundinem vento agitatam.* Nempe omnis pastor,sicut olim Prophetæ,mittitur,de quorum vno Deus dixit: *Dedi te hodie in ciuitatem munitam,& in columnam ferream, & in murum æneum super omnem terrã.* Talem esse oportet qui pastor esse vult,vt nihil formidet,vt viam Dei in veritate doceat. Dixit Sapiens. *Noli quærere fieri Iudex,nisi valeas virtute irrumpere iniquitates,ne fortè extimescas faciem potentis,& ponas scandalum in agilitate tua.* Cerui,quamdiu carent cornibus,vel non habent illa adhuc solidata,non procedũt in publicum,nec de die,sed de nocte vadunt ad pascua;de die autem exponunt ea ad solem vt indurentur: moxque vbi indurata esse cornua cognoscunt,ad pabula in aperta procedunt. Similiter qui se carere cornibus sentiunt, animi fortitudinẽ non habent,ad publicæ doctrinæ pabulum administrandum prodire non debent; priuatam potius & obscuram vitam agant,donec diuini amoris feruore solidentur. De veritatis docto

[Margin notes: *Ezech.13.* — *Homil.6.de laudibus Pauli.* — *S.Thomas Cantuar.martyr.* — *Dom. 3. Aduẽt. tex.9.* — *Ierem.1.* — *Eccli.7.* — *Simile.*]

doctore verificari debet, quod de doctorum omnium supremo Magistro Propheta dixit: *Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius*. Sic enim eos misit, vt ipse missus fuerat. Hinc etiam quatuor illa animalia in visione Ezechielis, quæ vt quatuor Euangelistas, sic omnes Ecclesiæ doctores aliquatenus figurabant, inflammata describuntur quatuor modis, ad modum scintillarum, ad modum carbonum, ad modum lampadarum, & fulgurum. Scintillæ sunt, subtilitate doctrinæ; carbones ardentes, feruore prædicandi; lampades, luce & perspicuitate; fulgura, quia verbi veritate & fortitudine terrent, illuminant, percutiunt, accendunt. Denique vt ignaui doctores vocantur in Scripturis *Canes muti, non valētes latrare*: sic cordati & veri doctores sunt sicut generosi canes, qui maximas bestias audacter inuadunt; qualis ille erat, à rege Albano Alexandro missus, qui primò in eius præsentia leonem occidit: tandem elephante deducto, vidēs eius magnitudinem, primò obriguit, & ingenti latratu insonuit, quem tamen inuasit, & tam diu afflixit, vt in terram tandem prosterneret: sic sancti prædicatores maximos tyrānos extimescere non debent. Plura de hoc argumento vide suprà in alia Dominica.

Abacuc 3. *Ezech. 1.* *Esaia 56.* *Gemin. lib. 5. ca. 98.* *Dom. 2. Aduent. tex 7.*

5. *Non enim respicis personam hominum.*

Acceptio personarum.

LOcus moralis contra acceptionem personarū. Hæc enim altera virtus est boni magistri, doctoris, pastoris, atque adeò cuiusuis iudicis, magistratus, principis, vt sine acceptione personarum vnicuique iustitia administretur. Respicere personam, est considerare externam aliquam hominum conditionem, eiusque consideratione, non autem secūdùm causæ merita, de homine iudicare. Personæ vocabulo comprehenditur omnis externa hominis qualitas, quales sunt diuitiæ, potētia, forma, nobilitas, sexus, & id genus alia. Hæc omnia in iustitiæ administratione in nullam considerationem venire debent: quæ videlicet æquè pauperi ac diuiti, priuato ac potenti, deformi ac formoso, ignobili & nobili, fœminæ ac viro prorsus debetur. Hanc acceptionem personarum (vitium satis vulgare) vtraque sacra pagina disertissimè condemnat.

Leuit. 19.

In veteri sic legitur: *Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Iustè iudica proximo tuo.* Vt id homini persuadeatur, Dei exemplum, cuius iustitiam imitari debemus,

bemus, introducitur. Sic Moyses: *Deus Dominus vester, Deus deorum, & Dominus dominantium, Deus magnus, potens & terribilis, qui personam non accipit, nec munera.* Sic sanctus Iob: *Deus non accipit personas principum, nec cognouit tyrannum, cùm disceptaret contra pauperem. Opus enim manuum eius sunt vniuersi.* Sic denique suos iudices informat bonus rex Iosaphat: *Non est*, inquit, *apud Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. Cuncta igitur cum diligentia facite. Non enim hominum iudicium exercetis, sed Domini.* In noua pagina sic diuus Petrus pronunciat: *In veritate comperi quia non est apud Deum acceptio personarum; sed in omni gente, qui facit iustitiam, acceptus est illi.* Sic & diuus Paulus: *Vnusquisque quod fecerit bonum, hoc recipiet à Domino siue seruus, siue liber: personarũ enim acceptio non est apud Deum.* Sed clariùs & vehementius diuus Iacobus: *Fratres mei, nolite in personarũ acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi.* Et paulo pòst: *Si diligis proximum tuum sicut teipsum, bene facis; si autem personam accipis, peccatum operaris, redargutus à lege.*

Deut. 10. *Iob 34.* *2. Paral. 19.* *Actor 10.* *Ephes. 6.* *Iacob. 2.*

Veri Prophetæ Dei in veteri populo, veri Episcopi & pastores in nouo, vt verbum Dei in veritate docerent, personarum acceptores esse noluerunt. Eliseus Propheta stans coram Ioram rege Israel idololatra, & coram Iosaphat rege Iuda Deum colente, vt pro illis Dominum consuleret, illum constanter redarguit, hunc reueretur. Ad Ioram enim dicit: *Quid mihi & tibi est? vade ad Prophetas patris tui* (Achab) *& matris tuæ* (Iesabel). Et rursum: *Viuit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto, quòd si non vultum Iosaphat regis Iuda erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem.* Elias non accepit personam Achab, quando eo dicente ad Eliam, *Túne es ille qui conturbas Israel?* respondit ei: *Non ego turbaui Israel, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquistis mandatum Domini.* Propheta ille missus ad Amasiam, idola Seir colentem quæ bello ipse ceperat, non respexit personam eius, dicens: *Cur adorasti deos, qui non liberauerunt populum suum de manu tua?* Cum enim Rex illi iratus diceret, *Num consiliarius regis es tu? Quiesce, ne interficiam te*: adiecit tamen: *Scio quòd cogitauerit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, & insuper non acquieuisti consilio meo.* Sic ceteri Prophetæ, Esaias, Ieremias, Nathan, & alij, non respexerunt personas Regum suorum, legem Dei præuaricantium, Manassis, Sedechiæ, Dauid; quo minus & peccata eorum

Prophetæ non acceperũt personas. Exempla sacra. *4. Reg. 3.* *3. Reg. 18.* *2. Paral. 25.*

eorum arguerent, & Dei comminationes exponerent. Sic Ecclesiæ Catholicæ Episcopi, Athanasius, Hosius, Leontius, Hilarius, Chrysostomus, Ambrosius, Stanislaus, Thomas Cãtuariensis, & alij innumeri Regum suorum, Constantij, Arcadij, Valentiniani Imperatorum, Boleslai Poloniæ, Henrici 2. Anglorum regis vultus aut personas non respexerunt, quo minùs leges Dei præuaricantes, & potestatis suæ limites excedentes, liberrimè arguerent. Azarias Pontifex personam regis Osiæ, sacerdotalia sibi munera arrogantis, non respexit; sed & constanter admonuit, & postea non parentem: atque à Deo percussum, è templo eiecit. Sic diuus Ioannes Baptista Herodis personam non respexit, quo minùs ei liberè diceret, *Non licet tibi habere vxorem fratris tui.* Talis esse debet omnium sacerdotum Dei, pastorum, atque Episcoporum virtus, constantia, fortitudo, vt absque acceptione personarum, peccantes arguant, veritatem doceant, disciplinam conseruent.

2. Paral. 26.

Marc. 6.

Sed quia hanc libertatem Politici laici non ferunt, Politici sacerdotes non exercent, si sacra illos exempla non mouent, (quæ tamen in primis, & maximè mouere debebant, & certissimè condemnabunt) moueãt saltem exempla politica hominum gentilium, qui hanc administrandæ iustitiæ, & redarguendi peccati integritatem & constantiã, ad ipsam politiam, & rectam Reipub. administrationem pertinere iudicabant. Celebre est illud Traiani Imperatoris, qui Tribuno militum renuntiato strictum ensem in manus dans, ait: *Cape ferrum hoc: & si quidem rectè imperium gessero, pro me; sin aliter, contra me hoc vtere.* Themistocles, cuum ab eo Simonides, Chius poëta, præter æquum quiddam postulasset, *Neque tu,* inquit, *bonus poëta esses, si modos & numeros in canendo contemneres; neque ipse bonus prætor, si gratiam cuiusquam legibus præferrem.* Cùm Aristides aliquando quempiam in iudicium vocasset, & hi qui rem illam iudicabant, post Aristidis accusationem reum causam dicentem audire nollent, quin suffragia, quibus damnaretur, ex templo postularent; assurgens Aristides, supplex apud Iudices intercessit, vt illum, quemadmodum legibus statutum erat, audirent. Papinianus iussus à Caracallo occisi fratris Getæ facinus in Senatu & apud populum diluere, recusauit, dicens, *non tam facilè parricidium excusari posse, quàm fieri.* In his exemplis nec Traianus, etsi Imperator esset; nec Aristides, etsi iustissimus, suæ personæ aliquam rationem haberi,

Exempla profana.

Diony. Crassius M.C. in Traiano.

Plutarc. in Themisto.

Plutarch. in Aristide.

Spartianus in Caracallo.

haberi, sed iustitiam & æquitatem præponderare volunt; nec Themistocles, etsi Athenis potentissimus, amici personam; nec Papinianus, etsi Iureconsultus disertissimus, Imperatorem orbis contra iustitiam respexit. Cleones vt primùm Rempublicam attingere destinauit, vocatis amicis omnibus, soluere se velle dixit amicitiæ vincula: subdiditque rationem, solere amicitias pleraque recta & iusta subuertere, quòd homines Rempublicam administrantes, vtpote affectu & mollicie quadam occupatos, sæpenumero à via deducit recti officij. Sed multo fortiùs Henricus quintus Anglorum rex, qui defuncto patre sceptro potitus, sodales & familiares suos omnes, quibuscum viuente patre dissolutè vixerat, ad se vocatos, & quibusdam muneribus donatos, sic à se ablegauit, vt sub pœna capitis interdiceret, ne vnquam, nisi mores in melius mutarent, ad aulam regiam accederent; ne videlicet eorum corrupta familiaritate vel ipse corrumperetur, vel iudicium & iustitiam sæpe corrumperet. Phocion, Princeps Atheniensium, ne genero quidem suo Charillo repetundarum dicturo causam adesse sustinuit, inquiens: Equidem mihi generum te hominem iustum & probũ optaui. Quæ cùm dixisset, deserto genero, continuò inde sese proripuit. Quid, quòd nec fratris personam in iustitia accipere voluerunt ethnici, qui iustitiam coluerunt. Timoleon Corinthius, vbi fratrem, quo tyrannide abstineret, monitis atque precibus mouere ac persuadere nequiuit, his subinde nauauit operam, qui illum interemerunt, non fratris odio, sed Reipubl. & iustitiæ amore. Antigonus rex ad adolescentem quempiam, qui prognatus quidem ex elegante viro belli duce, sed ipse ignauus ac mollis, postulabat tamen ob id cæteris anteferri, *Apud me*, inquit, *ô adolescens, virorum, non parentum virtutibus præmia sunt.* In his exemplis videmus, nec amicorum, nec parentum, nec nobilitatis personam accipi, vbi iustitiæ ratio habenda est.

Plutarch. in Polit. — *Annales Ang.* — *Plutarch. in Polit.* — *Idem ibidem, & in Timoleonte.* — *Idem in Polit.*

At sicut persona charior, aut nobilior, aut potentior respici non debet, sic nec infima aliqua persona negligi ac præteriri. Cuius præclarum exemplum edidit Adrianus Imperator. Transeuntem illum mulier quædam rogauit, vt se audiret. Cui cùm ille respondisset, Otium mihi non est; illa deinde clamans, ait: Noli ergo imperare. Tum conuersus eam audiuit. Nec minùs laudabiliter Philippus Macedonum rex, qui Machetæ cuiusdam, pro tribunali sedens, causam audiuit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad iuris

Dion. Nicæus in Adriano. — *Plutarch. in Regum apophtheg.*

iuris æquitatem: itaque sententiam tulit aduersus Machetam. Verùm cùm is exclamasset, se ab ea sententia appellare; Rex iratus, Ad quem, inquit? Cui Machetes, Ad te ipsum, ô Rex, si expergiscaris, & attentiùs causam audias. Ac tum quidem surrexit Rex: & vbi causa attentiùs audita, Machetæ factam iniuriam intellexisset, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam qua damnatus fuerat Machetes, ipse persoluit. Zaleucus, Locrensium rex, sic personas respicere noluit, vt quum legem tulisset de adultero vtroque oculo orbando, filiúmque in adulterio deprehensum vtroque priuari populus non permitteret, se ipsum vno, filium altero oculo priuauerit, ne propter acceptionem personæ, lex ab ipso lata violaretur. Sanè vt sol non alius est pauperi, alius diuiti, sed omnibus communis; ita Principes personam spectare non debent, sed rem. Sicut eadem trutina eisdémque ponderibus aurum ponderatur & plumbum; sic eadem æquitate paruis & magnis iustitia administranda est.

Valer. Max. lib. 6. cap. 5.

Similia.

6. Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari.

Obedientia Principibus debita.

LOcus moralis de obedientia Principibus debita, in iis quæ ad Principum ac ciuilem potestatem pertinent. De censu pecuniario & tributo quærebant Pharisæi, an liceat id dare Cæsari. Christus autem ostenso numismate, in quo imago Cæsaris inscripta fuit, ideóque ex ipso numismate Cæsari se subditos esse constabat (nec enim nummus valere solet in regno, Regis signo non percussus) respondet, quia Cæsar dominus eorum erat, esse id ei reddendum, quod ad domini ac Principis ius pertinet. Ius autẽ Regis est, vt alatur à regno, & quidem in pompa regali, tum vt ei regnum subministret omnia quæ necessaria fuerint, & ad bella gerenda & ad pacem conseruandam. Hæc à populo subsidia Regi debentur. Propter hæc necessaria Regi subsidia, census, vectigalia, tributa, & legitimè à Rege exiguntur, & necessariò à populo fideli soluuntur. Hæc iura Regum ac Principum, Christi prædicatio, lex Euangelica, obedientia Deo debita non tollit, non imminuit, sed magis roborat atque confirmat. Sic aliæ Scripturæ docent. Paulus in primis studiosè & copiosè, *Omnis*, inquit, *anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi*

Rom. 13.

ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Et paulo pòst: *Dei minister est* (potestas publica) *tibi in bonum. Si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malè agit. Ideo necessitate subditi estote, non solùm propter iram* (vindicantis Principis) *sed etiam propter conscientiam* læsæ ordinationis diuinæ. *Ideo enim & tributa præstatis.* id est, vt vindicandi malum media ac vires Reges habeant, vos illis vectigalia soluitis. *Ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorẽ, timorem: cui honorem, honorem.* Hæc sunt Cæsaris Cæsari reddenda, tributũ, vectigal, timor, honor. Tributum, vt debitum perpetuum ad regiam magnificentiam sustentandam, quod postea in certa domania conuersum est. Vectigal de nouo impositum, propter nouas occurrentes necessitates. Timor iustæ vindictæ, si malus es. Honor debitæ reuerentiæ, & amoris, si bonus es. His accedit obedientia iustis legibus præstanda. De qua alibi idem Apostolus: *Admone illos Principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse.* Tit. 3. Cui & subscribit sanctus Petrus: *Subiecti* (inquit) *estote omni humanæ creaturæ propter Deum; siue Regi, quasi præcellenti; siue ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: quia sic est voluntas Dei.* 1. Pet. 2. Quum iure gentium & naturæ dubium hoc nemini esset, docent Apostoli, etiam Dei voluntatem hanc esse, vt Regibus etiam ethnicis atque infidelibus (neque enim alij tunc erant) ipsi pij & fideles obtemperarent. Sic Christus Cæsari, Petrus Neroni obediendum docent.

Malis Principibus obediendum.

Sed & malis alioqui Principibus, suáque potestate abutentibus, in ijs quæ ad iura pertinent regalia, obediendum esse, Scriptura docet: *Obedite dominis* (ait Petrus) *non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis,* id est, duris, seueris crudelibus. 1. Pet. 2. Nam & illorum quoque potestas à Deo ordinata est: & qui illis resistit, Dei ordinationi resistit. Sic per Prophetas suos Deus loquitur: *Dabo tibi Regem in furore meo, & auferam in indignatione mea.* Osea 13. Et rursum: *Dabo pueros Principes eorum, & effeminati dominabuntur eis.* Esaia 3. Et iterum: *Deus regnare facit hypocritam propter peccata populi.* Iob 34. Hac de causa iubentur filij Israël in captiuitate positi, obedire tyranno Babylonio, & orare pro illo. Sic Ieremias: *Quærite pacem ciuitatis, ad quam transmigrare vos feci, & orate pro ea ad* Ierem. 29.

Baruch.1. *Dominum, quia in pace illius erit pax vestra.* Sic Baruch: *Orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonij, & pro vita Balthasar filij eius, vt sint dies illorum sicut dies cœli super terram.* Hoc est enim dare gloriam Deo, seruire tyranno propter peccata nostra nobis dominanti, & dicere quod illi captiui dixerunt: *Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio faciei nostræ.* Quod vno verbo Petrus dixit: *Regem honorificate.* non honorem modò, sed & obedientiam, & subsidia ac tributa soluenda significat; sicuti in illo verbo, *Honora parentes*, non honor tantùm ac reuerentia, sed etiam obedientia ac sustentatio parentum, quando ita res exigit, filijs imperatur. Officium subditorum erga Reges, apes docere possunt. Creant sibi regem cæteris magnitudine excellentem, & mansuetudine clariorem; vnde & sine aculeo est, & alas cæteris minores habet. Ex alueario non exeunt, nisi ipse egrediatur; eo exeunte, totum congiobatur examen, & regem circundat vndique, vt videri vix possit. Singulæ se eius obsequio offerunt, & ei proximæ esse contendunt: fessum humeris subleuant, aliquando & totum portant. Vbicunque rex sederit, ibi totus exercitus castra figit. Illo viso, totus animatur grex: eo amisso, examen dilabitur. In alueario dum resident, rex solus à labore immunis est, cæteræ omnes perpetuò mel colligunt, vel collectum disponunt. Circa regem quædam semper adsunt apes, fortem aculeum habentes, & tanquam lictores regem custodientes, quæ & offendentes, vel otiosas puniunt. mortuo rege, nisi corpus eius auferatur, cæteræ apes fame se enecari permittent potiùs, quàm vt ab eo recedant. Sola voce, quasi imperio, cæteras in officio continet, vnde & hanc cæteris magis vocalem habet. Iuxta hæc omnia subditorum erga Regem obedientia, honor, affectio, vt non obscurè designatur, sic meritò doceri & informari potest.

Ibidem. *1. Pet. 2.* *Simile.* *Plinius lib. 11. cap. 17.* *Geminian. lib. 4. cap. 83.*

7. *Et quæ sunt Dei, Deo.*

Dei honor, obsequiũ, cultus.

LOcus moralis de Dei honore, obsequio, cultu in primis obseruando. Christus Dominus sic Cæsaris censum approbat, sic Regibus, ea quæ regalia sunt, reddi iubet, vt simul ea quæ Dei sunt Deo reddantur, vt Deo interim debitus honor, cultus, obsequium nihil imminuatur, sartus tectus conseruetur. Vt illud de Cæsare libenter Herodiani Politici, mundani

mundani audiunt; sic istud de Deo quisque pius & fidelis libentissimè audire debet. Sic Principibus & potestati sublimiori obediendum, vt nihil tamen contra Dei honorem admittatur. Sic in hunc locum Chrysostomus: *Tu quum audis reddenda esse Cæsari quæ sua sunt, illa solùm dici non dubita, quæ pietati & religioni nihil officiunt. Nam quod fidei & virtuti obest, non Cæsaris, sed diaboli tributum & vectigal est.* Hæc ille. Paulus ne iniuriam à Iudæis pateretur, *ad Cæsarem appellans*, reddidit Cæsari quæ erant Cæsaris, eius tribunali supremo se subijciens. Sed idem Paulus *Romæ in suo conductu Euangelium prædicans*, & à deorum cultu, quos Cæsar colebat, omnes, quos potuit, abducens, reddidit Deo quæ erant Dei, eius fidem & cultum quantum in ipso erat, propagans. Petrus docens, *Regem honorificandum, eique tanquam præcellenti obediendum*, reddidit Cæsari quæ erant Cæsaris. Sed idem Principibus Iudæorum fidei prædicationem interdicentibus respondēs: *Oportet obedire Deo magis quàm hominibus*, reddidit Deo quæ sunt Dei. De hac re tota sapienter Augustinus: *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Quid si illud iubeat potestas quod non debeas facere? Hîc iam contemne potestatem. Timendo potestatem, ipsos humanarum rerum gradus aduerte. Si quid iusserit Curator, nónne faciendum est? Tamen si contrà Proconsul iubeat* (erant hęc Romanarum dignitatum officia, iam exoleta) *non vtique contemnis potestatem, sed eligis maiori seruire. Nec hîc debet minor irasci, si maior prælata est. Rursum, si aliquid Proconsul iubeat, & aliud iubeat Imperator, nunquid dubitatur, illo contempto, huic esse seruiendum? Ergo si aliud Imperator, & aliud Deus, quid iudicatis? Solue tributum, esto mihi in obsequium. Rectè, sed non in idolio*, non in hæresi, non in peccato. *Prohibet maior potestas. Da veniam Imperator, tu carcerem, ille gehennam minatur.* Hæc ille. Hoc est reddere Cæsari quæ sunt Cæsaris, & Deo quæ sunt Dei.

Homil. 71. in Matth.

Exempla.

Actor. 25.

Actor. 21.

1. Pet. 2.

Actor. 4.

De verbis Domini, Serm. 6.

Hanc distinctionē & alibi Christus docuerat, dicens: *Dico vobis amici mei, Nolite timere eos qui corpus occidere possunt, & postea non habēt quod agant: ostendā autem vobis quē timeatis. Timete eum, qui postquā occiderit, habet potestatem mittere in gehennā. Ita dico vobis, hunc timete.* Vides quàm seriò Dei timorem inculcet. At Apostolus dicit: *Si malū feceris, time potestatē: non enim frustra gladium portat.* An ergo Christo contrarius est? Iubet enim timere, quia corpus occidēdi potestatem habet. Nequaquā; sed loquitur Apostolus de ijs quę sunt Cæsaris: quæ si illi non reddantur, meritò timendus Cæsar, timenda

Lucæ 12.

Rom. 13.

timenda potestas eius. Loquitur Christus de iis quæ Dei sunt: quæ si Deo reddimus, si fidem, si pietatem, si virtutem colimus, & hæc Cæsari displicent, suísque legibus hæc interdicit; hic non est timendus Cæsar, sed est timendus Deus. Hoc est quod Augustinus scripsit: *Legibus malis probantur boni; legibus bonis emendantur mali.* Et iterum alio in loco: *Imperatores si in errore sunt, pro errore leges dant, per quas iusti probantur, & coronantur, non faciendo quod illi iubent, quia Deus prohibet. Sicut iussit Nabuchodonosor de aurea statua, in campo magno Babylonis erigenda. Quando autem veritatem tenent Reges, pro ipsa decernunt, quod qui contemnit, iudicium sibi acquirit.* Hanc distinctionem tenuerunt semper Catholici & Christiani, siue ab hæreticis, siue à paganis Imperatoribus infestati. Modestus, Valentis Arriani Imperatoris præfectus, quum ciues Edessenos cohortaretur, *vt cum Imperatore communicarent* (sic enim loquebatur) sapienter & facetè Eulogius presbyter, cæterorum nomine, ei respondit: *An iam episcopatum noster nactus est Imperator? Nos enim Episcopum habemus, cui in sacris communicare docemur.* Cæsarem enim audiebat, non ea quæ sunt Cæsaris, sed ea quæ Dei sunt, sibi arrogantem, & aliis præcipientem. Hanc distinctionem Euangelicam primus Imperator Christianus Constantinus Magnus probè tenuit, quum sic ad Episcopos loqueretur: *Ego quidem communis quidam sum Episcopus; sed vos eorum quæ sunt in Ecclesia, ego eorum quæ extra sunt, à Deo constitutus Episcopus*, seu speculator & superintendens, *videor.* Quam etiam distinctionem in Regum coronatione ipsi Reges ab Ecclesia accipiunt. Sic enim illis, quum ab Ecclesia inunguntur, dicit Pontifex: *Accipe coronam regni tui, quam sanctitatis gloriam & honorem, & opus fortitudinis intelligas significare, & per hanc te participem nostri ministerij non ignores: vt sicut nos in interioribus pastores, rectorésque animarum intelligimur, ita & tu contra omnes aduersitates Ecclesiæ Christi defensor existas.*

Contra Cresc. lib. 3. cap. 51.
Epist. 48. 50. & 166.
Exempla.
Theodoretus lib. 4. cap. 16.
Euseb. de vita Constanti. lib. 4. cap. 24.
In Pont. Rom.

Sed totam hanc huius Euangelij distinctionem, vt olim Christianismi persecutores ethnici, sic hodie Ecclesiæ persequutores hæretici, prorsus abolent & confundunt. Nam vt illi Christianos *deorum immortalium hostes* vocabant, & tanquam *reipub. perturbatores* occidebant, vt in martyrio SS. Iuuentini & Maximi sub Iuliano ostendit D. [a] Chrysostomus, & [b] Gregorius Nazianzenus; sic hodie barbari Anglocaluinistæ Catholicos, non vt violatæ religionis, sed vt læsæ

Locus contra hæreticos.
a *In Sermo. de SS. illis, tom 3.*
b *Orat. 3. in Iulianum.*

vt læsæ

vt læsæ maiestatis reos, patriæque perduelles hostes persequuntur, spoliant, occidunt. Cæsari non solùm quod Cæsaris est, sed etiam quod Dei maximè proprium est, impiè, sacrilegè, & barbarè tribuunt. Totam doctrinæ veritatem totam cultus ac religionis Christianæ rationem à regia authoritate, à decretis regiis dependere, fluere, & promanare docent, iurant, & omnes iurare compellunt. Sic apud eos non hæresis, non schismatis, non violatæ religionis, non cultus & obsequij diuini negati, sed rebellionis crimen est, à vera religione (quam scilicet illi veram esse volunt) recedere. Sic iuxta eos frustra adiecit Christ⁹: *Et quæ sunt Dei, Deo.* Satis erat dixisse, *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari:* quandoquidem iuxta eos omnia vni Cæsari debentur. Vnus Cæsar, vnus Rex, vel vna Regina, vnus puer, vna mulier (tales enim in Anglia vt suprema Ecclesiæ Anglicanæ capita regnauerunt) *Caput est, ac suprema gubernacula tenet, non secus in omnibus causis Ecclesiasticis, quàm in causis ciuilibus.* Sic enim conceptis verbis iurant. Et propter hoc vnum iuramentum, non minùs barbarum quàm impium, nec secus absurdum quàm sacrilegum, recusatum, omnes illic Episcopi, Pastores, Canonici, Doctores, Nobiles, ciues, qui Catholici esse & persistere voluerunt, carcerem, rapinam bonorum, exilium, mortem acerbam respectiuè passi sunt. Plura hac de re in altero Promptuario Catholico dicta sunt. Ad mores redeam⁹.

Anglocaluinistarum barbara impietas.

Quæ Dei sunt, Deo reddere oportet. Et quid demum habemus, quòd Dei non est? *Quid habes quod non accepisti?* vtique à Deo. Profitetur Dauid, omnes templi ædificandi impensas colligens: *Tua Domine sunt omnia: & quæ de manu tua accepimus, hæc dedimus tibi.* Quicquid ad ædificationem templi spiritualis conferimus, Dei est. Ingenij vires, corporis robur, voluntatis actio, natura nostra tota à Deo est, & Dei est. *Ipse fecit nos, non ipsi nos.* Hæc ergo omnia ei reddẽda. Christus, vt censum Cæsari dandum doceret, *ostendi iubet numisma census:* rogat, *Cuius est hæc imago & superscriptio?* Illis respõdentibus, Cæsaris esse, infert: *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris,* videlicet hoc numisma census, *Cæsari.* Similiter roget seipsum vnusquisq; de se: Cuius tu es imago, & cuius superscriptio? Respondebit fides: *Factus sum ad imaginem & similitudinem Dei.* Redde ergo Deo quod est Dei. Da te totum Deo, quia totus, quantus quantus es, imago Dei es. Nec mundo, nec peccato, nec diabolo, nec ipsi Cæsari aliquid tuũ da, quod Dei obsequio dandũ est. Huc conferri possunt, quæ

1. Cor. 4.

1. Paral. 29.

Psal. 95.

Genes. 1.

de Deo toto corde, &c. diligendo, iam in multis Euangeliis dicta sunt. Hoc est enim reddere Deo quæ sunt Dei, totum cor, totam animam, totam mentem, & quicquid puræ affectionis in homine est. Alia quidem diliguntur, proximi, cognati, amici, & Cæsar ipse, sed in ordine ad Deum. Si supremum amoris locũ Deo seruamus, si primũ quærimus regnũ Dei, si eius cultũ, honorem, obsequiũ, omnibus rebus, etiam ipsi Cæsari, anteferimus; reddimus quæ sunt Dei, Deo. Hęc autem in multis iam Euangeliis tractata & explicata sunt.

EVANGELIVM DOMINICÆ XXIII. POST PENTECOSTEN.

Matth. 9. *ECCE Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum, dicens: Domine, Filia mea modò defuncta est; sed veni, impone manum tuam super eam; & viuet. Et surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius. Ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantùm fimbriam vestimenti eius, salua ero. At Iesus conuersus, & videns eam, dixit: Confide filia. Fides tua te saluam fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora. Et cùm venisset Iesus in domum Principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuantem, dixit:* Recedite. *Non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum. Et cùm eiecta esset turba, intrauit: & tenuit manum eius, & surrexit puella. Et exÿt fama hæc in vniuersam terram illam.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum.* De externa corporis reuerentia Deo exhibenda, & sanctis eius.

2. *Filia mea modò defuncta est.* De mortis celeritate, horáque incertissima perpetuò expectanda.

3. *Accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius.* De verecundia & timore, quo peccatores accedere ad Deum par est, vt sanentur.

4. *Si tetigero tantùm fimbriam vestimenti eius, salua ero.* De fiducia in Deum, eiúsque bonitatem.

5. Et

5. *Et deridebant illum.* De mundi huius ludibriis circa pietatis opera prorsus contemnendis.

6. *Et exijt fama hæc in vniuersam terram illam.* De operibus & beneficiis Dei summa laude prædicandis.

1. *Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum.*

LOCVS moralis de externa corporis reuerentia Deo exhibenda, & sanctis eius. Princeps iste & archisynagogus, vtcunque apud suos honoratissimus, Christum externo habitu, & vitæ ratione satis humilem, tamen quia Prophetam, & Dei altissimi amicum (neque enim adhuc pro Deo & vero Messia eũ habebat) adorat pronus in terram, &, vt ait Lucas, *cecidit ad pedes eius*: &, vt Marcus rem narrat, *adorauit procidens in terram ad pedes eius, & deprecabatur eum multum.* Placuit Christo hæc externa corporis humiliatio & reuerentia; ideóque, quod regulo, viro quoque nobili rem similem petenti, sed similem venerationem non adhibenti, non fecit, sed eum primò obiurgauit, & petitionem suam repetere coegit (vt in altera Dominica visum est) ad primam petitionem *surgens Iesus, sequebatur eum.* Sic Chananæam, diu multúmque clamantem, Christus priùs audire noluit, quàm *veniens adoraret eum.* Sic Hæmorrhoissam, de qua in hoc Euangelio, ad beneficij furtim accepti confessionem euocauit, donec (vt habet Marcus) *venit, & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.* Sic Petrus, viso miraculo de multitudine piscium vna iactura comprehensa, *procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me Domine, quia homo peccator ego sum.* Quod ita singulariter Christo placuit, vt statim ei diceret, *Ex hoc eris homines capiens.* Quod eius factum in alio Euangelio tractauimus.

Externa corporis reuerentia. *Luca 8.* *Marc. 5.* *Domin. 20. post Pentecost.* *Exempla* *Matth. 15.* *Marc. 5.* *Luca 5.*

Debetur nempe Deo & sanctis eius externa hæc corporis veneratio: quasi internæ dilectionis & venerationis testimonium. Sicut enim cæteræ cæremoniæ, siue in Sacramentorum vsu, siue in toto cultu externo, signa & testimonia sunt, vel gratiæ & beneficiorum Dei erga nos, vel obsequij & reuerentiæ internæ nostræ erga Deum (vt in altero Promptuario Catholico ex varia occasione docuimus) sic veneratio & honor externus interni argumentum est. Nimirum, vt scribit Reuchlinus vir doctissimus, graui nos mole corporis pressi, valde quidem egemus ad somnolenti animi excitationem commouentibus rebus; vt generosus equus longo iam itinere fatigatus, quum classicum personuit, in

Domini. Palma. *In festo Purifica. & S. Matthai.* *Reuchlinus de arte cabalistica.*

Simile. robur erigitur, stare loco nescit, micat auribus. In rebus spiritualibus eneruata virtus nostra externis & corporalibus incitamentis seu vocum seu figurarum indiget, vt animi nostri vigor spirituali operi robustiùs instet, & contemplatio nostra tanto acriùs in sublime prouehatur, quanto magis attoniti antea obstupuerimus. Et in hoc constat omnis cæremoniarum ratio, tam veteris quàm noui Testamenti. Ac propterea in veteri Testamento palmas tetenderunt brachia expanderunt, genua flexerunt. In nouo Testamento manus leuamus, orantes nunc stamus, nunc in faciem procidimus, pectus tundimus, frontem cruce signamus. Hæc ille. Quare, vt Deo ac sanctis, honor ac reuerentia, timor & amor animo ac mente debentur, (sic enim quoad sanctos, Aaron & filij Israël videntes splendorem faciei Moysi, timuerunt propè accedere; Saul cœpit timere Dauid: videns, quòd prudens esset nimis; & Herodes ipse timuit Ioannem Baptistam) sic etiam externa reuerentia neganda non est. Bonus Abdias occurrens Eliæ in via, *cùm cognouisset eum, cecidit super faciem suam.* Principes quinquagenarij primus & secundus, quos ad Eliam Prophetam in monte sedentem misit Ochozias Rex, quia ad eum venientes nullo honore exhibito iubent ex Regis mandato vt de monte descendat, igne de cœlo consumpti sunt, dicente Elia: *Si ego homo Dei sum, descendat ignis de cœlo, & deuoret te, & quinquaginta tuos.* Sed quum tertius quinquagenarius venisset, & *curuans genua sua contra Eliam precatus esset, dicens, Homo Dei, noli despicere animam meam, &c.* descendit Elias cum eo, & nihil detrimenti accepit. Leo Imperator, veniens ad Danielem Stylitem, in columna perpetuò stantem, vt eum videret, in eius conspectu cadit cum equo supinus, diademate per terram deiecto. Imperator autem hunc equi sui tam repentinum & insolitum casum sibi ipsi imputauit, quòd sic ausus fuisset ante eius oculos equo vehi, & quòd non pedes procul abiit à sacra columna. Sanctus Nicolaus Myrensis Episcopus, tres ciues iam in patibulo positos, & velata facie statim securi feriendos, sola voce seruauit, ita territo iudice, vt veniam ab eo iniquæ sententiæ supplex ac procidens ante pedes eius peteret. Docere nos hæc exempla possunt, quanta etiam externa viris sanctis in hac etiam vita veneratio debeatur, quantumque ea vel collata Deo placeat, vel negata displiceat. De externa corporis reuerentia circa Dei cultum iam in alia Dominica diximus.

Exod. 34. — *1. Reg. 18.* — *Marc 6.* — **Exempla.** — *4. Reg. 18.* — *4. Reg. 1.* — *In vita S. Daniel. apud Sur. tom. 6. pag. 856.* — *Ibid. pag. 805.* — *Dom. 3. post Epiph. tex. 1.*

2. Filia

2. *Filia mea modò defuncta est.*

LOcus moralis de mortis celeritate,horaque incertissima perperuò expectanda. Hæc enim Archisynagogi filia vnica illi erat,& annorum ferè duodecim,vt scribunt Lucas & Marcus,& tamen morbo correpta moritur. Nec ætas tenera,nec parentum fortuna lauta, nec educatio mollis , nec amicorum copia,à mortis iaculo eam defendere aut liberare potuerunt.Ecce alia mulier huius Euangelij totis duodecim annis ex profluuio sanguinis laborat:hæc vix duodecim annos nata moritur. Vtraque eius nos monet, quod beatus Iob in medio dolorum suorum enunciauit : *Homo natus de muliere,breui viuens tempore,repletur multis miseriis: qui quasi flos egreditur & conteritur,& fugit velut vmbra , & nũquam in eodem statu permanet.*In quæ verba diuus Gregorius:*Quid sunt nati homines in mundo,nisi quidam flores in campo ? Homo etenim more floris procedit ex occulto , & subitò apparet in publico; qui statim ex publico per mortem detrahitur ad occultum. Et nunquã in eodem statu permanet,quia dum infantia ad pueritiam,pueritia ad adolescentiam,adolcescentia ad iuuentutem, iuuentus ad senectutem,senectus tendit ad mortem,in cursu vitæ præsentis ipsis suis augmentis ad detrimenta impellitur ; & inde semper deficit,vnde se proficere in spatium vitæ credit.*Talis igitur hæc vita præsens est,vt potius cursus ad mortem, imò & mors ipsa,quàm vita dicenda sit. Quod his verbis sapienter docet Augustinus:*Ipsum diu viuere quid aliud est,quàm ad finem currere? Habuisti hesternum diem,habere vis & crastinum diem. Sed cùm dies iste transierit & crastinus,minùs illum habes.Ideo optas vt lucescat dies , vt appropinquet tibi quò non vis peruenire. Optat tibi amicus multos annos,vis nempe vt veniant anni & anni,& non vis vt veniat finis annorum. Studia tua contraria sunt. Ambulare vis,& peruenire non vis. Ipsi dies non sunt,& quomodo tu cum illis vis stare?* Hæc ille.Morimur ergo viuendo, vt bene moriendo viuamus verè. Quare alibi de hac vita dicit:*Mortalem dicam vitam, an mortem vitalem, nescio.* Sed & in ipsis Scripturis sanctis hanc vitam mortem potiùs quàm vitam vocari,idem sapientissimus Doctor animaduertit.Nam super illa Christi verba , *Et in iudicium non veniant,sed transeant de morte ad vitam,*dicit:*In hac vita,quæ nondum est vita, hinc transimus à morte ad vitam.*Quod mox ex aliis Christi verbis probat:*Si enim vita esset ista,non diceret Dominus cuidam:Si vis venire ad vitam , serua mandata. Non enim*

[Margin notes: Mortis expectatio. — Lucæ 8. Marc.5. — Iob 14. — Moral. lib.11. ca.27. — Vita,præsens mors quædam perpetua. — De verb. Dom. serm.39. — Confess.lib. 1.cap.6. — Ioan.5. — Tract.22 in Ioan. — Matth.19.]

Matth. 19. *enim ait illi: Si vis venire ad vitam æternam, non addidit æternam, sed tantùm dixit, vitam. Nec vita nominanda est, quæ non est vera vita. Quæ est vera vita, nisi quæ est æterna vita?* Quod & statim ex Apostoli verbis ostendit, vbi de diuitibus dicit:
1. Tim. 6. *Thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant veram vitam. Profectò ista, in qua erant, falsa vita est. Nam vt quid velis apprehendere veram, si iam tenet veram? Si autem apprehendenda est vera, migrandum est à falsa.* Hæc ibi ille.

Et ne quis existimet, vitam hanc præsentem ideo tantùm à Scripturis & à sancto Augustino negari esse veram vitam, quia mala est, & peccatis fœdata, miseriisque obnoxia; sed vt intelligamus, ideo præterea non esse veram vitam, sed falsam, adeoque mortem potiùs quandam, quàm veri nominis vitam, hanc quam præsentem vitam vocamus, quia momentanea est, fluxa, & perpetuus ad mortem cursus: vnde & ideo æternæ opponitur, ex alia sancti Augustini disputatione ostẽdetur. Sic enim scribit: *Ex quo quisque in isto corpore morituro*
De Ciuit. Dei, lib. 13. c. 10. *esse cœperit, nunquam in eo non agitur vt mors veniat: quoniam quicquid temporis viuitur, de spacio viuendi demitur, vt omninò nihil sit aliud tempus vitæ huius, quàm cursus ad mortem. in quo nemo vel paululum stare, vel aliquando tardiùs ire permittitur, sed omnes vrgentur pari motu, nec diuerso impelluntur accessu. Neque enim, cui vita breuior fuit, celeriùs vitam duxit, quàm ille cui longior; sed cùm æqualiter æqualia momenta raperentur ambobus, alter habuit propius, alter remotius, quò non impari velocitate vterque currebat. Aliud est autẽ amplius vitæ peregisse, aliud tardiùs ambulasse. Qui ergò vsque ad mortem productiora spatia temporis agit, non lentiùs pergit, sed plus itineris cõfecit. Porrò si ex illo quisque incipit mori, hoc est, esse in morte, ex quo in illo agi cœperit ipsa mors, id est, vitæ detractio, quia cùm detrahendo finita fuerit, post mortem iam erit non in morte, profectò ex quo esse incipit in hoc corpore, in morte est.* Hæc ille, manifestè probans, vitam hanc præsentem mortem quandam esse & vitam. *In vita enim* (inquit paulo pòst) *homo est in qua viuit, donec tota detrahatur: in morte autem, quia iam moritur, cui vita detrahitur. Si enim non est in vita, quid est quod detrahitur? si non est in morte, quid est ipsa vitæ detractio?* Est ergò hæc præsens vita, vita quædam falsa, sed non vera; quia adiunctam habet, quæ non omnibus apparet, perpetuam quandam mortem, id est, sui perpetuam diminutionem absque noua reparatione. Vnde appositè D. Gregorius: *Quid aliud est*

quo

quotidianæ nostræ corruptionis defectus, quàm quædam prolixitas mortis? Si fons vnde flumen scaturit, perennis non esset, flumen currendo aresceret; & quo velociùs curreret, eo citius; & sic tale flumẽ verè diceretur fluere, vereque arescere & exiccari. Sed quia fontem perennem habet, vnde quod modò fluxit, statim reparatur, noua semper fluente aqua; ideo flumina verè currunt, & non arescunt; verè viuunt, & non moriũtur, saltem stãte hoc seculo. Atqui hominis vita, quia nihil perenne habet, vnde perpetuò restauretur, sed potius ex cõtrariis elemẽtis & corruptilibus constans, sui detrimenti perpetui in se causam habet, ideo viuit quidem, sed vita moriente, & ad vitæ terminum incessanter currente. Quare quum nemo vigilans & dormiens, languens & sanus, dolens & gaudens simul & semel & iuxta idem dici possit; quodam tamen naturæ miraculo, homo simul & viuens & moriens rectissimè dicitur. Quamuis enim, iuxta communem loquẽdi modum, tria hæc verè dicantur, *homo viuens, homo moriẽs, & homo mortuus*, quasi tria distincta, quia moriẽs nõ dicitur, nisi qui morti proximus animã exhalat; tamen etiã ipse moriens adhuc viuens est; nisi enim adhuc viueret, iam mortuus diceretur, non moriens. Viuendo ergo per totam vitam morimur; sed quia in fine vitæ id magis apparet, tunc demum mori communiter dicimur, vt quum dicimus, Ille moriens hoc legauit. Sed, vt eleganter dixit Seneca, *sicut clepsydram non extremum stillicidium exhaurit, sed quicquid antè defluxit; sic vltima hora qua esse desinimus, non sola mortem facit, sed sola consummat.* Est igitur hæc vita mors potius quædam, quàm vita; & falsa vita, non vera: quia nihil habet firmum ac stabile, & in eodem statu non permanet.

Simile. *August. ibid. cap. 11.* *Epist. 24.* Simile.

Sed & *quasi flos egreditur, & fugit velut vmbra,* ait sanctus Iob in vltimis verbis duo dicuntur. 1. quòd fugit: 2. quòd in modum vmbræ. Fugit, propter vitæ breuitatem: in modum vmbræ, propter vmbraticas & falsas eius voluptates. Vtrunque his verbis docet sanctus Chrysostomus: *Dicet aliquis. Hominis illius magna est potentia; verũ duratura in posterum vsq; diem, & paulo post interitura: quod ita esse ex longè olim potentioribus patet, qui nusquã in præsenti apparẽt. Nec secus se habet hæc vita, quã somnium aliquod ac scena, qua sublata, rerum illæ omnes varietates dissoluuntur. Et vt radiante sole tolluntur insomnia, sic in fine vitæ cuncta euanescunt. Et arbor quidem plantata, domusq; ædificata diutiùs perstant: faber autẽ qui ædificauit, & agricola qui plantauit, citò abeunt & corrumpuntur.* Hæc ille.

Serm. de van. & breu. vita, tom. 5. Similia.

De verb. Dom. serm. 40. ille. Quare vt sapienter scripsit sanctus Augustinus, *Ipsa longa hominis vita tanta breuitate constringitur, ad vniuersi seculi latitudinem, quasi si vna gutta ad vniuersum mare cōparetur.* Quid, quòd vt sua natura, atque in tota sua latitudine, non nisi breues dies hominis sunt, & vita breuis; ita præterea ipsa vitæ breuitas, mille casibus breuior fiat, nec ad qualemcunque illam suam longitudinem pertingat, sed ea ipsa nihil sit incertius? Quemadmodū enim vasa fictilia æquè sunt obnoxia periculo, siue sint noua, siue diuturna: sic homines ęqualiter sunt mortales, & interitus periculis expositi, siue sint adolescentes, & in ætate florenti; siue sint senes, & ætate progressi.

Similia. Si in figulinā ingressus, videres mensam fictilibus vasis refertam, quibusdā recentibus, quibusdā verò antiquis; aliis magnis, aliis autē paruis; & à figulo quęreres, quódnā ex illis est priùs frāgendū, certè tibi responderet, quod aliquo priùs casu in terram decideret: ita ex hominib⁹ ille priùs è vita decedet, non qui fuerit antiquior, sed quem aliquis casus ad sepulchrū traxit. Nihil est aliud hoc seculū totum quàm figulina quędā, nosque in ea quędam vasa sumus fictilia, vt sæpe Scriptura loquitur. Sic Propheta regius: *Tanquā vas figuli cōfringes eos.* Sic Esaias: *Comminuetur sicut cōteritur lagena figuli.* Sic Apostolus: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* Ac denique diuus Ioānes: *Tanquā vas figuli cōfringentur.* Nihil ergo hac vita incertius, sicut vasis fictilib⁹ nihil fragilius.

Psal. 2. Esaia 30. 2. Cor. 4. Apocal. 2.

Similia.

1\. Quemadmodum qui iter faciunt, de solis occasu aliquando non cogitant, & eos nox opprimit incautos; sic mors multos aggreditur de illa minimè cogitantes.

2\. Prudēs est ille seruus, qui, quum se à domino dimittendum videt, prior ipse spontè recedit: hoc enim magis honestū, & rebus suis ita melius ac maturius cōsulet. Quum igitur hæc vita certissimè nos deseret, & fortè inopinatos; satius est, vt eius amore deposito, ad eam relinquēdam semper parati simus. Hoc enim & honestius nobis erit, & saluti nostræ multo consultius.

3\. Si quis pecuniam creditam soluere creditori molestè ferat, eam præsertim cuius vsum gratuitum acceperit, nónne vir iniustus habebitur? Dedit tibi Deus vitæ spacium, & gratuitò dedit, & ad vsum tuum dedit, & quidem ita, vt ea si rectè vtaris, vitam postea æternam consequaris. Si suo iure vsus, creditum, quando vult, & citius quàm putabas, reposcit; nec iniquè ferre, nec prorsus mirari deberes, sed cum magna animi alacritate, naturę authori, naturæ debitum reddere.

4\. Sicut apes, quum vehemēter inter se tumultuantur, iactu pulueris componun

ponuntur: sic nos turbulentis passionibus concitati, memoria pulueris in quem sumus conuertendi, & mortis recordatione, omnes animi motus componere ac sedare poterimus. Quare sapienter diuus Basilius crucem Christi, vel crucem suam post Christum tollere, (quod omnes qui post Christum venire volunt, & ad gloriam, quam ipse intrauit, intrare, facere necesse est) definiuit esse *præparationem ad mortem, & ad hanc præsentem vitam affectum non esse, sed ad omne vitæ periculum pro Christi nomine*, id est, pro omni iustitia *suscipiendum sedato animo accedere*. Sed de mortis incertitudine ac memoria, huiusque recordationis varia vtilitate, iam in alia Dominica copiosè diximus, quæ & huc conferri possunt. Hoc loco etiam ista adiicere, propter huius argumenti singularem fructum, visum est.

In qq. fusè disput. resp. ad q. 6.

Dom. 15. post Pentec. tex. 2.

5. *Accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius.*

LOcus moralis de verecundia & timore, quo ad Deum peccatores accedere par est, vt sanentur. Hæc enim profluuio sanguinis laborans graues peccatores denotat, & peccata peccatis addentes, iuxta illud Prophetæ: *Sanguis sanguinem tetigit*. Hoc enim vt inferret, dixerat prius: *Non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra. Maledictũ, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt*. Sanguinis ergo fluxũ spiritualem patitur, qui vel multis peccatis deditus est, ambulãs post cõcupiscentias suas vel vnius peccati cuiuspiam cõsuetudine victus, idẽ sæpe peccatum repetit. Vterq; enim cupiditatis fluxũ patitur. De vtroque verum est quod Scriptura dicit, *Transierunt in affectũ cordis*: quia pecudum more, non rationis ductum, sed cupiditatis impulsum sequuntur. Qui cæco impetu præcipites in flagitia rapiuntur, nec vllis doctrinæ medicamentis ab hac praua consuetudine reuocantur, isti cupiditatũ fluxum patiũtur. Sic affecti, & qui nullis humanis mediis, nec institutis philosophicis, nec propriis naturæ viribus, sanari poterunt, vt ad Christum animarum Medicum accedant, huius mulieris verecundiã ac timorem in principio conuersionis imitari debent. *Retrò accedere*, non audacter Deum coram compellare: *Non enim iustificabitur in conspectu eius omnis viuens. Vultus enim Dei est super faciẽtes mala, vt perdat de terra memoriam eorum*. A tergo verò, vt *scapulis suis obumbret nos, vt proyciat* post

Verecundè ad Deum accedẽdum.

Osea 4.

Psal. 72.

Psal. 142. 33. 90.

Esaiæ 38.

post tergum suum omnia peccata nostra. Si enim peccator *viderit faciem Dei, non erit salua anima eius.* Quare Dauid sic Deum orat: *Protector noster aspice Deus, & respice in faciẽ filij tui.* Sic Magdalena peccatrix, accessura ad Christum, retrò pedes eius accessit, eos osculans, lauans, inungens. Sic publicanus non audebat ad cælum oculos leuare, stetitque à longè. Sic Dauid peccatores hortatur: *Effundite coram illo corda vestra.* Agnoscite vos vacuos, omnique venia ac fauore indignos. Hoc est retrò accedere. Deinde *tangere fimbriam vestimenti eius.* Nec Christum comprimere cum turba rudi & indeuota, nec ipsum tãgere, nec totum vestimentũ eius, sed fimbriã tantùm, & extremam atque infimam vestimenti partem. *Tangit Christum fides paucorum, premit eũ turba multorum,* ait Augustinus. Tangit fides, tangit deuotio, tãgit humilitas. *Multi Dominum comprimunt* (ait Gregorius) *& vna tangit: quia carnales quique in Ecclesia eum premunt, à quo lõgè sunt; & soli tangunt qui huic veraciter humiles adiungũtur. Premit turba carnalium, & non tangit, quia & importuna est per præsentiam, & absens per vitam.* Tangit anima fidelis, humilis, & deuota, quia & præsens est pietate, & grata est præsentia. Maior tamen humilitas peccatoris, qui, vt Christum confidentiùs tangat, eius se primũ fimbriæ submittit. Quod quale sit, his verbis diuus Bernardus exponit: *Homini peccatori profluuium sanguinis patienti nequaquam per seipsum conuenit ad Christum accedere, sed tangere si quam inuenerit eius fimbriam. hoc est, considerare hominem quem humiliorem viderit in Ecclesia, quæ est vestis Christi. Eum, inquam, qui elegit abiectus esse in domo Dei, oportet considerare: quoniam is verè est fimbria posita in ore vestimenti, ad quam spiritualis vnguenti descendens à capite copia tota decurrit. Hunc si beneficijs aliquibus vel prece humili, aut confessione pura tetigerit, vt affectum eius erga se moueat ad cõpatiendum sibi, habeat fidem; sine dubitatione saluabitur.* Hæc ille. Hunc superni iudicis timorẽ docuit sanctus Iob, dicens: *Verebar omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquenti:* actu videlicet, & delicta non relinquenti. Debet hic timor, quasi ostiarius quidam, prauas cogitationes abigere, viam & aditum pœnitentiæ patefacere, & sicut acus filum, sic charitatem cæteràsque virtutes introducere. Optandum esset, eam nos peccatores humilitatem in peccatis nostris habere, quam sancti in suis virtutibus habent. Centurio, vir tantæ fidei quantam in Israël Christus non inuenit, dixit: *Domine,*

Psal. 83. *Exempla.* *Luca 7.* *Luca 18.* *Psal. 61.* *Serm. 6. de verb. Domin.* *Moral. in Iob, lib. 2, cap. 15.* *Bernard. in libr. Allegor. ad Luc. cap. 8.* *Iob 9.*

Domine, nõ sum dignus vt intres sub tectum meum. Multo magis peccator hoc dicat, & sic per fimbriam vestis Christi, per iustorum intercessiones, aditum sibi ad Christum faciat. *Matth. 8.*

4. *Si tetigero tantùm fimbriam vestimenti eius, salua ero.*

LOcus moralis de fiducia in Deum, eiúsque bonitatem. Singularis admodum fuit istius mulieris fiducia, spes admirabilis, fides robustissima, quæ, nulla accepta promissione, nullo inuitata pręcepto, nullo prouocata exemplo, ex solo fimbriæ Christi contactu, saluam se fore non dubitabat. Postea quidem huius mulieris exemplo & beneficio admoniti alij *obtulerunt Christo malè habentes, & rogabant eum, vt vel fimbriã vestimenti eius tangerent.* Sed prima quæ hac fide ad Christum accessit, hæc mulier fuit. Vnde & eius hanc admirabilem fidem tres Euangelistæ diligenter descripserunt, alij postmodum imitati sunt, Christus non facto tantùm, in momento illam sanans, ipsoque vt sperabat contactu suæ fimbriæ saluam faciens, verùm etiam verbis misericordia plenis honorauit, dicens: *Confide filia. Fides tua te saluã fecit.* De hac fiducię in Deum virtute iam decies diximus Tamen quia vna hæc est ex illis primarijs virtutibus, quas frequenter commendat & inculcat Redemptor noster, aliqua hîc addemus, prout Deus dabit. Scripturæ sacræ omnem fiduciam extra Deum acerrimis verbis reprehendunt & damnant; & in Deum fiduciam amplissimè commendant. Ne in diuitijs quisquam confidat (præter ea quæ aliàs diximus) monet Sapiens, dicens: *Qui confidit in diuitijs suis, corruet.* Et alibi quum dixisset, non quid fieri debeat, docens; sed quid fieri soleat, narrans; *Substãtia diuitis vrbs roboris eius, & quasi murus validus circundans eum*; statim subiunxit: *Antequam conteratur, exaltatur cor hominis; & antequam glorificetur, humiliatur.* Stulti in diuitijs confidentes, exaltantur, vt pereant: iusti cõfidentes in Deo, sic se humiliant, vt à Deo exaltentur. Mulier hæc Euangelica humiliauit se per fiduciam, vsque ad fimbriam vestimenti, & sana facta est. Sed opera medicorum duodecim annis vsa, & in diuitijs suis confisa (erat enim diues & nobilis, vt ex statua ænea, quam postea in huius beneficij memoriam illustrem erexit, conijci potest) sanari tanto tempore non potuit. Alij in magnatum fauore & gratia fiduciam ponunt. Sed illis vide vt Scriptura loquitur: *Væ filij desertores, dicit Dominus, qui ambulatis sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in vmbra Ægypti,*

Fiducia in Dei bonitatem.

Matth. 14. Marc. 6.

Vide Domin. 4. post Pent. text. 5. & loca illic annotata.

Fiduciæ falsæ.

Prou. 11.

Prou. 18.

Euseb. lib. 7. cap. 14 hist. Ecclef.

Esaia 30.

Ægypti, & erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem, & fiducia Ægypti in ignominiam. Sanè sicut paries nouus, & ex lapidibus politis, sibique inuicem aptè cohærentibus, hederæ, vt in altum ei adhærens conscendat, sustentaculum non præbet; sed paries per quem hedera crescat, rudis & inæqualis, rimis ac foraminibus plenus esse debet, vt experientia docet: sic omnino non iusti & timentes Deum, recti & simplices, sed rudes coram Deo & impoliti, scelerum rimis ac rupturis pleni sunt, per quos hederæ infructiferæ, alij homines impij fiduciam in illis habentes, ad opes, honores, & dignitates in hoc seculo conscendunt. At horum hominum subsidia, qui Deo inimici sunt, arma ac stabilia esse non possunt. Quare iterum Scriptura ad huiusmodi dicit: *Nolite confidere in Principibus, nec in filijs hominum, in quibus non est salus.* Rationem subiungit: *Exibit spiritus eius, & reuertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Solet Elephas certis arboribus ad dormiendum inniti, quas obseruant venatores, & eo absente, ita serra diuidunt, vt ad primum bestiæ nixum cadant; capto mox elephante, qui se subrigere nequit, quum neruos & iuncturas cæterorum animantium non habeat. Tales arbores sunt huius seculi potentes (vt Nabuchodonosori in visione ostensum est) quibus stulti innitentes cadunt, Deo illas succidente; & ita cadunt, vt erigere se vix queant: quia veræ in Deum fiduciæ neruis, veróque charitatis diuinæ nexu carent. Quare veram & solidam fiduciam Propheta regius mox in subsequentibus subnectit: *Beatus cuius Deus Iacob adiutor ipsius, spes eius in Domino Deo ipsius; qui fecit cœlum & terram, & omnia quæ in eis sunt*, id est, qui omnipotens est, & cuius potentia minui non potest. *Qui custodit veritatem in seculum.* verax & fidelis est in eo quod promisit. *Facit iudicium iniuriam patientibus*; ne, qui in eum confidunt, ab inimicis opprimantur. *Dat escam esurientibus.* necessaria subministrat. *Dominus soluit compeditos*, si fortè aut carcere, aut peccati vinculo detineantur. *Dominus illuminat cæcos*, lumine gratiæ suæ. *Dominus erigit elisos*, in peccatum fortè prolapsos. *Dominus diligit iustos.* amplissima virtutis præmia retribuit. Adeò nihil ei deesse potest, vt ad inopiam subleuandam, vt ad copiam suppeditandam, cuius Dominus spes ac fiducia est. Certè omnes penè hymni Dauidici hanc virtutem prædicant; & vix vllus reperitur, qui non virtutis huius aut fructus, aut laudes, aut exempla contineat. Prorsus enim ita se res habet. Pro

mensura

Marginalia: Simile. — Psal. 145. — Simile. — Daniel. 5. — Vbi suprà.

mensura huius fiduciæ, sua nobis munera Deus largitur. Ait Esaias: *Seruabis pacem Domine; pacem, quia in te sperauimus.* Sic Dauid: *Fiat misericordia tua Domine super nos, quemadmodum sperauimus in te.* Et alibi: *In te sperauerunt Patres nostri: sperauerunt & liberasti eos.* Hinc diuus Cyprianus: *Quantum vas fidei capacis afferimus, tantum gratiæ inundantis haurimus.* Huc illa promissio pertinet, (vt se credere affirmat diuus Bernardus) *Omnis locus quem calcauerit pes vester, vester erit.* Pede calcamus, quicquid firma fide ac fiducia in Deum apprehendimus. De Susanna ait Scriptura: *Erat cor eius fiduciam habens in Domino.* Vnde & mirabiliter liberata est.

Esaiæ 25. *Psal. 32. & 21.* *Epist. ad Donatum.* *Serm. de 4. modis orandi.* *Deuter. 11.* *Daniel. 13.*

Ratio autem cur tantum apud Deum fiducia valeat, hæc esse videtur, quia illa maximè virtute Deum glorificamus, multóque magis, quàm vllis verborum præconijs. Qui ex fiducia in Deum ardua aggreditur, in pericula se conijcere non veretur, in rebus etiam deploratissimis optimam de eius bonitate ac potentia spem atque fiduciam concipit, ille profectò plus quam verbis vllis enarrari queat, Deum glorificat. Pharmacopola, qui theriacæ suæ virtutem & efficaciam non verbis tantùm commendat, sed deuorato coràm serpente, móxque accepta theriaca, venenum expellit, suam proculdubio theriacam efficacissimè commendauit: sic glorificatur à nobis Deus, quum de facto propter fiduciam eius nominis ardua aggredimur. Atqui Deus dicit: *Qui glorificauerit me, & ego glorificabo eum.* Sic à contrario Moyses, etsi Dei amicissimus, tamen quia per vnam diffidentiam Deum apud aquas contradictionis inhonorauit, bis videlicet petram percutiens, & priùs populum obiurgans quàm percutiens, quum, si verbis Dei eam quam oportuit fidem habuisset, nec populũ priùs obiurgasset, & vnico ictu aquam eduxisset, ab ingressu terræ promissionis excluditur, dicente statim ad illum & Aaron Deo: *Quia non credidistis mihi, vt sanctificaretis me coram filijs Israël, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis.* Sicut amantem patrem grauiter offendit filius, qui tristis semper & mœrens in familia incedit, de patris sui benignitate ambigens, & de rebus necessarijs diffidens: sic in Deum ille grauissiuè peccat, qui tristis & pusillanimis in Ecclesia Dei versatur, de eius bonitate diffidens. De huiusmodi Scriptura sic loquitur: *Et nunc quare mœrore contraheris? Nunquid non Rex est tibi, aut consiliarius tuus perijt, quia comprehendit te dolor vt parturientem?* Dei

Simile. *1. Reg. 2.* *Num. 20.* *Simile.* *Mich. 4.*

potentia & prouidentia securos nos facere debet. Et per aliū Prophetam: *Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non est obducta cicatrix filiæ populi mei?* Habemus Christum Medicum, & Sacramentorum eius resinam; de cicatricibus peccatorum curandis dubitare nefas est. Ioram quidem rex Israël, dum grauiter Samaria obsideretur, & ad eum mulier quædam clamaret, *Salua me ô Rex*, respondit: *In quo te possum saluare, de area, vel de torculari?* Omnia enim ei subsidia tam vini quàm frumenti defecerant. Talia sunt humana auxilia. Sed area & torcularia Dei nostri non deficiunt, *qui parat terræ pluuiam, qui producit in montibus fœnum, & herbam seruituti hominum: qui dat iumentis escam ipsorum.* multo enim fortiùs hominibus, & maximè eum colentibus, vt in alio Euangelio nos docuit, nósque explicauimus. Mulier fortis in Scripturis laudata, *misit manum suam ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fusum.* Colo implicatur stamen, quod adhuc torquendum manu seu ducendum est. Fuso circundatur, quod iam ductum & extractum, filúmque factum est. Digiti ergo eius apprehendunt fusum, qui ex bonis operibus iam factis confidit in Deo. Colum cum penso tenet, qui cum proposito bene semper operandi sperat in Deo: & ille demum mittit manum ad fortia, pietatis opera heroica atque illustria producit.

Ierem. 8. — *Exemplum.* — *4. Reg. 6.* — *Psal. 146.* — *Domin. 14. post Pent. text. vlt.* — *Prouer. vlt.*

Vera fiducia quæ.

Sed hoc in loco ne veræ fiduciæ loco vel hæretica fides specialis, vel (quod idem ferè est) Epicurea præsumptio irrepat; obseruandum diligenter fidem seu fiduciam, & hîc à Christo, & in tot alijs Scripturis tam vehementer commendatam, non esse fidem aliquam mortuam, informem, aut cum peccati actu coniunctam, sed viuam esse, bonis operibus aut fœcundam, aut certè grauidam. De fiducia impetrandi à Deo quicquid petimus (quæ maxima pars eius est) dicit disertè diuus Ioannes: *Si cor nostrum non reprehenderit nos*, id est, si secundùm interiorem hominem non obedimus peccato & carni (vt exponit Augustinus) *fiduciam habemus ad Deum; & quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus.* Vides huius generis fiduciæ conditionem bis luculenter positam. Sic Paulus positis priùs Hebræorum bonis operibus, de quibus dixit, *Vinctis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis*; infert: *Nolite ergo amittere confidentiam vestram.* Rursum de fiducia salutis æternæ & gloriæ quum dixisset Apostolus, *Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei*; & adiecisset, *Spes autem non*

1. Ioan. 3. — *Lib. de perfect. iustit.* — *Hebr. 10.* — *Rom. 5.*

non confundit; huius spei fundamentum & causam subnectit: *Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris*, &c. Charitatis ergo præsentia, quæ opere probatur, (*Diligere* enim *debemus non lingua & verbo tantùm, sed opere & veritate*) fiduciæ fundamentum est. Hac de causa diuus Iacobus *hominem inanem* vocat, cuius fides non habet opera. Quod explicans sanctus Augustinus, scripsit: *Discerne fidem tuam à fide dæmonum, qui timent & spem non habent. Adde ergo fidei spem. Et quæ spes est, nisi de aliqua conscientiæ bonitate? Adde ergo spei charitatem.* Hæc ille, veram spem & fiduciam docens. Rursum Paulus, quum diuites iussisset *non sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo, qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum*; qualis hæc spes esse debeat, & in quo fundata, docet, subiungens; *diuites fieri in bonis operibus*, quod postea vocat, *thesaurizare sibi bonum fundamentum*. Sic & ad Titum scribit: *Vt curent bonis operibus præesse qui credunt Deo*: alioqui videlicet frustra & inaniter crederituri. Quare & vetus Scriptura dicit: *Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino.* Illud præcedat, vt hoc sequatur. Sic beatus Iob: *Quæ spes hypocritæ si auarè rapiat? Nunquid Deus audiet clamorem eius?* Quare necesse est fieri, quod scripsit iuxta tot Scripturas sanctus Augustinus: *Qui vult habere bonam spem, habeat bonam conscientiam. Hanc vt habeat, credat & operetur.* Quod enim de vno virtutis ac pietatis genere Paulus dixit; *Qui benè ministrauerint, gradum bonum acquirent, & multam fiduciam in fide, quæ est in Christo Iesu*; hoc de omni pietatis opere intelligendum est. Mulier hæc in isto Euãgelio, vt Christũ cum fiducia tangeret, multas adiunctas virtutes habuit. Habuit verecundiam, timorem, humilitatẽ, *retrò accedens*. Habuit operis laborem, vt per turbas ad fimbriæ tactum perueniret. Habuit pudoris sui confessionem, quum *procidens ad pedes Christi, omnem illi veritatem diceret*, vt scribit Marcus. Habuit de potentia & bonitate Christi fidem & charitatem, quæ eam, vt sic accederet, compulerunt. Hac fiducia accessit, & hæc eam fides saluam fecit. Tam hæreticorum hodie fiducia & specialis fides, seu certitudo gratiæ, quam ponunt, quàm quorumlibet impiorum Epicurea præsumptio, præmit Christum cum turba, & nullum ex eo fructum capit. At fiducia Catholica, & orthodoxa, & pia, cum timore & tremore, cum bonis operibus & vitæ innocentia coniuncta, sic tangit Christum, vt virtutem ab illo exeuntem capiat. Talem fiduciam commendant

1.Ioan. 3.

Iacob. 2.

De verbis Apost. serm. 16.

1. Tim. 6.

Tit. 3.

Psal. 4.

Iob 17.

Præfat. enar. in Psal. 31.

1. Tim. 3.

Hemorrhoissæ fiducia plena virtutibus.

Marc. 5.

Locus contra hæreticos.

Scripturæ : & hæc illa eſt, cui ampliſſimæ promiſſiones de perpetuo Dei adiutorio repoſitæ ſunt.

5. *Et deridebant illum.*

Mūdi ludibria deſpicienda.

LOCVS moralis de mundi huius ludibriis circa pietatis opera prorſus contemnendis. Iſti tibicines, & reliqua turba popularis, quæ exanime corpus circunſtabant, audito Chriſti verbo, planè diuino ac myſtico; *Non eſt puella mortua, ſed dormit*; craſsè rem intelligentes, quod ignorant, derident. Chriſtus nihilominus illis loco eiectis, quia non erāt margaritæ proiiciendæ ante porcos, in pio ſuo opere progreditur, & puellam mortuam reſuſcitat. Ioſeph à fratribus ſuis ſomniator, per contumeliam & irriſionem, vocatur. Is nihilominus in ſumma authoritate & rerum affluentia poſitus, indigentibus fratribus, diráque fame oppreſſis, liberaliter & amanter ſubuenire non deſtitit. Dauidem ante arcam Dei totis viribus ſaltantem, deridet Michol. At ille ei reſpōdit: *Viuit Dominus, quia ludam; & vilior fiam, plus quàm factus ſum, & ero humilis in oculis meis.* Populus alienigena Iudæos templum reædificantes derident, & omnibus quibus poſſent modis impediunt. Illi tamen *vna manu opus faciebant, altera gladium tenebant.* Iuſti enim vna manu operantur, altera patientiam tenent. Vox impiorum de iuſtis eſt: *Nos vitam eorum reputabamus inſaniam.* Et apud Apoſtolum inter cæteras iuſtorum cruces hoc ponitur: *Alij ludibria & verbera experti.* Non eſt lucis vitiū, quòd lucifugæ illam fugiunt, ſed laus. Temerarium eſt iudicare non audita vtraque parte. Mundani voluptates & ineptias mūdanas præferunt continentiæ & grauitati ſpirituali, quia nihil adhuc de Spiritu guſtauerunt. Si de Spiritu guſtaſſent, *& eius voces audiſſent*, mundum certè maximè deriderent, & pro ſpiritu contra carnem iudicarent. Nunc verò homini carnali tota ratio iudicandi eſt conſuetudo cernendi. Quare proprium eſt malorum, bonos irridere. Sic docet Scriptura: *Ambulans recto itinere, & timens Deum, deſpicitur ab eo qui infami graditur via.* Et iterum: *Abominantur impij eos qui in recta via ſunt.* Sed totum hoc nihili pēdendum eſt. Nullam habet authoritatem illa cenſura, vbi, qui damnatus eſt, damnat. Quum mali bonos de rectè factis irrident, idem eſt, ac ſi cæci videntes, claudi rectè incedentes, ægroti ſanos irriderent. Non eſt vituperium ſolis, ſi noctua eius lucem vel non aſpiciat vel deſpiciat. Imò à populari turba & ſeculi amatori-

Exempla. 1. Reg. 6. — 1. Eſdr. 4. — Sapien. 5. — Hebr. 11. — Similia. — Ioan. 3. — Prouerb. 14. — Prouerb. 29. — Similia.

amatoribus laudari, vituperij loco vir ſapiens habebit. Vnde Antiſthenes Philoſophus, quum ſe à populo vehementer laudari, ab amicis intelligeret, reſpondit: *Quid enim mali feci?* Ezechias Rex Iudæis præcepit, ne reſponderent Aſſyriis, qui irridebant Deum & populum eius, ne in grauiores blaſphemias prolaberetur. Quemadmodum enim aqua frigida in ollam bullientem coniecta, eius æſtum & feruorem comprimit: ſic ſilentium & neglectus improperij irriſorum contumelias & blaſphemorum malitiam intercludit. Vnde Eccleſiaſticus: *Non incendas carbones peccatoris.* Et regius Propheta: *Cùm conſiſteret aduerſum me peccator, obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis.* Nec enim ſic Olympiæ porticus Heptaphonon dictus, ſuum echo ſepties replicat, ſicut irriſor contumelioſus, niſi ſilentio comprimatur, maledictis maledicta congerit. Contemnenda igitur impiorum hominum ludibria, non ſolùm quia vana ſunt, ſed etiá vt modus illis imponatur, páxque noſtra conſeruetur.

Laert. lib. 6. Apophthegma.

Eſaiæ 36.

Eccleſ. 8.

Pſal. 38.

Certè vt ſcientia neminem habet inimicum, niſi ignorantem; ſic nec virtus, niſi vitiis indulgentem. Quum Chriſtus de contemptu mundi & diuitiarum diſſereret, *Phariſæi hæc audientes eum irridebant, quia auari erant.* Aliàs quoque, quum contra hypocriſim multa dixiſſet, & illi, *audito hoc verbo, ſcandalizati eſſent,* dicit ſuis Chriſtus: *Sinite illos. Cæci ſunt, & duces cæcorum.* Rurſum diſſerente eo de bono paſtore & mercenario, ac de nouo ouili, dixerunt Iudæi: *Dæmonium habet, & inſanit. Quid eum auditis?* Quum Apoſtoli, accepto Spiritu ſancto, loquerentur variis linguis magnalia Dei, multi *irridentes, dicebant, quia muſto pleni ſunt iſti.* Paulo coram Feſto præſide de Chriſto mediatore, & reſurrectione mortuorum diſputante, *Feſtus magna voce dixit: Inſanis Paule, multæ te litteræ ad inſaniam adduxerunt.* Sed & de tota doctrina religionis Chriſtianæ dicit Paulus: *Prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam.* Et iterum: *Verbum crucis pereuntibus quidem ſtultitia eſt.* Quare & ille Athenis in Areopago Chriſti fidem annuncians, & reſurrectionem mortuorum docens, à pleriſque irridetur, dicentibus: *Quid ſibi vult ſeminiuerbius hic?* quaſi dicas, nugator, garrulus. Denique propter ſuperbas infidelium contumelias & irriſiones, ſcribens ad Romanos dixit: *Non erubeſco Euangelium.* vtcunque videlicet à permultis irrideatur. Quum Propheta à Deo miſſus ad Principem Iehu cum aliis magnatibus conſidentem veniret,

Exempla.

Lucæ 16.

Matth. 15.

Ioan. 10.

Actor. 2.

Actor. 26.

1. Corint. 1.

Actor. 17.

Roman. 1.

niret, cum in regem vncturus, dicunt ei cæteri magnates à
4.Reg.9. Propheta redeunti: *Quid venit insanus iste ad te?* Ita viri Dei
huius mundi magnatibus insanire videntur, *Parentes & co-*
Tob.2. *gnati Tobiæ irridebant vitam eius, dicentes: Vbi est spes tua, qua*
eleemosynas & sepulturas faciebas? Adeò verum est quod di-
Iob 12. xit sanctus Iob: *Deridetur iusti simplicitas.* sicut & ipse se di-
xit derisum ab amicis suis. Prorsus igitur contemnent pij, si
Tob.2. ab impiis derideantur, dicentes cum bono Tobia: *Nos filij*
sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus da-
turus est ijs, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. Ad hunc
locum referri possunt, quæ de vano & temerario mundi iu-
dicio, de contumeliis & maledictis patienter ferendis, de
maleuolo impiorum iudicio, de lingua maledica & detra-
ctione, de conuitiis proximo illatis, de hypocritica & male-
uola reprehensione in variis iam* Euangeliis deprōpta sunt.

* Domin.3. Aduent.tex.1. Domin passio. tex.3.& 6. Domin 3. post Pentecost. tex 2. & Domin. 5. post Pent.text.3. Domin.16. post Pentec. tex.2.

6. *Et exijt fama hæc in vniuersam terram illam.*

Dei opera laude prosequẽda.

LOCVS moralis de operibus & beneficiis Dei summa lau-
de prædicandis. Christus quidem (vt est apud diuum
Luca 8. Lucam) suscitata à mortuis puella, *Præcepit parentibus ne ali-*
cui dicerent quod factum erat: documentum præbens, à nobis
quidem gloriam fugiendam, vanæque laudis ostentationem
omnibus modis abdicandam esse. Hîc tamen apud Matthęū
miraculi fama percrebuit, & Christi nomen ac laudem per
vniuersam regionem illam publicauit: quo docemur, alio-
rum bona opera, maximè autem Dei in nos beneficia accu-
ratè laudare, & quauis data occasione passim prædicare. Sic
sanctus Dauid Dei beneficia & opera mirabilia, quæ maio-
ribus suis in Ægypto, in deserto, in terra Chanaan; quæ sibi
etiam affluẽter contulerat, in variis Psalmis studiosè com-
memorat, copiosè prædicat, & maximis extollit laudibus.
Psal.104.9.21.65. Sed & alios ad id pietatis genus cohortatur: *Narrate* (in-
quit) *omnes mirabilia eius.* Et de seipso ait: *Narrabo mirabi-*
lia tua. Et iterum: *Narrabo nomen tuum fratribus meis.* Et
rursum: *Venite & audite omnes qui timetis Deum, & narrabo*
Exod.18. *quanta fecit animæ meæ.* Sic Moyses narrauit Ietro cognato
Deuter.9. suo omnia quæ fecerat Deus populo Israël. Sed & Deus Iu-
dæis in mandatis dedit, vt narrarent mirabilia Dei, & præ-
cepta eius filiis suis ac posteris suis. Sic Angelus Raphaël ad
Tob.12. Tobiam: *Vos autem benedicite Deum cœli; & narrate omnia*
mirabilia eius. Sacramentum enim Regis abscondere bonum est:
opera autem Dei reuelare & confiteri, honorificum est. Paulus
& Barna-

& Barnabas in concilio Apoſtolorum & Seniorum *narrabant quanta feciſſet Deus ſigna & prodigia in Gentibus per eos.* Hinc & in Eccleſia Catholica ſanctiſſima manauit conſuetudo, vt paſſiones martyrum, & mirabilia opera eorum, tum in Eccleſiis publicè recitarentur, tum etiam certis ad hoc conſtitutis notariis in regiſtris & ſcriniis Eccleſiæ publicis conſeruarentur: quod Romana Eccleſia ſtudioſiſſimè ſemper obſeruauit: quod ſuo tempore, & in ſua diœceſi negligentius factum, à ſe correctum fuiſſe, ſcribit ſanctus Auguſtinus: *Apud nos* (inquit) *hæc nunc cœpit diligentia, vt libelli eorum qui beneficia percipiunt, recitentur in populo.* Cantica Moyſis, & Mariæ ſororis eius, Deboræ, Eſaiæ, Annæ, Iudith, Tobiæ, Abacuc, Zachariæ, Simeonis, atque ipſius beatiſſimæ Virginis, nihil aliud ſunt, quàm cantica laudum, & enarratio mirabilium Dei, quæ ad eius amorem nos prouocent.

Actor.15. *Concil Cartha.4. Can.41.* *Cyprian. lib.3. epiſt.6.* *De Ciuit. Dei, lib.22.cap.8.*

EVANGELIVM DOMINICÆ XXIIII. POST PENTECOSTEN.

VM videritis abominationem deſolationis quæ dicta eſt à Daniele Propheta, ſtantem in loco ſancto (qui legit intelligat) tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua: & qui in agro, non reuertatur tollere tunicam ſuam. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Orate autem vt non fiat fuga veſtra in hyeme, vel ſabbatho. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vſque modò, neque fiet. Et niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro: ſed propter electos breuiabuntur dies illi. Tunc ſi quis vobis dixerit, ecce hîc eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere. Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ; & dabunt ſigna magna & prodigia, ita, vt in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi. Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis, ecce in deſerto eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret vſque

Matth.24.

in Occidentem, ita erit & aduentus filij hominis. Vbicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. Statim autem post tribulationem dierum illorum, sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur: & tunc parebit signum filij hominis in cælo: & tunc plangent omnes tribus terræ; & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli, cum virtute multa & maiestate. Et mittet Angelos suos cum turba & voce magna: & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à summis cælorum vsque ad terminos eorum. Ab arbore autem fici discite parabolam. Cùm iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis quia prope est æstas. Ita & vos, quum videritis hæc omnia, scitote, quia propè est in ianuis. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes.* De bonitate & clementia Dei erga suos, qui in tribulationibus auxilium adfert opportunum.

2. *Orate vt fuga vestra non fiat in hyeme, vel in sabbatho.* Contra frigidos & ignauos, qui persecutionis aut mortis tempore pereunt.

3. *Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modò, neque fiet.* De admirabili iustitia & vindicta Dei contra peccatores ingratos.

4. *Surgent pseudochristi & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.* De fidei constantia in quauis persecutione, maximè hæreticorum & Antichristi, retinenda.

5. *Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur.* De Dei benignitate, quæ nos malorum ceruicibus nostris impendentium admonet.

6. *Et tunc parebit signum filij hominis in cælo, & tunc plangent omnes tribus terræ.* De extremi iudicij apparatu, maximè in signo sanctæ Crucis, impiis terribili.

7. *Et videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli, cum virtute magna & maiestate.* De supremi Iudicis aduentu supremo.

1. *Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes.*

Tribulationi auxilium adiungitur.

LOCVS moralis de bonitate & clementia Dei erga suos, qui in tribulationibus auxilium adfert opportunum. Hæc enim verba Christus dixit ad consolationem & instru-

ctionem

ctionem eorum, qui ex fidelibus Hierosolymis tunc, atque in Iudæa essent, quando abominatio desolationis à Daniele prædicta staret in templo, id est, quando seditiosi Zelotę, duce Eleazaro, templum armati occuparent, multaq; in eo indignissima ac nefanda perpetrarent, Cestio Romanorum duce cum suo exercitu Hierosolymam obsidente, vt latè apud Iosephum videre licet. monet enim, vt tunc propter appropinquantem desolationem ciuitatis fugerent, vt ex verbis diui Lucæ hęc verba iuxta literam intelligenda esse manifestè patet, Ait enim apud Lucam Christus: *Cùm videritis circundari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote quoniam appropinquauit desolatio eius.* Cestio enim cum exercitu obsidẽte Ierusalem, sed incassum & frustra, eo recedente, seditiosorum creuit audacia, vt templum ipsum cõtra suos populares quasi arcem occuparent, & Ananum summum Põtificem, inde eos cum populari manu exturbare volentem, occiderent: vnde paulo pòst à Tito sic obsidetur, vt penitus excinderetur. Sed de hoc medio tempore dicit Christus: *Tunc qui in Iudæa sunt* (vniuersam enim illam paulo pòst Vespasianus vastauit) *fugiãt ad montes:* id est, ad terram montuosam vltra Iordanem, in ciuitate Pella, vbi Agrippa, Iudæorum amicus, & Romanorum socius, dominabatur. In hac enim ciuitate seruati sunt, quotquot ex Iudæis seruabantur, seu iam Christianis, seu fortasse futuris. Docet ergo hic locus ad literã, Dei nostri bonitatem & prouidentiam suauiter omnia disponentem, qua sic iustos tentat, & ad tribulationes vocat, vt tamen remedia & consolationes, refugia & receptacula illis paret. Sic quum bonus Iacob cum tota sua progenie numerosa, solus tunc Dei populus, in terra Chanaan fame periturus videretur, prospexit ei de Ioseph (quem periisse putabat) qui in vniuersa Ægypto dominaretur, patremque suum, fratres, & paruulos eorum abundè pasceret. Hanc Dei bonitatem ipse Ioseph, à fratribus suis iniquissimè venditus, illis exposuit: *Præmisit me* (inquit) *Deus, vt reseruemini super terram, & escas ad viuendum habere possitis. Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum, qui fecit me quasi patrem Pharaonis, & dominum vniuersæ domus eius, ac principem in omni terra Ægypti.* Sic ipsi Iosepho, quum fratres eius Ismaelitis illum vendidissent, statim parauit Putipharem, virum nobilem, qui illum diligeret, & totam ei familiam committeret. Ionas quum in tribulationem & tempestatem incidit, parauit illi Dominus cete grande, vt illum exciperet & custodiret.

De bello Iudaico. lib. 2. c. 24. & lib. 4. ca. 5. & seqq.

Lucæ 21.

Niceph. lib. 3. ca. 3.

Exempla.

Genes 45.

Gen. 37.

Ion. 1.

Elia

3. Reg. 19. Elia Iesabelem fugiente, & in speluncis se abdente, mandauit Deus coruo, qui pasceret eum. Dauidi potentiam Saulis 1. Reg. 20 & seqq. per aliquot annos fugienti, nunquam defuerunt speluncę, loca tuta, vires & auxilia, quibus se à potentissimo & acerrimo 1. Reg. 25. hoste tutaretur. Sed quod illi vni dixit prudens fœmina Abigail, de omnibus iustis afflictis verum est: *Erit anima tua custodita quasi in sacculo viuentium, apud Dominum Deum tuum: porrò impiorum anima rotabitur, quasi in impetu & circulo funda.* Simile. Sicut enim corpora rotunda, quum sint figuræ sphęricæ, in omni loco sedent, & situm habent; sic iusto & forti omne solum patria est. Deus enim manum ponit, vt sedem illi cōmodam faciat, iuxta illud Psalmistæ: Psal. 36. *Cùm ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.* Esaia 3. Et rursum alius Propheta ait: *Dicite iusto, quoniam bene.* Siue in exilium, siue in carcerem eat, siue æger, siue sanus sit; siue ab hominibus honoratus, siue despectus; dicite illi, quoniam benè cum eo agetur. Rom. 9. *Diligētibus Deum omnia cooperātur in bonum.* Quum in Perside acerbissima esset persecutio Christianorū, Socra. lib. 7. c. 18. histor. Eccles. in Oriente sub Imperatoribus Christianis tutissima perfugia habebant. Adeò sanè, vt quum fugitiuos suos à Theodosio iuniore rex Persarum repeteret; non solùm eos illi negaret Imperator Christianus, sed & bellum ea in causa cōtra Persas gereret, ac nobilissimas victorias reportaret. Quum in Oriente Imperatores hæretici Catholicos suis sedibus pellerent, in Occidente semper quò se tutò reciperent, habebant; Paulus Diac. lib. 15. adeò sanè, vt vnus Symmachus Romanus Pontifex, Episcopos 220. Africa pulsos, in Sardinia suis sumptibus aleret. Quo in genere etiam illustre illud est, quòd quum Hericus 2. Anglorum rex, in odium fortissimi pastoris sancti Thomę Cantuariensis Archiepiscopi, tunc in Gallia, eo quòd Regis iniquissimis legibus consensum negauerat, exulantis; vniuersam cognationem eius, etiam à paruulis vsque ad senes, in exi- In Quadrilogo de vita eius, lib. 3. ca. 14. lium eiecisset, omnibus rebus nudatos; *tamen præstante Domino, omnibus sic prouisum est in breui, vt inter illos egens nullus esset: plurimi etiam felicius in exilio, quàm in patria degerent, ipso Archiepiscopo eos per diuersas prouincias ac personas per literas commendante, nemineq́ commendatos respuente.*

Matth. 10. Certè quum Christus in Euangelio suis dixerit: *Si persequuti vos fuerint de vna ciuitate, fugite in aliam:* prouidit haud dubiè semper ac prouidebit, ne vnquam aliqua ciuitas desit, ad quam fugerent. Nam & ideo subiunxit: *Amen dico vobis, non consummabitis ciuitates Israel, donec veniat filius hominis.*

Quod

Quod vt de prædicatione verbi vſque ad finem ſeculi dilatanda, atque prædicatorum perſecutione intelligitur, ita de ciuitatibus refugij (illæ enim ſunt verę ciuitates Iſrael, nõ ſecundùm carnem, ſed ſecundùm ſpiritum) intelligi debet. Certè de grauiſſima & vltima Eccleſiæ Dei ſub Antichriſto perſecutione, docet nos diuus Ioannes, nec tunc quidem ciuitates perfugij fidelibus defuturas. Ait enim: *Draco ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura, &c. Et mulier fugit in ſolitudinem, vbi habebat locum paratum à Deo, vt ibi paſcat eam diebus mille ducentis ſexaginta.* quod eſt triennium cum dimidio perſecutionis Antichriſtianæ. Sub Caio Rom. Pontifice plurimi Chriſtiani cum Chromatio & Tiburtio viris petentibus ſecedebant, perſecutionem declinantes, quibus de neceſſariis Deus proſpexit. Gregorius Thaumaturgus, Epiſcopus Neocæſarienſis, quũ graui oborta perſecutione dira contra Chriſtianos edicta emitterẽtur, populum ſuum in prealtum montem perduxit, vbi vſque ad perſecutionis remiſſionem, diuina eos prouidentia aluit, & conſeruauit. Idem legere licet in vita ſancti Lupi, Trecenſis in Gallia Epiſcopi, & ſancti Priuati Epiſcopi Gabalitani. Antiocho Epiphane in Iudæa ſæuiente, & gentiliſmum introducere conante, infinita Iudæorum examina (teſte diuo Hieronymo) cum Onia Pontifice in Ægyptum ſe receperunt, vbi eos Deus ſalua religione diu conſeruauit. Certè Danielem ex fidelium communi ſententia ſic interpretatur idem Doctor ſapientiſſimus, quod Antichriſtus Idumæam & Moabitas, & filios Ammon, id eſt, Arabiam relinquet intacta, quia illuc ſancti ad deſerta confugient. Sanè vna hodie Anglicana perſecutio, iam per annos triginta ſæuiens, documento eſſe poteſt, nunquam deeſſe montes, ad quos, qui in Iudæa ſunt, fugiant; quum & in hoc Belgio, & in Gallia, & in Hiſpania, & in ipſa vrbe Roma Angli pro fide exules, ſedes & domicilia ſua, Deo prouidente, vtcunque poſuerint.

Apocal. 12. *In Geſtis eius.* *Gregor. Nyſſen. in vita eius.* *Comment. in Daniel. 11.*

2. *Orate vt fuga veſtra non fiat in hyeme vel in ſabbatho.*

Locus moralis contra frigidos & ignauos, qui perſecutionis aut mortis tempore pereunt. Etſi enim Chriſtus hæc verba propriè de fuga Iudæorum corporali ex ipſa Iudæa, imminente Ieroſolymæ obſidione loquutus eſt, monens eos,

Contra ignauiã & procraſtinationem.

eos, orandum, & diligenter curandum esse, ne ad talem fugam imparati inueniantur, vel ex incredulitate quadam, vel ex ignauia & torpore (hyemem enim & sabbathum prouerbialiter & parabolicè Christus hîc accipit, pro eo quod figuratiuè significant) tamen & ad quamcunque persecutionem, afflictionem, maximeque mortem ipsam, quæ vltimum discrimen est in hac vita (sicut Hierosolymæ excidium vltimum illud fuit, à quo suos fugere Christus hîc monuit) applicari illa possunt, sanctique Patres applicauerunt. Sic sanctus Hilarius, *Orandum*, inquit, *ne in peccatorum frigore, aut in otio bonorum operum inueniamur, quia grauis vexatio incumbet.*

Can. 25. in Matth.
Quæst. Euang. 1. ca. 37.

Sic & sanctus Augustinus: *Orare nos iubet, ne in lætitia, vel tristitia rerum temporalium quis inueniatur in die illo.* ne vel amore habendi, vel tristitia amittendi bona temporalia teneamur. Tales enim ad fugam expediti esse non possunt. Sanctus Cyprianus causas commemorans, cur in graui sui temporis persecutione tam multi remanentes domi suæ, nec vel ab infideli Principe fugere, vel carcerem & tormenta manentes subire volentes, lapsi fuerint, Christum abiurantes, inter alia hæc dicit: *Dissimulanda, fratres, veritas non est, nec vulneris materia & causa reticenda. Decepit multos patrimonij sui amor cæcus. Nec ad recedendum parati aut expediti esse potuerunt, quos facultates suæ velut compedes ligauerunt. Illa fuerunt remanentibus vincula; illæ catenæ quibus & virtus retardata est, & fides pressa, & mens vincta, & anima præclusa, vt serpenti, terram secundùm* Dei *sententiam deuoranti: præda & cibus fierent, qui terrestribus inhærerent.* Hæc ille. Qui ergo ad fugam persecutionis expeditus esse vult, in ipsa pace ad eam se comparare debet, vt in alia quadam Dominica latiùs deduximus.

Serm. 5. de lapsis.

Idem iudicium est de quauis tribulatione, qua in hac vita carere non possumus; & maximè de morte ipsa, ad quã nunquam imparati esse debemus: quæ & est iudicium cuiusque particulare, cuius imago excidium Hierosolymitanum, de quo Christus hîc loquitur, fuit. Vnde hæc Christi verba ad mortis necessariam præmeditationem sanctus Gregorius sapienter vertit. *Nos* (inquit) *nunc sollicitè cogitemus, ne nobis in vacuum tempora pereant, & tunc quæramus ad bene agendum viuere, cùm iam cõpellimur de corpore exire. Memẽtote quid veritas dicat: Orate ne fiat fuga vestra hyeme vel sabbatho. Ac si apertè dicat: Videte ne tunc quæratis peccata vestra fugere, quando*

Præparatio ad mortem necessaria.
Homil. 12 in Euangelia.

do iam non licet ambulare. Per legis quippe mandatum ambulare longius sabbatho non licet. Hiems quoq; ad ambulãdum impedimento est, quia gressus ambulãtiũ, torpor frigoris astringit. Illud ergo tempus quo fugere non licet modò debet cogitari dũ licet. Hæc ille. Et certè verbis proximè præcedentibus in nostro Euangelio, Christus idem insinuauit, dicens: *Væ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Non enim* (ait sanctus Hilarius) *de fœtarũ onere Dominũ admonuisse credendum est, sed animarũ peccatis repletarum ostendisse grauitatem. Illud quoque, Væ illis, qui nutriẽtur, infirmitatem animarum quæ ad cognitionem Dei, quasi lacte, educantur, ostendit. Et idcirco væ ipsis erit, quia ad fugiẽdũ graues, & ad sustinendum imperitæ, nec peccata effugerũt, nec cibum veri panis acceperunt.* Hæc ille. Væ igitur illis, qui instanti mortis agone, salutaris vitæ propositum concipiunt, existimantes posse se in media hyeme indeuotionis frigidissimæ, & in summo otio atque torpore fugere à ventura iudicis ira, fugere à peccato, fugere ex hac miseriæ valle ad portum beatæ mortis. Ante oculos semper illa beati Iob sententia tenenda est: *Si repentè interroget, quis respondebit ei?* Repentè Dominus interrogat, cùm hominem in hora mortis imparatum, multisque sceleribus irretitum inuenit. Deinde vide an illud tempus ad fugam peccati, ad fugam seculi, ad fugam cupiditatum tuarum idoneum esse possit, quando te tot malis habitibus præoccupatum, grauatum, atque deuictum horror mortis inuadet, dæmonum vexatio torquebit, conscientiæ apertus liber terribiliter accusabit; & ab altera parte vxor deflet, paruuli plangunt, familia perstrepit, amici gemunt, medici vadunt & redeunt, ingrediuntur & egrediuntur, alia atque alia subinde medicamenta (quibus vana vitæ spes lactatur, & conuersionis necessitas retardatur) nihil profutura subministrant, corporis denique ipsius dolores, æstus, cruciatus, ipsaque imbecillitas vsque adeò mentem occupatam tenet, vt vix aliud cogitare possit, quàm quod in præsenti acriter pungit. Quisquis hoc tempore peccatum deserere vult, is verè in sabbatho atque in hyeme, hoc est, tempore valde difficili, fugam meditatur.

Cant. 25 in Matt.

Iob 9.

Accedit ad hæc omnia terribile Dei iudicium, qui in tali demum articulo pœnitentes plerunque iusto suo iudicio deserit, vt in aliis iam Dominicis dictum est. Sed huius nunc rei exemplum vnum aut alterum satis illustre subiiciam. Antiochus Epiphanes, Asiæ Rex, qui tot ac tanta mala

Impœnitentes à Deo deseruntur.

mala Iudæis, Dei populo, intulerat, templum spoliauerat, religionem vniuersam, introducto Gentilismo, subuertere cōtenderat, acerbissimo tandem viscerum & internorum dolore à Deo percussus, manifestamque Dei virtutē in seipso contestans, ita vt de miseri corpore vermes scaturirent cùm nec iam ipse fœtorem suum ferre posset, morti se appropinquare videns, in has pœnitentiæ voces erupit: *Iustum est, subditū esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Deinde, *Ierosolymam optat liberam reddere, Iudæos æquales Atheniensibus facere pollicetur, templum sanctum optimis donis ornaturum, sancta vasa multiplicaturum, pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis se præstaturum, super hæc & Iudæum se futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturū Dei potestatem.* Quid ad huius Regis pœnitētiam adiici posse videtur? Et tamen dicit sermo diuinus: *Orabat scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus.* Alterum exemplum ex diuo Gregorio huc describam. *Rem* (inquit) *fratres charissimi, refero, quam si attentè audire vult charitas vestra, ex consideratione illius vehementer instruetur. Quidam vir nobilis in Valeria prouincia, nomine Chrisaurius, fuit, vir valdè idoneus, sed tam plenus vitijs, quàm rebus, superbia tumidus, carnis suæ voluptatibus subditus, in acquirendis rebus auaritiæ facibus accensus. Sed cum tot malis Dominus finem imponere decreuisset, corporis languore percussus est. Qui ad extremum veniens, eadem hora, qua iam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit tetros & nigerrimos spiritus coram se assistere, & vehementer imminere, vt ad inferni claustra se raperent. Cœpit tremere, pallescere, sudare, & magnis vocibus inducias petere, filiúmque suum, nomine Maximum (quem ipse iam monachus monachum vidi) nimijs & turbatis clamoribus vocare, Maxime curre, Maxime curre; nunquam tibi aliquid mali feci, in fidem tuam me suscipe. Turbatus mox Maximus, adfuit: lugens & perstrepens familia conuenit. Eos autem quos ille insistentes sibi grauiter tolerabat, ipsi malignos spiritus videre non poterant; sed eorum præsentiam in cōfusione, in tremore ac pallore illius qui trahebatur, videbant. Pauore autem tetræ eorum imaginis, huc illúcque vertebatur in lectulo. Cúmque constrictus nimis relaxari se iam posse desperaret, cœpit magnis vocibus clamare, dicens: Inducias vel vsque manè: Inducias vel vsque mane. Sed quum hæc clamaret, in ipsis suis vocibus de habitaculo suæ carnis euulsus est. De quo constat, quia pro nobis ista, non pro se viderit, vt eius visio nobis proficiat, quos adhuc diuina longanimitas patienter expectat.*

2. Machab. 6.

Homil. 12. in Euang.

expectat. Hæc ille. Quemadmodum miles, qui securitatis tempore arma sua studuit & polita semper custodire, & ad manum parata habere, vocante vel ad pugnam, vel ad inspectionem Ducis tuba, lætus & expeditus currit; qui verò secus facit, sonante tuba seriùs festinat, quæritans vbi sit gladius, vbi lorica, vbi scutum, & tanquam inutilis à Principe exauctoratur: sic omnino malus Christianus, qui sanus adhuc & vegetus, non considerat opera sua, quid facit, quid non facit, quomodo credat, quomodo ambulet, nec cogitat quia venturus est dominus eius, vt malus & inutilis seruus exhæredatur. Qui coram iudice causam pendentem habet, non nocte, non die, non aliquo temporis articulo aliud cogitat, loquitur, agit, quàm quo modo causa procedat, & vt bonum terminum consequatur. Tota hæc vita nobis conceditur, vt de causa nostra cogitemus, quæ pendet ante tribunal Christi, vbi astare oportet nos omnes. Summa dementia est, tum primùm de causa cogitare, quando ad iudicium mors vocat. De hac re in alijs Dominicis vide plura.

Siimlia.

Domin.20.post Pent.tex.4.& alijs præced.

3. *Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modò, neque fiet.*

LOcus moralis de admirabili iustitia & vindicta Dei contra peccatores ingratos. Christus enim hæc verba dixit de illa, post omnem hominum memoriam maximè admirabili, penéque incredibili Iudæorum strage, & internecione per Romanos facta circa excidium vrbis Hierosolymitanæ, & totius gentis desolatione sempiterna consecuta, qualis & hodie toto passim orbe conspicitur. Hæc enim Iudæorum tribulatio talis ac tanta fuit, qualis in illa gente (nam de illa sola adhuc loquitur) nec vnquam antea fuit, nec erit postea. Et tamen fuit hic populus longè Deo dilectissimus, & qui ab eo præ cunctis gentibus maxima acceperat beneficia. Quod totum ad nostram instructionem hoc loco breuiter explicandum est, tanquam diuinæ iustitiæ atque vindictæ erga ingratos peccatores documentum sempiternum. Beneficia huic populo collata, ex his constare possunt, quòd hunc solum ex omnibus alijs gratuito amore elegit, quòd electum admirandis portentis conseruauit, quòd sæpenumerò delinquentem in gratiam recepit, quòd diutissimè terga vertentem, & horrendè peccantem sustinuit, quòd amantissimis verbis suum erga eos amorem expressit, quòd varios subinde Prophetas ad eorum correctionem misit, quòd ex ipsis

Vltio Dei contra ingratos.

Iudæis factæ gratiæ.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

tandem nasci, & inter eos conuersari, omnémque cœlestis doctrinæ thesaurum effundere Dei Filius voluit, quòd postremò post omnem impietatem erga ipsum Messiam perpetratam, totis adhuc quadraginta annis eorum emendationem expectauit & non nisi in clementissimi, atque adeò religiosissimi Ducis manus eos incidere permisit. Quæ singula paucis explicabo. Gratuitam vocationem Moyses illis

Deut. 7. his verbis expressit, *Te elegit Dominus Deus tuus, vt sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram. Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis iunctus est Dominus, & elegit vos, cùm omnibus sitis populis pauciores; sed quia dilexit vos Dominus, & custodiuit testamentum quod iurauit*

Deut. 10. *patribus vestris.* Et rursum alio in loco: *En, Domini Dei tui cœlum est, & cœlum cœli, terra, & omnia quæ in ea sunt, & tamen patribus tuis conglutinatus est Dominus, & amauit eos, elegitque semen eorum post eos, id est, vos de cunctis gentibus.*

3. Hæc fuit gratuita electio. Portenta admiranda arctissimæ dilectionis signa innumera fuerunt. Tota terra Chanaan fame extrema laborante, prospexit eis de fratre Ioseph, qui dominaretur in Ægypto, quo solo in loco triticum inueniebatur.

In Exod. & Iosue. per totū. In Ægypto oppressos, vt ab illa seruitute eos liberaret in manu forti, & brachio extento, vastauit vniuersam terram Ægypti, & decem plagis percussit, quarum vltima erat, vt omnia eorum primogenita occideret: postea per mare rubrum sicco pede deduxit, Pharaone cum toto exercitu subuerso. In ipso deserto, præcessit eos per diem in columna nubis, per noctem in columna ignis, & castrorum locum ipse metabat. Pluit illis manna de cœlo, eduxit aquam de petra, nobilissimas victorias dedit. In terram demum promissionis, fluentem lacte & melle, eiecto populo potentissimo, vt introduceret, perpetem Iordanis meatum in fontem retorsit, muros Iericho ipse diruit, missis de cœlo grandinis lapidibus pro eis dimicauit, solem in medio cœli stare fecit immotum, vt Duci victoriam concederet amplissimam. Illud denique longè maximum, & nullo satis sermone prædicandum beneficium fuit, quòd cæteras gentes dimittens Deus ire vias suas, & in corrupto penéque extincto naturæ lumine volutari, huic soli populo legem suo digito scriptam dedit, *vt omnis qui faceret eam, viueret in ea*, vita vtique sempiterna; quòd cæremonias, sacrificia, verique Dei cognitionem tradidit. De hoc amplissimo beneficio sic

Deuter. 4. ad eos Moyses: *Quæ est gens tam inclyta, quæ habeat cæremonias,*

monias, iustáque iudicia, & vniuersam legem, quam ego proponam hodie coram oculis vestris? Non enim fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis, ait Dauid. *Et quæ est* Psal. 147.
natio tam grandis, quæ habeat deos suos ita appropinquantes sibi, sicut adest Deus noster cunctis obsecrationibus nostris? Hæc est enim vestra sapientia & intellectus coram populis, vt audientes vniuersi præcepta hæc, dicant: En populus sapiens & intelligens, gens magna. His verbis magnificè & meritò Moyses hoc amplissimum huius populi beneficium exornauit. Sed & de alijs suprà commemoratis beneficijs diuinissimè dixit: *Circumduxit eum, & docuit, & custodiuit quasi pupillam* Deut. 32.
oculi sui. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & assumpsit eos, & portauit in humeris suis. Nihil significantius dici potuit.

Iam verò quoties delinquentem, in gratiam tamen pœ- 3.
nitentem recepit, vix breuiter explicari potest. Primùm in Iudæi relapsi
ipso deserto, fabricato vitulo aureo, & turpissimè clamante quoties reconciliati.
populo, *Hi sunt dij tui Israël*, &c. intercedente Moyse pepercit eis Deus. Deinde toties contra Deum & Moysen murmurantem, per totos quadraginta annos Deum tentantem & prouocantem, non deseruit tamen, sed in promissam terram introduxit. Introductos per fortissimum Ducem Iudic. 3.
Iosue, & post eius mortem citò ad cultum idolorum relapsos, tradidit Deus in manus Regis Mesopotamiæ: sed post annos octo per Othonielem eos liberauit. Secundò relabentes occupat & opprimit Eglon Rex Moab annis 18. Liberantur secundò per Aod, qui transfixit Eglon. Tertiò peccantes Iabin Rex Chanaan sub iugo mittit annis 20. do- Cap. 4.
nec per Deboram & Barach eos Deus liberauit. Quartò idololatrantes Madianitæ vastant annis 7. & per Gedeon in in- Cap. 6.
tegrum restituuntur. Adhuc peccantes à Philistæis & filijs Cap. 11.
Ammon affliguntur annis 18. & per Iephte liberantur. Redeuntes ad idololatriam Philistæis subijciuntur annis 40. Cap. 13.
vsque ad Sampsonem, qui eos in libertatem asseruit. Dein- 1. Reg. 8.
ceps sacerdotum iudicio subditi, non ita multo pòst grauiter Deum offendunt, Regem postulantes. Dixit enim Samueli, qui vltimus sacerdos iudicauit Israël: *Non te spreuerunt, sed me, ne regnem super eos: iuxta omnia opera sua, quæ fecerunt à die qua eduxi eos de terra Ægypti vsque ad diem hanc, sicut dereliquerunt me, & seruierunt dijs alienis, sic faciunt etiam tibi.* Et tamen audiuit Deus vocem eorum, & dedit illis Reges, qui postea in maxima gloria regnauerunt.

Nihilominus sub tribus tãtùm primis Regibus in Dei cultu persistẽtes, sub quarto Roboã filio Salomonis, decem tribus sub Ieroboa nouos sibi deos fabricant, & in sua idololatria ita persisterunt, vt, etsi per Eliam & Eliseum, aliósque Prophetas, per Baasa & Iehu ex noua stirpe Reges ad veri Dei cultum illæ decem tribus subinde reuocarentur, ad saniorem tamen mentem redire noluerint: vnde in Assyrios decem illæ tribus sub Osee vltimo rege Israël, translatæ sunt. Lege lib. 4. Reg cap. 17.

4. Iudæi ad pœnitentiam expectati.

Sed nec duæ reliquæ tribus fratrum adhuc exemplo cauerunt. Quare hic, quod quarto loco diximus, elucescit. Decem enim tribus à regno Ieroboæ vsque ad regnum Osee perpetuò per annos 240. idolis seruientes tolerauit, sustinuit, & ad pœnitentiam expectauit clementissimus Deus: *& testificatus est per manum omnium Prophetarum & videntium, dicens: Reuertimini à vijs vestris pessimis, & custodite præcepta mea, &c. sicut misi ad vos in manu seruorum meorum Prophetarum: qui non audierunt, sed indurauerunt ceruicem suam iuxta ceruicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo.* Istis tandem abiectis, reliquas duas tribus, adhuc annis plurimis subinde ad idola similiter colenda relabentes, similiter, imò magis tolerauit, nobilissimis Prophetis Esaia, Ieremia, Ezechiele, & alijs ad eos missis. De his illorum intolerabili duritie & peruicacia sic per suos Prophetas conqueritur Deus. *Filios enutriui, & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. Omne caput languidum, & omne cor mœrens. A planta pedis vsque ad verticem capitis non est in eo sanitas. Bos cognouit possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui. Populus autem meus me non cognouit.* Et iterum: *Quid debui facere vineæ meæ, & non feci? Expectaui vt faceret vuas, & fecit labruscas.* Sed adhuc flebiliùs & acerbiùs apud Ieremiam: *Quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongauerunt à me, & ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt? Transite ad insulas Cethim, & videte: & in Cedar mittite, & considerate vehementer, & videte si factum est huiuscemodi. Si mutauit gens deos suos & certè ipsi non sunt dij. Populus verò meus mutauit gloriam suam in idolum.* Lege sequentia. Et paulo pòst: *Nunquid vidisti quæ fecit auersatrix Israël? Abijt sibimet super omnem montem excelsum, & sub omni ligno frondoso, & præuaricata est ibi. Et dixi quum fecisset hæc omnia, Ad me reuertere, & non est reuersa. Et vidit præuaricatrix soror eius Iuda, quia pro eo quòd mœchata*

4. Reg. 17.

Esaia 1.

Esaia 5.

Ierem. 2.

Ierem. 3.

mœchata esset auersatrix Israël, dimisissem eam, & dedissem ei libellum repudij; & non timuit prauaricatrix Iuda soror eius, sed abijt & fornicata est etiam ipsa: & facilitate fornicationis suæ contaminauit terram, & mœchata est cum lapide & ligno. Et paulo pòst clamat per Prophetam: *Conuertimini filij reuertentes, quia ego vir vester, & assumam vos.* & post multa huiusmodi, subiungit: *Sed quomodo si contemnat mulier amatorem suum, sic contempsit me domus Israël, ait Dominus.* Eandem Dei sustinentiam, populíque durissimi extremam ingratitudinem multis verbis describit Ezechiel sub figura duarum sororum Oollæ & Oolibæ. Rursum per alium Pro- *Cap. 23.*
phetam: *Tota die expandi manus meas ad populum incredu-* *Esaia 65.*
lum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. Sic Deus hunc populum vsque ad tædium sustinuit. vnde alicubi dicit: *Laboraui sustinens.* & iterum: *Veruntamen seruire* *Esaia 1.*
me fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi laborem in peccatis tuis. *Esaia 43.*
Parum tamen hoc totum erat. A capacitate Babylonica reuocauit: templum instaurauit: nouos Duces ac Pontifices dedit, sub quibus diu floruerunt. Christus tandem ad ipsos ex ipsis venit. Docet in parabolis, quàm mali essent agricolæ, qui occisis seruis domini sui, etiam filium ipsum ad eos missum occiderunt. Clamat disertis verbis: *Ierusalem,* *Matth. 23.*
Ierusalem, quæ occidis Prophetas qui mittuntur ad te, quoties volui te congregare, sicut congregat gallina pullos suos sub alis suis, & noluisti? Rursum *flet super ciuitatem,* dicens: *Quia si co-* *Luca 19.*
gnouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nũc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & non relinquetur lapis super lapidem: eo quòd non cognoueris tempus visitationis tuæ. Postremò & in hoc Euãgelio prædicit, quanta illis mala impendent. Quantum ergo & quàm diu hunc populum terga semper vertentem Deus sustinuerit, ex his quæ dicta sunt, aliquatenus constare potest.

Verbis autem quàm amantissimis suum erga eos amorem 5.
contestatus fuerit, ista declarant. In Scripturis eos vocat populum suum: *Popule meus, popule meus, quid feci tibi?* peculium & partem suam: *Eritis,* inquit, *in peculium mihi de cunctis populis.* Et Moyses de illis: *Pars autẽ Domini populus eius, Iacob funiculus hæreditatis eius.* Vocat vineã suam, & germen delectabile. *Vinea Domini exercituum domus Israël est; & vir Iuda germẽ eius delectabile.* Vocat filium, eúmque primogenitum. Sic enim ad Pharaonem Moyses loqui iubetur: *Filius meus*

Iudæos vt Deus amauerit.
Exod. 19.
Deut. 32.
Esaia 5.
Exod. 4.

primogenitus Israel. Dimitte filium meum vt seruiat mihi. Et Ieremias dicit: *Nunquid seruus est Israel, aut vernaculus?* Imo ad Dauidem Deus dicit: *Ego ero ei in patrem, & ille erit mihi in filium.* Quid quòd etiam honorabilem filium, & tenerrimè dilectum vocat? Sic enim apud Esaiam loquitur: *Ex quo honorabilis factus es in oculis meis & gloriosus, ego dilexi te.* Sed & plus quàm paterna dilectione se eos prosequi profitetur. Ait enim: *Nunquid potest obliuisci mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te.* Sed quale illud est, quòd hunc populum ipsam animam suã dilectam vocat? Sic enim apud Ieremiam loquitur: *Reliqui domum meam, dimisi hæreditatem meam, dedi dilectam animam meam in manum inimicorum eius.* Hæc Deus de futura Iudæorum captiuitate loquens. Nihil huic amori addi potest. Reliqua de Prophetis ad hunc populum subinde missis, de Filio Dei ad ipsos tandem veniente, Christo Redemptore nostro, de quadraginta annorum expectatione ante extremum excidium partim ex præcedentibus patent, partim ex se. Sub Tito enim & Vespasiano patre imperantibus, anno Christi 73. capta, & direpta, & vastata penitus Hierosolyma fuit. In qua tamen vastatione illud diuinæ clementiæ erga hunc populum non obscurum adhuc argumentũ fuit, quòd sub Tito clementissimo & religioso Imperatore obsessa vrbs fuit. Ille enim ad se ex vrbe fugientes benignissimè excepit, ita vt ex populo seruarentur plus quàm quadraginta millia, &, ne vrbs diriperetur, multis orationibus & legationibus apud obsessos egit, ac demum, ne templum exureretur, omnia media tentauit; ac postremò, vastatione facta, reliquos toto orbe Iudæos in pace viuere, & antiquis priuilegiis vti frui permisit, vt apud Antiochiam, à tota ciuitate multum sed frustra sollicitatus, fecit. Quæ omnia vide apud Iosephum. Et sic quidem hunc populum Deus dilexit. Hæc illi beneficia contulit: de quibus adhuc lege Ezechiel. cap. 16.

Ierem. 2. — *3. Reg. 2.* — *Esaia 43.* — *Esaia 49.* — *Ierem. 12.* — *Iosephus de bello Iudaico, lib. 6. cap. 11 li. 7. c. 4. & 10. & 13. & 15. & 24.*

Iudæorum castigatio. Sic tamen dilectos, toties in gratiam receptos, tot beneficiis auctos, in sua semper impietate persistentes, acerrimè Deus castigauit. Ac primùm quidem hoc ita futurum à principio per Moysen prædixit: *Ignis accensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima; deuorabitque terrã cum germine suo, & montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Foris vastabit*

Deuter. 32.

ſtabit gladius & intus pauor. Iuuenem ſimul, ac virginem, lactentem cum homine ſene. Et dixi, Vbi nam ſunt? Ceſſare faciã ex hominibus memoriam eorum. Expende hæc ſingula: Videbis tot fulmina quot verba. Atque in captiuitate quidem decem tribuum, hæc omnia ex magna parte completa ſunt, ſic atteſtante Scriptura: *Quamobrem iratus vehementer Dominus Iſraëli, abſtulit eos à conſpectu ſuo. Proiecitque Dominus omne ſemen Iſraël, & afflixit eos; & tradidit eos in manus diripientium, donec proijceret eos à facie ſua.* Multo autem adhuc acerbiùs ad reliquas duas tribus loquitur, primùm per Ieremiam: *Eijce illos à facie meâ, & egrediantur. Quòd ſi dixerint ad te, Quò egrediemur? dices ad eos: Qui ad gladium, ad gladium; qui ad famem, ad famem; & qui ad captiuitatem, ad captiuitatem. Et viſitabo ſuper eos quatuor ſpecies: gladium, ad occiſionem, canes ad lacerandum, volatilia cœli & beſtias terræ ad deuorandum & diſſipandum; & dabo eos in feruorem*, hoc eſt, in feruentem diuexationem *vniuerſis regnis terræ.* Deinde per Ezechielem ſemel atque iterum: *In via ſororis tuæ ambulaſti, & dabo calicem eius in manu tua. Calicem ſororis tuæ bibes latum & profundum: eris in deriſum, & in ſubſannationem quæ eſt capaciſſima. Ebrietate & dolore repleberis, calice mœroris & triſtitiæ, calice ſororis tuæ Samariæ. Et bibes illum, & epotabis vſque ad fæces, & fragmenta eius deuorabis, & vbera tua lacerabis, quia ego locutus ſum, ait Dominus.* Hæc ille, verbis, opinor, ſatis ſignificantibus. Nempe ita tandem, vt alia loquitur Scriptura *Aſcendit furor Domini in populum eius, & nulla fuit curatio.* Quod volens per Ieremiam Prophetam ſignificantiſſimè, quaſique ad oculum demonſtrare Deus, ſic ad illum loquitur: *Vade, & poſſide tibi lumbare lineum, & pone illud ſuper lumbos tuos, & in aquam non inferes illud. Et poſſedi lumbare iuxta verbum Domini, & poſui circa lumbos meos. Et factus eſt ſermo Domini ad me ſecundò, dicens: Tolle lumbare quod poſſediſti, quod eſt circa lumbos tuos, & ſurgens vade ad Euphraten: & abſconde ibi illud in foramine petræ. Et abijt, & abſcondi illud in Euphrate, ſicut præceperat mihi Dominus. Et factum eſt poſt dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Euphraten, & tolle inde lumbare, quod præcepi tibi vt abſconderes illud ibi. Et abijt ad Euphraten, & fodi, & tuli lumbare de loco vbi abſconderam illud: & ecce cõputruerat lumbare, ita vt nulli vſui aptum eſſet. Et factũ eſt verbum Domini ad me, dicens: Sic putreſcere faciã ſuperbiã Iuda, & ſuperbiã Ieruſalem multã populum iſtum peſſimũ, qui*

4. Reg. 17. Ierem. 15. Ezech. 23. 2. Paral. 36. Ierem. 13.

nolunt audire verba mea, & ambulant in prauitate cordis sui, abierúntq; post deos alienos, vt seruirent eis, & adorarent eos, & erunt sicut lũbare istud, quod nulli vsui aptũ est. Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos viri; sic agglutinaui mihi omnem domum Israël, & omnem domũ Iuda, vt essent mihi in populum, & in nomen, & in laudẽ, & gloriam, & non audierunt. Hæc ibi. Docent hæc verba, quãto populus iste Deo erat per gratiam cõiunctior, tanto acerbiùs à Deo percussum fuisse propter incredibilem ingratitudinẽ. Hæc autem omnia à Prophetis prædicta, vt partim in captiuitate illa Babylonica cõpleta fuẽre, ita multo magis Iudæorũ crescente contra Christum ipsum, eius doctrinã atque personã, varia impietate, incredulitate, inuidia, blasphemia, falsa demum accusatione & condẽnatione, atq; in manus Gentium traditione; sic contriti & afflicti, & internecioni dati sunt, vt tanquã lumbare putridum nulli ampliùs essent vsui, nullã Rempub. gerere aut administrare, nullum templũ, nulla sacrificia habere toto orbe potuerint, illa demum adueniente tribulatione, qualis antea nunquam fuerat, & desolatione extrema. Nam post varias clades à Romanis Ducibus per totã Iudæã acceptas, à Cæstio, & Albino, à Vespasiano, multísque interemptis millibus, tandem à Tito Imperatore obsessa Hierosolyma fuit ipso Paschali tempore, *quum velut in carcerem* (ait Iosephus) *tota gens fato conclusa est.* Colligit autẽ Iosephus ex hostiis in illo festo immolatis, fuisse in ciuitate *Vicies cẽtena ac septingenta millia hominum, omnes sanctos & puros, absque inquinatis,* qui sacrificia participare non poterant. Ex hoc toto numero recenset Iosephus, *captiuorũ quidem, qui toto bello comprehensi sunt, nonaginta & septem millia, mortuorũ verò per omne tempus obsidionis vndecies centena millia.* Ad tantam stragem accessit varia & inaudita calamitas. Ciuitas seditiosis & factiosis hominibus plena, *quorum gladius multo plures quàm hostilis adsumpsit:* fames post hominum memoriam maxima, adeò vt matres suos liberos manducauerint: capta ciuitate, *inuenta sunt integra mortuorũ familia, & plena mortuis tecta, quos fames consecrat Romanis milites interficiẽdo defatigabantur.* Tandem ex multitudine superstite, *latrones & seditiosi occiduntur. Iuuenes lecti procero atque formoso corpore triumpho seruantur; ex residua multitudine septem & decem maiores annis vincti, ad Aegyptũ mittuntur, operibus deputandi. Plurimos per prouincias Titus distribuit, in spectaculis ferro & bestijs consumendos. Qui infra decimũ & septimum ætatis annum agerent,*

Iudæorum clades.

De bello Iudaico, lib. 7. cap. 17.

1. *Ibid. cap. 7. & 8.*
2. *Cap. 26.*
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

rent, venditi sunt. Iisdem autem diebus, quibus ita secernebantur, mortui sunt fame viginti duo millia. His autem omnibus accessit vix vnquam lecta calamitas. Ex transfugis in castra Romanorum, quàm plurimi scissis ventribus, auri scrutandi causa, à militibus occiduntur. *Et hac ego clade* (ait Iosephus) *nullam credo saeuiorem contigisse Iudaeis. Vna denique nocte duorum millium patefacta sunt viscera.* Quid quòd eodem ferè tempore, quasi totus orbis in Iudæorũ necem conspirasset, variis quoque in locis extra Iudæã quasi pecora occiduntur. Nam vt est apud Egesippũ, *Caesareenses repentino quodam impetu viginti millia Iudaeorũ deleuerunt, omnes fugarunt, vt totã vrbem exinanirent. Idem per totam Syriã, maximè Scythopoli factum est Damasceni, nulla existente causa, octo millia Iudaeorum strauerunt: Ascalonitae duo millia quingentos. In orbe Ptolemaide, caesa duo millia. In Alexandriã inductus exercitus Romanus, sexaginta Iudaeorum millia intra vrbem fudit.* Hæc ibi. Adeò verum fuit quod Veritas hìc dixit: *Erit tunc talis tribulatio* (Iudæis scilicet) *qualis antea nunquam fuit, neque fiet.*

11. Lib. 6. cap. 15.

De excid. vrbis Hierosoly. lib. 5. cap. 53.

Porrò ex sola Dei virtute ac potentia hanc tantę vrbis direptionem Romanis cessisse, tum Iosephus ostendit, Iudæus ipse, tum victor Romanus fassus est. *Parte enim aliqua muri ciuitatis subruta, statim propugnatores eius diffugerunt, & timor tyrannos necessitate maior inuasit. Vnde & maximè quis virtutem Dei perspexerit contra iniustos.* Hæc Iosephus. *Titus verò capta ciuitate intrò ingressus, ciuitatis munitiones, ac turriũ cautes miratus est, quas tyranni per dementiam deseruerãt. Conspecta siquidem earum solida altitudine, itémq; magnitudine, subtilique lapidum compagine singulorum, quãtúmq; paterent, vel quantum exigerentur, Deo, inquit, planè adiuuante, pugnauimus, & Deus erat qui detraxit ab istis munimentis Iudaeos. Nam quae hominum manus, aut quae machina ad istas valerẽt?* Hęc Titus Imperator Romanus. Sed & ipsi Romanorũ exercitui Deum aquas miraculo suppeditasse, author est Ioseph⁹, Sic enim in oratione de muro habita, Iudæos obsessos alloquitur: *Tito nunc fontes vberiores profluunt, qui vobis aruerant. Nam ante eius aduentum scitis & Siloem, & omnes extra ciuitatem fontes adeò defecisse, vt ad vtrumque aqua mercaretur; nunc autem ita hostibus nostris largi sunt, vt non modò ipsis & iumentis eorum, sed etiam hortis sufficiant.* Hæc fuit ergo populi Iudaici, populi olim ita Deo grati, tótque beneficiis cumulati, propter impietatem & ingratitudinem acerbissima, sed iustissima vindicta, diuinitus inflicta.

Iudæorum excidium, vltio diuina. Lib. 7. cap. 16.

Lib. 6. cap. 11.

Hæc omnia ad correptionem nostrã facta sunt. *Propterea* (ait Apostolus) *abundantiùs oportet nos ea obseruare quæ audiuimus, ne fortè pereffluamus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo*,(in veteri videlicet tradenda Lege & pacto constituendo) *factus est firmus,& omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutẽ?* Qui videlicet tanto Iudæis maiora à Deo beneficia accepimus, *in quanto melioribus repromissionibus testamentum nouum*, cuius nos filij sumus, *sancitum est*, quam illud vetus. *Si naturalibus ramis non pepercit*; multo minùs nobis, qui oleastro inserti sumus, similiter præuaricãtibus, parcet. *Ecce in ciuitate,in qua inuocatũ est nomen meum* (ait Deus) *ego incipio affligere; & vos eritis immunes? Non eritis immunes,ait Dominus*. Et iterũ. *Ecce quibus non erat iudicium vt calicem biberent, bibentes bibent; & tu quasi innocens relinqueris? Non eris innocens, sed bibens bibes.* Hæc singuli sibi dicta putent, vt quorum ingratitudinem & impietatem imitantur, eorum exitus perhorrescant.

Hebr.2.

Hebr.9.

Rom.11.

Ierem.25.

Ierem.49.

4. *Surgent pseudochristi & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia;ita vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.*

Fides in quauis persecutione retinenda.

LOCVS moralis, de fidei constãtia in quauis persecutione, maximè hæreticorũ & Antichristi, retinenda. Deceptio enim per hęreticos,& Antichristũ,cuius illi præcursores sunt,tãta erit in huiusmodi signis & portẽtis, vt robustissimi de fide periclitẽtur,nisi,quod hìc prædictũ est,cauerint. Maximè quia tales *ante secundum aduentũ Christi* (ait D.Chrysostom[9]) *erunt multo prioribus amariores:* sicut & hodie cernimus. Tot enim ac tales horũ temporum hæreses sunt,vt Antichristo proximę meritò videri debeãt:quod & in oratione quadam de hoc argumento demõstrare conati sumus.Signa autem & prodigia quę dabunt pseudoprophetæ,vt maiorem electis tẽtationem inferant, sunt quidem ex parte opera miraculosa,de quibus Apostolus dicit,ipsum Antichristum vẽturum *secundùm operationem satanæ, in omni virtute, & signis,& prodigijs mendacibus:* vel sanè quia non vera, sed falsa erunt miracula,& potiùs mirãda quàm miracula,ac nil nisi præstigiæ atq; oculorum deceptiones; vel quia,etsi vera sint prodigia,quoad actus supernaturales, nõ nisi mẽdacia tamẽ erunt,quia non nisi mẽdacio seruient. Certè vt maiorẽ fidelium probationẽ (*ideo enim hæreses sunt, vt, qui probati sunt, manifesti fiant*) etiã vera miracula non solũ Antichristus ipse eius-

Homil. 77. in Matth.

In Orat. quodli. 4. Præsent. hær. proximas esse Antichristo.

2.Thess.2.

1.Corint.11.

eiusq; proximi præcursores, sed quilibet hæretici, non secus quàm Magi, Deo permittente operari poterunt. Quod super hæc Euangelij verba docet Augustinus: *Admonet* (inquit) *hîc Dominus, vt intelligamus quædam miracula etiam sceleratos homines facere, qualia sancti facere non possunt, nec tamen ideo potioris loci apud Deũ putãdi sunt. Non enim acceptiores erãt Deo, quàm populus Israel Magi Ægyptiorum, quia nõ poterat ille populus facere, quod illi faciebant, quamuis Moyses in virtute Dei maiora potuerit. Sed ideo non omnibus sanctis ista attribuuntur, ne perniciosissimo errore decipiantur infirmi existimantes in talibus factis maiora dona, quã in operibus iustitiæ, quibus vita æterna comparatur. Cùm ergo talia faciunt Magi, qualia nõnunquã faciunt sancti diuerso fine, & diuerso iure fiunt. Illi enim faciunt quærentes gloriam suam, isti quærentes gloriam Dei: illi faciunt per quædam potestatibus* (sic dæmones vocat) *concessa in ordine suo, quasi priuata commercia vel beneficia* (*dæmonibus enim diuina lege sæpè cõceditur, vt eis, quos sibi secundũ eorum merita subiugauerint, priuato illo iure etiam miraculorum aliquid præstent*) *isti autẽ publica administratione, iussu eius, cui cuncta creatura subiecta est. Aliter enim cogitur possessor equum dare militi, aliter eum tradit emptori, vel cuilibet donat aut commodat. Et quemadmodum plerique mali milites, quos imperialis disciplina condemnat, signis Imperatoris sui nonnullos possessores territant, & ab eis aliquid, quod publicè non iubetur, extorquent: ita nonnunquam mali Christiani, vel schismatici, vel hæretici, per nomen Christi, aut verba: & Sacramenta Christiana exigũt aliquid à potestatibus, quibus honori Christi cedere indictũ est. Cum autem malis iubentibus cedunt voluntate, ad seducendos homines cedunt, quorum errore lætantur. Quapropter aliter Magi faciunt miracula, aliter boni Christiani, aliter mali Christiani. Magi per priuatos cõtractus, boni Christiani per publicam iustitiam, mali Christiani per signa publicæ iustitiæ. Nec mirum est quòd hæc signa valent* (apud malos Christianos, schismaticos, hæreticos) *cùm ab eis adhibentur, quando etiam cum vsurpantur ab extraneis, qui omnino suum nomen ad istam* Christi *militiam non dederunt, propter honorem tamen excellentissimi Imperatoris valent. Ex quibus fuit ille, de quo discipuli Domino nuntiauerunt, quòd in nomine eius eyceret dæmonia quamuis cum eis eum non sequeretur.* Hæc hactenus Augustinus, dilucidè explicãs, quomodo Magi, mali & boni Christiani miracula faciant. Dant signa & prodigia pseudoprophetæ per operationem diaboli (permittente Deo) cui diabolo sè per superbiam & erro

Lib. 83. quæst. q. 79.

Hæreticorum miracula.

Similia.

Lucæ 9.

errorem subdiderũt; vel quia in hac parte diabolus illis gratificari, & in errore magis confirmare ad pœnã peccati permittitur; vel quia ipso nomine Iesu Christi, & Sacramentis eius quãuis à transfuga sui ducis characterem adhuc tenente administrantur) cogitur interdum id præstare diabolus. Sic & in historia Ecclesiastica Nouatianorum miracula, & apud Petrum Damianum Simoniacos Episcopos miracula in Christi nomine fecisse legimus.

Sozom. lib. 8. cap. 24. Epist. 15. cap. 7. De vnitate Eccles. ca. 16.

Donatistæ quoque sua miracula iactitabant. quibus sic respondet sanctus Augustinus : *Nemo dicat, Hoc ideo verum est, quia illa mirabilia fecit Donatus vel Pontius, vel quilibet alius; aut quia homines ad memorias mortuorum nostrorũ orant, & exaudiuntur, aut quia illa & illa ibi contingunt, aut quia ille frater noster, aut illa soror nostra tale visum vigilans vidit, aut tale visum dormiens somniauit. Remoueantur ista vel figmẽta mendacium hominum, vel portenta fallacium spirituum. Aut enim non sunt vera quæ dicuntur; aut si hæreticorum aliqua mira facta sunt, magis cauere debemus: quòd, cùm dixisset Dominus, quosdam futuros esse fallaces, qui nonnulla signa faciendo, etiam electos, si fieri posset fallerent; adiecit, vehementer cõmendans, & ait: Ecce prædixi vobis. Vnde & Apostolus admonet, Spiritus autem manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus recedent quidam à fide, intendentes spiritibus seductoribus, & doctrinis dæmoniorum. Porrò si aliquis in hæreticorum memorijs orans exauditur, non pro merito loci, sed pro merito desiderij sui recipit, siue malum siue bonum. Et multi Deo irato exaudiũtur; de qualibus Apostolus dicit: Tradidit illos Deus in desideria cordis ipsorum. Nónne legimus ab ipso Domino Deo nonnullos exauditos in excelsis montium Iudææ? quæ tamen excelsa ita displicebãt Deo, vt Reges, qui ea nòn euerterent, culparentur; & qui euerterent, laudarentur. Vnde intelligitur, magis valere petentis affectum, quàm petitionis locum. Audiãt etiam quæ narrent pagani de dijs suis & templis mirabiliter vel facta, vel visa, & tamen dij Gẽtium dæmonia, Dominus autem cælos fecit. Exaudiuntur ergo multi, & multis modis, nõ solùm Christiani Catholici, sed & pagani, & hæretici, & Iudæi variis erroribus & superstitionib⁹ dediti. Exaudiuntur autem vel à spiritibus seductoribus(qui tamen nihil faciunt, nisi permittantur; Deo sublimiter iudicante, quid cuiq; tribuendum sit) vel ab ipso Deo, aut ad pœnam malitiæ, aut ad solatium miseriæ, aut ad monitionem quærendæ salutis æternæ. Ad ipsam verò salutem ac vitam æternam nemo peruenit, nisi qui habet caput Christum. Habere autem caput Christum*

Matth. 24. 1. Tim. 4. Rom. 1.

stum nemo poterit, nisi qui in eius corpore fuerit, quod est Ecclesia. Et paulo pòst: *Quæcunque miracula in Catholica fiunt, ideo sunt approbanda, quia in Catholica fiunt: non ideo ipsa manifestatur Catholica, quia hæc in ea fiunt.* Monet igitur Christus hoc in loco, & vehementer monet, ne ad signa & prodigia pseudoprophetarum animum attendamus, sed in vna sola Catholica Ecclesia nos ipsos contineamus. Ideo adiecit, vt à partibus nos reuocaret: *Si quis dixerit, Hic est Christus, aut illic, aut in penetralibus; nolite exire* (ab vnitate) *nolite credere* partiali falsitati: vt latiùs in altero Promptuario Catholico hæc Christi verba tractauimus. Quod de paganorum miraculis dixit Augustinus, vbi & multa commemorat; id de pseudoprophetarum & hæreticorum signis atque prodigiis dicendũ est: *Piorum miracula vel maiora, certiora, clariora esse, vel ratione finis quo discernuntur, incomparabiliter excellere.* Solebãt Lutherus dicere, quia miracula edere non poterat, quũ sæpiùs frustrà tentaret, vt & Caluinus in suo Matthæo, Geneuæ verè mortuo, quum suscitandus pro mortuo viuus supponeretur; maximũ suę religionis atq; doctrinæ miraculũ esse, quòd tot sectatores tam breui tempore haberet. Cui & sapienter & festiuè respondit Thomas Morus: *Ad propositam vitæ libidinosæ licentiam populum ruere, id habet tantam miraculi speciẽ, quàm saxa deorsum cadere.* Cui non absimile est, quod Callistę meretrici Socrates respondit. Iactitante enim illa ac dicente, Tu neminem ex amatoribus meis à me potes abalienare; ego, quum libitũ est, tuos auditores omnes à te voco: respondit Socrates. Mirũ hoc nõ est: tu siquidem ad decliuem voluptatis tramitem omnes rapis; ego ad arduum virtutis callẽ cogo. Sed & talia miracula pleriq; omnes hæretici fecerũt, Arius maximè, Manes, Nestorius, & Eutyches, quorum sectę & latissimè sparsæ sunt, & aliquot seculis durauerunt, vt alio ostendimus. Sed si aliqua fortè veri nominis miracula hæretici hodie proferre poterunt ab ipsis facta, fugiendi nihilominus sunt vt seductores, propter ea quæ iam dicta sunt: imò eo magis fugiendi, quo maior in eis conspicitur Satanæ operatio. De Ecclesiæ Catholicæ, & fidei orthodoxæ vnitate tenenda, in altero Promptuario latè diximus, quę & in hunc locum salubriter conferri possunt.

De Ciuit. Dei. lib. 10. cap. 16.

Staphylus Apolog. priori.

In epist. aduers. Pomeranum.

Ælianus lib. 13. var. hist.

Princip. fid. lib. 13. ca.

Dom. 1. post Pascha, & Dom. 24. post Pentec. & Feria 3. Pasc.

5. *Sol obscurabitur, & luna nõ dabit lumẽ suũ, & stellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur.*

Locus moralis de Dei benignitate, qua nos malorũ cerui- cibus monet Deus.

Malorum ad

cibus nostris impēdentium admonet. Hæc enim omnia hîc commemorata *sunt* (vt diuus Lucas scribit) *signa in sole, & luna, & stellis*; quibus adiiciuntur, *& in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & expectatione superueniente vniuerso orbi.* In his ergo terribilibus signis extremū iudicium proximè præcedentibus admonet benignè clementissimus Dominus, futuros tunc peccatores, vt facta vitæ emendatione, mala imminentia ceruicibus suis depellant. Solennis Deo est hæc benignitas & clementia. Peccatores multis signis admonet, vt peccare desinãt. Tonitru præcedit fulmen, sed nos priùs fulmen quàm tonitru videmus. Prius nobis tonitrua mittit; ac si dicat: Caue ne te fulmen interimat. Nos tamen vt negligētes priùs à fulmine diuinę iustitię ferimur, quàm eius sentiamus exhortationes. Priusquam Deus mundum aquis diluuij destrueret, prædicauit Noë Gentibus, vt ad Deum conuerterentur, pœnitentiam agentes. Hæc fuit diuina misericordia, quæ homines tamen in peccatis obduratos nihil flectit. Comedētes enim & bibentes diluuiū oppressit. Loth Sodomitis incendiū illius ciuitatis nuntiauit. Sed ipsis videbatur quasi ludēs loqui. Vides Dei misericordiam & hominū pertinaciā. Priusquam Pharao cum toto suo exercitu in aquis periret, multis à Deo signis per Moysen admonitus fuit. Hanc Dei misericordiam Vates regius prædicauit: *Dedisti* (inquit) *metuentibus significationem, vt fugiant à facie arcus.* Ac venator quidem non minatur leporem, nec terret; sed potiùs expectat donec quiescat, vt sic eum sagitta transfigat. Deus verò arcum manu tenens (*Arcum enim suum tetendit, & gladium vibrauit*) clamat, comminatur, priusquam feriat, quia *non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur ac viuat.* De hac Dei bonitate sic diuus Leo Papa: *Cùm ideo denunciata sit seueritas, vt misericordia quæreretur, in diebus præsentibus cū misericordiæ est largitate viuendū: vt homini post periculosam negligentiam ad pietatis opera reuertenti, possibile sit, ab hac sententia liberari. Hoc enim agit potentia Iudicis, hoc gratia Seruatoris vt relinquat impius vias suas, & iniquitatis suæ cōsuetudinę peccator abscedat.* Hęc ergo signa licet in se terrorē adferant, tamen ex Dei misericordia ad fructum & salutem nostrā destinantur. Hac de re in prima Dominica Aduentus plura diximus, ne imparati ad iudicium essemus.

Lucæ 21. — *Simile.* — *Gen. 6.* — *Genes. 19.* — *Exod. 4. & seqq.* — *Simile.* — *Serm. 4. de collectis & eleemosynis.*

Certè quem tanta & talia signa, tanto horrore plena, non mouent, extra omnem salutis spem & viam se esse liquidò demon

demonstrat. Solent medici in grauioribus morbis septimum quemque diem diligēter obseruare, quem illi criticum appellant, in quo aiunt naturam ipsam ad vim morbi repellendam acriùs incitari. Quo fit, vt si eo die, quo aliquā spē salutis cōcipere poterant, æger nihilo melius valeat, periculosissimè illum ægrotare dicāt. Quos ergo tam terribilia extremi iudicij signa non visa modò, sed etiā audita & intellecta nō mouent, vt eius pœnā atque sententiā euitent, illos grauissimo, planeq; incurabili peccati morbo laborare dubitari non potest. Appositè hac de re & sapienter diuus Gregorius: *Fluctus quū tumentes desuper imminent, quumq; eam quā deserūt mortem minātur, nulla tunc nauigātibus rerum cura tēporaliū, nulla carnis delectatio ad mentē reducitur: ea ipsa quoq; ex naui proiiciunt, pro quibus lōga nauigia sumpserunt Cuncta res in despectū mētis veniunt amore viuendi. Tempestas autem cū oritur, priùs leues vnda, & postmodū maiora volumina cōcitātur* (&, vt nautarum experientia docet, ignei quidam globuli in superficie maris discurrere videntur, certa futuræ tempestati magnæ prognostica *ad extremū fluctus se in alta erigunt, & nauigātes quosque ipsa sua altitudine submergunt. Sic nimirum extrema illa properat, qua vniuersum mundū subruat tēpestas animarum. Nunc enim bellis & cladibus, quasi quibusdam vndis, sua nobis exordia ostendit; & quādo ad fidē quotidie propinquiores efficimur, tāto grauiora irruere tribulationū volumina videmus. Ad extremū verò, commotis omnibus elementis, superueniens Iudex qui finē omnium apportat. Quam scilicet tempestatem quia viri sancti vigilanter aspiciunt, quasi tumentes super se quotidie fluctus cum sancto Iob Deū expauescunt. Bene autē subditur apud Iob Et pondus eius ferre non potui Cōsideratione nāq; tanti terroris metu animus palpitat: & cùm superna maiestatis vim ad iudiciū venientis animus conatur exquirere, mox ad semetipsum refugiens, sese expauescit inuenire. Quare veram vitam desiderans, omnia despicit, qua hîc possidendo portat. Nā velut tēpestate d prehēsi pōdus nauis abiicimus, quādo ab oppressa mēte desideria terrena remouemus: fitq; vt subleuata nauis enatet, qua mergebatur onerata.* Hęc ille. Hāc vt in nobis mētē, curā, prouidētiā, cautelam, terribilia extremi iudicij signa operarētur & excitarent, illa in hoc Euāgelio Christus prædicere voluit.

Simile.

Mora'. in Iob lib. 21. c. 16.

Simile.

6. *Et tunc parebit signum filij hominis in cælo, & tunc plangent omnes tribus terræ.*

Locus moralis de extremi iudicij apparatu, maximè in signo

Iudicij extremi apparatus.

gno sanctæ Crucis terribili. Nam præter personã Iudicis, de
Ioel. 3. qua mox; ipse aduentus eius apparatus, vt præcedens Crucis
signũ in mediis mũdi tenebris (sole obscurato, luna non dante lumen suum, stellis retrahentibus splendorem suum) fulgentissimum, solisq; loco mundum illustrans, ineffabilẽ impiis terrorem adferet. *Sicut enim* (ait Origenes) *in dispensatione Crucis sole deficiente, tenebræ factæ sunt super terrã; sic nũc signo filij hominis apparente in cælo, deficient lumina solis, lunæ, & stellarum, quasi consumpta ex multa virtute signi illius. Signum enim Crucis hic intelligimus, vt videant, iuxta Zachariam & Ioannem, Iudæi quem compunxerant, & signum victoriæ.* Sic & diuus Chrysostomus: *Apparebit signum Crucis vt Iudæorũ inuerecundiam confutet. Adueniet enim Christus in iudicio, non vulnera solùm, sed & mortẽ exprobratissimã ostẽdẽs. Vnde sequitur: Et tunc plangent se omnes tribus terræ. Visa enim Cruce, considerabunt quòd mortuo eo nihil profecerunt, & quoniã crucifixerunt eum, quem adorari oportebat.* Hæc ille. Hoc igitur viso signo, non solùm Iudæi, etsi illi maximè; sed omnes tribus terræ, omnes terreni & carnales homines, omnes infideles & impij fideles. Infideles quidem, quia Crucem Domini blasphemarunt; mali verò fideles, quia tanto hoc beneficio atque remedio vti noluerunt. *Tanto enim* (ait Eusebius Emissenus) *erunt grauiora humana delicta, quanto magis se extenderint diuina beneficia. Vnde credendum est, illam vocem resurrectionis Dominicæ, pretiosa Crucis vestigia protestantem, etiam in iudicio suo Dominum ad vasa iniquitatis prolaturum, atque dicturum: Infer huc digitum tuum, & vide manus meas, & affer manum tuam & mitte in latus meum, & agnosce quæ pro te, & à te, impietas humana, pertulerim. Illa vtique clauorum signa bonis salutaria, malis terribilia, quæ vsque ad diem iudicij non videntur, sine dubio obijcienda seruantur.* Hæc ille. Quid ni enim plangant inimici Crucis Christi, cùm ipsa splendentis Crucis lux, impietatis impios condemnabit? Qui lucentem Crucem videbunt propriæ conscientiæ tenebras deplorabunt. Si Deus gladium flammeum ante paradisum collocauit, vt homines ab eius ingressu arceret; quid mirum, si Crucem in cælo, meliori paradiso, Deus collocat, in qua illius gladij flamma extincta, & acies hebetata est? Si Duces, quum triumphant vrbe capta, victoriæ vexillum in summa arce constituunt; quid mirum, si Christus cœli arce capta per Crucem, Crucem in cœlo collocat, omnibus mortalibus conspicuam? Profectò conuenit clauis ianuæ. Quadrat Crux cœlo,

Tract. 30. in Matth.

Homil. 77. in Matth.

Emissen. in lib. Allegor.

Paulus de Palatio in Matth. 24.

Genes. 3.

cœlo, per quam apertum nobis cœlum eſt. Deinde reſtituit Chriſtus Cruci honorem, quem mundus ei abſtulerat, &, vt potentem ſe oſtendat, mundi horrorem facit beatorum lætitiam. Hoc plangent omnes impij, quum cœlo collocari videbunt, quod illi vnicè deſpectui ſemper habuerunt. Virga *Num. 17.* Aaron in tabernaculo teſtimonij ſeruata eſt, in ſignum rebellionis filiorum Iſraël: ſic Crux in iudicio apparet, in ſignum rebellionis peccatorum. Et ſicut recta regula metimur obliquum lapidis; ſic Crucis regula omniũ opera menſurabuntur: ideóq; apparebit. Inter literas Hieroglyphicas, *Tripart. hiſt. lib. 9. cap. 29.* quæ in templo Serapidis Alexandriæ, ſub Theodoſio I. Imperatore, plurimæ inuentæ ſunt, fuit etiam in quibuſdam ſignum Crucis lapidibus & lignis inſculptum, quod ipſi Ægyptiaci magiſtri interpretabãtur, ſignificare allegoricè, *Vitam æternam:* *Petr. Crinitus lib. 7. cap. 2.* addẽtes fore, vt templum illud deſtrueretur, quum hoc ſignum publicè appareret. Cuius prima in fide credentium apparitio ſic præcognita fuit, poſtrema quoque inſpectio meritò glorioſa apparebit. De hac Crucis apparitione in myſterio Dauid: *De cœlo auditum feciſti iudicium, terra* *Pſal. 75.* *tremuit & quieuit.* Tremuerunt homines terreni propter peccata præterita: quieuerunt à futuris, intellecto hoc Dei iudicio, per viſam in cœlo Crucem. Tunc plangent omnes peccatores terræ, quia (vt ait Sapiens) *Venient in cogitatione* *Sapient. 4.* *peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex aduerſo cogitationes eorum.* Nimirum, iuxta illud Apoſtoli, *teſtimonium red-* *Rom. 2.* *dente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem cogitationum accuſantium aut etiam defendentium, in die quum iudicabit Dominus occulta hominum.* Tunc plangent omnes tribus terræ. Plangent increduli dementiam ſuam, quòd toto mundo credente, ipſi credere noluerint. Plangent voluptuarij, quòd momentanea voluptate pœnas æternas mercati fuerint. Plangent auari, quòd vnum nummum cœlo prætulerint. Plangent ſuperbi, quòd Crucis humilitatem contempſerint. Plangent hoc omnes, & maximè, quòd, quum plangendi tempus fructuoſum fuerat, plangere noluerint.

7. *Et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, cum virtute multa & maieſtate.*

LOcus moralis ampliſſimus, de ſupremi Iudicis aduentu *Aduẽtus Chriſti ſecũdus, terrore plenus.* terribili atque tremendo. Hic eſt ille aduentus, hoc illud tribunal, hoc iudicium, quod & ſemper ante oculos habere, & nunquam abſque timore & tremore cogitare, omnes

Collationes è Scripturis. oportuit; sed maximè peccatores, vt peccare desinant. Si
1. fratres Ioseph perterriti sunt valde, audientes eum dicere, &
quidem in tanta potestate dicere, quum dominaretur in tota
Genes. 45. Ægypto, vbi illa verba dixerat, *Ego sum Ioseph*, memores videlicet iniquitatis præteritæ, qua eum, fratrem suum, alienigenis
Iudicis terror. vendiderant, etsi huius eos facti iam pœnituisset, (*neque enim poterant respondere nimio terrore perterriti:*) quid facient peccatores illi, qui toties Deum vna voluptatula, vno lucello, vna glo[r]iola vendiderunt, quum Christum videant tot signis ac prodigijs non tam lo[q]uentem quàm tonantem
Psal. 17. (scribitur enim de hoc aduentu: *Intonuit de cœlo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam*) nec in Ægypto, sed in toto vniuerso dominãtem in tanta gloria & maiestate, quum adhuc
2. 3. 4. 5. maneant peccatis onusti, quorum non pœnituerit? Si Hester
Hest. 14. corruit, & exanimata est in conspectu Regis Assueri, Daniel
Dan. 9. viso angelo tremuit, custodes sepulchri in Christi resur-
Matth. 28. rectione sunt territi, & facti sunt velut mortui; si Iudæi in
Ioan. 18. horto venientes armati, & ad capiendum Iesum audita hac sola voce, Ego sum, ceciderunt retrorsum: quid faciet peccator veniente Christo in nubibus cum potestate magna, vt
6. puniat peccatores? Si, data Lege in monte Sina, propter sonitum tubarum, tonitrua, & fulgura in monte audita, sic territus est totus Israël, hominum trecenta millia, vt trepidi
Exod. 19. ad Moysen clamarent, *Loquere tu nobis; ne loquatur nobis Deus, ne fortè moriamur*: quis in hoc iudicio sine ingenti horrore accedet ad Christum, non iam leges dantem, sed le-
7. gum transgressores seuerissimè punientem? Si abscondit se
Genes. 3. Adam sub arbore, quum post primum peccatum ad iudicium à Deo vocaretur: vbi se abscondent peccatores, aut sub qua arbore, omnibus iam in mundo succensis, quando ad tot peccatorum examen & iudicium venient? *Veniet cum potestate magna & maiestate.* Veniet super nubem candidam,
Actor. 1. quemadmodum Apostoli, cæterique discipuli *eum viderant in cœlum euntem.* Veniet tota Angelorum curia comitatus, toto sanctorum agmine stipatus. Veniet cum luce immensa, & cum incredibili clangore tubarum; vt videant impij quem
Apocal. 1. contempserunt. Vnde D. Ioannes: *Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ: etiam. Amen.* Plangent se super Christum iudicem omnes impij, quia vitæ & doctrinæ Christi per omnia contradixerunt. Planget se auarus, videns Iudicem, diuitiarum contemptorem. Planget se superbus, videns

videns Iudicem, maximum humilitatis Magistrum. Planget se ambitiosus, videns Iudicem qui fugit honores, & quum rapiendus in Regem esset. Planget se gulosus super Iudicem felle & aceto potatum. Planget se malitiosus & inuidus super Iudicem maximè mortalium omnium amantem, & misericordem. Planget se luxuriosus super Iudicem, virginitatis cultorem & hortatorem. Damnauit iam dudum Christus Iudex omnem auaritiam, superbiam, ambitionem, crapulam & ebrietatem, malitiam & odium, impudicitiam & luxuriam. Qua ergo temeritate talẽ expectant Iudicem his vitijs cõtaminati, nec ea exuere omnibus modis festinant? Nullus litigator ita demens est, vt coram eo Iudice causæ suæ decisionem expectaret, quem certò sciret in simili causa omnes semper litigantes condemnasse. Malam causam statim desereret, & alias vitæ suæ actiones institueret. *Simile.*

Sed vide quomodo hunc Christi in maiestate aduentum Esaias describat: *Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir prœliator suscitabit zelum, vociferabitur & clamabit, super inimicos suos confortabitur: Tacui, semper silui, patiens fui: sicut parturiens loquar: dissipabo & absorbebo simul.* Expendamus singula. De primo Christi aduentu dixerat antè in eodem capite Propheta: *Iudicium Gentibus proferet; non clamabit, nec audietur vox eius foris.* Non enim venerat tunc, *vt iudicetur mundus, sed vt saluetur mundus per ipsum.* Nunc autem venit vociferaturus & clamaturus; Venit vt fortis, vt prœliator. *Esaia 42.* *Iudicium extremum terribilem.* *Ioan. 3.*

Quando Rex regnum ingreditur, veste regali indutus, vt vxorem ducat, vel ad festa celebranda, cum tota aula sua lætus ac iucundus ambulat, ciues pacificè alloquitur, omnes salutat, omnibus arridet. At verò, si ad rebellem vrbem deuastandam procedit Rex, armis stipatus incedit, vultu seuero & minaci, flãma & ferro viã sibi facit. Sic Christus in primo aduentu Ecclesiam sibi sponsam accepturus, venit mansuetus & humilis: canunt Angeli, *In terra pax hominibus bonæ voluntatis:* pastoribus in agro fausta noua annunciãtur. Nũc verò in secundo aduentu venit armatus & fortis. *Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.* Vultum eius & aspectum minacem declarant præcedentia signa in sole, & luna, & stellis in mari, & in terra; de quibus iam dictum est. Deinde dicit Propheta: *Tacui, silui, patiens fui.* Sanè sic nunc tacet, silet, ac patiens Deus est, vt multi quidem prouidentiam eius, & curam rerum humanarum impiè negent, (quales erant Epicurei, omnésque *stulti illi & insi-* *Simile.* *Luca 2.* *Psal. 96.* *Isaia 42.* *Psal. 13.*

Psal. 11. pientes, qui dixerunt in corde suo, non est Deus. & iterum: *Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est?*) alij verò hanc eius prouidentiam valde dormitare conquesti sunt, etiam boni ipsi & pij. Quorum illa vox erat: *Mei penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei: quia zelaui super iniquos pacem peccatorum videns.* Et iterum: *Quare respicis contemptores, & taces conculcante impio iustiorem se?* Sic nunc quidem, *Altissimus patiens est*; sed sequitur, *& redditor.* Sic hoc in loco, *Sicut parturiens loquar*: hoc est, silentium meum in rugitum ingentem exiet. Sic enim de hoc aduentu Prophetę loquuntur: *Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vocem suam, & mouebuntur cœli & terra.* Et iterum: *Dominus de excelso rugiet, & de sancto habitaculo suo dabit vocem suam: rugiens rugiet super decorem suum: celeusma quasi calcantium concinetur aduersus omnes habitatores terræ.* Celeusma nautarum vox est, ex longa nauigatione redeuntium: vel etiam agricolarum in messe sua, aut grana triturantium, aut vina calcantium. Dei longanimitas in furorem conuertetur. Quando Israël profecti sunt ex Ægypto per desertum in terram promissionis, exiuit obuiam Amalec, animo dimicandi contra Dei populum. Tacuit tunc Deus, & Amalec delere noluit, etsi aliqua ex parte percusserit. Atqui post quadringentos annos dicit Sauli per Prophetam Samuelem: *Recensui quæcunque fecit Amalech Israëli, quomodo restitit ei in via, quando ascendebat de Ægypto. Nunc ergo vade, & percute Amalech, & demolire vniuersa eius.* Sic parturiens loquebatur. Mulier, vbi primùm se grauidam sentit, aliquos aduertit capitis aut stomachi dolores, cibósque fastidit. Sed nihil hæc sunt præ illis quæ parturiens tolerat. Deus etiam in hoc intermedio cursu peccata ex parte flagellat; sicut & hũc Amalech Moyses, iubente Deo, ex parte percussit, pugnans contra eum. At illa percussio, & huius vitæ castigationes ludus & iocus sunt præ illis gemitibus quos impij patientur, parturiente iram & vindictam suam Deo; sicuti parua illa erat Amalecitarum clades, præ illa quam per Saulem, regno Israëlis iam constituto, Deus intulit, vbi *vniuersa eius demoliri* iubet, *omniaq; interfici à viro vsque ad mulierem, paruulum & lactentem, bouem & ouem, camelum & asinum.* Sic in hoc aduentu, *cum virtute multa & maiestate*, & in regno suo veniens Christus, peccatorum vniuersa demolitur. Omnia hactenus occultissima, toti mundo patefient, iuxta illud Prophetæ *Reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam in Gentibus nuditatem tuam,*

[Margin notes: Psal. 72. — Abacuc. 1. — Ioel. 3. — Ierem. 25. — Exemplum. — Exod. 17. — 1. Reg. 15. — Simile. — Exod. 17. — 1. Reg. 15. — Naum. 3.]

tuam, & regnis ignominiam tuam. Quando Phariſæi mulierem adulteram in Chriſti conſpectum afferebant, tacebat: ſed interim in terra ſcribebat. Tacet nunc Deus, diſſimulat, ſilet. Omnia nobis alba, omnia tuta videntur. Sed ſcribit interea Deus peccata noſtra, & quidem in ſacculo proceſſum noſtrum inſtructiſſimum tenet, dicente ſancto Iob: *Signaſti quaſi ſacculo delicta mea, & greſſus meos dinumeraſti.* Vide plura ad hanc rem in 1. Dominica Aduentus. *Ioan. 8.* *Iob 14.*

Multa in Scripturis leguntur peccatoribus inflicta ſupplicia. Sed illa omnia *ad virgam Dei vigilantem,* caſtigantem, & emendantem pertinent, quam proximò vidit Ieremias. Quæ nunc iratus iudex inferet, *ad ollam ſuccenſam,* quam ſecundò vidit Propheta, ſpectant. Olla ſuccenſa vas vndique calore incluſum, inferni & gehennæ ignes ſempiternos ſignificant. Tauri, antequam in arenam producantur, duobus tantùm fuſtibus aut ſudibus cædi ſolent, quaſi ad ferociæ & patientiæ probationem. Atqui in arenam producti, non fuſtibus modò, ſed & haſtis & gladijs petuntur, omnibúſque cruentis telis confodiuntur. In hac vita impij veluti tauri caſtigantur, vt, ſi fieri poteſt, emẽdetur. Iſtud quum non ſuccedit, in die iudicij in arenam producuntur omnibus ſupplicijs conficiendi. Sicut Noe iuſtus quum nudus iaceret in tabernaculo, impius filius Cham verenda patris detexit & irriſit, quæ boni filij texerunt, & fratris impietatem vigilanti patri narrauerunt; quam ille, de ſomno euigilans, acerbiſſimè vindicauit, dicens: *Maledictus Chanaan; ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis:* ſic Chriſti Redemptoris noſtri crucem, patientiam, paupertatem, nuditatem, humilitatem, omnes impij, omnes auari, ſuperbi, ambitioſi, contentioſi facto irrident, & (vt Apoſtolus loquitur) *Filium Dei oſtentui habent;* cæteris pijs & timentibus Deum, hanc fratrum ſuorum impietatem conſtanter arguentibus, & apud Chriſtum accuſantibus, *zizaniáque eradicari cupientibus;* donec euigilans & exurgens in iudicio Deus, veniens nunc in virtute & maieſtate, omnem hanc impietatem acerrimè caſtigabit, dicẽs: *Ite maledicti in ignem æternum.* Hæc eſt enim *vox vigilis* apud Danielem *clamantis de cœlo: Succidite arborem, & præcidite ramos eius, excutite folia eius, & diſpergite fructus eius.* Tunc enim omnis impiorum fortitudo ſuccidetur, omnis decor præcidetur; omnia verba (etiam otioſa) excutientur; omnia opera, vt nullius pretij, in ventum diſpergentur. Huius aduentus Chriſti virtutem, maieſtatem, terrorem his verbis *Ierem. 1.* *Simile.* *Exemplum.* *Geneſ. 9.* *Hebr. 6.* *Matth. 13.* *Matth. 25.* *Daniel. 4.*

Psal. 96. Propheta Regius describit: *Nubes & caligo in circuitu eius: iustitia & iudicium correctio sedis eius. Ignis anteipsum præcedet: & inflammabit in circuitu omnes inimicos eius. Alluxerũt fulgura eius orbi terræ: vidit & commota est terra.* Aderunt ergo in iudicio nubes fulgura, ignes, & quicquid ad terrorem ac tormentum facere potest. Sedebit correcturus in iustitia & iudicio, non iam amplius in misericordia & miseratione. 2. Corinth. 5. Quare Apostolus, dixisset, *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum*, subiungit statim: *Scientes ergo timorem Domini* (id est, timorem quem veniens allaturus est) *hominibus suademus*, id est, bonum vitæ exemplum præbere contendimus: *Deo autem manifesti sumus.* Ecce tantùm Apostolum timor futuri iudicij, ad vitę totius innocentiam coram Deo & hominibus integerrimè seruandam, vehementer excitauit. Quale nempe erit ab illo atrociter condemnari, quem, si tibi prospexisses, & aduocatum, & amicum, & fratrem habere potueras! *Quàm lugubre homini erit, Deum videre & perdere, & ante pretij sui perire conspectum!* Tantali tormentum fingitur, aquis ante ora fluentibus, quas attingere non potest, perpetuò assidere: at hîc videbunt impij gloriam & maiestatem Christi, per quem saluari poterant; nec ea frui licebit. Parum est frui non posse, parum est audire; Matth. 25. *Ite, discedite à me*: additur, *maledicti.* Nam si cum benedictione dimitterentur, aliqua consolatio esset. Quid quòd ita maledicti abeunt, vt *in ignem*, in supplicium acerrimum abeant; eúmque non momentaneum, non breuem, non certa aliqua mensura prolixum, sed *æternum*, qui nullum habiturus sit finem? Additur ad mali cumulum, execranda societas, *Cum diabolo & Angelis eius.* Hæc est virtus, hæc potestas iudicis, hæc eius maiestate & terrore plena sententia. A magnitudine tonitrui huius quis non formidabit? Iob 26. *Aut quis poterit magnitudinem tonitrui illius intueri?*

Dominicarum Partis Aestiualis finis.

Laus Deo, qui dedit velle, & dedit perficere.

INDEX

INDEX SCRIPTVRARVM QVÆ

IN SECVNDA PARTE huius Promptuarij moralis aliquo modo elucidantur.

FINIS.

LOCORVM MORALIVM QVÆ IVXTA TEXTVS EVANGELICOS in hoc Promptuario Morali, ſuper omnes Dominicas Partis Aeſtiualis, latè tractantur & explicantur.

A.

Bonorum

B.

C.

D.

E.

F.

Miracula

P.

R.

S.

T.

V.

Z.

FINIS.

Θεῷ δόξα.

Approbatio.

Promptuariũ hoc Morale ſuper Euangelia Dominicalia totius anni, Authore Magiſtro noſtro THOMA STAPLETONO, nihil à ſana doctrina alienum, ſed multa ad mores in melius formandos vtilia & accommodata complectitur. Quare non modò tutò, cęterùm & vtiliter typis mandari poſſe iudico.

Ego Balthaſar Seulin, Eccleſiæ Collegiatæ D. Amati Decanus, necnon librorum Cenſor ordinarius.

Actum Duaci, Anno 1589. 9. Septemb.